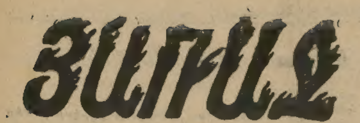

ՕՐԱԹԵՐԹ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5810—Նոր շրջան Թիւ 1221

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 տեգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 1 Avril 1949 Ուրբաթ 1 ԱՊՐԻԼ

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ԱԼ ՀՈԳԵՐ ՉՈՒՆԻ՞ՆՔ

Երբ աշխարհի հզօրները արտակարգ ճիգեր կը փորձեն, ապահովելու համար խաղաղութիւնը, փոքր ժողովուրդները կրնա՞ն ազատ մնալ ծանր մտահոգութիւններէ։

Եւրոպայի սրտին վրայ կ'ապրինք, եւ ամէն օր բաց աչքերով կը տեսնենք թէ ի՛նչ կը բանին աս ու ան, մեծն ու փոքրը, իրենց տունը կարգի դնելու համար։

Բոլորն ալ «միութիւն, միութի՛ւն» կ'աղաղակեն։ Ամէնէն առաջ եւ ամէնէն բարձր — համայնավարները եւ իրենց ուղեկիցները, օրն ի բուն յիշեցնելով «պատերազմի հրձիգներուն դաւերը»։

Արդարեւ, եթէ միայն կարմիր թերթերն ու ճառախօսները լսենք, պատերազմը այսօրուան — վաղուան գործ է։ Հետեւաբար միացեալ ճակատ՝ խափանելու համար զայն։

Ի՛նչ չնաշխարհ նշանախօսքեր, այս ճակատին վրայ, ամփոփուած ի վեր։ Մարդիկ ձեռնարկած են ամբողջ աշխարհը ոտքի հանելու, յանուն խաղաղութեան։

Երէկ «Իւմանիթէ»ն կ'աւետէր թէ 450 միլիոն այրեր եւ կիներ հաւանութիւն յայտնած են խաղաղութեան համաշխարհային ժողովին որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ։ Ձայներ մինչեւ հեռաւոր Չինաստանէն, Մեքսիքայէն։ Ծովերէն։

Ամէն տեղ շոգեպինդ աշխատանք նոյն հոսանքին կողմէ, — քարոզչական թէ նիւթական։ (Լեհաստանի արհեստակցական միութիւնները մէկ միլիոն ֆրանք տրամադրած են, Խաղաղութեան համագումարին համար)։

Միւս ճակատն ալ անգործ չէ։ Արդէն իսկ 11 պետութիւններ միացած են Ատլանտեանի դաշինքին, որ պիտի ստորագրուի Ապրիլ 4ին, Ուոշինկթընի մէջ։

Այս ճակատը շատ աւելի լաւատես կ'երեւայ խաղաղութեան եւ ապահովութեան մասին, քան միւսը, որ իր ամբողջ ներշնչումը կը ստանայ Մոսկուայէն։

Բարեմիտներ պիտի ըսէին թէ խաղաղութիւնը իսկապէս ապահովուած կ'ըլլար առ նուազն հարիւր տարուան համար, եթէ Խ. Միութիւնն ալ ընդունէր նոյն տեսակէտները, իր արեւմտեաններուն հետ, փոխանակ բացասական դիրք բռնելու։

Թողո՛ւնք «աստուածներուն գաղտնիքները» եւ փորձենք պարզել մեր հոգերը, այս նոյն կացութեան առջեւ։

Անմիջապէս ըսենք որ՝ մեր առաջին պարտականութիւնը պիտի ըլլայ մնալ արթուն եւ պաղարիւն, ո՛ւր որ ալ գտնուինք Հեռու՝ ոեւէ երկրի ներքին, մանաւանդ քաղաքական պայքարներէն։

Երբ այս տարրական գիտելիքը սորվինք, մեծապէս նպաստած կ'ըլլանք, նաեւ, մեր ներքին խաղաղութեան։

Քաղաքական եւ ընկերային ի՛նչ դաւանանք ալ ունենանք, ամէն բանէ առաջ պիտի մտածենք մեր հիմնական հոգերու, հայրենիքի եւ Հայկական Արտասահմանի բարօրութեան մասին։ Եւ առաւել պիտի կառչինք մեր քաղաքական պահանջներուն։

Թող ոչ ոք յաւակնի «էվրէքա» աղաղակել տանիքներէն, յայտարարելով թէ գտա՛ծ է Հայկական Դատին լուծման բանալին։

Գտած իսկ ըլլայ, իրաւունք չունի վճիռներ արձակելու։ Փակելու խօսակցութեան, քննութեան բոլոր դուռները։

Ընթացիկ բառով, «պատերազմի հրձիգներ» են նաեւ անոնք որ կը յամառին պղտորել հանրային կարծիքը, չհանդուրժելով տեսակէտներու տարբերութիւնը։ Այլ մանաւանդ մենաշնորհի վերածելով հայրենասիրութիւնը։

Քաղաքական կացութեան երեւոյթները, Մեծերու աշխարհակալութեան պայքարները եւ զանազան դէպքեր կրնան մեզ մատնել նոր փորձութեանց։

Անհրաժեշտ է որ պատրաստ ըլլանք որ եւ է պատահականութեան առջեւ։ Պատրաստ՝ պայմանները դիմաւորելու միասնաբար։ Լրջութեամբ եւ պատասխանատուութեան գիտակցութեամբ։

Մէկդի՛ կանխակալ կարծիքները, նախապաշարումները եւ զանազան ցնդաբանութիւններ, որոնք մաղձ եւ թոյն թափել կուտան տարիներէ ի վեր։

Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԽՄԲ.— Կ'ամփոփենք վերածելով արեւմտահայերէնի.—

Վրացական ակադեմիայի իսկական անդամ Գէորգի Ծերեթելին Երեւան է հասած շարք մը ձեռագիրներ ուսումնասիրելու համար։ Ծերեթելին յայտնի արեւելագէտ է եւ հայագէտ։ Իր ուսումնասիրութեան հիմնական նիւթը պիտի ըլլայ ուրարտագիտութեան վերաբերեալ գրութիւններ եւ փաստաթուղթեր։ Ան մօտէն ծանօթ է Կարմիր Բլուրի եւ Դուինի մէջ կատարուած պեղումներուն։ Ծերեթելին յայտարարեց ռատիօ Երեւանի թղթակցին թէ կը սիրէ հայ ժողովուրդը եւ իր չքնաղ լեզուն։ «Երկու քոյր ժողովուրդները երկար դարեր ապրած եւ ստեղծագործած են միասին, միեւնոյն պայմաններուն տակ, արշաւանքներ կրած, հարստահարուած են օտարներէն։ Խորհրդային իշխանութիւնն էր որ ազատեց զանոնք դարաւոր հարստահարութենէն»։

★ Հայաստանի Գիտութեանց ակադեմիային լեզուագիտութեան կաճառը, որ կը կոչուի Ն. Մառի անունով, մօտերս պիտի հրատարակէ «Լեզուաբանական նոր հարցեր» աշխատութիւնը։ Կաճառը ռուսերէնէ կը թարգմանէ մեծ լեզուագէտ Մառի Հայոց լեզուին վերաբերեալ աշխատութիւնը։ Կը պատրաստուին նաեւ՝ «Մառը եւ Հայոց լեզուն», «Մառը եւ Անդրկովկասի ժողովուրդները» եւ ուրիշ գործեր։ Այս աշխատանքներուն համար գործօն դեր կատարած են Աննա Մովսիսեան, Եդուարդ Աղաեան եւ ուրիշներ։

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (22 Մարտ) կ'իմանանք թէ պաշտօնանկ տեղապահը, Գէորգ արք. Արսլանեան կը յամառի կառչած մնալ իր աթոռին։

Թերթերը հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցը հրատարակած են, Պատրիարքարանի կնիքով.—

«Պատրիարքարանիս եւ պատրիարքական տեղապահին իրաւական եւ հոգեւոր դիրքը օրէնքով ընդունուած եւ ճշդուած է։ Նոր Պատր. տեղապահի ընտրութեան եւայլնի մասին քանի մը օրէ ի վեր թերթերու մէջ տեսնուած գրութիւնները իրականութեան հետ ոչ մէկ կապ ունին։ Պատր. տեղապահ Բարձ. Գէորգ արքեպիսկոպոս Արսլանեանի իրաւական դիրքն ու հանգամանքը կը շարունակուին եւ ինք իր պարտականութեան գլուխը գտնուելով, այս պարագան կը զեկուցուի, լուսաբանելու համար հանրային կարծիքը»։

Այս հարցերու մասը օրը օրին մանրամասն տեղեկութիւններ կը հաղորդեն թուրքերէն թերթերը։ Այսպէս, «Հիւրիյէթ», «Սոն Փոսթա», «Սոն Թէլէկրաֆ» եւ ուրիշներ կը գրեն.—

Հայոց պատրիարքական տեղապահ Արսլանեանի եւ ընդդիմադիր կրօնաւորներու միջեւ ծագած անհամաձայնութիւնը սուր բնոյթ մը ստացած է, վասն զի այժմ երկու տեղապահ կը վարեն Պատրիարքարանի գործերը։ Նախկին տեղապահը հակառակ պաշտօնէ քաշուելու համար իրեն եղած ազդարարութեան, կը շարունակէ իր պաշտօնը եւ կ'ըսէ թէ մինչեւ Երեւանէն պատասխան գալը պիտի չհրաժարի։ Արսլանեան երէկ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է.

— Պէտք է որ իմ դրի առած տեղեկագիրներուս պատասխանը գայ եւ պատասխան — տեղեկագրին մէջ «քաշուէ» բառը գրուած ըլլալու է որպէսզի այս Կրօն. ժողովէն հրաժարիմ։ Ընդդիմադիրներու կուսակիցները, որոնք տեղեակ չեն թէ մեր կանոններուն եւ սովորութեանց հակառակ կը շարժին, իմ հրամաններս անտեսելով նոր ընտրութեան մը ձեռնարկած եւ Գախթիարօղլուն տեղապահ ընտրած են։ Աս այժմ անոր կուսակիցները հրահանգ կը սպասեն անկէ։ Ինծի դէմ կարգ մը սուտ բաներ տարածայնուած ըլլալով, դժբախտաբար հայ համայնքը դէպի անոնց կողմը հակած է։ Բայց համոզուած եմ որ ժամանակի ընթացքին պիտի ճշդուի ամէն բան։

ԿԱԹԸ, ԿԱՐԱԳԸ ԵՒ ՊԱՆԻՐԸ ազատօրէն պիտի ծախուին Ապրիլ 15էն սկսեալ, ինչպէս յայտարարեց վարչապետը՝ Ազգ. Ժողովին մէջ։ Կարագին նպաստը ջնջուած ըլլալով, քիչ մը պիտի սղէ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ.) — Սթերլին 1062 (1125), տոլար 319.20 (370), զուից. ֆրանք 80.25 (91.50)։ Նափոլէոն 4375, զուից. ոսկի 4175, սթերլին 5175, տոլար (20) 20.400, ձոյլ ոսկի 600.000 ֆր.։

Զինուորական յեղաշրջում Սուրիոյ մէջ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԵՒ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԻՆ

Հեռագիրները ծանրակշիռ լուր մը կը հաղորդեն Դամասկոսէն։ Ստորեւ կ'ամփոփենք այդ լուրերը, պահելով դէպքին լուսաբանութեան։ Բարեբախտաբար անարիւն յեղափոխութիւն մըն է կատարուածը, եւ բարեկարգութիւնը կը պահպանուի զինուորական խստութեամբ։

«Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Պէյրութէն, Մարտ 30 թուականով.—

Սուրիոյ կառավարութիւնը տապալեցաւ այսօր անարիւն ըմբոստութեամբ մը որ սարքուած էր ընդհ. սպայակոյտին կողմէ։ Հանրապետութեան նախագահը՝ Շիւքրի Քուաթլի, վարչապետը եւ նախարարները արգելափակուած են Դամասկոսի հիւանդանոցին մէջ։

Զինուորական յեղաշրջումը, որուն գլուխն անցած էր սպարապետը՝ զնդ. Հիւսնի Զայիմ, կատարելապէս յաջողած կը թուի։ Կէս օրէն վերջ զնդապետը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց ժողովուրդին թէ «բանակը տապալած է բռնապետական կառավարութիւնը»։

Դամասկոսէն հասած ճամբորդներու տեղեկութեանց համաձայն, բանակը պաշարած է կառավարութեան անդամներուն բնակարանները առաւօտեան ժամը 6ին։ Նախարարները ազգ. հիւանդանոց փոխադրուած են ընդ հսկողութեամբ եւ զնդ. Հիւսնի Զայիմ գրաւած է կառավարական պաշտօնատունը։

Զօրքը փակած է Սուրիոյ բոլոր սահմանագլուխները։ Լիբանանի սահմանին վրայ, քաղաքային եւ զինուորական պաշտօնեաներ ետ ղրկուեցան առանց բացատրութեան։ Հեռաձայնի գիծերն ալ խզուած են Դամասկոսի մէջ եւ պատասխան չենք ստանար Պէյրութի մէջ։ Օդանաւային երթեւեկը նոյնպէս դադրած է։

Ըմբոստութենէն քանի մը ժամ առաջ Դամասկոս հասած էր ՄԱԿի զինադադարի յանձնախումբին նախագահը՝ զօր. Րիլի, որ Հռոդոսէն ղրկուած էր, կարգադրելու համար Իսրայէլի եւ Սուրիոյ զինադադարի բանակցութիւնները։ (Իսրայէլի արտաքին գործերու նախարարութեան մէկ ներկայացուցիչը կը կարծէ թէ բանակցութիւնները պիտի յետաձգուին անորոշ ժամանակով, մինչեւ որ պարզուի Սուրիոյ կացութիւնը)։

Բանակին գործողութիւնը կեդրոնացած է Դամասկոսի մէջ։ Առտուն կանուխ կատարուած փոփոխութեան մասին տակաւին լուր չկար Հալէպէն եւ ուրիշ քաղաքներէ։

Զնդ. Զայիմ յայտարարեց թէ պաշարման վիճակ հաստատուած է։ Ո՛վ որ զէնքով բռնուի, տեղն ու տեղը պիտի գնդակահարուի զինուորներուն կողմէ։

Հանդարտութիւն կը տիրէ Դամասկոսի մէջ։ Ոչ իսկ մէկ գնդակ արձակուած էր առտուն, երբ տեղի ունեցաւ յեղաշրջումը։

Կարգ մը շրջանակներու մէջ այս ըմբոստութիւնը կը վերագրեն Իսրայէլի հետ կատարուած բանակցութեանց։ Ուրիշներ կը կարծեն թէ աւելի խոր պատճառներ կան (Մեծն Սուրիոյ ծրագիր եւայլն)։

ԻՆՉՊԷՍ ԵՒ ԻՆՉՈՒ ԿԱՏԱՐՈՒԵՑԱՒ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄԸ

Նախարարներուն ձերբակալութենէն առաջ, առտուան ժամը 4ին զինուորական իշխանութիւնը գրաւած էր նամակատունը։ Կառքերու մէջ նստած զինուորներ քաղաքին մէջ շրջելով կտրած էին հեռագրի եւ հեռաձայնի բոլոր գիծերը։ Ուրիշ զինուորներ նախարարական բնակարանները մտնելով արթնցուցած էին հանրապետութեան նախագահը, վարչապետը՝ Խալիտ էլ Ազէմ եւ միւս նախարարները։ Ոչ մէկը դիմադրած էր։

★ Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Դամասկոսէն (Դշ) — «Զնդ. Հիւսնի Զայիմ յայտարարեց.— Մեր շարժումը զուտ ներքին հանգամանք ունի, ոչ մէկ կապ արտաքին կացութեան հետ»։

Խորհրդարանը լուծուեցաւ եւ նոր ընտրութիւն պիտի կատարուին անմիջապէս։ Բոլոր զինուորական եւ քաղաքային գործերը յանձնուած են զինուորական իշխանութեանց։ Կառավար. զեկոյց մը կը յայտարարէ թէ զինուորական իշխանութիւնը պիտի վարէ բոլոր գործերը, մինչեւ որ «աւելի ձեռնհաս կառավարութիւն մը կազմուի»։ Զեկոյցը չճշտելով այս կարգադրութեանց առժամեայ հանգամանքը, կը յայտարարէ.

— «Մեր գերագոյն բաղձանքն է ապահովել երկրին անկախութիւնը, փրկել զայն ներկայ իշխանութեան բռնակալութենէն եւ յոխորտանքէն եւ իսկական ժողովրդապետութիւն մը պատրաստել։ Բանակը անկեալ իշխանութեան մէջ կը տեսնէր շատ մը չարիքներ, անպատուութիւն, զեղծում եւ բռնակալութիւն։ Հետեւաբար միջամտեց, վերահաստատելու համար ազգին պատիւը եւ ազատութիւնը։ Մեր շարժումը ծափահարուեցաւ ժողովուրդի բոլոր խաւերէն։ Գործողու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՊԻՏԻ ՉՅԱՋՈՂԻՆ ՍՏՐԿԱՑՆԵԼ ՄԵՐ ՀՈԳԻՆ»

ԽՄԲ.— Ստորեւ՝ ամփոփումը այն ճառին զոր արտասանած է Բերիոյ (Հալէպ) երիտասարդ եւ կորովի առաջնորդը, Զարեհ եպիսկոպոս, Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեդարձին եւ արիներու երդումի արարողութեան առթիւ (13 Մարտ) —

×

... Բառերը իրենց իմաստը կորսնցուցած են հիմա մեր գիտցած եւ ըմբռնած հայրենասիրութիւնը,— իբրեւ հայրենասիրութիւնը եւ իբրեւ ազգասիրութիւնը՝ հիմա տարբեր իմաստ ունին։ Մեր գիտցած հոգեկան արժէքները, մեր հաւատացած հոգեկան առաքինութիւնները՝ հիմա բոլորովին այլ կերպ կը մեկնուին։ Մեր իտէալները, մեր ազգային յոյսերը, որոնց համար իւրաքանչիւր հայ անպայման զինուորագրուած է, հիմա բոլորովին տարբեր ճամբու մէջ մտած են։

Երբ հարցնենք մեր արիներուն, թէ ինչ կը նշանակէ «արի»,— պիտի ստանանք պատասխանը. արի = քաջ։ Ամէն բառ՝ վիճակ մը կ'արտայայտէ. ամէն բառ իր հոմանիշը ունի։ Բայց հիմա կան բառեր, որոնք կը կարօտին յստակութեան, որոնց հարազատ իմացումը տժգունած է եւ աղաւաղուած։ Ժամանակին, մարդիկ քաջութեան պաշտամունքը ունէին, որովհետեւ ուրիշ բան չունէին՝ բայց եթէ իրենց մարմինը, որով կ'արտայայտէին իրենց քաջութիւնը։ Հիմա, Ի. դարու մէջ, մեր դարու այնքան բազմաթիւ գիւտերէն վերջ, մարմնական քաջութիւնը, ֆիզիքական ուժի արտայայտութիւնը՝ այնքան մեծ արժէք եւ նշանակութիւն չեն ներկայացներ, որքան հոգեկան արութիւնը՝ որուն այնքան պէտք ունինք մեր այժմու կեանքին մէջ։— Ես պիտի ուզէի, որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի արիները ըլլան մերպատմութեան արութեամբը «արի»։ Պատմութեան մէջ, մենք զմեզ միշտ արի դաւանած ենք։ Կ'ուզեմ՝ որ մեր ժողովուրդը թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը պահեն իրենց արութիւնը, ընդդէմ ամէնտեսակ վատութեանց եւ անարդարութեանց, մէկ խօսքով՝ «անարութեանց», ինչպէս կ'ըսեն մեր պատմիչները։

Հիմա — կ'ըսէի — ամէն բառ սխալ կը մեկնուի, եւ այդ թիւրիմացութիւնները, խեղաթիւրումները, մեզի համար մեծագոյն չարիքը կը դառնան։ Բառերէն վերջ կը խեղաթիւրուին գաղափարները, գաղափարներէն վերջ՝ ըմբռնումի մեր կերպերը, եւ դժուութիւն կը սերմանուի ամենուրեք։ Պէտք է վերջ դնենք թիւրիմացութիւններուն։ Պէտք է յստակ ու մեկին դառնայ ամէն բան։ Որեւէ մէկը, խօսած կամ գրած ատեն, անկեղծ պէտք է ըլլայ հանդէպ իր անձին, նախ, ապա՝ այդ անկեղծութիւնը փոխանցէ ուրիշներուն։

... Երբ 451ին, Վարդանները կուրծք կուտային պարսիկ բռնակալութեան, հայ ժողովուրդը ամիահօուռ կ'արտասանէր իր պատմական ՈՉը, անցեալին եւ ապագային համար միանգամընդմիշտ ճշդելով իր դիրքը։

— «Սուր քոյ եւ պարանոց մերը» յաւիտենական կտակն է, փոխանցուած ժամանակակից սերունդներուն, որոնք, վստահ եմ՝ պիտի չարունակեն քալել իրենց պապերու սուրբ ու նուիրական ճամբէն։

Դժբախտաբար, մենք այսօր կը տեսնենք պատասխանատու պաշտօնէի դէմքեր, որոնք անխօս ու լուռ կը մնան, եւ կը կասկածին մեր ժողովուրդի արութեան վրայ։ Անոնք տակաւին կը յամառին իրենց բարեմտութեան վրայ, տարուելով այն շողշողուն քարոզութիւններէն, զորս Խորհրդային Միութիւնը կատարեց պատերազմի ընթացքին՝ գործածելու համար հայ ժողովուրդի արեան վերջին կաթիլն անգամ։ Այդ պետութեան նպատակը ոչ այլ ինչ էր, բայց եթէ երկրի թէ արտասահմանի հայ ժողովուրդի համակրութիւնը ապահովել՝ պատմական դէմքերու, գրագէտներու, եկեղեցականներու եւ եկեղեցիի ի նպաստ հրատարակութիւններով եւ արտայայտութիւններով։ Բայց այս տարի, ցոյց տրուեցաւ՝ որ հոգիի չհաւատացող վարդապետութիւն մը,մեր սահմաններէն անդին մեր արութիւնը կասկածի տակ դրաւ՝ ըսելու համար թէ «ափիոն» է կրօնը, Փըրիստոս «մտացածին» է, «պարզ Հրեայ մըն է»։ Եւ մենք, կարծես այդ բառերու բռնութեան ենթարկուած՝ չկրցանք պատասխանել՝ թէ առանց Աստուծոյ, առանց եկեղեցիի, անարիներ ենք, քար ենք, խոտ ենք։

... Գիտէք, դէպքերը այնպէս բերին, որ ես չկարենամ Հայաստան մեկնիլ՝ մասնակցելու համար Հայ. եկեղեցական համագումարին։ Եւ սակայն, փաստեր ունիմ՝ թէ պաշտօնական աղբիւրներէ մեր եկեղեցական եւ հոգեւոր կեանքի մասին բուսածները՝ անհամապատասխան են իրականութեան։ Հոն՝ հայ ժողովուրդը պէտք է ուրանայ իր Աստուածը եւ հոգին։

Մենք, ըսած ենք յաճախ եւ պիտի կրկնենք այս ժողովուրդին — որպէս պատասխանատուներ — թէ հայրենասիրութիւնը տարբեր բան է՝ քան այն, զոր կը սահմանեն ու կը քարոզեն խորհրդահայ վարչակարգին եւ հոն տիրող վարդապետութեան համակիր մարդիկ։ Հարկ է վերջ տալ այս շփոթութեան. այս աղաւաղումի ճիգին։ — Գիտեմ, թէ թիւրիմացութիւններու եւ բախ-բաստերու դուռ պիտի բանամ իմ այս յայտարարութիւններս. բայց ես՝ իմ անկեղծութիւնս կասկածի տակ չեմ դներ, ոչ ալ հայրենասիրութիւնս, եւ պատրաստ եմ իմ արիւնս տալու՝ որեւէ սրբութեան պաշտպանութեան համար։ Որպէս Հայ, որպէս ստորինճանաւոր կամ անստորինճան պաշտօնեայ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, թոյլ չեմ կրնար տալ՝ որ մեր ժողովուրդը թիւրիմացութիւններու զոհ դառնայ, մղուի սխալայ ուրացումներու եւ հոգեկան ուծացման։ Մենք, սիրելի ժողովուրդ, անպայմանօրէն հայրենասէր ենք, եւ, ինչպէս ըսի, այժմու մեր ներքին ցաւը՝ անհասկացողութեան ցաւ է։

Նիւթի եւ ոգիի պայքար է աշխարհի այժմու պայքարը։ Կամ նիւթին կը հաւատանք, եւ կ'ապրինք որպէս խոտ, քար ու կենդանի եւ կամ՝ որպէս տրամաբանութեան, հոգիի եւ բանականութեան տէր ազատ մարդիկ։ — Մենք՝ երկրորդը ընտրած ենք, ու կ'ընթանանք մեր պատմութեան եւ աւանդութեանց շաւղով։ Մենք կրնայինք ապրիլ Միջագետքի բերրի ու բարդաւաճ հողերուն վրայ. բայց չըրինք այդպէս։ Հայ ժողովուրդը ընտրեց հիւսիսի ճամբան, նախընտրեց ազատութիւնը։ Ազատութիւն կրօնքի, մարմնի թէ հոգիի, առանց սակարկելու անոնց արժէքը՝ բանաւոր աբարածին համար։ Մեր հայրենիքը առեղծագործութիւնն է հայ ժողովուրդին. մենք չըստանք Արարատեան դաշտէն։ Մասիսի եւ Արագածի ծերպերէն չելանք։ Գացինք, և մեր հայրենիքին մէջ կերտեցինք մեր ազատութիւնը։ Մեր իսկական հայրենիքը միշտ մեր սրտին ու հոգիին մէջ եղած է. մենք չենք կրնար ուրանալ եւ պիտի չուրանանք մեր հոգիին մէջ սրբացած ու մաքուր, իսկական, ազատ, հոգիի հայրենիքը։ Հողը, ջուրը, կարեւորութիւն չունին։ Մենք կարեւորութիւն կուտանք հոգեկան հայրենիքի։

Որպէս եկեղեցական, մէկ բան ալ պիտի ըսեմ։—Թիւրիմացութեան մը մէջ ենք, եթէկը հաւատանք՝ թէ մեր երկրի իշխանութիւնները բարեացակամ են հանդէպ մեր կրօնքին եւ եկեղեցիին։ Ինչ որ կ'ըսուի այս ուղղութեամբ եւ իմաստով՝ մի միայն խաբեբայութիւն է։

Այն հիմնական պակասը, այն ցաւալի բացակայութիւնը որ կայ մեր երկրին մէջ,իբրեւ պարտադրանք՝ տիրող վարչակարգին, չգոյութիւնն է հաւատքին։— Ինծի համար շատ ալ կարեւոր չէ, թէ ինչպէս կը հաւատանք. մէ՞կ թէ երկու բնութեան։ Ինծի համար կարեւորը՝ հաւատքի փաստն է։ Հայ բողոքականը, հայ կաթոլիկը, Առօրին կամ Ամերիկացին ի՞նչպէս կը հաւատան, — մանրամասնութիւններ են։ Կարեւորն այն է, թէ պէ՞տք է հաւատալ թէ ոչ։

Մենք, որպէս արի եւ քաջ ժողովուրդ, հաւատալուեւ հաւատքի եռեւէ երթալու ուխտ ըրած, եւ հիմա ալ ուխտ ընող մարդիկ եւ կազմակերպութիւն ենք։— Կը փափաքիմ, եւ ջերմապէս, ամենայն անկեղծութեամբ կը խնդրեմ (ըսակեցէք ինչ բառով որ կ'ուզէք ըսակել), որ իմ այս ըստմանս եւ զգացումներուս մէջ՝ իմ ժողովուրդս, Հալէպի թեմի իմ արի ժողովուրդս, քալէ իմ ետեւէս։ Մեր ճամբան փշոտ է, մեր վերելքը՝ ծանր եւ դժուարին. մեր խաչը՝ թերեւս Քրիստոսինէն չէն ալ ծանր, մեր մտահոգութիւնները՝ աւելի ճնշող ու բազմապիսի։ Անոնք կը սպառեն մեր հոգեկան կորովը։ Ցայտնած եմ բազմաթիւ առիթներով՝ թէ դաղութներու մէջ մեր հաւատքը, հայրենիքը, պատիւը եւ հոգեկան արժէքները պաշտպանելու համար՝ մենք կանգ առած չենք որ եւ է զոհողութեան առջեւ։ Այս հանդիսաւոր առթիւ, անգամ մը եւս կը յայտնեմ ահաւասիկ՝ թէ այսուհետեւ եւս պիտի շարունակենք ամուր փարած մնալ մեր եկեղեցիին, մեր ժողովուրդին, մեր մշակոյթին եւ մեր բոլոր արժէքներուն, անոնց պաշտպանութեան համար ի հարկին մեր արիւնն անգամ չսակարկելով։ Հազարաւորներ սպաննուած են մեր մէջ. միլիոններ զոհած ենք՝ մեր պատուի պաշտպանութեան համար. արիւնը գետերու պէս հոսած է.մեր հողերը պարարտացած են մեր դիակներով։ Ջարդած են մեզ, նիւթապէս ընկճած եւ ճնճացուցած են մեզ, բայց չեն յաջողած, պիտի չյաջողին ու չեն կրնար յաջողիլ՝ ստրկացնել մեր հոգին։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ գրողները վերջացնելով իրենց համագումարը, որոշեցին նոր կանոնագիր մը հաստատել եւ գրականութիւնը մշակել համաձայն օրուան կարգուսարքին. այսինքն «ցոլացնել երկրին մէջ կատարուած փոփոխութիւնը եւ ընկերվարական կառուցումը»։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրավտա»ն կը գրէ թէ խորհրդային ճարտարապէտ մը Մելիքյա, կատարելագործեր է մեքենայ մը որ կրնայ ժամը 7200 աղիւս արտադրել, մինչ ամերիկեան եւ գերմանական մեքենաները հազիւ 200 հատ կրնան հանել։

Ծրիկանեւ բոլոր երկիրներու...

ԽՄԲ.— «Արմենիա», Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցն է որ կը պատմէ խմբագրականի մը մէջ, նկարագրելով ամէն ազգէ տարագիրներու ժամանումը Արժանթին (19 Փետրուար) —

★

... Ամէն շաբաթ եւ տեւաբար ամենազգի փոխադրանաւեր իրենցհետ կը բերեն մարդկային խլեակներու նոր բազմութիւններ։ Ռումանացի, Հունգարացի, աւստրիացի, չեխ, յոյն, ռուս եւ հայ աքսորեալներ մաս կը կազմեն ժամանողներու։

Իւրաքանչիւրը ունի իր սրտաճմլիկ եւ տխուր պատմութիւնը։

Ոմանք իրենց ծնողքը, ուրիշներ իրենց եղբայրն ու քոյրը, շատեր իրենց ազգականները զոհ տուած են կարմիր բռնակալութեան, որ վամփիրի պէս նստած ժողովուրդներու կուրծքին վրայ՝ կը ծծէ անոնց արիւնը։

Առանձնապէս տխուր են փախստական Հայերու պատմութիւնները։ Հայեր ճողոպրած Ռումանիայէն, որոնք կորսնցնելէ վերջ իրենց տարիներու ճակտին քրտինքը, արցունքով կը յիշեն անունով Հայ բայց իրենց գաւաճանական արարքներով Հմայեակ Արամեանցներն ու Եսաեանները ստուերի մէջ ձգող Պապոյեաններու գործած սարսափները։

Այս հրէշը, համաձայն մեզի հաղորդուած ականատեսի վկայութեանց, պատճառ դարձած է որ աւելի քան հարիւր Հայեր իբրեւ Դաշնակցական ձերբակալուին եւ աքսորուին անծանօթ ուղղութեամբ։

Աքսորուածներէն ոմանք ճամբուած են մինչեւ Սիպերիա, ուրիշներ սպաննուած կամ մեռած են ճանապարհին։

Ու Պապոյեան ճիւաղը, այս նոր քաղքենին, տիրացած ռումանահայ մեծահարուստի մը ապարանքին, այժմ կը շարունակէ իր ազգադաւ արարքները ու կ'անցընէ իշխանական կեանք։

Բոլորէն ատուած այս ոճրագործը, կը պատմուի մեզի չէ սիրուած նոյնիսկ իր ընկերներէն, բայց Ռուսեր կը շարունակեն օգտագործել զինք եւ իր նմանները, մինչեւ որ իրմէ սպասելիք ոչինչ ունենան, ու ձեռնարկեն զինք մաքրագործելու։

Փշացող եւ սահմռկեցուցիչ պատմութիւններ կը պատմեն նոր ժամանող գաղթականներ, որոնք ոչ մէկ քաղաքական հոսանքի չպատկանելով հանդերձ՝ մահուան գնով կրցած անցած են հարեւան երկիրներու սահմանները փրկելու համար պարզապէս իրենց մորթը։

«Ժողովրդային Ճակատ» անունին տակ կազմուած նոր «կանկսթեր»ներու խմբակ մը, տիրանալու համար ինչքին ու հարստութեան Հայերու, իր մօտ կը հրաւիրէ եղեր ազգայիններ, ու կը պահանջէ որ մեծագումար նուէրներ արձանագրուին իրենց կուսակցութեան։

Ոեւէ կերպով իր վրայ դրուած գումարին քանակութեան մասին առարկութիւն ընողը կը սպառնան սեւ ցանկը անցընել, ինչ որ կը նշանակէ իբրեւ Դաշնակցական կամ հակահամայնավար աքսորել կամ բանտարկել։

Նման ձեւերով մարդոց հարստութեան տիրացած պաշտօնական աւազակներով լեցուն է թէ Ռումանիոյ եւ թէ Պուլկարիոյ հայ համայնավարներու շրջանակը։

Մեր հայրենակիցները այս երկու երկիրներուն մէջ կ'ապրին իրապէս դժբախտ օրեր։

Նոյնն է պարագան Ռումանացիներու եւ Պուլկարներու։

Վերէն (Մոսկուայէն) տրուած հրամանի մը վրայ նոյն ձեւի խստութիւններ կը կատարուին նաեւ անոնց վրայ, ռումէն եւ պուլկար բոլշեւիկներու կողմէ։

Արեւելեան Եւրոպան դժոխքի մըն է վերածուած։

....

Նոյնիսկ աշխատաւոր դասակարգը հիասթափութեամբ կ'ափսոսան անցեալ օրերը։

Իրենց ըսուած էր որ հարուստներու ինչքն ու ունեցածը իրենցն է։ Երբ տիրէ համայնավարութիւնը, պիտի բաժնենք անոնց ինչքերն ու սեփականութիւնը։

Այժմ երբ դրամատի նման կ'աշխատին, ցաւով կը դիտեն, որ հարուստներու ունեցածէն կ'օգտուին ոչ թէ իրենք, այլ կարմիր ռէժիմին երկրպագու արօշ տարրեր։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ հունգարական դեսպանը, Ժոժ Կուլայի, որ անցեալ տարի ձգեց իր պաշտօնը, չհանդուրժելով իր երկրին բոլշեւիկացման, խմորեղէն շինել կը սորվի Փարիզի մէջ։ Ցետոյ Զիլէ պիտի երթայ ; փուռ մը բանալու եւ ապրելու համար, մինչեւ որ երկիրը ազատի օտար լուծէն եւ կարենայ վերադառնալ։ «Հունգարիան այժմ կը կառավարուի Կրեմլինի հրամաններով եւ ի շահ Ռուսիոյ, ոչ թէ հունգար ժողովուրդին»։

«Նոր Սերունդի Օր»ը Այֆորվիլի մէջ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օրը այլեւս դարձած է աւանդութիւն։ Այս օրերուն դուք յաճախ կը լսէք աշխոյժ ձայներ, որոնք կը հրաւիրեն ձեզ երթալ ու մասնակցիլ ընել զիրենք։ Ահա այսպիսի ձայն մըն ալ Այֆորվիլի մասնաճիւղէն փրթած էր, Մարտ 26ի իրիկունը, մօտաւորապէս հազար հոգի լեցնելով սրահը։

Ամէն կողմ խանդ եւ շարժում։ Մթնոլորտը տաք եւ քաջալերիչ։ Նոր Սերնդականներ համազգեստ իրենց դերին, ուշադրութեամբ կը կատարեն տրուած պարտականութիւնները։

Վարչութեան կողմէ ընկեր Ջոհրապ Մուրատեան պատշաճ ուղերձով մը Նոր Սերունդի առաջադրութիւնները պարզելէ վերջ, խօսքը տուաւ Միութեան նախագահ ընկեր Յ. Եղիազարեանի, որ նախ ֆրանսերէն, յետոյ հայերէն ամփոփ ճառով մը գծեց Նոր Սերունդի ճամբան։ Տուաւ գեղեցիկ պատկերներ եւ ապա եզրակացուց.

— Երբ բոլոր օտար պետութիւնները ոչինչ կը խնայեն իրենց սերունդին փրկութեան համար, մենք չենք որ պիտի մնանք կէս ճամբան։ Հակառակ բոլոր խոչընդոտներուն, մենք դարձեալ պիտի աշխատինք պահել մեր դիրքերը։ Դարեր շարունակ կայսրութիւններ մը որ տուած է արքայից արքաներ, մեծ զօրականներ, գիտնականներ, քաղաքագէտներ եւ գրականութեան տիտաններ, չի կրնար կորսուիլ։ Ահա մենք Նոր սերնդականներս, շնորհիւ մեր մեծ առաջնորդին՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, ամուր հաւատքով պիտի քալենք գըծուած լուսաւոր ուղիէն։ Որպէսզի միշտ վառ մնայ Հայոց Արեւը, պիտի աշխատինք անդադար։ Պիտի սորվինք ամէն ինչ որ կրնայ ծառայել մեր սիրելի հայրենիքի վերելքին։

Հիմա խօսքը կը պատկանի Այֆորվիլի քաղաքապետ Գ. Bleuzé-ի որ եկած էր իր՝ ներկայութեամբ պատուել օրուան հանդէսը։

— Այսօր, ըսաւ յարգելի հիւրը, ես ինքզինքս կը զգամ ընտանեկան տաքուկ յարկի մը տակ։ Ինծի համար մեծ ուրախութիւն է գտնուիլ ձեր մէջ։ Ֆրանսական եւ հայ ընկերվարականները եղբայրներ են իրարու։ Մենք չենք կրնար անտարբեր մնալ ձեզի հանդէպ։ Երբ պէտքը զգաք ինծի, դիմեցէք առանց վարանելու։ Ես պատրաստ եմ միշտ կարելին ընելու։ Կը մաղթեմ ուրախութիւն եւ յաջողութիւն բոլորիդ։

Անմիջապէս վերջ Նոր Սերունդի անդամներուն կողմէ ներկայացուեցաւ երիտասարդ երաժշտագէտ Ալ. Գ. Մեսումենցի անտիպ գործերէն «Մարօն եւ Կարօն» եւ Մշեցիներուն «Հարսանիք»ը, հետեւողութեամբ Մշեցի Մարգար Բարխեանի կողմէ երգուած երգերու։

Այս գեղեցիկ պատկերներէն վերջ խօսեցաւ ընկեր Շ. Միսաքեան.

— Վերջին անգամ տասը տարի առաջ էր որ եկած էի խօսելու այս գիւղին մէջ, ապրիլեան պատուոնին առթիւ։ Այսօր բոլորովին նոր պատկեր մըն է որ կը պարզուի մեր աչքին։ Ինչ յառաջդիմութիւն։ Արդէն իսկ ունի Նոր Սերունդի մասնաճիւղ մը, 65 երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներով, որոնք ապահովաբար պիտի կրկնապատկուին յառաջիկային, թրծուելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան շունչին տակ։ Մեր պարտականութիւնն է միշտ յիշեցնել ձեզի այն ամէնը, որ կապ ունին մեր ազգային վերածնութեան հետ, եւ գործի մղել ձեզ։ Սիրելի երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ, երբեք պատճառ չունիք ընկճուելու, խորհելով թէ դուակներն էք փոքր, հալածական ժողովուրդի մը։ Մեր ժողովուրդը շատ աւելի մեծ է իր տաղանդով եւ յարատեւութեամբ, իր երեք հազար տարուան գոյութեամբ եւ ստեղծագործութիւններով։ Կը յիշէք Յ. Թումանեանի խօսքը.— Ապրիք, երեխէք, բայց մեզ պէս չապրէք»։ Բանաստեղծը ոչ միայն ըսել կ'ուզէ որ մեզի պէս դժբախտ չըլլաք, այլեւ բան մը աւելցնէք մեր ձգած ժառանգութեան վրայ։ Դաշնակցութիւնը չի կաշկանդեր ձեզ, այլ ուղղութիւն կը ցուցնէ, թեւ կուտայ, որպէսզի գտնէք ձեր ճամբան, հայրենիքի ծառայելու ճամբան։

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինին համար իրենց մասնակցութիւնը բերած էին ընկերներ եւ ընկերուհիներ Տիկին Անդրէասեան (հագուստներու զարդարանք), Տիկին Զ. Քէչիշեան (բեմի կառավարիչ)։ Ա. Գ. Մեսումենց (դաշնակ),՝Արամ Յակոբեան (պարի ղեկավար), Արմենակ Գաղտասարեան (Կովկասեան պար)։ Եւ շատեր, որոնց անունը չեմ յիշեր։ Ներողութիւն։

Այֆորվիլի Նոր Սերունդի վարչութիւնը ջանք չէր խնայած երեկոյթին յաջողութեան համար։ Պարերը շարունակուեցան առաջնորդութեամբ Quintin Verdu-ի եւ Jean Maury-ի նուագախումբերուն, տեւելով մինչեւ առաւօտ։

ԳԱՐՄԱՆԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ օգնութիւն խոստացած է Ամերիկայի Եկեղեցական Միութիւնը, որուն մէջ կը մտնեն բոլոր քրիստոնեայ եկեղեցիները (բացի կաթոլիկներէն որոնք ունին իրենց նպաստամատոյց կազմակերպութիւնը)։ Տարագիրները պիտի ստանան անանուն «էֆէդեվիտ»ներ։ Եկեղեցական Միութիւնը մասնաւոր ճամբարներ պիտի բանայ ծերերու համար։ Իսկ հիւանդներուն եւ հաշմանդամներուն համար կը մտածեն նոր յօդուած մը աւելցնել օգնութեան ծրագրին մէջ։ Գերմանիոյ Հայկ. Կոմիտէի նախագահ Գ. Ս. Ջալալեան յայտնած է նաեւ թէ Միւնիխի Եկեղ. Միութեան ժողովին մէջ, ուր ինք ներկայ եղած է, Ամերիկայէն եկած պատգամաւորներ մասնաւոր ուշադրութեամբ խօսած են Հայ. եկեղեցիին շուրջ, գրուատելով հայ ժողովուրդի եկեղեցասիրութիւնը եւ պահանջած են հայ. եկեղեցիին համար ինքնուրոյն տեղ այդ Միութեան մէջ, ինչ որ ընդունուած է։

ՈՒՍՏԸՐԻ ԳԱՂՈՒԹԸ, որ ամենահինն է Մ. Նահանգներուն մէջ, ունեցաւ իր սեփական քարաշէն եկեղեցին։ Օծումը կատարուած է յունուար 23ին հինգ քահանաներու կողմէ։ Ներկայ եղած են 1500 հոգի, որոնք նուիրած են 10 հազար տոլար։ Այս գաղութը հարուստ չէ, սակայն ունի համեստ առեւտրականներ։ Ուստրի մէջ կար Հայ. Առաքելական եկեղեցի մը Ս. Փրկիչ անունով։ Հիմնադիրն եղած է Սարաճեան եպիսկոպոս, 60 տարի առաջ։ Այդ փայտաշէն եկեղեցին բաւարարութիւն տուած է սակաւաթիւ հայ գաղութին։ Ունեցած է 60 հոգիէ երգչախումբ մը առաջնորդութեամբ երաժշտագէտ Գ. Սրուանձտեանցի։ Հոգաբարձութեան ջանքերով նորոգուած են կալուածները եւ եկեղեցիին գանձին մէջ գոյացած է 5000 տոլար անձեռնմխելի, նոր եկեղեցւոյ շինութեան համար։ Սակայն 1935ին «անձեռնմխելի գումարը» մսխուած է։ Իսկ այսօր շնորհիւ հին եւ նոր սերունդի ջանքերուն եւ զոհողութեան գոյութիւն առած է Ս. Երրորդութեան եկեղեցին։ Գնումի եւ նորոգութեան համար ծախք եղած է 55.000 տոլար։ Ներկայիս նման շէնք մը կառուցանելու համար անհրաժեշտ է 150—200 հազար տոլար։

ՀԱԼԷՊԻ մէջ ինքնաշարժի արկածի զոհ գացած է ընկեր Յակոբ Նալպանտեան։ Ծնած 1912ին, Քիլիսի մէջ։ Հաստատուած Հալէպ։ 1930ին մտած էր բանակ ու եւ մնաց մինչեւ 1945ի Ֆրանսեւսուրիական բախումները։ Բարձրացած էր փոխ-սպայութեան աստիճանին։ 1936ին մտած է Դաշնակցութեան շարքերը եւ մինչեւ մահը մնացած հաւատաւոր Դաշնակցական։ Կատարելով կուսակցականի իր պարտականութիւնները անսահման նուիրումով։

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ գաղթակայանին մէջ մեռած են երկու երիտասարդներ, երկուքն ալ զոհ՝ հիւծախտին։ Առաջինը՝ Համբարձում Գուգունեան, 26 տարեկան, Տրապիզոնցի ընտանիքի մը զաւակը, որ Ղրիմ ծնած էր։ Միւսը Վազգէն Նալպանտեան 35 տարեկան, ծնած Կարս եւ մեծցած Խարքով։ Վազգէն միակ նեցուկը բազմանդամ ընտանիքի մը՝ ունէր փայլուն գիրք իբրեւ աւետարականն։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԾԱՂԿՈՑԸ

ԳՈՒՏՕ, 28 Մարտ.— Պարծանքով եւ հպարտանքով էոր այս հեռաւոր եւ մեկուսացած Գոտոյի մէջ կը ստանանք «Յառաջ»դ մեր սիրելի, մեր յոյսն ու լոյսը։

Եւ որովհետեւ խօսքէն աւելի գործն է որ քեզ կը հետաքրքրէ ահաւասիկ քանի մը տող։

Անցեալ կիրակի մեզ «զինովցուցին» Ֆր. Կ. Խաչի Գոտոյի դպրոցին աշակերտ – աշակերտուհիները, իրենց վարքով, բարքով, պատմութիւններով, մայրենի բարբառին քաղցր հնչումով եւ իրենց լաւ առոգանութեամբ ընթերցումով, ինչպէս նաեւ քերականութիւնով եւ Հայոց պատմութեամբ։ Դպրոցի սան-սանուհիներն ալ հպարտ էին որ քննութեան կ'ենթարկուէին, իրենց գիտցածը արժեցնելու համար։

Ֆրանսահայ Կ. Խաչի ներկայացուցիչը, կըրթական մարմինը եւ քննիչ յանձնախումբը դպրոցի աշակերտները մասնակի քննութեան ենթարկեցին։ Բոլորն ալ գոհ էին արդիւնքէն։ Կրթ. եւ քննիչ յանձնախումբը կարգ մը թելադրութիւններ ընելէ վերջ այսպէս բանաձեւեցին.— Կատարեալ խղճի հանդարտութեամբ կարելի է յայտարարել որ Ֆր. Կ. Խաչի Գոտոյի դպրոցի ուսուցչուհին տեղդակի նուիրուած մըն է եւ նոյնացած աշակերտ աշակերտուհիներուն հետ։

Ինչպէս բոլոր վայրերու մէջ, հոս ալ սին վէճեր ստեղծած էր հանգուցեալ ՀԱՃը, հայրենասիրութիւնը եւ յառաջդիմութիւնը սեւ շուկայի վերածելով։ Այդ օրերուն մեր գաղութը դպրոցի տագնապ ունէր։ Մեր քոյրերը վճռապէս ապաւրէզ նետուեցան շարունակելու համար հայեցի դաստիարակութեան գործը զոր պատերազմի բերումով ընդհատած էր Արարատ միութիւնը։ Հակառակ անբարեացակամ կամ կրաւորական դիրք բռնող անհատներուն, մասնաճիւղը խօսքէն գործի անցնելով, դպրոցի բացումը կատարեց փողոց մնացած մանուկները ներս առնելով։ Բացի քանիմը սեւ հոգիներէ որոնք երէկ ալ ճղճիմ հաշիւներէ տարուած իրենց զաւակները կը զրկէին դպրոցէն։

Մեր քոյրերը հակառակ իրենց տանտին հոգերուն, հանրային գործերով ալ կը զբաղին։ Տըջ. վարչութիւնը թեւ ու թիկունք կանգնած է Կ. Խաչի մասնաճիւղին, տարեկան կոկիկ գումար մը վճարելով դպրոցին համար։

Իսկ ծնողները եւ քանի մը սրտցաւ հայրենակիցներ ընդհանրապէս կրթական եւ յատկապէս բոլոր ձեռնարկներուն կ'օժանդակեն նիւթապէս եւ բարոյապէս։

Ներկայ Կ. Խաչի դպրոցը կը վարէ Օր. Շ. Քէնտիրեան (Նոր Սերունդ), Արարատ Միութեան նախկին սանուհիներէն, կէս շրջանաւարտ մը 1939ի պատերազմիբերումով։ Իր ինքնաշխատութեամբ հասած է որոշ կէտի մը ուր իր համեստութիւնը թոյլ չի տար ըսել.— Ես քիչ մը հայերէն գիտեմ։ Դպրոցի դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան շաբաթը 4 պահ, երկուքը Սընօն եւ երկուքը Գոտօ։ Ընդամէնը 26 աշակերտ։

Օրիորդը կրնայ կարող ուսուցչուհի մը դառնալ ապագային, շնորհիւ իր մանկավարժական եւ երաժշտական ընդունակութեանց եւ կազմակերպական կարողութեան, մանաւանդ եթէ առիթ ունենայ կատարելագործելու հայերէնը։

ՁԱԼԿԱՐՕՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (133)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀՐԵՇՏԱԿԸ

— Լաւ, Հայր Սրբազան, դուք Քրիստոսի եւ Հայոց մեծ հայրապետին անունով զիս կը յորդորէք սիրոյ եւ խաղաղութեան, ես ալ որ առաջինին կը հաւատամ եւ երկրորդը կը յարգեմ, յանձն կ'առնեմ վերցնել պաշարումը եւ թողուլ Լամբրոնը Ռուբինեանց քար գայթակղութեան. միայն թէ դուք ալ որ Լուսաւորչի ցեղէն կ'իջնէք եւ անոր սուրբ աթոռին վրայ նստած էք, գինուորի մը աստուածաբանական յորդորը չմոռնաք.Հայեկեղեցիին փոքր դրօշակը անկախ պահեցէք, ինչպէս ես ազգային անկախութեան դրօշակը անկախ պահելու կը ջանամ։

Հռոմկլայի եւ Լամբրոնի գաղափարներուն մէջ նաեւ ազգակցութիւն մը ցաւօք կը նշմարեմ, վասնզի ինծ այնպէս կ'երեւայ թէ սխալ ճամբու մը կը հետեւիք թէ միացնել կ'ուզէք ձեր եկեղեցին յունականին հետ։

— Քրիստոսի եկեղեցին մէկ է, ըսաւ Ներսէս, եւ մեր պարտքն է ջանալ միշտ ի սէր եւ ի խաղաղութիւն բերել ամէնքը.

— Ես աստուածաբանական խնդիրներու չեմ մտներ, բայցկշռեցէք նախ եւ այնպէս գործեցէք. այս է իմ ըսելիքս։

Խաղաղութեան դաշինքները դրուեցան։ Շնորհալին ինք եղաւ երաշխաւոր Օշինի, եւ Թորոս խոստացաւ որ Գոհար տարւոյն մէկ մասը Լամբրոն անցընէ։ Լաւ յարաբերութիւնները հաստատուեցան ընտանիքներու մէջ որ մինչեւ Թորոսի մահը տեւեցին։

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հոգեւորական իշխանութեան շարժումը այն միջոցին, Թորոսի ախորժելի չէր։

Գրիգորիս կաթողիկոսը բանակցութեան վրայ էր Յունաց Կիռ Մանուէլ կայսեր հետ, որ ժամանակին կրօնասիրական գաղափարներու եւ իր քաղաքագիտական օգուտին հետեւելով կը փափաքէր միութիւն հայ եկեղեցիին հետ։

Իսկ Թորոս միութեան մէջ նախ սուղման վըտանգ կը տեսնէր, երկրորդ հայ եկեղեցիին մէջ՝ եթէ ոչ բաժանումը՝ գոնէ տարաձայնութեան վտանգ կը նշմարէր անոր համար, Հռոմկլայ սկըսած եւ ըլլալիք կրօնական բանակցութիւնները վնասակար դատելովն ալ, այնչափ սիրելի եւ պատկառելի գտաւ իրեն հաշտարար դեսպան եկած անձը՝ որ համառօտ քանի մը խօսք միայն զրուցել բաւական համարեց, ինչպէս տեսանք, եւ այլ ամենեւին այդ խնդիրով զբաղիլ չուզեց։

ԾԻՐԵՆԻ

Թիւնը տեղի ունեցաւ առանց արիւնահեղութեան, թէեւ անհրաժեշտ էր առժամապէս ձերբակալել կարգ մը անձեր»։

★ Ծանուցումներուն ազդարարուեցաւ թէ պիտի պատժուին, եթէ փորձեն գիները բարձրացնել, օգտուելով կացութենէն ։

★ Գնդ. Հիւսնի Զայիմ յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն. — Հարկադրուեցանք այս փոփոխութիւնը կատարել, իբրեւ հետեւանք բանակին դէմ կատարուած յարձակումներու, ներսէն, ինչպէս եւ դուրսէն, երեսփ. ժողովէն, յարձակումներ որոնք տեղի տուին թիւրիմացութեանց եւ անոր սպաներուն դէմ կատարուած խոշտանգումներու։ Մեր շարժումը զուտ տեղական հանգամանք ունի։ Մենք ոչ իշխանութեան կը տենչանք, ոչ ալ կուսակից ենք դիկտատուրայի։ Անմիջապէս որ նոր դահլիճ մը կազմուի, որու մասին կը խորհրդակցինք երեսփ. ժողովի նախագահին՝ Ֆարէս պէյ էլ Խուրիի հետ, անոր պիտի յանձնենք իշխանութիւնը»։

★ Երեսփ. ժողովին անդամները առխպողաբար նիստի հրաւիրուեցան, խորհրդակցելու համար նոր դահլիճին կազմութեան մասին։

★ Գնդ. Հիւսնի հեռագիր մը ուղղելով Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին կը յայտարարէ թէ Սուրիա խստօրէն պիտի յարգէ իր նախընթաց եւ ներկայ պարտաւորութիւնները ժողովրդապետական սկզբունքներով։ Սպարապետը միեւնոյն ատեն կը յայտնէ թէ պիտի շարունակուին Իսրայէլի հետ սկսած բանակցութիւնները ։

★ Կ'ըսուի թէ նոր դահլիճը պիտի կազմուի վարչապետութեամբ Խմիր Արսլանի ։

Ատլանտեանի դաշինքը կրնա՞յ խափանել պատերազմը

ԹՇՆԱՄԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ՊԵՒԻՆԻ ԴԷՄ

Չորեքշաբթի օր Նիւ Եորք հասան Անգլիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէմպուրգի արտաքին նախարարները, եւ անմիջապէս Ուաշինկթըն գացին, ուր պիտի ստորագրուի Ատլանտեանի դաշինքը։ Ֆրանսայի արտաքին նախարարն ալ երէկ հասաւ։

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պեւին, թշնամական ցոյցերով ընդունուեցաւ նաւահանգստին մէջ, ուր 400 ցուցարարներ, մեծ մասով Հրեաներ դիրք բռնած էին։ Անոնք նշանատախտակներ ունէին, հետեւեալ վերտառութիւններով — «Պեւին հակասեմական է, ամօթ Անգլիոյ» — «Վեց միլիոն Հրեաներ մեռան, ալ կը բաւէ»։ Շատ մը ցուցարարներ կ'աղաղակէին.

— «Կ'ուզենք որ Պեւին դնդակահարուի եւ թաղուի վեց ոտք խորութեամբ։ Ելէք գացէ՛ք, Պեւին, միասին տանելով Չըրչիլը։ Իսրայէլի հայրենասէրներուն արիւնը կայ ձեր ձեռքերուն վրայ»

Հոտած հաւկիթ եւ լոլիկ նետողներ ալ եղան։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց երկու ցուցարարներ, երբ կը փորձէին շղթան խզել եւ Պեւինի կառքին վրայ յարձակիլ։

Ցամաք ելլելէ առաջ, Պեւին պատասխանելով 80 թղթակիցներու հարցումներուն, յայտարարեց թէ «Ատլանտեանի դաշինքը համերաշխութեան դաշնագիր մըն է որ պէտք է խափանէ պատերազմը սերունդներով։ Ես երբեք պիտի չխախտեմ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը։ Վստահ եմ թէ կրնանք հաւաքական ապահովութիւն հաստատել Միացեալ Ազգերուն միջոցաւ ։ Դաշինքը առաջին քայլն է»։

Նախարարը աւելցուց նաեւ թէ որեւէ յանկարծական յարձակում չպասեր, բայց, «եթէ յարձակում կրենք, կրնանք շուտ շարժիլ » ։

Պելժիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը, Պ. Սփաք եւս խօսելով յայտարարեց.

— « Պատերազմի վախճանէն եւ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութենէն ի վեր, Ատլանտեանի դաշինքը աշխարհի ամենամեծ քայլն է դէպի հաւաքական ապահովութիւն»։

Նոյն նաւուն մէջ կը գտնուէր Պ. Կրոմիքօ, Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակութեան նախագահը, որուն հետ խօսք չէ փոխանակուած միւս նախարարներուն կողմէ։

★ Պ. Ռոպէռ Շուման, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Փարիզէն մեկնելէ առաջ յայտարարեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը «Ֆրանսայի կ'ընծայէ խաղաղութեան եւ ապահովութեան երաշխիք մը զոր ի զուր փնտռած ենք առաջին Աշխարհամարտէն ի վեր »։

★ Փորթուկալ եւ Իսլանտա եւս որոշեցին մասնակցիլ Ատլանտեանի դաշինքին ։

ՑՈՒՑԱՏԵՂԻ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի G սրահին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 4ին, կայարանին դիմացի սրճարանը։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՌՈՄԱՆԻ մէջ, ապրիլ 2-ին, ժամը 21ին, St. Barnardի սրահին մէջ։

Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ (Կրընոպլէն)

Կը ներկայացուի «ՁԻՒՆԱԹՈՅՐԸ» եւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը ։

ՔՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան մասնաճիւղս կազմակերպած է «Քղեցիներու Օրհուան տօթիւ, ընտանեկան խնջոյք մը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ 10, Սէնթ Անի «Կրան Փէն» սրահին մէջ։

«Քղիի Յուշարձան» գրքին համար, նոյն օրը Քղեցիները պիտի բռնանկարուին, ուստի կը հրաւիրենք անպայման ներկայ ըլլալ ընտանիքով։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ Ս. ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Երեկոյթ խնջոյք, այս շաբաթ, ժամը 9ին rue de la Brosse գպրոցի սրահը։

Նախագահութեամբ ընկ. Յ. ՊԵՏԻԿԵԱՆի։ Կը խօսի ընկեր ՉէՔԵԱՆ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վերջամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 ամգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 2 Avril 1949 Շաբաթ 2 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5811 — Նոր շրջան թիւ 1222

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՆՉ ԼԵԶՈՒՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՆԻՆ..

Հողեր, խնդիրներ, պարտականութիւններ կան ամէնուս համար, այսօր թէ վաղը։ Կարճ խօսքով՝ աշխատանք։ Ուրեմն, անհրաժեշտ է նօսրացնել մթնոլորտը, որպէսզի կարելի ըլլայ շնչել եւ մտածել։

Ի՞նչ կը տեսնենք, իրականին մէջ։

Աւելի շատ լեզուներն են որ կը բանին քան գլուխները։

Կը թուի թէ մտածումը կանգ առած է, տեղը տալով շատախօսութեան մրցահանդէսի մը։ Էջերով մելան, ուր հազուադէպ է հատիկներ գտնել։

Լեզու թափելը դարձեր է արժանիք, Արտասահմանէն մինչեւ Երեւան, յանգելով լեզուագարութեան համաճարակի մը։

Ինչ որ քաղաքական մտածողութիւն կը կոչէինք երէկ, դարձեր է լրագրական ճամարտակութիւն։

«Զափուելու» մարզանք մը, որ երբեմն արգահատանք, երբեմն ալ ծիծաղ կը շարժէ։

Շատ խոր են այս համատարած չարիքին պատճառները։ Եթէ գիտական քննութիւն մը կատարուէր, ո՞րքան ախտաբանական երեւոյթներ պիտի պարզուէին։

Պատճառներէն մէկը՝ շատ մը դրոց-բրոցներու, մանաւանդ քաղաքական գրիչ-բռիչներու մտաւոր թշուառութիւնն է։ Անողոք իրականութիւն մը, որուն ճոխ եւ այլազան փաստերը կը յորդին բազմազան թերթերու մէջ, այս ափերէն մինչեւ Ամերիկա։

Եթէ բախտ ունենաք այս կամ այն խմբագրատան հանդիպելու, պիտի տեսնէք որ ամենադէտ խմբագիրներ հազիւ կը բարեհաճին գիրք մը թղթատել։ Սերտել, ուսումնասիրել եւ պաշար ամբարել։

Ինչո՞ւ յոգնութիւն կրել, երբ այնքան դիւրին է գրիչը մելանը թաթխել եւ թուղթեր մրոտել։ Մնամէջ խօսքեր թխել կամ շան-քարոզ կարդալ։

Կ'արժէ՞ խրիլ, օրինակ, Խ. Հայաստանի հրատարակութեանց, թերթերու եւ գիրքերու լաբիւրինթոսին մէջ, վերլուծումներ կատարելու համար, երբ դէզ մը փառաբանական «քլիշէ»ներ պատրաստ են սեղանին վրայ։

Մեղք չէ՞ բարեխղճօրէն հետեւիլ Հայկական Արտասահմանի մամուլին, նոյնիսկ ընդդիմադիր թերթերուն, իմանալու համար ինչն ու ինչը, երբ արդէն ունիս քարացած տասնաբանեայ մը, տարին տասներկու ամիս ծամծմելու համար։

Այս պայմաններուն մէջ, անշուշտ գլուխները հետզհետէ կը թմրին, մինչ լեզուները անդադար կը բանին։ Ամէն բանէ առաջ՝ մաղձ եւ փրփուր հոսեցնելով։

Այսպէ՛ս է որ թնճուկի մը կը վերածուին ամէնէն պարզ խնդիրները, եւ խժալուր աղմուկ մը կը խեղդէ տրամաբանութեան, իսկական հայրենասիրութեան ձայնը։

Եթէ փոխանակ լեզուին ուժ տալու, քիչ մըն ալ գլուխները մարզուէին, մտածելու վարժուէին, ո՜րքան վէճեր ինքնին կը մարէին։

Եւ այն ատեն, իւրաքանչիւրը համդարտօրէն կը կապուէր աշխատանքի, համաձայն իր կարողութեան եւ կազմակերպական ուժին։

Զափազանց երկար տեւեցին Դաշնակցութեան հետ չափուելու, անոր ասպարէզ կարդալու փորձերը։

Ժամանակն է որ իւրաքանչիւր հոսանք նախ իր սեփական ուժերը չափէ, որպէսզի կարենանք հաշուել թէ ի՛նչ կ'արժենք, հաւաքաբար։

Հասեր ենք այնպիսի կէտի մը, ուր տասը գլուխէ ձայն կը լսուի, առանց լուծելու որեւէ խնդիր։

Չի բաւեր սովետակա՛ն Երեւանով պարծենալ, երբ գիտենք որ մէկ միլիոն ժողովուրդ անտիրութեան մատնուած է, աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ։ Երբ ներգաղթին յաջորդած է արտագաղթը, իբրեւ հետեւանք նոյն քաղաքական խաղերուն։

Օրուան այս ժամուն, յետին կազմակերպուած համրանքը իր արժէքն ունի, եթէ ուզէ դեր մը կատարել։

Անոնք որ բան-գործ ըրած են նոր ճեղքեր բանալ տարագիր բազմութեանց մէջ, ականջ դնելով օտար, դաւադիր ձայներու, պարզապէս իրենց բթամտութիւնը կ'ապացուցանեն։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԸ ԶԱՐՄԱՆԱՆ ...

Շատ մը բարեկամներ կը զարմանան, երբ հակառակորդ մամուլը աչքէ կ'անցընենք։

— Ես չեմ կրնար, կ'ըսէր մէկը առջի օր։ Ինչո՞ւ արիւնս պղտորեմ այդ սուտ, չինծու, գռեհիկ պատմութիւններով։

Մասամբ իրաւունք կուտաս իրեն եւ իրեն պէս շատերուն։

Բայց մարդկային հետաքրքրութիւնը երբեմն հիւանդագին կողմեր ունի։ Եւ, զինուած համբերութեամբ ու անտարբերութեամբ, թերթ մը կը բանաս։

Կարելի չէ որ ծիծաղելի, քնարերգ պատմութեան մը չհանդիպիս։ Եթէ այժմէական, օրուան դէպքերուն կապուած նորութիւն չըլլան, օրինակ հանդէսի մը երեւակայական «պարապ աթոռները» կամ «յետաձգել տրուած ընտրութեան մը» տխուր արարքը, կամ Դաշնակցութեան վաթսուն տարուան գործունէութեան միջոցին հրատարակած հազարաւոր գիրքերը եւ հսկայ հաւաքածոները թերթերու եւ պարբերականներու։

Բաց որեւէ գիրք կամ թերթ, խնդիր չէ ոչ տարին, ոչ առիթը, ոչ գրուածքին ընդհանուր բովանդակութիւնը, ոչ ալ բուն դէպքը։ Զատէ նախադասութիւն մը եւ ստորագրութիւն մը, նստէ թուղթին առջեւ եւ թխէ, հայհոյէ ապացուցանելու համար մայր կուսակցութեան «դաւաճանական» արարքները 90ական թուականներէն ի վեր։

Կ'ըսէք բանի մը չի՞ ծառայեր։

Ընդհակառակն. պարապ թերթի մը մէկ սիւնակ նիւթ կը մատակարարէ օրական, եւ անծայ ուղեղներուն ալ իբրեւ թմրեցուցիչ՝ քիչ մը աւելի քնանալու համար։

ՍՕՍԻ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թերթերէն (24 Մարտ) կը տեղեկանանք թէ երկու Պատր. տեղապահները կը շարունակեն պայքարը, սպասելով էջմիածնի հրահանգին եւ Անգարայի որոշման։ Նորէն թուրք թերթերն են որ. զարմանազան մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն, ամէն օր։

Նոր տեղապահը, Հմայեակ Ծ. Վ. Պախթիարեան հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է «Սօն Թէլէկրաֆ» թերթին.

— Այլեւս ոչ մէկ կապ մնացած է Պատրիարքարանին ու Արսլանեանին միջեւ։ Ան այլեւս իրաւական դիրք չունի։ Արդէն իրեն ուժ տուող ութ եկեղեցականներ միայն կան եւ անոնց չորսը ձեռնադրուած են իր կողմէ։ Այդ չորս եկեղեցականներն ալ այլեւս իրաւական ոչ մէկ դիրք ունին եւ անոնց կղերական հանդամանքը չէ վաւերացուած։

Գալով ինծի, ես Պատրիարքական տեղապահ ընտրուեցայ Իսթանպուլաբնակ 44 եկեղեցականներէն 38ին քուէներովը ու հաւանութեամբ եւ ասոր վերաբերեալ պաշտօնական ձեւակերպութիւններն ալ ամբողջացան Անգարայի մէջ։

Վաղը նիստ պիտի գումարէ մեր Կրօն. Ժողովը։ Այդ նիստէն յետոյ զեկոյց մը պիտի հրատարակենք եւ կացութիւնը պիտի պարզենք հանրային կարծիքին եւ հայ համայնքին։

«Ճիւմհուրիյէթ» կը գրէ — Նոր տեղապահի մը ընտրութեան հետեւանքով բոլորովին մեծ համեմատութիւն ստացած է այն տարակարծութիւնը, որ ծագած էր տեղապահ Արսլանեանի եւ վարդապետներուն ու քահանաներուն միջեւ։

Այսօր երկու տեղապահներ կը ներկայացնեն Պատրիարքարանը, մէկը նախկին տեղապահ Արսլանեան, միւսը՝ եկեղեցականներուն կողմէ ընտրուած Պախթիարեան։

«Ճիւմհուրիէթ» կը գրէ թէ Պոլսոյ հայ համայնքը պատուիրակ մը պիտի ղրկէ Հայաստան, լուծելու համար այս վէճը, էջմիածնի կաթողիկոսին միջոցաւ։ «Մարմարա» բացարձակապէս կը հերքէ այս զրոյցը։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱՅ կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց Պուլկարիոյ, գանգատելով թէ վայրագ յարձակումներ կատարած են սահմանապահ զինուորներուն վրայ։ Բողոքագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ նկատի չեն առնուած նախորդ ծանուցագիրները, նմանօրինակ արարքներու մասին։

Հանդարտութիւն Սուրիոյ մէջ

Վերջին լուրերու համաձայն, կատարեալ անդորրութիւն կը տիրէ Սուրիոյ մէջ։ Գնդ. Հիւսնի Զայիմ հրաւիրած է բոլոր պաշտօնեաները վերսկսիլ աշխատանքը, այլապէս պաշտօնանկ պիտի ըլլան։

Խորհրդարանը բացառիկ նիստի հրաւիրուած է, քննելու համար կացութիւնը։ Ոչ եւ է դէպք չէ պատահած յեղաշրջումէն վերջ, բայց համայնավարական ցոյցէ մը որ սարքուած էր Հալէպի մէջ եւ անմիջապէս ցրուեցաւ։ Պաղեստինի ճակատէն քաշուած երեք սուրիական վաշտերը մասնակցած են Դամասկոսի գրաւման։ Ոստիկանները եւ ոստիկան զինուորները իրենց զօրանոցներուն մէջ պահուած էին, երբ զինուորական իշխանութիւնը տապալեց կառավարութիւնը։

★ Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ միայն ներքին պատճառներ չեն որ տեղի տուած են Սուրիոյ բանակին ըմբոստութեան։ Թէ Լոնտոնի եւ թէ Փարիզի մէջ նշանակալից կը նկատեն Ֆարէս էլ Խուրիի թեկնածութիւնը վարչապետութեան համար։ Այս քաղաքագէտը թունդ ազգայնական է եւ քանիցս բուռն ճառեր խօսեցաւ Ազգաժողովին մէջ, մերժելով Պաղեստինի բաժանումը։ Ամերիկայի մէջ ալ կը վախնան որ կառավարութեան փոփոխութիւնը դժուարացնէ բանակցութիւնները Իսրայէլի հետ։ Նաւթագծին շինութեան խնդիրն ալ կրնայ դժուարանալ։

★ Գնդ. Հիւսնի Զայիմ, նոր դիկտատորը, 55 տարեկան է։ Իր զինուորական կրթութիւնը ստացած է Պոլիս։ Ծառայած է թրքական եւ ֆրանսական բանակներուն մէջ։ Պատերազմի միջոցին ձերբակալուեցաւ դաշնակիցներուն կողմէ իբրեւ գերմանասէր, բայց ազատեցաւ շնորհիւ Սուրիոյ հանրապետութեան նախագահին՝ Շիւքրի Քուաթլիի որ ընդհ. հրամանատար նշանակեց զինքը։ Անձնական բարեկամն է նախագահին, այնպէս որ ըմբոստութիւնը իրեն դէմ ուղղուած չի համարուիր։ Արդէն իսկ խորհրդակցութիւններ կը կատարուին իրեն հետ, նոր դահլիճին կազմութեան համար։

Յունաստան եւ Եուկոսլաւիա պիտի համաձայնի՞ն

Ատենէ մը ի վեր զարմանազան զրոյցներ շրջան կ'ընեն Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ մերձեցման մասին։ Յունաստանի արտաքին նախարարը, Ցալտարիս ինք հրապարակաւ յոյս կը յայտնէր այդ մասին, Կորնթոսի ջրանցքին վերաբացման առթիւ։

Առանց կրակի ծուխ չըլլար, կ'ըսեն։ Փարիզեան թերթի մը Աթէնքի թղթակիցն ալ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունենալով Պ. Ցալտարիսի հետ, նոյնիմաստ տեղեկութիւններ քաղած է։ Ահաւասիկ իր յայտարարութեանց ամփոփումը. —

Մակեդոնիոյ անկախութեան պահանջները նոր չեն։ Այդ պահանջները մաս կը կազմեն Մեծն Պուլկարիոյ, որուն շնորհիւ Պուլկարները պիտի կրնային Ալպանիա, այսինքն Ադրիական իջնել Եուկոսլաւիոյ ճամբով։ Սլաւական ծաւալման ծրագիր մըն է այս, շատ հին։

Յունաստան միշտ ուզած է համաձայնութեան գետին մը գտնել իր դրացիներուն հետ։ Փորձեր ալ կատարուած են, այս ուղղութեամբ։

Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով, Պ. Ցալտարիս խոստովանած է թէ վերջին վեց շաբաթներու ընթացքին նուազած է Եուկոսլաւիոյ օգնութիւնը Յունաստանի ապստամբներուն։

★ Զրոյցի մը համաձայն, Յունաստան եւ Եուկոսլաւիա գաղտնի բանակցութիւններ կը կատարեն, իրենց միջեւ բաժնելու համար Ալպանիան, եթէ Խ. Միութիւնը գործադրէ իր սպառնալիքները յունական եւ եուկոսլաւ Մակեդոնիաներու վրայ։ Այդ բանակցութեանց միջնորդ կը ծառայէ Անգլիա, որ աւելցուցած է իր զօրքը Սելանիկի մէջ, համաձայն նոյն աղբիւրին։

Գերմանական կնճիռը

Զօր. Քլէյ, Գերմանիոյ ամերիկեան հրամանատարը, յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները պատրաստ են վերադառնալու Փոցտամի համաձայնութեան՝ Գերմանիոյ մասին, եթէ Ռուսերը երաշխաւորեն հաւատարմութեամբ հետեւիլ անոր տրամադրութեանց։ «Մենք ամիսներով գործադրեցինք Փոցտամի համաձայնութեան տրամադրութիւնները ի վնաս մեզի, բայց մեր խորհրդային պաշտօնակիցները գործադրեցին միայն այն յօդուածները որ նպաստաւոր էին իրենց»։

★ Արեւմտեան Գերմանիոյ սահմանադրութիւնը անելի մը յանգած է, իբրեւ հետեւանք խոր անհամաձայնութեանց։ Դաշնակիցները մերժեցին Գերմաններու կողմէ վերամշակուած նախագիծը, մանաւորապէս պահանջելով կրճատել կեդրոնական կառավարութեան իրաւասութիւնները։ Գեր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐԸ ՍՈՒՐԻԱ-ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ — Ահաւասիկ ամփոփումը այն ճառին զոր խօսած է ընկեր Ա. Գապաքեան, Հալէպի մէջ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի տարեդարձին առթիւ: Ինչպէս Զարեհ Եպիսկ.ի, նոյնպէս մեր գործօն ընկերոջ համար տօնակատարութիւնը առիթ մը եղած է՝ շօշափելու հիմնական խնդիրներ, որոնք միայն Սուրիա Լիբանանի յատուկ չեն.—

★

Առաջին,— երեւոյթ մը ուշադրութիւնս կը գրաւէ: Այն՝ որ մեր ժողովուրդին մէջ հոգեկան անհանդարտութիւն մը կը տիրէ: Կարգ մը հայրենակիցներ կը լքեն այս հողը, երթալու համար իրենց կարծիքով աւելի ապահով վայրեր, ճիշդ է, քիչ է թիւը անոնց. բայց տպաւորութիւնս այն է, որ մեր ժողովուրդի կարեւոր մէկ մեծամասնութեան մէջ այդ ցանկութիւնը կ՚արտայայտուի ընդհանրապէս: Անոնց աչքերը ովկէանոսներէն անդին կ՚երթան:

Սիրելի հայրենակիցներ, սակէտ ազգային աղէտ է: Պիտի չուզեմ անդրադառնալ անոր պատճառներուն. ըսել, օրինակ, թէ ներգաղթի խարտաւակ դաղարին, մեր Հայկական Դատի այնքան դժբախտ եզրակացութեան մէջ պէտք է փնտռել հայ ժողովուրդի հոգեկան տագնապին եւ յուսալքութեան պատճառները. կամ՝ աւելցնել, թէ չատեր ջրհեղեղէն ազատելու մտահոգութեամբ կ՚ուզեն շատ հեռուները երթալ: Անոնց կողքին՝ կան անշուշտ այլ պատճառներ, որոնք երկրորդական արժէք եւ կարեւորութիւն կը ներկայացնեն:

Բայց, թէ ազգային աղէտ կը նկատեմ այս իրողութիւնը եւ կը յանձնարարեմ՝ որ մեր հայրենակիցները զամուին հոս. կառչին այս հողերուն: Զօր հացով ապրին, բայց մնան,— որովհետեւ այս հողերն են, մերձարեւելեան այս հողերն են որ մեզի գրաւականը կ՚ընծայեն ազգային ինքնապահպանութեան: Ամերիկեան կամ եւրոպական երկիրներու մէջ, մեր ժողովուրդը դատապարտուած է կորսուելու: Եւ մեր քաղաքական ապագան, մեր անհատական ապահովութեան եւ պահպանման գրաւականը՝ այս երկիրներուն հոգեկէս կապուելու, լիւ կապուելու մէջ կը կայանայ:

Երկրորդ երեւոյթ՝ այն, որ մեր ժողովուրդը վտանգի մը ենթակայ է: Վտանգ՝ որ կը սպառնայ մեզի այս երկիրներուն, եւ աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ:— Կ՚ակնարկեմ մեր ժողովուրդի հացէին բովանդակ աշխարհի մէջ տարածուած այն թիւր կարծիքին՝ թէ մեր ժողովուրդը կապուած է խորթ, անհարազատ եւ խոցելի վարչակարգի մը,— բոլշեւիզմին: Անկախ անկէ, որ մեր ժողովուրդը իր հոգեկան կառոյցով, իր անհատական, իր անհատապաշտական գծով, նախաձեռնարկ ոգիով եւ ազատութեան սիրով՝ հոգւով եւ ճապէս դէմ է բոլշեւիզմին, այսուհանդերձ մեր իրականութեան մէջ մեր ճակատագիրը իրենց ձեռքին մէջ ունեցողներ՝ մեզ համակիր կը նկատեն այդ վարչակարգին:

Բացայայտ է, թէ բոլշեւիզմը մեր ազգային զգացումները կը չահագործէ: Մենք պարտականութիւնն ունինք այս թիւր կարծիքը հերքելու, որպէսզի համայն հայութիւնը չվտանգուի մասնաւորաբար գալիք վտանգաւոր օրերուն: Խապէս դէմ ենք, հոգիով դէմ ենք բոլշեւիզմին: Կը սիրենք հայրենիքը, կը սիրենք բոլոր ազատութիւնները. մեր ժողովուրդը անհատապէս հոգեկան կառոյց ունի. կը հաւատայ անհատի նախաձեռնութիւններուն. ան՝ ճակատ չարդարած է բոլոր բռնութիւններուն դէմ: Եւ ահա թէ ինչու պարտաւոր է թիւրիմացութիւնները փարատել:

Ո՞վ էր, որ այս կացութիւնները դիմագրաւելու պարտականութիւնը պիտի ստանձնէր:— Անշուշտ, կազմակերպուած իշխանութիւններու վրայ կ՚իյնար այս գործը: Բայց մենք՝ քայքայուած ազգային կազմակերպութիւններ ունինք այսօր: Նկատի ունեցէք Դամասկոսը, որ ազգային իշխանութիւն չունի. որուն առաջնորդն անգամ ձգեց թեմը ու հեռացաւ: — Ինչո՞ւ: Որովհետեւ այդ առաջնորդը պարտադրուած էր Դամասկոսի թեմին, առանց այդ մասին կամքը առնելու Դամասկոսի հայութեան: Նկատի ունեցէք Պէյրութի թեմը, որ մինչեւ 70.000 հայութիւն կը համրէ: Հոն եւս ազգային իշխանութիւն չկայ: Զկանգ. եւ Քաղ. ժողովներ որոնք ստանձնէին պատասխանատուութիւնները եւ կանխէին չարիքները: Աւելցմէ վեր, իբրեւ հիմնական պատասխանատու, ունինք կաթողիկոս մը՝ որ հայ ժողովուրդի կաթողիկոսութիւնը չէ որ կ՚ընէ: Հոն աշխարհական չկայ. ընդհանուր ժողով չի գումարուիր, չի հրաւիրուիր: Ազգային կեդրոնական վարչութիւն չկայ, որպէսզի հոգեւոր եւ աշխարհական իշխանութիւններ, միասնաբար կարենային նստիլ, խորհիլ, մտածել եւ չարիքներու առաջքն առնել: Ճիշդ է, առաջին փնտռը ինք, կաթողիկոսարանն է որ կը կրէ: Բայց մի մոռնաք, որ անոր ենթակայ բոլոր թեմերը, բովանդակ գաղթաշխարհը աւելի քան կը տուժեն այս կացութենէն: Կիլիկիոյ միաբանական ժողով մը գոյութիւն չունի, Ազգ. կեդր. վարչութիւն մը չհանչցուիր: Հետեւանքը ան, որ կաթողիկոսարանը կը դիմէ դէպի նիւթական եւ բարոյական սնանկութիւն: Այն կաթողիկոսարանը, որ մեր համազգային գործակցութիւնը կը վայելէր, այսօր վերածուած է մենաստանի մը՝ ուր գրականութիւն միայն կայ՝ իբրեւ զբաղում: Կաթողիկոսարանը խզուած է իր չփումը մեր ժողովուրդին հետ: Փա՞ստ: — Այն, որ Հայաստանի կօշիկի գործարանին համար կազմակերպուած հանգանակութեան՝ մեր թեմը մասնակցեցաւ 100 հազար Ս. ոսկիէ աւելի գումարով մը, բայց անցեալ տարի մերժեց մասնակցիլ կաթողիկոսարանի հանգանակութեան: Միայն Պէյրութն է որ մասնակցեցաւ անցեալ տարի՝ 7000 լիբանանեան ոսկիով, իսկ այս տարի 1700 լիբ. ոսկիով: Ցրուութիւնը ընդհանուր է Լիբանանի, Կիպրոսի թէ Հալէպի մէջ, եւ ազդակը միշտ նոյնն է,— կաթողիկոսարանի անտարբերութիւնը՝ հանդէպ այս ժողովուրդի կարիքներուն, եւ չահագրգռութեան բացարձակ պակասը՝ ի մասին այն հարցերուն՝ որոնք կենսական կարեւորութիւն կը ներկայացնեն անոր ապահովութեան տեսակէտէն: Կը տեսնենք՝ որ ոչ հոգեկան, ոչ բարոյական կապ մնացած է: Եւ ո՞վ է որ տէր պիտի կանգնի այս ժողովուրդին: Ո՞վ պիտի ըսէ այս ժողովուրդին՝ որ մնայ այս հողերուն վրայ, ապրի այս երկիրներուն մէջ: Ո՞վ պիտի ըսէ, որ Հայ ենք եւ Հայ կը մնանք հոս, որ հայ զանգուած մըն ենք՝ իր ազգային անկախութեան եւ իրաւունքներուն տէր: Ո՞վ պիտի ըսէ, թէ հայրենասիրութիւնն ու հայրենիքը՝ բոլշեւիզմն ու բոլշեւիկեան վարչակարգը չեն: Ո՞վ պիտի ըսէ այս պետութեանց՝ թէ հայ ժողովուրդը համայնավար չէ, այլ միայն ու մի միայն հայրենասէր:

Կը տեսնէք, որ մեր ժողովուրդը, այսօր, անգլուխ, ցրուած է չորս հովերուն եւ պատահականութեան: Եթէ երբեք չունենայինք Հ. Մ. Ը.Մ.ի նման Միութիւններ եւ կազմակերպութիւններ, — որոնք երաշխիք մը են մեր ազգային ինքնապահպանութեան համար — թերեւս շատ աւելի վատ ըլլար այսօր մեր կացութիւնը:

Տեսէք, մտածեցէք՝ թէ որքան պէտք է գուրգուրալ անոնց վրայ: Անոնք, թէ ազգայնական բոլոր կազմակերպութիւնները, հիմնական պարտաւորութիւն կը նկատեն ձեզ հրաւիրելու մնալ՝ ուր որ էք. ըսելու՝ թէ մենք բոլշեւիզմի հետ չենք՝ այլ հայութեան: Եւ նաեւ ըսելու համար, թէ մենք — հակառակ կաթողիկոսարաններու կամքին — պիտի ստեղծենք իշխանութիւններ՝ որոնք իրենց վրայ պիտի առնեն պատասխանատուութիւնը՝ այս ժողովուրդի ֆիզիքական թէ բարոյական ապահովութեան:

Մեր ազգային ճակատագրին մէջ՝ մեծագոյն դերը պիտի ունենայ Հալէպ, ուր հայութեան ամէնէն հոծ եւ իրաւ դիմագիծ ունեցող բազմութիւնները կ՚ապրին: Այս է պատճառը, որ Հալէպի հայութիւնը ունի ազգային կազմակերպուած իշխանութիւն, որ մտահոգ է իր թեմի ապագայով, գիտակից է իր պարտաւորութեանց եւ պարտականութիւններուն:

Հայկական Արտասահմանի ամէնէն դղալուն ու կենսական կէտերէն մէկն է Հալէպ, որ տեսակ մը ուղեցոյց պիտի հանդիսանայ մեր բոլոր քոյր գաղութներուն համար:

Լիոնի Միջազգային Տօնավաճառը

ԼԻՈՆ.— Կեդր. Ֆրանսայի այս ճարտարարուեստական կեդրոնին Միջազգային տօնավաճառը, ոչ միայն մեծ դեր մը կը կատարէ երկրին տնտեսական եւ ելմտական կեանքին մէջ, այլեւ իր զգալի ազդեցութիւնը կը ձգէ ընդհանուր Եւրոպայի առեւտրական շուկային վրայ:

Ան հազիւ թէ խանձարուրի մէջ փաթթուած՝ վատոյժ մանուկ մըն էր առաջին ընդհանուր պատերազմին, ծնած ըլլալով 1916ին: Այսօր կը թեւակոխէ իր 31րդ տարեդարձը, այնքան հուժկու եւ բեղնաւոր:

Միջազգային հրապարակի վրայ ան իր լրջութեամբ եւ միշտ հետամուտ արդի պահանջներուն՝ դարձած է արդէն հիացման արժանի անտեսադէտ հսկայի մը կողմէ:

Ի՞նչ կը ցուցադրէ Լիոնի Միջազգային տօնավաճառը եւ ինչպէ՞ս կը ցուցադրէ:

Մարդկային ստեղծագործ մտքին յղացած գրեթէ բոլոր առարկաները, փոքր ասեղէն մինչեւ հսկայ, ինքնաշարժն ու օդանաւը, փոքր բայց անգնահատելի գոյնզգոյն անգին քարերէն մինչեւ նրբահիւս մետաքսի կտորները, որոնք արեւէն կը գողնան իրենց գոյները եւ ծաղիկներէն իրենց նըկարները՝ 56 խումբի կամ դասակարգի բաժնուած եւ համադրուած են զոյգ պալատներու մէջ եւ չրջակայ բացօթեայ տարածութեան վրայ:

Ներկայ դարուն, ուր արագութիւնը նկատուած է նչանակէտ, Լիոնի Միջազգային տօնավաճառին հիմնադիրը եւ տեւական նախագահ, հանրածանօթ քաղաքագէտ Պ. Էտուար Էրիօն իր առաջին բացման ճառին մէջ, 33 տարի առաջ, այսպէս արտայայտուեցաւ — «Առաւելագոյն առուտուր նուազագոյն ժամանակի մէջ, նուազագոյն տարածութեան վրայ, նուազագոյն տոկոսով»:

Այսպէս Լիոնի այս հաստատութեան նախադահին խօսքը իբրեւ նշանաբան որդեգրուած է շատ մը ազգային եւ միջազգային տօնավաճառներու կողմէ: Սակայն անոր խղճամիտ կիրարկութեան մէջ Լիոնն է որ կառչած է անքակտելի կերպով:

Փոքր գաղափար մը տալու համար այս առեւտրական տաճարին մասին, ըսենք անմիջապէս թէ փոքրաքանակ առուտուր արգիլուած է բացարձակապէս:

1948ի Ապրիլ ամսուն, Լիոն դարձաւ միջազգային ժամադրավայրը առեւտրական ընտրանիին: Տասը օրուան կարճ ժամանակամիջոցին տօնավաճառին վարչութիւնը տեղեկագրեց մէկ միլիոն այցելուներ, իսկ տնտեսական գետնի վրայ ապրանքներու գումարը հասաւ 2 միլիառի:

1949ի տօնավաճառը կը խոստանայ ըլլալ աւելի յաջող եւ բեղնաւոր: Բոլոր տաղաւարները շատոնց բռնուած են եւ տօնավաճառի վարչութիւնը, հակառակ իր բոլոր ջանքերուն, չկրցաւ գոհացում տալ 800է աւելի պահանջներու:

Վերջացնենք այս տեղեկատու յօդուածը հարցումով մը:

Նիւթական գետնի վրայ այս առեւտուրի տա—

Առատութիւն եւ սակայն...

ԼԻՈՆ, (Յատուկ).— Դեռ երէկ, սովորական էր լսել տանտիրուհիներու սա գանգատը.— «Դրամ կայ, բայց բան չկայ»:

Այսօր, դարձեալ տրտունջ, բայց հակառակ յանկերգով — «Ամէն բան կայ, դրամ չկայ»: Եւ իրաւամբ: Սա վերջին ամիսներուն մանաւանդ, նախապատերազմեան առատութիւն մը հրապարակը ողողեց: Շուկայ, խանութ, վաճառատուներ լիքն են հանդերձեղէնի եւ ուտեստեղէնի յորդառատ ճոխութեամբ:

Ապրանքի այս յանկարծական անձրեւ զուգընթաց, ստեղծուեցաւ տնտեսական սուր տագնապ մը, աւելի ճիշդ դրամական նուազում մը: Թուղթ «հազարնոցը», որ երէկ խաղալիկ էր ինչպէս տասնեւհինգ տարեկան նոյնպէս ութսուն տարեկան մամիկին ձեռքին մէջ, այսօր ուրիշ դոյն ստացաւ, հակառակ գնելու կարողութեան անկումին: Այսօր յառաջելի քրտինք պիտի թափես, զայն չահելու համար: Այս տագնապին առաջին պատճառը անտարակոյս մասնակի գործազրկութիւնն է:

Այս միջոցիս, փոքր չէ թիւը ճարտարարուեստական եւ այլ հաստատութեանց որ կրճատած են աշխատանքի ժամերը, աշխատաւորը մատնելով նիւթական անձկութեան: Կան եւ արհեստագիտական կարգ մը ճիւղեր, որ ամիսներէ ի վեր կ՚անցընեն խոր տագնապ մը եւ ոչ թէ պարզ մեռեալ շրջան մը, ինչպէս կը պատահէր պատերազմէն առաջ, տեւելով ամիս մը կամ քիչ մը աւելի միայն:

Գործերու այսանկանոնութեան պատճառը կարելի է համարել քաղաք. անստոյգ կացութիւնը, վիճակ մը որ կ՚երկարաձգուի, վերջնական խաղաղութեան մը դժուարութեան հետեւանքով: «Տարօրինակ» պատերազմին շուտով կը յաջորդէր անօրինակ պատերազմը, մինչ «տարօրինակ» խաղաղութիւնը, ինք, չորրորդ տարին է որ կը թեւակոխէ եւ այն սատիճան լարուած են կիրքերը երէկի յաղթական հսկաներուն միջեւ, որ, հասարակ մահկանացուն կը փորձուի հարցնել թէ անոնք իսկապէս եղա՞ծ են երէկի մէկ սիրտ մէկ մարմին դաշնակիցները, ջախջախելու համար ուրիշ թշնամի մը, տեւական խաղաղութեան մը փոխադարձ հաւաստիքներով:

Այս անորոշ կացութեան մէջ, ահա թէ ինչու քաղաքական եւ տնտեսական տագնապ իրար կ՚ամբողջացնեն:

Ամէն պարագայի մէջ, 1949ի գարունը, շատ անզօր կ՚երեւի, ցանկալի բարօրութիւնը շնորհելու մարդկային ընկերութեան:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ճարը կը միացնէ եւ համերաշխ ներդաշնակութիւն մը կը ստեղծէ 40է աւելի այլազան ազգերու պատկանող մարդոց միջեւ: Արդ, ինչո՞ւ, գաղափարական մարզին մէջ, խաղաղութեան արիսպագոսը, ՄԱԿը ինչո՞ւ չի յաջողիր փարատել միջազգային ատելութիւնը եւ թոյնը, որոնք կը սպառնան խափանել վաղուան արեւը..

ԳԱՌՆԻԿ ՔԻԼԱՐՃԵԱՆ

Մեռեալի մը ձայնը

Հայ ժողովուրդին վերջին քառորդ դարու տարագիր պատմութիւնը, իր դառն եւ ծանր ցնցումներով փոթորիկ ցանից հոգիներու մէջ։

Եւ սակայն, յաճախ յուսահատութեան եւ պոռթկումի մղուած այս ժողովուրդը, ինքզինքը ամուր բռնած է, որեւէ փոթորիկի դէմ։ Կրցած է առկայ չնորհիւ իր բնածին ընդունակութեան, եւ իր ազգային փառքերու հպարտութեան։

Ամէն ժողովուրդի տրուած չէ հող եւ Հայրենիք կորսնցնել եւ, իբրեւ տարագիր, ցեղային գրոշմը բարձր բռնել, ազգային մշակոյթը վառ պահել։ Այս արժանիքը հայ ժողովուրդին փառքն ու պատիւն է։

Սփիւռքի գրականութեան ամէնէն տաղանդաւոր, բայց վիրաւոր տղան, Շ. Նարդունի, այսօր կ՚ողբայ, պարպելով « դառնութեան բաժակը»։

Երկաթագիր տղան իր ուսերուն վրայ երկաթ չակեց։ Զարկաւ, դարնուեցաւ, սերունդի մը դատին, անոր գրական արժէքներուն համար։ Որովհետեւ, սերունդներն են որ, իրենց երկաթէ ուսերով ամուր կառչած իրենց հաւատքին, կրնան՝ ազգ մը ապրեցնել կամ մեռցնել ։

Ցիրացածներ ի զուր կ՚ուրանան կամ կը կեղծեն։ Եւ սակայն ինչո՞ւ յուսահատիլ։ Զարդի եւ անապատի սերունդը դրոշմ մը ունի իր ճակտին, հպարտ է իր անցեալով ու ներկայի ուրացումներէն հեռու, կրակ ունի իր սրտին մէջ, եւ յարգանք իր աննման վարպետին՝ հայ մշակոյթին ջահակիրին հանդէպ որ նոր նոր լոյսեր կը սփռէ յանուն Հայոց լեզուին։

Վիրաւորդ Նարդունի, տարագիր այս ժողովուրդը ծնունդ տուած է չարքաշ, յաճախ խենթ, բայց միշտ հաւատարիմ սերունդի մը որ կը կոչուի Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, որ կը հպարտանայ իր տաղանդաւոր զաւակներով, կ՚ուխտէ հայ ապրիլ, հայ մեռնիլ, յանուն խտէալի մը որ մեր պապերունը եղաւ ։

Մ. ՀՐԱՇԻՆ

Գ. ՇԻԼԹԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս նկարահանդէսին առթիւ Nouvelles Litteraires կը գրէ — Բայց վերջին ցուցահանդէսներու մէջ չկայ աւելի ուշագրաւ երեւոյթ մը քան Շիլթեանի նկարահանդէսը։ Շիլթեան կուգայ Իտալիայէն ուր առաջնորդի համբաւ ունի, կը հաւատայ այն իրականութեան զոր նայուածքը կը տեսնէ, ձեռքը կը դպի, միտքը կը չափէ, եւ ունի մինչեւ ծայրը իր կարծիքին քաջութիւնը։ Կ՚ուզէ, ի վերջոյ, արտայայտել մասյին բաներ, բայց կ՚ուզէ առաջ հասնիլ ներշնչող առարկային մանրակրկիտ նկարագրութիւնովը։ Դժուար գործ մըն է եւ խորապէս պարկեշտ գործադրութիւն մը, հակառակ անոր որ արդիւնքը արժանի է աւելի քան մէկ անգամ աչք խաբող (trompe-l'oeil) ածականին։ Կարճ, Շիլթեան, իր տեսակին մէջ, շատ ինքնայատուկ վարպետ մըն է»։

Le Monde.— Առարկային ճաշակը, մղուած մինչեւ ծայրայեղութիւն բերուած է Galerieի մը մէջ Գ. Գր. Շիլթեանի կողմէ, իտալացի նկարիչ մը հայկական ծագումով, որ փայլած է Վենետիկին երկամեակի ցուցադրութեանց մէջ։ Իր նկարները կը վերարտադրեն մինչեւ աչք-խաբելը գիրքեր, երաժշտական գործիքներ, թիթեռնիկներ, թռչուններ եւ մարդիկն իսկ նկարագրուած են բացարձակ հաւատարմութեամբ մը տեսակ մը գլուարճանքի մէջ որուն հաւասարակութիւնը շատ աւելի կը հետաքրքրուի քան ուրիշ ցուցադրութիւններով ։

«Ռոստոմ»ի երեկոյթը

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Ի յարգանս Փետրուար 18ի, Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը հանդէս մը սարքած էր անցեալ կիրակի, 27 Մարտ, Պէլվիլի մէջ։

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս «Ռոստոմ»ի տղաքը յաջողած էին ստեղծել ընկերական եւ ընտանեկան մթնոլորտ մը։ Եկեր էին ոչ միայն ընկերներ, այլ եւ համակիրներ ու բարեկամներ իրենց ձագուկներով ։

Օրուան նախագահը, ընկեր Հ. Տէր Թովմասեան հանդէսը բացուած յայտարարելով՝ հրաւիրեց յոտնկայս երգել «Մեր հայրենիք»ը։ Ապա վերադառնալով դէպի 80ական թուականները, համառօտակի պարզեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութիւնը, վերջապէս կանգ առաւ 1918 Մայիս 28ի սեմին։

— « Երեւակայեցէք անգամ մը, ի՞նչ պիտի ըլլար վիճակը մեր այս ժողովուրդին, եթէ չունենայինք Արամներու հոյլ մը իբրեւ առաջնորդ ։ Ամէնէն քաջ զինուորներն անգամ պիտի կորսնցնէին իրենց պաղարիւնը աջէն եւ ձախէն եկող թշնամի բանակներուն առջեւ։ Ահա այս կենաց եւ մահու օրերուն, Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Մահ կամ ազատութիւն» նշանաբանին տակ, հայ ժողովուրդի կորիւնները փայլուն յաղթանակ մը շահեցան Սարտարապատի դաշտերուն առջեւ։ Ու մենք ունեցանք Մայիս 28ը»։

Յետոյ պատմելով թուրք – բոլշեւիկեան դաւերը մանուկ Հայաստանի դէմ, նկարագրեց նորեկ իշխանութեան բարբարոսութիւնները, որոնք յանգեցան Փետր. 18ի ապստամբութեան ։

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Աշոտ Իսահակեան, որ նոյնպէս ներկայացնելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութիւնը, մանաւորապէս պարզեց անոր առաջադրութիւնները ։

— « Մեր հակառակորդները կ՚ըսեն թէ, Դաշնակցութիւնը իր կորսնցուցած աթոռներուն համար է որ կը պայքարի։ Զարժեր պատասխանել ։ Դաշնակցութիւնը ծնած ըլլալով հայ ժողովուրդի ծոցէն, ուրիշ հող չունի բայց միայն ազգ եւ հայրենիք։ Մեր պայքարը ուղղուած է ազատ կամքի բռնութեան դէմ ։

Մեզի համար գաղափարն է կարեւորը։ Մենք Մամիկոնեան սերունդէն ենք։ Դաշնակցութիւնը անոր շարունակութիւնն է։ Մարդիկ կուգան ու կ՚երթան, բայց գաղափարը կը մնայ ։ Վա՜յ այն ժողովուրդին որ գաղափարի ազատութիւն չունի։ Դուք լսեր էք Վասակ Սիւնիներու, Վեստ Սարգիսներու անուններ որ փոխան ափ մը արծաթի, զոհեր են ազգ եւ հայրենիք։ Մենք այսօր ալ կը տեսնենք այդ տիպարները։ Վասակներ չեն կրնար ապրիլ մեր մէջ։ Բայց Վարդաններ կան եւ պիտի ապրին»։

Ընկեր Հր. Ակոնայեան յիշեցնելով Ռ. Պէրպէրեանի մէկ տողը ըսաւ թէ, Փետրուար 18ով խափանուեցան շատ մը չարիքներ։ Եթէ չունենայինք դիմադրական ճակատ մը, պիտի կորսնցնէինք շատ մը հանրային եւ գրական դէմքեր։

Ընկեր Լ. Գեւոնեան խօսելով Դաշնակցութեան առաքինութիւններուն մասին, եզրակացուց.

— Դաշնակցութիւնը քաղաքականկուսակցութիւն մըն է, որ ազատագրութեան ծանրութիւնը առած է իր ուսերուն վրայ։ Հակառակ կարգ մը դժուարութիւններու, ան դարձեալ պիտի մնայ պատնէշին վրայ, արթուն եւ պատրաստ ։

Յետոյ սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Աշոտ, որ ճարտարօրէն վարեց մինչեւ վերջը։

Առանց սեռի եւ կուսակցական խտրութեան, խօսք տրուեցաւ բոլորին։ Եղան ասոււլիսներ, երգեր եւ արտասանութիւններ։ Թող ներուի ինծի որ պիտի չկրնամ 50 —60 մասնակցողներու արտայայտութիւնները արձանագրել հոս։ Մէջ ընդ մէջ եղան հայկական պարեր, ազգային եւ յեղափոխական երգեր։ Հանդէսին գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին ընկերներ եւ ընկերուհիներ Օր. Հ. Կնեադեան, Օր. Ա. Քէօսէեան, Տիկ. Սիրվարդ Ղուկասեան, Տիկին Վասէօր Օսմանճեան, Տիկ. Զրուանդեան Սողոմոնեան, Օր. Անահիտ եւ Տիկին Գեւոնեաններ, Ժիրայր Փալամուտեան, եւ ուրիշներ։

Այսպէս, ընկեր Բենոյի եւ Գ. Թախտո Գարեգինի նուագներուն ընկերակցութեամբ, խնջոյքը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ը promotion d'honnlurի ախոյեանական մրցումներուն groupe Dին հինգերորդը դասաւորուելով աւարտեց promotionի խաղարկութիւնները ։

Մեր տղաքը կըպատրաստուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի միջմասնաճիւղային մրցումներուն ։ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախագահը Պ. Վ. Պապիկեան նուիրած է արժէքաւոր բաժակ մը։ Զատկի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը Վիէնի, Լիոնի, Փարիզի եւ Ալֆորվիլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի խումբերը հիւր պիտի ըլլան Մարսէյլի ։ Այս մասին աւելի երկար կը խօսինք յառաջիկային։

Մեր տղաքը այս կիրակի պիտի մրցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին Atlanticի վրայ ժամը 3ին St. Loupի զօրաւոր խումբին դէմ։ St. Loup groupe C ին երկրորդը հանդիսացած է միայն մէկ կէտի տարբերութեամբ առաջինէն։ Մեր տղաքը իրենց կարելին ի գործ պէտք է դնեն պատուաբեր արդիւնք մը ձեռք ձգելու համար ։

Անշուշտ խուռներամ բազմութիւն մը պիտի խրախուսէ մեր տղաքը ։

★ Մեր Ա. խումբի կրակոտ մարզիկներէն Ժագ Ամպօեան (Միքէյ)արծաթեայ գեղեցիկ շքանշան մը ստացաւ, Ամերիկա մեկնումին առթիւ, Միութեան անդամները ողջերթ մաղթեցին մասնաւոր հաւաքոյթի մը մէջ, գնահատելով իր գործունէութիւնը ։— Վ. Շամլեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (134)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մանաւանդ որ իր ծրագիրը ընդարձակ էր եւ չարունակ պատերազմները հազիւ թէ ժամանակ ձգած էին իրեն իր ժողովուրդը մեծցնել զաղթականութեամբ, որ իրօք կը յաջողէր, բայց ոչ իր փափաքներուն համաձայն, ինք որ կը փափաքէր Հայաստան մը ընել երկիրը, Հայաստան մը զօրաւոր եւ անթափանց բնութեան պարիսպներու եւ ծովու սահմանին մէջ պարփակուած. ուստի երբ կարծիլով թէ ալ խաղաղութիւն գտած էր բաւական երկիրը, ոչ արտաքին թշնամիի եւ ոչ ներքին բանսարկութեան վտանգին ենթակայ էր, իր բոլոր գործունէութիւնը տուած այս իր դիտաւորութեան կ՚աշխատէր՝ կր շրջագայէր՝ նոր եկողներուն կ՚օգնէր կը տեղաւորէր՝ չունեցողին կուտար եւ ստացուածքի ապահովութեանկը հսկէր, եւ իր յոգնած մարմնին հանգիստ և զուարճութիւն՝ որսն էր, եւ քանի մը հազուագիւտ եւ իմաստուն անձանց տեսութիւնը ։

Իր բոլոր զօրավարները եւ ասպետները այն մարդիկն էին՝ որ իր Կիլիկիա ոտք կոխած օրէն թեւ եւ թիկունք եղան՝ պատերազմեցան հականերու պատերազմը, յոյնը՝ թուրքմէնը՝ սկիւթացին եւ արաբացին վանեցին, եւ Թորոս անոնց մէկուն աշխատութիւնը անվարձ չի թողուց, կամ բերդի կամ դղեակի մը տէր էին, կամ կառավարիչներ քաղաքի կամ աւանի, վերջապէս չկար մէկը որ իր աշխատութեան վարձքը առած չըլլար. այն դժգոհները որ քննադատութեան մոլութիւնն ունենալով երբեմն չարունակ կը գանգատէին, ալ հիմա Թորոսի ըսածն ու ըրածը դերադոյն կը գտնէին առանց անգամ խորհրդածութեան, բաւական էր թէ ան հրամայած ըլլար, եւ այս՝ ոչ բռնաբար, այլ համոզում մըղարձած էր թէ ինչ որ անոր գլխէն կը ծնէր՝ իմաստուն կչռողութեան հետեւանքն էր ։ ....

Միայն մէկ մարդ մը կար անուղղելի, որ դոհ պիտի ըլլար մինչեւ իր մահուան օրը, եւ այս մարդը այնպիսի անձ մըն էր՝ որ իր քաջութեան եւ յանդուգն կորովին եւ Ռուբինեան սերունդէն ըլլալուն համար ոչ ոք կրնար դիմադրաւել. ահա այս մարդն էր որու գլխէն անցած պատահարները, աղէտները եւ ժամանակ օգուտ մը չէին ըրած իր խելքին միշտ յանդուգն միշտ անհանդարտ, միշտ անդուռ բերան, միշտ անխորհուրդ ձեռնարկներ կ՚ընէր, Թորոս ձանձրացած էր իրեն դէմ եղած գանգատներէն, ժողովուրդը ձանձրացած իրեն դէմ բողոքելէ, մանաւանդ որ ամէնը գիտէին թէ վիշտ եւ վէրք մըն էր այդ եղբայրը իշխանին սրտին ։ ....

Ուստի որոնք որ անոր չուրջն էին կը ջանային անոր վրայ եղած գանգատներուն մէկ մասը ծածկելու, շատ անգամ Իշխանին չիմացուցած Բարկէն, Սարգիս, Թոռնիկ, եւ մինչեւ Կոստանդին՝ անզգամ եւ անգութ գործերը կը պահէին, վասնզի գիտէին թէ Թորոսի սիրտը կը վշտանար ։

Գիտէին մանաւանդ որ Ստեփանէի մահուանէն վերջը Մլեհի Կիլիկիա դարձը եւ եղբօրը հետ համակամ եւ միաբան չարժիլը ու անոր եղբայրաբար վրիժառու չարժումը անտարբեր չէին եւ բեցած Թորոսի։

Ուրեմն այս վիճակին մէջ, երբ Բարկէն եւ Թոռնիկ(որ շատ սիրելի եղած էր Թորոսի իր հայրենական եւ անձնական քաջութիւններուն եւ ուղղութեան համար) անցեալին վրայ խօսելով ժամանակ կ՚անցընէին Վահկայ բերդը, Սարգիս ներս մտաւ եւ նստաւ, բայց իր զուարթ բնաւորութիւնը իբրեւ թէ կորսուած էր այն օրը, ան որ միշտ ուրախ էր եւ միշտ զաւեշտը կը սիրէր։

— Հէ տղայ, ըսաւ Բարկէն, այսօր ագաւո՞ր խօսք բերանդ չէ բացուիր, մամուդ մեռնելուն տարեդա՞րձն է ։

— Այն օրը չեմ գիտեր, Խաչի մեռնելով օրը երէկ էր, բայց ես ոչ մեռելը կը սիրեմ եւ ոչ մեռնիլը։ ......

Իմ սիրտս նեղութիւն կայ այսօր, բայց դուք ալ ուրախ մարդիկ չէք, որսի երթալու փափաք մը ունիմ այս սրտիս նեղութիւնը վանելու համար, ո՞վ ընկեր կայ, եւ ե՞րբ, այն տեսնենք։

ՌՈՒԲԷՆ.Ք

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ Գ. Ծօլոլեան (Փոթօ Արաքս) մարմնակրթութեան եւ դրօսախաղերու չքանշանը ստացած է, ինչպէս կ՚իմանանք պաշտօնաթերթէ Մարտի 6ին ։

ման ընկերվարականները ամուր կը մնան իրենց տեսակէտին վրայ: Աւելի չափաւոր տարրեր կ'աշխատին միջին ճամբայ մը գտնել:

★ Արեւմտեան պետութեանց արտաքին նախարարները, որոնք Ուաշինկթըն կը գտնուին արդէն, պիտի քննեն Գերմանիոյ վերաբերեալ բոլոր հիմնական խնդիրները: Խորհրդակցութեանց պիտի մասնակցին նաեւ Պելճիոյ եւ Հոլանտայի ներկայացուցիչները: Անգլիա, Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա տարբեր տեսակէտներ ունին շատ մը խնդիրներու մասին: Այս նոր խօսակցութիւնները պիտի նպաստեն փարատելու թիւրիմացութիւնները: Երեք պետութեանց նախարարները պիտի քննեն նաեւ թէ ինչ ընթացք պիտի բռնեն, եթէ Գերմանները նախընտրեն առանց սահմանադրութեան մնալ, փոխանակ համակերպելու Դաշնակիցներու պարտադրած կանոններուն:

Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, «Լը Մոնտ» եւ «Ֆիկարօ» կը թելադրեն աւելի հաշտարար գիծ մը բռնել Գերմանիոյ հանդէպ, մանաւանդ որ ընկերվարականները իսկապէս ուժ կուտան արեւմտեան պետութեանց քաղաքականութեան:

★ Արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչները մերժեցին ռուսական շրջանի գերման համայնավարներուն մէկ ծրագիրը, որ կը թելադրէ ընդհանուր ընտրութիւններ կատարել Մայիս 15ին եւ 16ին, ընդհ. ժողով գումարելու եւ ամբողջական սահմանադրութիւն մը յօրինելու համար: Այդ ծրագրին համաձայն, 2000 հոգինոց համագումար մը պիտի կազմուէր, կեդրոնացեալ սահմանադրութեամբ մը որ հիմնուած է Խ. Միութեան արբանեակ պետութեանց օրէնքներուն վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ Թագաւորին երկարատեւ հանգիստ պատուիրեցին բժիշկները, իբրեւ հետեւանք վերջին գործողութեան:

ԻՐԱՆԻ ճարտարագործական զարգացման համար խոշոր ծրագիր մը մշակած են Ամերիկացիները: Մինչեւ 2000 ամերիկացի եւ եւրոպացի ճարտարագէտներ, կրթիչներ, հողագէտներ եւ փոխադրութեանց մասնագէտներ պիտի փոխադրուին Իրան, գործադրելու համար այս ծրագիրը որ պիտի արժէ 650 միլիոն տոլար:

ՁԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐԸ քաջալերելու համար կառավարութիւնը որոշեց ընկերութիւն մը կազմել, որուն գլխաւոր բաժնետէրերը պիտի ըլլան երկաթուղիներու, շոգենաւերու եւ պանդոկներու կազմակերպութիւնները: Ընկերութիւնը բաւական զօրաւոր պիտի ըլլայ, մրցելու համար տեղական եւ միջազգային գործակալութեանց հետ որոնք մենաշնորհի վերածեր են այս գործը:

ՄԱՆՇԻ ՓԱՊՈՒՂԻՆ (թունէլ) անպատճառ շինելու համար անգլիական կառավարութեան ծրագիր մը ներկայացուցին 200 երեսփոխաններ: Առաջին հինգ տարիներուն ծախքը կը հաշուեն եկու միլիոն սթերլին, բաժնուած Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վրայ:

ՀԱՐԻՒՐ ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐ (անգլիական, ֆրանսական, պելժիական եւ հոլանտական) զօրամարզեր պիտի կատարեն Մանշի մէջ, յառաջիկայ յունիսին, հրամանատարութեամբ անգլիացի ծովակալի մը:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ Գիտական եւ Մշակութային համագումարին պատուիրակներէն 18 համայնավարներ ուզեցին քարոզչական պտոյտ մը կատարել Մ. Նահանգներուն մէջ, բայց կառավարութիւնը պատասխանեց թէ անցագիր տրուած է միայն համագումարին համար, հետեւաբար պէտք է մեկնին:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց համայնավար կուսակցութեան վարիչները, գրաւելով բոլոր դիւանաթուղթերը:

ՎԵՑ ԹՈՒՐՔԵՐ մահուան դատապարտուած են Սոֆիայի մէջ իբրեւ լրտես: (Երեքը՝ դեսպանատան եւ հիւպատոսական պաշտօնեաներ): Թուրքիա կը սպառնայ միջոցներ ձեռք առնել, եթէ մահապատիժները գործադրուին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն.— Կոմսոմոլի (Կոմ. Երիտ. Միութիւն) համագումարին երկրորդ օրուան նիստին մէջ, անգամ մը եւս յայտարարուեցաւ թէ բոլոր կրօնները ուղղակի կը հակասեն դիտութեան: Այս առթիւ մատնանշուեցան շատ մը թերութիւններ՝ գիտական ուսուցման մէջ: Միութեան անդամներուն թիւը կը հաշուեն ինը միլիոն:

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ՄԱՐԻ ՄԱԹԷՈՍԵԱՆ
Պ. ՔԸՋՐԵԱՆ
26 Մարտ 1949 Ամուսնացած Թուր

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եդիպտացի կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի G սրահին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Ս. ԷԹԻԷՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, մատուռին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 4ին, կայարանին դիմացի սրճարանը:

ՔՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան մասնաճիւղս կազմակերպած է «Քղեցիներու Օրուան առթիւ, ընտանեկան խնջոյք մը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ 10, Սէնթ Աննի «Կրան Փէն» սրահին մէջ:

«Քղիի Յուշարձան» գրքին համար, նոյն օրը Քղեցիները պիտի լուսանկարուին, ուստի կը հրաւիրենք անպայման ներկայ ըլլալ ընտանիքով:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐՈՒԱՆ տօնակատարութեան առթիւ գեղարուեստական մրցում, լաւագոյն արտասանողներու եւ երգողներու մէջ: Հրաւիրուած ինը հոգինոց ընտրեալ դատական մարմինը (Jury) պիտի վարձատրէ մրցանակի արժանիները Նոր Սերունդի արծաթեայ շքանշանով:

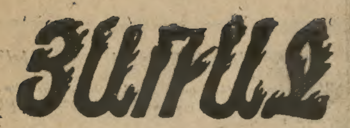

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վերստախալ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1675-63

Dimanche 3 Avril 1949 Կիրակի 3 ԱՊՐԻ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5812–Նոր շրջան թիւ 1223

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՂԲԻՒՐԸ ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՄԱՐ Է

Երեւանի թերթերը եւ ամբիոնը միշտ աւետաբեր լուրեր կը հաղորդեն հրատարակչական գործի մասին :

Նոր գիրքերու անուններ կը լսենք պարբերաբար: Գրական – բանաստեղծականէն մինչեւ մասնագիտականը: Այլ մանաւանդ Մարքսի, Էնգէլսի, Լենինի ու Սթալինի անհամար գործերուն թարգմանութիւնները,— «Մատերիալիզմ – էմպիրիոկրիտիցիզմ» (Լենին), «Կոմ. պարտիայի Մանիֆեստը» (Մարքս – Էնգէլս): Կամ «Գրականութեան Քրիստոմատիա» (Ծաղկաքաղ, համընտիր հաւաքածոյ):

Դեռ անցեալ օր, Ռատիօ - Երեւան կը ծանուցանէր «Սովետական Հայաստան» ամսագրին Փետրուարի թիւին հրատարակութիւնը, այլազան բովանդակութեամբ :

Ի՞նչ օգուտ, երբ անմատչելի են ամէնէն պիտանի հրատարակութիւնները: Երբ աղբիւրը կը հոսի մասնաւոր բակի մը մէջ, որոշ փարախի մը համար: Յաճախ ալ, առանց այս կամ այն գաղութը հասնելու:

Տարիներէ ի վեր, ի զո՛ւր կը սպասենք որ Երեւանը հասկնայ, վերջապէս, թէ ինք ճարտարարուեստական, գիւղատնտեսական կամ հրատարակչական ընկերութիւն մը չէ, որպէսզի գոհանայ իր սեփական մասնաճիւղերով եւ գործակալութիւններով:

Եթէ իսկապէս պետական իշխանութիւն մըն է որ կը վարէ այս գործերը, ինչպէս ուրիշ աշխատանքներ, իշխանութիւն մը անկա՛խ եւ ազա՛տ, ինչպէս կը տարփողեն զոյգզոյն մունետիկներ, ապա ուրեմն տարրական պայման է լայն բանալ դուռ եւ պատուհան :

Անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռք առնել, դիւրութիւններ ընծայել, որպէսզի տարագիր բազմութիւնները օգտուին հայրենի բերքէն, առանց որեւէ խտրութեան: Եւ առանց ամիսներով, նոյն իսկ տարիներով սպասելու:

Աղբիւրը կը հոսի — պէտք է հոսի — ամէնուն համար: Եւ փոխադարձաբար :

Այս է աշխարհի օրէնքը, ամէնէն յետադիմական երկիրներուն մէջ անգամ :

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ հայ ընթերցողը, գրասէրը, գրագէտը կամ խմբագիրը կրնան որեւէ հրատարակութիւն, թերթ կամ գիրք ապսպրել եւ ստանալ Պոլսէն, Երուսաղէմէն կամ Պաղտատէն, իսկ երբ կարգը կուգայ իրենց սեփական հայրենիքին՝ կը ստիպուին իրենց գլուխը քարին զարնել, ճարահատ :

Երեւակայեցէք որ Մոսկուայի թերթերը, «Իզվեստիա»ն եւ «Փրավդա»ն եւ ուրիշ պարբերականներ ազատօրէն կը ճարուին հրապարակին վրայ կամ գործակալութեանց միջոցաւ, իսկ Սովետական Հայաստան» օրաթերթը ստանալու համար մանուածապատ միջոցներ կը ստեղծուին:

Ա՛լ մի հարցնէք պարբերականը, գիրքը եւ ուրիշ որեւէ հրատարակութիւն :

Նոյն «ինքնավարութեամբ» ալ, դուռները ամուր փակուած են արտասահմանի հրատարակութեանց դէմ: Անհրաժեշտ է մասնաւոր արտօնութիւն, այս կամ այն գրքին, թերթին ներածման համար :

Այնպէս որ, կատարեալ ծաղրանկարի մը վերածուած է ամէնէն տարրական կապն ալ, այսպէս կոչուած «կուլտուրական»ը, հակառակ համանուն ընկերութեան մը գոյութեան:

Այս կապը կը սահմանափակուի կարգ մը «յառաջդիմական» թերթերու ղրկուած թխածոյ թղթակցութիւններով, եւ քարոզչական հրատարակութեամբ մը, «Սովետական Հայաստան» ամսագրով :

Նոյնիսկ առանձնաշնորհեալ թղթակցութիւնները, որոնք իրար կը հրմշտկէին քանի մը տարի առաջ, դարձած են պատահական: Հազուադէպ:

Ընդհանրապէս այս կամ այն մայրաքաղաքի խորհրդային դեսպանատան Տեղեկատու դիւանն է որ «հատընտիր» նիւթեր կը ճարէ, «պրոգրեսիվ» թերթերու :

Ի վերջոյ ո՞վ է որ կը տուժէ, «օտարիմ թշնամինե՞րը», թէ հայրենիքն ու տարագիր բազմութիւնները: Երկուքն ալ պատն երեսէն ...

Շ.

Պոլսոյ ազգային խաոսը

Պոլսոյ Թուրք թերթերը կը գրեն (25 Մարտ).—

— Կուսակալութիւնը Հայոց Պատրիարքարանի վերաբերեալ տարակարծութեան մասին անհրաժեշտ քննութիւնները կատարած եւ կացութիւնը ճշդած է՝ համաձայն ի ձեռին գտնուող կանոնագրին :

Պատրիարքարանի կանոնագրին համաձայն, որպէսզի կարելի ըլլայ նոր ընտրութիւն կատարել եւ նոր պատրիարք ընտրել, պէտք է որ քաշուի կամ մեռնի արդի պատրիարքական տեղապահը:

Նկատելով որ տեղապահ Արսլանեան ինքնաբերաբար չի քաշուիր, կառավարութիւնը պիտի շարունակէ զայն իբր պատրիարք ճանչնալ՝ մինչեւ որ նոր ընտրութիւն մը կատարուի»:

★ «Մարմարա» կը գրէ թէ դժգոհ եկեղեցականները իրենց կարգին կուսակալութեան դիմած են, նախագահութեամբ նորընտիր տեղապահ Հմայեակ Ծ. Վ. Պախթիարեանի, անհրաժեշտ լուսաբանութիւնները տալու համար:

ՀԱՆՐ. ՆԱԽԱԳԱՀԸ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 31, ժամը 16.30ին Ֆրանսական Հանրապետութեան նախագահ Պ. Վէնսան Օրիոլի փափաքին համաձայն, Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի հովանաւորիչ մարմնին նախագահ եւ նախկին նախարար, Պ. Ժիւսթէն Կոտարի առաջնորդութեամբ, վարժարանի տեսուչները Հ. Սահակ վ. Տէր Մովսէսեան եւ հրամանատար Պ. Զատիկ Խանզատեան, ընդունուեցան Էլիզէի պալատին մէջ :

Հանրապետութեան նախագահը շատ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրած է, մօտէն հետաքրքրուած Վենետիկի Մխիթարեան Ճեմարանի գրական եւ դաստիարակչական գործունէութեամբ եւ սիրով յանձն առած է պատուոյ նախագահութիւնը մերձաւոր երկհարիւրամեայ յոբելինական հանդէսներուն: Խոստացած է նոյնպէս անձամբ նախագահել երկուհարիւրամեակի առթիւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ կատարուելիք հանդէսին :

Աղեքսանդրիոյ առաջն. փոխանորդին արտաքսումը Եգիպտոսէն

« Յուսաբեր »ի մէջ կը կարդանք (24 Մարտ).

— Հեռախօսով այսօր մեր թղթակիցը Աղեքսանդրիայէն կը յայտնէ մեզի, որ երէկ շատ կառավարչատուն կանչուած է Աղեքսանդրիոյ առաջնորդական փոխանորդ Պսակ վրդ. Թումայեան, ուր իրեն յայտնուած է, որ անմիջապէս, իշխանութեանց հրահանգով, իբրեւ երկրին համար անբաղձալի անձ, պիտի ձգէ Աղեքսանդրիան, մեկնի Գահիրէ, հոնկէ Երուսաղէմ վերադառնալու համար :

Կը լսենք, թէ երէկ իսկ Պսակ վրդ. Թումայեան բերուած է Գահիրէ :

★ Գահիրէի Ֆրանսերէն օրաթերթը, «Ժուռնալ տ'Էժիփթ» կը գրէ այս կարգադրութեան առթիւ (25 Մարտ).—

« Հայ կրօնաւոր մը ձերբակալուեցաւ երէկ առտու, ուղղակի ներքին գործոց նախարարութենէն տրուած հրամանի մը համաձայն: Կրօնաւորը Գահիրէ բերուեցաւ, ուրկէ օդանաւ պիտի առնէ դէպի Ամման, զոր իբրեւ նոր բնակավայր ընտրած է իրեն համար: Արտաքսումի այս միջոցը ձեռք առնուեցաւ կառավարութեան կողմէ :

Խնդրոյ առարկայ այս եկեղեցականը իր հօտին մէջ տխուր անուն մը ձգած էր: Բացի անհատական կեանքին մէջ ունեցած իր անկարգ ընթացքէն, անձնատուր եղած էր խռովարարական շեշտուած քարոզչութեան մը»:

★ Նոյնիմաստ լուր մը տուած էր նաեւ երէկուան «Զաման», յայտնելով թէ հայ կրօնաւորը ամբաստանուած է «գործած ըլլալու յանցանքով այնպիսի արարքներ, որոնք վնասակար են պետական շահերուն»: Թերթը կ'աւելցնէ միաժամանակ, որ հայ եկեղեցականը կը չահագործէր իր կրօնաւորի զգեստը՝ որոշ սկզբունքներ տարածելու համար »:

★ Այս լուրերը հրատարակած են նաեւ Պոլսոյ հայերէն թերթերը, առնելով բրիտանական անթելէն (24 Մարտ):

Մոսկուա՞ կ'ամբաստանէ

Խ. Միութիւնը յուշագիր մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Պելժիոյ, Հոլանտայի, Լիւքսէմպուրգի եւ Քանատայի կառավարութեանց, Ատլանտեանի դաշինքին առթիւ: Յուշագիրը հետեւեալ հինգ մեղադրանքները կ'ուղղէ .—

1.— Ստորագրողներէն ոեւէ մէկը սպառնալիքի տակ չըլլալով, Ատլանտեանի դաշինքը պարզապէս յարձակողական է եւ մասնակցողներուն վկայութեամբ իսկ ուղղուած Խ. Միութեան դէմ :

2.—Դաշինքը չի նպաստեր խաղաղութեան հաստատման եւ կը հակասէ Միացեալ Ազգերու ուխտին:

3.— Դաշինքը կը հակասէ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Խ. Միութեան միջեւ կնքուած օգնութեան եւ բարեկամութեան դաշնագրին :

4.— Դաշինքը կը հակասէ Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան միջեւ կնքուած բարեկամութեան եւ փոխադարձ օգնութեան դաշնագրին :

5.— Դաշինքը կը հակասէ այն բոլոր համաձայնութեանց եւ դաշնագիրներուն որ կնքուած են մեծ պետութեանց միջեւ, Եալթայի, Փոցտամի մէջ եւ այլուր :

Յուշագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ Ատլանտեանի դաշինքին մասնակցողները «զինուորական ուժեղ միջոցներ ձեռք կ'առնեն որոնք երբեք չեն կրնար արդարանալ իբրեւ անհրաժեշտ իրենց երկիրներուն պաշտպանութեան համար»: Եւ անգամ մը եւս կը յայտարարէ թէ «Խ. Միութիւնը երբեք միտքէն չանցըներ ոեւէ մէկուն վրայ յարձակիլ եւ երբեք չսպառնար Մ. Նահանգներուն, Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի կամ մասնակցող միւս պետութեանց »:

★ Նախագահ Թրումըն խօսելով մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, յայտարարեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը «բացարձակ անհրաժեշտութիւն մըն է աշխարհի խաղաղութեան համար եւ այս պատճառով ալ արագօրէն պիտի վաւերացուի ծերակոյտին կողմէ»:

Կացութիւնը Սուրիոյ մէջ

ԻՍՐԱՅԵԼԻ ՀԵՏ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ.— ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԽԱՌՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Դամասկոսէն կը հեռագրեն «Ն. Ե. Հէրըլտ»ի.

— Սուրիոյ զինուորական նոր վարիչը, զնդ. Հիւսնի Զայիմ տրամադրութիւն յայտնեց անմիջապէս վերսկսելու զինադադարի բանակցութիւնները Իսրայէլի հետ: Կը յուսայ խօսակցութիւնները սկսիլ երեք – չորս օրէն, սահմանամերձ քաղաքի մը մէջ:

Հարիւրաւոր ուսանողներ թափօր մը կազմեցին Ֆուատ պողոտային վրայ, փառաբանելով զնդ. Հիւսնի Զայիմը, որ արդէն ձեռնարկած է նոր կառավարութիւն մը կազմելու, ներկայացուցիչներ առնելով բոլոր հոսանքներէն :

Զինուորական յեղաշրջումը կատարելապէս յաջողած կը թուի: Հաղորդակցութիւնները վերահաստատուած, խանութները բացուած են Դամասկոսի մէջ եւ անհամար բազմութիւն մը լեցուած է փողոցները, ծափահարելով բանակը եւ ուսանողական թափօրները :

Զնդ. Հիւսնի Զայիմ իր ներկայութեան ընդունելով թղթակիցները, յայտարարեց թէ ազատ ընտրութիւններ պիտի կատարուին, անմիջապէս որ կառավարութիւն մը կազմուի: Յետոյ աւելցուց .— «Երկրին բոլոր կողմերէն աջակցութիւն կը խոստանան ինծի: Հազարաւոր շնորհակալիքներ ստացած եմ: Ներքին գործողութիւն մըն էր եղածը, եւ ամենեւին կապ չունի ոեւէ օտար պետութեան հետ »:

Գնդապետը Ազգ. Ժողովին նախագահին՝ Ֆարէս էլ Խուրիի վրայ դրած է յոյսը, նոր դահլիճին կազմութեան համար, իբրեւ ազգին աւագ դիւանագէտը եւ անկուսակցական մարդ. Ֆարէս էլ Խուրի կը դժկամակի պաշտօն ստանձնել, բայց կը կարծուի թէ պիտի օգնէ, փոխանցման շրջանի կառավարութիւն մը կազմելու համար, մինչեւ նոր ընտրութիւններ :

Տակաւին արգելափակուած կը մնան 14 երեւելիներ, մէջն ըլլալով հանրապետութեան նախագահը, Շիւքրի պէյ Քուաթլի եւ վարչապետը, Խալէտ էլ Ազէմ: Ուրիշ վարիչներ արձակուած են:

Իբրեւ առաջին պաշտօնական գործ, գնդապետը ունկնդրութեան ընդունելով ՄԱԿի զինադադարի յանձնախումբին ատենապետը, զօր. Ուիլեըմ Րիլին, խոստացաւ գրաւոր երաշխիք տալ թէ պատրաստ է բանակցելու Իսրայէլի հետ: Զօրավարը Իսրայէլի կառավարութեան պիտի հաղորդէ այս յանձնառութիւնը:

Տակաւին պարզուած չեն զինուորական յեղաշրջումին իրական պատճառները: Շատ մը փորձառու օտարականներ կը կարծեն թէ շարժումը հետեւանք է զինուորու յարաճուն յաւելման, ու–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՏԷՆ

Ա.

Փարիզի կեդրոնին անմիջական շրջակայքը, Գատէն համակրելի թաղ մըն է, որ կանուխէն հըրապուրած է հայ ոսկերիչը:

Տարօրինակ քառուղի մըն է, ուրկէ կրնաս ուզած ուղղութեամբ թիավարել...: Աջէն՝ Կառ տիւ Նոռ, ձախէն՝ Շոսէ տ'Անթէն, հիւսիսէն՝ Փիկալ, հարաւէն՝ Շաթըլէ :

Գատէի բարձունքին՝ հոյակառոյց եկեղեցիին աջակողմի Պոսիւէ փողոցը, երբեմն դուրս եկած էր իր խորհրդաւոր լռութենէն: Հ. Բ. Ը. Միութիւնը հոն բացած էր մշակոյթի վառարան մը, ուր կը ծաղկէր դրական – գեղարուեստական երջանիկ կեանք մը: Դժբախտաբար կարճ տեւեցաւ երանելի շրջանը, մօտաւորապէս կարծեմ երկու տարի: Պատերազմը եկաւ խափանել այս գեղեցիկ շարժումը :

Լաֆայէթի պողոտան կը յորդի այս անշուք փողոցէն, ուղիղ եւ անսայթաք կ'անցնի Փուասոնիէրի խաղաղաւէտ հրապարակէն ու կը յանգի Շոսէ տ'Անթէնին :

Մայիսեան պայծառ օր մը, «Թէատրին ալ տարին»,— ինչպէս կ'ըսէր հանգուցեալ զաւեշտագիր Լիլան,— այս երկար պողոտայէն դէպի ... Փանթէն: Աննման տարեցուցագիրը մեռած էր «Մասիս» տպարանի մէկ համեստ խուցին մէջ, ուղեղային արիւնահոսումէ, ձեռագրի դէզերուն վրայ հակած,— պատնէշին վրայ: Մտաւորական ընտիր հոյլ մը դիմեց եկեղեցի, ուր լուսահոգի Վռամշապուհ արք. սովորականէն քիչ մը աւելի կոծեց, յայտնապէս դժգոհ Գաբրիէլ Հրեշտակապետի վճիռէն...

Գատէի մեթրոյին միւս կողմը, հայ գոհարավաճառները խառնուած են օտարազգիներուն, ճոխ եւ հանգստաւէտ դրասենեակներու մէջ.— Կ. Փափազեան, Ժ. Ֆրէնկեան, Պարկիրճեան եւն.: Անոնց մօտերը կը գտնուի յատուկ ճաշարանը, ուր իրենց ստամոքսին համապատասխան արեւելեան կերակուրներ կը գտնեն:

Մեր գոհարավաճառներուն մէջ կան որ անկիւն մը չունին: Ժողովրդական բացառութեամբ ոտքի վրայ է իրենց գործը, մէկ թաղէն միւսը կը վազեն: Լաֆայէթի պողոտային վրայ է իրենց կեդրոնատեղին, ջոջերու դրասենեակներուն անկիւնը: Սուրճի բաժակի մը առջեւ նստած՝ անոնք զրոյց կ'ընեն իրարու հետ, մինչեւ որ պատահական առաջարկ մը գործառնութեամբը խայծը նետէ իրենց աչքին :

Լաֆայէթի վրայ է նմանապէս Գափամաճեանի ակնոցի խանութը, Ինճուճեան գորգի հաստատութիւնը: Փելըթիէ փողոցին մէջ ալ կայ ուրիշ մը,— Մոստիչեան եղբայրներունը: Ազնիւ երիտասարդ մըն է Վահրամը, ջերմ ազգասէր եւ դոլլոցասէր :

Հանդիպակաց Շաթօտէօն փողոցին մէջ բաւական Հայեր կան, թէեւ քիչ մը ցրուած.— Սիրաքեան, Քիրազեան, Արշաւիր Մամասեան եւն.: Մեր հնագէտ բարեկամը ջերմ թատերասէր մըն է, միշտ կը քաջալերէ գեղարուեստական ձեռնարկները:

Քիչ մը աւելի հեռուն, Մոպէօժ փողոցի ձախ անկիւնը կը բացուի լուսանկարչատուն մը,— «Ֆոթօ Համլէթ», (Ս. Շամլամեան):

Մանուշեան ակումբը, երբեմնի «Րաֆֆի» ճաշարան, պատմութեան կը պատկանի այլեւս: Մոպէօժի մէջ կան նաեւ հայ առեւտրականներ, «քլինիք»ներ եւ ռատիօյի խանութ մը :

Գատէի մեթրոյին զառիվերը կ'առաջնորդէ Փիկալ, որ Փարիզի զուարճացողներուն նախասիրած թաղը նկատուած է: Քոնսթանս փողոցի մէկ համեստ յարկաբաժնին մէջ երկար ճգնած է «Յառաջ»ի գեղարուեստական աշխատակիցը՝ Հրանդ Ալեանաք, որ յանկարծամահ եղաւ պատերազմի նախօրեակին: Զառիվերին շուրջ բոլորը, մասնաւորաբար Լամարթինի երկար փողոցին մէջ, հայ առեւտրականներ եւ իրաւագէտներ կան :

Մեթրոյին վերի անկիւնը, ձախ թեւին վրայ կը բարձրանայ խոշոր շէնք մը, երբեմնի «Փըթի Ժուռնալ»ը: Վարի սրահին մէջ ներկայացուած է «Պեպօ»ն, «Մաներհայմի գծին խորտակումը», մասնակցութեամբ ռուսական երգչախումբին :

Երրորդ յարկի հանդիսասրահը յիշատակելի է ազգ. մեծ տօներու փառաբանութեամբ: Պատմական հսկայ թուական մը, ամբողջ քառորդ դար այստեղ լուսաւորած է Փարիզի հայկական կեանքը: Միջազգային պատուիրակներ խօսք առած են պանծացնելու համար Մայիս 28ի տարեդարձը.— Օլիվըր Պոլտուէն, Ժիւսթէն Կոտար, Բրաֆթ Պոնար, Զօր. Պրեմոն, Անտրէ Ֆայէ, ծերակուտական Կոթըրօ, Պըննա տ'Ազի, ընկերվարական երեսփոխան Պրաք եւ ուրիշ դէմքեր: Հայկական երգը, թատրոնը, պարն ու նուագը իրենց արժանի տեղը գրաւած են հանդիսութիւններուն մէջ : Հոն ճառեր խօսած են Ա. Ահարոնեան, Մ. Վարանդեան, Ա. Խատիսեան, Ս. Վրացեան, Ա. Ջամալեան, Շ. Միսաքեան, Ա. Գիւլխանդանեան, Կ. Սասունի, Հր. Սամուէլ, Գ. Բալայեան, Համաստեղ, դերասանապետ Յ. Զարիֆեան, եւ դեռ շատեր :

Անոնք շարունակած են մինչեւ լուսածագ իրենց բաժակաճառերը, յարակից սրահներունմէջ, շրջապատուած միջին սերունդի արժէքաւոր ուժերէ՛,— Նարդունի, Օ. Կարօ, Արշէն Աճէմեան, Ն. Սարաֆեան եւն.: Անոնց մէջ կան սիրելի դէմքեր, որոնք բացակայ են Փարիզէն, ուրիշներ՝ որոնք առ յաւէտ բաժնուած են մեզմէ :

Հայկական ժամադրավայր մը եղած է Trois Portesի սրճարանը, Գատէի մեթրոյին ճիշդ առջեւը :

Նոյնպէս դիմացի սրճարանը, «Ռէժան», ուր պարբերաբար տեղի կ'ունենայ «Արեւմուտք»ի լսարանը :

«Ռեժան»ի աջ ու ձախ կողմերը կը բացուին երկու փողոցներ,— Գատէն եւ Սոլնիէն:

Ցանցառ հայ արհեստաւորներ ու առեւտրականներ կ'երեւին հոն, խաղաղաւէտ Սոլնիէի մէջ: Հոն է Տոքթ. Հանչէրի դրասենեակը, ուր կը հըրաւիրուին ռամկավար ջոջերը : «Ֆոլի Պերժեր»ը կռնակ կը դարձնէ իրենց :

Գատէ փողոցը, վերէն ոստում մը կ'ընէ դէպի Լաֆայէթի պողոտան, յուշիկ մը կը սահի դեղարանին անկիւնէն եւ խճողուած շուկայի մը մէջտեղէն կը յանգի Ռիշէին :

Հայկական դրասենեակներ կան փողոցին մէջ, ամէնէն առաջ Խամէրեան երեւելի տունը, յետոյ սա ճոխ մրգավաճառի խանութը, ուր զարմանազան պտուղներ արեւելեան բոյր մը կը սփռեն: Գեղամին ճաշարանը աւելի հեռուն է, գոհարավաճառներու ակումբին առընթեր, բակին կամարին տակ կծկուած: Վանեցի գրող – բրոցը կ'երեւի գիտէ «Տէօնէր քէպապ»ին չափ դրական ապուրներ եփել...: Լեզուական հարցերէն մինչեւ Սիլվա, «վարժապետ»ի մը սիրտը տուած.. Մեղաւոր աղջիկը, հոնկէ ալ Խրիմեան Հայրիկ եւ բարձր քաղաքականութիւն: Զանազան գրող - բրոցներու ի պատիւ ընդունելութիւններ տեղի ունեցած են այդ համեստ մեհեանին մէջ: Հոն են մեր մտաւորականները, կէս օրուան ճաշէն վերջ եւ մանաւանդ շաբաթ օրերը, նարտի սեղաններուն առջեւ: Փիկալի ցից զառիվարէն, Ա. Չօպանեան ութսուն տարիներու բեռը շալկած՝ ինքն ալ այնտեղ կ'իջնէ տատանելով : Անշուշտ կը նախընտրէ չափուիլ նարտի ախոյեաններուն հետ, պայմանաւ որ բարեհաճին «մարս» ըլլալ հաճոյակատարօրէն ...

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մաարուֆ Ալ-Րասաֆի

ԽՄԲ.— «Գոյամարտ», Պաղտատի մեր պաշտօնակիցը, որ հիմնուեցաւ 1948 Նոյեմբերին, ունի շահեկան բաժին մը.— «Արաբ գրական դէմքեր»: Յօդուածագիրն է Տոքթ. Գ. Ասթարճեան, որ բարեխիղճ ուսումնասիրութեամբ մը կը ներկայացնէ զանազան դէպքեր, հատընտիր հատուածներով: Ստորեւ կ'ամփոփենք առաջին շարքը, նուիրուած ուսուցիչ բանաստեղծ Մաարուֆ Ալ. Րասաֆիի (չորս յօդուած): —

Համիտեան ռէժիմի սանձարձակ շահատակութիւնները քաղաքական կրկէսը քաշեցին գրիչը, քննեց ու քարոզեց, գրեց ու պոռաց, ազատութիւն երգեց, անկախութիւն ուզեց, Արաբական միութիւն քարոզեց, հին փառքերու կրակը արծարծեց սրտերու մէջ եւ վերջապէս մեծ համբաւ շինեց ազգին բոլոր խաւերուն մօտ, բոլորը մագնիսացնելով ելեկտրականացած քաղաքական մթնոլորտի մը մէջ:

Մինչեւ Օսմ. սահմանադրութեան հռչակումը՝ Ալ Րասաֆի, թունդ անջատողական եղած էր, միշտ քննադատելով, խծբծելով այդ փտտած ռէժիմը եւ անոր բռնակալ միապետը, կարմիր Սուլթանը, արիւնարբու գազանը, մինչդեռ այդ թուականէն վերջ պայքարի զէնքը վար դնելով ժամանակի տիրող կուսակցութեան պղտոր հոսանքին տարուեցաւ՝ այդ կերպով օգտակար ըլլալու պատրանքով իր ազգին, մթնոլորտին դաղջ սիւքը զգլխեց զինքը: Կարճ տեւեց սակայն այս ալեկոծ ովկիանոսին առժամեայ խաղաղութիւնը, Համիտի երդմնազանցութիւնը Սահմանադրութեան հանդէպ, Իթթիհատականներու խաբեպատիր քաղաքականութիւնը ոչ Թուրք տարրերու եւ անոնց իրաւունքներու նկատմամբ, անոնց ուսուցիկ յաւակնութիւնները դէպի Թուրանականութիւն եւ բոլոր ցեղերու թրքացումը՝ խրտչեցուցին թմրած առիւծը եւ բացականչեց.—

Եկան բազմերանգ իշխանութեան աթոռը եւ յղփացան,

Ցամքեցուցին կենսաբերը շուրջիններուն եւ չուայտացան,

Կողոպտեցին արծաթն ու ոսկին հայրենիքին եւ ուռացան,

Չենք գիտեր, մենք աղանե՞ր ենք թէ սորուկներ,

Պարտականնե՞ր, պարտապահանջնե՞ր, թէ ճորտեր :

Առնենք պիտի իրաւունքը մեր սուրով, սուինով,

Ալեւոր թէ պատանի, սէգ նժոյգներու խրխընջիւնով,

Արշաւենք պիտի քաջ ռազմիկներ աղեղ նիզակով,

Պիտի ողջագուրենք պատուաւոր մահը հպարտ ժպիտով:

Մեզ չի մնար ուրիշ բան, եթէ ոչ հագուիլ,
Սգոյ պատմուճան, մահուան պատանք,
Զոհենք մեր կեանքը, կեանք է զոհուիլ,
Զոհենք մեր հոգին, հայրենիքին տանք,
Ի՞նչ է աւելի թանկ, քան զոհուած կեանք :

...Ալ Րասաֆի չեղաւ առօրեային մարդը, եթէ ճիշդ է ըսել, եղաւ յաւիտենականին մարդը, ինքնիրեն համար չապրեցաւ ու ինքնիրեն համար չմտածեց, այլ մտածեց ու ապրեցաւ որբին ու աղքատին, թշուառին ու այրիին համար, մտածեց ընդհանուրին համար եւ ընդհանուրի մէջէն յաւիտենականութեան համար:

... Ալ Րասաֆի իտէալական մարդասիրութեան բարձրակէտը կը հասնի իր «Որբին մայրը» քերթուածով: Նախախնամութենէ լքուած, մարդոցմէ ու ճակատագրէ հալածուած, թշնամիի հարուածէն չմոռցած բոլոր սրբութիւններէ մերկացուած հայ մայր մըն է խնդրոյ առարկայ: Ալ Րասաֆի այդ հայ արի կնոջ առջեւ՝ կրօնքի անունով գործուած խժդժութիւններու պատճառաւ վարկաբեկուած իսլամութիւնը եւ իսլամական կրօնքն ու օրէնքը արդարացնել կը ճգնի, արուեստագէտի նուրբ դատողութիւններով ամոքել կը ջանայ այդ խորտակուած յոյսերով դժբախտ այրիին վիրաւոր սիրտը եւ բարձրացնել անոր ինկած բարոյականը, ցնցուած էութիւնը. ան կը դատապարտէ կրօնքի անունով կատարուած լպիրշ արարքները, թրքական հորդաներու կողմէ գործուած հրէշային ոճիրները :

Տարուած արդարութեան ու ճշմարտութեան թելադրած վսեմ զգացումներէն՝ չէ վարանած խարանել կրօնքի դիմակին տակ պահուըտածներու գեհենապէս եւ անքաւելի մեղքերը: Ալ Րասաֆի, հօս, բարութեան ու մարդասիրութեան մարմնացումն է որուն պայծառ դէմքէն, խատուտիկ աչքերէն սիրոյ ու կարեկցութեան հեղեղը յորդառատ կը բխի՝ հոսիլ, երթալ հայ «որբին մօր» սգաւոր սիրտը ողողելու համար եւ ան խոնարհած ու ծնրադիր ներում կը հայցէ անկէ, իսլամական կրօնքին ու օրէնքին անունով եւ այս վարուելակերպով կը կերպարանափոխէ աշխարհը թարմ ու հրապուրիչ գեղեցկութիւններով, ան կ'անմահանայ վարի տողերով :

Տեսայ մի Հայուհի, այրի՝ արցունքը աչքին,
Համակ վիշտ ու ցաւ կ'ըսէր իր մանչին
Հայրդ չգար զաւակ, մեռաւ, բաւ լալագին,
Գնաց յաւէտ զոհուեցաւ՝ իսլամ կրօնքին :

Ո՛, Մարիամ ելան կրօնքի ուղիղ ճամբայէն,
Մարգարէն բուր չունի անոնց ըրածէն,
Երկինք ու երկիր լսեցին եւ արև ամօթխած ոճրէն,
Մի դատեր կրօնքը, անկրօնի արարքէն :
Երբ նշմարեցի վճիռանոր յաւէտ աններող ,
Զվշտացայ, չխօսեցայ, լռեցի ,
Խոնարհեցայ, ծնրադրեցի անոր առջեւ սիրտս դող,
Մեղապարտ չեմ, ոճրագործ չեմ բայց ներում խնդրեցի
Եւ ես լացի այնպէս մնացի աչքիս մէջ արցունք ,
Ու չգիտցայ, ինչո՞ւ լացի արցունքով առատ,
Մարիամի սուգի՞ն, դառն արցունքի՞ն, թէ վճռին արդիւնք ,
Թէ ամօթահար անկրօն ազգին գործէն մեղապարտ :

Ալ Րասաֆի կեանքին վերջին տարիները դառնութեան բաժակը ցմրուր քամելով տառապեցաւ, միայնութեան եւ ամայութեան մէջ, խորտակուած յոյսերով և փշրուած երազներով ապրեցաւ: Ան կը բաղձար՝ որ ամէնը իր երգերը երգէին եւ ամէնուն երգերը ներդաշնակուէին, այնպիսի նոր աշխարհ մը ստեղծուէր՝ որու մէջ մարդիկ ազատ ու անկաշկանդ ապրէին, անօթին կշտանար, որբը ուրախանար, այրին զուարճանար ու իսլամ կինը համազօր իրաւունքով այրերու հաւասարէր, վերջապէս հինը քանդուէր եւ նորը կերտուէր :

Դժգոհ ու չգոհացուած զգացումներով լի էր այս մարդուն աւերակ սիրտը եւ տանջուած հոգին : Դժգոհ կեանքէն, դժգոհ ճակատագրէն, անկիւն մը ծուարած անօթի ու անսուաղ կը հեծէր: Այլեւս կեանքը պատրանք մըն էր իրեն համար, ամէնէն լքուած էր՝ եթէ ոչ արհամարհուած :

Վաղեմի մտերիմ բարեկամ մը իմանալով Ալ Րիսաֆիի կացութեան ողբերգութիւնը, օգնութեան կը փութայ՝ տուն մը, ծառայ մը եւ բաւարար ամսաթոշակ մը յատկացնելով: Մեռաւ 1945ին վսեմ գաղափարներով աստուածացած եւ աստուածաշունչպատգամներով յաւէրժացած :

ՏՈՔԹ. Գ. ԱՍԹԱՐՃԵԱՆ

ՄԻՏՔ ՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀՐԱՇՔ – ՏՂԱՆ — ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Ֆրանսայի մէջ առիթը չէինք ունեցած խօսելու համար Լիբանանի փոքրիկ ջութակահար Վարուժանի (Գօճաօղլանեան) մասին։

Այսօր Benedettiի աշակերտներու ունկնդրութիւն մը մեզի առիթ կուտայ Ֆրանսահայ գաղութին ալ ծանօթացնելու տաղանդաւոր պատանին, զայն անձամբ լսելէ եւ տեսնելէ վերջ։

Վարուժան զաւակն է արդէն երաժշտասէր ընտանիքի մը։ Իր հայրը եւ մեծ եղբայրն ալ երաժիշտ են, բայց ինք իր տասներկու տարեկան մանչուկի մը անուշ եւ անմեղ նայուածքովը միայն կրնայ հիացում ու զարմանք պատճառել ունկնդիր հասարակութեան մը։ Միայն երեք տարի դաս առած Լիբանանի մէջ Պ. Օննիկ Սիւրմէլեանէ (ծանօթ գրագէտ Զաւէնի եղբայրը), այսօր արդէն կը նուագէ ձեռնհաս եւ բացառիկ technique ունեցող ջութակահարի մը նման։ Անկարելի կը թուի բնական գտնել Վարուժանի մէջ այդքան երաժշտական ճաշակ եւ հասկացողութիւն եւ չմոռնալ իր տարիքին համաձայն հայ մանուկի մը արթուն նայուածքը։

Երկու տարիէ ի վեր ամբողջ Սուրիա–Լիբանանի մամուլը սիւնակներով գովեստներ կը հրատարակէր իր չորս նուագահանդէսներու առթիւ, Հալէպ, Պէյրութ եւ վերջինը ապրիլ 1948ին սուրիական Տրիպոլիս։

Ինչպէս դիտել կուտար թերթ մը, «շատ քիչ անգամ կը պատահի որ տասնամեայ պզտիկ մը կարենայ արուեստի մէջ ունենալ այնքան հասկացողութիւն ու ընդունակութիւն»։ Ուրիշ թերթ մը իր տաղանդին ապացոյց կը նկատէր առաջին մրցանակ շահիլը պետական Երաժշտանոցի ջութակի բաժնին մրցումներուն մէջ։ Պ. Օննիկ Սիւրմէլեան կ'ըսէր Վարուժանի յունուար 11ին նուագահանդէսին առթիւ,— «Եւրոպայի մէջ իսկ դժուարաւ կարելի է գտնել մանուկ մը որ երկու տարի դասի հետեւելով, այսքան վարպետօրէն նուագէ, այնքան դժուարին կտորներ եւ հոդ է Վարուժանի տաղանդը»։

Պէյրութի «Ազդակ» շաբաթօրեակին մէջ (16 I. 1948) երկար յօդուածի մը ընթացքին՝ կը կարդանք հետեւեալ տողերը նուիրուած Վարուժանին։

— «.. Երբ նկատի ունենանք Վարուժանի տարիքը, ու մանաւանդ Շուպէրթի «Մեղու»ներուն պահանջած արագութիւնը, կրնանք ըսել թէ մատներու ճկունութիւնն ու շարժունակութիւնը, զոր դեռատի ջութակահարը ցոյց տուաւ այդ կտորին վերածնման պահուն, ուղղակի արտակարգ շնորհքի մը նշան են։ Աւելցնենք նաեւ այն յիշողութիւնը, որ նոյնպէս արտակարգ է տասներեք տարեկան տղու մը համար։ Վարուժան Շուպէրթի Sonate en Ré Majorէն զատ, միւս կտորները բոլորն ալ գոց նուագեց»։

Դարձեալ իր մասին է որ կը խօսի Անդրանիկ Ծառուկեան («Նայիրի», Յուլիս 1948)։

— «Կատարեալ հրաշք մըն է Վարուժան փութկոտներուն համար, առնուազն բացառիկ տաղանդ մը՝ դժուարահաճներուն համար։ Հրաշք մը ըլլայ թէ հրաշալիք մը, որոշ է այլեւս, թէ կը գտնուինք երեւոյթի մը առաջ»։

Պէյրութի օտար մամուլին Le Jour օրաթերթը կը հաստատէ այս բոլորը, երբ կը գրէ.—

« ... Possédant sa propre émotion et sa personnelle compréhension de l'oeuvre, il l'exteriorise spontanément. Sa technique est quasi - sûre et la justesse du son plus que satisfaisante»։

Այս բոլորէն որոշ չափով նախապաշարուած էր որ լսելու գացի զինքը, ուրիշ բազմաթիւ աշակերտներու կարգին։ Սակայն, Վարուժան տաղանդ մը ունի որ բացարձակապէս չի կարօտիր շռայլ գովեստներու կամ ազգային ոգեւորութենէ բխած խանդավառութեան մը։ Քանի՛ աւելի տղոց եւ աղջիկներու միջեւ, անցեալ կիրակի միայն Վարուժանն էր որ կրցաւ բացարձակ վստահութեամբ մը բեմ գալ եւ նուագել Pugnani - Kreislerի այնքան դժուարին Prélude et Allegroն։ Զինքը լսելով համոզուեցանք թէ ամէն բան բռնուած էր արդէն իր մասին։ Վարուժան ունի երաժշտական ճաշակ, վաղահաս technique, ինքնավստահութիւն մը զոր կը պահէ սակայն մանուկի մը անտարբեր պարզութեամբ եւ ականջ։ Իրեն կը մնայ միայն աշխատիլ, աշխատիլ որ բոլորովին իւրացնէ ապագայ վիրթուոզի մը երաժշտական զարգացումը եւ հմտութիւնը։

Վարուժան եկած է Փարիզ եւ կ'ուսանի Սեւրի Մուրատեան վարժարանը, ուրկէ դուրս յայտնի դասատու René Benedettiէն կ'առնէ իր ջութակի դասերը որոնք զինքը պիտի առաջնորդեն դէպի Conservatoire.

Կը մնայ մաղթել յաջողութիւն իր աշխատանքին մէջ, որպէսզի մօտ ատենէն Ֆրանսահայ գաղութն ալ առիթը ունենայ ծափահարելու եւ գնահատելու փոքրիկ Վարուժանը որ կոչուած է դառնալ իր ամէնէնարժանաւոր զաւակներէն մին։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՅԱՆՈՒՆ «ԱԶԳԵՐՈՒ ԻՆՔՆՈՐՈՇՄԱՆ... »

Չափը կ'անցընեն սա ազգամիջեան դիւանագէտները։ Ժողով՝ ժողովի ետեւէ։

Աջ – ձախ։ Ձախ – աջ։ Բոլորը իրար կ'արժեն մեր արմենական ակնոցին առջեւ։

Համը առինք Համիտ Կարմիր Սուլթանէն մինչեւ «Հանրապետական» փաշա Քէմալ, Բռնակալ Ցար Նիկոլէն մինչեւ դեմոկրատ ընկեր կարմիր Ստալինը։

Այս Արեւելքցիները մէկը սա միւսին փակցուր։ Բոլորն ալ ուխտ են ըրեր Հայը ծուղակը ձգելու։ Արեւմուտքցինե՞րը։ Փորձադաշտի են վերածեր Արեւելքը։ Ամէն մէկ երկրի մէջ, յանուն «ժողովուրդներու ինքնորոշման», մէյ մէկ իրաւակարգ տնկել կուտան, վերջէն պայքարելու անոր դէմ։

Ամէնքն ալ կուգան կ'երթան Հայուն օձիքը կը բռնեն։ Հայաստանը իբրեւ նժարաքար՝ մէկէն կը վերցնեն միւսին նժարը կը դնեն։

Կամ իբրեւ արմաղանցու՝ մաս մը կը փրցնեն մէկուն կամ միւսին կը կպցնեն։

Այսպէս կ'ընէին նաեւ Բիւզանդիոնն ու Պարսկաստանը՝ ի հնումն։

Նոյն արհեստը կը շարունակեն նաեւ իրենց աշկերտները։ Աշխարհուս նորութի՞ւն։ Զկայ, չկայ, չկայ ...

Ժողով ժողովի ետեւէ։ Արեւմտեան կողմի ազգերու ժողով։ Արեւելեայց ժողով։ ՄԱԿի անկողմներու ժողով։

« Վասն խաղաղութեան աշխարհի »։

Արեւմտեայք պատերազմի՞ կը պատրաստուին։ Քա՛ւ լիցի։ Արեւելեայք խաղաղութի՞ւն կը հալածեն։ Քաւ լիցի։

Իսկ Հայե՞րս այս թոհ ու բոհին մէջ։

Սամիկոնէից եւ Սիւնեաց տուները ուր են կանգնած։

Քրիստոնէութիւնն ու Մարքսականութիւնը պար կը բռնեն Հայաստանի շուրջ։

«Պատերազմները անխուսափելի են։ Ան ժողովուրդները կ'երիտասարդացնէ» վարդապետողներ կան։ Ասոնք իրենց կաշին ապահովելով քսակ ուռեցնողներն են։

Պէտք է նորոյթէ ձգել պատերազմը։

Ինչպէ՞ս։

Ահա սիսթէմ մը։ Հայերու կողմէ նուէր բոլոր ժողովուրդներու։

ՄԱԿը քուէարկելու է օրէնք մը՝ ռէժիմասպանութեան դէմ։ Ինչպէս ըրին ցեղասպանութեան համար։

Ըստ այսօրիկ, ուէ՛ երկրի մէջ, երբ ռէժիմի փոփոխութիւն տեղի կ'ունենայ պէտք է հրաման առնել ՄԱԿէն։

ՄԱԿը կը քննէ կը զննէ եւ եթէ յարմար տեսնէ կը թոյլատրէ։ Այդ պարագային կարելի է միապետը գահէն փրցնելով կուսակցապետը տնկել անոր տեղ։ Հակառակ պարագային անհնազանդ երկրին դեսպանները կը վտարուին բոլոր ՄԱԿեան երկիրներէն ու այդ երկիրը օտակի մէջ կ'առնուի, իբրեւ հիւանդութիւնով վարակուած ժողովուրդ։

Եթէ պէտք տեսնուի, սանկ սուինին ծայրն ալ կարելի է ցուցնել այդ երկրի կուսակցապետներուն։ Կամ պետերը ձերբակալելով՝ դատարան կարելի է առաջնորդել ..

Բացարձակապէս արգիլել, «մենք չենք ուզեր անոնց ներքին գործերուն խառնուիլ», «Ազգերու ինքնորոշման իրաւունք» կեղծաւորութիւնները։

Եթէ ժամանակին մտածած ըլլային այս տնօրինութիւնը, ոչ Հայերը ցեղաջնջումի կ'ենթարկուէին, ոչ Քէմալ մը ճարելով, Ցարերը « ծովը թափելու» պէտք կը տեսնուէր։ Ոչ երկաթէ՞ կօշիկներու ներբանով քաղաքակրթութիւն տարածող Հիթլէրը, քաջալերելու պէտք կար եւ ոչ սեւ «փիւսկիւլ»ով կայսրութիւն հիմնող Մուսոլինին գոյութիւն կ'ունենար։

Տավարիշ Լենինն ալ Կոսպոտին տիտղոսով, ռուսական Տումայի մէջ նախագահի իւղոտ պաշտօնին տիրանալով՝ կուսակցութիւնները համերաշխեցնելու աշխատանքին կը լծուէր... եւ մարդկութիւնը կ'ազատէր ձուկի պէս կրակի վրայ տապկուելէ, պատերազմելու համար վատնած ժամանակը յատկացնելով վէպ եւ բանաստեղծութիւն գրելու կամ Օշականի ոճին ընտելանալու աշխատանքին։

— Մեղք, ինչպէս չեն մտածած այսքան տարրական բան։

— Չեն մտածա՞ծ։ «Հայր մեր»ի պէս գոց գիտէին այդ բոլորը, մարդարէներուն մատ խածնել տալու աստիճան։

Գիտէին Հիթլէրը ով է եւ ինչ կրնայ ընել։ Երբ Լենինը վաճառաբարձ վակոնի մէջ կղպած կը ղրկէին Ռուսիա, լաւ գիտէին ինչու կ'երթայ եւ ինչ գործ պիտի ընէ հոն։ Գիտէին թէ անոնց դէմ պայքարիլը ապագային քանի՛ ապրանք պիտի ըլլար իրենց...

Այս բոլորը եւ աւելին գիտէին։ Եւ սակայն պէտք էր ուժեղացնել դիմացի ճակատը, ամէն գինով։

« Վասն խաղաղութեան աշխարհի եւ վասն ինքնորոշման ազգերու ... »։

Կ. ՊԵՏՈՒՐՃ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (135)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ

— Դուն ալ Իշխանին պէս յոգնութիւնդ որսի աշխատութեամբ կ'առնես, ան քանի եւ չորս ժամ կ'աշխատի՝ կը վազէ՝ կը գրէ՝ գրել կուտայ, ետքը որսի կը հեծնէ, յոգնութիւնը յոգնութեամբ կ'առնէ. դուն ալ այն խելքէ՞ն ես։

— Ես ծերացայ, տղայ, հիմա հազիւ թէ կ'ուզեմ շարժիլ։

— Պատերազմի համար ի՞նչպէս ես, Բարկէն հայրիկ։

— Պատերազմը ուրիշ է, հոն մարդու երիտասարդութիւնը քիչ մը ետ կը դառնայ. փողին ձայնին արիւնը կը դառնայ, սիրտը կ'եփի։

— Թէ որ դուն այդպէս կ'ըսես, Մլեհ իշխանը ինչ կ'ըսէ որ երեք օր մարդու թապըլտկիլ իր սուրին կամ նիզակին հարուածին տակ չի տեսնէ՝ գիշերին ի բուն չի քնանար, ըսաւ Թոռնիկ խնդալով։

— Մլեհ իշխանը... ըսաւ եւ կեցաւ Սարգիս։

— Մի կտրեր, լմնցուր խօսքդ, զրուցեց Բարկէն։

— Չեմ լմնցներ, վասնզի թէ որ ես լմնցնեմ դուն առաջինը կ'ըլլաս բարկանալու։

— Լռութիւն մը տիրեց, Բարկէնի խոշորաչքերը քիչ մը պզտիկցան եւ շուրջ չորս կողմը զըննելէն վերջը՝

— Սարգիս, ըսաւ, դուն այսօր ծանր մտածում ունիս, լեզուիդ տակն ալ գաղտնիք մը ունիս, այս գանէն ներս մտնելէդ ի վեր կը փնտռուիս որ յայտնես եւ չես ուզեր. Աստուած վկայ, թէ որ Թոռնիկ հոս չըլլար, ես մինակ որ ըլլայի պիտի բանայիր, այդպէս չէ՞, շիտակ խօսէ։

— Եղբայր, թէ որ այդպէս է, ահա ես կ'երթամ, ըսաւ Թոռնիկ ելլելով։

— Ո՞ւր, կեցիր, ըսաւ Բարկէն թեւէն բռնելով եւ նստեցնելով, որդեակ Սարգիս, ինչ որ ծանր բան ունիս ինծի զրուցելու, մի վախնար, Թոռնիկէն ալ կրնաս ըսել. ես զինքը լաւ ճանչցեր եմ։

— Ես անկից կասկած չունիմ, մեծ վստահութիւն ալ ունիմ, բայց պապերու առակ է «Գաղտնիք երեք հոգիի մէջ գաղտնիք չեն, յայտնիք են» ... Թոռնիկ, հոգիդ սիրես, մի առնուիր, նստէ, ես Բարկէն հայրիկ թէ չըլլայի, քեզ պիտի զրուցէի. չփորձեր մնացեր եմ, խնդիրը ծանր է. Իշխանին սիրտս չի տանիր որ համարձակիմ բանալ։

Բարկէն ուժով մը ձեռքէն քաշելով առաւ Սարգիս բազմոցին ծայրը նստեցուց եւ կամաց ձայնով մը ըսաւ.

— Ինչ է, զրուցէ, որդեակ Սարգիս, մենք երեքս մէկ հոգի ենք, ես մարդիկ լաւ կը ճանչնամ. տէ՛ զրուցէ։ ..

ՇԵՐԵՆՑ

Ա. ԿԻՆ.— Այսօր երթամ գլխարկներու վերջին նորաձեւութիւնը դիտելու։

Բ. ԿԻՆ.— Բայց այսօր կիրակի է եւ շուկան գոց կ'ըլլայ։

Ա. ԿԻՆ.— Բայց ես շուկայ պիտի չերթամ, այլ եկեղեցի...

★

ԴԱՏԱՒՈՐԸ.— Ամուսինդ ի՞նչ ձեւով ուզեց քեզ թունաւորել եւ մեռցնել։

ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՂ ԿԻՆԸ.— Թէյի բաժակին մէջ թոյն խառնելով։

ԴԱՏԱՒՈՐԸ.— Ամուսինին. ինչ արդարացում ունիս կնոջդ ամբաստանութեան դէմ։

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼ ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Դիազննութիւն կը պահանջեմ։

տեսութ ամբաստանութեան եւ նախորդ իշխանութեանց պաշտօնեաներ քաղաքականութեան : Կ'ըսուի նաեւ թէ զրոյցներ կը շրջէին բանակին ոտքերկներու կրճատման մասին։

« Թայմզ»ի թղթակիցն ալ կը հեռագրէ թէ հանդարտութիւն կը տիրէ Դամասկոսի, Հալէպի, Հոմսի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ։ Գնդ. Հիւսնի Զայիմ յայտարարած է թէ ձեռքեր Տրիւզի ցեղախումբերը եւ ուրիշ երեւելիներ աջակցութիւն խոստացած են իրեն։ Նախկին նախարարը՝ Հասան Ճէպարա եւ ներքին նախարարը՝ Մուհսին Պարազ ազատ արձակուած են :

Պատերազմը անխուսափելի չէ, կ'ըսէ Չըրչիլ

ԻՒ Կ'ԱՒԵԼՑՆԷ.— «ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲՆ Է ՈՐ ԵՒՐՈՊԱՆ ԿԸ ՓՐԿԷ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԵՆԷ» :

Անգլիոյ նախորդ վարչապետը, Չըրչիլ, վեց հազար բառերէ բաղկացած ճառ մը խօսեցաւ Պոսթընի մէջ, օրուան կացութեան մասին, ուղղակի մեղադրելով «Կրեմլինի մէջ նստած 14 անձեր թէ համաշխարհային տիրապետութեան կը ձգտին» ։ Եւ աւելցուց .

— « Եւրոպան համայնավար պիտի դառնար եւ Լոնտոն չանթարձակ ռմբակոծութեանց պիտի ենթարկուէր առնէ մը ի վեր, եթէ չըլլար սա կանխարգել միջոցը, հիւլէական ռումբը որ կը գտնուի Մ. Նահանգներուն ձեռքը։ Խորհրդային վարիչները շատ աւելի կը վախնան Արեւմուտքի բարեկամութենէն քան թշնամութենէն։ Անոնք չեն կրնար հանդուրժել որ ազատ եւ բարեկամական յարաբերութիւններ մշակուին իրենց տիրապետած ընդարձակ տարածութեան եւ արեւմուտքի քաղաքակրթութեան միջեւ։ Ռուս ժողովուրդը ազատ չէ տեսնելու թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ դուրսը, եւ արտաքին աշխարհը չի գիտեր թէ ինչ տեղի կ'ունենայ խորհրդային կալուածին մէջ : Կրեմլինի 14 մարդիկը դերութեան տակ կը պահեն միլիոնաւոր ժողովուրդներ եւ կ'ուզեն տիրապետել աշխարհի, ամէն գնով կանդուն պահել պատուարները »։

Ուրիշ մեղադրանքներ ալ արտասանելէ ետք, Չըրչիլ բացատրեց թէ եթէ կորսնցնէն պաղ պատերազմը, «Զինաստանի եւ Հնդկաստանի կլանումը համայնավարական կայսրութեան մէջ անչափելի արիւնահեղութիւն եւ թշուառութիւն պիտի պատճառէ 800 միլիոն — 900 միլիոն մարդոց»։ Եւ շարունակեց.

— « Այժմ կը գտնուինք նոյնքան անձ, բայց կարգ մը տեսակէտներով աւելի ահարկու քանի մը աջեւ քան Հիթլէրը, որովհետեւ Հիթլէր միայն ազնուական ժողովուրդի հպարտութիւնը եւ հակասեմական ատելութիւնը կը շահագործէր : Ան չունէր հիմնական վարդապետութիւն մը, մինչդեռ Կրեմլինի այս 14մարդիկը ունին իրենց նուիրապետութիւնը եւ եկեղեցի մը համայնավար հաւատացեալներով, որոնց միսիոնարները կը շրջին ամէն երկրի մէջ իբրեւ հինգերորդ գունդ, սպասելով այն օրուան երբ կը յուսան դառնալ բացարձակ տէրերը իրենց հայրենակիցներուն։ Անոնք ունին իրենց անաստուածեան կրօնք եւ համայնավար վարդապետութիւնը որ անհատը կ'ենթարկէ պետութեան կատարեալ հպատակութեան։ Ասկէ զատ, աշխարհի ամենամեծ բանակն ունի կառավարութիւն մը որ կը ձգտի աշխարհակալութեան,— ծաւալում զոր ոչ մէկ ցար փորձած է»։

Իր կարծիքով, «պատերազմը անխուսափելի չէ։ Յաճախ բան մը կը պատահի, որ կը շրջէ, կը մեղմացնէ դէպքերու ընթացքը։ Պէտք չէ կորսնցնենք մեր յոյսը եւ համբերութիւնը։ Շատ մը բարենշան երեւոյթներ կան»։

Իբրեւ եզրակացութիւն, նախորդ վարչապետը փառաբանեց ազատ ազգերու միացեալ ճակատը եւ Ատլանտեանի դաշինքը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ ՁՈՐՔ, հրասայլեր եւ թնդանօթներ պիտի ղրկուին Հնդկաչին, կռիւները սաստկացած ըլլալով :

ՊԵԼԿՐԱՏԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ ձերբակալուած են Պուլկարիոյ փոխ-վարչապետը, Քոստով եւ հարիւրի չափ ուրիշ պետական եւ կուսակցական պաշտօնեաներ։ Անթելը միեւնոյն ատեն ուղղակի կը մեղադրէ Թ. Միութիւնը թէ տնտեսական ճնշում կը բանեցնէ Եուկոսլաւիոյ վրայ։

ՀՐԱՆԻՒԹԻ (էսանս) վաճառումը ազատ հռչակեց Ազգ. Ժողովը, միաձայնութեամբ, առանց թուական որոշելու :

ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ մասին քուէարկուած նոր օրէնքի մը համաձայն, միայն 1929 յունուար 1էն օգոստոս 31 ծնած երիտասարդները ենթակայ են զօրակոչի, 1949ի ընթացքին։ Ի հարկին Սեպտեմբեր 1էն Հոկտեմբեր 31 ծնածներն ալ կրնան զինուորագրուիլ։ Միւսները իրենց ծառայութիւնը պիտի կատարեն 1950էն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ս. ԷԹԻԷՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, մատուռին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Ե. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐՈՒԱՆ տօնակատարութեան առթիւ գեղարուեստական մրցում, լաւագոյն արտասանողներու եւ երգողներու մէջ։ Հրաւիրուած ինը հոգինոց ընտրեալ դատական մարմինը (Jury) պիտի վարձատրէ մրցանակի արժանիները Նոր Սերունդի արծաթեայ շքանշանով :

ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Արձանագործ Յակոբ Գիւրջեանի

Այս չորեքշաբթի, ժամը 20.45ին, ռուսական Քոնսէրվաթուարին մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Ապրիլ 3ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Théatre G. Verdiի մէջ, rue d'Alger։

Կը մասնակցին Արաքս, Սիփան, Եփրատ, Տաւրոս եւ Սեւանայ Լիճ խումբերու արհեստանոցները եւ թեւիկները։ Մարզանք, ռիթմիք պար, խմբերգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր ։ «Շուշանիկ Մամիկոնեան» արհեստանոցներու երեք խումբը պիտի ներկայացնէ Յ. Թումանեանի « ՄԱՐՕՆ» հայրենի անուշ յիշատակներով եւ սովորութիւններով։ Կը ներկայացուի նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը «ԿԸՌԻՒ ՍԿԱՌԻՏԸ», սկաուտական կեանքէ առնուած «ԲԱՐԻ ԳՈՐԾԻ ՕՐԸ» եւ «ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԽԱՐՈՅԿԸ» ։

Աճուրդ եւ վիճակահանութիւն չկայ :

Ձեռագործ եւ խմորեղէն արհեստանոցներու կողմէ պատրաստուած, մատչելի գիներով։

Բոլորդ զացէք քաջալերելու մեր ժրաջան արհեստանոցները :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

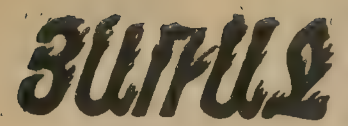

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 5 Avril 1949 Երեքշաբթի 5 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5813 — Նոր շրջան թիւ 1224
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 6 Ֆր.

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԸ ստորագրուեցաւ երէկ, 4 Ապրիլ

12 ԱԶԳԵՐ — 332.000.000 ՀՈԳԻ — ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏ

Երէկ, երկուշաբթի, 4 Ապրիլ, կէսօրէն վերջը ժամը 3ին ստորագրուեցաւ Ատլանտեանի դաշինքը, Ուաշինկթընի մէջ, մասնակցութեամբ 12 ազգերու, որոնց ժողովուրդներուն թիւը կը հասնի 332 միլիոն բնակիչներու: Լուրը անթելի միջոցաւ հաղորդուեցաւ 43 լեզուներով, գլխաւորութեամբ անգլիական եւ հոլանտական ռատիօներու: Ստորագրութիւնը տեղի ունեցաւ ի ներկայութեան երկու հազար հրաւիրեալներու, որոնց գլուխը կը գտնուէր նախագահ Թրումըն: Ժողովասրահը, որ կը գտնուի Ուաշինկթընի արձանին հովանաւորութեան տակ, զարդարուած էր ծաղիկներով եւ 12 ազգերու դրօշներով: Պետութեանց արտաքին նախարարները ստորագրելու հրաւիրուեցան այբուբենական կարգով: Իւրաքանչիւրը երկու խօսք արտասանելով ստորագրեց պատմական մագաղաթը: Առաջին ստորագրողն եղաւ Պելժիոյ ներկայացուցիչը, Պ. Սփաք, քանի որ Bով կը սկսի իր երկրին անունը, իսկ ամէնէն վերջը՝ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը (U. S. A.):

★ Դաշինքին տրամադրութիւնները ծանօթ են մեր ընթերցողներուն: Համաձայն Ե. յօդուածին, որ ամէնէն կարեւորն է, «եթէ զինեալ յարձակում կատարուի, իւրաքանչիւրը պիտի օգնէ յարձակման ենթարկուած կողմին կամ կողմերուն, անմիջապէս եւ համախորհուրդ միւսներուն հետ, ձեռք առնելով անհրաժեշտ միջոցները, մէջն ըլլալով զինեալ ուժը, վերահաստատելու եւ պահպանելու համար հիւսիսային Ատլանտեանի շրջանին ապահովութիւնը»:

Դաշնագիրը մասնաւորապէս կը յիշէ «նախայարձակման ամէն ձեւեր», ինչ որ կը նշանակէ թէ ի հարկին փոխադարձաբար պիտի օգնեն, եթէ դաւեր լարուին այս կամ այն երկրին մէջ, վտանգելով անոր քաղաքական անկախութիւնը, ինչպէս եղաւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ:

ԲՈՂՈՔ ՄԸ ԵՒ ՄԱՐՇԸԼԻ ԾՐԱԳՐԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

Ինչպէս գրած էինք կիրակի օր, Խ. Միութիւնը յուշագիր մը ուղղելով, բողոքած էր Ատլանտեանի դաշինքին դէմ, իբրեւ յարձակողական ձեռնարկ մը՝ ուղղուած իրեն դէմ, եւն.: Տասներկու պետութեանց արտաքին նախարարները անմիջապէս յայտարարութիւն մը հրատարակեցին Ուաշինկթընի մէջ, մերժելով եղած մեղադրանքները եւ դիտել տալով թէ Խ. Միութիւնը գիտակցօրէն կը խեղաթիւրէ դաշինքին միտքը:

★ Մարշըլի ծրագրին առաջին տարին լրացաւ կիրակի, 3 ապրիլ: Մինչեւ հիմա բոլոր պետութեանց տրամադրուած է 5.002.753.000 տոլար, որմէ Անգլիա ստացած է 1.260.864.000 տոլար — այսինքն մէկ քառորդէն աւելի: Նոր տարեշրջանին վարկերը ճշդելու համար կը սպասուի ամերիկեան ծերակոյտին վաւերացման: Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին ինը օրէ ի վեր:

Ֆրանսայի ելմտական նախարարը, Պ. Փէյ, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով ջերմապէս գնահատեց Մարշըլի ծրագրին օգուտները ըսաւ թէ Ֆրանսա ստացած է աւելի քան մէկ միլիառ տոլարի ուտեստ, հում նիւթ եւն. Ութուկէս միլիոն թոն ածուխ, մեծ քանակութեամբ բամպակ եւ քարիւղ: «Ամերիկեան օգնութեան շնորհիւ կրցանք ձրիաբար ստանալ հանքածուխի մեր բաժինը Ռուրի ածխահանքերէն»:

★ Ֆրանսայի համայնավարներուն պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ» խոշոր տառերով կ՚ազդարարէր երէկ, առաջին էջին վրայ, Ատլանտեանի դաշինքին ստորագրութեան առթիւ.— «Արարք մը որ կը վտանգէ աշխարհի խաղաղութիւնը. բայց ապրիլ 20ին Փարիզի համագումարին մէջ ժողովուրդները «Ոչ» պիտի ըսեն պատերազմին»:

300.000 ԳԵՐՄԱՆ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ պիտի ընդունուին Գերմանիոյ ֆրանսական շրջանին մէջ: Հազարաւորներ կը հասնին արդէն ամէն օր:

ԱՆԳԼԻԱ որոշեց խստօրէն արգիլել արտածումը որեւէ նիւթի որ կրնայ ծառայել Խ. Միութեան եւ իր արբանեակներուն սպառազինութեանց:

Պոլսոյ ազգ. գործերը

Պոլսոյ վերջին թղթաբերով հասած թերթերը (Մարտ 26—27) կը շարունակեն հակասական տեղեկութիւններ հրատարակել երկու Պատր. տեղապահներու պայքարի մասին:

Կը հերքուի «Ճիւմհուրիյէթ»ի այն լուրը թէ Պոլսոյ կուսակալութիւնը պաշտօնապէս տեղապահ կը ճանչնայ միայն Արսլանեան արք.ը: Ուրիշ Թուրք թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, կուսակալը գոհացած է քննութիւն կատարելով եւ իր տեղեկագիրը Անգարա ղրկելով:

★ Կախակայուած կրօնաւորներէն Խորոզ Ծ. Վ. Մխաքեան նոր կաթուածի մը ենթարկուելով, յանկարծամահ եղած է Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ: Աշխարհականութեան շրջանին մաքսային գործերով կը զբաղէր: Եղած է դպրապետ Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ:

★ Արսլանեան արք. պատասխանելով իր օրկանին «Ժամանակ»ի հարցումներուն, իրեն վերագրուած բոլոր զեղծումները, անկանոնութիւնները եւ կողոպուտները բարդած է Նարոյեան պատրիարքի եւ անոր գործակիցներուն վրայ: Իր պատմութեան համաձայն «երբ ինք պաշտօնի ձեռնարկեց, պատրիարքարանի մնտուկը տասնոց չկար, իսկ այսօր 25.000 ոսկի ունին»:

★ Թերթ մը կը գրէ թէ ծովանկարիչ Այվազովսքիի երեք նկարներէն մէկը պատրիարքարանէն թռցնելով ծախու հանած են:

★ Վերջին պահուն ստացանք իրազեկի մը տեղեկութիւնները, այս քաոսի մասին, որ խռոված է Պոլսոյ հանրային կարծիքը:

★ Կ՚իմանանք թէ Խորոզ Ծ. Վ.ի յուղարկաւորութեան առթին (Կէտիկ Փաշայի եկեղեցին), երբ կախակայուած կրօնաւորներն ալ կ՚երթան վախճանեալ կղերականին աջը համբուրելու, հաւատացեալները թշնամ. ցոյցեր կ՚ընեն Արսլանեան արք.ի դէմ որ իբրեւ թէ նուաղելով տուն կը փոխադրուի:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ (հեռաձայնով).— Շաբաթ գիշեր փայլուն յաջողութեամբ անցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օրը, գեղարուեստական բաժինով եւ պարահանդէսով: Բազմութիւնը՝ աւելի քան 2000 հոգի: Շ. Նարդունի խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ այս առթիւ:

Բոլշեւիկեան ցանց մը Պոլսոյ մէջ

Թուրք թերթերը շռնդալից մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն համայնավարական ցանցի մը մասին, որ երեւան հանուած է Պոլսոյ մէջ: Ձերբակալուած են 11 հոգի, ամբաստանուած ըլլալով թէ կ՚ուզէին տապալել կառավարութիւնը եւ յեղափոխութիւն յարուցանել:

Կալանաւորներուն մէջ կան համալսարանի ուսուցիչ մը, պետական պաշտօնեաներ, ուսանողներ եւայլն, բոլորն ալ Թուրք: Թերթերը կը գրեն թէ ասոնք միութիւն մը կազմած էին 1943ին, երկրին տնտեսական եւ ընկերային կարգուսարքը քանդելու, համայնավարական քարոզութիւն կատարելու եւ յեղափոխութիւն յարուցանելու համար:

Կատարուած խուզարկութեանց հետեւանքով, երեւան հանուած են բազմաթիւ բոլշեւիկեան գիրքեր: Ընկերակցութեան անդամները իբրեւ ժողովրդապետութեան տիպար կը ներկայացնեն եղեր Խ. Միութիւնը, միեւնոյն ատեն յայտարարելով թէ խորհրդային բանակները անխորտակելի ուժ մը կը ներկայացնեն:

Համայնավարական այս ցանցը թափանցած է նաեւ երկրին զանազան կողմերը:

100.000 ՖՐ. ՏՈՒԳԱՆՔԻ դատապարտուեցաւ «Էփոք» օրաթերթը, վարկաբեկիչ յօդուածաշարք մը հրատարակած ըլլալով օտար (մէթէք) բժիշկներու դէմ:

Սուրիոյ նոր վարիչին խաղաղականութիւնը

ՊԻՏԻ ՅԱՐԳԷ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՅԱՆՁՆԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԸ ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ.— ԲՈՒՌՆ ՊԱՅՔԱՐ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ: — ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ:

Պէյրութէն կը հեռագրեն ապրիլ 2 թուականով.— Գնդ. Հիւսնի Զայիմ երէկ ծանուցանելով երեսփ. ժողովին լուծումը, յայտարարեց թէ խորհրդակցական ժողով մը պիտի հրաւիրէ, նոր սահմանադրութիւն մը մշակելու համար, «որ ապահովէ ժողովուրդին բաղձանքները, ազատութիւնները եւ իրաւունքները»: Միեւնոյն ատեն բացատրեց թէ «Սուրիոյ արտաքին քաղաքականութեան հիմը պիտի ըլլայ յարգել իր միջազգային յանձնառութիւնները եւ ամրապնդել իր արաբ դրացիներուն հետ եղած յարաբերութիւնները: Նաւթագծի ծրագիրը եւ Ֆրանսայի հետ վերջերս կնքուած համաձայնութիւնները նորէն պիտի քննուին, համաձայն ազգային շահերու»: Գնդապետը կը խոստանայ նաեւ յարգել մամուլի օրէնքը եւ մեղմացնել պաշարման վիճակը:

Դամասկոսէն հասած հեռագիրներ հաստատելով այս տեղեկութիւնները, կ՚ըսեն թէ գնդ. Զայիմ նոր ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ նորահաստատ իշխանութիւնը «անխնայ պայքար պիտի մղէ համայնավարութեան դէմ»: Գնդապետը հաւանած է բանակցիլ Իսրայէլի հետ: (Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ բանակցութիւնները պիտի սկսին այսօր, երեքշաբթի).

Դամասկոսի մէջ կը կարծեն թէ արաբական պետութիւնները շուտով պիտի ճանչնան գնդ. Զայիմի կառավարութիւնը եւ պիտի օգնեն Սուրիոյ, ներկայ դժուարութեանց մէջ: Միւս կողմէ իրազեկներ կը հաղորդեն թէ գնդապետը դժգոհութիւն յայտնած է Լիբանանի թերթերուն քննադատութեանց առթիւ:

★ Ապրիլ 3 թուակիր հեռագրի մը համաձայն, Գնդ. Հիւսնի Զայիմ հրաժարելով խորհրդարանական կառավարութեան մը կազմութենէն, զինուորական կոմիտէ մը հաստատած է, որուն պիտի աջակցին մասնագէտ խորհրդականներ: Միեւնոյն ատեն նախագահ հռչակած է ինքզինք: Նոյն աղբիւրին համաձայն, նախորդ նախագահը Փալմիր կը գտնուի:

Երուսաղէմը միջազգային քաղա՞ք

Պէյրութէն կը հեռագրեն ամերիկեան թերթերուն.— Արաբական համագումարին մէջ վեց պետութիւններէն հինգին ներկայացուցիչները հաւանեցան որ Երուսաղէմը միջազգային քաղաք դառնայ, ինչպէս կը հաղորդեն իրազեկ աղբիւրէ: Միացեալ Ազգերու հաշտարար յանձնախումբը ազդարարեց Իսրայէլի չխանգարել Երուսաղէմի ապարայ վարչաձեւը: Յանձնախումբը նամակ մը ուղղելով Իսրայէլի վարչապետին, դիտել կու տայ թէ հինգ նախարարութեանց Երուսաղէմ փոխադրութիւնը հակառակ է ՄԱԿի որոշումին, որ կը տրամադրէ միջազգային կարգուսարք հաստատել Երուսաղէմի մէջ:

Արաբական հինգ պետութեանց որոշումը մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի: Միայն Իրաք ընդդիմացած է Երուսաղէմի միջազգայնացման:

Նոյն ժողովին մէջ, արաբական պետութիւնները վճռապէս պահանջեցին որ 800.000 արաբ փախստականները իրենց տուները վերադառնան:

Եգիպտոս, Անդրյորդանան, Լիբանան, Սուրիա եւ Սէուտի Արաբիա ընդունելով Երուսաղէմի միջազգայնացումը, կը յուսան կարգ մը՝ երաշխաւորութիւններ ստանալ: Մասնաւորապէս Եգիպտոսի արտաքին նախարարը, Ահմէտ Խաշապա փաշա, սրտանց հաւանութիւն յայտնեց Երուսաղէմի միջազգայնացման, համաձայն Ազգաժողովի ծրագրին: Մինչդեռ, հազիւ երկու ամիս առաջ, Արաբները միաձայնութեամբ կ՚ընդդիմանային այս ծրագրին: Նոյնիսկ Անդրյորդանան, որ համաձայն կ՚երեւար Երուսաղէմը երկու մասի բաժնելու.— հին եւ նոր քաղաք — փոխած է իր կարծիքը:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Արաբները հետեւեալ երաշխաւորութիւնները կը պահանջեն.— Միացեալ Ազգերը պէտք է ապահովեն թէ Երուսաղէմի միջազգային հանգամանքը պիտի ըլլայ տեւական, պիտի խափանեն որեւէ զինուորական յարձակում, եւ թոյլ պիտի չտան հրէական ներգաղթ, որպէսզի անփոփոխ մնայ բնակչութեան ներկայ համեմատութիւնը:

★ Իսրայէլի կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Արաբները սահմանը անցնելով, սպաննած են չորս զինուորներ: ՄԱԿի յանձնախումբը քննութիւն բացաւ:

★ Զինադադար կնքուեցաւ Անդրյորդանանի եւ Իսրայէլի միջեւ: Այս համաձայնութեամբ Իսրա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԳԱՏԷՆ

Բ.

Գայքարի ճշմարիտ կրկէս մըն է Գատէ փողոցը, սակարանի մը չափ բազմամբոխ եւ աղմըկայոյզ։ Մի մոռնաք որ մասոնական օթեակը հոն է։ Թաղին մէջն է նաեւ Հրէից Սինակոկը ...։ Վաճառորդներու ձայնին արձագանգը կը խառնուի դուրսի աղմուկին, կը տիրապետէ գոյնզգոյն խաժամուժին եւ կը դիւրացնէ «սեւ շուկայ»ի սակարկութիւնը ...

Գոհարավաճառներու ակումբը նմանապէս փողոցին մէջն է։ Կեանքի գուպարը բուռական ուժգին, իր ծանր դէմքը ցոյց կուտայ այնտեղ։ Դահլիճին բակին գրասենեակը հեռաձայն՝ ամէն մէկ վայրկեան, եռուզեռ, գլուխ գլխի փսփսուք, մուտք եւ ելք։

Գատէի փողոցէն միջազգային բազմութիւն մը կը յորդի դէպի Ռիշէի երկար ճամբան։ Այս գծին վրայ եբրայեցի Բաբունին կը հանդիպի Ֆոլի Պերժերի... կարմրախայտ «կըրլ»ին, Հայը՝ Յոյնին կամ Ռուսին, եւ ինչո՞ւ չէ, Լեհին։ Մարդկային հսկայ զանգուածը իրար կը բախի հոն, կը միախառնուի եւ ի վերջոյ կը տարրալուծուի չորս ուղղութեամբ։

Հայ նպարավաճառները ոսկերիչներուն ետեւէն կուգան անմիջապէս։ Ինչո՞ւ այս դասակարգումը։ Գոհարեղէնէն մինչեւ նպարեղէնը բաւական ճամբայ կայ... Բայց պիտի տեսնէք որ սխալ է ձեր կարծիքը։ Օհ, ինչ որ ալ մտածէք, հասարակաց գիծ մը կայ երկուքին միջեւ։ Ձիթապտուղի, «սուճուխ»ի եւ մանաւանդ կեսարական ապուխտի անմահական բոյրը կը գինովցնէ Արեւելքցին, ըլլայ ան Հայ, Յոյն կամ Հրեայ։ Ամէն կողմ կան հայնպարավաճառներ Լամարթին, Սոլնիէ ու Թրէվիզ փողոցներուն մէջ եւ օդին ընտիր «մեզէ» կը հայթայթեն մեր պատուական գոհարավաճառներուն։

Օփերան հեռու չէ թաղէն, հազիւ տասը վայրկեան, Լաֆայէթի պողոտայէն դէպի Շոսէ տ'Անթէն ուղիղ գծով, բայց Գատէն ալ ունի Folies Bergèresը։

Մերկութեան սիրահարներու տաճարն է ան, հազար ու մէկ հուրիներով, որ իր ուխտաւորներն ունի ամէն ազգէ զանգուածներուն մէջ։ Գեղեցիկին հանդէպ պաշտամունքը յաւերժական է, կը վէր կ'անցնի տարիքի, ժամանակի եւ տարածութեան սահմանները, կ'երկարաձգուի դարէ դար։

Դիւթահրաշ աշխարհ մըն է «Ֆոլի Պերժեր»ը, ուր իրականութիւնը կը շփոթուի ցնորքին հետ։ Մարդկային միտքը այնտեղ իր երկնապարգեւ յղացման շաւղուանը բացած է։ Գունագեղ լոյսերով հրդեհուած տեսիլներու մէջէն, աստղերու բոյլը կ'անցնի, մէկը միւսին ետեւէն, նազանքներով, կաքաւներով եւ բիւր բիւր խաղերով։ Թարմասի մխերուն ճառագայթումը, ուր չէկին հըմայքը կը բախի Թուխին անդիմադրելի փորձութեան, կը շլացնէ հեշտախտաւոր բազմութիւններուն աչքը։ Տակաւ կը քակուի անճառելի խորհուրդը, անոպ հոգիներուն խորը ի վերջոյ կը մընայ պատրանքներու լեղին։

Մաթա Հարին հոս բարձրացած է Փիգ փողոցի cabaretէն։ Թովիչ մարմնի մը հմայքը երջանիկ յաջողութիւն մը ապահոված էր Ճավացի պարուհիին, բայց ան երբեք թիւր ըմբռնում ունէր մարդկային խառնուածքի մասին։ Ալպիոնի տեղեկատու դիւանին պետը՝ այս է որ իրեն յիշեցուց Լոնտոնի մէջ, զինքը սթափեցնելու համար չարաղէտ երազանքէ մը։ Նախորդ պատերազմի ամենաթէժ շրջանն էր, հարիւր հազարաւորներ կ'իյնային Վերտէնի խրամներուն մէջ։ Մաթա Հարիին հոգը չէր. հին հաշիւ մը ունէր Պաթավիայէն,— սիրային յուսախաբութիւն մը Ֆրանսացիէ մը։ Գաղտնութիւնը կրկնուած էր Ռաճաներու երկրին մէջ, այս անգամ Անգլիացիի մը հետ։ Ճավացի պարուհին ինքզինքը նուիրած էր հնդկական մեհեաններուն։ Հաւասարապէս կ'ատէր եւ Ֆրանսացին եւ Անգլիացին, որոշած էր վրէժ լուծել երկուքէն ալ։ Յաջողած էր կարթել Ֆրանսացի նախարարներ եւ բարձրաստիճան զինուորականներ, անոնցմէ կորզած էր գաղտնիքներ եւ զանոնք փոխանցած Թշնամիին։ Էհ, ինչու չէ, անգլիացի պաշտօնատարը իրաւունք ունէր։ Մարդիկն ալ ունին իրենց ջիղը, կիրքերն ու նուիրականութիւնները, կարելի չէր յաւիտենապէս անոնց քիթին խնդալ։ Մաթա Հարին վերյիշած էր այս ճշմարտութիւնը, դժբախտաբար պէտք եղածէն աւելի ուշ, երբ Վենսէնի դղեակին շրջափակը՝ տասներկու գնդակներ կը մխուէին իր հրաշալի մարմնին մէջ...

«Մուլէն Ռուժ»ի հռչակաւոր Vedetteը՝ Միսթենկէթ, ինքն ալ անցած է «Ֆոլի Պերժեր»էն։ Փարիզի գեղարուեստական կեանքին մէջ, շատ խոր է իր թողած հետքը, լման կէս դարու ժամանակաշրջանին։ Կին կավռոշին թղէզի խաղերուն մէջ, Ֆրանսացին ինքզինքը գտած է, մինչեւ իսկ աւելին...։ Ո՞վ չի յիշեր իր «ֆանթէզի»ները, քիթը հովին տուած հեգնագին, բայց միշտ զըւարթ եւ սրամիտ։

Ժողէֆինն ալ անցած է իր փառքի օրերը, Ֆոլի Պերժերի մէջ։ Հիմա դարձեալ ի պատուի է։ Տրամաթիք արուեստին նախասահմանուած էր ան, բայց կեանքի փոթորիկը զինքը նետած է Միւզիք - Հոլ։ Հոյակապ մարմնի մը հետ,— որ կընայ անողնայար սողունի մը ամենանուրբ շարժումները պարագծել իր զարմանալի ճկունութեամբ,— ինքնատիպ պարուհին տէր է նաեւ սխրալի ձայնի մը։ Տարօրինակ հմայք մը ունի այդ ձայնը, քաղցր, ինքնաբուխ, տխակի մը դմայլելի դայլայլներով։ Ֆրանսացին կը սիրէ Ժողէֆին Պէյքըրը, Հարլէմցի այս պարուհին, որ գիտէ թրթռացնել իր սրտին լարերը, Մարթինիկցի գեղջկուհիի մը խռովիչ անմեղութեամբ։

Շատեր անցած են Ֆոլի Պերժերէն, բայց այս երեքը կը տիրապետեն Միւզիք Հոլին, իբրեւ յաւերժական կոթողներ։

Թրէվիզ փողոցը կ'ապրի մտերմութիւնը Եւաներու այս դրախտին։ Հոն ալ կան քանի մը հայ առեւտրականներ։

Նոյն փողոցին մէջ՝ դուքս տը Թրէվիզի դղեակը, գեղեցիկ շրջափակի մը մէջ, շրջապատուած կիսաքանդ ու մամռապատ արձաններով։ Գեղարուեստի նախարարութիւնը նախանձախնդրութեամբ կը հսկէ հնութեանց անվթար պահպանման վրայ։ Բաւական կարեւոր հաւաքոյթներ տեղի ունեցած են այս հաստատութեան մէջ, որ այժմ կը կոչուի «Ազգ. Տուն», բայց կը ծառայէ միայն մէկ փաղախի։

Երբեմն դուքս տը Թրէվիզի ապարանքը կեդրոնատեղին էր «Ազգ. Ճակատ»ին, գեղեցիկ շարժում մը, որ շատեր հրապուրած էր։ Դժբախտաբար իր գծին բոլորովին հակոտնեայ ուղղութիւն մը բռնեց։ Քանի մը պնդգլուխներ գործի գլուխ անցան, «վեր ելան իրենց կօշիկէն»,—կը թուի թէ այդ էր իրենց բարձրութեան ըմբռնումը,— եւ անդարձ վշտացուցին բոլոր անոնք որ պիտի կըրնային իրենց հետ ըլլալ անխարդախ հայրենասիրութեամբ մը։ Շատ մօտեցան արեգակին, այրեցին իրենց մոմէ թեւերը ու ի վերջոյ թաւալգլոր ինկան...։ Մոխրացած յիշատակի մը առջեւ մենք չէ որ կը հրճուինք։ Անոնք որոնց կը կարծէին ծառայել, օր մը իրենցմէ դաժանօրէն հաշիւ պիտի պահանջեն, իրենց անխորհուրդ արարքներուն համար։

Ռիշէի դիմացի կողմը կ'իյնայ Բալուեանի գրատունը։ Գրական ասպարէզը ապերախտ է,— սորվուած եմ կրկնել,— ձեռական արհեստն է որ մարդս կրնայ ջուրէն երեսը հանել։ «Զուարթնոց»ի հիմնադիրը պատմական կաթողիկէին ալ լացքն եւ գիծերու ներդաշնակութիւնը երեւի կը գտնէ... կօշիկին վրայ։ Որովհետեւ, մեր երիտասարդ գրողը գիտէ գրիչին հետ մուրճ եւ աքցան գործածել։ Այցելուներ պակաս չեն, «մի քիչ զրոյց անելու համար անցեալից եւ ներկայից»։

Գարսամեան գրատունը հանդիպակաց կողմն է, բակին ձախ թեւին վրայ։ Երբեմն, Սանասարեանցի մտաւորականը եղած էր տնօրէնը մեր ծննդավայրի վարժարանին, լայն ու ընդարձակ, ուր կը հոսէր Սամաթիոյ բարձունքներուն թարմ ու կենդանարար օդը։ Հիմա պատուհանէ զուրկ, գիրքերով խճողուած այս համեստ կրպակին մէջ կծկուած, Մկրտիչ Գարսամեան փիլիսոփայօրէն կը խոկայ անցեալին վրայ։ Երանի թէ ազգերն ալ գիտնային իրեն պէս պարտկուիլ, կռիւ տեղի չէր ունենար...։ Եկող գացողները կը փորձեն անպայման իրեն հանդիպիլ, ըլլան տեղացի կամ դրսեցի։ Դժբախտաբար գրքի վրայ նայողները չնչին տոկոս մը կը կազմեն անոնց մէջ։

Ռիշէի շէնքին բակը կ'առաջնորդէ «Արաքս» տպարանը։ Տարօրինակ կեանք մը կը բաբախէ հոն, բոլորովին ինքնատիպ եւ տարբեր շուրջ բոլորի անցուդարձերէն։ Չկայ այնտեղ դուրսի շուկային թոհ ու բոհը, մանաւանդ սա տժգոյն բակի. շրջապատին միօրինակ կեանքը։ Գաւին ներքեւ կծկտած աղբիւրը, դռնապանուհիին խցիկին առընթեր, իւրաքանչիւր կաթիլի անկումին արտմօրէն կը յիշեցնէ մահկանացուներուն տաղտկալի եւ անհրապոյր օրերուն խուսափումը ...

Կատարեալ Ճիպրալթար, սա նեղ ու երկար անցքը, որ կը յանգի «Արաքս» տպարանին։ Հոն կը հանդիպին եւ մոլեգին իրարու կը բախին միտքերը։ Եւ ռամկավարը, եւ Դաշնակցականը, եւ ծայրայեղ ձախը, եւ Կիլիկեան Միութիւնը։ Անոնց մէջ կան մարդիկ, զորս ալ չենք տեսներ, ուրիշ մտերիմ, սիրելի դէմքեր, որոնք անդարձ բաժնուած են մեզմէ։ Տպարանի նախասենեակի սեղանին առջեւ հանգչած են Սեման, Օշականը, Մ. Քէպապճեանը, որ նախընտրեց Հայաստան անցընել իր վերջին օրերը։ Ամէն ինչ իր տեղն է, ոչինչ փոխուած է այն օրէն ի վեր սենեակի սարքաւորումէն, բայց անոնք չկան այլեւս ...

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ պետական մենաշնորհ յայտարարուեցաւ Չեխոսլովաքիոյ կառավարութեան կողմէ, մէջն ըլլալով երաժշտական եւ գեղարուեստական հրատարակութիւնները։ (Ինչպէս Խ. Միութեան մէջ)։

Արտագաղթը

ԽՄԲ.— Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը, «Ազատ Օր», դառնօրէն կ'ողբայ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (4 Մարտ).—

★

... Մենք ալ կը կարծենք որ եկած է այլեւս հարց տալու Յունահայերուն,— Ինչո՞ւ այս զանգուածային, քիչ մը խուճապահար չուն դէպի անծանօթը, ուր կ'ըսեն թէ կեանքի ապահովութիւն կը տիրէ, գործ կայ, վաստակ եւ շահ կայ, կայ ու կայ։

Ինչպէս ժամանակ մը ներգաղթի, ներկայիս ալ արտագաղթի հիւանդութենէն է բռնուած հելլէնահայութիւնը, հիւանդութիւն մը որ դժբախտաբար խիստ վարակիչ հանգամանք առած է, զինուորական ծառայութեան մէջ գտնուող մեր երիտասարդները դասալքութեան մղելու աստիճան, դասալքութիւն մը անպատիժ, «օրինականացած»։ Կ'երթան տուն տեղ, գիրք եւ գործ, տարիներու տնտեսութիւն ե փորձառութիւն լքած ետին, նորը կերտելու, նորին ձեռնարկելու համար։ Ո՞ւր — երկիր մը որուն ոչ լեզուն գիտեն, ոչ պայմանները, ոչ կլիման եւ ոչ ալ բարքերը։ Լսած են որ գործ կայ եւ սակայն չեն գիտեր վստահաբար թէ այդ գործը ո՞ր աստիճան պիտի կրնայ ապահովել իրենց հանգստաւէտ եւ ապահով կեանք մը, երբ բնակարանի մեծ տագնապ կայ եւ փոքր գումարներով կարելի չէ գործատեղիներու մօտ վարձու տուն կամ սենեակ գտնել։

Չեն գիտեր որ որքան ալ լաւ վարձատրուի արհեստաւոր մը, ի վիճակի չէ առանձինն ապրեցնելու իր տունը, որուն բոլոր անդամներն ալ պարտաւորուած գործի կը լծուին։

Չեն գիտեր որ, ոչ-արհեստաւորները, եթէ գործ իսկ գտնեն, աննշան վճարում կը ստանան, իսկ անոնք որ առեւտրական ասպարէզի մէջ նետուելու երազով կ'երթան կ'անդրադառնան որ 15—20 հազար տոլարի տէր պէտք է ըլլան առնուազն՝ փոքր կրպակի մը տիրանալու եւ մանրավաճառութեամբ զբաղելու համար։

Հոն տոլարը կամ փեսօն փողոցէն չեն ժողվեր եւ ոչ ալ ամէն Հայ հոն հարուստ, տուն եւ գիրքի տէր է։ Տարիներէ ի վեր հոն հաստատուած արենակիցներ ունինք որոնք կը շարունակեն գործաւորի, արհեստաւորի, մանր առեւտրականի դիրքին մէջ մնալ։ Հաւանաբար Յունաստանի մէջ շատ աւելի մեծ թիւ կը կազմէ հայ բարեկեցիկներու թիւը քան Պուէնոս Այրէսի մէջ։

Կ'արժէ՞ ծովը թափել ափերով ոսկի, տարիներով թափուած քրտինքի արդիւնք, նոր բախտ փորձելու համար երկիրներու մէջ, որոնք ոչինչ կը յիշեցնեն մեր բարքերէն, մեր սովորութիւններէն եւ կենցաղէն։

Պիտի առարկուի որ գացողներէն շատեր ապագայ անորոշութենէն սարսափահար խոյս կուտան այս երկրէն։ Դեկտեմբերեան եւ անոր յաջորդող ըմբոստական շարժումները եւ այդ առթիւ համայնավարներու կողմէ անմեղ քաղաքացիներու վրայ գործուած խժդժութիւններն ու կատարուած աւարառութիւնները այն աստիճան սարսափեցուցած են մեր հայրենակիցներէն ոմանք որ, կը նախընտրեն հանգիստ եւ հարստութիւն հովին տալ քան վերահաս կարծուած վտանգին անձնատուր ըլլալ։

Անշուշտ դժուար է մեր ապագայի համար ճշգրիտ նախատեսութիւններ ընել եւ սակայն չափազանցեալ կը գտնենք այդ մտավախութիւնները երբ ամէն օր, ականատես կ'ըլլանք ձեռք առնուած արմատական այն միջոցներուն, որոնք կը ձգտին համայնավար վտանգը աստիճան մը հեռացնել, օր մը ամբողջութեամբ անհետացնելու առաջադրութեամբ։

Իսկ, թէ ինչ կացութիւն կը ստեղծուի նոր, ընդհանուր պատերազմի մը պարագային, վիճաբանութենէ դուրս է այդ։ Սա միայն յստակ է որ Յունաստանի եւ Յունահայերուն բախտը տարբեր չի կրնար ըլլալ Սուրիոյ, Լիբանանի, Եգիպտոսի, Ֆրանսայի, նոյնիսկ Ամերիկաներու եւ հոն հաստատուած մեր հայրենակիցներու բախտէն։ Նկատի ունենալով իր ռազմագիտական մեծ կարեւորութիւնը, իբրեւ Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի կենսական շրջաններու բանալի, ինչո՞ւ չմտածենք որ անոր — Յունաստանի — պաշտպանութիւնն ու պահպանութիւնը պիտի կազմէ գըլխաւոր ճիգը մեծ դաշնակիցներուն։

Արտագաղթի այս շարժման մէջ կայ նաեւ տնտեսական ազդակը։ Իրաւ է թէ ըմբոստական շարժման հետեւանքով այս երկրին մէջ կը տիրէ սուր տագնապ եւ զգալի անգործութիւն։ Եւ սակայն, մենք կը նկատենք որ, մեկնողներէն շատ քիչերը մատնուած են տնտեսական դժուարութեանց։ Մեծագոյն թիւը կը կազմեն անոնք որոնք կրնային իրենց աշխատանքով եւ գործով ապրիլ լաւ ապրիլ եւ սակայն մեծագոյն եւ ապահով շահերու հեռանկարէն առաջնորդուած քայքայեցին տարիներու տքնութեամբ ստեղծուած տնտեսութիւններ։

Անգործութեան, տնտեսական իրական դժուա—

րութեանց ենթակայ մեր հայրենակիցներն է որ կը մնան զամուած իրենց տեղերը: Նոյնը կարելի է ըսել եւ քաղաքական գետնի վրայ իսկապէս վըտանգուածներու համար, որոնք չեն ուզեր հեռանալ այս երկրէն, հակառակ իրենց սպառնացող ակնյայտ վտանգներուն, որովհետեւ հեռաւոր Ամերիկաներու անծայրածիր տարածութեանց մէջ կորսուելու, ազգայնապէս հալելու պիտի դիմեն երբ հեռանան այս հիւրընկալ ափերէն:

Իսկապէս հակառակ անոր որ, Սան Փաւլօ, Մոնթէվիտէօ եւ Պուէնոս Այրէս կրնան իրենց ծոցը հիւրընկալած ըլլալ մեծ թուով Հայեր, կրնան ունենալ եկեղեցական, կրթական եւ մշակութային հաւաքատեղիներ եւ սակայն բացորոշ է որ ազգապահպանման այդ բոյները ի վիճակի չեն իրենց առաքելութիւնը լիովին ի կատար ածել: Հայ եկեղեցիները տարուէ տարի, չըսելու համար ամսէ ամիս, աւելի փոքր թուով հաւատացեալներ պիտի ընդունին, հայ վարժարանները օրէ օր պիտի տեսնեն նուազիլը իրենց հայ ուսանողութեան: Իսկ մշակութային հաւաքատեղիները դժուարաւ պիտի համախմբեն, ամէն օր աստիճան մը աւելի նուազող խանդավառ երիտասարդութիւնը: Ինչո՞ւ — որովհետեւ քաղաքի ընդարձակ տարածութեան զանազան կէտերուն վրայ ցրուած, տունէն դուրս ատեղի յոգնեցուցիչ երթեւեկին ենթակայ, օրուան հացի եւ յաւելեալ վաստակի հետապնդման անձնատուր մեր հայրենակիցները պիտի դժուարանան եկեղեցի եւ հաւաքատեղի յաճախելու եւ իրենց զաւակները ղրկելու հայ վարժարաններ՝ որոնք թէ հեռու են իրենց բնակարաններէն եւ թէ ալ չեն կրնար տեղական պահանջներու գոհացում տալ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Տիմոթիքա քաղաքի մէջ Հայերը բաղդատաբար լաւ դիրք ունին: Կան կալուածատէրեր, առեւտրականներ եւ լաւ արհեստաւորներ: Ունին Ս. Գէորգ եկեղեցին, որուն սպասները շատ հարուստ են: Ներկայիս քաղաքին մէջ կան 20 ընտանիք, (80 անձ): Թաղային մարմին չկայ:

Նէա Օրէսթիատ Յունաստանի ծայրամասի սահմանապահ քաղաք մըն է, արդիական եւ լայն ճամբաներով: Հայ գաղութը կը բաղկանայ 16 ընտանիքէ, 50 անձերով: Հայերը առեւտրական են եւ արհեստաւոր: Ունին հայ դեղագործ մը իր դեղարանով, (Գ. Տիգրան Մինասեանի, Նիկոմիդիացի): Իբրեւ ազգային կալուած ունին պզտիկ շէնք մը, վէմքարով եկեղեցիի վերածուած ժամանակին, իսկ ներկայիս երկու ընտանիքներ կը բնակին մէջը, մէկը Հայ, միւսը Յոյն: Գաւառապետը խոստացած է պարպել շէնքը պատարագի համար:

ՖԻՔՍԻ (Աթէնք) հոգեւոր հովիւ Մատթէոս քհնյ. Քէհեաեան վախճանած է Փետրուար 20ին: Քանի մը տասնեակ տարիներ ան վարած է ուսուցչական պաշտօն Փոքր Ասիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ:

ԱԹԷՆՔԻ հայ եկեղեցւոյ շինութիւնը թէեւ մօտ տասնըհինգ տարի առաջ վերջացած է, սակայն դեռ պակասներ կան: Պատերազմէն անմիջապէս վերջ ձեռնարկուած է Աստուածորդարանի շինութեան եւ կահաւորման: Եկեղեցին օծած է շնորհիւ շնորհիւ Արժանթինայնակ Գ. Հրանդ Նիքոթեանի որ միանուագ հինգ հարիւր սթերլին նըւիրած է: Ասկէ զատ արտասահմանի Հայերու նուիրատուութեամբ աւարտած է շէնքին շինութիւնը: Այժմ հոգաբարձութիւնը որոշած է ձեռնարկել եկեղեցւոյ ճակտի յարդարումին Զատկէն առաջ, որուն համար ծախք կ'ենթադրուի 25էն 30 միլիոն դրախմի: Հոգաբարձութեան անդամները առաջին առթիւ իրենք արձանագրուած են մէկ միլիոն դրախմի:

ՍԵԼԱՆԻԿԻ մէջ ալ ներկայացուած է Ա. Ահարոնեան կեանքն ու գործը ներկայացնող շարժանկարը:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ Գիտութեանց Ակադեմիային անդամ ընտրուած է Փէնսիլվանիոյ համալսարանին ուսուցչական կաճառի անդամ Տոքթ. Մանասէ Սեւակ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԺՈՐԺ ՍԻՆԱՆԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզահայերուն լաւ ծանօթ տաղանդաւոր ջութակահար Ժորժ Սինանեան, որ տարիներէ ի վեր Ամերիկա կը գտնուի, Մարտ 6ին Լոս Անճելըսի (Քալիֆորնիա) մէջ տուած է նուագահանդէս մը, գտնելով մեծ յաջողութիւն: Թերթերը մեծ գովեստով խօսած են իր մասին:

« Ասպարէզ »ի Մարտ 18ի թիւին մէջ կը կարդանք —

Անվերապահօրէն կրնանք ըսել, որ Սինանեան կը տիրապետէ իր արուեստին, վարպետի իր ճըկուն մատներով եւ իր ճպոտին ալեծուփ թրթըռումներով կը հմայէ զինք ունկնդրող հասարակութիւնը: Իր նուագած կտորներու ընտրութեամբ անիկա ցոյց տուաւ որ գիտակ էհանդիսականներու ճաշակին ու հոգեբանութեան, մեծապէս օժտուած է արուեստի «թէքնիք»ով ու երաժշտական խոր ձիրքով:

Սինանեան նուագեց Ս. Բարխուդարեանի « Նազպարը», Յ. Ստեփանեանի «Պարը», եւ Մելիքեանի «Վարդը», Ն. Տիգրանեանի «Շուշտառը», Ժ. Սինանեանի «Հայկ. հովուերգութիւն»ը, Կոմիտասի «Հաբբրանը», եւ Գ. Սիւնիի «Կարօտի երգ»ը: Օտար հեղինակներէ Սէն Սանսի «Քոնչէրթօ ան սի Մինէօր»ը, Վիթալիի Ճաքոնան, Րաւէլի «Հապանէրա»ն, Տէնիքս Հայֆէցի «Հօրա Սորաթթա»ն, Վիէնիաւսքիի «Սուվընիր տը Մոսկուա»ն եւայլն:

Գ. Սինանեան, բոլորովին առանձին, ամբողջ երկու ժամ մեծ ճարտարութեամբ շարժեց իր ճըպոտը եւ մագնիսացած հասարակութիւնը խելայեղօրէն ծափահարեց զինքը եւ նուագած իւրաքանչիւր կտորը: Յայտագիրը վերջացած էր, բայց արուեստի ծարաւի բազմութիւնը կը շարունակէր ոտքի կանգնած ծափահարել, որով արուեստագէտը ստիպուեցաւ շատ սիրուն կտոր մը եւս նուագել:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՕՐԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՄԱՆ, 26 Մարտ.— Սիրելի «Յառաջ», — Այս տարի ալ մեծ յաջողութեամբ տօնուեցաւ Նոր Սերունդին Օրը Ռոմանի մէջ: Ժամանակէն առաջ կոկիկ բազմութիւն մը լեցուած էր Patronage St. Bernardի ընդարձակ սրահին մէջ:

Օրուան նախագահը, ընկեր Վ. Արիստակէսեան քանի մը խօսքով բացուած յայտարարեց հանդէսը եւ հրաւիրեց Նոր Սերունդի ընկեր ընկերուհիները, երգել «Յառաջ Նահատակ»ը: Յետոյ տեղի ունեցան օրուան պատշաճ արտասանութիւններ ու երգեր, բոլորն ալ շատ յաջող:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Անդրանիկ Փօյաճեան մանրամասնօրէն բացատրեց տօնին նշանակութիւնը խանդավառելով ներկաները: Ընկերը իր խօսքն ուղղելով հայ մայրերուն ըսաւ.— «Ամէն հայ կին պարտաւոր է իր զաւակներուն հայերէն սորվեցնել, որպէսզի մեր նոր սերունդը կրթուի, շարունակելու համար այս մեծ կազմակերպութեան գործը»: Նոր Սերունդի կողմէ ներկայացուեցաւ զաւեշտ մը: Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին ընկերներ Յ. Փօյաճեան, Ն. Փօյաճեան, Մ. Փօյաճեան, Գ. Աբրահամեան, Մ. Աբրահամեան, Մ. Գարլանեան, օրիորդներ Արեգնազ Գրիգորեան եւ Մարի Գարլանեան: Բոլորն ալ յաջող էին իրենց դերերուն մէջ: Փակումը կատարուեցաւ «Բամ փորոտան»ով: Այսպիսի սերունդ մը ի՞նչպէս կրնայ օտարանալ:

Արեգնազ Գրիգորեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի 27 Մարտ Վալանսի Հայ Մարզականին համար (U. S. A.) անմոռանալի թըւական մը եղաւ, մեր Ա. խումբին Promotion d'honneurի ախոյեանական 15րդ «դարձ»ի մրցումին առթիւ, F. .C V.ի դէմ, մեր դաշտին վրայ:

Առտուն ժամը 10ին, արուարձանի օդասուն ճաշարանի մը մէջ ամբողջ խումբը ճաշի հրաւիրուած էր մարզասէր հայրենակիցներու կողմէ:

Տեղական թերթերը շաբաթներէ ի վեր կըծանուցանէին այս մրցումը: Գարնանային չեղեցիկ արեւն ալ կը նպաստէր բազմութիւնը դաշտ քաշելու: Ուստի կէս օրէն ետք ժամը 3.15ին, հազարաւոր հանդիսատեսներու ներկայութեան ծափերու մէջ դաշտ մտան մեր տղաքը եւ F. C. V. խումբը: Երեք իրաւարարներ կը հսկէին խաղին:

Գլխաւոր իրաւարարն էր Պ. Ասպինիւն: Ներկայ էին Drômeի շրջանային ոստիկանապետը, Լիոնի Լիկի ներկայացուցիչներ, պետական պաշտօնատարներ, եւն.: Հայրենակիցներ եկած էին Մոնթելիմարէն, Ռոմանէն եւ Վիէնէն: Քաղաքապետական ոստիկանութիւնը կը հսկէր կարգապահութեան:

Մրցումը սկսաւ կատաղի: F. C. V.ի մարզիկները աւելի զօրաւոր էին ֆիզիքապէս եւ աւելի բարձրահասակ: Մեր խումբէն բացակայ էին երեք յաւագոյն խաղացողներ, մանաւանդ Յ. Գազանճեանը (կեդրոնի յառաջապահը): Տեղական խումբը ինքնավստահ դաշտ մտաւ յաղթելու առաջադրութեամբ: Սակայն առաջին եւ երկրորդ կիսախաղերը ամբողջ 90 վայրկեան անցան ապարդիւն եւ խաղը վերջացաւ հաւասար 0—0:

F. .C V. մեր փուլին 5րդ էր եւ եթէ մեր յառաջապահները բացակայ չըլլային, հաւանաբար գոնէ երկու նշանակէտ շահած էինք: Հակառակ այս փաստին, մեզի մրցակից ախոյեան Լանսէի խումբը նոյն օրը իր մրցումին մէջ մնաց հաւասար՝ Կափի դէմ եւ U. S. A.ն փուլին երկրորդ հանդիսացաւ ընդհ. դասաւորման մէջ:

Ժամը եօթին խանդավառութիւնը կը յորդէր, մեր կեդրոնին դրան առջեւ: Լիկի ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ U. S. A. de Valence «էնթէռ փուլ»ի դասաւորման մէջն է, ուրեմն, քիչ վերջը, division d'honneur:

Գիշերը ի պատիւ այս յաղթանակին ճաշ մը սարքուեցաւ Hôtel d'Angleterreի մէջ, ուր ներկայ էին Տիկին Օտէթ Միքայէլեան եւ ամուսինը: Այս առթիւ Տիկ.ը իր անվերապահ աջակցութիւնը խոստացաւ: Խմբապետ Ոսկի Թաթիկեան շնորհակալութիւն յայտնեց: Եղան նաեւ երգեր եւ արտասանութիւններ: Այսուհետեւ U. S. A.ի անունը պիտի դասաւորուի Ֆրանս. Մարզական մեծ օրաթերթ L'Equipeի սիւնակներուն մէջ եւ Վալանս քաղաքը, շնորհիւ մեր Միութեան, պիտի ունենայ division d'honneurի խումբը:— Թղթակից

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ռուսական շրջանէն արեւմտեան շրջանը փախած է գնդ. Բրուսին, խորհրդային գունդի մը հրամանատարը: Ուրիշ քանի մը սպաներ ալ անհետացած են, համաձայն ամերիկեան թերթերու:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (136)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ

Այս գիրքին մէջ երեք գլուխ իրարու մօտեցան, Թոռնիկին լայն եւ պարզ ճակատը՝ անկեղծ եւ մաքուր նայուածքը, Սարգսին սուր եւ կասկածոտ աչքերը գրեթէ կը ծածկէին, իրարու հակառակ դէմքերով զարմանալի միութիւն մը կը կազմէին այս երեք անձանց մէջ. Սարգիս սկսաւ իր գաղտնիքը պատմել:

« Քու առջեւդ էր, Բարկէն, երբ Իշխանը ինծի հրամայեց որ Հալէպ երթամ, անծանօթ՝ քաղաքը մտնեմ, իբրեւ վաճառական քիչ մը ապրանք առնեմ, աչքէ անցունեմ, իմանամ թէ ի՞նչ կ'ընէ Նուրէտտին, ի՞նչ կը խօսի ժողովուրդը, ի՞նչ շարժում կայ հոն, շաբաթ մը հազիւ կենամ ու դառնամ. կեցայ, նայեցայ, ապրանքներն ալ իշու մը վրայ բարձած, ես ալ դուրսէն անցէն, մեր տղոցմէ մէկը մինակ հետս առած կը դառնայի:

« Արեգի վանքը հասայ, տղուն ըսի որ կենդանին առնէ բերդը տանի. ժամուայ մը ճամբայ կար գղեակը հասնելու, եւ արեւն ալ իջնելու մօտ էր. մտայ անտառը որ գետակին մէջ լուացուիմ, ձայներ կային, կամաց կամաց մօտեցայ. հինգ վեց թիւրքմէն նստած էին, ես թիւրքմէն կ'ըսեմ՝ դուք աւազակ իմացէք, իրենց լեզուով կը խօսին. ի՞նչ եղաւ զարմանքս երբ Մլեհը անոնց գըլուխը տեսայ:

« Ձէ, կ'ըսէր ցուլի պէս մարդ մը, հազար ոսկի ալ տաս ես այդ մարդուն վրայ չեմ քալեր. ով որ անոր վրայ կը քալէ մահուան բերանը կը քալէ, այս աւանակները կ'ուզես համոզէ. տասն եւ ութը տարու էի՝ Ռապանի ճամբան՝ երբ հինգ վեց հազար հոգի մենք անոր փոքրիկ խումբին վրայ ինկանք, ողջ բռնել կը կարծէինք, այն պըզտիկ խումբը կարծես մեծցաւ, շատցաւ, մեր առիւներ ջուրի պէս կը վազէր. այդ քու եղբայրդ միշապ դարձաւ, ամէն մէկ հրջանին աջն ու ձախ սուրը կայծակի պէս կ'իջնէր, ինկողը ալ չէր ելլեր:

....

Ես ծառի մը կոճակ կծկուած պահուած կը դողայի ու կը նայէի, մինչեւ որ կամաց մը ծառն ի վեր ելայ, անկից կը տեսնէի, տերեւի պէս կը թափէին ամէնքը անոր սուրին տակ. այն օրէն մինչեւ այսօր շատ պատերազմ տեսայ, շատ տեղ գտնուեցայ, ես այդ մարդուն պէս մարդ չտեսայ, ով կ'ուզէ քեզ հետ թող երթայ. ես այդ գործին մէջ մաս չունիմ:

« Եւ ահա սկսաւ Մլեհ բարձրաձայն խնդալ մարդուն վախութեան վրայ եւ ծաղրել:

«Ածիլեցէք այս մօրուքները՝ կնիկ եղէք » ըսելը լսեցի ու տեսայ որ ոտքի ելաւ. անոնք ալ ոտքի ելան. ես կամաց մը քաշուեցայ մտայ թուփերուն ետին, դարձայ եւ կը տեսնէի Մլեհ որ կ'անցնէր դիւական ծիծաղ մը ձգելով այդ աւազակ թիւրքմէններուն վրայ:

ԾԻՐԵՆՑ

յէլէը ստանայ ամբողջ Հայֆա–Թէլ Ավիվ երկաթուղին, բացի մէկ կէտէ (Թուլքարէմ)։ Հրեաները կը ստանան նաեւ Մեռեալ ծովու հարաւային շրջանին փոթասի գործարանները ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ գերման ներկայացուցիչները բացառիկ ժողով մը պիտի գումարեն այսօր, երեքշաբթի, լուծելու համար հետեւեալ կնճիռը,— Համակերպի՞լ Դաշնակիցներու ծրագրին, որ ապակեդրոնացեալ կառավարութիւն մը կը հաստատէ ապագայ պետութեան համար, թէ մերժել զանոնք, նոյնութեամբ քուէարկելով իրենց մշակած Սահմանադրութիւնը ։ Շատ բան կախում ունի Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներուն խորհրդակցութիւններէն՝ Ուաշինկթընի մէջ։Անգլիացիները համաձայն են որոշ զիջումներ կատարելու այն Գերմաններուն որոնք զօրաւոր կեդրոնական կառավարութիւն մը կը պահանջեն ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ 20—25%ի նոր զեղչ մը հաստատուած է կաթի, պանիրի, մածունի եւ հաւկիթի գիներուն վրայ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, մէկ ամիս առաջ հաստատուած զեղչերը մեծ զարկ տուած են առեւտուրին եւ պատրաստ հագուստները եւ մետաքսեայ ճերմակեղէնները աւրագօրէն կը ծախուին այժմ ։Անփոփոխ կը մնան սուրճին, թէյին, շաքարին եւ բանջարեղէններուն գիները։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ բարեկարգութեան նախարարը, Պ. Ռենտիս, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը «խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ անոնց դէմ որ կը դաւեն երկրին հողային ամբողջութեան դէմ»։ Այսպէս, այն յոյն համայնավարները, որ այսուհետեւ պիտի դատուին մասնաւոր ատեաններու առջեւ՝ պատասխանատու պիտի համարուին իբրեւ անջատողական, հետեւաբար դաւաճան։ Այս հրամանը տրուած է անոր համար որ, «Մակեդոնիոյ ազգային ազատագրութեան ճակատը» որոշած է իր շարքերուն մէջ առնել սլաւ տարրեր (պուլկար եւ եուկոսլաւ Մակեդոնացիներ)։— Սելանիկի մէջ մահուան դատապարտուեցան վեց կիներ եւ չորս այրեր, ամբաստանուած ըլլալով թէ պայթուցիկներ ճարած են վնասարարներու։ Նոյն պատիժը տրուեցաւ երկու ապստամբ սպաներու որոնք ելեկտրական կայան մը եւ ղրամատուն մը պայթեցուցած էին Սելանիկի մէջ ։

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ Սիւլէյմանիէի քրտական շրջանին մէջ (Իրաքի հիւսիսակողմը) երեք գիւղեր անհետացան իբրեւ հետեւանք երկրաշարժ – հրաբուխի մը ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ, ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ ԵՒ ՌՈՒՄԱՆԻԱ խիստ ծանուցագիրներ ստացան Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն, որոնք կը պահանջեն յարգել մարդկային իրաւունքները եւ իրենց ժողովուրդին ազատութիւնը։ Քանատա, Աւստրալիա եւ Նոր Զելանտա եւս կը ձայնակցին այս բողոքներուն ։ Ի յարկին Ազգաժողովին պիտի ներկայացնեն իրենց ամբաստանութիւնները

ՉԸՐՉԻԼ Անգլիա վերադարձած ատեն, նոր ճառ մը խօսեցաւ «Քուին Մէրի» շոգենաւին մէջ եւ պահանջեց որ Խ. Միութիւնը բանայ սահմանները, որպէսզի մարդիկ կարենան երթալ – գալ ինչպէս ուրիշ երկիրներու մէջ։ «Զարմանալի բան է այս խորհրդային դրախտը։ Կը վախնան որ եթէ դուռները բանան, քերովբէները կը փախչին,— գոնէ անոնք որ թեւեր ունին» ։

ՔՐԱՎՉԵՆՔՈՅԻ դատավարութեան վճիռը պիտի տրուէր երէկ, երկուշաբթի։ Երկու կողմերն ալ վերաքննութեան պիտի դիմեն, եթէ դժգոհ մնան ։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ այն տարագիրները որ օգնութիւն կը ստանան Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութենէն (IRO), պէտք է մինչեւ 1950 ապրիլ 1 որոշեն — իրենց հայրենի՞քը պիտի վերադառնան, հեռաւոր գաղթավայրերու մէ՞ջ պիտի հաստատուին թէ իրենց կեցած տեղերը պիտի մնան (Գերմանիա, Իտալիա, Աւստրիա)։ Այս առաջարկը ներկայացուցած է ընդհ. տնօրէնը, Պ. Թրք ։

ՄԱՌԷՇԱԼ ԹԻԹՕ հերքեց այն զրոյցները թէ բանակցութիւններ կը կատարէ արեւմտեան պետութեանց հետ ։

ՅԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի «Գուսան» երգչախումբի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր (Salle Voltaire)ի շքեղ սրահը 22 rue Voltaire à Alfortville։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, կը նուագէ GARO SARIAN նուագախումբը։ Առատ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով։ Մուտք 125 ֆր։ Charenton Ecoleէն առնել 103թիւ հանրակառքը եւ իջնել Rue de l'Union :

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

Փարիզի մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան ապրիլ 24ին, ժամը 20.30ին Salle de Géographieի մէջ։ 184 Bld. St. Germain :

SALLE PLEYEL

ՔԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Պիտի տայ իր տարեկան միակ նուագահանդէսը ։ Յայտագրի մէջ Bach, Brahms, Schumann, Albeniz, Խաչատուրեան, Debussy, Pierné, Chopin, Hossein, (պարսկական երգահան), Liszt:

ՏԻԿԻՆ ԼԷՅԼԱ ՊԷՏՐԽԱՆԻ

ՊԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐԸ ԱՄԷՆ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԳԻՇԵՐՆԵՐԸ, EDOUARD VIIԻ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ։

Նոր յայտագիր

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3—11, Յոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր։ Եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ նուագի ։

Մուտքը ազատ է ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վիէնի Ֆ. Կ. Խաչի օրը պիտի տօնուի Մայիս 15ին, կիրակի կէսօրէ վերջ։

★ ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՕՐԸ Կարտանի մէջ, ճիշդ Ապրիլ 24ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ընկեր Կարապետ Սեծոյեանի որդին Նոր Սերնդական Հ. Մեծոյեան իր Ամերիկա մեկնումին առթիւ կը նուիրէ 500 ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին եւ 500 ֆրանք իրենց օրկանին՝ «Հայաստան» թերթին։ Վերջինը ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Գավէզեան ընտանիքն եւ համայն պարագաները խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն ամէն անոնց՝ որոնք անձամբ, նամակով եւ հեռագրով, ծաղկեպսակով ու դամբանականով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին Պր. ԶԱՐԵՀ ԳԱՎԷԶԵԱՆի մահուան առթիւ (Նիս)։

ԼԻԼԱՅԻ դպրոցի Մարտ 26ի վիճակախաղէն, շահած են հետեւեալ թիւերը .— 85 401 88 40 90 56 318 305 97 151 122 47 172 19 80 115 3 38 299 107 333 169 349 103:

ԲՈԼՈՐԻ՛Ն, ԲՈԼՈՐԻՆ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՆՊԱՍՏԱԿԱՏՈՒՆԸ

ԼԻՈՆ, 20 RUE VILLEROY

Պատիւ ունի ծանուցանելու յարգելի յաճախորդներուն թէ 1938ի ճոխութեամբ, մատչելի գիներով ապրանքներու այլազան մթերք մը տրամադրելի է իր վաճառատան մէջ՝

ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՆՈՒԷՐՆԵՐ, ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ՅԱՃԱԽՈՐԴԻ

Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի եւ խնջոյքներու համար մասնաւոր գին, Ալժերիական Սուրճ «ՔՈՒՍՔՈՒՍ», քաշկավալ, ճերմակ պուլղուր, առաջնակարգ ձիթապտուղ, հելվա, լոքում, պամիա, ապուխտ, երշիկ, չոր եւ պահածոյ բանջարեղէններ, համեմներ ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԷՆ

ապսպրանքներ կ'ընդունուին ։ Ունինք արեւելեան ՇԻՐԱԿ ՕՂԻ, «տիւպէկ»ի սուրճ, Թրք. ՍՈՒՐՃ, ԱՂՕՐԻՔ եւ ՍՐՃԱՄԱՆ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ Եղիակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Արձանագործ Յակոբ Գիւրջեանի

Այս չորեքշաբթի, ժամը 20.45ին, ռուսական Քոնսէրվաթուարի մէջ։

16 Ave. de New York (Tokio) Չորեքշաբթի 6 Ապրիլ, ժամը 8.45ին։

Կը նախագահէ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ։

Խօսք կ'առնեն Պ. Պ. ՉՈՊԱՆԵԱՆ, նկարիչ Գր. ՇԻԼԹԵԱՆ, ՏՕՔԹ. ՄԵԼԻՔ եւ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԶԱՌԱՓԵԱՆ, Օր. ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ, Օր. ԽԸՏՇԵԱՆ եւ Փարիզի եկեղեցւոյ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Ն. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆի։

Մուտքը ազատ է ։

ՆԱՒԱՅԻՆ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼ

ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԼՈՒՀՕՃԵԱՆ

(Երդուեալ թարգման)

Մամուճեան Յունաստանի Պետրոսեան հաստատութեան, ներկայացուցիչ անգլ. Royal Mail եւ ամերիկ. United States Lines ընկերութիւններու ։ Կը հայթայթէ տոմսակներ բոլոր երկիրներու համար։ Կը դիւրացնէ անցագիրներու պատրաստութիւններ։ Կը կատարէ թարգմանութիւններ, ու կը խմբագրէ պաշտօնական աղերսագրեր ։

Դիմել J. OULOUHOJIAN, 37 rue Tapis Vert, Marseille.—Հեռ. Colbert 22.62։ Հեռագրական հասցէ ARBED:

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

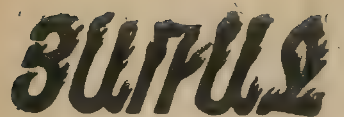

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15.70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 6 Avril 1949 Չորեքշաբթի 6 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5814-Նոր շրջան թիւ 1225 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

Ատլանտեանի դաշինքին ստորագրութիւնը

ԲՈԼՈՐ ՃԱՌԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՇԵՇՏԵՆ ԱՆՈՐ ՊԱՇՏՊԱՆՈՂԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, երկուշաբթի օր, 4 ապրիլ, հանդիսաւորապէս ստորագրուեցաւ Ատլանտեանի դաշինքը, 12 պետութեանց արտաքին նախարարներուն կողմէ, Ուաշինկթընի մէջ։ Դաշնագիրը, որուն թարգմանութիւնը հրատարակած ենք արդէն, կը բաղկանայ նախաբանէ մը եւ 14 յօդուածներէ։ Ստորագրողներն են — Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Մ. Նահանգներ, Պելճիքա, Հոլանտա, Լիւքսէմպուրկ, Նորվեկիա, Տանիմարքա, Իտալիա, Իսլանտա, Փորթուկալ եւ Քանատա։

Դաշնագիրը դրուած էր մահոկենիէ սեղանի մը վրայ եւ կը բաղկանար 15 ոսկեզօծ էջերէ, կապուած՝ կարմիր, ճերմակ եւ կապոյտ ժապաւէնով մը։ Արտաքին նախարարները յաջորդաբար ստորագրեցին զայն, այբուբենական կարգով։ Բացակայ էին Խ. Միութեան եւ արբանեակ պետութեանց ներկայացուցիչները։ Թերթերը կը գրեն թէ Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանը հետեւեալ պատասխանը տուած էր Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան հրաւէրին.— «Չեմ հետաքրքրուիր»։

Հրաւիրուած էին 1500 հիւրեր։ Հանդիսութեան մասնաւոր փայլ մը կու տար ծովային նուագախումբը։ Այն դիւրութիւններ ընծայուած էին մամուլին եւ անթելի կազմակերպութեանց։ Իւրաքանչիւր արտաքին նախարարի ետին կեցած էր իր պետութեան դեսպանը։ Բարի գալուստի ճառը խօսեցաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, որուն յաջորդեց նախագահ Թրումըն։ Քիչ վարը, պիտի կարդաք անոնց ճառերուն ամփոփումը։

Դաշինքին տրամադրութեամբ, ոեւէ պետութիւն կրնայ քաշուիլ քսան տարի վերջը, լուր տալով մէկ տարի առաջ։ Դաշնագիրը, որ կրնայ վերաքննուիլ տասը տարի վերջը, կ'ընդգրկէ իւրաքանչիւր անդամակից պետութեան ազգային հողը Եւրոպայի եւ Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ, Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ այն մասերը որ կը գտնուին արեւմտեան պետութեանց գրաւման տակ, Ալժերիան եւ անդամակից ազգերու կղզիները, մէջն ըլլալով Կրօէլանտան եւ Ասորեան կղզեխումբը։

Դաշինքին ստորագրութենէն կէս ժամ առաջ Խ. Միութիւնը բողոքագիր մը ուղղած էր նաեւ Իտալիոյ, Տանիմարքայի, Քանատայի եւ ուրիշ պետութեանց, կրկնելով թէ զինակցութիւնը յարձակողական հանգամանք ունի եւ ուղղուած է Խ. Միութեան դէմ։ Բոլորն ալ մերժեցին այս մեղադրանքը, ինչպէս ըրած էին Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները։

«ՎԱ՜Յ ԱՆՈՆՑ ՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐ ԿԸ ՍՆՈՒՑԱՆԵՆ»

Ահաւասիկ դաշնագրին ստորագրութեան առթիւ խօսուած ճառերուն ամփոփումը։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ.— Արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, ժողովին բացումը կատարելով եւ ողջունելով զինակիցները, բացատրեց թէ «այս դաշինքը ազդարարութիւն մըն է անոնց համար որ նախայարձակման ճամբան կը բռնեն։ Վա՛յ անոնց մեղքեր կը գործեն...»։ Այս առթիւ հատուած մը յիշեց Մատթէոսի Աւետարանէն.— «Վա՛յ անոր որ գայթակղութիւն կը յարուցանէ»։ Ցետոյ շեշտեց թէ դաշինքը առաջնորդ մըն է անոնց համար որ խաղաղութիւն կը փնտռեն։ «Այս դաշնագիրը արդիւնքն է դարերու հաւաքական մտածումին եւ բազմաթիւ բարեմիտ եւ քաջ այրերու եւ կիներու արեան։ Անկէ պիտի ծնին յարաճուն բարիքներ բոլոր ժողովուրդներուն համար։ Անոր շնորհիւ նոր ուժ եւ նոր քաջութիւն պիտի ստանան ոչ միայն Ատլանտեան հասարակութեան ժողովուրդները, այլեւ աշխարհի այն ժողովուրդները որոնք հաւասարութիւն, ազատութիւն եւ խաղաղութիւն կը փնտռեն իրենց եւ ուրիշներու համար»։

Նախագահ Թրումըն ալ իր կարգին յոյս յայտնեց թէ դաշինքը ամրոց մը պիտի դառնայ ընդդէմ նախայարձակման։ «Դաշինքը առաջին քայլ մըն է դէպի գործնականացումը միջազգային համաձայնութեան մը որ կրնայ ապահովել խաղաղութիւնը եւ ազգերու բարօրութիւնը։ Եթէ Մ. Նահանգները եւ միւս ստորագրող ազգերը անհրաժեշտ սեպեցին զինակցութիւն մը կնքել զինեալ նախայարձակման դէմ, պատճառը այն է որ Խ. Միութիւնը ի դերեւ հանեց իրենց ջանքերը՝ Միացեալ Ազգերու միջազգային ոստիկանութիւն մը հաստատելու համար։ Այս դաշինքը չի կրճատեր իր անդամներուն շահերը։ Մ. Նահանգները նոյնքան կը մտածեն ուրիշ ազգերու, օրինակ՝ Միջին Արեւելքի ապահովութեան եւ բարօրութեան մասին։ Մենք որեւէ յարձակողական դիտում չունինք ուրիշ երկիրներու դէմ։ Մենք պարզապէս վճռած ենք թոյլ չտալ որ նախայարձակման նողկալի հարուածը զարնուի առանց տեղի տալու։ Եթէ այս դաշնագիրը գոյութիւն ունենար 1914ին եւ 1939ին, կրնար խափանել երկու համաշխարհային պատերազմները»։

ԱՆԳԼԻԱ.— Պ. Պեւին յայտարարեց թէ դաշինքին ստորագրողները անկեղծօրէն ջանացին ապահովութիւն հաստատել աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն համար։ «Մեր յոյսերը լիովին չիրականացան։ Հարկ էր ուրիշ բան ընել։ Ատլանտեանի դաշինքը տրամաբանական զարգացումն է իրերու ներկայ վիճակին։ Անոր ստորագրութեան թուականը կը կազմէ խաղաղութեան նուիրագործումը, ինչպէս եւ դիմադրութիւն նախայարձակման։ Ստորագրող պետութիւնները չեն փառաբաներ պատերազմը, բայց պիտի չընկրկին, եթէ նախայարձակման վտանգ մը տեսնեն»։

ՖՐԱՆՍԱ.— Պ. Ռոպէր Շուման ըսաւ թէ 70 տարուան ընթացքին Ֆրանսա նախայարձակման ենթարկուեցաւ երեք անգամ։ «Առաջին անգամ միակ զոհը եղաւ։ 1914էն 1918 հեղեղը ողողեց մեր երկրին կէսը։ Վերջին պատերազմին առեն, ողողեց Եւրոպան։ Արշաւանքը դարձաւ համեւրոպական։ Արշաւանքը կը հրէ չէզոքներու սահմանները։ Ոչ բնական խոչընդոտները, ոչ ալ հեռաւորութիւնները չեն կասեցներ զայն։ Անցեալին մէջ ժողովուրդները յաճախ յանկարծակիի եկան։ Փորձառութեան դասերը համախմբուելու մղեցին զանոնք»։

Բացատրելէ վերջ թէ Ատլանտեանի դաշինքը երբեք չի հակասեր ոչ Միացեալ Ազգերու ուխտին, ոչ ալ Ֆրանքօ-խորհրդային դաշնագրին, Պ. Շուման շեշտեց թէ Ֆրանսայի «միակ հոգն է անկարելի դարձնել որ եւէ արշաւանք իր հողին կամ խաղաղասէր պետութեանց երկիրներուն վրայ»։

ԻՏԱԼԻԱ.— Կոմս Սֆորցա եւս բացատրեց որ եթէ Ատլանտեանի դաշինքը գոյութիւն ունենար 1914ին եւ 1939ին, պիտի չտեսնէինք այն ճակատամարտները որոնք աւեր ցանեցին Իտալիոյ, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ մէջ։ «Ատլանտեանի դաշինքը պիտի կազմէ մարդկային պատմութեան ամէնէն ազնիւ եւ վեհոգի դէպքերէն մէկը»։

Նոյնիմաստ ճառեր խօսեցան Պելճիքոյ, Հոլանտայի, Նորվեկիոյ, Տանիմարքայի, Փորթուկալի եւ Իսլանտայի արտաքին նախարարները։

★ Նէճմէտտին Սատակ, Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, որ Ամերիկա գնաց, ճամբան կանգ առնելով Պրիւքսէլի մէջ, յայտարարեր է թէ «անկատար» կը գտնէ Ատլանտեանի դաշինքը։ Այս առթիւ բացատրեր է թէ Տարտանէլը «ամէնէն խոցելի կէտերէն մէկը պիտի կազմէ պատերազմի պարագային»։ Նախարարը հակառակ չէ որ Թուրքիան ալ մասնակցի Ատլանտեանի դաշինքին, բայց կը նախընտրէ Միջերկրականի համաձայնութիւն մը կնքել։

Նորէ՞ն «դիրքաւորում»

Ապրիլ 11-24ը համազգային սուգի օր է։ Պաշտօնական օրացոյցներու մէջ ալ արձանագրուած՝ իբրեւ Նահատակաց Օր։

Ուրեմն, տարրական պարտականութիւն մը պիտի ըլլար զայն տօնել ազգովին։

Տարիներ առաջ, Ուս. Միութիւնը, յետոյ ԶՈՄերն էին որ կը ստանձնէին սգահանդէսին կազմակերպութիւնը։ Պատերազմի ընթացքին, Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը մէկ անգամ փոխարինեց ԶՈՄերը, որոնք մեծ մասով զինուոր գացած էին։

Ազատագրութենէն վերջ, «Ազգ. Ճակատ»ի մարդիկը նախաձեռնարկ եղան, առանց հրաժարելու իրենց կանխակալ կարծիքներէն։

Այժմ «Ճակատ» չկայ, բայց կողմնակի խաղերը կը շարունակուին։

«Արեւմուտք» հրապարակաւ հրաւիրեց կաթող. պատուիրակը ժողովի կանչել բոլոր հոսանքները, մամուլը, դաւանանքները, ազգովին սգալու համար Հայաջինջ Սարսափները։

Չենք գիտեր թէ Արտաւազդ արք. որեւէ ձեռնարկ փորձա՞ծ է։ Բայց արդէն իր անունը կ'երեւայ ուղեկից Միութեան մը սարքած սգատօնին գլուխը, իբրեւ հովանաւոր եւ Նախագահ։

Հետեւա՞նքը — յիշատակի առանձին տօներ՝ Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ, ուր Փրատոյի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը իր նախաձեռնութիւնը կը յայտնէ յայտարարութեամբ մը (մենք չենք ստացած)։

Ա՞յս է որ կը կոչուի «Համազգային Սգատօն»։

Նորէ՞ն «դիրքաւորում», աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու յիշատակը յարգելու համար...

Հ. Յ. Դ. ՇԱՐՔԵՐԸ ԿԸ ԽՏԱՆԱՆ

Մարսէյլէն կը հաղորդեն հեռաձայնով.— Շաբաթ գիշեր, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օրուան տօնակատարութեան առթիւ, 15 նոր անդամներ մտան Նոր Սերունդի կազմակերպութեան մէջ, իսկ 7 հոգի՝ կուսակցութեան շարքերը։

Քրավչենքօ շահեցաւ դատը

ԵՐԵՔ ՎՃԻՌՆԵՐ ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ.— 5000ԱԿԱՆ ՖՐԱՆՔ ՏՈՒԳԱՆՔ, 150.000 ՖՐ. ՎՆԱՍՈՒՑ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ԵՒ ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱԽՔԵՐԸ (4—6 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ).— ԴԻՄՈՒՄ ՎԵՐԱՔՆՈՒԹԵԱՆ

Երկուշաբթի օր, Փարիզի 17րդ պատժական ատեանը հաղորդեց Քրավչենքոյի բացած անուանարկութեան դատին վճիռները, որոնց համաձայն կը դատապարտուին Lettres Françaisesի յօդուածագիրը՝ Սիմ Թամըս, խմբագիրը՝ Անտրէ Վուրմսէր եւ տնօրէնը՝ Քլօտ Մորկան։

Երեք վճռագիրները մանրամասնօրէն կը պարզեն դատական «նկատելով»ները, իւրաքանչիւրին համար առանձին, հաստատելով թէ ինչպէս անուանարկութիւններ կատարած են։ Քրավչենքոյի մասին ալ կարգ մը դիտողութիւններ կան վճռագիրներուն մէջ։ Օրինակ, դատարանը չի ժխտեր թէ «Ազատութիւնը ընտրեցի» գիրքը պարսաւագիր մըն է շատ մը տեսակէտներով. բայց կը յայտարարէ թէ ամբաստանեալները չկրցան հաստատել իրենց մեղադրանքները, որոնք երեք մասի կը բաժնուին.—

1.— Քրավչենքօ անկարող էր գիրք մը գրելու Խ. Միութեան դէմ։

2.— Ան ստախօս մըն է եւ խամաճիկ մը Մ. Նահանգներուն մէջ։

3.— Ամերիկեան գործակալ մըն է, հակախորհրդային պայքարի համար։

Դատավճիռը, յայտարարելով թէ այս ամբաստանութիւններէն ոչ մէկը հաստատուեցաւ, ձախակողմեան շաբաթաթերթին տնօրէնը՝ Քլօտ Մորկանը կը դատապարտէ 5000 ֆրանք տուգանքի եւ դատական ծախքերու վճարման։ (Տեղական թերթերը չորս միլիոնէն վեց միլիոն ֆրանք կը հաշուեն այս ծախքերը)։ Պ. Մորկան դատապարտուած է նաեւ իր շաբաթաթերթի առաջին էջին վրայ հրատարակելու ամբողջ վճռագիրը։ Ինք եւ Պ. Վուրմսէր ներկայ չէին, երբ ատեանին նախագահը՝ Պ. Տիւրքէմ կը կարդար վճիռները, բայց Քրավչենքօ ներկայ էր եւ ուրախութեամբ լեցուն, իբրեւ «բարոյական յաղթանակ մը»։ Ամբաստանեալներուն փաստաբանները յայտարարեցին թէ վերաքննութեան պիտի դիմեն, ինչ որ տարիներ կրնայ տեւել։

Դատավարութիւնը դրաւեց 25 նիստ։ Լսուեցան 59 վկաներ, թեր ու դէմ։ Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ երկու միլիոն բառեր արտասանուեցան ֆրանսերէն, ռուսերէն, անգլերէն եւ գերմաներէն... Ինչպէս գիտել կու տան տեղական թերթերը, անհատական գործէ մը աւելի, համայնավարութեան դատավարութիւնն էր որ տեղի կ'ունենար արեւմտեան ժողովրդապետութեան մը մէջ։

★ Դատավճիռը առանձին պատճառաբանելով երեք ամբաստանեալներուն պարագան, կը հերքէ ծածկանուն Սիմ Թամըսի մեղադրանքները թէ «Քրավչենքօ տգէտ մըն է, խարեբայ է, խման է, անկարող՝ գիրք մը գրելու։ «Իր վերաբերումը դատարանին մէջ, իր ճառերը եւ պատասխանները կ'ապացուցանեն թէ բաւական լայն զարգացում ունի»։ Դատարանը ոչ մէկ ապացոյց կը գտնէ գինովութեան, իսկ Քրավչենքոյի վերագրուած զեղծումին առթիւ կ'ըսէ թէ խնդիրը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽՈՆԱՐՀՆԵՐՈՒՆ

Որքա՜ն յուզիչ էր Կոմսի «Մնջիկ»ը, արտատպուած «Ցառաջ»ի մէջ։ Եռ դժբախտաբար տակաւին չեմ կարդացած մեր վերերան ընկերոջ «Խոնարհ Հերոսներ»ը, ուր ապահովաբար մեր տեսողութեան առջեւէն պիտի անցնին, նմանօրինակ, բազմաթիւ ու անանուն խոնարհ հերոսներ։

Խոնարհ մըն ալ ինք հեղինակը։ Եւ ո՞վ կրնար աւելի հեղինակաւոր կերպով լոյս աշխարհ ընծայել այդ խոնարհ հերոսները՝ քան անոնք, որ տարիներով չփուռ ունեցան մօտէն, անոնց անհնարին պայքարներուն եւ ոդորումներուն։ Որ ապրեցան յեղափոխականի նոյն անստոյգ ու արկածալից կեանքը։ Մալխաս, Ռուբէն եւ Կոմս, առանց յիշելու մնացեալները, իրենց յուշերով անգնահատելի ծառայութիւն մատուցին՝ ի փառս եւ ի պատիւ հայ հերոսներուն։

Անունը անգամ անծանօթ այս դեղջուկ հայդուկը — Մնջիկ — վստահաբար չէր ապասեր հայկական ազատամարտի պատմութեան մէջ անմահանալու։ Ինչպէս իրեն նման մեր բազմաթիւ հերոսները, որոնք կամովին հրաժարած կեանքի վայելքներէն, բնազդաբար նետուեցան կրկէս, անհաւասար կռուի։ Ու անոնց սրբազան աճիւնները հանդիսացան փառքի պատուանդանը, որուն վրայ կանգնեցաւ իրենց շքեղ երազը՝ Հայաստան․․

Ո՞վքեր էին սակայն այն նուիրեալները, որոնք «Ցանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիա»էն մինչեւ «Մեր հայրենիք ազատ անկախ»ը երգել տուին դարերով սորկացած այս ժողովուրդին։ Ու «Ի զէն Հայեր, ի սուր…» քարոզեցին։ Գեղջուկ շինականէն հայդուկ կերտեցին։ Գիւղի վարժապետը պայքարի եւ ազատութեան երգիչի փոխակերպեցին։

Տեսանողներ էին անոնք, ափ մը խենթեր, որոնք սորկացած եւ խաւարակուռ դարերու հոլովոյթի ընդմէջէն, կը շողան իբրեւ լուսավառ փարոսներ։

Ո՞ր ազգին ազատագրական պատմութեանց մէջ չկան նմանօրինակ խենթեր։ Սկսելով ամենափոքրերէն մինչեւ ամենահզօրները։ Դեռ այս օրուան պատմութիւնն է ազատ Իսրայէլի կազմութիւնը։ Անոնք ալ չունեցա՞ն իրենց «Սթըրն» ու «Իրկուն» ահաբեկչական կազմակերպութիւնները։ Ճորճ Ուաշինկթըն, այդ «աղուէս որսացող»ը, որ Վըրճինիայի իր ագարակէն եկաւ, գլուխն անցնելու համար ամերիկեան բանակին, եւ ազատագրեց իր ժողովուրդը անգլիական տիրակալութենէն։ Որ հալածուեցաւ իր իսկ ժողովուրդէն եւ գրեթէ լքուեցաւ յուսահատ խորհրդարանէն, որ զինքը դիկտատոր հռչակեց։

Ինչպէս բոլոր ճնշուած ժողովուրդներուն, նմանապէս ամերիկացի ժողովուրդին համար ցնորք մըն էր հսկայ կայսրութեան մը դէմ դնել։ Ուաշինկթընի բանա՞կը,— գիւղացի հողագործներ, ցնցոտիազգեստ ու առանց համապատասխան զէնքի եւ պաշարի։ Հրամանատարները՝ մեծ մասով 18—20 տարեկան պատանի հերոսներ։

Եւ սակայն յաղթելու կամքը եւ տարիներու յամառ դիմադրութիւնը Ուաշինկթընի, հարկադրեց Անգլիոյ տեղի տալ ու քաշուիլ։ (Որքան նմանութեան եզրեր անոր եւ մեր անզուգական Արամին միջեւ)։

Այսպէս են բռնակալութիւնները ։ Հիմնուած ուժի վրայ, տեղի կուտան միայն ուժին առջեւ ։ Մինչեւ իսկ մեր օրերուն։

Ամերիկացի ժողովուրդը անհամեմատ աւելի երջանիկ էր ու հանդիստ իր նախկին տէրերու օրով, քան հայ ժողովուրդը՝ Թուրքիոյ դժոխային պայմաններուն մէջ։ Եւ սակայն անոնք իսկ չհանդուրժեցին օտար մականին։ Ուզեցին իրենց տանը տէր ըլլալ, ազատ, անկախ ու բարգաւաճ։

Ու չարաբաստիկ հարցումը որ կը լկէ միտքս։ Հապա Հայաստա՞նը։ Եւ դարձեալ ինծի օգնութեան կուգան մեր խոնարհ հերոսները, իրենց լուսապսակ դէմքերով եւ կայծակնաբիբ, յոյս ու կորով ներշնչելու։ Մանաւորաբար այս օրերուն, երբ քաղաքական կաթսան կ՚եռայ, պայթելու աստիճան, անստոյգ անակնկալներով։

Ժամանակի տարտամ եւ երազային «ախ, հայրենիք»ը արդէն իրականութիւն է, շնորհիւ մանաւանդ Հ. Յ. Դաշնակցութեան վաթսունամեայ զէնքի ու գրչի պայքարներուն։ Շնորհիւ որուն կուռի նետուեցան մեր անման մարտիկները։ Կռուանը պատրաստ է․ մնացածը պիտի լուծէ ժամանակը ուժեր միահաղոյն ջանքերը։

Հայ ժողովուրդը պատուաստուած է Դաշնակցական չիճուկով նոյնիսկ ամենակարմիր համայնավարը, եթէ անշուշտ վաճառքի չէ հանած իր խիղճն ու խիղճը։ Քանի կ՚ապրի պատուաստը— հայ ժողովուրդը — պիտի յարունակուի եւ նարկւմը դարէ ի դար։ Որովհետեւ միտքը յաւէտ բանտուած չի մնար, եւ ոչ ալ լեզուն անատ։ Պատմութեան անյեղլի օրէնքն է աս։

Քանի որ խօսեցանք խոնարհներու մասին, ես ալ կը ճանչնամ խոնարհ մը, որ թէեւ հերոս չէ, բայց նոյնքան արժանի է յարգանքի։ Եւ կը փափաքիմ զինքը ծանօթացնել մեր Նոր Սերունդին մանաւանդ, ներշնչուելու համար անոր հայրենասիրութեան օրինակէն ։

Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանին, երբ մեր ողբացեալ վարչապետը՝ Ա. Խատիսեան, արտասահմանի հայկական գաղութները կ՚այցելէր, կազմակերպելու համար «Ոսկի Ֆոնտ»ը, եկաւ նաեւ Կ. Պոլիս։ Ինչ ոգեւորութիւն այդ օրերուն։ Այրի համեստ տիկին մը, ներկայանալով իր տրամադրութեանը տակ կը դնէ իր չահած եզիպտ. Քռէտի Ֆօնսիէի պարգեւը՝ 50.000 հրնչիւն ֆրանք, Հայաստանի որբերուն համար ծախսուելու ։ Նուիրատու տիկինը նիւթական ուրիշ եկամուտ չունէր ու այդ գումարով կրնար, կեանքի իր մնացած օրերը հանգիստ անցընել, փոխանակ ուրիշներու մօտ աշխատելու։ Երբ հարուստները իրենց դրամը կը սակարկէին, Հայաստանի այս կամ այն արտադրութեան հետ, այդ տիկինը տուաւ կամովին, առանց փոխարինութեան։

Այսօր, պարագաներու հարկադրանքով, 78 տարիներու բեռան տակ կքած այս ծերունին, մեղ նման ինկած է Ֆրանսա եւ կ՚աշխատի դարձեալ ուրիշներու տուները՝ քրիստոնէական համակերպութեամբ եւ անտրտունջ։

Այդ ծերունին Պարտիզակցի Հաճի Տիգրանուհի Տէր Սիմոնեանն է։

Փառք յայտնի ու անյայտ խոնարհներուն։

Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

Արձանագործ Յ. Գիւրջեան

ԽՄԲ.— Այսօր, չորեքշաբթի, երեկոյթ մը սարքուած է հանգուցեալ արձանագործ Յակոբ Գիւրջեանի յիշատակին։

Մեր աշխատակիցը, Արսէն Ա. քահանայ Սիմէոնեանց, որ մօտէն ծանօթ էր բազմավաստակ արձանագործին, մասնաւոր յօդուածով մը կը ներկայացնէ զայն, «Հայրենիք»ի մէջ—

★

Ցաղթանդամ, գեղեցիկ եւ հոյակապ արտաքինով Ղարաբաղու լեռներու իսկական զաւակ էր նա որ արծուի խոյանքներ է ունեցած դէպի ստեղծագործութեանց անհասանելի բարձունքները՝ իր հոգու մէջ միշտ մնալով նոյն հայորդին ու Ղարաբաղի ճշմարիտ քանքարաւոր կորիճը։

Փարիզում հրատարակուող ռուս թերթին մէջ Վս. Մալեանտովիչ հետեւեալ յօդուածն է նուիրած Գիւրջեանի յիշատակին։

«Այս օրերս երեւաց մի կարճ լուր քանդակագործ Յակոբ Մ. Գիւրջեանի մահուան աաթիւ։ Հանգուցեալը իր մահուանէն ետք թողել է շատ մեծ գեղարուեստական ժառանգութիւն, իսկ ռուս գաղութին մէջ անջնջելի յիշատակ ։

«Անոր ոբբացած արհեստանոցը լիքն էր համարեա 30 տարիներու անդուլ աշխատանքի ստեղծագործութիւններով եւ լիքն էր այնպիսի գործերով, որ բերաւ նա Ռուսաստանէն։ Ասոնց մէջ էր հրաշալի արւեստի մի գործ — Գորկիի ամենալաւ անդրիներէն մէկը նաեւ Լ. Տոլստոյի, անոր զաւակի՝ Մ. Լ. Տոլստոյի, Ռախմանինովի, Լիֆարի եւ ուրիշ շատ հռչակաւոր մեր հայրենակիցներու անդրիները ։

«Անդրիի քանդակագործման տաղանդը, նրա ընդունակութիւնները իւրաքանչիւր անձի դէմքի վրայ նշելու անոր անհատական չեշտը, ստեղծել են հանգուցեալի անուան շուրջ մի այնպիսի հռչակ, որ տարածուել էր Ֆրանսայէն դուրս, մինչեւ Ամերիկա, ուր նա եղած էր 1920 թուից յետոյ։

«Փարիզում ամէն տարի նա կը ցուցադրէր իր գործերը Թիւըլըրի սրահում, երբեմն էլ «Արտիստ Ֆրանսէ»ի մէջ։ Անցեալ տարի պարգեւատրուեց նրա Յիսուսի «Խաչէն իջեցնելու» խմբանկարը, իսկ այսօր Ժէօ դը Պոմի մէջ կը գտնուի անոր հրաշալի մէկ ստեղծագործութիւնը սեւ գրանիտից շինուած ։

«Անոր մի այլ մասնագիտութիւնը, որ գնահատանքի արժանացած է ամէնքի կողմէ, պատկերացումն էր կենդանիներու, որոնց հանգուցեալ քանդակագործը շատ կը սիրէր ու ճշգօրէն կ՚ըմբռնէր նրանց։ Ծոմներու, կատուներու, աղուէսներու կենդանական անհատականութիւնը Գիւրջեանի արուեստի մէջ կ՚արտայայտուէր նոյն ուժով, ինչպէս կ՚արտայայտուէր մարդկայինը։

«Արտայայտականութիւնը (էքսպրեսսիոնիզմ) անոր արուեստի բնորոշ գիծն է․ այդ տեսակէտէն նա ուղղակի հակադրութիւն է Դեսպիոյին, իւր նուրբ զգայնութեամբ։ Ահա թէ ինչու Գիւրջեանը սիրով նեգրիտանական դէմքերուն կը տիրէ՝ իրենց իւրայատուկ դիմագիծերուն պատճառով։

«Հայ գաղութին իր վրայ առաւ իր նշանաւոր հայրենակցի թաղման բոլոր ծախքերը »։

Տողերիս գրողը Գիւրջեանին ճանաչում է Մոսկուայից, երբ նա երիտասարդ եւ վաղուուն էր ու նոր սկսել իր գեղարուեստական գործունէութիւնը։ Անոր երկու եղբայրները — մէկը ճարտարագէտ, միւսն իրաւաբան, եւ քոյրերը, նոյնպէս կը բնակէին ու կ՚աշխատէին Մոսկուայում ։

Երբ ես Փարիզ եկայ, դերասան Շահխաթունու միջոցով նա ինձ հրաւիրեց ճաշի ու իր հարազատներու մասին ուզեց տեղեկութիւններ ինձնից։

Պատերազմի ծանր օրերն էին Փարիզում։ Ամէն ժամ ահազանգը կը հնչէր եւ ամերիկեան, անգլիական օդանաւերը արշաւներ կը կատարէին Փարիզի շրջակայքը։ Գիւրջեանը կը բնակէր մի չէնքի հինգերորդ յարկում․ վերելակը չէր գործեր, ուրեմն ստիպուած էր երբեմն ոտքով իջնել նկուղը՝ ռումբերէն փրկուելու նպատակով ու կրկին ոտքով վեր բարձրանալ ։ Իսկ նրա սիրտն այդքան ծանր ծառայութիւն գլանում էր տալ։ Ցաճախ կը գանգատէր սրտի տկարութենէ, ունեցած էր մի քանի անգամ ծանր տագնապներ, բժիշկները նախազգուշացուցած էին իրեն՝ շատ չծանրանալ ու սրտի վրայ, իսկ անոր արուեստը սրտի հետ կապ ունէր՝ անշունչ քարերին՝ գրանիտին, մարմարիոնին, որձաքարին շունչ ու ոգի ներշնչել պէտք էր սրտէն ու հոգիէն մասնիկներ տալով անոնց։ Այդքան մեծ երկունքով էր ստեղծագործում նա ։

Կը պատմէր, թէ իր հանգուցեալ հայրն շատ էլ գոհ չէր, որ ինքը քանդակագործ էր դարձած։

Իր բարեկամներուն գանգատել էր նա թէ՝ «իմ երկու զաւակները մեծ մարդիկ դարձան, մէկը ճարտարագէտ, միւսն իրաւաբան, բայց փոքրը՝ որ Մոսկուա, Գերմանիա, Իտալիա, Փարիզ գնաց ուսում առնելու, վերջ ի վերջոյ քարտաշ դարձաւ։ Այո, այդ «քարտաշութիւնը» շատ սուղ արժեց Գիւրջեանին ։

Մարմինը տկար էր, բայց հոգին յօժար ըստեղծագործելու ու նորանոր արժէքներ արտադրելու։

Իր արուեստանոցը չկրցայ երթալ, որովհետեւ ցուրտ օրեր էին, ածուխ չկար, տուներն անգամ չէին վառուեր։ Իր տան մէջ նա ցոյց տուաւ իր մի նոր աշխատութիւնը՝ Կիլիկիոյ Հայրապետի Տ. Տ. Գարեգին Կաթողիկոսի կիսանդրին։

Ճշգրիտ կերպով տուած էր մեր եկեղեցւոյ եւ մշակոյթի այդ արժանաւոր սպասաւորի պատկերը իր անհատական դրոշմով․ երկու օրինակ պատրաստած էր նա․ մէկը նուիրած է իր բարեկամներէն մէկուն՝ Բրիւքսէլէն, միւսն իր մօտ էր ու ամէն ցուցահանդէսներու կը ցուցադրէր։։ Հրեայ յաճախորդներ հիացած էին, նրանք ասել են․ «Սա մեր Մովսէս մարգարէն է ներկայացնում, զիջիր մեզի, ի՞նչ գինով կը կամենար ծախել։ Յ. Գիւրջեանը չէր համաձայնած ծախել ։

Մի ուրիշ խումբ իւղաբեր կանայք էին, որոնք կ՚իջեցնէին Յիսուսը խաչէն, որն ինչպէս Մալեանտովիչ կը գրէ, պարգեւատրուած էր Փարիզի մէջ։ Այս քանդակագործութեան մի ուրիշ օրինակը կը գտնուի Փարիզի յայտնի, պատմական Փէր Լաշէզի գերեզմանատան մէջ, ուր կը հանգչին յաւիտենական քնով մեր մեծերը — Անդրանիկ, Աւ. Ահարոնեան, Ալ. Խատիսեան, Հմ. Խօսրովեան եւ այլք, տոցա մօտերը թաղուած է Ղուկասեան յայտնի նաւթարդիւնաբերողներու մայրը եւ որդու՝ Աբրահամ Ղուկասեանի խնդրանօք ու ծախքով, այդ օրինակելի հայ կնոջ արձանի վրայ է քանդակած Յ. Գիւրջեան իր այդ ստեղծագործութիւնը ։

Փարիզում եւ այնուհետեւ երբ Ամերիկա տեղափոխուեցի, միշտ պահում էինք թղթակցութիւն իրար հետ։ Վերջին տարիները մեծ ու ծանր հոգեկան ապրումներ ունեցաւ նա։ Մոսկուայից հասած լուրերը շատ ծանր էին։ Կորսնցուցած էր իր բոլոր եղբայրներն ու քոյրերը։ Ճակատագրի այս անողոք հարուածը ծանր էր անոր համար, իր հոգու մէջ խոր բեկում առաջ եկած էր․ ինչո՞ւ աշխարհի վրայ սուտը, կեղծիքը, անիրաւութիւնը, անօրէնութիւնն ու անարդարութիւնը պիտի շարունակէին տիրապետող դեր ունենալ…։ Ես իմ նամակներովս կը ջանայի միշտ, որքան հնար էր, պարզել նրա հոգին տանջող հարցերը։ Նա գոհ էր իմ գրութիւններէն․ իրեն այցելող բարեկամներին նա յայտնել է թէ՝ «այդ նամակներն են իրեն նեցուկ հաղիանում, յոյս պարգեւում»…։ Ես ուրախ եմ, որ յաջողել եմ գէթ այդ ձեւով անոր գոհունակութիւն պատճառել իր մահէն առաջ։

Գիւրջեանը, թերեւս մարդոց լաւ ճանաչելէն ետքը, սկսած էր սիրել կենդանիները… Անոնց վիճակը, բնազդական ապրումները եւ այլ երեւոյթներ շատ կը զբաղեցնէին զայն ու յաճախ ծանր ապրումներ կը պատճառէին իրեն, եթէ այդ կենդանիներու ոեւէ դժբախտութիւն պատահէր․․

Յակոբ Գիւրջեանն ալ անհետացաւ մեր հորիզոնէն։ Անոր ստեղծագործութիւնները, իբրեւ տաղանդաւոր հոգու անմահ արտայայտութիւններ, պիտի մնան Փարիզի, Մոսկուայի, Ամերիկայի եւ այլ երկիրներու թանգարաններուն մէջ՝ կենդանի պահելով նաեւ յիշատակը հայ մեծ արուեստագէտին ։

ԱՐՍԷՆ Ա. ՔԱՀԱՆԱՅ ՍԻՄԷՈՆԵԱՆՑ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Ս. Օ. ԽԱՉԻ ԳՈՐԾԸ՝ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Սուրիահայ Օգնութեան Խաչի Շրջ. վարչութեան վերջին քսանհումէկ ամսուան հաշուեկշիռը՝ հետեւեալ պերճախօս թիւերը կը ներկայացնէ. —

Այդ շրջանի տեւողութեան, Շրջ. վարչութիւնը կրթական գործերու յատկացուցած է՝ 32617 ս. ոսկի, առողջապահական գործերու 6205, Հ.Մ.Ը.Մ.ի դաշտի ֆոնտին յատկացուցած է 5000, դասագրքերու տպագրութեան 2735, խնամատարական գործերու 1283, նախակրթարաններու միջեւ կազմակերպուած շարադրական մրցումներու համար 370 ս. ոսկի :

Ս. Օ. Խաչի պատսպարանին մէջ տեւական բնակութիւն ունին եւ սնունդ կը ստանան 50 որբեր եւ ուսանողներ :

Ս. Օ. Խաչի Նոր Գիւղի դարմանատան մէջ կը խնամուին հազարաւոր հիւանդներ :

Ս. Օ. Խաչը ազգային ճեմարանի խնամակալութեան կ'օժանդակէ տարեկան 3000 ս. ոսկի յատկացումով :

Ս. Օ. Խաչի շրջաններու մասնաճիւղերը, իրենց դարմանատուններուն մէջ կը խնամեն հարիւրաւոր հիւանդներ, որոնք առաւելապէս կը տառապին թրախոմայէ :

Ս. Օ. Խաչի նպաստով, 450 ուսանող-ուհիներ ուսում կը ստանան Թեմի վարժարաններուն մէջ:

Ս. Օ. Խաչը ամէն տարի 7000 ս. ոսկի կուտայ Ուսում. Խորհուրդին, որպէս կրթական նպաստ:

Ս. Օ. Խաչը ունի 17 մասնաճիւղեր Սուրիոյ մէջ, 1850 անդամ, եւ 650 արծուիկներ որոնք կը ստանան ազգային առողջ դաստիարակութիւն՝ իր հսկողութեան տակ :

ՔԱՀԼԷ (Լիբանան). — Երեք տարիէ ի վեր գրեթէ կատմալոյծ վիճակի մատնուած էր Օգն. Խաչը: Վերջերս, շնորհիւ Տիկին Կ. Սասունիի աշխատանքին, վերակազմուած է եւ այսօր անդամուհիներու թիւը կը հասնի 115ի:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ Հայ Աւետ. համայնքին սեփական եկեղեցիին շէնքը լրանալու մօտ է: Եկեղեցին կը բաղկանայ երկու յարկէ: Գետնայարկին վրայ կան դարմանատունը, սրահ մը որ մօտ 100 հոգի կրնայ առնել, եւ յարակից զանազան սենեակներ, որոնք պիտի գործածուին դրադարանի եւայլ պէտքերու համար: Իսկ վրայի յարկը բուն եկեղեցին է որ պիտի կրնայ պարունակել շուրջ 300 անձ: Եկեղեցւոյ շէնքին խոյակները նմանողութիւնն են է. դարու Զուարթնոցի սիւներուն : Ճարտարապետն է Պ. Արշաւիր Կարինեան:

ՔԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԾԱՂԿՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՏԷՍԻՆ. — Ֆր. Կարմիր Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի ազգ. դպրոցի բարձրագոյն դասարանի աշակերտներուն կողմէ պատրաստուած ներկայացումը, «Բարեկենդանի Անկուտիններ»ը, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Գ. Փափազեանին — տեղի ունեցաւ մարտ 27ին կիրակի կէս օրէ վերջը, Հ. Յ. Դ. Տան սրահին մէջ, կոկիկ բազմութեամբ :

....

Սոյն ձեռնարկը կազմակերպուած էր ազատ մուտքով՝ ի պատիւ մեր դպրոցի աշակերտներու ծնողներուն որոնք ամէն առթի նեցուկ կը հանդիսանան մեր ծաղկոցին, իրենց նիւթական աջակցութեամբ:

Հանդէսը տեղի պիտի ունենար Մարտ 13ին, սակայն 15 օր յետաձգուեցաւ, օգտուելու համար դերասան Յ. Ուզունեանի ներկայութենէն, որուն շնորհիւ մենք ալ վայելեցինք «Ղարաբաղի Մելիքները», խուռն բազմութեամբ:

Ծաղկոցին հանդէսը բացուեցաւ դպրոցի երկսեռ երգչախումբի «Ով մեծասքանչ»ով: Յետոյ ուսուցչուհի Տիկին Փափազեան քանի մը խօսքով բացատրեց ձեռնարկին նպատակը եւ միեւնոյն ատեն ծնողքներուն ուշադրութեան յանձնեց բարձրագոյն դասարանի աշակերտներու դպրոցէն շատ անգամ բացակայելու պարագան, սնոտի պատճառներով :

Ներկայացումէն առաջ յարգելի ուսուցչուհին պատրաստած էր գեղարուեստական բաժին մը, երգերէ, արտասանութիւններէ եւ զանազան նիւթերու վրայ պատրաստուած ինքնագիր նամակագրութիւններէ, շարադրութիւններէ, հարցումներու պատասխաններէ եւն.:

Սիրելի «Յառաջ», թէեւ չեմ ուզեր ձեր սուղ էջերը գրաւել, սակայն ի քաջալերութիւն մեր մատաղ սերունդին, գոնէ այս անգամ խնդրեմ զանց մի առնէք անոնց անունները. — Օրիորդներ՝ Մարի Գալուստեան (Կաղանդի շնորհաւորական նամակ): Մարի Մուրատեան (Արձակուրդի մասին գրուածք), Մարի-Լուիզ Առաքելեան (հարցումներու պատասխանները), Սիրվարդ Սերոբեան մեներգ «Արեւի շողին տակ», Էմմա Մարկոսեան մեներգ (Ծովը յոգնած), Ժանէթ Ասատուրեան արտասանութիւն («Ախմըմախիր»), Արամ Գրիգորեան արտասանութիւն («Մասիս»էն), Վրէժ Հիւսեան կարգ մը բառերու շուրջ գեղեցիկ գաղափարներ (շարադրութիւն), Բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու, իրենց հայերէնի մաքուր առոգանութեան համար: Երգչախումբը մէջ ընդ մէջ երգեց «Ծիտը ծառին» եւ «Յառաջ ընթանանք» խմբերգները :

Փոքրիկ դադարէ մը յետոյ, (որու ընթացքին Կրթ. Մարմնի կողմէն ընկեր Առաքելեանը կարդաց ցանկը այն հայրենակիցներուն, որոնք մասնակցած էին Նոր Տարուան առթիւ եղած նուիրատուութեան): Ներկայացուեցաւ «Բարեկենդանի Անկուտինները», մէկ արար, մասնակցութեամբ Գէորգ Ղազարեանի, Վարուժան Գրիգորեանի, Կորիւն Լուլէճեանի, Յակոբ Յակոբեանի, Վրէժ Հիւսեանի, եւ օրիորդները՝ Ժ. Ասատուրեանի, Ս. Սերոբեանի, Ա. Ղազարեանի եւ Ս. Հիւսեանի: Բոլորն ալ յաջող էին իրենց դերերուն մէջ եւ արժանացան ներկաներուն բուռն ծափերուն:

Գնահատելի է յարգելի ուսուցչուհիին տարած ծանր աշխատանքը եւ փափաքելի է որ նման փոքրիկ կորիներով, մեր մատաղ սերունդը կապէ հայ թատրոնին, յետագային կազմելով դպրոցի սիրողներու թատերախումբ մը: — Վ.Եհրանի

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

★ Հայաստանի սովետական Գրողներու Միութեան վարչութիւնը ժողով գումարելով նախագահութեամբ Ալ. Խանճեանի, Միութեան շարքերն ընդունեց՝ Սուրէն Աղաբաբեանը, Արարատ Ալվազեանը, Սերգեյ Խաչիկեանը եւ ուրիշներէն :

★ Երեւանի արդիւնաբերական ձեռնարկներու ղեկավարները նիստ գումարելով, որոշեցին ձեռք առնել կտրուկ միջոցներ եւ պակսեցնել ելեկտրական հոսանքի գործածութեան չափը :

★ Լ. Բերիայի ծննդեան 50ամեակը տօնուեցաւ Հայաստանի մէջ ալ: Այս առթիւ «Միասնիկեան» գրադարանին մէջ կազմակերպուած էր ցուցահանդէս մը՝ Բերիայի կեանքին եւ գործունէութեան մասին: Բերիայի շրջանի կոլխոզներուն մէջ կարդացուեցան շարք մը դասախօսութիւններ :

ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բարեգործականի Մարսէյլի մասնաճիւղը կը խնդրէ ծանուցանել թէ՝ լրագրական հրաւէրին պատասխանելով տասը արուարձաններու խնամատար մարմինները դիմած են մասնաճիւղին, ընդունելով Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը: Դպրոցներու լիազօրները ստորագրած են համաձայնագիր մը եւ ընտրուած է 11 անձերէ բաղկացած մարմին մը՝ որ մասնաճիւղին հետ գործակցաբար պիտի վարէ դպրոցները: Հովանաւորեալ դպրոցներն են՝ Էքս, Կառտան, Պօմօն, Լա Ռօզ, Լէ գ'Օլիվ, Սէն Թ'Անթուան, Քամփաներ, Ֆրէզ, Պուլըվառ Օտտօ, Լը Քանէ, Սէնթ Ան :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆԱՅԻՐԻ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի: Բ. տարի թիւ 1—2 (Յունուար-Փետր.): 120 էջ, գեղարուեստական տպագրութեամբ եւ բազմակողմանի բովանդակութեամբ: Տարեկան բաժնեգին՝ 3 սթերլին: Հասցէ. — A. Dzaroukina, B. P. 372, Alep (Syrie):

ՊԱՏԱՍԽԱՆ «Զարթօնք»ին եւ իր համախոհներուն: Գրեց՝ Գարեգին Հայկազեան: Հայ կաթոլիկէ տպարան, Պէյրութ, 1948:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ քաղաքապետին ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ կիրակի օր: 16ի դէմ 17 ձայնով քաղաքապետ ընտրուեցաւ ժողովրդական մը (M.R.P.) Պ. Մատոլ: Համայնավարները, որոնք 16 անդամ ունին, զայրանալով բուռն ցոյցեր կատարեցին, կահ-կարասիներ եւ ապակիներ խորտակեցին: Դուրսէն ալ ցուցարարներ ներս մտան, սաստկացնելով անկարգութիւնը: Ի վերջոյ ոստիկանութիւնը միջամտելով արգիլեց աւելի ծանր դէպքեր: Փորէն ծանրապէս վիրաւորուեցաւ ոստիկան մը: Նորընտիր քաղաքապետին չորս օգնականներն ալ ընկերվարականներ կամ չափաւորներ են :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (137)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ

Իրաւ առաւօտը ալրուեցաւ, բայց այդ մարդը եղբօրը հողը կը փորէ, գինովութեանը դուրս կուտայ, օր մըն ալ կ'ելլէ այնպէս բան մը կ'ընէ, որ մեր բոլորին ու ազգին գլուխը ձիւն կը բերէ :

Ես այս տեսածս ու լսածս իշխանին պատմելու չեմ համարձակիր, կ'ամչնամ, անոր համար քեզ ըսելու եկայ. դու մեր ծերն ու խելօքն ես, ի՞նչ ընեմ... մանաւանդ թէ ի՞նչ ընենք. ահա Թոռնիկին ալ երեսին գոյնը դարձաւ:

Եւ իրօք, ազնուական երիտասարդին երեսը ճեփ ճերմակ կտրեցաւ, ճակատը մարգրիտի պէս քրտնեցաւ եւ սրտին զարնուածքը քովինները կրնային լսել եթէ ուշադիր ըլլային, եւ չի կրնալով դիմանալ՝ առանց բերանը բանալու ելաւ եւ սկսաւ սենեակին մէջ վեր վար պտըտիլ:

Բարգէն անշարժ ու անխռով մտիկ ընելէն վերջը աչքերը գոցած իբրեւ թէ կը քնանար, եւ ձայն չէր հաներ, յայտնի է թէ կը մտածէր:

Իսկ Սարգիս երբ բաւական սպասեց, ալ համբերութիւնը հատնելով՝

— Եղբայրներ, ըսաւ, ես ձեզի բան խօսեցայ, մէկերնիդ արժան եղաք անշարժութեան, միւսնիդ նստիլը մոռցաք. տէ խօսեցէք, այս անգամս ալ գիտէ ինչ կը նիւթէ հիմա եղբօրը դէմ:

— Հիմա ան նստած հովանոցը, իր օղին շիշը կը պարպէ, եւ որ դալուս հոնկից կ'անցնէի տեսայ, մեղք որ Իշխանին եղբայրն է, ես ալ քեզի պէս չեմ համարձակիր մարդու զրուցել այդ վատ դալը՝ ուր մնաց եղբօրը, ըսաւ Թոռնիկ:

— Ուրեմն ի՞նչ ընելու է, կ'ըսէր Սարգիս, Բարգէնի դառնալով :

— Ինչ ընելու է ... ըսաւ Բարգէն, ինչ պիտի ընեմ, կենամ որ անկարծելի ժամանակ այդ անգամ խենթը ազգին տունը փլցնէ. հիմա Իշխանը ուր որ է կուգայ. առջի խօսքս իրեն՝ այդ պատմութիւնը ըլլայ, դուքալ մի հեռանաք որ եղելութիւնը տեղն ի տեղ յայտնէք :

Սենեակին մէջ երկար լռութիւնն որ տեւեց միայն ձիերուն սմբակներուն ձայնէն ընդհատեցաւ, Իշխանն էր որկը դառնար: Բարգէն որ անոր երեսը գիտէր կարդալ աչք մը նետելուն, սանդուխին գլխէն երկու սպասեններուն որ քովն էին՝

— Ախտօ, կ'ըսէր, այս երեկոյ որ Իշխանը զուարթ է, պիտի դառնացնենք զինքը, տեսէք կըրակին պարմնոցը կը շոյէ, ձիապանին հետ կը խօսի ...

— Բայց Բարգէն կ'ուշացնէր իր խօսքը :

— Կերակուրը հանգիստ ուտէ Իշխանիկս, կ'ըսէր ինքնիրեն, դեռ քիչ մը ժամանակ ալ անցնի :

Երբ կերակուրէն ելան, եւ տեսաւ որ Թորոս իր սենեակները պիտի քաշուէր, ալ Բարգէն ելաւ դիմացը կանգնեցաւ :

Երբ այն կեցուածքը տեսաւ Իշխանը որ նոյնպէս իր ծերուկին ամէն շարժումներուն նշանակութիւնը գիտէր, շուտ մը իմացաւ թէ ծանր բան մը կայ :

— Խօսէ, Բարգէն հայրիկ, շուտ ըրէ, դուն կարեւոր բան մը ունիս ինձ իմացնելու. ի՞նչ է :

— Մլեհ իշխանն է դարձեալ Տէր:

— Նոր յիմարութիւն մը :

— Յիմարութիւններու վատթարագոյնը :

— Ի՞նչ, ըսաւ Թորոս ընքուները իրարու կպցնելով :

— Քեզ կ'ուզէ սպաննել :

— Ո՞վ է տեղեկացեր, ըսաւ քննող աչք մը նետելով Սարգսի եւ Թոռնիկի վրայ, որոնք մէկ կողմ կայներ էին առջեւնին նայելով իբրեւ յանցաւոր :

— Սարգիս տղայ, պատմէ ամէն բան, ըսաւ Բարգէն:

Երբ Թորոս անշշունչ մտիկ ըրաւ ամէն բան.

— Գիտես, Բարգէն հայրիկ, ըսաւ, Ստեփանէ կասկածով մը տասն ամիս բանտարկեցի, որտեղ վերջ է այդ գործս, իրաւ Մլեհ Ստեփանէ չէ, բայց դարձեալ խելքին փչածը դուրս կուտայ, աւելի կը խօսի քան թէ կ'ընէ. սառնք ամէնքը պէտք է մտածել, եսքը չարժիլ :

— Տէր իմ, ըսաւ Բարգէն բարկութեամբ, գոնէ ինձ հրաման տուր որ պէտք եղած զգուշութիւններն ընեմ :

ՇԱՐՈՒՆԱԿԵԼԻ

փակուած է բուն իսկ Ռուսիոյ մէջ։ Ուրեմն այս գլուխէն 50.000 ֆրանք հատուցում «հրապարակային անուանարկութեան եւ թշնամանքի համար», վճարելի Գ. Քլոտ Մորկանի եւ Lettres Françaisesի կողմէ։ Ինչպէս եւ 5000 ֆրանք տուգանք։

Երկրորդ վճիռը կը վերաբերի Անտրէ Վուրմսէրի, որ «դաւաճան, դասալիք, Գերմանիոյ գործակալ» եւայլն կոչած էր Քրավչէնքօն։ Պատիժը՝ դարձեալ 50.000 ֆրանք վնասուց հատուցում եւ 5000 ֆրանք տուգանք։

Երրորդ վճիռը ուղղուած է Քլոտ Մորկանի դէմ (Լըքռուֆ) առանձին, իբրեւ պատիժ անուարկիչ գրութեանց։ Դարձեալ նոյն գումարները, — 50.000 ֆրանք վնասուց հատուցում, 5000 ֆրանք տուգանք։

Դատճառաբանութեանց մէջ, դատավճիռը կը յայտարարէ թէ Մորկան եւ Վուրմսէր իրաւունք չունէին «դաւաճան» կոչելու Քրավչէնքօն, խստօրէն քննադատելով հանդերձ զայն, ոչ ալ սուտ հռչակելու անոր գրքին բովանդակութիւնը, իբրեւ ամբողջութիւն։

ՎԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ՊԱՅՔԱՐԸ

Դատը շահելէ անմիջապէս վերջը, Քրավչէնքօ ըսած է «Տէյլի Մէյլ»ի եւ ուրիշ թերթերու թղթակիցներուն թէ պտոյտ մը պիտի կատարէ արեւմտեան երկիրներու եւ մասնաւորապէս Անգլիոյ մէջ, Լոնտոն, Լիվրփուլ եւ Մանչէսթըր, ճառեր խօսելով։ «Ասիկա առաջին շրջանն է իմ պայքարիս ընդդէմ անոնց որ կը փորձեն խեղդել իմ հայրենիքս։ Աշխարհի մէջ ամէն ազատ մարդ պէտք է ըմբռնէ թէ մէկ վայրկեան կորսնցնելու չենք, եթէ կ'ուզենք շահիլ պաղ պատերազմը։ Խ. Միութիւնը Ազգաժողովի յառաջիկայ նիստին մէջ եւ ուրիշ հազարումէկ միջոցներով պիտի ջանայ անհարեկել արեւմտեան ժողովուրդները ։ Քիչ մը չափազանց թուլութիւն կը տեսնեմ ամէն կողմ, չափազանց միամտութիւն Խ. Միութեան մասին ։

«Ես այս դատը վարեցի առանձին, իմ գրքիս եկամուտներով։ Դատը 25.000 սթերլինի արժեց ինծի, պիտի ստանամ միայն 5000։ Մնացեալը ես պիտի ճարեմ։ Ոչինչ։ Ես Կրեմլինի դէմ այս պայքարը բացի ոչ թէ դրամի համար, այլ որովհետեւ զզուած էի իմ երկրիս անցուդարձէն եւ կը խորհէի թէ բան մը պէտք է ընել»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ռուսական փոքրաթիւ մը յարձակեցաւ հիւսիսային—արեւելեան Ատրպատականի վրայ, հրասայլերով եւ զրահապատ կառքերով, Արտէպիլի մէջ։ Երկու հոգի սպաննուած, բազմաթիւ զինուորներ վիրաւորուած են։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, վեցերորդ յարձակումն է այս որ կը կատարուի եւ ամէնէն ծանրը ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապստամբները բուռն յարձակողականի մը ձեռնարկած են Կրամոս լեռներուն մէջ, Ալպանիոյ սահմանին վրայ։ Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ 4—6000 ըմբոստներ Յունաստան մտած են Ալպանիայէն։ Երկու կողմերն ալ ծանր կորուստներ կրած են։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ.) — Սթերլին 1062 (1100), տոլար 319.40 (360), զուից. ֆրանք 80.40 (90)։ Նափոլէոն 4350, զուից. ոսկի 4125, սթերլին 4975, տոլար (20) 20.200, ձուլ ոսկի 585 հազար ֆր.։

ՍՈՖԻԱՅԷՆ պաշտօնապէս կը հաստատեն փոխվարչապետ Թրայչօ Քոսթովի ձերբակալումը ։ Պելկրատի գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ 300 հոգի ձերբակալուած են այս առթիւ, շատերը բարձր պաշտօնատարներ ։

ԱՊՐԻԼ 10ԻՆ

Ժողովրդական երգի եւ պարի եւ նուագի ԵՐԵԿՈՅ ազգային տարազներով, Ապրիլ 10ին, ժամը 14.30ին, Club des Ingenieurs, 9bis Ave. d'Iéna, Paris (16), métro Iéna։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

Փարիզի մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան ապրիլ 24ին, ժամը 20.30ին Salle de Géographieի մէջ։ 184 Bld. St. Germain ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3—11, Ցոյնէրու սրահը, 5 rue Bonnefoi։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր։ Եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ նուագի ։

Մուտքը ազատ է ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Երիտ. Ընկերակցութեան պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար 23 Ապրիլին, Օթէլ Սբլանտիտի մէջ, յետաձգուած է Մայիս 7ին, նկատի ունենալով Ապրիլեան ազգային մեծ սգատօնը։

Թատերական ներկայացում

Ս. Անթուանի Հ.Յ.Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ն. Ս. «Գիւլխանդանեան» խումբի։ Մեծ պատրաստութեամբ եւ կարող ուժերով կը ներկայացուի

«ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔ»Ը

(Իրական կեանքէ առնուած)։ Այս շաբաթ Bar Viaduc, Vallon des Tuves, St. Antoine։

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր, Պուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդի նուագախումբով ։

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G սրահը.— Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9։

ԱՆԻԷՌ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ ։

Հ. Յ. Դ. ՊՈՄՈՆԻ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընկերական՝ ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Սոյն ժողովին ներկայ կ'ըլլայ Շրջ.կոմիտէի ներկայացուցիչը ։

ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Արձանագործ Յակոբ Գուրջեանի

Այս չորեքշաբթի, ժամը 20.45ին, ռուսական Քոնսէրվաթուարի մէջ։

16 Ave. de New York (Tokio) Չորեքշաբթի 6 Ապրիլ, ժամը 8.45ին։

Կը նախագահէ Գ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ։

Խօսք կ'առնեն Գ. Գ. ՉՈՊԱՆԵԱՆ, նկարիչ Գր. ՇԻԼԹԵԱՆ, ՏՕՔԹ. ՄԵԼԻՔ եւ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՉԱՌԱՓԵԱՆ, Օր. ԳԻՒԼԳԻՒԼԵԱՆ, Օր. ԽԸՏՇԵԱՆ եւ Փարիզի եկեղեցւոյ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գ. Ն. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ։

Մուտքը ազատ է ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1676-63

Jeudi 7 Avril 1949 Հինգշաբթի 7 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5815—Նոր շրջան թիւ 1226 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ, 1914ԻՆ ԵՒ 1939ԻՆ...

Ի՜նչ եղերական խորհուրդ ունի «եթէ»ն, ազգերու պատմութեան մէջ։ Հանգոյց մը, որ ե՛ւ երանութիւն կը բերէ ե՛ւ դըրդագին փլուզում։

Երկուշաբթի օր, 4 ապրիլ, Հիւսիսային Ատլանտեանի դաշինքին ստորագրութեան առթիւ, երկու պետական մարդիկ անգամ մը եւս արտասանեցին զայն։

Առաջինը՝ Մ. Նահանգներու նախագահը, Պ. Թրումըն, որ ըսաւ.— «Եթէ այս դաշնագիրը գոյութիւն ունենար 1914ին եւ 1939ին, կրնար խափանել երկու համաշխարհային պատերազմները»։

Երկրորդը՝ Իտալիոյ արտաքին նախարարն էր, Կոմս Սֆորցա, որ նոյնպէս յայտարարեց թէ Եւրոպան պիտի չտեսնէր երկու մեծ պատերազմներ, եթէ Ատլանտեանի դաշինքը գոյութիւն ունենար 1914ին եւ 1939ին։

Իրական համոզո՞ւմ թէ ճարտասանական մարզանք։

Թող իրենք վճռեն։ Ամէն պարագայի մէջ, միջազգային դիւանագիտութիւնը միշտ ալ «եթէ»ներ պիտի փնտռէ, արդարացնելու համար ահաւոր վրիպումներ եւ ոճիրներ։

Մենք ալ — յաւիտենական զոհը նոյն դիւային խաղերուն — կրնայինք աղաղակել.

— Եթէ, 1914ին, Ամերիկան վարուէր այնպէս ինչպէս 1917ին, մանաւանդ 1940 — 45ին, իր բովանդակ ուժը տրամադրելով Եւրոպայի պաշտպանութեան, Թուրքիոյ հայ ժողովուրդը ողջ մնացած պիտի ըլլար։

Եթէ, 1917 — 18ին, բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը չխորտակէր ճակատը, «դէպի տուն» քշելով ռուսական բանակները, արեւելեան նահանգները ծաղկաստանի մը վերածուած պիտի ըլլային, հոծ հայութեամբ։

Եթէ, 1920 — 21ին, Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութիւնը հիմնուած ըլլար կորովի եւ հաստատ հաշիւներու վրայ, կորսուած պիտի չըլլային Կիլիկիան եւ «Հիւսիսային Հայաստան»ը...

Եթէ կարմիր Մոսկուան 1918էն սկսեալ թեւ թիկունք չհանդիսանար կիսակործան Թուրքիոյ, ամէնէն հրէշային խաղերը սարքելով հայ ժողովուրդի գլխուն, մենք այս օրին հասած պիտի չըլլայինք։

Եթէ դէթ իրենց շռայլաբան խոստումները յարգէին, բոլորովին տարբեր վիճակ մը պիտի ունենար Հայաստանը։ Աւելի ընդարձակ սահմաններով։ Նոյնիսկ արեւմտեան Հայաստանի մէկ մասին կցումով։

Աւելի սահմանափակելով, եթէ միայն երկրորդ Աշխարհամարտէն վերջ, մեր անսահման զոհողութեանց նուազագոյն հատուցումը հաշուէին, քիչ մը շունչ առած կ'ըլլար մեր երկիրը։ Եւ ներգաղթն ալ ծաղրի, խեղկատակութեան չէր վերածուեր։

Ի՞նչ օգուտ։ Անցեալն անցեր է իր քստմնելի պատմութիւններով։

Այսօր ալ, «եթէ»ներն են որ մղձաւանջի մը պէս կը ցցուին մարդկութեան գլխուն։ Ամէնէն առաջ սպառնալով փոքր ժողովուրդներուն։

Արեւմտեան Եւրոպան եւ Մ. Նահանգները ապաւինած են Ատլանտեան դաշինքին, իբրեւ չարխափան։

Անոնք վտանգուած համարելով իրենց ապահովութիւնը, անկախութիւնը, մարդկային ազատութիւններն ու ամբողջ քաղաքակրթութիւնը, միացեալ ճակատ կազմած են, ի հարկին կռուելու վճռականութեամբ։

Անդին ուրիշներ վայնասուն կը փըրցնեն,— Եթէ այս դաշինքը չպատռէք, պատերազմը անխուսափելի է։

Ըսել կ'ուզեն՝ զէնքերը վա՛ր, որպէսզի կարենան յառաջ խաղալ անարգել։

Ճիշդ ինչպէս 1914ին եւ 1939ին։

Ինչո՞ւ այս վայրերան կանչերը «խաղաղասէրներու» կողմէ, եթէ լեռ մը ծանրութիւն չունին իրենց խղճին վրայ։

Փաստ է որ Եւրոպայի կէսէն աւելին կը հեւայ, կը տորորուի ահաւոր բռնակալութեան մը ժանիքներուն տակ։

Եթէ արձակեն կապանքները, ձգելով որ իւրաքանչիւր ժողովուրդ ազատօրէն վարէ իր ճակատագիրը, Ատլանտեանի ճակատը ինքնին կը փլի։

Եթէ իսկապէս խաղաղութիւն է իրենց ուզածը, եւ ոչ թէ փոխադարձ աշխարհակալութիւն։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ո՞ՑՍ ԱԼ ՄՈՌՑԱՆ...

Պատմութիւնը կ'ըսէ.

— «1915 Ապրիլ 7ի առաւօտեան ժամը ճիշդ 6ին, Այգեստանի արեւելքը, Ուրբաթ Առուի, բաց դաշտի ուղղութեամբ, լսուեցան նախ հատ հատ եւ ապա ընդհանուր հրացանաձգութեան ձայներ։

... Ուրբաթ Առուէն փրթող կռիւը քանի մը վայրկեանէն բոցավառեց ամբողջ Այգեստանը»։

Ուրեմն, 34 տարի առաջ, այսօր, 7 ապրիլ, սկզբնաւորութիւնը անմահ հերոսամարտի մը որ տեւեց մինչեւ Մայիս 3։

Այս հերոսամարտը չէ՞ր որ ծրագրեալ անճիտումէն փրկեց Վասպուրականի ժողովուրդը։

Անոր շնորհիւ չէ՞ր որ Վանի մէջ հաստատուեցաւ առաջին ինքնավարութիւնը, դարերու գերութենէն վերջ։

Եթէ այդ իշխանութիւնը տեւեց միայն 70 օր, իբրեւ հետեւանք Ռուսերու գիւային դաւադրութեան,

Եթէ Թուրքին հուրէն եւ սուրէն փրկուած ժողովուրդը բռնագաղթի ենթարկուեցաւ 1915 Յուլիս 18ին, «Յաչապաշտ» Ռուսիոյ հրամանով,

Ի՞նչ կը պակսի այդ աննախընթաց հերոսամարտին արժէքէն եւ փառքէն։

Ո՞ր տմարդի եւ կամկար, ցնդած պոլիտիկոսը թելադրեց մոռացութեան տալ զայն Փարիզի մէջ, Ազատագրութենէն ի վեր։

Եթէ ծերերը թմրած կամ քացախ դարձած են, կորսնցնելով ամէն պատասխանատուութիւն, ի՞նչ կը բանին երիտասարդները։

Մարսէյլի, Վիէնի եւ ուրիշ համեստ վայրերու նախաձեռնութի՞ւնն ալ չի խօսիր իրենց սիրտը։

Թերեւս կան տարրեր որոնց մօտ բան մը չի խօսիր պատմական շրջանի մը քաջութեան եւ յաղթանակի, հերոսական խոյանքներու եւ անհըլնարին զոհողութեանց պատմութիւնը։

Բայց մեռելնե՞րը։ Անոնց յիշատա՞կն ալ պատուելու մը խունկ, երկու տաք խօսք չարժեր։

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ պաստամբները նոր կառավարութիւն մը կազմած են նախագահութեամբ Տիմիթրիոս Փարցալիտիսի։ Նախարարներուն մէջ կը գտնուին պուլկար Մակեդոնացի մը (պարենաւորում), Ալպանացի մը (կրթական գործեր եւ ազգ. փոքրամասնութիւններ)։ Կառավարութիւնը միութեան կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին, միեւնոյնատեն ընդհ. ներում պահանջելով։—Պաշտօնական զեկոյց մը կը հաստատէ թէ ապստամբները գրաւած են Կրամոս լեռներու գլխաւոր բարձունքներուն առ նուազն կէսը, շանթահարիչ յարձակումով մը։ Կռիւները կը շարունակուին կատաղօրէն։—Յունաստանի բոլոր պետական պաշտօնեաները գործադուլ յայտարարեցին։

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր կառավարութիւնը պիտի ճանչցուի քանի մը օրէն, Մ. Նահանգներուն, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Թուրքիոյ կողմէ, համաձայն Դամասկոսէն հասած լուրերու։ Իսրայէլի հետ զինադադարի բանակցութիւններն ալ պիտի սկսին այսօր – վաղը։ Սուրիա կը պահանջէ որ Իսրայէլ պարպէ արեւմտեան Գալիլիան, ուրկէ շատոնց քաշուած են սուրիական զինուորները։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան մէջ ընդհանուր մաքրագործում կը կատարուի այս միջոցին։ Սոֆիայի հեռագրական գործակալութիւնը պաշտօնապէս հաստատելով փոխ վարչապետ Թրայչօ Քոսթովի ձերբակալութիւնը, կը յիշէ անոր դէմ եղած մեղադրանքները,— «Կառավարական նենգ մեթոտներ, ոչ անկեղծ եւ ոչ բարեկամական քաղաքականութիւն Խ. Միութեան հանդէպ, ազգայնական շեղումներ» եւն.։ Մէկ խօսքով «քաղաքական ծանր սխալներ»։ Կ'ըսուի թէ կ'ուզէր վարչապետին՝ Տիմիթրովի տեղ անցնիլ։ Ուրիշ լուրի մը համաձայն, ամբաստանեալը շատոնց Մոսկուա փոխադրուած է։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.) — Սթերլին 1062 (1100); տոլար 319.40 (359), զուից. ֆրանք 80.25 (89.50): Նափոլէոն 4350, զուից. ոսկի 4100, սթերլին 5000, տոլար (20) 20.100, ձոյլ ոսկի 582.000 :— 5% փոխառութիւնը Փարիզի սակարանին մէջ արձանագրուեցաւ 80 ֆրանքի։— Կը հերքուին ֆրանքի նոր արժեզրկումի մասին շրջած զրոյցները։

600 ԿՐԱՄ ՀԱՑ պիտի բաժնուի մօտերս, բոլորին անխտիր։

Ընդհանուր զինավարժութիւն Խ. Միութեան մէջ

«Ֆիկառօ» շատ կարեւոր լուր մը հրատարակած էր երէկ, շանդալից խորագրի մը տակ,— «Երկու հարիւր միլիոն խորհրդային այրեր եւ կիներ ուժեղ զինավարժութեան մը ենթարկուած»։

Բարեբախտաբար յիշած էր աղբիւրը,— Խ. Միութեան կառավարական օրկանը, «Իզվեստիա»ն, որուն Մարտ 25ի թիւին մէջ լոյս տեսած մէկ ունի զօր. Կուզնեցով, հերոս Խ. Միութեան։ Յօդուածագիրը հետեւեալ ազդանշանը կ'արձակէ.

— «Հայրենիքը վտանգուած է իբրեւ հետեւանք դրամատիրական պաշարման. զօրաւոր ըլլանք, զայն փրկելու համար»։

Հետեւաբար կոչ կ'ուղղէ «աշխատաւոր բազմութեանց հայրենասիրութեան», չեշտելով անոնց «յարգանքն ու սէրը խորհրդային զինեալ ուժերուն հանդէպ»։

Ինչպէս «Ֆիկառօ»ն ալ կը բացատրէ, 1949 Յունուար 1էն, Խ. Միութեան ամբողջ բնակչութիւնը պիտի մտնէ «Դոզարմ» կոչուած մարտական խումբերու մէջ։ Աւելի քան 200 միլիոն (?) այրեր եւ կիներ զինուորական կրթութիւն պիտի ստանան, ծայր աստիճան ծաւալուն. զանգուածներու ընդարձակ զօրաշարժ մը որ երբեք տեսնուած ըլլայ խաղաղութեան ատեն։ Կառավարութիւնը շարժման մէջ դրած է պետութեան, կուսակցութեան եւ արհեստակցական Միութեանց ամբողջ մեքենան, ի սպաս այս զօրաշարժին։ Հնգամեայ ծրագիրը եւ գաղափարական քարոզութիւնը մէկդի դրուած են առ այժմ։

Փարիզեան թերթը այս իրողութիւններով կը բացատրէ վերջին շաբաթներու նախարարական փոփոխութիւնները։

Զօր. Կուզնեցով իր գրութեամբ կը յայտնէ թէ «Դոզարմ»ի զօրաշարժը սկսած է վեց ամիս առաջ։ «Դոզարմ»ը երկրին ամէն կողմը ստեղծած է զինուորական ընկերակցութիւններ կոլխոզներու թէ պետական հաստատութեանց մէջ։ Բոլոր դպրոցները եւ մարզական ընկերակցութիւնները վերածուած են «Դոզարմ»ի զօրամասերու, «ուր երկու սեռէ երիտասարդներ կը սորվին հրացան, տարճանակ, գնդացիր գործածել, ինքնաշարժներ վարել, ինչպէս եւ զինուորական խնդիրներ լուծել»։

Զօրավարը այս առթիւ կը յիշէ բնտիր նշանաւոր մը, Ժ. Կրեկորիեւ, հերոս Խ. Միութեան, որ 328 Գերմաններ զգետնած է։ Այս ռազմիկը վարիչն է իրգործարանին նշանաւորութեան ճիւղին։ Կը յիշէ նաեւ Դնիէպրոստրոյի ջրա-ելեկտրական կայանի տնօրէնը, ընկեր Իվանով, որ դասախօսութիւններ կը կատարէ, զարկ տալու համար զինավարժութեան։ Կ'ըսէ թէ աւելի քան տասը հազար հոգի ներկայ եղած են 70 զինուորական դասընթացքներու, այդ շրջանին մէջ։

Յառաջիկայ Յունիս 1ին ընտրութիւններ պիտի կատարուին, իւրաքանչիւր շրջանի, երկրամասի, հանրապետութեան եւ ամբողջ Միութեան մէջ, «Դոզարմ»ի համար։ Այս բառը համառօտագրութիւն մըն է։ Իբրեւ կազմակերպութիւն, իր պարտականութիւնն է, բացի մասնագիտական – զինավարժական գիտելիքներէ, «մշակել» հայրենասիրութիւնը, փառաբանել խորհրդային ժողովուրդներուն ազգային հպարտութիւնը եւ անոնց անսասան հաւատքը մեծ դատին՝ Լենինի եւ Ստալինի դատին յաղթութեան մասին, իբրեւ վերջնական նպատակ համարելով համայնավարութիւնը։

Եւրոպան պէտք է պաշտպանէ իր սահմանները

«ՅՈՒՍԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՕՐԱԲԱԺԻՆ ԿԸ ՇԱՀԵՑՆԷ ՀԱԿԱՌԱԿՈՐԴԻՆ»

Զօր. Պրէտլի, Մ. Նահանգներու բանակին սպարապետը, շատ կարեւոր յայտարարութիւն մը ըրաւ Գչ. օր, պարզելով իր ռազմագիտական տեսակէտը՝ երրորդ պատերազմի մը մասին։ Ճառը խօսելէ առաջ ըսաւ թէ արտաքին գործերու նախարարութիւնը «արտօնած է հրապարակաւ արտայայտուիլ Ատլանտեանի դաշինքին զինուորական նշանակութեան եւ անոր գործադրութեան մասին»։

Ահաւասիկ իր յայտարարութեանց հիմնական կէտերը.— Ընդհանրացած կարծիքի մը համաձայն, Խ. Միութիւնը կրնայ, երբ որ ուզէ, գրաւել ամբողջ Եւրոպան։ Մ. Նահանգները այս հարուածին պիտի կրնան պատասխանել միայն օդանաւային յարձակումներով, մինչեւ որ պատրաստուին հակայարձակում կատարելու։ Զօրավարը կ'ըմբոստանայ այս տեսակէտին դէմ որ կրնայ խորունկ վհատութիւն պատճառել Եւրոպայի զինակիցներուն։ «Ռազմագիտական տեսակէտով, դաշնագրին շնորհիւ հին աշխարհին ազգերը պիտի կրնան նոր աշխարհին ստուարաթիւ ուժերը փոխադրել մինչեւ հին աշխարհին ամրոցները, եւ

(Լաւրենթու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՏԷՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Անէժէլի Ճաշարանէն Ռիշէ, Պարսամեան գրատունէն «Արաքս» տպարան, ջուրի ճամբայ դարձած է։ Հոնկէ կ'անցնին բոլորը, երեւելի եւ աներեւոյթ մահկանացուներ, «անչէջ մոմ»երը, որոնք տակաւին կը պլպլան գրական երկնակամարին վրայ։ Համդրուանէ համդրուան հոն կ'ուրուագծուի Զօպանեանի նահապետական մօրուքը, նախասենեակի գրասեղանին առջեւ, հակած «Անահիտ»ի ձեռագիրներուն վրայ։

Կարօն բարեբախտաբար ինքնապահ է, բայց ան ալ ուրիշ «տերտ»եր ունի։ Կարծեմ ըսելու պէտք չունիմ, ինչ արդէն ձեզի կը պատմէ իր «Պուտ'մ ծիծաղ»ին մէջ։ Մէկ բան մը կայ որ կրնամ ձեզի յայտնել, Պետուշը Թումբ Հ. Մ. Ը. Մ.ական է, սիրտը խորապէս կը ցաւի մարզական կազմակերպութեան պառակտումին համար։

Ա. Խոնդկարեանը մշակուած միտք մըն է, արդուսեան աչքերով կը հետեւի համուր աշխարհի հայ մամուլին, իբր դասատուն զուսպ եւ հակակշռուած է։ Մեր քննադատ բարեկամը ինքն ալ ապրած է իր փառքի օրերը, հայրենի աշխարհին մէջ, դժբախտաբար այժմ իր առողջութիւնը բեկում մը կ'արձանագրէ։

Շահեկան դէմք մըն է Վ. Մելիքեանը, անշուշտ քիչ մը ուշ նետուած գրական ասպարէզին մէջ, բայց արդէն իսկ իր պատուոյ տեղը գրաւած։ Համալսարանական է, ուսումը լրացուցած Գերմանիա։ Բան գործ ըրած է լուսաւորել Հայոց պատմութեան մութ խորշերը։ Շապուհ Բագրատունի, Վարդան եւ Թ. դար հերթականօրէն խոր ուսումնասիրութեան ենթարկուած են իր կողմէ։

Ն. Սարաֆեան, զոր կը ճանչնամ Պոլսոյ Կեդրոնականէն, իր կարգին ներքին Դեմոնին ճիրաններուն մէջ կը գալարուի։ Սանցազերծ նժոյգ մը, որ կ'ապստամբէ մարդկային մութ հոգիներուն խորը, անոնց չարչարակոծ էութենէն պրիսմակ մը խլելու համար։ Հայ մտաւորականի խաչը ծանր կշռած է իր ուսերուն, շատ կը տառապի «Մակընթացութեան» հեղինակը։ Իր «Ի խորոց սրտի»ները չափազանց պերճախօս են։

Կեդրոնականցի մըն է նաեւ Վ. Կաքաւեանը։ «Ցարդողդ»ի երբեմնի կաչաղակը, իսկ այժմ «Արեւմուտք»ի լսարանին բանբեր։ Մեծ յանդգնութիւն ցոյց տուաւ արձակաղէն կափիներուն մէջ «Փոմանոսան Վիքթոր»ը։ Կառավարութեան ընծայած Légion d'Honneurը պսակումը եղաւ իր ծառայութեանց։

Նարդունիի մասին այնքան շատ բան գրուեցաւ այս վերջին շրջանին, որ ինծի մեծ բան մը չի մնար ըսելիք։ Պիտի մաղթէի որ բոլոր հայ մտաւորականները ջանադիր ըլլային պաշար ամբարել այն համեմատութեամբ, ինչ որ կրցած է ընել Արմաշցի այս տղան։ Որովհետեւ, գիտութեամբ է միայն որ հնարաւոր է մշակել գրական բոլոր սեռերը։

Փոլատեան առեն առեն ոստում մը կ'ընէ հարաւէն դէպի Փարիզ, առանձնապէս հանդիսաւոր առիթներու մէջ։ Տաղանդաւոր գրող մըն է, մեծոգի, հայրենասէր, որուն համար ամէն բանէ գերիվեր է ճշմարիտ արժէքը։ Դժուար թէ բաժնուի Մարսէյլէն, որովհետեւ Միջերկրականը իրեն կը բերէ ցանկալին Կիլիկիոյ օդն ու բոյրը…

«Արեւմուտք»ի Մեսրոպին սեւեռուն տեսլականը եղած է կեդրոնացնել բոլոր ուժերը, միացեալ ճիգերով հետապնդելու համար ազգ. դատը։

Կ'երեւակայէ՞ք այս բազմութիւնը Փորթոյի սրճարանը, որ տպարանէն քիչ մը անդին, Ռիշէի վրայ կ'իյնայ։ Երեկոյին՝ երբ ամէն ոք իր ուսերէն կը թօթափէ առօրեայ հնհնուքները, «Արեւմուտք»ի մարդիկը հոն կը հաւաքուին։ Մերթ անոնց կը միանան Բիւզանդը, Գրիմիթէլը, Մ. Ձերմակեանը, Ադամեանը, Մամասեանը, Մ. Խապրիկը եւն.։ Բաժակ մը օղիի առջեւ, աշխարհը կուլ կուտան Կիլիկեան Ուխտին դրօշակիրները. բացարձակ վճիռները տեղ չունին այնտեղ, քննադատական միտքը իր դերը կը խաղայ ազատօրէն։

«Արաքս» տպարանը, հարկադրուած եմ կրկնել, կատարեալ Ձիպրալթար մըն է, ուր իրերամերժ գաղափարներ իրարու կը բախին։ Մէկը միւսին վրայ կը հսկէ, մինչեւ իսկ երբեմն ոմանց բերնէն ջուրի պէս կը հոսին այլանդակ սպրդումներ, որոնք չափազանցեալ նախանձախնդրութենէ աւելի սեւ ներքին մը կը մատնեն։

Իրերամարտ ուժերուն միջեւ չարխափան մըն է Բիւզանդ Թոփալեան,— հիմնադիր «Արաքս» տպարանին։ Բարի ժպիտով մը կը դիմաւորէ այս բոլորը, մերթ նոյնիսկ կը միջամտէ եւ «ի կարգ կը հրաւիրէ» անառակ որդիները։ Իրեն համար բսին թէ «դիկտատոր տողաչար» մըն է։ Էհ, այո, դրաքննութիւն ալ կ'ընէ, երբ անխորհուրդ տող մը աչքին զարնէ։ Գմբէթեանը իր պաշտօնական գրաչարն է, երբեմն ինքն ալ կը մասնակցի գործողութեան…։ Զանազան թերթերու խմբագիրներ տողանցք կը կատարեն իրարու ետեւէ, ի խնդիր սրբագրութեան։

Մտերիմ հոգիներ իրար կը գտնեն հոն, մեքենաներու ցանցին մէջ, բանկած հայկական շունչին կարօտով։ Ահա Զիթունին, Գ. Մելոյեանը, Ն. Մարգարեանը, Ց. Կոստանեանը, Ա. Խանեանեանը, Զ. Մութաֆեանը, Տէր Պալեանը եւ մասնաւորաբար աչքի կը-զարնեն Գ. Քերեսթէճեանը՝ իր ծաղրական նմանաբանութիւններով, որոնց կը փոխադարձէ Գմբէթեան Վանեցիի հարազատ շեշտերով, դերասան Ա. Աժտէրեանը՝ իր տարօրինակ խօսակցութեամբ եւ տպաւորութիւններով, եւ…նուաստս զարմանազան հեգնարանութիւններով։

Բարթամն ալ ունի իր անկիւնը, նախասենեակի սեղանին առջեւ, ուր ընտանեբար կը խօսակցի այցելուներուն հետ։ Հին Դաշնակցական է համեստ, անձնուէր, որ բոլորին համակրանքը կը վայելէ։ Խմբագրի մօսյլ խուցէն՝ առեն առեն ինքզինքը դուրս կը նետէ «վարչապետ» Կոստանեանը, ամքած, աչքերը շլմորուն, զարնանամուտին փարախէն դուրս ելած եզան մը պէս…։

Բոլորին համար է Բիւզանդը, բայց ոչինչ… Իրեն համար։ «Արեւմուտք», «Զուարթնոց», «Ապագայ», «Հայաստան», «Հայ կին», Փոլատեանի վէպը, Վ. Մալէզեանի քերթուածները, Բարեգործականի տեղեկագիրը, Արտաւազդ արք.ի «Հալէպի պատմութիւնը», բոլորը, բոլորը, իր տպարանէն կ'անցնին։ Ակնոցը քթին՝ օրն ի բուն տիպ ու տառին վրայ հակած, մեր պատուական բարեկամը կը նմանի վարպետ քիմիկոսի մը, որ մէկ փորձանօթէն միւսը կը վազէ խելայեղ։ Հրաշք մըն է, որ այս հարա-հուրային մէջ իր մտային հաւասարակշռութիւնը կը պահէ…։ Իրիկնային կարճ պահերուն, յոգնած, ջարդուած առօրեայ տարապարհակ աշխատանքէն, ան սիրտ ունի դեռ բանաստեղծելու, վրձինի քանի մը հարուածներ տալու սկսուած կտաւի մը։ Բիւզանդը նկարիչ — բանաստեղծ մըն է, բայց նոյնքան պահեստ մը բառին բովանդակ առումով։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Հիմնական պահանջ մը

Հազուադէպ է որ Հայ մը անձնապան ըլլայ տնտեսական անձկութեան կամ յուսահատութեան հետեւանքով։ Եղիա Տէմիրճիպաշեանի պարագան բոլորովին տարբեր է։

Եղիայի՛ն պարագան,— Մօտայի առաջ երկուանգամ ծովը նետուիլը, զոր շատեր Նիրվանայի ցնորքին վերագրած են, կապ չունի մեր ըսածին հետ։ Մանաւանդ, պէտք չէ մոռնալ իր առողջական վիճակը, ախտաբանական երեւոյթ մըն էր այդ, հոգեբանական իրողութիւն մը ըլլալէ առաջ։

Եթէ մասնաւորաբար Հայուհիներու Եփրատ նետուիլը կամ՝ լեռներէն վար կամաւոր գահավիժումը, այդ ալ, հասարակ անձնասպանութեան պարագայ մը չէ, այլ՝ կեանքի եւ մահուան դերագոյն պայքարին մէջ իսկ, ճիւաղներու ըկումէն փրկուելու միջոցը։ Հայ կինը՝ պատուոյ բարձրութեան նախանձախնդիր՝ նոյնիսկ մահուան առջեւ, պատիւը բարձր բռնելու գերագոյն զիտակցութիւնը կ'ուզէ պահել եւ արտայայտել իր այդ զոհաբերումով։

Մեր խօսքը հասարակ անձնասպանութիւններու մասին է։ Մենք տեսանք երիտասարդ եւ կենդանի Ռուսիոյ զաւակներ, իրենց երկրէն հեռացումէն վերջ, անձնասպանութեան մէջ փնտռեցին իրենց փրկութիւնը, եւ քանի քանի հազարներ, նոյնպէս կորովազեղ եւ կամքի իշխան Գերմանացին հազարաւորներ հաշուեց անցեալ եւ ներկայ պատերազմներէ վերջ, իբրեւ անձնասպան։ Լեհերէն, Ռումէններէն քանի քանի անձնասպաններ։ Նոյնիսկ դժբախտութեան մէջ իսկ ժպտիլ կրցող Ֆրանսացին՝ ունեցած է անձնասպանութեան ոպայ մը, մասնաւորապէս վիպականութեան շրջանին։ Անգլիացիներ ունին «անձնասպաններու Ակումբ», թէեւ ատիկա իրենց ազգային «Իւմուր»ին ծնունդն է, բայց իր անդամներէն շատեր լրջօրէն առած են իրենց Ակումբին անունը։

Հայեր՝ իրենց ահաւոր նախճիրներէն վերջ, մազապուր ճողոպրած, բոկոտն, դրպանին ոչ մէկ սուակ, մերժուած կամ վտարուած շատ մը բարենպաստ հաստատութիւններէ, գիշերներ ամբողջ բաց երկինքին տակ մնացած, եթէ անձնասպանութեան ալ դիմած ըլլային, այդ՝ եթէ ոչ արդարանալի, գոնէ բացատրելի պիտի ըլլայ, բայց Հայերը կ'ըսեմ, չեն դիմած այդ յուսահատութեան միջոցին եւ կերպով մը, կրցած են փրկել իրենք զիրենք, նոյնիսկ ժամանակի մը ընթացքին, կանոնաւոր աշխատանքի մը, կամ դիրքի մը տէր եղած են։ Ասիկա հայ ժողովուրդին մեծագոյն առաւելութիւններէն մէկն է եւ թերեւս իր լաւագոյն յատկութիւնը։

Վերջերս Ժընեւի մօտ, Լեման լճէն, ոստիկաններ դուրս քաշեցին մարմին մը։ Դեռ ողջ էր ան, բայց կը պայքարէր իր ազատարարներուն դէմ, որպէսզի անոնց փրկութեան գործին ենթակայ չըլլայ։ Իր ինքնութեան թուղթերէն կը հասկցուէր որ Հայ մըն էր, երկար տարիներ Ժընեւ ապրած։ Ոստիկանութեան կողմէ թերթերու տրըւուած էին ի անունին եւ մականունին սկզբնատառերը, որովհետեւ ոչ հրապարակով իմացաւ թէ Հայ մըն էր ան։ Միայն տեղական հայկական միութեան հետաձայնած էին, եւ ան ալ, իր միջոցներուն ներածին չափ, օգնած էր այդ խեղճին, իր ազատումէն վերջ։

Ուրիշ պարագայ մը, բարեբախտաբար ոչ անձնասպանութեան։ Ճիշդ այդ օրերուն, ոստիկանութիւնը Ժընեւի կայարանին մէջ, հանդիպած էր մէկուն որ հոն գիշերել մտադրեր է։ Ոչ ինքնութեան թուղթ ունէր, ոչ լեզու գիտէր։ Հայ գերի մը, նախապէս ռուսական բանակէն, Իտալիա ապաստանած, եւ անկէ քալելով Զուիցերիա անցնիլ յաջողած։ Ինքնաշարժերուետին նետուելով, թափառումներով, ինքզինք Ժընեւ նետած էր, անկէ Ֆրանսա անցնելու գաղտնապէս եւ այդ գիշեր, կայարան անցնելէ վերջ, յաջորդ օր, Ներեւի Անըմասի սահմաններէն, պիտի փորձէր Ֆրանսա մտնել, Փարիզ հասնիլ եւ ազգային օժանդակութեան դիմել։ Իր հայութիւնը հասկցուելէ վերջ, անոր մասին ալ տեղեկութիւն կը տրուի նոյն կոմիտէին՝ որ դարձեալ կ'օգնէ։ Տեղը չէ՞ հոս հարցնելու. պէտք չկա՞յ ընդհանուր ազգային կեդրոնական կազմակերպութեան մը որ ընդգրկէ բոլոր Հայերով զբաղելու դժուարագոյն գործը, զանոնք պաշտպանելու պարտականութիւնը։ Մենք Հայաստանը փրկելու համար նախ Հայը պէտք է փրկենք։ Պէտք էզբաղինք ամէն Հայով, անոր պէտք է այնպիսի ձեռք մը կարկառել զուրգուրանքով, որ անվիրակցօրէն եւ երախտագիտութեամբ, կապուի իր ազգին ամբողջականութեան, մտածէ իր հայրենիքի մասին, Հայ մնայ եւ օգնող մը դառնայ իր կարգին իր ազգին։ Հրեաներուն պէս, մեզ անհրաժեշտ է Հրեաներու ազգային դաշնակցութեան նման մարմին մը ըստեղծել որ զբաղի ամէն հարցով եւ որ Հայուն փրկութեան ճամբան ապահովէ։

Թ. ԳԱՌՆԻԿ

Զարեհ Գավէզեան

Քանի մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ եւս ողբացեալ վաստակաւորի մասին, որուն մահուան պարագաները հաղորդած էր «Ցառաջ»։

Տասնեւութ տարեկանին կը մտնէ Արեւելեան երկաթուղիներու վարչութեան մէջ եւ զանազան պաշտօններէ վերջ հազիւ քսանեւհինգ տարեկան արդէն կայարանապետ է՝ Գոնիայի հարիւրյիսուն հոգինոց պաշտօնէութեան մը գլուխը։ Այս պաշտօնին մէջ մատուցած ծառայութեանց համար կը ստանայ Օսմանեան շքանշանը։

Գահ մը կամբասաանուի իր պաշտօնէն օգտուելով յեղափոխականներու գէնք փոխադրելու մեղադրանքով, բայց ամբաստանութիւնը չեն կրնար հաստատել եւ խնդիրը անհետեւանք կը մնայ։

1899ին կը հրաժարի Արեւելեան երկաթուղիներու վարչութենէն եւ վերադառնալով իր ծննդավայրը, կը նուիրուի առեւտրական ասպարէզին, մասնաւորապէս խոզակի, մետաքսի, ապահովագրական եւ փոխադրութեանց ճիւղերուն։

Այդ թուականէն կը սկսի իր ազգային գործունէութիւնը։

Անդամ Բիւթանիոյ Գաւառ. ժողովին եւ կրթական յանձնախումբին, իր գործունէութեան առանցքը կը դարձնէ գաւառի ազգ. դպրոցներուն զարգացումը։ Այդ գործունէութեան մէջ երբեմն կը հարկադրուի դիմադրել Ստեփաննոս արք. Յովակիմեանի՝ որուն պահպանողական տրամադրութիւնները խոտոր կը համեմատէին իր արդիական ձգտումներուն եւ ծրագիրներուն։

Ազգային գործունէութեան զուգընթաց, անդամ է նաեւ Իզմիթի քաղաքապետական խորհուրդին եւ նախագահ առեւտրական դատարանին։

Այս գործունէութիւնը կը տեւէ մինչեւ 1915, երբ Ապրիլ 11-24ի առտուն ինք եւս կը ձերբակալուի եւ կ'աքսորուի Սուլթանիէ (Գարամանի շրջան)։

Իր աքսորի օրերուն եւ նախ քան ընդհանուր տեղահանութիւնը, Իզմիթի մէջ կը մեռնի իր կինը։ Իմանալով որ իր զաւակներն ու մայրը աքսորուելով Գոնիա հասած են, կը յաջողի փախչիլ եւ գալ գտնել զանոնք, շնորհիւ իր կապերուն։ Ապա իրեններուն հետ կը շարունակէ աքսորի ճամ-

բան մինչեւ Երեւան, ուր ճամբեց Իզմիրի երեսփոխան եւ իր ազգական Օննիկ Իհսանի (Գավէզեան) կ՚արտօնուի իրեն Իզմիր երթալ եւ հոն բնակիլ :

Իզմիրի մէջ եւս կ՚ունենայ ազգային գործունէութիւն, միշտ կրթական մարզին մէջ, ուր կրթական յանձնախումբի անդամ՝ կը վերանորոգէ ազգային վարժարաններու ծրագիրը, ջանալով թարմ ուժերու եւ երիտասարդ ուսուցիչներու փոխանցել տալ դաստիարակելու գործը։ Այս անգամ ալ կր հանդիպի տարբեր ուսուցիչներու ընդդիմութեան :

Զինադադարէն վերջ նախ կ՚աշխատակցի Հրանդ Սամուէլեանի «Դաշինք»ին, ապա առեն մը Սուրէն Պարթեւեանի եւ յետոյ տաղապախտ Սեդրակ Թոքաճեանի հետ (դրս 1922ի աղէտին) կը վարէ «Հորիզոն»ի խմբագրութիւնը ստորագրելով Ժան Նօէլ, Դէտ կամ իրական անունով։ Նոյն ատեն կ՚աշխատակցի La Réforme եւ la Liberté ֆրանսերէն թերթերուն եւ «Արշալոյս» հանդէսին։

Յորապէս հմուտ հայերէն լեզուի, ինչպէս եւ ֆրանսերէնի, անգլիերէնի, թուրքերէնի եւ արդի յունարէնի, այդ շրջանին կը սկսի իր թարգմանութիւններուն, հայացնելով՝ Pièrre de Coulevainի վէպերուն շարքը, «Sur la Branche», «Au coeur de la vie», «L'Ile inconnue» եւն.։ Անգլիերէնէ ֆրանսերէնի կը թարգմանէ Longfellowի «Evangéline»ը։ Հայերէնի կը թարգմանէ Bordeauxի «Ամուսնութեան խնդրանք մը» եւ ֆրանսերէնի՝ Ե. Օտեանի «Ծապլվար»ը, այս վերջին երկուքը տպուած Իզմիր։ Տարիներու աշխատութեամբ պատրաստուած այս ձեռագիրները զոհ կ՚երթան Իզմիրի աղէտին եւ հրոյ ճարակ կ՚ըլլան։ Այդ աղէտէն վերջ փոխադրուած էր Աթէնք, յետոյ Մարսէյլ (1924)։

Իսկ 1933էն ի վեր՝ Նիս, ուր վերջնապէս նուիրուեցաւ իր այնքան նախասիրած գրական եւ թարգմանչական աշխատանքներուն։

Ինչպէս հաղորդած էինք, բազմաթիւ պատմական, գրական եւ իմաստասիրական երկերու թարգմանութենէն վերջ, տարիներու խղճամիտ ու բծախնդիր աշխատութեամբ ֆրանսերէնի թարգմանեց «Նարեկ»ը, մանրամասն ուսումնասիրելով, պրպտելով, բաղդատելով, յաճախ բառի մը, տողի մը, բացատրութեան մը առջեւ օրեր ամբողջ բազմաթիւ աղբիւրներու դիմելով։ Կ՚ընդվզէր, կը բողոքէր Նարեկի այնքան անխնամ եւ անհարազատ աշխարհաբար զոյգ թարգմանութիւններուն համար :

Աւարտած էր «Յառաջ»ի թերթօն «Աչոտ Երկաթ»ի ֆրանսերէն թարգմանութիւնը եւ թերթին լոյս տեսնող համարներուն հետ կը շարունակէր «Թորոս Լեւոնի»ի թարգմանութիւնը :

Նոր Սերունդի «Հայաստան»ի խմբագրութեան փափաքին վրայ, ձեռնարկած էր Զոհրապի «Խղճմտանքի ձայներ»ու թարգմանութեան։ Գիրքը բաց մնաց ձեռագիրներուն քով, երբ կաթուածն իջաւ իր խորտակիչ հարուածը :

Հակառակ իր տարիքին կը պահէր մարմնի ու մտքի ամբողջ կորովը։

ԻՐԱԶԵԿ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ :

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 2 Ապրիլ, (յապաղած) — Սիրելի «Յառաջ», վերջին շաբաթներու ընթացքին Սէնժէռոմի գաղութին մէջ ալ եռ ու զեռ մը կը տեսնուի :

Մեծ Հայուն՝ Ա. Ահարոնեանի կեանքին նուիրուած ժապաւէնի ներկայացումէն ետք, վերջերս վերակազմուած «Կապոյտ Խաչ»ի մասնաճիւղը սարքած էր հրապարակային հաւաքոյթ մը, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 8ին, «Գար Մանուկ» սրահին մէջ։ Այդ օրերուն շրջանս կը գտնուէր Տիկին Էլլէն Բիւզանդ։ Անմիջապէս բանախօսելու հրաւիրեցին եւ յարգելի տիկինը խօսեցաւ Կ. Խաչի աշխատանքներու շուրջ, խոր տպաւորութիւն ձգելով ներկաներուն վրայ։

Վերջերս Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդին Աղբալեան խումբը կազմակերպած էր իր առաջին ձեռնարկը պարահանդէս ներկայացումով մը, որ տեղի ունեցաւ 26 Մարտ շաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս, նոյնպէս «Գար Մանուկ» սրահին մէջ։

Հ. Ե. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընկերներու օգնութեամբ եւ Նոր Սերունդի ղեկավար զոյգ Ցակոբներու ջանքերով պէտք եղած աշխատանքը տարուած էր հանդէսին յաջողութեան համար։

Ժամը ճիշդ 9ին սրահը արդէն կը յորդէր խուռն բազմութեամբ : Հանդէսին պաշտօնական բաժինը բացուած յայտարարուեցաւ «Մարսէյլէզ» եւ «Նոր Սերունդ ենք մենք» խմբերգներով։ Օրուան նախագահ, ընկեր Ե. Դաւիթեան շինիչ խօսքերով պարզեց Նոր սերունդին շինարար դերը։ Ընկերը խօսքը վերջացուց կոչ ուղղելով հայ ծնողներուն որ իրենց զաւակները անդամագրեն Նոր Սերունդին, «Մտնելով այդ Միութեան մէջ, անոնք պիտի սորվին Հայոց պատմութիւն ու աշխարհագրութիւնը, մեր նախնեաց բարքերն ու սովորութիւնները։ Եթէ կ՚ուզէք ձեր զաւակները այլասերումէ փրկել, մտածեցէք անոնց հայեցիդաստիարակութեան մասին »։

Յաջորդաբար բեմ հրաւիրուեցան արտասանող եւ երգող Նոր սերնդականները։ Բոլորն ալ յաջողապէս արտասանեցին ու երգեցին։ Les Oliveէն Օր. եան «Մեռան՝ չկորան», Ռաֆֆի Թեւանեան՝ «Ով Քոլոյեան արտասանեց «Հայու ոգին», Ն. Կոփոյհայրենիք», փոքրիկն Էլիան Ասլանեան՝ «Ես պզտիկ աղջիկ մըն եմ»։ Օր. Ալիս Յարութիւնեանի «Գեղմն հայ դրօշին» արտասանութիւնը իր ամբողջ տեւողութեան ընթացքին ունկնդրուեցաւ խոր տպաւորութեամբ։ Օր. Լ. Թէքնէեան եւ Կ. Յարութիւնեան ներկայացուցին «Պէկզատէ աղջիկը» երգով :

Մարսէյլի Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ ընկեր Ա. Նազարէթեան քանի մը խօսքով պարզեց Միութեան նպատակն ու գործը : Գ. Հ. Համբարձումեան երգեց՝ Սայաթ Նովայէն կտոր մը, եւ բուռն ծափերու մէջ երգեց ուրիշ մը :

Ա. Ահարոնեանի «Արիւնոտ թթխմորը» բեմադրութեամբ ընկեր Ազգին Մարտիրոսեանի Նոր Սերնդականներու կողմէ ներկայացուեցաւ յաջողութեամբ։ Տղաքը լաւ սորված էին իրենց դերերը։ Ապրիք տղաք։

Ներկայացումէն վերջ, ընկեր նախագահը կարդաց ընկեր Ա. Գալեանի (Վիշի) քաջալերանքի նամակը ուղղուած Նոր Սերունդին, ներփակելով 500 ֆրանքի նուէր մը։ Ներկաներն ալ մասնակցեցան եւ գումարը բարձրացաւ 18.100 ֆրանքի : Թաղիս հոգեւոր հովիւը, Տ. Թէրզեան քահանայ նոյնպէս ուղերձով մը խրախուսեց Նոր Սերունդը եւ հազար ֆրանք նուիրեց։ Նկատի առնելով «Յառաջ»ի սուղ սիւնակները, զանց կ՚առնեմ անունները անոնց որոնք հազար կամ 500 ֆրանքով մասնակցեցան նուիրատուութեան։ Թող ներողամիտ ըլլան։

Հանդէսը շարունակուեցաւ հայկական պարերով որոնք յաճախ կրկնուեցան :

Վերջացած էր հանդէսին գեղարուեստական բաժինը, սակայն հանդիսականները կը սպասէին ուրիշ նորութիւններու։

Կէս գիշերէն վերջ սկսան եւրոպական պարերը ղեկավարութեամբ Գ. Զէօրէքճեանի նուագախումբին, իսկերէցները բոլորուած սեղաններու շուրջ ուրախ ժամանց մը ունեցան։ Այս առթիւ խօսք տրուեցաւ «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընկերներէն Ե. Գետրոսեանի որ ըսաւ.— «Նոր Սերունդը կը պատկանի բուն հայ ժողովուրդին։ Ես կը մաղթեմ որ բոլոր հայ երիտասարդները միանան եւ հասկնան իրենց կոչումը, ըմբռնեն թէ ինչ կը նշանակէ օտար հորիզոնի տակ ապրիլ եւ հեռու մնալ հայկական մթնոլորտէն »։

Բոլորն ալ գոհունակութեամբ մեկնեցան առտուան ժամը 5ին ուժ եւ յաջողութիւն մաղթելով Նոր Սերունդին :

Գ. Կոփոյեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ախոյենական «դարձ»ի Զ. մրցումը տեղի ունեցաւ Souppesի մարզադաշտին վրայ։

Կիրակի առտու ժամը 9ին վարձուած հանրակառքին մէջ հազիւ կրցանք զետեղել մարզասէրներուն կէսը։ Երկրորդ հանրակառք մը ստիպուեցանք վարձել հապճեպով։

Ժամը 10ին երկու հանրակառքով մեկնեցանք Ալֆորվիլէն մօտ 120 հոգի։

Ինչ ուրախութիւն եւ կեանք կը ցոլար ամէնուս վրայ։ Ամենափոքրէն մինչեւ ալեւորը։

Հասանք Souppes ժամը 12ին։ Դաշտին բոլորտիքը գետակ մը կը բարեխառնէր գարնանային ջերմութիւնը։

Cadet խումբը ելաւ դաշտ։ Տասը վայրկեան խաղէ վերջ արձանագրեցինք 2 կէտ Ֆէրնանտէզի վարպետութեան միջոցաւ։ Իր կարգին Աքաչեան նշանակեց 2 կէտ եւս։ Ընդհանուր առումով գեղեցիկ խաղ։ Լաւագոյններն եղան, Աքաշեան, Ե. բամեան, Ֆէրնանտէզ, Նետիլեան եւ Գետրոսեան։

Բ. խումբը իր մրցումը շահեցաւ 5—2։ Մասնաւոր գնահատութիւն Թովմասեանի որ կատաղելապէս ըմբռնած է իր դերը եւ որուն «centes»երը ամէն անգամ հիացում կը պատճառեն։ Նոտարեան նշանակեց 2 կէտ գեղեցիկ հարուածներով։ Գնահատելի էին նմանապէս Ցակոբեան Թէքսաս, եւ Քէշիշեան իրենց հերթապահի գեղեցիկ խաղարկութեամբ։

Ա. խումբը իր մրցումը շահեցաւ 1—0։ Արդինքէն յայտնի է թէ որքան դժուարին մրցում մը տեղի ունեցաւ։ Եւ եթէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը այս մրցումը շահեցաւ զայն կը պարտինք յետսապահ գծին բարձրագոյն խաղին։ Կարելի չէր աւելի գեղեցկօրէն դիմադրել Souppesի խումբին որուն ամենափոքր մարզիկը աւելի բարձր եւ աւելի յաղթանդամ էր քան մեր ամենափոքրը։

Սակայն Souppesի բոլոր յարձակողականները կը պարտուէին մեր վերջապահ գծին վրայ ուր աջալուրջ կը հսկէր մեր բերդապահը եւ ուր Մատճալեան կը կազմակերպէր դիմադրութիւնը :

Քէօսէեան նշանակեց խաղին միակ կէտը։

Օրուան լաւագոյն մարզիկներն եղան Քէօսէեան Պաղտասարեան, Մատճալեան :

Վերադարձը եղաւ փառաւոր։ Ինչ խնդութիւն։ Լաւագոյն օր մը մարզիկներուն եւ մարզասէր բարեկամներուն։

★ Կիրակի 10 ապրիլ, Stade Municipal d'Alfortville, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. Բ. եւ Cadet խումբ ընդդէմ Soisyի համապատասխան խումբերուն : Այս տարուան վերջին ախոյենական մրցումն է եւ եթէ շահինք, կ՚արժանանանք տիտղոսին։ Եկէք բազմութեամբ։— Ք. Ուզունեան

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Galeries Kléberի մէջ (24 Ave. Kléber) ապրիլ 2էն ի վեր բացուած է նկարահանդէս մը, Les Romantiques Modernes։ Ցուցադրողներուն մէջ կը գտնուի երիտասարդ նկարիչ Գարզու, որ այս տարի առանձին ցուցահանդէս մը տուած էր Galeries Drouant - Davidի մէջ եւ որ արժանացաւ տեղական արուեստի մասնագէտ թերթերու ջերմ գնահատանքին։ Այս անգամ ալ իր մասնակցութիւնը կը բերէ մօտ տասը նկարներով ինչ որ լաւագոյն ապացոյցն է իր ինքնատիպ արուեստին եւ առանձնայատուկ նկարչութեան : Լ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (138)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ

— Լաւ, ըսաւ Թորոս ծիծաղելով, քեզի հրաման, առանց դուրսը ձայն տարածելու եւ առանց գիս արհանգիստ ընելու գիտցածդ ըրէ :

— Միայն Թոռնիկ քեզ անձնապահապետ ըլլայ, գոնէ զայն կ՚ընդունիս :

— Լաւ :

— Ես Սարգսի հետ մնացած զգուշութիւնները կը հոգանք :

— Լաւ, լաւ, լաւ, Բարկէն հայրիկ, գիտցածդ ըրէ, բաւական է թէ ինձ գանգատ չհասնի։

Հոգ մի ըներ Իշխանիկս :

— Եւ երբ Թորոս քաշուեցաւ գնաց, մեր երեք բարեկամները իրարու երես կը նայէին :

— Ալ իշխանին կեանքը ուղղակի քեզի յանձնուած է, Թոռնիկ :

— Առաջ Աստուած, ըսաւ քաջ երիտասարդը, որուն պայծառ կերպարանքին վրայ սրտին մաքրութիւնը կը փայլէր, ես ոտքս հետքէն չեմ զատեր, ինք ուր է՝ տունս ալ թող հոն ըլլայ։

— Ապրիս որդեակ։ Իսկ մենք, Սարգիս, ալ մեկնի՝ ուր երթայ, ինչ ընէ՝ մեզի բան գործ ընենք։

— Լաւ, ըսաւ Սարգիս եւ երեքն ալ գացին իրենց սենեակները պառկելու :

Ալ Թոռնիկ անբաժանելին եղաւ Թորոսի, իր յատկութիւնները անոր քով աւելի կատարելագործուեցան :

Բայց շատ անգամ կը տեսնուէին Թորոսի քով երկու գեղահասակ երիտասարդներ, Ռուբէն եւ Լեւոն, որոնց ազատոր Պապեռոնէ գիրենք կը բերէր իրենց հօրեղբօրը Վահկայ բերդը. Թշուառ Ստեփանէի երկու զաւակներուն կերպարանքը կը վկայէին արդէն թէ Ռուբինեան զարմին շառաւիղներն էին :

Հօր գութ եւ սէր թէպէտ ունէր Թորոս երկուքին վրայ հաւասարապէս, բայց Բարկէն որ գուշակութեան ձիրքը ունէր.

«Սա պզտիկը հօրեղբօրը տեղը բռնելու յոյս կուտայ, Ռուբէն հօրը զաւակն է, Լեւոն հօրեղբօրը եղած է»։

Եւ իրօք տղան գիտող բնաւորութիւն եւ մեծ համակրութիւն ունէր հօրեղբօրը. բերնէն ելած խօսքերուն ուշադրութիւն կուտար՝ երբ Ռուբէն զուարճութիւնը ամէն բանէ աւելի կը սիրէր :

Քանի մը ամիս անցած էր Սարգիսի այն դիպուածէն վերջը, երբ Թորոս օր մը որսի պիտի ելլէր «Գեռամայ ակունք» ըսուած տեղը յանկարծ երկինք մթնցաւ եւ սոսկալի փոթորիկ մը արգիլեց :

— Վաղը մեր որսը, ըսաւ Թոռնիկին :

ՇԵՐԵՆՑ

տոյսպէս փակել Թշնամի պետութեան ճամբան, ուր որ ալ ներկայանայ: Զինուորական ուժին ծանրութեան կեդրոնը այժմ կը գտնուի Մ. Նահանգներուն մէջ, Եւրոպայի սահմանէն հինգ հազար քիլոմեթր հեռու: Մ. Նահանգներու ժողովուրդը պէտք է ըմբռնէ թէ չենք կրնար յոյս դնել արեւմտեան Եւրոպայի բարեկամներուն վրայ, եթէ պատերազմի առթին մեր ռազմագիտութիւնը հարկադրէ մեզ լքել թշնամին՝ յետագայ ազատագրութեան մը խոստումով: Ի վերջոյ արեւմտեան Եւրոպան կրնայ փրկուիլ միայն արեւմտեան Եւրոպացիներու կողմէ. բայց անոնք փրկուելու համար պէտք է դիմադրելու կամքն ու միջոցներն ունենան: Այդ միջոցներուն մէկ մասը կը կազմեն հրասայլերը, օդանաւերը, թնդանօթները, միւս մասը՝ ապահովութիւնը թէ օգնութիւն պիտի ստանան ժամանակին: Առանց այս միջոցներուն եւ առանց այս մասնաւոր երաշխաւորութեան արեւմտեան Եւրոպայի ոեւէ ազգ եթէ նախայարձակման վտանգ տեսնէ՝ կրնայ յուսահատութեան զոհ դառնալ. իսկ այդպիսի յուսահատութիւն մը հարիւր զօրաբաժին պիտի արժէ նախայարձակի մը համար»:

★ Մ. Նահանգներու ծերակոյտը յառաջիկայ շաբթու պիտի քննէ դաշնագիրը: Բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին այս առթիւ:

Ազգաժողովին վերաբացումը

Երեքշաբթի օր տեղի ունեցաւ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին բացումը, Նիւ Եորքի մէջ, մասնակցութեամբ 58 պետութեանց: Արարողութեան ներկայ էին քանի արտաքին նախարարներ, որոնց մէկ մասը Ամերիկա գացած էր, ստորագրելու համար Ատլանտեանի դաշինքը: Ժողովին կը նախագահէր Աւստրալիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Գ. Էվըթ, որ կարճ բանախօսութեամբ մը հրաւիրեց անդամակից ազգերը յարգել իրենց յանձնառութիւնները համաձայն ՄԱԿի Ուխտին: «Ազգաժողովը միջազգային գերագոյն մարմինն է, ան միայն կրնայ հաւաքական միջամտել խաղաղութեան համար կատարուած ջանքերուն, ի սփիւռս աշխարհի: Համաշխարհային ապահովութիւնը կրնանք ձեռք բերել միայն համաշխարհային կազմակերպութեամբ»:

Ժողովին ներկայ ըլլալու համար դիմում կատարած էին 426 թղթակիցներ 36 երկիրներէ: Այս լրագրողներուն 193ը ամերիկեան թերթերու ներկայացուցիչներ են:

Ժողովին օրակարգին վրայ կը գտնուին 19 առկախ հարցեր, որոնք փոխանցուած են Փարիզի նստաշրջանէն: Նոր խնդիրներն ալ դէզ մը կը կազմեն, սպանիական հարցին մինչեւ կարտինալ Մինծէնթիի դատապարտութիւնը եւ ... Ատլանտեանի դաշինքը: Դեռ չենք յիշեր զանազան բողոքներ Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ կատարուած բռնութեանց դէմ, եւ փոխադարձ մեղադրանքներ, իտալական գաղթավայրերու խնդիրը եւայլն:

Կը կարծուի թէ Խ. Միութեան գլխաւոր պատուիրակը, Կրոմիքօ, փոթորիկ պիտի յարուցանէ, բողոքելով Ատլանտեանի դաշինքին դէմ:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ Գշ. օր 46ի դէմ 358 ձայնով մերժեց զօր. տը Կոլի կուսակիցներէն Գ. Էդմոն Պառաշէնի մէկ բանաձեւը, որ կ'առաջարկէր անմիջապէս լուծել Ազգ. Ժողովը, եւնոր ընտրութիւններ կատարել, փոխանակ սպասելու մինչեւ 1951 Նոյեմբեր: Այս առթիւ ըսաւ թէ իրենց կազմակերպութիւնը ամէնէն զօրաւորն է, քուէներու 26 %ը շահած ըլլալով նահանգային ընտրութեանց մէջ: «Ներկայ խորհրդարանը ազգին կամքը չի ներկայացներ այլեւս: Երեք ուժեր եւ երկու ճակատներ չկան ներկայ աշխարհին մէջ: Կայ միայն մէկ ճակատ համատիրական կարգուսարքի մը դէմ»: Վարչապետը պատասխանելով, դիտել տուաւ թէ տը Կոլի կուսակցութիւնը տակաւին ի վիճակի չէ կառավարութեան ղեկը ստանձնելու, թէ պիտի շարունակեն իրենց քաղաքականութիւնը եւ թէ ընտրութիւնները պիտի կատարուին որոշուած թուականին: Համայնավարները ձեռնպահ մնացին, հակառակ ըլլալով հանդերձ կառավարութեան:

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղին վիճակախաղէն (26 Մարտ) շահած են հետեւեալ թիւերը: Ստանալու համար դիմել տեղւոյն վարչութեան.—

82 2651 4787 3057 1176 914 650 5653 3144 1019 5778 90 1656 6065 5182 4900 3539 5703 2194 812 5534 1510 1000 327 1834 98 2556 3313 3314 3315 3552 2303 5424 134 419 1700 312 1448 3008 508 1435 4270 2930 2966 5881 4521 5891 1671 5302 2221 4170 5388 3540 4165 1622 2276 5958 6069 3538 378 945 184 4573 1017 (3728 613 1423 1147):

Այս վերջին չորս թիւերէն առաջինը՝ կը շահի Րաֆֆիի ամբողջական գործերը: Երկրորդը՝ T.S.F. մը: Երրորդը՝ ինքնահոս ոսկի գրիչ մը, իսկ չորրորդը՝ իւղանկար մը (Արարատ լեռը):

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 1949Ի ԳՆԴԱԽԱՂԻ ՄՐՑՈՒՄ (Դ. տարի)

«ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ» բաժակ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի: Այս կիրակի ամբողջ օրը Stade Municipal de St. Loup: Ա. մաս ժամը 9—1, Բ, մաս 2.30էն սկսեալ, Գ. մաս ժամը 7.30էն մինչեւ կէս գիշեր: (Ընկերահամակրական երեկոյթ եւ պար Cercle de St. Loupի մէջ, Route Nationale:

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ԼՈՒՍԱՐԵՒԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Թ. ՀԵՐՈՑԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկ. Մ. Կարապետեան (մեներգ) եւ Վիէնի Նոր Սերունդի ընկերները, որոնք կը ներկայացնեն «ՎԱՐԶՈՒ ՍԵՆԵԱԿ»ը, (ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը): Մուտքը ազատ է:

ԱՊՐԻԼ 10ԻՆ

Ժողովրդական երգի եւ պարի եւ նուագի ԵՐԵԿՈՅ ազգային տարազներով, Ապրիլ 10ին, ժամը 14.30ին, Club des Ingenieurs, 9bis Ave. d'Iéna, Paris (16), métro Iéna:

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3—11, Ցոլներու սրահը, 5 rue Bonnefoi:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր: Եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ նուագի:

Մուտքը ազատ է:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Երիտ. Ընկերակցութեան պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար 23 Ապրիլին, Օթէլ Սպլանտիտի մէջ, յետաձգուած է Մայիս 7ին, նըկատի ունենալով Ապրիլեան ազգային մեծ սուգը:

ՓԱՐԻԶԻ Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ հետեւեալ արարողութեանց.—

7 ԱՊՐԻԼ Եշ.օր Աւետ. Ս. Աստուածածնի (Պատարագ):

8 ԱՊՐԻԼ, Ուրբաթ առաւօտ վերջին արեւագալ:

8 ԱՊՐԻԼ ուրբաթ երեկոյ ժամը 6ին «Խաղաղական եւ Հսկում»:

10 ԱՊՐԻԼ կիրակի ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ, (հանդիսաւոր պատարագ):

10 ԱՊՐԻԼ կիրակի երեկոյ «ԴՌՆԲԱՑԷՔ» ժամը 4.30ին, պատուիրակ սրբազանը պիտի քարոզէ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ապրիլ 10ի Ծաղկազարդի կիրակին Վալանսի մատուռին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ Գ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՔԻՐԷՃԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ:

Որդին՝ ընկեր Գ. Քիրէճեան կը հրաւիրէ իր հօրը յիշատակը յարգող ազգականները ու բարեկամները:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆ.Կ.Խաչի ընդհ. ժողովը շաբաթ, ժամը 2ին ընկերուհի Ազգանոյշի բնակարանը: Ժողովէն վերջ ժամը 4ին այց՝ ընկերուհիներ Մարիամ Գոնչէկիւլեանի եւ Ծաղիկ Համչէրեանի գերեզմաններուն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G սրահը.— Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9:

ԱՆԻԷՌ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԳԻ Հ. Ց. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Ց. Դ. ԳՈՄՈՆԻ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Սոյն ժողովին ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. «Եօթնեղբայրեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան տարեկան ներկայացուցչական ժողովը կը գումարուի այս կիր. առտու ժամը 9ին, 25 Place Bellecour ընկերվարականներու սրահը: Բոլոր մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

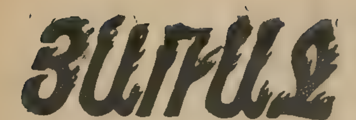

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 տեղլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1676-83

Vendredi 8 Avril 1949 Ուրբաթ 8 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5816-Նոր շրջան թիւ 1227

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 6 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՉԼԱՄԱՐՏԸ

Արձանագրենք անգամ մը եւս,— անոնք որ գլուխն անցած են այս կամ այն խմբակցութեան եւ թերթ կը խմբագրեն, ընդհանրապէս ոչ կը կարդան, ոչ ալ կը մտածեն ։

Այլապէս, ինչո՞ւ այսքան մութ ամպեր դիզուած պիտի ըլլային Հայկական Արտասահմանի հորիզոնին վրայ ։

Ինչո՞ւ երկուքի բաժնուած պիտի ըլլային արմատախիլ եւ ցիրուցան բազմութիւնները, ջուր ծեծելով տարիներ տասներկու ամիս ։

Կարդացողներէ, մտածողներէ աւելի գրիչ շարժողները, թուղթ մրոտողներն են որ արիւն կը պղտորեն ։

Մարդիկ օրերով թուխսի կը նստին որեւէ լուրի, յօդուածի, ճառի կամ բառի վրայ, իրենց մտածումը ներկելու համար ։

Ի զուր կը փորձէք պարզել միջազգային կացութեան ելեւէջները, եզրակացնելու համար թէ որ եւ է նոր պատերազմ կատարեալ պատուհաս մը պիտի դառնար մանաւանդ փոքր ժողովուրդներուն համար ։

Մարդիկ իրենց կարդացածն անգամ չեն հասկնար եւ չան - քարոզ կը կարդան ։ Ըսել կ'ուզեն թէ իրենք խաղաղասէր են, իսկ Դաշնակցականները կուսակից պատերազմի ։

Միշտ բթամիտ եւ մենգամիտ, գրգռիչ խօսքեր ալ կը սահեցնեն — «պատերազմի հեռանկարը բնաւ չի ցնցեր անոնց ջիղերը» ։

Իրենց գլուխը, աչքերն ու ականջները տրամադրած միայն մէկ եղանակի, այս դիմակաւոր տիրացուները կը յաւակնին հանրային կարծիք վարել, միշտ ծուռ մեկնելով ամէնէն բացայայտ իրողութիւնները ։

Եւ այսպէս իրենց միւս ուղեկիցներն ու փոքրաւորները ։ Բոլորն ալ անձնատուր՝ նոյն միտականի եւ օտարոտի ներշնչումներուն ։

Չլամարտը սարքուած է Դաշնակցութեան դէմ, իբրեւ թէ հայկական շահերու պաշտպանութեան համար ։ Բայց, իրականին մէջ կր ծառայէ խնդացներու անոնք որ կը դաւեն այդ շահերուն դէմ ։

Իրենց խօսելու, գրելու, պայքարելու եղանակներն անգամ թարգմանութիւններ, փոխ առնուած կաղապարներ են ։

Ո՛չ մէկ ինքնուրոյն գիծ ։ Ոչինչ՝ որ ուղղակի բխած ըլլայ հայ ժողովուրդի հիմնական շահերէն, անոնց գիտական քննութենէն ։ Պարզապէս՝ «Տէրն մեր ասաց» ։

Եթէ, փոխանակ յամառօրէն շարունակելու ամուլ չլամարտը, բարեհաճէին լրջօրէն քննել անցուդարձը, ի՜նչ քստմնելի ծալքեր պիտի բացուէին իրենց աչքերուն առջեւ ։ Եւ ի՛նչ նիւթեր՝ խորհրդածութեան, վերլուծման, ուսումնասիրութեան ։

Այն ատեն թերեւս դարձ մը կատարէին, մէկդի դնելով իրենց ժանգոտած թիթեղները, որոնք չատ կը յիշեցնեն Բարեկենդանի տեսարանները ։

Չլամարտն անգամ լրջութիւն, պարկեշտութիւն կը պահանջէ ։ Մանաւանդ քաղաքական կեանքի մէջ ։

Օրուան այս ժամուն, իմաստակութեան մարգանքները կամ թխածոյ պատգամները չեն որ պիտի փարատեն մեր հոգերը ։ Ոչ ալ հեռաւոր սուրբերը փառաբանելու եւ ներքին ուժերը պառակտելու, ճակատներ ճեղքելու տմարդի փորձերը ։

Գիւղը կամ ջաղացքը չենք, որպէսզի ուէէ դպիր հաւնոցի մը գլուխը թառելով աապարէզ կարդայ աջ ու ձախ ։

Ոչ ոք իրաւունք ունի կանխայայտ երախտագիտութեան ուղերձներ մատուցանելու, յանուն տարագիր բազմութեանց, խեղաթիւրելով անոնց տենչերն ու տեսակէտները ։

Ամէնէն զօրաւոր եւ բռնաւոր իշխանութիւնն անգամ ի վերջոյ կ'արդահատի, եթէ իր դիմացը տեսնէ բանաւոր հօտ մը, միշտ պատրաստ՝ բազկատարած աղօթելու եւ հաստարակ փշրանքներով գոհանալու ։

Դաշնակցութիւնը չեղած պիտի ըլլար իր կոչումէն, եթէ թոյլ տար որ տնարոյս քաղաքագէտներ կամ նորափետուր «յառաջդիմականներ» այդ վիճակին իջեցնէին տարագիր ժողովուրդը ։

Առաջին չլամարտը չէ այս ։

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԱՐՈՒԵՍՏ ԲԱՆԱԳՈՂՈՒԹԵԱՆ

Ոմն Խաչիկ Ս. Սէմիզեան վերէն վար ընդօրինակելով Դ. Վարուժանի «Անկայծ ճրագը», փառաւորապէս ստորագրեր եւ տպել տուեր է «Երիտասարդ Հայաստան»ի մէջ (8 Մարտ) ։

«Հայրենիք»ն է որ կը պատմէ, խմբագրականով մը (17 Մարտ).

— «Անզգամին մէկը, բնագրին մէջ երկու - երեք բառեր անճարակ կերպով ջնջել կամ փոխելէ վերջ, այդ բանաստեղծութեան ճակտին դրեր է իր անո՛ւնը» ։

Քանի մը հատուածներ, բաղդատելու համար բնագրին հետ —

Ցաղթանակի գիշերն է այս,
Հարս, իւղ լեցուր ճրագին,
Պիտի դառնայ կուռէն տղաս յաղթական
Հա՛րս, ձէթը տա՛ ճրագին ։

Սայլ մը կեցաւ դրանն առջեւ, խոյին քով,
Հարս, վառէ՛ լոյսը ճրագին,
Տղաս կուգայ, ճակատն եպարտ դափնիով,
Հա՛րս, մօտ բերէ ճրագը սեմին ։

Ինչպէս կը տեսնէք, իրար գտած են խմբագիրն ու «բանաստեղծ»ը — բանագո՛ղը ։ Երկուքն ալ արժանի բոցավա՛ռ ծափերու, իրենց համարձակութեան համար ։

Ձե՞ք փորձուիր առանաւոր մըն ալ դուք թխել, ճախացնելու համար քերթողական գանձարանը ։

Մամուլ, մամո՛ւլ, ի՜նչ ոճիրներ կը գործուին քու անունով ։ Մանաւանդ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի ազատ ափերուն վրայ ։

Երէկ ո՞վ կր համարձակէր այսքան վրանբաց բանագողութիւն մը փորձել ։ Նոյնիսկ խաւարակուռ Անատոլուի մէջ ։

Փորձողը հորը կ'իյնար առանց ճրագի ։

Մինչդեռ այսօր մարդիկ մեռելներու ճրագին իւղն անգամ կը գողնան, իրենց թուղթէ լապտերները վառելու եւ փառք մուրալու համար...

ՎԱՀԷ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐ. ՏԵՂԱՊԱՀԻՆ շուրջ ծագած վէճերուն առթիւ, թուրք թերթ մը կր գրէ թէ խնդիրը քաղաքական հանգամանք պիտի ստանայ, եթէ Էջմիածին միջամտէ ։ — Զրոյցի մը համաձայն, Արսլանեան արք. որոշեր է հրաժարիլ, բայց կը սպասէ Պուլկարիոյ առաջնորդ Գուսան Եպիսկ.ի ժամանումին ։ «Ժամանակ» կը գրէ թէ պուլկարական կառավարութիւնը պաշտօնէ դադրեցուցած է այս վերջինը եւ սահմանէն դուրս պիտի հանէ, եթէ թրքահպատակութենէ չհրաժարի ։

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ պիտի մասնակցին 2000 պատուիրակներ, 30 երկիրներէ ։ Ժողովը պիտի բացուի ապրիլ 20ին, Փարիզի մէջ ։ «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ ներքին նախարարութիւնը մերժած է անցագիր տալ կարգ մը պատգամաւորներու ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց փակել Իտալիո՛յ մէջ հաստատուած հիւպատոսարանները, ապրիլ 15էն սկսեալ ։ Միլանի հունգարական հիւպատոսարանն ալ փակուեցաւ անցեալ ուրբաթ օր ։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ մօտ 60 հրեայ զինուորներ անցան Սուրիոյ սահմանը, Դշ. օր ։ ՄԱԿի միջնորդը հրամայեց անմիջապէս քննութիւն բանալ ։ Զինադադարի բանակցութիւններ պիտի վերսկսին այսօր, ուրբաթ ։

ՍՈՖԻԱՅԻ հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ փոխ-վարչապետը, Թրայչօ Քոսթով ոչ թէ ձերբակալուած, այլ պաշտօնանկ եղած է եւ արտաքսուած՝ Պուլկարիոյ Քաղաք. Բիւրոյէն, իբրեւ հետեւանք իր քաղաքական սխալներուն ։ Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը թելադրած է այս պաշտօնանկութիւնը ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ) — Ոսկեայն 1062 (1100), տոլար 319.20 (365), զուից. ֆրանք 80.35 (90.50) ։ Նափոլէոն 4375, զուից. ոսկի 4100, սթերլին 5000, տոլար (20) 20.100, ձողյ ոսկի 580 հազար ֆրանք ։

ՓԱՐԻԶԻ ԿՕՑՈՒՂԻՆԵՐՈՒ բանուորները, 1500 հոգի, գործադուլ յայտարարեցին նախ 24 ժամուան համար, յետոյ «մինչեւ որ կատարեալ գոհացում ստանան» ։

«Երէ պատերազմ ծագի տարը խամ տարի կը տեւէ»

Մ. Նահանգներու բանակի նախարարը, Գ. Քէնէթ Րոյըլ, որ վերջերս պտոյտ մը կատարած էր Եւրոպայի մէջ, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ չորեքշաբթի օր, Բանակի Օրուան առթիւ.

— «Ես չեմ կարծեր թէ պատերազմը մօտալուտ է, բայց զայն խափանելու լաւագոյն միջոցն է հասկցնել թէ Ամերիկան պատրաստ է պատերազմի եւ թէ Մ. Նահանգները ամենալաւ բանակն ունին այսօր, խաղաղութեան թէ պատերազմի համար ։ Մենք չենք կրնար համաշխարհային պատերազմը շահիլ քանի մը օրէն կամ քանի մը շաբաթէն եւ կամ քանի մը ամիսէն, ոչ ալ յաղթանակ ապահովել նախատեսելի ապագայի մը մէջ, կենալով մեր ափերուն վրայ, ժայռեր կամ հրթիռներ արձակելով կամ ուրիշ բաներ փորձելով ։ Եթէ որեւէ ապագայ պատերազմի առաջին շրջանին կորսնցնենք մեր յենարանը Եւրոպայի, Ասիոյ եւ Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ, եթէ թոյլ տանք որ նախայարձակ բանակ մը գրաւէ Եւրոպան, պատերազմը տասը կամ քսան տարի, թերեւս աւելի երկար պիտի տեւէ» ։

Նոյն օրը ճառ մը խօսելով, փոխ-ապարապետն ալ զգուշացուց որ չափազանց յոյսեր չդրուին օդանաւերու եւ հիւլէական ռումբերու վրայ, յաղթանակը շահելու համար ։ «Այս բոլոր զէնքերը խարիսխներ կը պահանջեն, պաշտպանուած՝ ցամաքային զօրաւոր ուժերու կողմէ» ։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ԵՒ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Բանակի օրուան առթիւ, ապրիլ 6ին զինուորական կարեւոր ցոյցեր տեղի ունեցան Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ, ինչպէս եւ Եւրոպայի այն մասերուն մէջ ուր ամերիկեան զինուորներ կան ։ Ամէնէն տպաւորիչ զօրանցքը տեղի ունեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, հիթլերական բանակի նախկին մարզադաշտին վրայ, 150 քիլոմեթր հեռու խորհրդային շրջանէն եւ չեխական սահմանագլուխէն ։ Զօրանցքին կը մասնակցէին 3500 զինուորներ 1200 դրահապատ կառքերով, որոնց 200ը հրասայլեր էին ։ Միեւնոյն ատեն բազմաթիւ օդանաւեր կր սաւառնէին ։ Ամերիկեան հրամանատարը, զօր. Քլէյ, ճառ մը խօսելով յայտարարեց.

— «Դուք խորհրդանշանն էք մեր երկրի միշտ վճռական կամքին, որ կը ձգտի պայքարիլ ազատ մարդոց իրաւունքներուն պաշտպանութեան համար ։ Մենք միացանք ապրելու համար, յարգանքով ... հետեւաբար թեան եւ յանձն առինք ապահովել խաղաղութեան պահպանումը, ի հարկին զինու զօրութեամբ խափանելով նախայարձակումը» ։

★ Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ ցամաքային, ծովային եւ օդային ուժերու վարիչները Ֆլորիտա պիտի երթան, խորհրդակցելու համար զօր. Այզընհաուըրի հետ ։ Խորհրդակցութիւնները պիտի շարունակուին յաջորդ շաբթու ։

★ Եչ. օր արեւմտեան հինգ պետութեանց ազգ. պաշտպանութեան նախարարները՝ ժողով գումարեցին Լա Հէյի մէջ, խորհրդակցելու համար Ատլանտեանի դաշինքին գործադրութեան եղանակներու մասին ։

Քաղաքական ներում Պերլինի մէջ

Պերլինի արեւմտեան շրջանին երեք հրամանատարները — անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան — որոշեցին ընդհանուր ներում շնորհել այն Գերմաններուն որոնք 30 տարեկան են կամ աւելի երիտասարդ, կամ 65տարեկան են եւ աւելի ծեր, եւ կամ անկար են 50 % համեմատութեամբ ։ Ասոնք պիտի չդատուին հականացի դատարաններուն առջեւ ։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, արեւմտեան Պերլինի բնակիչներուն 60 — 70 %ը, որոնք դեռ դատուած չեն, ազատ պիտի մնան նացիականութեան համար հաստատուած պատիժներէն ։ Ուրեմն պիտի կրնան փոխել իրենց անձնագիրները, ստանալով սովորական թուղթեր ։

Այն նացիները որոնց դէմ որոշ ամբաստանութիւններ կան պիտի դատուին սովորական եղանակով ։ Ընդհ. ներումէն պիտի օգտուին մօտ հարիւր հազար Գերմաններ ։ Անոնք որ պատասխանատու պաշտօններ վարած են նացի կուսակցութեան մէջ, պիտի դատուին ։ Ներումը պիտի գործադրուի նաեւ արեւմտեան Գերմանիոյ միւս մասերուն մէջ ։

★ Արեւմտեան Գերմանիոյ գերմանական Սահմանադիր Խորհուրդը նոր ժողով մը գումարեց, միջին ճամբայ մը գտնելու եւ համաձայնելու համար երեք դաշնակից պետութեանց հետ, որոնք մերժած էին իրենց առաջարկած սահմանադրութիւնը ։ Երեք պետութեանց արտաքին նախարարները, որոնք Ուաշինկթըն կը գտնուին, մասնաւոր ազդարարութիւն մը ուղղած էին Գերմաններուն, որպէսզի վերջ տան իրենց ընդդիմութեան ։ Խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին Ուաշինկթընի մէջ, գերմանական ուրիշ խնդիրներ լուծելու համար ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՆՉ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԸ (D P)

Գնդապետ Ճերի Սէյճ Գերմանիոյ Մ. Նահանգներու շրջանին գլխաւոր քննիչը, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Գերմանիոյ տարագիրներու մասին.—

Եւրոպայի մէջ 800.000 տարագիրներ կան, որոնց խնամքին համար կ'աշխատին Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութիւնը (IRO), բարեսիրական հաստատութիւններ, Միացեալ Նահանգներու բանակը, որ տակաւին կէս միլիոն տեղափոխուած անձեր ունի իր հսկողութեան տակ։

Մինչեւ հիմա 4500 գաղթականներ գացին Մ. Նահանգները։ Այս տարագիրները ընդունելու դժուարութիւնները թէեւ վարչական են, այսուհանդերձ առաջարկներ կան անոնց թիւը հասցնել 400.000ի։ Այն երկիրները որոնք կ'ընդունին գաղթականները, միշտ ալ մտահոգ են անոնց քաղաքական, կրօնական համոզումներուն մասին, առողջութեան եւ բարոյականի, ինչպէս եւ անոնց աշխատանքի կարողութեան, իբրեւ ինքնապահ քաղաքացիներ։

Տեղափոխուած անձերու մեծ մասը գրաւեալ երկիրներէն բերուած էր Գերմանիա իբրեւ աշխատաւոր։ Շատեր կեդրոնացման կայաններու բանտարկեալներ են, ուրիշներ պատերազմական գերի։ Մինչեւ ութ միլիոն հոգի Նացիներու ձեռքէն անցան Դաշնակիցներու կողմը։ Մօտաւորապէս եօթ միլիոն անձեր վերադարձան իրենց հայրենիքները, Ռուսիա եւ Արեւմտեան Եւրոպա 1945—47ի զանգուածային հայրենադարձի ատեն։

Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ Արեւմտեան Դաշնակիցներու շրջաններուն մէջ կան ութ հարիւր հազար Լիթուանացիներ, Լաթվիացիներ, Էսթոնացիներ, Լեհեր, Ուքրանացիներ, Եուկոսլաւներ եւ ուրիշներ որոնք պետութիւն չունին եւ որոնք չեն ուզեր վերադառնալ իրենց հայրենիքը, վախնալով կրօնական, ցեղային կամ քաղաքական հալածանքէ։ Ասոնց 100 հազարը լեհ Հրեաներ են որոնք եկած են Լեհաստանէն 1946—47ին։

Ամերիկեան բանակը իր շրջանին մէջ կէս միլիոն ժողովուրդին բովանդակ պատասխանատուութիւնը իր վրայ առած էր։ Սակայն ներկայիս «ԻՐՕ»ն ինք ստանձնած է պարենաւորման հոգին մեծ մասը։ «Իրօ»յին եկամուտը կը գոյանայ մեծ մասով ամերիկացի հարկատուներու վճարած տուրքերէն։

Այս ցիրուցան բազմութեանց ճակատագրին համար չորս միջոցներ կ'առաջարկուին.— Առաջին՝ բռնի հայրենադարձ, երկրորդ — գերմանացնել զանոնք, սակայն ասիկա կրնայ պատճառ դառնալ տեւական պայքարի։ Միւս կողմէ տնտեսական տեսակէտով գաղթակայանները փակելով կէս միլիոն ոչ - Գերմաններ աւելցնել քանդուած շրջաններուն մէջ, հարցին լուծումը չէ։ Երրորդ — յաւիտենապէս պահել իրենց կայաններուն մէջ, դարձեալ լուծում չէ եւ բեռ ամերիկացի հարկատուներուն վրայ։ Չորրորդ — վերստին տեղաւորել զանոնք ազատ երկիրներու մէջ, ուր կարենան արտադրական կեանքի մը նուիրուիլ։

Մօտաւորապէս 30 երկիրներ սկսան ընդունիլ այս տեղափոխուած անձերէն։ Մեծն Բրիտանիան ներս առաւ հարիւր հազար, Պելժիքան, Քանատան եւ Վենէզուէլլան 30 հազար։ Կ'ըսուի թէ այս նոր գաղթականները շատ լաւ յարմարած, ձուլուած են եւ դարձած արտադրող անդամներ։

Այս տեղափոխուած անձերը շատ կրօնասէր մարդիկ են։ Ամէն մէկ կեդրոնի մէջ անոնք շինած են, իրենց իսկ ձեռքերով, եկեղեցիներ։ Ամէն մէկ կեդրոն ունի իր դպրոցը։ Ամերիկեան շրջանին մէջ 60 հազարէ աւելի մանուկներ կը յաճախեն դպրոց, եւ կ'ուսանին բացի անգլերէնէ, մէկ երկու օտար լեզուներ։

Միացեալ Նահանգներու բանակի սպաները կը կը պատրաստեն անոնց ոստիկանութիւնը։

Այլուր փոխադրուած անձերու (D. P.) առողջական վիճակը շատ աւելի գոհացուցիչ է քան Գերմաններունը։ Գրեթէ որեւէ համաճարակ պատահած չէ մինչեւ հիմա, թերեւս անոր համար որ միեւնոյն առողջապահական մեթոտները կը գործածուին անոնց համար ալ ինչ որ Ամերիկեան բանակին զինուորներուն։ Հիւանդանոցները կը ղեկավարուին տեղափոխուած անձերու կողմէ, որովհետեւ անոնց մէջ շատ կան պատրաստուած հիւանդապահներ եւ բժիշկներ։ Ժողովուրդին առողջութեան մեծ հոգ կը տարուի, իսկ փոքրերը շատ առոյգ եւ առողջ են։

Ուրիշ շահեկան մանրամասնութիւններ յաջորդով։

Ք.

Ցուցեր Վասպուրականի վերջին նահանջէն

1917ի Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան պատճառով, ռուս զօրքը անգլուխ հօտի նման «դէպի տուն» նշանաբանով կը լքէր Կովկասի ռազմաճակատը եւ կը չուէր դէպի Ռուսիոյ խորերը։ Թուրքիոյ ճակատին վրայ կը մնար, հայ ժողովուրդը մէս մինակ, կտրուած արտաքին աշխարհի բոլոր յարաբերութիւններէն։ Անել կացութիւն մը ստեղծուած էր եւ այդ քաոսէն դուրս գալը հրաշք էր։ Ճզակոտոր ժողովուրդը կամ պիտի ոչնչանար, եթէ թոյլ գտնուէր եւ կամ պիտի ապրէր, ինչպէս որ եղաւ։

Արդարեւ, հայ ժողովուրդը, առաջնորդութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, անգամ մը եւս ծառացաւ բռնութեան դէմ, որ կը սպառնար, ի սպառ ոչնչացնել։ Կովկասի բոլոր ազգերը անխտիր, Թուրքին կամ բարեկամ էին կամ ցեղակից։ Հետեւաբար անոր Կովկաս մտնելէն դժգոհելու պատճառ մը չունէին։

Կրնաք երեւակայել թէ ինչքան ծանր զոհողութիւն էր ստանձնել ղեկավարութիւնը ժողովուրդի մը որ Թրքական եաթաղանէն հազիւ ճողոպրած, կը նահանջէր ու կը փախչէր, ուր որ ճամբայ մը գտնէր։ Թուրքը դեռ Ալեքսանդրապոլ չհասած, Թիֆլիսէն անգամ ծայր տուած էր արտագաղթը դէպի Հիւս. Կովկաս եւ Ռուսաստանի խորերը։

Ահա այդ օրերուն, Վասպուրականցիներէն մաս մը տակաւին կ'ապրէր Վանի մէջ, ամբողջովին կտրուած աշխարհէն, նոյնիսկ Երեւանէն։ Կառչած իր պատմական հայրենի սիրասուն հողին ու ջուրին, ծառին ու թուփին, ան չէր ուզեր լքել զայն առանց արիւն թափելու։ Այսպէս էր որ, Ռուսերու քաշուելէն վերջ, Վանի մէջ կազմուեցաւ զուտ հայկական ինքնավար իշխանութիւն մը։ Հոս կ'արժէ յիշել կարգ մը դէմքեր որոնք գործօն դեր կատարեցին այն կռիւներուն մէջ, որոնք տեղի ունեցան Վանէն Սալմաստ, Ուրմի, Սօլտուզ, մինչեւ Սային Գալա։

Զանազան վարչական գործեր կը վարէին Կոստի Համբարձումեան (նահատակուած), Սամուէլ Մեսրոպեան, Սահակ Տ. Թովմասեան եւ Հմայեակ Գաղտասարեան։ Իսկ զինուորական մարմինը կը վարէին Լ. Շաղոյեան, Տ. Գաղտասարեան, Գուլկարացի Գրիգոր, իբրեւ օգնականներ ունենալով հին թէ նոր դաշնակցական խմբապետներ, Մոկացի Համբարձում (նահատակուած), Սպակերտցի Սամուէլ (նոյնպէս), Շատախի գործիչ, Ազատ Սիմոնեան, Բադիկ (նահատակուած), Մուրատ Տէլոյեան (նահատակուած), Մեսրոբ Զանոյեան Ոդմիցի Աւօն (նահատակուած)։ Ընթերցողը թող ինքն իրեն հարց տայ, թէ այս ընդհ. ղեկավարութեան մէջ կա՞յ հատիկ մը յիշեալ նազարականներէն, որոնք երեսուն տարի վերջ, առանց Հայաստան անգամ տեսնելու, այսօրեանգէտի հովեր առած շան քարոզ կը կարդան, ժողովուրդի միտքը շփոթեցնելու համար։

1918 Յունուարին ընդհ. զօրակոչ յայտարարուեցաւ Վանի մէջ։ 18էն մինչեւ 45 տարեկան տղամարդիկ զէնքի տակ առնուեցան։ Առաջին անգամ հնարաւոր եղաւ կազմակերպել չորս հազարնոց բանակ մը, որ անմիջապէս բռնեց Ոստանի եւ Առնիսի ռազմագիծերը։ Մինչեւ Կարնոյ գրաւումը Վանի մէջ Թուրքերու կողմէ ոչ մէկ շարժում տեղի ունեցաւ, հաւանաբար Երեւանի հետ եղած հաղորդակցութեան գիծը կտրելու եւ Վանը բացարձակապէս պաշարելու նպատակով, ինչպէս տեղի ունեցաւ արդէն։ 1918 Մարտ 17ին Առնիսի եւ Ոստանի զոյգ ճակատներուն վրայ Թուրքը անցաւ ընդհ. յարձակողականի։ Այս անգամ Վասպուրականցին իր ինքնապաշտպանութիւնը կը մղէր բաց դաշտի վրայ, ճակատ ճակտի, տասնապատիկ աւելի Թրքական կանոնաւոր բանակներու դէմ։ Ան այլեւս Ապրիլեան հերոսամարտի նման թաղամասերու եւ տուներու մէջ փակուած չէր իր գոյութեան պայքարը մղելու համար։ Կռուի չորրորդ օրը Առնիսի մեր ուժերը Զելանի Քիւրտերուն կողմէ կռնակէն պաշարուելով, կ'իյնան երկու կրակի մէջ, եւ կը ստիպուին նահանջելու։ Առնիսէն հեռախօսով անմիջապէս լուր տրուեցաւ Վանի զին. մարմնին իրենց նահանջի մասին։ Քսանըչորս ժամէն միայն հնարաւոր կը գտնէին ժողովուրդի նահանջը Բերկրիէն դէպի Երեւանը, այլապէս գիծը կտրուած կը համարուէր։ Անհնարին էր երկու օրուան ճամբայ կտրել 24 ժամէն, բեռնաւորուած ժողովուրդի մը համար։ Ոստանի ճակատը մեր ուժերը հերոսաբար կը դիմադրէին, որպէսզի ժողովուրդը միջոց ունենար քաշուելու։ Հինգերորդ օրը միայն մեր զինուորները ստիպուեցան հոն քաշուիլ։ Ոստանի դիրքերէն, միեւնոյն ատեն քայլ առ քայլ դիմադրելով, որպէսզի նահանջող ժողովուրդի մէջ խուճապ չծագի։

Յիսուն հազարի չափ ժողովուրդ մը խռնուած Ճանիկ գիւղի մէջ անհամբեր կը սպասէր ելքի մը։ Ամբողջ գիշեր մը զինուորական մարմինը եւ Վանի բոլոր յայտնի գործիչները ժողովի նստան, ճար մը խորհելու եւ ժողովուրդը փրկելու համար։ Ոմանք կ'առաջարկէին քաշուիլ կղզիները եւ շարունակել ինքնապաշտպանութեան կռիւը, իսկ ուրիշներ որոնք լաւ ծանօթ էին Ռուսաստանի ներքին յեղափոխութեան, այդ վերջին նահանջը միւսներուն հետ չշփոթելով՝ ընդդիմացան։ Վճռական դեր կատարեց Լ. Շաղոյեանը։ Հակառակ իր ստացած ծանր վէրքերուն, բնաւ չյուսահատեցաւ։ Իր կտրուկ որոշումը եղաւ,— ժողովուրդը եւ զինուորը, միասին պէտք է ըլլան, մեռնին կամ ապրին։ Զինուորը ուր որ պիտի երթայ, պարտաւոր է միասին տանիլ ժողովուրդը։

Յառաջապահ եւ վերջապահ զինուորներու դասաւորումէն վերջ, որոշուեցաւ ամբողջ ժողովուրդով քաշուիլ դէպի Պարսկաստան։ Հինգ օրուան տաժանելի ճամբորդութենէ մը, եւ սահմանագլուխի վրայ քիւրտ Սմկոյի հետ քանիցս ընդհարելէ վերջ, մեր ժողովուրդը ապահով անցաւ Սալմաստ։ Վասպուրականի ուժերը Սալմաստի եւ Ուրմիոյ մէջ երկու գլխաւոր դեր կատարեցին։ Առաջին՝ որ իրենց հետ ազատեցին Ատրպատականի հարիւր քսան հազար, հայ եւ ասորի ժողովուրդները որոնք կոտորածի ենթակայ էին արդէն։ Երկրորդ՝ վեց ամիս անդադար իրենց մղած ճակատամարտներով, զբաղեցուցին Ալի Իհսան փաշայի քառասուն հազարի համնող Թրքական զօրամասերը, որոնք կ'աճապարէին օր առաջ, Ջուլֆայէն անցնիլ լեռնային Հայաստան, կռնակէն ուղղակի Երեւանը զարնելու համար։ Ահա այսպէս վերջ գտաւ Վասպուրականի վերջին նահանջը, 1918 Մարտ 23ին։

Մեր երկիրն ու հողը ճարահատ ձգեցինք Թուրքին, բայց ոչ ժողովուրդը։ Թուրքը թէ Ապրիլեան Եղեռնով եւ թէ 1918ի յարձակողականներով, երկու անգամ փորձեց Վասպուրականի հայ ժողովուրդն ալ բնաջնջել, բայց իր նպատակին չհասաւ։

Այսօր 31 տարի է որ կ'ապրինք մեր երկրէն դուրս, օտար երկիրներ, բայց եւ այնպէս մեր հայրենիքի սէրը իր քաղցր յիշատակներով եւ իր պատմական կոթողներով ամէն օր եւ ամէն վայրկեան մեր երեւակայութեան առջեւ կը պատկերանայ։ Ամայի եւ աւերակ է մեր երկիրը։ Վասպուրականի 33 հազար քառ. քիլոմեթրը տարածութեամբ նահանգի մէջ հազիւ ութսուն հազար բնակիչ կայ։ Մեծամասնութեամբ Քիւրտեր։ Մինչդեռ բուն իրաւատէրը, այսինքն բնիկ Վասպուրականի հայ ժողովուրդը միայն այսօր կը համրէ 250.000 բազմութիւն մը, որ մեծ մասով կ'ապրի Հայաստանի նեղ սահմաններուն մէջ...

Ոչ աղերսագրին հաւատք կ'ընծայեմ, եւ ոչ ալ մարդկութեան քարացած խղճին կ'ապաւինիմ։ կը հաւատամ միայն մէկ բանի,— Զօրաւոր կամք եւ վճռական ուժ։ «Երկրի մը սահմանները երկաթեայ չեն», ինչպէս ըսուած է, պատմական առիթով մը։

Մարսէյլ

Զ. ՇԱՐՈՑԵԱՆ

Երիտասարդական ձեռնարկի մը

ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նախկին տարէց եւ նոր երիտասարդ մարզասէրներէ կազմուած հաւատաւոր խմբակ մը, հինգվեց ամիսէ ի վեր լծուած էր լրջօրէն աշխատանքի եւ, լուռ ու մունջ կը գործէր։ Իրենց նպատակն է համախմբել եւ վերակազմել Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ ցրուած հին թէ նորահաս մարզասէրներ, ինչպէս եւ մարզական խմբակցութիւններ որոնք լքուած ու անտեսուած, զրկուած են ամէն բարոյական եւ նիւթական օժանդակութենէ։

Ուրախութեամբ ողջունելով իրենց յաջողութիւնները, կ'ուզէի ներկայիս մարզասէր հասարակութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել ըստացուած արդիւնքին վրայ։

Անոնք այդ կարճ ժամանակամիջոցին ոչ միայն յաջողած են համախմբել հարիւրի մօտ մարզասէր երիտասարդ երիտասարդուհիներ, պատանի պատանուհիներ, եւ ամէն զոհողութիւն ստանձնելով վարձած են մարզադաշտ մը բոլոր յարակից բաժիններով եւ յարմարութիւններով։ Միեւնոյն ատեն ապահոված են պատկան իշխանութեան վաւերացումը։

Մարզադաշտը կը գտնուի Porte d'Orléansի մօտ, La Vache Noire կոչուած թաղամասին մէջ, Stade Olier, 11 rue d'Arcueil։ Հոս է որ 1948 Նոյեմբեր 21էն ի վեր ամէն կիրակի առաւօտ զանազան շրջաններէ խումբ խումբ իրենց առարկաները պարունակող փոքրիկ պայուսակներ բռնած կուգան կը հաւաքուին։ Ամէն խմբակ իրենախասիրած մարզական խաղերուն կը հետեւի, յառաջ տանելով մարզական կրթութիւնը ազատ ու բաց դաշտին վրայ, մաքուր ու առողջ օդին մէջ, հեռու, սահմանափակ սրահներու ապականութիւններէն։

Կուգան նաեւ վարիչ մարդիկները որոնք, սիրայօժար յանձն առած են կատարել իրենց դաս-

տխարակի պարտականութիւնը եւ հողէին փա - բած գործին։

Կազմակերպիչ խմբակն ալ, միշտ ներկայ կ'ըլլայ հաւաքաւար, մօտէն հսկելով կատարուած աշխատանքներուն ու փորձերուն, իրենց թելադրութեամբ զարկ տալով մարզական շարժումին։

Անցնող առաջին մէկ երկու ամիսներու ընթացքին անոնք շատ մեծ դժուարութեանց եւ անհաճոյ դէպքերու եւ երեւոյթներու հանդիպեցան, բայց եւ այնպէս առանց վհատելու կրկնապատկեցին իրենց կորովն ու եռանդը եւ յաջողեցան բաւական մեծ գումար մը ապահովել, դաշտին վարձքն ու մարզիկներու անհրաժեշտ առարկաները գնելու համար (հագուստ, կաուչուէ կօշիկ, գնդակ եւ զանազան խաղերու յատուկ իրեր)։

Պէտք է յիշենք նաեւ որ այս դրամական յաջողութիւնը արդիւնք էր նախ քանի մը կազմակերպիչներու փոխառութեան ու մանաւանդ այն բարեկամ խմբակցութեանց որոնց սրտին կը խօսէր այս շարժումը ։

Ներկայիս եղանակին համեմատ կը կատարուին գնդախաղի, «պասքէթ պօլի», —վօլի պօլի», վազքի եւ ցատկելու փորձեր։ Վերջերս մօտ քսան երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ դիմում կատարեցին«Թէնիս»ի համար եւ կը սպասեն,վայրին յարդարումին։ Մայիսին պիտի սկսին լողալ սորվելու փորձերը սեփական աւազանին մէջ, որ ունի 30—40 մեթր երկայնութիւն,8մեթր լայնք եւ 3—4 մեթր խորութիւն, ինչպէս եւ յարակից բացօթեայ սրահ մը, «տուշ»ի բաժին մը վեց ցնցուղներով։ Այս բոլորէն զատ մեծկակ սրահ մը, հագուստի եւ լուացուելու, յարակից մասերով ու խմիչքի բաժին մը։ Այս սրահին մէկ անկիւնը զետեղուած պահարանը կը ծառայէ հագուստի, գնդակի ու այլ իրերու եւ մանաւանդ դեղերու , որոնք կը գործածուին արկածէ վիրաւորները դարմանելու, վարիչ մարզասէրի մը կողմէ։

Մինչեւ հիմա կատարուած փորձերու շնորհիւ, կազմուած է գնդախաղի առաջին խումբը որ վերջերս շահեցաւ շատ կարեւոր յաղթանակներ, չարաչար պարտութեան մը մատնելով շատ աւելի զօրաւոր տեղական խումբեր, ինչպէս գրած էր « Յառաջ» (23 Փետրուար)։

Մօտերս պիտի կազմուին նաեւ «պասքէթ պօլի» եւ «վօլի պօլի» խումբեր որոնք նոյնպէս մրցումներ պիտի կատարեն տեղական եւ օտար խումբերու դէմ։ Վերջին օրերս եւս յաջողութիւն ձեռք բերին ապահովելով ընդհանուր մասնագէտ մարզիչ մը, իբրեւ արդիւնք կրթ. Նախարարութեան մօտ կատարուած դիմումի մը։

Բացի վարչական կազմի անդամներէն վարիչ մարզիկներէն եւ մարզասէր երիտասարդներէն, մեծ թիւ մը կը կազմեն նաեւ ծնողքներ եւ հետաքրքիր հասարակութիւն մը, թէ փորձերու եւ թէ մրցումներու ժամանակ։ Բոլորն ալ տեսնելով նարուած յաղթանակները, գոհունակութեամբ կը վերադառնան, անհամբեր սպասելով յաջորդ կիրակիներու ։

Սակայն ,հակառակ ցարդ ձեռք բերուած յաջողութեան, դեռ պակասներ եւ անհրաժեշտ պէտքեր շատ կան։ Գործադիր մարմինը ամէն ջանք կը թափէ, լրացնելու համար զանոնք, վստահելով մարզասէր հասարակութեան, բարոյական եւ նիւթական աջակցութեան։ Անոնք որոշած են Յուլիս 3 կիրակի առաւօտէն մինչեւ ուշ գիշեր, մարզադաշտին վրայ կազմակերպել, մարմնամարզական ընդհանուր դաշտահանդէս մը,ուր մարզիկները առաջին անգամ պիտի կատարեն իրենց սորված մարզանքի խաղերն ու մրցումները, բոլոր ճիւղերով։ Կը յուսանք որ բազմահազար հասարակութիւն մը հաւաքուի այդ օրը ազգային Նախանձախնդրութենէ մղուած, բերելու համար իր բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը ։

Մինչ այդ կը պատրաստուին մօտերս թէյասեղան խնճոյք մը կազմակերպել, բոլոր մարզիկներն ու բարեկամները համախմբելու համար տաքուկ մթնոլորտի մէջ , յիշատակելի օր մը ապրելու ։

Սիրելի բարեկամներ, յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն ։

ԽԹԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ԽՐԱՏ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կ'իմանամ թէ Սէնթ Անթի երիտասարդները վիրաւորուած են վերջին թղթակցութենէս։ Ես այդ ընդվզումը բարենշան գտնելով, պիտի թելադրէի որ քաջ ըլլան եւ հպարտ՝ իրենց ազգային ծագումով։ Մենք ունեցած ենք ոչ միայն Մեծն Տիգրաններ, Արտաշէս աշխարհակալներ, այլեւ, Նոր ժամանակներու մէջ Սերոբներ, Անդրանիկներ եւ շարան շարան քաջեր որոնք պայքարեցան դարաւոր ոսոխներուն դէմ, բարձր պահելով հարոն պատիւը։ Անոնց զոհողութեանց շնորհիւ էր որ ափ մը հող ունինք իբրեւ կորիզը ապագայ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի։

Սիրելի երիտասարդներ, դարձէք մոլորութեան ճամբէն, հայ ազգը պէտք ունի ձեզի պէս քաջարի եւ կայտառ տղաքներու ։

Սրտիս ցաւէն էր որ գրեցի առաջին դիտողութիւններս։ Եթէ բոլորդ ալ միահամուռ կապուիք հայ մարզական միութիւններու ու մանաւանդ Նոր Սերունդին, ամէնէն առաջ դուք պիտի փրկուիք։ Աշխատեցէք որ բարոյական արժանիքներ ունենաք։ Լսեցէք ձեր մեծերը եւ բնութիւն չզղջաք։

Այս առթիւ ըսեմ որ կողոպուտի մասին եղած ակնարկը Սէնթ Անթի մասին չէր, այլ «Ազգ. Ճակատ»ի Մարսէյլի կեդրոնին ։ — Վտարանդի

★

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՌՈՄԱՆ, 4 Ապրիլ.— Նոր Սերունդէն վերջ, Խաչուհիները եւս տօնեցին իրենց «Օրը», ապրիլ 2ին։ Իրենց երեկոյթը դժուարահաճներն անգամ գոհ ձգեց։ Սրահը լեցուն էր։ Ներկայ էին ընկերներ եւ ընկերուհիներ Վալանսէն, Փոն տ'Օպնայէն եւն.։ Երեկոյթին բացումը կատարեցին Խաչուհիներ Ա. Շէյթանեան եւ Հ. Ասատուրեան, պարզելով Կապոյտ Խաչին մարդասիրական եւ ազգասիրական գործունէութիւնը։ Գ. Գիլալեանի «Մէկ էյ տեսայ եարս էր գալիս» մեներգին յաջորդեց « Երկու հնակարկատներու » ներկայացումը։

Օրուան բանախօսը, ընկեր Ս. Սիսլեան իր սովորական խանդավառութեամբ ներբողեց Կապոյտ Խաչին ազգօգուտ գործունէութիւնը ։

Միջնարարին հաւ մը եւ 6 փողկապներ վիճակահանի դրուեցան,հաւը շահեցաւ « Յառաջ»ի աշխատակից ընկեր Աղգին Մարտիրոսեան։ Միջնարարէն վերջը բեմադրուեցաւ հէքեաթունակ « Ձիւնաթոյլը» (Blanche neige et les sept nains) որ շարժանկարի ժապաւէնի մը տպաւորութիւնը գործեց։ Ինչպէս «Երկու հնակարկատներու» նոյնպէս ալ «Ձիւնաթոյլի»գլխաւոր դերակատարները, իրենց դերերը լաւ կատարեցին։ Եթէ քանի մը դերակատարներ իրենց դերերը լաւ սորված ըլլային, ներկայացումները աւելի յաջող պիտի ըլլային։

Ուշ գիշերին հանդէսը վերջ գտաւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ։ Հետեւեալ օրը ընկեր Յարութիւն Գօյաճեանի բնակարանին մէջ, Նոր Սերունդի անդամներու առջեւ, առաւօտեան ժամը 10—12, ընկեր Սիսլեան դասախօսեց Ազատութեան եւ Հայրենիքի մասին։ Դասախօսութեան առթիւ առակի ձեւով յիշուած օրինակները, յեղափոխական դէմքերէն ու դէպքերէն, այնքան անկեղծ ու յուզիչ էին որ շատերուն աչքերը թրջեցան։ Բոլոր տարէց ընկերները եւ Նոր Սերունդականները գոհ մնացին։ Երանի թէ նման դասախօսութիւններ յաճախ տեղի ունենային։ Նոյն օրը կէսօրէն վերջ ընկեր Սիսլեան երկու ժամ խօսեցաւ նաեւ Հ. Յ. Դ. խումբի ընկերներուն գրոյցի ձեւով ։

Ս. Պիլալի

ԱՆԴԱՄԱՏԵՏՐԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ վարչական ժողովէն ստացած ենք հետեւեալ կարեւոր յայտարարութիւնը .—

Որոշուած ըլլալով անդամատետրի դրութիւնը հաստատել Փարիզի ու շրջակայից Հայ. Եկեղեցւոյ հաւատացեալներու Կրօն. Ընկ. անդամներուն համար՝ այս վերջինները՝ ստանալու համար իրենց անդամատետրերը, կը հրաւիրուին ներկայանալ իրենց ինքնութեան թուղթերով Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատուն կամ արուարձաններուն, Ալֆորվիլի, Արնուվիլի եւ Շավիլի Հայոց եկեղեցւոյհոգաբարձութիւններուն ։

Այս աշխատանքները կը կատարուին Ընկերակցութեան վերջին ընդհ. ժողովին կողմէ ընտրուած ընտրական յանձնախումբի հետ միասին։

Անդամատետրի դրութիւնը պիտի դիւրացնէ յառաջիկայ ընտրութեանց գործողութիւնները ։ Այս պատճառաւ կը խնդրենք մասնաւորապէս բոլոր անդամներէն անյապաղ ներկայանալ որոշեալ վայրերը հետեւեալ ժամանակամիջոցին .—

1.— Ամէն օր Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը կէսօրէն վերջ ժամը 14—18, շաբաթ օրերը ամբողջ օրը, ժամը 9—18, կիրակի օրերը 9—13։

2.— Ալֆորվիլ, Արնուվիլ եւ Շավիլ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեանց, ժամ 9—13, կիրակի օրերը ։

3.— Միեւնոյն ընտանիքին պատկանող բազմաթիւ անդամներ կրնան իրենց անդամատետրերը ստանալ միմիայն մէկ անդամի մը միջոցաւ, ներկայացնելով բոլորին ինքնութեան թուղթերը ։

Այս գործողութեանց թուականը որոշուած է Ապրիլ 6էն մինչեւ Մայիսի 8։

Վարչական ժողովի դիւանի նախագահ՝
ԳԱՄԷՐ ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ.— Նոր անդամներու արձանագրութիւնները սովորականին պէս կը շարունակուին ընդունուիլ։ Առանձնապէս պիտի յայտարարուի թէ որ թուականին պիտի փակուի ընտրողներու ցանկը ։

ՏԱՐԱԳԻՐ ՌՈՒՍ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՄԸ, պրոֆ. Վլատիմիր Ձեւնավին, մեռաւ Լոնտոնի մէջ, թունաւորուելով կազէն։ 62 տարեկան էր եւ մասնագէտ ձկնաբան՝ Լենինկրատի մէջ։ Կինն ալ, Տատիանա, վերակացու էր նոյն քաղաքի թանգարանին մէջ։ Երկու գիտնականները մերժած ըլլալով իրենց գիտութիւնը յարմարցնել պոլշեւիկեան դաւանանքին, բանտարկուած էին տարիներ առաջ։ Ուսուցչապետը չարաչար խոշտանգուած էր, որովհետեւ կը մերժէր ընդունիլ թէ լոյսն է օտար պետութիւն մը։ Ի վերջոյ այր եւ կին աքսորուեցան Սիպերիա, իրենց անչափահաս զաւկին հետ։ 1932ին նաւակ մը գողնալով, կը թիավարեն բաւական հեռուն, յետոյ սառոյցի վրայ քալելով կը հասնին Ֆինլանտա, անկէ՝ Անգլիա, ինչպէս կը գրեն Լոնտոնի թերթերը։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (139)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ

— Ու երկրորդ առաւօտուն հեծաւ որսը, ինչպէս իր սովորութիւն էր կանուխ, չորս հինգ հոգի միայն կային հետը։

Իրեն ընկերացած էր նաեւ Լեւոն եղբօրորդին։ Հազիւ թէ ձիերը ձգեցին եւ իրենք սկսան ցրուիլ այծեամներու խումբ մը պաշարելու համար, ահա Թոռնիկ որ Լեւոնի քովն էր նոյն միջոցին կանգ առաւ՝ «Երեւէս եկուր ըսաւ, եւ ճամբան փոխելով շիտակ դէպի այն կողմը սլացաւ ուր արշաւեր էր Թորոս վասնզի զէնքերու փայլ մը կարծեց նշմարել այն կողմը, եւ իրօք երբ քիչ մը յառաջացաւ տեսաւ որ չորս հինգ սպառազէններ Թորոսը շրջապատեր էին. իսկ ան այս յանկարծակի յարձակումը տեսնելով մեծ ծառի մը բունին կռնակը տուած պաշտպանողական դիրքի մը մէջ անխռով կը դիտէր զինք պաշարողները եւ դեռ Թոռնիկ չէր հասած՝ իր ահագին Լեւոնեան սուրը շողաց եւ երկու թշնամի սուրեր օդին մէջ թռան։

Ճիշդ այն միջոցին Թոռնիկ հասնիլն ու սուրի հարուածով անզգամներուն մէկըզգետինը ձգելը մէկ ըրաւ. Լեւոն այն միջոցին իր եռանդուն տարիքին ձայնին միշտ լսելով՝ առանց սպասելու՝ քիչ մը հեռուն կեցած բարձրահասակ մարդ մը տեսնելով՝ որ սաղաւարտին դիմակովը ծածկուած՝ սուրը ձեռքը աւելի հանդիսատես կ'երեւէր եւ հրամանատար յարձակեցաւ անոր վրայ, որ ճանճ մը վռնտելու պէսերիտասարդին սուրը կանգուններով հեռու նետեց եւ առանց քայլ մը առնելու իր պատերազմողներուն վրայ կը նայէր անշարժ արձանի մը պէս, որոնք Թորոսի եւ Թոռնիկի հարուածներուն տակ կը կործանէին իրարու վրայ, եւ երբ տեսաւ թէ չորս հինգ հոգի արդէն ինկած էին եւ երկու երեքն ալ ծանր վտանգիմէջ, ետինդարձաւ՝ ցատկեց ահագին խրամ մը, եւ սկսաւ ժայռոտ ու մացառուտ լեռն ի վար ցատկել, բայց հազիւ թէ ութը տասը քայլ վազած՝ երեք հոգի դիմացը արձանացան. Սարգիս իր երկու եղբայրներով.

— Մէկդի, ըսաւ դրահաւորը, հաստ՝ կամաց եւ անխռով ձայնով մը։

— Մէկդի... ըսաւ Սարգիս, ե՞ս, դաւաճաններու առջեւէն, ավոր ալ ըլլան սովորութիւն չունիմ փախչելու, թող զէնքդ եւ անձնատուր եղիր։

— Այս խօսքերուն պատասխան,սոսկալի սուրի. երկուհարուած ընդունեցաւ իրարու վրայ Սարգիս, ոչ միայն սուրը ձեռքէն թռաւ, այլ նաեւ ձախ ուսին վրայ վիրաւորեցաւ, իր երկու եղբայրները նոյն միջոցին վրէժխնդրութեան ոգիով յարձակեցան դրահաւորին վրայ, բայց իրենց հարուածները ոչինչ էին այն մրաղուն եւ իր զրահներուն դէմ, որ իբրեւ թէ կը ծիծաղէր։

ԾԵՐԵՆՑ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ պաշտօնական աղբիւրները կը ծանուցանեն թէ գրաւած են Կրամոս լեռները, Ալպանիոյ սահմանին մօտ։— Աթէնքի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց պետական պաշտօնեաներու միութեան վարիչ մարմնին 15 անդամները, իբրեւ պատասխանատու ընդհ. գործադուլին ։

ԱՊՐԻԼ 16էն ՍԿՍԵԱԼ պէտք պիտի ծախուին կաթը (լիտրը 33—34 ֆրանքի), պանիրները՝ 20 % զեղչով («կրիւյէր»ը 245 ֆր., փոխան 300ի, «քամամպէռ»ը 39, փոխան 48ի)։ Կարագը պիտի աղէ, պետական նպաստը ջնջուած ըլլալով ։ Նոր գինը կը հաշուեն 512 եւ 564, համաձայն տեսակին։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ որոշեց կարգ մը դիւրութիւններ շնորհել անոնց որ ենթակայ են բացառիկ տուրքի եւ լիովին չեն կատարած իրենց պարտականութիւնները ։

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ Ա. շարքին մեծ պարգեւը պիտի ըլլայ 15 միլիոն ֆրանք, A. շարքին, 7.500.000 B. շարքին համար, Ապրիլ 21էն սկսեալ։ Տոմսակներուն գինը՝ 860 ֆրանք պարզը, 1720 ֆրանք զոյգը։ Մէկ տասներորդը պիտի ծախուի 100ի, զոյգը՝ 200ի։

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. վարչութիւնը կը խնդրէ յայտարարել թէ որեւէ առնչութիւն չունին այս շաբաթ օրուան (9 ապրիլ) համար ծանուցուած հանդէսին հետ ։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի «Գուսան» երգչախումբի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր (Salle Voltaire)ի շքեղ սրահը 22 rue Voltaire à Alfortville։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, կը նուագէ GARO SARIAN նուագախումբը։ Առատ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով։ Մուտք 125 ֆր։ Charenton Ecolesէն առնել 103թիւ հանրակառքը եւ իջնել Rue de l'Union :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ 17 ապրիլի կիրակին, Զատկի օրը, ժամը 2էն մինչեւ կէս գիշեր ։

ԻԹԱԼԻԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 18ին։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ մասնաճիւղը Մայիս 8ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ ՔԱՂԱՔԻ մասնաճիւղին տօնակատարութիւնը Մայիս 7ին Palais d'Orի մէջ։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։

ԱՊՐԻԼ 10ԻՆ

Ժողովրդական երգի, պարի եւ նուագի ԵՐԵԿՈՅ ազգային տարազներով, ընկերակցութեամբ թառի եւ քէմանչէի։ Ապրիլ 10ին, ժամը 14.30ին, Club des Ingenieurs, 9bis Ave. d'Iéna, Paris (16), métro Iéna:

Սակաւաթիւ տոմսեր 100 եւ 150 ֆրանք ։

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3—11, Ցօններու սրահը, 5 rue Bonnefoi։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր։ Եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ նուագի ։

Մուտքը ազատ է ։

ON RECHERCHE

Un Opérateur de Cinéma connaissant à fond l'electricité et la mécanique.

Très serieuses réferences et longue pratique exigées. S'ADRESSER AU JOURNAL :

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

ETOILE d'ORIENT

ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ ԾԱՆՕԹ SALON DE THEՆ

15 Rue de la Huchette, Paris (5) Métro St. Michel

Արեւելեան եւ ֆրանսական անուշեղէններու կարգին նախկին եւ նոր յաճախորդներ պիտի գտնեն թարմ եւ լաւ պատրաստուած փախլավա, քատայիֆ, թուլումպա, լոքմա, թրիկոնա, թերթ եւ հում քատայիֆ եւ մանաւանդ

ՋԱՏԿԱԿԱՆ ՀԱՄԵՂ ՉԷՕՐԷԿՆԵՐ

Մաքուր սպասարկութիւն եւ մատչելի գիներ

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 1949Ի ԳՆԴԱԽԱՂԻ ՄՐՑՈՒՄ (Դ. տարի)

«ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ» բաժակ։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի։ Այս կիրակի ամբողջ օրը Stade Municipal de St. Loup։ Ա. մաս ժամը 9—1, Բ. մաս 2.30էն սկսեալ, Գ. մաս ժամը 7.30էն մինչեւ կէս գիշեր։ (Ընկերահամակրական երեկոյթ եւ պար Cercle de St. Loupի մէջ, Route Nationale:

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ԼՈՒՍԱՐԵՒԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկ. Մ. Կարապետեան (մեներգ) եւ Վիէնի Նոր Սերունդի ընկերները, որոնք կը ներկայացնեն «ՎԱՐԺՈՒ ՍԵՆԵԱԿ»ը, (ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը)։ Մուտքը ազատ է ։

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ
ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐ
ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐ
ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՂՆԵՐ
ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ
ՔՕՆՖԷՔՍԻՈՆԻ ՏՈՒՆԵՐ

Մեր ունեցած Ամերիկեան սպաներու մահճակալի ծածկոցները, տոկուն ԿԱՊԱՐՏԻՆԷ, բոլորիդ համար բացառիկ եւ շահաւէտ առիթ մըն է։

★

ԴՈՒՔ, ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ եթէ երեք տարատ չինէք, երկուքը շահ է, որովհետեւ պիտի վճարէք 850 ֆրանք կերպասին եւ պիտի գանձէք առ նուազն 10.500 ֆրանք, մէկ տարատը հաշուելով 3500 ֆրանք նուազագոյնը հրապարակի գիներուն։

★

ԴՈՒՔ, ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐ

Արեւելն եւ անձրեւին դէմ պաշտպանեցէք ձեր թանկագին ապրանքները գնելով՝ հատ մը այս ծածկոցներէն ։

★

ԴՈՒՔ՝ ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐ, թէ՛ ձեր կօշիկներուն համար «տուպլիւր»ներ կ'ըլլան անոնք, կամ աւելցած մանր կտորներն ալ քիլոյով կրնաք գնել։

Կրնաք ունենալ նաեւ ամառուան կերպասէ կօշիկներու համար առանձին կտորներ երկու մեթր երկայնքով եւ մէկ մեթր լայնքով ։

★

ԴՈՒՔ՝ ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ պատրաստող Միութիւններ կամ անհատներ, մէկ կամ երկու հոգինոց լաւագոյն վրանները կրնաք ունենալ 1000 ֆրանքով, փոխանակ 7000 ֆր. վճարելու դուրսը, իսկ ՏԱԸԼ ՀԱՏԸ 8500 ֆրանք է որ կը կշռէ 25 քիլօ միայն։

Գալով քօնֆէքսիոնի տուներուն, արանց եւ կանանց, հագուստներ, շորթեր, քանատիէններ, թեթեւ վերարկուներ եւ փեշեր կրնաք շինել մեր ծածկոց ներէն։

★

ՄԻ՛ ՍՊԱՍԷՔ ՈՐ «ՍՊԱՌԵՑԱՆ» ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՆՔ

Որովհետեւ՝

ԵՐԲ ԿԸ ՓՈՐՁԷՔ ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ,
ԿԸ ԳՆԷՔ ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ ։
ԱՅՍ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՁԵԶ ԿՈՒՏԱՄ,
ԽՆԱՅԵՑԷՔ ՁԵՐ ԴՐԱՄ ։

ԴԻՄԵՑԷՔ ԱՆՎԱՐԱՆ

MATERIEL INDUSTRIEL
38 r. de Chalon, Paris 12

Հեռաձայն DID. 21-05 կամ գործարանը 16 AVE. DU GENERAL LECLERC, LIVRY – GARGAN (S. et O.)

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆըրանսայի Շրջ. վարչութեան տարեկան ներկայացուցչական ժողովը կը գումարուի այս կիր. առաւօտ ժամը 9ին, 25 Place Bellecour ընկերվարականներու սրահը։ Բոլոր մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՊԱՆԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆ.Կ.Խաչի ընդհ. ժողովը շաբաթ, ժամը 2ին ընկերուհի Աղգանոյշի բնակարանը։ Ժողովէն վերջ ժամը 4ին այց՝ ընկերուհիներ Մարիամ Գոնչէկիւլեանի եւ Ծաղիկ Համչէրեանի գերեզմաններուն։

Հ. Ց. Դ. ՊՈՄՈՆԻ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Սոյն ժողովին ներկայ կ'ըլլայ Շրջ.կոմիտէի ներկայացուցիչը ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. «Նօթնեղբայրեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։

Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Քիրազեան, Տէր եւ Տիկին Բերլօշեան եւ Օր. Հեղինէ Գալայճեան, ինչպէս եւ Քիւփճեան, Դանէժեան, Մալաճեան, Խաչմանեան (Վալանս), Կօշկակարեան (Վալանս), Խաչմանեան (Պուլկարիա), Գալայճեան (Հայաստան), ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ՔԻՐԱԶԵԱՆի

մահը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 5ին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ առաւօտ ժամը 10.30ին Պիսէթրի հիւանդանոցին մէջ, եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Պիսէթրի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ապրիլ 10ի Ծաղկազարդի կիրակին Վալանսի մատուռին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ Գ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՔԻՐԷՃԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ։

Որդին՝ ընկեր Գ. Քիրէճեան կը հրաւիրէ իր հօրը յիշատակը յարգող ազգականները ու բարեկամները ։

REVENDEURS, EXPORTATEURS, ÉLECTRICIENS, s'Adresser :

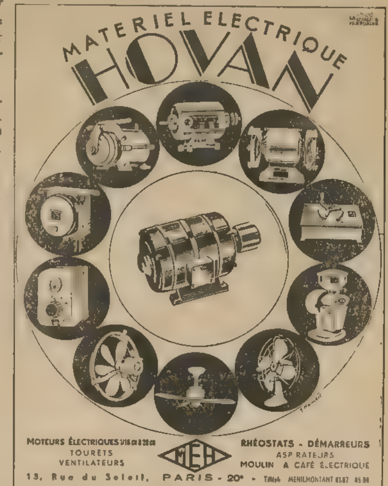

VENTE AU DETAIL:
14 rue Rochambeau (9) Métro Cadet
2 rue du Soleil (20) Métro Place des Fêtes
23 rue des Maronites (20) Métro Menilmontant
5bis, rue Mortillet GRENOBLE (Isère):

ՁԵՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԷՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՄԻ ՄԻԱՅՆ

LE BOSPHORE Մաքսայով

Հրաշալի — ՀԷԼՎԱՆ — զուտ շաքարով անարատ ԹԱՀԻՆով պատրաստուած, նաեւ LE BOSPHORE, բահոթ լոքումը որ իր տեսակին մէջ լաւագոյն արտադրութիւններն են։

Վարիչ Տնօրէն Գ. ՇՈՒՐԷՆ ՃԷՄԱՃԵԱՆ Société «LE BOSPHORE», Marseille

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 850 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 տոլ.

Tél.: GOB. 15-78 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 9 Avril 1949 Շաբաթ 9 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5817 — Նոր շրջան թիւ 1228

ՄԵՐ ԼՈՒՍԻՆ

ԲԻԶ ՄԸՆ ԱԼ ՊՐՊՏՈՒՄ

Գարնան հետ, հանրային կեանքն ալ կը ծաղկի։ Բազմազան երեկոյթներ, ցերեկոյթներ եւ ներկայացումներ ամէն կողմ։ Նկարագրութիւններ, յաւելեալ եւ ճոխացեալ մանրամասնութիւններով ։

Այսպէս ալ պիտի շարունակուի մինչեւ ամառ, երբ կը սկսին արձակուրդները, դաշտային զբօսանքներով եւ մարզական խաղերով։

Հանրային գործունէութեան արտաքին երեսն է այս։ Կան ուրիշ աշխատանքներ, որոնք աչքի չեն զարներ։

Ինչպէս ուրիշ գաղութներու, մեր մէջ ալ պատահաբար կը խօսուի այդ աշխատանքներու մասին։ Արդեօք անո՞ր համար որ աւելի շատ յոգնութիւն կը պահանջէ ։

Ցետոյ կան տարագիր բազմութեանց կեանքի ելեւէջները, որոնք նոյնպէս ուշադրութենէ կը վրիպին ։

Ցաճախ յիշեցուցած ենք այս պարագան, մասնաւորապէս մեր գաղութին համար, ուր այնքան խնդիրներ, հոգեր եւ դէպքեր կան, արժանի՝ լուրջ ուսումնասիրութեան ։

Աւելի քան 25 տարիէ ի վեր, գաղութի մասին կը խօսինք ու կը գրենք այնպէս իբրեւ թէ բան մը փոխուած չըլլար։ Իբրեւ թէ անփոփոխ մնացած ըլլային անոր համրանքը, համախմբումները, ներքին կարգուսարքն ու աշխատանքը ։

Մինչդեռ, ահագին փոփոխութիւններ կատարուած են տարիներու ընթացքին։

Ամբողջ սերունդ մը սպառած է։ Ուրիշ մը կը խլրտի բոլոր ասպարէզներուն մէջ, իբրեւ անոր անմիջական յաջորդը։ Իսկ ասոր ետեւէն՝ ահաւասիկ նորահասները, տարտամ նայուածքով ։

Դեռ կան տեղափոխութիւնները։ Ներգաղթ եւ արտագաղթ։ Այս վերջինը գծալի՝ տառնէ մը ի վեր ։

Ու վերջապէս ընկերային — տնտեսական վիճակը ։ Երէկ հասարակ բանուոր, այսօր՝ արհեստաւոր կամ առեւտրական։ Երէկ՝ չունեւոր։ Այսօր՝ տէր հողի, տունի կամ տուներու։ Նոյնիսկ ծառաներու ։

Այս գլուխին մէջ կը հաշուենք ընտանեկան կացութեան ելեւէջներն ալ։

Օրինակ՝ օտարներու հետ եղած ամուսնութիւնները, իրենց անխուսափելի հետեւանքներով։ Ոչ միայն օտարացում, այլեւ կորուստ ահագին հարստութեանց, որոնց ընդհանուր գումարը խելքի պտոյտ կրնար պատճառել։

Արդ, չկա՞ն միջոցներ, գրիչներ որ քիչ մըն ալ պտոյտներ, պրպտումներ փորձեն այս կարգի խնդիրներու շուրջը։ Իւրաքանչիւրը իր գիւղին, արուարձանին կամ քաղաքին մէջ ։

Տարիներ առաջ, երբ հաստատուն բնակութիւն ունէինք Թուրքիոյ եւ Կովկասի մէջ, մեր անդրանիկ ընկերները եւ ուրիշ ձեռնհաս անձեր հարցարաններ կը պատրաստէին, այս կամ այն գաւառին, քաղաքին վիճակագրական պատկերը կազմելու համար։

Այդ ճամբուն վրայ, ի՜նչ թանկագին, հում նիւթեր հաւաքած էին ողբացեալ Զաւարեանը եւ Ա-Դօն, Տարօնի եւ Վասպուրականի մասին։ Թուանշաններ, փաստացի տեղեկութիւններ որոնք հազար ճառ կ՚արժէին ։

Անշուշտ ամէն մարդու տրուած չէ հեղինակաւոր վիճակագիր դառնալ։ Այդ ճիւղն ալ մասնագիտութիւն մըն է որ հմտութիւն կը պահանջէ։

Բայց, այն ատեն ալ մասնագէտներուն աշխատաւորները կային, որոնք որոշ պարտականութիւններ կը կատարէին, համաձայն տրուած հարցարաններուն ։

Այդ կարգի աշխատաւորներ չեն պակսիր մեր թղթակիցներուն եւ աշխատակիցներուն մէջ։ Կը բաւէ որ տրամադրութիւն եւ ժամանակ ունենան՝ քիչ մըն ալ այս գետինը մշակելու ։

Տասը - քսան հոգի պիտի բաւէին, ճամբան հարթելու։

Համեստ շրջաններ կան ուր դուռ-դրացի դաղտնիք չունին իրարու հետ ։

Աւելի լայն շրջաններ ալ՝ բաժնուած են թաղամասերու եւ արուարձաններու։ Օրինակ՝ Փարիզ, Լիոն, Մարսէյլ։

Ամէն տեղ ալ, Ազգ. իշխանութիւնները եւ զանազան Միութիւններ կրնան դիւրացնել աշխատանքը։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՍՈՒՆՔ ԱԼ ՍՈՐՎԵՑԷՔ

Անցեալ օր « Սովետական Հայաստան » մը անցաւ ձեռքս, բոլորովին պատահաբար։ Թուականը՝ 1948 Դեկտեմբեր 26:

Առաջին էջէն իսկ, երկու հոյակա՛պ գիւտեր գրաւեցին ուշադրութիւնս ։

Ահաւասիկ առաջինը, Ստալինի ուղղուած հեռագրի մը տակ,— Գլավամուրրիբպրիոմի պետ՝ Մոսնովսկի ։

Երկրորդը՝ Երեւանի կառավարութեան մէկ հրամանագրին մէջ,—Երեւանի կայազօրային զինուորական ԳՈՍՊԻՏԱԼԻ 120ամեակին եւն.։

Առաջինը չկրցայ լուծել։ Իսկ երկրորդը, որ լուրերու բաժնին մէջ ալ տասն անգամ արձանագրուած է, «գոսպիտալ», գիտէք արդէն։ Մեր գիտցած hôpitalն է (հին ատեն կը գրուէր hospitale, լատիներէն)։

Ռուսերը « Հ » տառը չունենալով, կամ զանց կ՚առնեն — «Ամբարձում», փոխանակ Համբարձումի — եւ կամ կը կարկտեն «Գ»ով եւ ուրիշ ձեւերով ։

Կը կարծէի թէ պատահաբար սահած է այս կամ այն թերթին, վէպին մէջ։ Մինչդեռ, պաշտօնական եւ ընթացիկ, ընտանի բառ է եղեր։

— Ինչո՞ւ այս բարբարոսութիւնը, դիտել տուի բոլշեւիկեան բարքերու մասնագէտ բարեկամի մը, երբ ունինք սովորական բառը, հիւանդանոց ։

— Հիւանդանոցը այլ բան է, «գոսպիտալ»ը այլ։ Ռուսերը «գոսպիտալ» կ՚ասեն զինուորական հիւանդանոցներին ։

— Բայց բոլոր «գոսպիտալ»ներուն առջեւ ալ «զինուորական» բառը դրած են։ Ահա տես, — «Երեւանի զինվորական գոսպիտալի 120 տարին»։

— Մենք այդպէս ենք սովորել։ Ցամենայն դէպս, «գոսպիտալ»ը հիւանդանոց չէ։

Այս կարճ եւ ազդու պատասխանէն վերջ, ա՛լ սիրտ չունեցայ ուրիշ հարցումներ ուղղելու, վախնալով որ ընթերցողները «գոսպիտալ»ի ճամբան կը բռնեն։

Օրինակ (խմբագրական սիւնակէն). —

Բոլշեւիկների պարտիան երկրի սոցիալիստական ինդուստրացման համար մղվող պայքարում »։

— Բուհական պարտիական կազմակերպութիւնների եւ դիրեկցիաների ...

Աղա՛տ եւ անկախ՝ դէպ ի բթացում ։

Վ.Ա.Հ.

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՑԱՆՑԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Թուրք թերթերը կը շարունակեն մանրամասնութիւններ հրատարակել բոլշեւիկեան գործունէութեան մասին ։

Ինչպէս գրած էինք, ձերբակալութիւններ կատարուած են ոչ միայն Պոլիս, այլեւ գաւառը։ Իսքէնտէրունի մէջ ձերբակալուած են երկու յոյն եղբայրներ, իբրեւ լրտես։ Կասկածելիներուն մէջ կը գտնուի նաեւ Պիրքէս անուն Հայ մը, որ ատամնաբուժութեամբ կը զբաղի Իսկէնտէրունի մէջ։ Ոստիկանութիւնը անմիջապէս խուզարկեց ատամնաբոյժին բնակարանը։ Ատամնաբոյժը համայնավարութեան հետ կապ ունի եւ ոստիկանական հետապնդումի տակ կը գտնուէր։

Կը հաւաստուի թէ խսկապէս գոյութիւն ունէր ցանց մը, որ հարաւային շրջանին մէջ կ՚աշխատէր ի նպաստ համայնավարութեան։ Կազմակերպութեան կեդրոնը կը գտնուէր Հաթայի (Սանճաք) մէջ եւ հրահանգ կը ստանար Պէյրութի սովիէթ հիւպատոսարանէն։

★ Ատանայի մէջ ձերբակալուեցաւ քաղաքական գիտութեանց վարժարանէն վտնտուած Այտըն Ուզուրլու անուն ուսանող մը, որ «կեցցէ համայնավարութիւնը» պոռացած էր փողոցին մէջ եւ Ատանայի գործաւորներուն մօտենալով համայնավարական քարոզութիւն կատարած էր ։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ զինուորական ատեանը ապրիլ 6ին մահուան դատապարտեց 14 հոգի, վեցը՝ կիներ, որոնք ամբաստանուած էին թէ զինուորներ կը հաւաքեն ապստամբներուն համար։ Ուրիշ վեց հոգի ալ ցմահ բանտարկութեան դատապարտուեցան ։

Հիւլէական ռումբ «Ցանուն խաղաղութեան»

Նախագահ Թրումըն Եշ. օր քաղաքական ճառ մը խօսեցաւ Ուաշինկթընի մէջ, ի ներկայութեան երեսփոխաններու եւ ծերակուտականներու։ Ակնարկելով հիւլէական ռումբին, ըսաւ թէ՝ ինչպէս 1945ին, պիտի չվարանի հրամայել որ գործածեն զայն, «յանուն աշխարհի խաղաղութեան»։

Բայց անմիջապէս վերջը հաստատ հաւատք յայտնեց թէ երբեք անհրաժեշտ պիտի չըլլայ այդպիսի որոշում մը, քանի որ Ատլանտեանի դաշինքը արդէն կը խափանէ նախայարձակումը։ Այս առթիւ բացատրեց թէ ինչ պարագաներու մէջ որոշեց հրամայել որ հիւլէական ռումբը գործածեն Ճափոնի դէմ։

Ցետոյ դարձեալ անդրադառնալով օրուան հոգերուն, յայտարարեց թէ ամերիկեան խորհրդարանին անդամներէն ոչ մէկը պատերազմ կ՚ուզէ, եւ բացատրեց թէ օրուան այս ժամուն Մ. Նահանգները պատասխանատու են աշխարհի բարօրութեան։ Եւ նորէն յիշեցուց թէ կարելի էր խուսափիլ երկու համաշխարհային պատերազմներէն, եթէ Մ. Նահանգները 1914ին եւ 1939ին ստանձնած ըլլային այն պատասխանատուութիւնները զորս առած են այսօր ։

★ Ամերիկեան օդանաւային հանդէս մը, «Ֆլայինկ» կը գրէ — Եթէ երբեք պատերազմ ծագի Ռուսիոյ հետ, ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր օդանաւային ռազմագիտութիւնը։ Նպատակակէտը պիտի ըլլայ ռազմ. ճարտարարուեստը ։ Անոր կրնանք հասնիլ մեր ռմբաձիգ օդանաւերով եւ ռումբերով։ Խ. Միութիւնը ունի 11 քաղաքներ, աւելի քան 500.000 բնակչութեամբ։ Ամէնքն ալ, բացի Թաշքէնտէն, կը գտնուին Ուրալեան լեռներուն արեւմտեան կողմը, հետեւաբար ենթակայ են այն ռմբաձիգ օդանաւերուն որ իբրեւ խարիսխ ունին Միջին Արեւելքը կամ Սկանտինաւեան ։ Մենք պէտք է ապահովենք զինակիցներ, անհրաժեշտ խարիսխները գտնելու համար։ Ռազմագիտական ռմբակոծութեան տեսակէտով ճարտարագործական չորս հիմնական շրջաններ կան Խ. Միութեան մէջ... Այդ բոլոր նշանակէտները կարելի է զարնել աւելի մօտաւոր եւ Մ. Նահանգներէն նախընտրելի խարիսխներէ »։

★ Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Նոր համաձայնութիւն մը կնքուած է Մ. Նահանգներուն եւ Սէուտի Արաբիոյ միջեւ, օգտագործելու համար Տէհրանի օդակայանը՝ ռազմական նպատակներով։ Բարեփոխումներ պիտի կատարուին, որպէսզի շատ աւելի մեծ տարողութեամբ օդանաւեր, հսկայ «թռչող բերդեր» կարենան իջնել այս օդակայանը ։

Ամերիկա վտանգ Իրանի մասին

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը մասնաւոր ուշադրութեամբ կը հետեւի Խ. Միութեան կողմէ Իրանի վրայ կատարուած զինուորական եւ քարոզչական ճնշումին։ Նախարարութեան մէկ բանբերը հաստատելով մարտ 31ի դէպքը Ատրպատականի սահմանին վրայ, ըսաւ թէ 5—6 անգամ է որ այսպիսի ընդհարումներ տեղի կ՚ունենան վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին։ Իր կարծիքով, այս դէպքերը կանխամտածութեամբ կը կատարուին, կամ ջիղերու պատերազմը սաստկացնելու եւ կամ սահմանային գրգռութիւններ կատարելու համար, որպէսզի ապագային Իրան մտցնեն այն Իրանցիները եւ Քիւրտերը որոնք Ռուսաստան փախան, Ատրպատականի առժամեայ ինքնավար կառավարութեան տապալումէն վերջ։

Խ. Միութեան անթելին պարսկերէն բաժինը կը շարունակէ չարաշուք ծրագիրներ վերագրել Մ. Նահանգներուն ։ Մարտի վերջին շաբթուն, այս անթելը անդադար կը կրկնէր թէ պատերազմի վտանգ մը ծագած է իբրեւ հետեւանք Ատլանտեանի դաշինքին եւ թէ Իրան ալ ինկած է անգլեւ-ամերիկեան յարձակողական խմբակցութեան մէջ։ Ատրպատականի գաղտնի անթելը ըսած է նոյնպէս թէ պատերազմի պարագային Խ. Միութիւնը պիտի գրաւէ Ատրպատականը, որ իր կարգին պիտի կռուի Ամերիկայի դէմ ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ փորձերու մնացորդներ թորիլեանաւի մը մէջ դրուելով, Ատլանտեանի բացերը փոխադրուեցան անգլ. կառավարութեան կողմէ, ծովը նետուելու համար 3—400 մեթր խորութեամբ։ Մասնագէտ գիտնականներ կ՚ընկերանային այս աւելցուկներուն որոնք դրուած էին քըսան թմբուկներու մէջ, ամրապէս փակուած ։ Կը կարծուի թէ այս նիւթերը պիտի չվնասեն ձուկերուն։ Ուրիշ աւելցուկներ ալ ծովը պիտի նետուին այս գարնան եւ ամառը, խուսափելու համար հիւլէական շողերու վտանգաւոր ազդեցութենէն ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ՈՒԽՏԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

ԿՐՆԱ՞Ն ՉԷԶՈՔ ՄՆԱԼ

Թուրք մամուլը կը շարունակէ թեր ու դէմ մեկնաբանութիւններ հրատարակել,ճշդելու համար երկրին դիրքը՝ նոր պատերազմի մը պարագային։

Ինչպէս հաղորդած էինք, Անգարայի պաշտօնաթերթը, «Ուլուս», Մարտ 26ին առաջին էջին վրայ հրատարակած էր գրութիւն մը, որ մեծ իրարանցում պատճառեց։ Ահաւասիկ այդ յօդուածին ամփոփումը .

— «Կը հարցնեն թէ մեզ ինչո՞ւ չընդունեցին Ատլանտեան Ուխտին մէջ։ Զուղեցի՞նք միթէ։ Ինչո՞ւ մեզ չկանչեցին։ Դիմադրական ճակտին վրայ մեր ստանձնած դերը եւ բեռը, շատ աւելի ծանր է Իտալիայէն, որ Ատլանտեան պետութիւն մը չէ։ Ինչո՞ւ մեզ դուրսը ձգեցին, եւ առանց երաշխիքի։ Ինչի՞ տեղ կը դնեն մեզի։ Միթէ պատահական պահականո՞ց մըն է Թուրքիան, զոր կ'ուզեն առաջին իսկ բախումին աչքէ հանել։

Թողունք պատճառները եւ անդրադառնանք արդիւնքներուն։ Կանչեն կամ չկանչեն,եղածը եղած է։ Հիմա ապագային խորհինք։ Ատլանտեանի Դաշինքը «քօքթէյլ փարթի» մը չէ, այլ համաշխարհային պատերազմի մը եւ վտանգի մը հանդէպ հաւաքական պատասխանատուութիւն։ Իր երաշխիքին չափ վնասներ ալ ունի եւ այժմէն ոչ ոք կրնայ գուշակել թէ վնա՞սը աւելի շատ պիտի ըլլայ, թէ բարիքը ։

Քանի որ դուրս կը մնանք Ատլանտեանի Ուխտէն, կը զրկուինք բնականաբար ուխտ պետութիւններու կողմէ հաւաքաբար ստանձնուած յանձնառութիւններէն, եւ այս կերպով մենք ալ կը վերստանանք մեր գործելու ազատութիւնը, երրորդ համաշխարհային պատերազմի մը պարագային։ Վերջին պատերազմին ալ այսպէս եղաւ եւ պահեցինք մեր գործելու ազատութիւնը, որ չէզոք մնալու իրաւունքն ալ կ'ընծայէ մեզի։

Ինչպէս պատահեցաւ երկրորդ համաշխարհային պատերազմին, շնորհիւ մեր գործելու ազատութեան, կրնանք փոխել արշաւող պետութեան յարձակման ուղղութիւնը եւ վտանգը հեռացնել Թրքական հողերէն ։

Ատլանտեան Ուխտը պատրաստող պետութիւնները ինչո՞ւ չխորհեցան այս պարագան։ Ռազմագիտական տեսակէտով ո՞ր երկիրն էր կարեւորը եւ ո՞րն էր առաջին թիրախը, Թուրքիա՞ն թէ ոչ Նորվեկիան։ Միջին արեւելքի ճակատագիրը պէտք է դո՞ւրս ձգել պատերազմի գօտիէն եւ դիպուածին թողուլ։ Այս բոլոր հաշիւները մեզի անծանօթ կը մնան։ Ի՞նչ պէտք կայ սակայն շատախօսութեան եւ ենթադրական խաղերու։ Իրենք մտածեր, ըրեր են, եւ արդիւնքը որոշապէս մէջտեղն է ահաւասիկ։ Դաշինք մը, որ մեզ զերծ կը կացուցանէ իր երաշխիքներէն, հետեւաբար իր նախատեսած վտանգի շրջանակներէն ալ հեռու կը պահէ մեզի։ Քանի որ մեզ հեռու կը պահեն հաւասարակաց ապահովութեան վտանգէն, մենք ալ իրաւունք կ'ունենանք զայն սրբելու մեր մտքէն, եւ մեր արտաքին քաղաքականութիւնը վերաքննելու, մեր դրացիներուն ըմբռնումին համաձայն ։

Ոչ ոք կրնայ պնդել թէ երրորդ համաշխարհային պատերազմը անպատճառ Թուրք հողերուն վրայ պիտի ծագի եւ կամ ուշ կամ կանուխ Թուրքիա պիտի գայ։ Քանի որ այդպէսէ, մենք ալ մէկ դաշնակից միայն կ'ունենանք, այսինքն Անգլիան, եւ անկէ դուրս ոչ ոքի հետ յանձնառութեան տակ կը մտնենք։ Հիթլեր ոտնահարեց Մէհմէտճիքը եւ զգուշացաւ անոր դէմ ելլելէ։ Ոչ ոք կրնայ պնդել թէ մեր տարբեր մէկ թշնամին նացի խելագարէն աւելի անխելք կրնայ ըլլալ իր ոտնահարումին մէջ»։

Այս գրութեան տպաւորութիւնը մեղմացնելու համար, պաշտօնական շրջանակներ փութացին յայտարարել թէ «Ուլուս»ի մէջ յայտնուած գաղափարները անպատճառ կառավարութեան տեսակէտները չեն յայտներ։

Այս ճշդումն ալ անօգուտ անցաւ եւ բանավէճը կը շարունակուի ։

Կարգ մը շրջանակներ հետեւեալ կերպով կը ձեւակերպեն Թուրքիոյ դիրքը․—

Ա․— Թուրքիա հաշտասէր է եւ խաղաղութեան դատին կը ծառայէ։

Բ․— Իսկ եթէ աշխարհի խաղաղութեան սպառնացող պատերազմ մը ծագի, Թուրքիա չի կրնար չէզոք մնալ ։

Գ․— Անոնք որ կը պնդեն թէ Թուրքիա պէտք է չէզոք մնայ , ուրիշ բան չեն ըներ բայց եթէ ուրանալ Թուրքիոյ դերը հանդէպ խաղաղութեան դատին ։

Դ․— Ինչպէս շեշտեց վերջերս արտաքին գործոց նախարարը, Ատլանտեանի Ուխտը խաղաղութեան համար լիակատար երաշխիք մը չէ։ Աշխարհ կը գտնուի համայնավարութեան սպառնալիքին առջեւ․ հետեւաբար անհրաժեշտ է ամբողջական միջոցներ ձեռք առնել։ Օր մը եթէ համայնավարները Եւրոպայի վրայ յարձակին, անշուշտ Թուրքիան ալ թիրախ պիտի ըլլան։

Պէտք չէ մոռնալ որ վերջին պատերազմէն ի վեր Թուրքիա խաղաղութեան դատին համար նիւթական անբաղդատելի դժուարութեանց տակ մըտաւ եւ իր այդ ծառայութիւնները գլեցին անցան իր կարողութիւնները ։

Թուրքիա համակրանքով կը դիմաւորէ Ատլանտեանի Դաշինքը, բայց կը խորհի թէ ան հեռու է խաղաղութեան ամբողջական գրաւական մը ըլլալէ։ Որպէսզի համայնավարութիւնը չտիրապետէ աշխարհի, Ատլանտեանի Ուխտին տեղ պէտք է կնքել հակահամայնավար դաշինք մը, որ շատ տեղին պիտի ըլլայ աշխարհի ապագային համար։

Ինչ ալ խորհին կառավարական շրջանակները , Թուրք ազգը քիչ մը ազդուած է անոր համար որ Ամերիկա եւ Անգլիա զինքը հեռու պահեցին այս խնդրէն։

ՎԱ՛Յ ՄԻՆԱԿ ՄՆԱՑՈՂԻՆ

«Ճումհուրիյէթ» կը գրէ այս խորագրին տակ․— «Ուլուս»ի յօդուածը յատկանշական է ։ Կը խորհի թէ քանի որ մեզ դուրս ձգեցին Ատլանտեանի Ուխտէն, մենք ալ երրորդ համաշխարհային պատերազմի մը պարագային կը վերադառնանք մեր գործելու ազատութեան եւ չէզոք կը մնանք։ Միայն թէ ոչ ոք կրնայ պնդել թէ ապագայ աշխարհամարտը պիտի նմանի վերջին ընդհանուր պատերազմին ։Մենք առաջինպատերազմին մասնակցեցանք, երկրորդին չէզոք մնացինք, իսկ չենք գիտեր թէ երրորդ ընդհ․ պատերազմին ինչ պիտի ըլլայ ։

Մենք կը գտնուինք աշխարհագրական շատ փափուկ դիրքի մը մէջ, հետեւաբար երբ աշխարհ տակն ու վրայ ըլլայ, ոչ ոք կրնայ պնդել թէ պիտի պահենք մեր չէզոքութիւնը ։

Երբ տիտաններբիրարու հետ կռիւի բռնուին, ճամբուն վրայ գտնուող փոքրիկ կամ միջակ պետութիւնները չեն կրնար անկիւն մը քաշուիլ եւ հանդիսատես մնալ։ Վերջին պատերազմին, միայն Թուրքիա եւ Շուէտ յաջողեցան չէզոք մնալ, ասոր փոխարէն 16 պետութիւններ որոնք կռուողներու ճամբուն վրայ կը գտնուէին, կամայ թէ ակամայ ոտքի կոխան եղան։

Երբ կը փափաքինք չէզոք մնալ ոեւէ վնասի չենթարկուելու համար, կրնանք սակայն մեն մինակ մնալ ամենամեծ վտանգին առջեւ։ Աշխարհ երկուքի բաժնուած է, եւ իւրաքանչիւր ազգ պարտաւոր է դիրք բռնել իր նմաններուն շարքին մէջ։

Երբ Ռուսիա եւ իր արբանեակները կռիւի բռնուին եւ մէկն ու մէկը յաղթէ, կը խորհի՞ք թէ Թուրքիա ինքնագլուխ մնայ ։

Վա՜յ մինակ մնացողին»։

Ուրիշ Թուրք հրապարակագիր մը, Ֆէրիտուն Օսման Մէնթէշօղլու կը գրէ «Ուլուս»ի մէջ (28 Մարտ)․

«Ճիշդ է , Թուրքիա եթէ առանձին մնայ, դարձեալ պիտի պաշտպանէ իր հայրենիքը։ Երեք տարիէ ի վեր,Անատոլուն կը գտնուիՄոսկոֆներու սպառնալիքին տակ եւ պոլշեւիկներու խարուսիկ քաղաքականութիւնը չի կրնար քնացնել Թուրք հայրենասէր ժողովուրդը ։

Մեր մասին հակասական լուրեր կը տրուին օտար գործակալութիւններու կողմէ։ Օրինակ , դաշնակիցները կ'ամրացնեն եղեր Կիպրոսը, բայց ասիկա Ռուսիոյ դէմ չէ եղեր։ Ուրիշ լուրի մը համաձայն, եթէ Ռուսիա իր մէկ միլիոն բանակով յարձակումի անցնի, Թուրքիա հազիւ 14 օր կրնայ դիմանալ։ Այսինքն թէ երբեմնի Լեհաստանի պարագան է որ պիտի կրկնուի ։

Եւ սակայն, ամէն ոք գիտէ թէ Թուրքիա անվարան պիտի ցցուի Ռուսիոյ դէմ, եթէ ան յարձակում գործէ մեր վրայ ։

Աւելի տարօրինակ պարագայ մը կայ։ Կ'ըսեն թէ Միջերկրականի համար ալ եթէ Ատլանտեանի դաշինքին պէս ուխտ մը կնքուի, կրնայ գրգռել Ռուսիան եւ նոր պատերազմի մը դուռ բանալ ։ Քանի որ այդպէս է, ինչո՞ւ կնքեցին Ատլանտեանի Ուխտը։ Եւ յետոյ ինչո՞ւ կը մոռնան Նորվեկիան, որ հազիւ երկուքուկէս միլիոնի բնակչութիւն ունի եւ ամէն կողմէ պաշարուած է Ռուսիայէ, բայց եւ այնպէս մերժեց զինակցիլ Ռուսիոյ հետ եւ որոշեց յարիլ Ատլանտեանի Ուխտին։

Երբ Ատլանտեանի հետ կապ չունեցող Իտալիան կամ Նորվեկիան կ'առնեն դաշինքին մէջ եւ այս բանը անպատեհ չի նկատուիր, ինչո՞ւ հեռու կը պահեն Թուրքիան որ անմիջականօրէն կը գտնուի Սովիէթ սպառնալիքի տակ եւ Միջերկրականեան պետութիւն մըն է ինքնին։

Միթէ Ռուսիա չի՞ գիտեր թէ Ատլանտեանի ուխտը ուղղուած է համայնավար խմբակցութեան դէմ։ Պեւին բարձրաղաղակ չյայտնե՞ց այս պարագան։ Ամերիկեան Սպիտակ Գիրքը եւ Էչիսըն բացէ ի բաց չամբաստանեցի՞ն Ռուսիան։ Ուրե՞մն։

Այսօր Միջերկրականը բաց դուռ մըն է եւ ամէն վայրկեան յարձակումի ենթակայ։ Պաղեստինի խնդիրը իսկական փորձաքար մը եղաւ նշանաւոր Արաբական Դաշնակցութեան ուժին եւ կարողութեան վրայ, որ այս քննութեան մէջ զերօ առաւ պարզապէս։ Պարսկաստանն ալ մեզի չափ սպառնալիքի տակ է եւ բաւականաչափ ուժ չունի։ Յունաստանի ճակատագրին մեծ կարեւորութիւն կուտանք, եւ սակայն իր վիճակը մէջտեղն է։ Այս պայմաններուն տակ, Թուրքիան է որ միայն բանակ եւ դիմադրական կարողութիւն ունի, եւ սակայն կը խուսափին անոր հետ դաշնակցելէ եւ միւս կողմէ կ'ըսեն թէ հազիւ 14 օր կրնայ դիմանալ։Շիտակը կը զարմանանք մեր բարեկամներուն մտայնութեան վրայ» ։

Թատերական կեանքը Փարիզի մէջ

Այս սիւնակներուն մէջ արդէն խօսած էի վերամուտէն ի վեր եղած թատերական երկու կարեւոր ստեղծագործութեանց, Etat de Siègeի եւ նոյն Ժան-Լուի Պառոյի բեմադրած Partage de Midiի մասին ։

Այսօր, երբ եղանակը փակուելու մօտ է,փորձենք ընդհանուր պատկեր մը տալ մնացեալ թատերախաղերէն որոնք Փարիզի մէջ կը ներկայացուին ամիսներէ ի վեր ։

Ձախողանքներուն ամենամեծը եղաւ իտալացի գրագէտ Քիւրցիօ Մալափարթէի «Տաս Քափիթալ»ը, հազիւ մէկ շաբաթ կրցաւ ներկայացուիլ Թէաթր տը Փարիի մէջ, ուր ամիսներ տեւած էր պատրաստութիւնը ։ Գրական ամենադժուար սեռերէն մէկն է թատերգութիւնը, դժուար մանաւանդ գրագէտի մը համար որ վիպասան է եւ վէպէն կուգայ թատրոն։ Նոյնը փորձեց Անրի Թրուայա, բայց ինչպէս պիտի խօսինք քիչ վերջը, ան յաջողած է մասամբ։

Այս տարեշրջանին Compagnie J. L. Barrault, M. Renaudի վերջին բեմական ստեղծագործութիւնը եղաւ Մօլիէռի Fourberies de Scapinը որուն թատերազարդը (décor) պատրաստելու ատեն էր որ մեռաւ արուեստագէտ Ք․ Պեռառ, պատնէշին վրայ։ Այստեղ Պառօ չէր կրնար ձախողիլ։ Եթէ որոշ յանդգնութիւն ցոյց տուաւ Քամիւի եւ Քլօտելի թատերախաղերուն մէջ, այս անգամ բոլոր նպաստաւոր պարագաները իր կողմն էին։ Առանց յետամնաց թուելու կարելի է ըսել որ հազուագիւտ Մոլիէռի չափ կատարեալ եւ տաղանդաւոր թատերագիր մը ։

Repriseները այս տարի եւս գրաւած են յայտագիրներուն մեծ մասը։ Բացառութիւն մը կը կազմէ Ժուվէի «Տր․ Քնոք»ը։ Քսանըեւհինգ տարի առաջ Ժիւլ Ռոմէնի գրած այս թատերախաղը, երբեք չի հիննար, չի կորսնցներ իր այժմէութիւնը, եւ միշտ կը լեցնէ, նոյնիսկ ամիսներով, որեւէ թատրոն։ Ապացոյց՝ այն որ Ժուվէ ստիպուեցաւ իր որոշած երեսուն ներկայացումներու ցանկը փոփոխութեան ենթարկել։ Այսօր երեք ամիս է որ կը շարունակէ յաւիտենականացնել աւանդական «Տր․ Քնոք»ը։ Նիւթը՝ ծանօթ արդէն երգիծանք մըն է բժշկութեան մասին, սրամիտ եւ իրական, յաճախ զաւեշտական, սակայն խորապէս տպաւորիչ ։

Տր․ Քնոք կուգայ պզտիկ անծանօթ գիւղ մը, յաջորդելու նախկին բժիշկին որ ոչ յաճախորդ ունի, ոչ ալ հիւանդ կը գտնէ։ Այս առաջին վարագոյրէն վերջն է որ կը սկսի բուն խաղը։ Տր․ Քնոք հասած օրն իսկ կը կազմակերպէ անհրաժեշտ ծանուցումները, եւ առաջին ձրի ընդունելութեամբ մը կը յաջողի ամենապարզ եւ բնական ձեւով հիւանդը արթնցնել ամէն առողջ մարդու մէջ։ Երեք ամիսէն «բժշկական գաղափարը» կը մտնէ այդ փոքրիկ գիւղին մէջ եւ կ'ունենայ այնքան հիւանդներ դասաւորուած համաձայն իրենց կարողութեան եւ դարմաններուն, այն աստիճան որ չի հանիր բոլորին։ Թատերախաղը դիտելով, ամէն մէկ տիպարը տեսնելով հասարակութիւնը կը ծիծաղի։ Կը խնդայ թէ զուարճալի կողմը տեսնելով եւ թէ մանաւանդ համոզուելով իր կարգին թէ որքան իրական պատկերներ տուած է Ռոմէն եւ որքան դիւրին է համոզել ամենախելացի կամ սկեպտիկ մարդը թէ անբուժելի հիւանդ մըն է։ Ռոմէն կը պատմէ թէ ինչ առթիւ ներշնչումը ունեցած է այս թատերախաղը գրելու։ «Աւազի փոշի մտածէր աչքս եւ կ'աշխատէի զայն հանել անճարակ կերպով մը, երբ ան անցաւ (բժիշկը) եւ աչքիս ճերմակը նայելով գտաւ որ պանգրէաւի տկարութիւն ունիմ։ Անկողին մտայ, եւ այս հիւանդութիւնը միշտ կը շարունակուի, ընտանեցած եմ անոր հետ, սիրելի եւ անհրաժեշտ է ինծի»...

1923էն ի վեր Ժուվէն անմահացուցած է Քնոքը, որ դասական գիրք մը եղած է եւ իբրեւ այդ կը գործածուի Անգլիոյ , Իտալիոյ, Գերմանիոյ եւ ուրիշ համալսարաններու մէջ։ Չեմ կարծեր որ ուրիշ մէկը կարենայ նոյնքան հարազատ Քնոք մը ստեղծել։

★ Ա․ Սալաքրու որ վերջերս Կոնքուրի Ակադեմիային անդամ ընտրուեցաւ, այս շրջանին տըւաւ երկու խաղեր, երկուքն ալ reprise, l'Inconnue d'Arras զոր ներկայացուց Ֆրանսական ազգային երկրորդ թատրոնը եւ «Ազատ Կին մը»։ Առաջինը ունենալով որոշ բեմական ինքնատպութիւն, կը

«Նոր Սերունդի Օր»ը Մարսէյլի մէջ

Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԿԸ ԽՕՍԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 4 Ապրիլ (Յատուկ) — Փարիզէն եւ կարգ մը շրջաններէն վերջ, Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջանային վարչութիւնը եւս տօնեց իր օրը շաբաթ երեկոյ (2 ապրիլ), ընդարձակ եւ շքեղ սրահներէն մէկուն՝ Ալամպրայի մէջ։ Ժամանակէն առաջ սրահը եւ քովընտի միջանցքները կը յորդէր բազմութեամբ մը, որուն երկու երրորդը կը ներկայացնէին երիտասարդ-երիտասարդուհիներ։

Բեմին ճակատը զետեղուած էր Հ. Յ. Դ. եղբայրութեան մեծածաւալ պաստառը ընկերակցութեամբ եռագոյնին, եւ անոր վերեւ «Փառք Հ. Յ. Դ. հերոսներուն» նշանաբանը։ Ուրիշ նշանաբաններ աջ ու ձախ, պատրաստուած Նոր Սերնդականներու ձեռքով.— «Հայ երիտասարդ, խտացուր Նոր Սերունդի շարքերը», «Նոր Սերունդի Օրը, հայ երիտասարդի օրն է», «Մեր նշանաբանն է հայրենիք եւ ազատութիւն», «Երիտասարդ ընկեր, եղիր հպարտ որ Հայ ես»։ Նաեւ ազդեր «Հայաստան»ի եւ «Գոյամարտ» օրացոյցի մասին։

Հանդէսին պատուոյ նախագահութիւնը բաժնած էր Տիկին Ա. Ահարոնեան որ ջերմ ծափերու մէջ սրահ մտաւ ընկերակցութեամբ մեր բոլորիս սիրելի Նարդունիին։ Այդ պահուն Սէնթ Անի Նոր Սերունդի երգչախումբը կը հնչեցնէր «Մշակ բանուոր»ը։ Ընկեր Ժիրայր Ոսկեան յանուն Շրջ. վարչութեան հանդէսը բանալով, կարդաց զեկուցում-ճառ մը, որ կը պարզէր իրենց աշխատանքը եւ առաջադրութիւնները, նոր ուղեցոյց մը յառաջիկային համար։ Երգչախումբը ղեկավար Գ. Համբարձումեանի գլխաւորութեամբ երգեց կարգ մը ազգային եւ գեղջկական երգեր։ Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Շաւարշ Նարդունի։ Խորապէս յուզուած էր ակարութիւն չճանչցող Նարդունին. ձայնը պահ մը կը խեղդուէր ի տես երիտասարդութեան որուն հազարաւոր աչքերը իր վրայ կեդրոնացած էին։

— «Սիրելի երիտասարդներ, ամէն ատեն եւ միշտ երիտասարդութեան կոչին ես պատասխանած եմ՝ Ներկայ։ Նոր Սերունդի այս կոչին ալ կը պատասխանեմ՝ Ներկայ։ Կ'ուզէի որ երիտասարդութիւնս ապահով ըլլայ թէ կան մտաւորականներ որ իրենց հետ են։ Մեծ երգիծաբան Երուանդ Օտեան իր կեանքին վերջին տարիներուն հրաւէր կը ստանայ հայ աղջիկէ մը որուն անունն Արշալոյս, բան մը գրել իր ալպոմին մէջ։ Օտեան կը գրէ. «Ես կ'ապրիմ իմ կեանքի վերջալոյսը, ինչպէ՞ս կ'ուզես որ վերջալոյսը գովէ Արշալոյսը»։

«Հաւատացէք սիրելի երիտասարդներ, հայ ժողովուրդը մեծ ժողովուրդ է. ան իր տառապանքին մէջ ալ կ'ուզէ պայքարիլ եւ մեծնալ։ Հայու արեան զօրութենէն ձեզմէ ալ պիտի գան մեծութիւններ Հայոց ազգը առաջնորդելու։ Շատեր մեծ հաւատք չունին եւ կ'ըսեն — ի՞նչ է Նոր սերունդը, բայց ես վստահ եմ որ ձեր մէջէն պիտի գան նոր արեւներ լուսաւորելու հայ երկնակամարը։ Դուք հայրենիքէն դուրս իսկ կը ներկայացնէք հայրենիքը, այս հաւաքոյթներով իսկ կ'աշխատիք հայրենիքէն դուրս ստեղծել հոգեկան հայրենիքը։

Մենք չենք մեռնիր, քանի կայ մեր հանճարը եւ այդ հանճարը յաւերժացնելու համար աշխատող կազմակերպութիւն մը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

«Աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ Արտաւազդ Աստուածը կը սիրահարի Հերա Աստուածուհիին եւ որպէս աւանդ կը նուիրէ երինջ մը յանձնելով զայն Արգէոս աստուծոյ հսկողութեան։ Արգէոս ունէր հարիւր աչք, երբ յիսունը գոցէր, յիսունը բաց կը հսկէր իրեն յանձնուած աւանդին։ Իսկ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը որ ունի ոչ թէ հարիւր, այլ հազարաւոր աչքեր, պիտի հսկէ ձեր վրայ։ Այդ հազարաւոր աչքերէն մէկն ալ դուք էք, սիրելի երիտասարդներ։ Դուք հայ հանճարին ճրագն էք, պէտք է այդ ճրագը վառ մնայ։ Մենք արեւը պաշտած ենք իսկ մեր թշնամին պաշտամունքը ունի լուսնի մէկ քառորդին՝ Մահիկին, եւ կ'ուզէ մեր արեւը խաւարեցնել։ Այդ մահիկին լոյսը պիտի մարի, բայց արեւին լոյսը չի կրնար մարիլ։ Որպէսզի այդ արեւը վառ պահուի, պէտք է դուք կարգ մը հաճոյքներէ զրկուիք։ Աշխատեցէք այս լոյսի կանթեղին մէջ իւղ լեցնել։ Այն մեծ Հայը, որուն անունը կրէ այսօրուան ձեր նախագահուհին, պիտի ըսէր «Զաւակներս, շուտ աճեցէք եւ շուտ մեծցէք, հայերէն սորվեցէք»։ Ոչինչ կ'արժեն սովորական շատ մը հաճոյքներ, քանայն մեծ հաճոյքը որ պիտի տար ձեզի Հայոց լեզուն։ Հայ դպրոցին ծանօթացէք, հայ պատմութեան ծառայեցէք, այնպիսի գործեր կատարեցէք որ ըսեն թէ դուք հայ ժողովուրդի աչքին լոյսն էք։ Հաւատացէք այն ատեն թշնամին ծունկի պիտի գայ ձեր առջեւ»։

Ճառը վերջացաւ խելայեղ ծափերու մէջ։ Սէն Ժերոմի եւ Լէ Ք'Օլիվի Նոր Սերնդականներու հայկական պարերէն վերջ, գովասանքի արժանացան էքսի Նոր Սերնդականներու մարզական խաղերը, յիշեցնելով հեթանոս պապերու նաւասարդեան խաղերը։ Օրիորդներ Զորպաճեան եւ Քօլոեանի դուեգերգէն եւ դաշնարգէն վերջ, այս տարուան տօնակատարութեան առթիւ իբրեւ նորութիւն, տեղի ունեցաւ երգողներու եւ արտասանողներու մրցում մը։ Կազմուած էր դատական մարմին մը անդամակցութեամբ երաժշտագէտ Վարդան Սարգիսեանի, երիտասարդ գրագէտ Կ. Փոլատեանի, բանաստեղծ Յ. Աղաեանի, ընկեր Յ. Գապիկեանի, ուսուցիչ Գ. Ծերիկեանի, Արծնուշներու ղեկավար Տիկին Մանուշի, երիտասարդ երաժշտագէտ Օհան Տուրեանի եւ Գ. Հ. Համբարձումեանի։ Կարգով բեմ եկան Նոր Սերունդի խումբերէն ընտրուած երգող - արտասանողներ, իրենց կուրծքին վրայ մէկ մէկ թուանշանով։ 18 երգող արտասանողներու մէջէն դատական մարմինի որոշումով մրցանակի արժանի կը նկատուին առաջնութեան կարգով թիւ 18, Օր. Տէր Արսէնեան, Սէնթ Անէն (երգ), 6 թիւը բաղկացած չորս արտասանողներէ ընկեր Ծառուկեանի «Թուղթ առ Երեւանին»։ 7 թիւ Օր. Մարկոսեան Սէն Լու (երգ), 10 Մակարեան Գոմոն (արտասանութիւն)։ Շրջ. վարչութիւնը սահմանած էր միայն երկու մրցանակ, բայց դատական մարմինը միաձայնութեամբ 4ի բարձրացուց, նկատի առնելով հաւասար բարձրագոյն նիշ ստացողներ։ Բոլորն ալ ծափերու մէջ ստացան իրենց յատկացուած մրցանակները օրուան պատուոյ նախագահ Տիկին Ահարոնեանի ձեռքով։

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը լրացած ըլլալով, սկսան եւրոպական պարերը ընդմիջուած հայկական պարերով, որոնք տեւեցին մինչեւ առաւօտ։ Հանդէսը իր ամբողջութեամբ անցաւ շատ յաջող, բացի կարգապահական թերութիւններէ որոնք անխուսափելի են 2000էն աւելի բազմութեան մը մէջ, երբ մանաւանդ տեղը նեղ կուգայ։ Ջերմ գնահատութեան արժանի են Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան բոլոր անդամները։

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

պահէ սակայն քիչ մը միամիտ եւ սովորական հոգեբանութեան մը նկարը։ Երկրորդը աւելի բնական է, որովհետեւ իրապաշտ երեւոյթով մը տոգորուած է։ Ունի առաւելութիւններ որոնք հիմնական են թատրոնի համար։ Խոստովանինք որ Ֆրանսաբեմը երբեք յուսախաբ չըներ հանդիսատեսը։ Նոյնիսկ որոշ չափով անկարեւոր կամ անբնական նիւթ մը յաճախ կը փրկուի կատարեալ խաղարկութեամբ մը եւ բացառիկ թատրոնի ճաշակով եւ սիրով։ Հաճոյք է դիտել թէ դերասանները նուիրուած են սրբազան գործի մը զոր կը կատարեն գնահատելի պարկեշտութեամբ մը։ «Արբասի անծանօթ»ին մէջ Անրի Ռօլան, «Ազատ կնոջ մը» մէջ Ժաք Տիւմէնիլ եւ Սոֆի Տեմառէն իրենց խաղարկութեամբ բնական կրնան դարձնել ամէնէն անբնական նիւթը։

★ Քանի մը խօսք ալ մեր «այլասերած» հայրենակից H. Troyatի մասին, որ իրական արժէք մը դարձած է ֆրանսական գրականութեան մէջ, թէեւ անտարբեր՝ իր հայկական ծագումի մասին։ Ահա վիպագիր մը որ կուգայ բեմ, թատրոնի ամէնէն դժուար ճիւղը փորձելով, Comédie։ Առաջին փորձ մը որ յաջող է համաձայն թատերական բոլոր օրէնքներուն։ Նիւթը՝ ոչ շատ մակերեսային։ Կը պատմէ կեանքը նկարիչի մը որուն ապսպրուած է «Սուրբ Սեբաստիանոս»մը գծել եկեղեցիի մը համար։ Նկարիչը յուսահատ՝ ի վերջոյ կը գտնէ Սուրբի արտայայտութիւն մը մէկուն մէջ որ ունէր պարկեշտ եւ համակրելի երեւոյթ մը։ Վերջին վարագոյրին պիտի իմանայ թէ բանտէն արձակուած վարպետ գողի մը հետ է գործը։ Թրուայա ունի ճկուն լեզու, յաջող տիպարներ եւ թատերագիրի տաղանդ։ Այս առաջին փորձէն վերջ կրնայ տալ աւելի կատարեալ թատերգութիւններ։

Յառաջիկային կը խօսինք Գեոնչթայնի «Ծարաւ»ի եւ կարգ մը ուրիշ գեղարուեստական արտադրութեանց մասին։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (յապաղած) — Մարտ 17ի շաբաթ գիշեր Քանըպիէրի շքեղ սրահներէն Փալէ տ'Օրի մէջ տեղի ունեցաւ հայ գերիներու պարահանդէսը, որուն յաջողութեան համար կազմակերպիչ մարմինը ոչ մէկ ջանք խնայած էր։ Ներկայ էին գաղութիս բոլոր դասակարգերէն հայրենակիցներ, ինչ որ ցոյց կուտար թէ Գերիներու Միութիւնը բոլորին սրտին մօտիկ է։

Վարչութեան կողմէ Գ. Քէշիշեան պարզեց Միութեան տարեկան գործունէութիւնը։ Օժանդակութիւններ եղած են կարօտ եւ հիւանդ գերի ընկերներուն — որոնցմէ ոմանք Ապաքինարաններու մէջ տեւական խնամքի կը կարօտին։ Յետոյ խօսեցաւ հին գաղութի ներկայացուցիչներէն Գ. Վ. Սահաթճեան, որ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է քաջալերել Միութիւնը, որ սատանձնած է ծանր պարտականութիւններ։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին օրիորդներ Վարժապետեան եւ Մարտիկեան, Տիկին Սիւզան Պենիվոլ եւ ուրիշներ, ծափեր խլելով։

Առեւտրականներու կողմէ նուիրուած 40.000 ֆրանք արժէքով առարկաներ աճուրդի եւ վիճակահանութեան դրուեցան։ Յիշենք Գ. Հաթէմեանի նուիրած զոյգ մը T. S. F.ի սեղանները։ Գոյացաւ համեստ գումար մը, որ պիտի յատկացուի հիւանդ ընկերներու եւ անոնց ընտանիքներուն։

Շնորհակալութիւն բոլոր նուիրատուներուն։

Ս.

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ վարչութեան դիւանը կը խնդրէ ծանուցանել թէ Մարտ 26ին տեղի ունեցաւ իրենց ընդհ. ժողովը։ Կարդացուեցաւ Կարմիր Խաչի երկու տարուան գործունէութեան տեղեկագիրը եւ հաշիւները տրուեցան մանրամասնութիւններով։ Յետոյ ընտրուեցան վարչութեան 9 անդամները։ (ԽՄԲ.— Անունները չեն հաղորդուած)։ «Կ. Խաչը ձեզի պէտք ունի։ Տուէք ձեր ցուցմունքները, բերէք ձեր առաջարկները ու խորհրդածութիւնները»։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (140)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ

Երբ Սարգիս առանց սուրի մնացած եւ թէպէտ վիրաւոր՝ բայց իր զարմանալի արագութեամբ եւ իբր թէ գետնէն սողալով մտաւ անոր սրունքներուն մէջ եւ քաջը գետին տապալեց. կըռիւը որ լմնցած կը կարծուէր անոր իյնալով վայրկեանին նորոգուեցաւ, վասն զի ան ժամանակ չի տուաւ եւ ակնթարթի մը մէջ ոտքի վրայ էր դարձեալ եւ պատրաստ իր երեք թշնամիները կործանելու, որոնք սատանայի մը քան թէ մարդու հետ գործ ունենալ կարծելով սկսան ետ ետ երթալ։

Այս միջոցին Թորոս՝ Թոռնիկ եւ Լեւոն վրայ հասան եւ երբ ան վեց սուր իր վրան տեսնելով, անխուով ճիշդ նոյն դիրքին մէջ՝ որու մէջ քիչ առաջ Թորոս կը գտնուէր, կռնակը ապահովցուցած՝ չի կրնալով համբերել.

— Հա, յարձակեցէք տեսնեմ, թէ որ քաջ էք, պոռաց մեծ ձայնով, եւ ամէն զինք շրջապատողները իրարու երես նայեցան. Թորոս՝ սուրը դէտինը կրթնցուցած՝ ծանր ձայնով.

— Մլեհ, կանչեց, թող զէնքդ, մեծ եղբայրդ եւ Իշխանդ է որ քեզ կը հրամայէ։

Մեծ եղաւ ամէնուն զարմանքը. այս խօսքերը հազիւ թէ լսուեցան՝ կարծես թէ աներեւոյթ զօրութիւն մը սանձահարեց զրահաւորը, սուրը խոնարհեցաւ եւ ձեռքէն ինկաւ, եւ երկու ձեռքն ամփոփելով կուրծքին վրայ կեցաւ։

— Առ սա սուրը, ըսաւ Թորոս Թոռնիկին ... Հեծէք տղաք, ետ դառնանք։

Լռութիւն տիրեց ամէնուն վրայ. շուտ մը Սարգիսի վէրքը պատեցին եղբայրները, եւ երբ այն գործողութիւնն ալ լմնցաւ, հեծաւ Թորոս առջեւէն, Մլեհ եւ ամէնը ետեւէն։

Ոչ ձայն, ոչ խօսք, ոչ քրթմնջիւն չէր լսուեր, այլ խիստ լռութիւնը միայն ձիերու սմբակները կ'ընդհատէին, մինչեւ հասան Վահկայ։

Երբ ձիէն իջաւ Թորոս, դարձաւ եղբօրը.

—Գնա, նստէ հովանոցը, սպասէ հրամանիս, ըսաւ։

Մլեհ առանց պատասխանելու հնազանդեցաւ եւ գնաց։

Հազիւ թէ Թորոս մտաւ իր դիւանը, սուրհանդակներ գնացին բոլոր շրջակայ բերդերը եւ նոյն իրիկունը մեծ ժողովի մը մէջ բոլոր իշխաններուն եւ զօրավարներուն ներկայութեան՝ Մլեհ բերուեցաւ եւ Իշխանը բոլոր անոր ըրած անգթութիւնները՝ յիմար եւ անխելք վարմունքը՝ եղբօրը անձին դէմ բիւր սպառնալիքները եւ վերջի նոյն դաւաճանութիւնը համրելէն ետքը՝ աւելցուց եւ հարցուց.

ԾԵՐԵՆՑ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ Փօլ Ռէյնօ ճառ մը խօսելով անկախ երեսփոխաններու առջեւ, հրաւիրեց կառավարութիւնը փոխել իր քաղաքականութիւնը եւ վերադառնալ տնտեսական ազատութեան եւ մենհատական նախաձեռնութեան: Այս առթիւ աղդարարեց թէ անկախները եւ աջերը ի հարկին պիտի զլանան իրենց աջակցութիւնը ներկայ միացեալ ճակատին, եթէ նոյնիսկ հետեւանքը ըլլայ դահլիճին անկումը եւ երեսփ. ժողովին լուծումը: Ամբողջ բանախօսութիւնը ուղղուած էր ազատագրութենէն ի վեր փորձուած քաղաքականութեանց դէմ որոնք հիմնուած են ընկերվարական սկզբունքներու եւ ղեկավարեալ տնտեսութեան վրայ :

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ Միջազգային Կազմակերպութեան ընդհ. ժողովը, որ վերջերս որոշած էր ստանձնել հրեայ փախստականներու Պաղեստին փոխադրութեան ծախքը, հինգ միլիոն տոլար վճարեց հրէական ընկերութեանց, 1949 Յունիս 30ին վերջացող տարեշրջանին համար: Ընդհ. ժողովը կը շարունակէ քննել կազմակերպութեան երկարաձգման խնդիրը, քանի որ պայմանաժամը կը լրանայ 1950ին:

ԲԱԶՄԱՄԵՆՈՒԹԵԱՆ դէմ յօդուած մը հրատարակելով Քանի Avenir թերթին մէջ, ծանօթ գրագէտ Փօլ Ռըպու կը թելադրէր սահմանափակել ծնունդները, քանի որ պարենաւորումը դժուարացած է, գործազրկութիւն կը տիրէ, իսկ շատ մը հայրեր զաւակ արտադրելով եւ նպաստ դանձելով բռն կը դառնան պետութեան: Ընտանեկան ընկերակցութեանց Միութիւնը դատ բացաւ յօդուածներուն, ինչպէս եւ թերթին տնօրէնին՝ Վահանեանի դէմ: Դատարանը անպարտ արձակեց երկուքն ալ, դատական ծախքերու վճարման դատապարտելով Ընտանեկան Միութիւնը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Կոմսոմոլներու (Երիտ. Միութիւն) համագումարը քուէարկեց նոր կանոնագիրը, որուն համաձայն «երիտասարդութեան ամբողջ գործունէութիւնը պիտի առաջնորդուի կուսակցութեան ցուցմունքներով եւ կոմսոմոլները «ինքնաբերաբար պիտի ենթարկուին կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին» :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց թէ երկրին տնտեսութիւնը բացարձակապէս անկախ պէտք է ըլլայ արեւմտեան Եւրոպայէն եւ առաւելագոյն չափով զարկ տայ իր յարաբերութեանց Խ. Միութեան եւ հարեւան պետութեանց հետ :

ԵՐԿՈՒ ՕՐԷ Ի ՎԵՐ ուժգին քամի մը կը փչէ Ֆրանսայի վրայ, սկսելով Փարիզէն: Տեղ տեղ արագութիւնը հասած է ժամական 180 քիլոմեթրի: Բազմաթիւ այգիներ վնասուած, ծառեր արմատախիլ եղած, հեռագրաթելեր խզուած են :

ՍՈՒՐԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը, Շիւքրի պէյ Քուաթլի եւ վարչապետը, Խալէտ էլ Ազմ, իրենց հրաժարականը ներկայացուցին, բարօրութիւն մաղթելով ժողովուրդին: Հեռագրի մը համաձայն, նոր վարչապետը, զնդ. Հիւսնի Զայիմ, կուսակից կ'երեւայ Մեծն Սուրիոյ ծրագրին (միացում Իրաքի եւ Անդրյորդանանի հետ):

ԱԼԲԱՆԻՈՅ դէմ նոր մեղադրանքներ կը յայտնէ Յունաստանի կառավարութիւնը, պնդելով թէ կ'օգնեն ապստամբներուն: Իր տեղեկութեանց համաձայն 3000 համայնավարներ ապաստանելով ղրկուած են Յունաստան: Երիտասարդ Յոյներ բռնի կը զինուորագրուին: Միւս կողմէ, զինուորական պատրաստութիւններ կը տեսնուին պուլկարական սահմանագլուխին երեւը, գործելու համար արեւելեան Մակեդոնիոյ մէջ :

ԹՂԹԱԴՐԱՄԻ շրջաբերութիւնը 43 միլիառ Ֆր. աւելցած է վերջին շաբթուան ընթացքին : Ընդհ. գումարը բարձրացած է 1045 միլիառ Ֆր. :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հիւս. եւ Հարաւային Ամերիկա եւ Արեւելք Որեւէ ընկերութեան նաւով կամ օդանաւով մեկնելէ առաջ ձեր տոմսերուն համար՝

Դիմեցէք ԵՂԻՇԷ (ԺԱՆ) ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆի որ 30 տարուան փորձառութիւն ունի

AMERICAN LLOYD

48 rue de la République, Marseille

Հեռաձայն C. 47-22: ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ՁՐԻ ԿԸ ՏՐՈՒԻ

ON RECHERCHE

Un Opérateur de Cinéma connaissant à fond l'electricité et la mécanique.

Très serieuses réferences et longue pratique exigées. S'ADRESSER AU JOURNAL :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 1949ի ԳՆԴԱԽԱՂԻ ՄՐՑՈՒՄ (Դ. տարի)

«ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ» բաժակ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի: Այս կիրակի ամբողջ օրը Stade Municipal de St. Loup: Ա. մաս ժամը 9—1, Բ, մաս 2.30էն սկսեալ, Գ. մաս ժամը 7.30էն մինչեւ կէս գիշեր: (Ընկերահամակրական երեկոյթ եւ պար Cercle de St. Loupի մէջ, Route Nationale:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ԼՈՒՍԱՐԵՒԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկ. Մ. Կարապետեան (մեներգ) եւ Վիէնի Նոր Սերունդի ընկերները, որոնք կը ներկայացնեն « ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ »ը, (ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը): Մուտքը ազատ է:

ԼԻՈՆԻ 1949Ի ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ
FOIRE DE LYON

Յառաջիկայ Ապրիլ 23էն Մայիս 2 Լիոնի մեծ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ պիտի ըլլայ իր նախորդներուն պէս տնտեսական սպասուած մեծ դէպքը, աշխարհի բոլոր գործարանատէրներուն, առեւտրականներուն եւ մասնագէտներուն համար:

Արդէն երկար ատենէ ի վեր չէ մնացած Սթան մը, պզտիկ անկիւն մը որ վարձուած չըլլայ օտար կամ Ֆրանսացի ցուցադրող մեծ վաճառանիշի մը կողմէ:

Մեծ աշխատանք կը տարուի ամէն օր որպէսզի ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ բոլոր շէնքերը ներդաշնակ եւ գեղեցիկ ամբողջութեան մը վերածուի եւ իրաւ ալ այս տարը օրուան ընթացքին տօնավաճառը պիտի ըլլայ ԳՈՐԾԻ ՏԱՃԱՐ ՄԸ:

Այցելութիւն մը միշտ առիթ մըն է նոր բան մը սորվելու: Ընկալեալ սովորութեան համաձայն վաճառորդները պիտի ներկայացնեն իրենց ամենավերջին նորոյթները, անշուշտ նոր յանձնարարութիւններ ստանալու մտահոգութեամբ: Գնորդները այս առիթը պիտի օգտագործեն ամէնէն շահաւէտ գնումները ընելու համար, եւ արդէն իսկ բազմաթիւ օտարներ եւ Ֆրանսացիներ կան :

Ամէն միջոց ձեռք առնուած է լաւագոյն ընդունելութեան մը համար: Բնակարաններու ապահովութիւնը, Լիոնի շրջակայքը մինչեւ Bourg en Bresse եւ Aix les Bains բազմաթիւ սենեակներ ապահովուած են լաւագոյն պանդոկներու մէջ :

Ճամբորդները Տօնավաճառի դրան առջեւէն իսկ օթօքարեր պիտի ունենան տրամադրելի զիրենք իրենց պանդոկը առաջնորդելու համար, եւ պիտի կարենան իրենց պանդոկներու մէջ իսկ ճաշել, հանգիստ գիշեր մը անցնելէ առաջ:

Իրենց սեփական կառքերովը եկող ճամբորդներ պիտի կրնան ամենամօտ արուարձաններու մէջ տեղաւորուիլ: Այս տարի երկու ընդարձակ գետիններ տրամադրուած են կառքերուն համար, գիշեր ցորեկ պահապաններու հսկողութեան տակ, մէկը Place Bellecour, իսկ միւսը Les Quais du Rhone Տօնավաճառին շատ մօտ :

ԱՊՐԻԼ 10ԻՆ պիտի լոյս տեսնէ տօնավաճառին ցուցադրողներու Catalogueը որ կը ղրկուի 450 ֆրանք Contre remboursement: Տօնավաճառին պաշտօնական օրկանին France Mondeի Մարտ Ապրիլիթիւը, եւս լոյս տեսած է, որ գնորդներու համար բազմաթիւ օգտակար թելադրութիւններ կը պարունակէ եւ կը ծախուի 250 ֆրանքի :

Ապսպրանքներուն համար դիմել Տօնավաճառի վարչութեան FOIRE DE LYON, Rue Menestrier, Lyon, N. Chèques - Postaux, Lyon 15-13:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան տարեկան ներկայացուցչական ժողովը կը գումարուի այս կիր. առաւօտ ժամը 9ին, 25 Place Bellecour ընկերվարականներու սրահը: Բոլոր մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ. ԳՈՄՈՆԻ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Սոյն ժողովին ներկայ կ'ըլլայ Շրջ.կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Հ. Յ. Դ. «Խօթնեղբայրեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին:

ԻՍԻԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Խրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻԻ Զաւարեան կոմիտէի ժողովը՝ այսօր, շաբաթ, իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԱՊՐԻԼ 10ԻՆ

Ժողովրդական երգի, պարի եւ նուագի ԵՐԵԿՈՅ ազգային տարազներով, ընկերակցութեամբ թառի եւ քեմանչէի եւ տափի: Ապրիլ 10ին, ժամը 14.30ին, Club des Ingenieurs, 9bis Ave. d'Iéna, Paris (16), métro Iéna:

Սակաւաթիւ տոմսեր 100 եւ 150 ֆրանք :

Տէր եւ Տիկին Հ. Երէցեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Գ. Օտտոյի Ֆր. Կ. Խաչին, Վռամեան ենթ. եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ եւ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ԱՐՈՒՍԵԱԿԻՆ դառնաղէտ մահուան: Այս առթիւ կը նուիրեն 500 ֆրանք «Յառաջ»ի ֆոնտին, 500 ֆրանք Վեթ. ֆոնտին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ տեղւոյն վրայ 500 ֆրանք ալ Ֆ. Կ. Խաչին: Ընկեր Գ. Սաղըրեան եւս փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆր. Վեթ. ֆոնտին (ստանալ «Յառաջ»էն) :

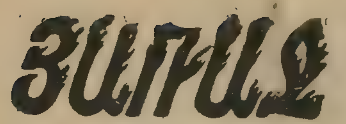

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վերամուտայ 800 փր․, Արտ․ 10 տող․ կամ 3 անգամ․

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 10 Avril 1949 Կիրակի 10 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5818–Նոր շրջան Թիւ 1229

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր․

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

Ամէն ժողովուրդ իր մասնաւոր դրոշմը կը դնէ որեւէ դաւանանքի, վարդապետութեան կամ հաւատքի վրայ։ Իբրեւ ներշնչում իր աշխարհագրութեան, պատմութեան եւ աշխարհայեացքին։

Քրքրեցէք պատմութիւնը եւ պիտի տեսնէք որ հայ ժողովուրդը — մանաւանդ հայ ժողովուրդը — ինքնատիպ տեղ մը կը գրաւէ, այս տեսակէտէն ։

Ահաւասիկ, — նոյն հիմնական դաւանանքն ունենալով հանդերձ, հայկական քրիստոնէութիւնը կը ներկայացնէ տարբեր գիծ եւ գոյն ։

Ասոր համար ալ, ուրիշ մթնոլորտ մը կը յատկանշէ Հայ․ Եկեղեցին ։

Ակնարկ մը դէպի նետ, նոյնիսկ բանկալէն, կրնայ ձեզի պատմել թէ որ քրիստոնեայ ժողովուրդն է որ կ'աղօթէ, նստած կամ յոտնկայս։ Հոգ չէ թէ քանի մը ծերուկներ եւ ժամկոչներ ըլլան հաւատացեալները։

Բաղդատեցէք մեր Ծնունդը, Զատիկը եւ ուրիշ քրիստոնէական տօներ, միւս եկեղեցիներու ծիսակատարութեանց հետ։ Զափազանցութիւն պիտի չըլլար ըսել, — « Ձեւով միջազգային, խորքով ազգային»։

Այսպէս նաեւ Ծաղկազարդը, որ ունի ժողովրդական անուն մըն ալ, նոյնքան պերճիմաստ, — Ծառզարդար։

Իմաստուն, ինքնուրոյն ժողովուրդի մը հոգին չէ՞ որ կը կաթկթի այդ երկու բառերէն։

Ծառ, ծաղիկ։ Դալարիք եւ ծիծաղ։Թարմութիւն եւ լաւատեսութիւն։ «Գալիք օրեր» ։ Գարուն ․․․

Ահա թէ ինչու միշտ ալ կանանչ մնաց եւ պիտի մնայ այս ժողովուրդին արեւը ։

Անոնք որ եկեղեցի կ'երթան այսօր եւ դուրս կ'ելլեն կանանչ ոստերով — ձիթենի — բնազդաբար կը զգան թէ միայն Ծաղկազարդը չէ որ տօնեցին ։

Որքան ալ անկարող ըլլան բացատրելու, անոնք պիտի զգան թէ ծաղիկներ կը բացուին իրենց հոգիներուն մէջ։

Արդարեւ, Ծաղկազարդով հայկական, եթէ ոչ հեթանոսական շող մը կը բանայ իրենց հոգիները։ Շող մը, հով մը գարնանաշունչ, որ կը զովացնէ իրենց սիրտը։

Ո՞ւր էր որ Ծառզարդարի ծաղիկներ բացուէին նաեւ ժամէն, բանկալէն, զանգակատունէն դուրս։ Մանաւանդ սա մռայլ օրերուն, երբ արիւնի սերունդն անգամ կանխահաս ծերութիւն մը կը մատնէ, ամբոխային շաղակրատութիւններով ։

Ամէն Ծաղկազարդ իր Զատիկը կ'ունենայ ։

Մեր կամքէն կախուած չէ որ ժողովուրդներու կեանքն ալ Ծաղկազարդով սկսի,Զատիկի մը, յարութեան եւ վերածնութեան յանգելու համար։

Բայց, մեզաւորս մենք պիտի ըլլանք, եթէ յամառինք որոմ, եղինճ եւ ուրիշ անպիտան, թունաւոր բոյսեր փնտռել, ցանել մեր հանրային կեանքին մէջ, երբ կարելի է թարմացնել զայն ծաղիկներով, դալարիքով ։

Երբ դարերը պահեր են այդ ոգին — ծաղկած զարունք — ո՞ր իմաստակը պիտի համարձակէր ծռել պատմութեան ընթացքը, զանազան ճամարտակութիւններով։

Վա՜յ անոնց որ Ծաղկազարդ չունին իրենց հոգիներուն մէջ ։

Եւ մանաւանդ անոնց որ Ծառզարդարը կը շփոթեն անամէջ արարողութեան մը հետ ։

Խորշակահար, ցամքած հոգիներու տրուած չէ ակօսներ բանալ հայրենասիրութեան ճամբուն վրայ կամ ծաղկազարդել արդէն իսկ բացուած ակօսները ։

Այս այն ժողովուրդն է որ ամէնէն առաջ բնութեան օրէնքներուն եւ իր սեփական ուժին, հանճարին կը հաւատայ։ Այլ մանաւանդ ազատութեան ։

Դարերն ու դարաւոր բռնութիւնները չկրցան մթագնել անոր հոգին։

Մինչ ուրիշներ կէս ճամբան մնացին, ան յաջողեցաւ ճեղքել խաւարը եւ լոյս աշխարհ ծնունդ ելլել։ Ոտքի կանգնիլ, իր տեղը գրաւելու, իր դերը կատարելու համար նոյն խանդավառութեամբ եւ յարատեւութեամբ ։

Միշտ կենսուրախ եւ ինքնավստահ , ան պիտի կրնայ տոկալ այսօրուան տառապանքին ալ, հակառակ բոլոր դաւերուն եւ ճնշումներուն ։

Ծաղկազարդ, Զատիկ, Վարդավառ, Նաւասարդ,— բառերն անգամ Հայաստան չե՞ն բուրեր։

1948 Շ․

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

LES MAMELOUKS DE NAPOLÉON

« Յառաջ»ի համար ալ դժբախտութիւն մըն է որ չունի մասնաւոր գրագատ, գոնէ նոր հրատարակութեանց բովանդակութիւնը ծանօթացնելու, անոնց արժէքը պարզելու համար։

Զոր «Ստացանք» մը, եւ գիրքերը կը դիզուին իրարու վրայ։ Նոյնիսկ պարբերական հրատարակութիւնները, ամսագիր կամ եռամսեայ, կը մնան գոց գիրք ։

Պատահաբար երեւցած գրախօսականները չեն որ պիտի գոցեն այս բացը։

— Երբ ուզածդ չես կրնար ընել, կրցածդ փորձէ ։

Այս առածին հետեւելով, պիտի ջանամ երբեմն «արգոյ հասարակութեան» ծանօթացնել նոր հրատարակութիւններ։ Պարզապէս «ներկայացում» ,ոչ թէ գրախօսական կամ գրական–քննադատական տեսութիւն ։

Կը սկսիմ ֆրանսերէն հրատարակութեամբ մը,— «Les Mamelouks de Napoléon»․ (Հրատ․ Calmann – Lévy).

Հեղինակը, Jean Savant, փութացած է ազնուաբար օրինակ մը ձօնել «Յառաջ»ի խմբագրին, «որ այս գրքին մէջ պիտի գտնէ բազմաթիւ էջեր նուիրուած իր եղբայրներուն, Հայերուն, որոնք յաւաղոյն զինակիցներն (զէնքի ընկերները) եղան Նափոլէոնի» ։

Դեռ ամբողջովին կարդացած չեմ հաստափոր հատորը, 488 էջ եւ պատկերազարդ ։

Բայց , հարեւանցի թղթատելով , ուշադրութիւնս գրաւեց ամբողջ գլուխ մը (25), «Ափ մը «Հայեր», ուր կը խօսի « Հայ Մէմլուքներու» մասին,— Պաղտասար, Յովհաննէս, Մարտիրոս, Թոմաս եւ Յակոբ։ Կը յիշէ Պաղտասար–Սանասարի աւանդութիւնը (Սասունցի Դաւիթ)։ Եւ դեռ ուրիշ ակնարկներ, զանազան էջերու վրայ։

Այսքանը իմանալէ վերջ, անշուշտ չէք սպասեր որ «Օրը Օրին»ի նեղ շրջանակին մէջ մաղեմ Ժան Սավանի կուռ հատորը։

Կը մնայ երկու միջոց — կա՛մ խմբագիրը կիրակի մը կը յատկացնէ, եւ կամ «ազգասէր» մը կը գտնէ, ամփոփելու համար գրքին սերն ու մեղրը, քանի մը յօդուածներու մէջ ։ ՎԱՀԷ

ԱՐՁԱՆԱԳՈՐԾ Յ․ ԳԻՒՐՋԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Չորեքշաբթի օր, 6 Ապրիլ, տեղի ունեցաւ ծանօթ արձանագործ Յակոբ Գիւրջեանի յիշատակին նուիրուած սգահանդէսը, Փարիզի ռուսական Երաժշտանոցին մէջ ։ Ներկայ էր ընտրեալ բազմութիւն մը։

Նախագահը, Պ․ Շահխաթունի յանկայս յարգանքի հրաւիրելով ներկաները, բացատրեց թէ ողբացեալ արուեստագէտին ստեղծագործութիւնները արձագանգ տուին իր հայրենի լեռներէն մինչեւ Ռուսաստան, Եւրոպա եւ Ամերիկա։ Օր․ Զառափեան նոյն միջոցին կը նուագէր մահերգը, խոր յաւութեան մէջ։

Առաջին խօսքը տրուեցաւ արուեստագէտին հայրենակից եւ ընկեր բժիշկ Մելիքի, որուն գրաւոր բանախօսութիւնը պիտի հրատարակենք երեքշաբթի օր։

Նախագահին հրաւէրով, Պ․ Զոպանեան ֆրանսերէն եւ հայերէն դրուատալից բառերով ներկայացուց արուեստագէտին տաղանդը ։ Տիկին Բուղաղեան Գիւրջեանի արուեստին մէջ գտաւ իր հայրենի լեռներուն բարձունքները, ջինջ ու պայծառ բնութիւնը։ Ռուս բժիշկ Չեքունով ռուսերէն լեզուով ներկայացուց արուեստագէտը որպէս վաւերական տաղանդ մը, որուն թէ խմբական մեծ գործերը, թէ կիսանդրիները եւ թէ կենդանիներու արձանիկները ունին ինքնուրոյն յոյս մը, խոր եւ իմացական։

Օր․ Ի․ Պիւլպիւլեան մէջ ընդմէջ երգեց «Տէր ողորմեա»ն, Կոմիտասի Անտունին եւ Մոցարթէն մեղեդի մը։ Օր․ Զառափեան նոյնպէս նուագեց օրուան պատշաճ կտորներ, իսկ Օր․ Խոլչեան արտասանեց Զարենցէն։

Ողբացեալ արձանագործին բարեկամներէն եւ «տիպարներ»էն Տիկին մը ֆրանսերէն նամակով մը իր հիացումը եւ յարգանքը կը յայտնէր, ցաւելով որ չէր կրցած անձամբ մասնակցիլ սգահանդէսին։ Նամակը կարդաց Օր․ Խարչեան։ Տաղանդաւոր նկարիչը, Պ․ Գ․ Շիլթեան ֆրանսերէն լեզուով իր յարգանքը յայտնեց Գիւրջեանի, առաջարկելով յաւերժացնել անոր յիշատակը Ալպոմի մը հրատարակութեամբ ։

Վերջին խօսողն էր ընկեր Հ․ Բալուեան որ քանիցս այցելած ըլլալով Գիւրջեանի աշխատանոցը, խորապէս ազդուած էր ողբացեալ արուեստագէտին տաղանդէն, աշխատելու անսահման եռանդէն, պարզութենէն ու մանաւանդ անոր իւրաքանչիւր գործէն բխած գեղեցկութենէն։ Այս առթիւ ներկայացուց սրահին մէջ ցուցադրուած քանի մը կիսանդրիներ․— Սերժ Լիֆարը, Ռախմանինովը եւ Կիլիկիոյ Գարեգին կաթողիկոսը։ Այս վերջինը մանաւանդ որքան ցայտուն եւ գեղեցիկ արուեստով մը կ'արտայայտէր գիտուն ու բանաստեղծ հոգը։

Փակման խօսքին մէջ, նախագահը մասնաւորապէս գնահատեց այն գեղեցիկ միտքը, Ալպոմի մը հրատարակութիւնը, յաւերժացնելու համար հանգուցեալ արձանագործին յիշատակը։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Կացութիւնը Սուրիոյ մէջ

ԿԻՆԵՐՆ ԱԼ ՔՈՒԷԱՐԿԵԼՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՆ․— ՄԵԾՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ԾՐԱԳԻՐԸ

Դամասկոսէն կը հեռագրեն «Ն․ Ե․ Հէրըլտ»ի, Ապրիլ 7 թուականով․— Հանրապետութեան նախագահին՝ Շիւքրի Քուաթլիի եւ վարչապետ Խալէտ էլ Ազմի հրաժարականները հաստատեց զնդ․ Հիւսնի Զայիմ , լրագրական ասուլիսի մը մէջ։ Այս առթիւ կարդաց նախագահին մէկ նամակը՝ ուղղուած ազգին։ Շիւքրի Քուաթլի, որ ընտրուած էր 1943ին եւ վերընտրուեցաւ անցեալ տարի, իր նամակով «փայլուն ապագայ եւ բարօրութիւն» կը մաղթէ ազգին։

Օրուան վարիչը, զնդ․ Հիւսնի Զայիմ, ըսաւ թէ կառավարութիւնը պիտի ողջունէ Մեծն Սուրիոյ կազմութիւնը, (Անդրյորդանանի Ապտուլլահ թագաւորին երազը)։ Այս ծրագիրը կը տրամադրէ միացումը Անդրյորդանանի, Լիբանանի, Սուրիոյ եւ արաբական Պաղեստինի։ Յառաջիկային Իրաքն ալ կրնայ միանալ։ Ահա զնդապետին յայտարարութիւնը․— « Պիտի ողջունեմ այդպիսի ձեռնարկ մը եւ ուրիշ որեւէ քայլ որ կրնայ միացնել արաբական երկիրները »։

(Ապտուլլահ թագաւորը պատասխանելով ամերիկեան գործակալութեան թղթակցին, յայտարարած է թէ Միջին Արեւելքի քաղաքական կացութիւնը կրնայ փութացնել Մեծն Սուրիոյ կազմութիւնը։ Եւ աւելցուցած է․— «Խաչակիրներու շրջանէն ի վեր, երբեք այսքան զօրաւոր ուժեր գոյութիւն ունեցած չէին, քաղաքական եւ տնտեսական աւելի սերտ կապեր հաստատել տալու համար արաբական պետութեանց միջեւ)։

Զնդ․ Զայիմ Պաղեստինի մասին ալ խօսելով ըսաւ թէ զինադադարի բանակցութեանց ատեն պիտի պահանջէ Գալիլիոյ բերրի շրջանը, որ մեծ մասով Իսրայէլի ձեռքն է ։

Զնդապետը յանձնաժողով մը կազմած է իրաւագէտներէ եւ լուծեալ երեսփ․ ժողովին մէկ անդամէն, նոր սահմանադրութիւն մը յօրինելու եւ ընտրական օրէնքը մշակելու համար։ Նոր սահմանադրութեամբ զարգացած կիներն ալ քուէարկելու իրաւունք պիտի ունենան։ Արաբական պատմութեան մէջ առաջին անգամ է որ կը տրուի այս իրաւունքը։ Արաբական շրջանակներուն մէջ կ'ողջունեն այս ծրագիրը, իբրեւ առաջին քայլը արաբական զարթօնքին ։

★ Ֆրանսական հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ չորեքշաբթի օր 35 համայնավարներ ձերբակալուած են Հալէպի մէջ, երկուքը փաստաբան [illegible] համայնավարներ ալ Հոմսի մէջ։

★ Իսրայէլի կառավարական շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ վարչապետը՝ Պէն Կիւրիոն «միանգամ ընդ միշտ մերժած է Երուսաղէմը միջազգային քաղաք հռչակելու ծրագիրը »։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Շարք մը սպանութիւններ եւ գողութիւններ կատարուած էին Մարսէյլի մէջ, ազատագրութեան առաջին օրերուն։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ոստիկանութիւնը, որ հետապնդումներ կը կատարէ երկու տարիէ ի վեր, նոր բողոքի մը վրայ, խուզարկութիւններ կատարեց Սէնթ Անթուանի եւ Էսթաքի մէջ, ձերբակալելով տասնեակ անձեր։

Այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք մասնաւոր նամակէ մը․—

Երկուշաբթի օր բազմաթիւ ոստիկաններ կը պաշարեն Սէնթ Անթուան թաղը, ուր սպաննուած էին չորս Ֆրանսացիներ եւ Հայ մը, Ս․ Արմաղանեան (հնչակեան) եւ կասկածելիները կը լեցնեն կառքի մը մէջ։ Ապրիլ 6ին ալ ուղղակի հանցէներուն գիմելով, կը ձերբակալեն ութ Սպանիացիներ, Ֆրանսացի մը եւ երեք Հայեր, բայց մէկը ազատ կը ձգեն։ Հայերը կ'ամբաստանուին իբրեւ սպանիչները Արմաղանեանի։

Նոր ձերբակալութեանց կը սպասուի ։

ՄԱՆՈՒԿ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ)

Քառասուն տարիներ առաջ, վերջալոյսին, հրաշէնի պայթիւն մը լսուեցաւ Գ.ի վարի թաղին մէջ, ուր կ'աշխատէին հայ, թուրք, պուլկար յոյն եւ ալպանացի արհեստաւորներ: Փողոցը, ուրկէ արձակուած էր այդ գնդակը, մնայուն անուն մը չէր կրեր, կը ճանչցուէր Ակնէն գաղթած հայ — հոռոմ սրճավաճառներով: Բայց ան ծանօթ էր նաեւ իր թրքական աղբիւրով, ինչպէս եւ մեծամասնութիւն կազմող պղնձագործներով, որոնց ոսկեգոյն մետաղը, ցուցափեղկերուն սուրճի եւ ջուրի ամանները, պատերէն կախուած թասերը ճոխութիւն մը կուտային նեղ ու թշուառ փողոցին, կը լուսաւորէին զայն դեղին հայելիներու պէս: Կային տակաւին առնաւուտ հացագործները, որ կը կրէին իրենց պատրաստած ու ծախած խմիչքին գոյնէն հագուստ մը:

Իրիկուընէ իրիկուն՝ հոս կը հաւաքուէին նաւահանգիստին բեռները կրող հայ ամուրի պանդուխտները, որոնք կը գիշերէին փողոցին քանի մը խաներուն մէջ: Ունէին իրենց սրճարանն ու ճաշարանը: Իրենց սրճարանը ունէին նաեւ շրջակայ գիւղերէն եկող թաթարները, որոնք, աւանդական աշխարհէ մը դուրս ելած կարծես, կը զանազանուէին միայն ֆէսը պահող տեղացի թուրքերէն, իրենց կանաչ կամ դեղին շալվարով, կարմիր մոյկերով, զանազան գոյներէ փաթթոցներով եւ գօտիներով: Այդ սրճարանին բաց պատուհանին առջեւ նստած կ'ըլլային միշտ մօտակայ մզկիթին քանի մը մօրուաւոր ու դաժանադէմ մոլլաները, ինչպէս եւ տէրվիշ մը, աւազի գոյն իր երկար գլխանոցով: Խանէրէն մէկուն ծառը հաւաքավայրն էր ագռաւներուն, ասոնք ալ իրենց վէճերով եւ հաշիւներով, ճիչերով եւ բողոքներով..

Արեւելեան այս փողոցը կը սկսէր «Նապաստակի զառիթափ» կոչուած, քարէ ալեկոծ սալարկներով գահիվէժ ստորոտէն եւ կը հանէր մինչեւ ծով: Ցերեկը, անոր ժխորը կը լռէր այդ զառիթափէն, ամայի առհասարակ, մեռելային՝ իր քանի մը աւերակ տուներով, սեւ չարչաֆին մէջ կորսուած կնոջ մը ներկայութեամբ, ինչպէս եւ հնաւանդ քանի մը նոճիներով: Թրքաբնակ այս բլուրին վրայ կը տիրէր սուգի եւ սարսափի նըման բան մը, վերագրելի՝ պուլկար ոստիկանատան մը գոյութեան: Բայց անցորդը կ'ոգեւորուէր տեսնելով վարի փողոցին եռուզեռը, որ կը յիշեցնէր Պաղտատ մը, իր հարիւրաւոր մուրճերուն աղմուկով, ծեծուող պղինձներէն թռչող թաւ ու բարակ արձագանգներով, որոնք կը նմանէին մերթ հուրիներու ճիչերուն:

Կիներէ եւ երեխաներէ զուրկ այդ փողոցը, լոկ առնական, ուր ոչ ոք կը գիշերէր բացի հայ պանդուխտներէն, կազմուած ըլլալով միայն աշխատանքի յատկացուած կրպակներով, կը դառնար տարբեր աշխարհ մը՝ երբ արեւը, պղինձներուն բոլոր երանգները առնելէ վերջ, մարը կը մտնէր կաշեգործներուն լիճին կողմը: Կը լռէին մուրճերը, կը քաշուէին մահմետականները: Հայութիւնը աւելի զգալի կ'ըլլար այն ատեն, մանաւանդ իրենց «պոզան» ծախելու ելլող եւ քաղաքին վերի մասը բարձրացող Առնաւուտներուն մեկնումէն վերջ: Կը վառէին միայն հայ սրճարանին եւ խանութներուն լոյսերը: Արձագանգ կը գտնէր Մշեցիի մը բերնէն ելած բառը: Կը պայթէր Զ ան, հայ լեզուին ամէնէն կախարդական տառը, զոր կը գտնենք զէնքին, զարհուրանքին, զարմանքին, զրկանքին, զաւակին եւ այլ բառերուն սկիզբը: Կ'որոտային երկու գունդերով վերջացած երկաթէ ձողերը՝ որոնց տակ կը ծեծուէր սուրճը: Աղմուկը կուգար կարծես քարայրէն մեր բարձրացող Մհերի մը ձիուն պայտերէն, ցնցելով խաւարը փողոցին: Դարերու գերութիւն, ոխ ու կորով, որ կը մեղմանային հետզհետէ՝ երբ սուրճը, որուն բոյրը կը տարածուէր ամէն կողմ, փոշիի կը վերածուէր քարակերտ գուռին մէջ, յիշեցնելով մարդկային ճակատագիրը:

Հայկական սրճարանին քարիւղէ ճրագին լոյսը կը զարնէր քանի մը դարերու հնութեամբ աղբիւրին, որ միայարկ շէնքի մը բարձրութիւնը ունէր: Մաշած, ճէթոտած, ոսկորի գոյն առած քարը կը փայլէր այդ լոյսին տակ, մութին մէջ կեցած ուրուականի մը պէս, ներկայացուցիչը՝ ջուր առնող կամ իրենց «նամազ»ը ընող քանի մը սերունդ թուրք կիներուն ու մոլեռանդներուն: Որդերու թնճուկ մը կը կազմէին իր վրայ փորագրուած, մոռցուած սուլթանի մը անունը կազմող արաբական տառերը: Ջուրը կը ցայտէր մերթ ընդ մերթ աւեր ծորակէն, պատին ետեւէն խօսող խուլ մռլտոցէ մը վերջ, հոգեվարքի մը վերջին կլթիկներուն պէս: Ու մորթուած, կամ Քիւրտերէն լլկուած կին մը յիշողին կնոջ պակասէն տառապողի, սպաննուած զաւկի մը ցաւէն ատելութեամբ լարուած պանդուխտի մը, հայրենիքէն եկած լալագին նամակի մը վրայ կարօտէն, վերադարձի անկարելիութենէն յացող Սասունցիի մը, Վանեցիի մը, քսան տարիներ աշխարհի բեռը կրելէն ողնայարը ծռած, հիւանդ ինկած, եւ անընդհատ հազացող իր սեւ խուցին խորէն տրտնջացող բեռնակիրի մը ողբերգութիւնը կը մղէր քեզ երեւակայել վայրկեանը անգամ մը աղբիւրին գուռէն վար ինկող Թուրքի մը գլուխը, հոսող արիւնը, լսելով քարէ մամռոտ ու մածուցիկ ամանէն դուրս յորթկացող ջուրը, որ կ'անհետանար մութին մէջ առաջացող առուի մը վերածուած:

Փողոցին մէջ կ'իշխէր ատելութեան ու վշտի մթնոլորտ մը, զրկանքի եւ համբերութեան, յոյսի եւ հաւատքի ոգի մը, թափառական այս ստուերներէն բխած, պատանիէն ու ծերէն, բոլորն ալ սպասման մէջ: Գալիքը, որուն կը սպասէին, լոյսն էր հեռաւոր հայրենիքին վրայ: Ու մինչեւ մէջքը մերկ՝ սուրճը ծեծողը, սուրճին փոշիէն սեւցած՝ կը թուէր իր նիզակը վիշապին զարնող հայ աստուած մը: Կը մոռնային անոր եւ միւսներուն մարդկային արատները, կաղը, կուզը, տգեղը, կծծին, տգէտը, խորամանկը, բոլորն ալ տառապած՝ ըլլալով արտաքին ու ներքին իրականութիւններէն տարբեր իրականութիւն մը նաեւ, այնքան ըմբռնելի՝ անծանօթ քաղաքի մը մէջ առաջին անգամ իրարու հանդիպող երկու Հայերէն: Դարերու մաքառումներէն, արմատախիլ մոլորումներէն մեր կորսնցուցած կամ շահած առաւելութիւններուն եւս գտնուող համազգային ու յաւիտենական իրականութիւն մը, վրդովիչ եւ արտասովոր, սրտառուչ նոյն ատեն հրաշագործ:

Ցերեկով արձակուած փամփուշտ մը, հետեւաբար, ցեղային հակառակութիւն մը ենթադրել կուտար ամէնէն առաջ, Օսմանեան Սահմանադրութեան նախորդող այդ օրերուն, ոչ միայն այլազգի այս փողոցին, այլեւ ամբողջ քաղաքին մէջ, վերը, ուր դարձեալ իրարու կը քսուէին Թուրքն ու Հայը, Յոյնն ու Պուլկարը, Հրեան եւ Մակեդոնացին:

(Մնացեալը յաջորդով)

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Քուրցիօ Մալափարթէ

Բուն անունով՝ Kurt Suckert, ըլլալով զաւակը գերման հօր մը եւ իտալացի մօր մը: Ծնած է 1898ին, Փրաթօ, Ֆիրենցէի մօտ, բնագաւառ արուեստի եւ գիտութեանց: Երկրորդական ուսումը առած է Չիքօյնինի վարժարանին մէջ եւ աւարտած Հռոմի համալսարանը: 1914ին, կամաւոր է Կարիպալտի գումարտակին, ի Ֆրանսա: 1915ին, կամաւոր՝ իտալական սահմանագծին վրայ: Կը վիրաւորուի ի Գլէյնի, Ֆրանսայի հողին վրայ: Պատուուած՝ ֆրանսական եւ իտալական զինուորական շքանշաններով:

Նախ կը հետեւի քաղաքական — դիւանագիտական ասպարէզը, ապա, 1921ին, վերջնապէս կը նուիրուի գրականութեան: Կ'աշխատակցի անգլիական, ֆրանսական, ամերիկեան եւ իտալական լաւագոյն թերթերուն: Փարիզի Les Nouvelles Littéraires շաբաթաթերթին մէջ կը ստորագրէ հակաֆաշական յօդուածներ, նոյն ատեն վարելով խմբագրութիւնը օրաթերթի եւ պարբերականի: Իր հակաֆաշական գործունէութեան համար կը բանտարկուի, ապա կ'աքսորուի Լիփարի, հինգ տարուան տեւողութեամբ: Հուսկ՝ կը վտարուի Թոսքանայի իր տունէն, մնալով ամենուրեք ոստիկանական հսկողութեան տակ:

Մալափարթէն, որ ճանչցուած էր իբրեւ լաւագոյն տեսաբանը ֆաշականութեան՝ ծառացաւ անոր դէմ, երբ, ըստ իրեն՝ Մուսոլինին դաւաճանեց ֆաշական շարժումին սկզբնական առաջադրութեանց, որոնք կը հակէին դէպի ընկերվարութիւն: Իբրեւ գրող՝ ունի խոր եւ բազմակողմանի տեսլական մը դէպի անվախճան գեղեցկութիւնները, որոնցմով յուսաւորած է իր զգացական եւ մտաւորական աշխարհը, պճնելով իր ոճը գեղաքանդակ ճշգրտութեամբ եւ քնարական մեղմութիւններու հիասթափումով: Իր գրելակերպին եւ իր կենսաբանական խառնուածքին մէջ կան նըրմանողութեան ցայտուն եզրեր: Ամէն բանէ առաջ անհանդարտ հոգի մըն է: Այս անհանդարտութիւնը իր զգալու եւ արտայայտելու վարակիչ եզակարոգելինները: Այս անհանդարտութիւնն է որ կուտայ փայլ, ճկունութիւն, հարազատութիւն, անմիջականութիւն եւ հրայրք իր անթերի արձակին, իր զգալու եւ արտայայտելու վարակիչ եզականութեան:

Օժտուած խորունկ զարգացումով՝ ան գիտէ խորհրդածել որեւէ աշխարհահայեացքի վրայ, երբեմն ընդունելով նախընթաց մտածողներուն տեսակէտները, զակայն, յաճախ զարտուղելով անոնցմէ: Այս դեռ երիտասարդ գրողին մէջ ամէն բանէ առաջ եւ ամէն բան գերիվեր՝ ուժգին է ազատութեան սէրը, բուռն ու անվախճան: Անոր մէջ ներկայ է Ֆրանսական Մեծ Յեղափոխութեան գաղափարապաշտութիւնը, ինչպէս ներկայ են բոլոր ժամանակներու քաղաքական վարդապետութեանց եւ ընկերային դաւանանքներու խաչաձեւումներն ու փնտռտուքները: Ան, կրօնաբարոյական աշխարհի մէջ, թէ քրիստոնեայ է եւ թէ հեթանոս, ու յաճախ բարբարոս:

Մալափարթէն, անտարակոյս, հզօր խառնուածք մըն է: Սքանչելի արձակագիր, անուանի լրագրող, հաճելի բանաստեղծ, գրական հայեացքներով բարախուռն յուշագրող, վիպասան եւ նորավիպագիր: Վերջերս, Փարիզեան բեմերու վրայ յայտնուեցաւ իբրեւ թատերագիր, իր «Du Côté de chez Proust» եւ «Das Kapital» ստեղծագործութիւններով: Մալափարթէի այս երկու թատերգութիւնները բուռն կերպով քննադատուեցան Ֆրանսական մամուլին մէջ, ինչպէս իտալականին: Ֆրանսական վարկաբեկիչ քննադատութիւն մը Մալափարթէ հասցուց իր գայրոյթի գագաթը: Վճռուած մենամարտ մը հազիւ կարելի եղաւ խափանել:

Մենամարտները Մալափարթէի կեանքին մէջ անպակաս եղած են միշտ: Ան, ֆիզիքական քաջութեան կը միացնէ մտաւորական քաջութիւնը: Ըմբռնումի, տեսակէտի եւ համոզուած պինդ ու յամառ խիզախութիւնը, որ կ'ազնուացնէ մտաւորական մշակը, անոր անձին շնորհելով յուզիչ գեղեցկութիւն մը, որ բարոյական արժէքներու կշիռն է ու հմայքը:

Իբրեւ գրող՝ զայնազգակից կը դասեմ զԱննունցիոյի, Լոթիի, Ունամունոյի, Փոյի, Պայրընի եւ Աքսել Մունթի: Բայց, ամէն բանէ առաջ ան Քուրցիօ Մալափարթէն է. ազատականէն աւելի ազատական գրողը, իր մտածելակերպով միշտ յանդուգն, սիրտն ու հոգին միշտ բաց եւ արթուն յառաջաւոր գաղափարներու վրայ, զորս կ'իւրացնէ եւ կը ներկայացնէ տարբեր ձեւով մը, տարբեր երանգով մը, որովհետեւ զանոնք կ'անցընէ իր իմացականութեան հնոցէն, որ լայն է ու խոր:

Մալափարթէի մէջ ցայտուն է նաեւ իմացական տարրը, միտքը: Ան տրամաբանող է, պատճառաբանող, տարրալուծող եւ համադրող: Գիտէ եզրակացութիւններէ քաղել վերջնական ճշմարտութիւնը, այն զոր մենք կը կոչենք յաւիտենական անփոփոխելի ճշմարտութիւն:

Իր «Արուեստ Պետական Հարուածի» գիրքը, որ թարգմանուած է զանազան լեզուներու, որ լոյս տեսած է Փարիզի մէջ, Լէոն Թրոցկիի նմանօրինակ նիւթ մը շօշափող աշխատասիրութեան հետ արդէն ընդունուած է իբրեւ դասական մատեան մը: Այս գիրքն է որ, իմ կարծիքով, լաւագոյնս կը ներկայացնէ Ք. Մալափարթէն իբրեւ զինուորական, դիւանագէտ, քաղաքագէտ, ընկերային հարցերու յստակատես վերլուծող, հոյակապ արձակագիր եւ պատկերազարդ քնարերգակ: Հոն կան էջեր որոնք խորաքանդակներ են իրենց պարզութեամբ, որոնց անշարժ մարմարին մէջ կը դողան շնորհազարդ յուզականութիւնն ու քնքուշ զգացումը: Այս գիրքը Մալափարթէ գրագէտին իմացական յայտնատեսութեան գիրքն է: Ցանկալի է որ անոր ծանօթանայ մեր մտաւորական դասը, որպէսզի տեսնէ թէ ինչպէս քաղաքական եւ ընկերային բարդ եւ զարմանազան հարցերու կարելի է մերձենալ եւ վերլուծել զանոնք, մնալով միշտ ստեղծագործ գրող, անվերջ թեւածելով գեղեցիկին եւ շնորհալիին փափկասուն ոլորտներուն մէջ:

«Կինը ինծի նման» հատորը քնարական դրաւիչ շունչով մը թարմ եւ հաղորդական էջեր կը պարունակէ, ուր հիասթափուած զգայնականութիւնը կը պարուրուի առասպելական երեւակայութեան մը անսպասելի դիւթանքին:

Իսկ «Քափութթ» հատորը, որ արժանացաւ բազում օտար թարգմանութիւններու՝ իր պատերազմական լրագրողի յուշագիրքն է, ուր կը մերձենայ Աքսել Մունթի գրելակերպին, յիշեցնելով շուէտացի յայտնի բժիշկ հեղինակին գրական ճաշակը:

Ք. Մալափարթէի միւս գործերն են — «Անիծեալ սուրբերուն ապստամբութիւնը», «Ներքիններուն ամուսնութիւնները», «Կենդանի Եւրոպան», «Բարբարոս Իտալիան», «Բախտախնդիր առաջնորդի մը արկածները», «Սոդոմ եւ Գոմոր», «Անկարգութեան պահպանիչները», «Բարեմիտ մարդ»ը, «Լենին», «Փախուստներ բանտին մէջ», «Արիմն», «Վոլկան ծնունդ կ'առնէ Եւրոպայէն», «Իմացութիւն եւ միտք Լենինի»: «Das Kapital» տիտղոսը առած է Մարքսի աշխարհահռչակ հատորէն, իսկ «Du Côté de chez Proust»ը անտարակոյս առած է անգլիացի նշանաւոր վիպասանուհի Վիրճինիա Ուոլֆի Du côé de chez Swann գործէն:

Ք. Մալափարթէն ամէնէն հեղինակաւոր գրիչը յայտնուեցաւ գրական այն շարժումին՝ որ զարտու[illegible]ով 1914 — 1918 աշխարհամարտին պատերազմէն վերջ ծնած քաղքենի մեքենական քաղաքակրթութիւն բուրող գրական եւ արուեստի մտահոգութիւններէն՝ կ'երգէր նախնականութիւնը, կը փառաբանէր հարազատ ու գիւղական բարքերուն անուշութիւնն ու հմայքը: Այս շար-

Խաղը կեանքին

ԽՄԲ.— Այս ոտանաւորը, որ կեանքի խորհուրդը կը պարզէ, գտնուած է ողբացեալ Զարեհ Գավէզեանի ձեռագիրներուն մէջ.—

★

Լի էր հոգիս յուզումներով չըյայտնուած անհուն ցեքեր,
Կը յածէի ծոցն անծանօթին, իբրր տարուած եղջերու,
Որոնելու իր կանխորոշ շինելութեան առեղծուած,
Ու՞ր, անթափա՞նց, ինչպէս էր ինծի՝ յաւիտենից Տէրն Աստուած։
Ընդդիմամարտ բուռն այժերու յորձանքին մէջ տարուբեր
Երազարաղձ իմ խորհուրդներս, մըրրկավար իբր ամպեր,
Կ'երթային յար դրկել սիւներն իր դահոյից պաղպաջուն
Ու աղերսել իմ գոյութեանս անդրոյծ ինչպէսն եւ ինչո՛ւն։
« Ի՞նչպէսն, ինչո՞ւն » այս անձկալից կը լեռկէին յարաժամ
Հոգիս վրդով, գելումներովն իրենց անդուլ ու դաժան,
Ու զայրացած կ'ընդվըզէի դէպ կաշկանդող կապին դէմ,
Ցիմա՛ր պանդոյրս, առեղծողիս կը կոչէի անաթեմ։
Ձի ողջ աշխարհ հակադրութեան մութ խառնակոյտ մ'էր կարծէք.
Քովը լոյսին խաւարը կար, համեստութեան մօտ՝ ծեքծեք
Ոչընչութիւն ցուցամոլիկ կամ յոխորտանքն ինքնահաճ,
Մեծանձնութեան ստուեր կ'ածէր փոքրոգութիւնն սոնք, գաճաճ։
Գիտութեան մօտ դեռ խարխափում՝ ալգիտութիւնն խորափոր,
Գալստին քով՝ հիւղակը խեղճ, յղփութեան մօտ հասատփոր՝
Կարօտութիւն ռովալըլուկ, տաւան ճըշմարտին աղնիթեր,
Ոսկեհորթին ոտքերուն տակ քըծինքը դավոյ կը շընթէր։
Գեղեցկութեան դէմ յանդիման՝ տըգեղութիւնն սապատող,
Շարաւ վէրքեր՝ ձիւնասպիտակ մարմարի տակ պատատող։
Տրխեղծ Թըղուկն յաղթ հսկային երեսն ի վեր կը թըքնէր,
Բռնաղբօսիկ ժըպիտին տակ՝ կատաղութեան արցունքներ։
Սիրոյ փոխան ատելութիւն, բարիքին վարձք միշտ չարիք,
Պէտք է տեսնէք չըտեսներու յոխորտանալն, չըկալիք
Կեղծ համբաւներ, ծախուած խիղճեր սուտազգօն,
Կուտային ցոյց անդունդը սեւ իրենց եսին բարձրայօն,
Մի՛շտ Նախաթոռ, մի՛շտ պատուըւած, մինւ արժանիքն ամօթխած,
Սիրտն անկաշառ, միտքն անկաշկանդ մեր սեմերէն դուրս փախած։
Գազանային խուլ միտումներ, արիւն, աւեր հըրդեհի՝
Կը ցուցնէին ամենուրեք դէմքերն իրենց ահեղի։
Արդարութիւն խաչուած յաճախ դատաւորին անիրաւ,
Տըկարութիւնն ըլըախողխող վայրագ ույժէն կենագրաւ։
Վարդին տակ՝ ժանտ փուշը պատող, խանձարուրին մօտ՝ շիրիմն,
Բարեկամին իր սրտակից դաւ կը նիւթէր մըտերիմն։
Կըղերն՝ տըգէտ կամ փառամոլ, հաւատքն՝ մոլոր, նիւթացած,
Կինն՝ համբարու, այրը շընծեր, ախորժակներ սոտր, ցած։
Ու դեռ ինչե՛ր... ինչե՛ր այսպէս... ինչ պատկերներ հակադիր
Կը խարէին միտքըս թիւրած երեւոյթով մը պատիր։

ժումը ունեցաւ իր պարեբականը, «Վայրենին», խմբագրութեամբ Նինօ Մաքքարիի։

Ք. Մալափարթէն այժմ հաստատուած է Փարիզ, նուիրուելով նոր թատերգութեան մը պատրաստութեան։ Մաղթելի է որ այս իր թատերական երրորդ փորձը գնահատուի ֆրանսական գըրական քննադատութեան կողմէ, մոռցնել տալով քննադատի մը սուր ոլաքը՝ ուղղուած «Das Kapital»ի հասցէին։— «C'est un capital sans intérêt» :

Միլանօ ԱՐՇԱՄԱՑԻՍ ՄՐԱԳԵԱՆ

ԳՈՒՑՄ ՇԻՇԱՂ

Ի ՎԵՐԱՑ ՅԱՒԱՆԱԿԻ ...

Կրօնական է խորագիրս։

Ծաղկազարդ է այսօր։ Անշուշտ ժամին մէջ դիմք բռնած՝ ձեր հայ «քրիստոնեայ»ի պարտականութիւնը պիտի կատարէք առանց մոռնալու զինուիլ ձիթենիի ճղիկով մը ...

Այս կիրակին, այսինքն «Ծաղկազարդ»ը, ոչ միայն ձիթենիի տօն է, այլեւ աւանակին տօնն է.

Կատա՞կ։ Ծաղրա՞նք։ Հաւատացէք դաւանական մեծ լըջութիւնով կը խօսիմ։

Եթէ քրիստոնեայ էք, եթէ համայնավարի մը չափ գոնէ Աւետարանը թղթատելու առիթ ունեցած էք, կը համոզուիք ըսածիս թէ՝ այսօր իշոյ եւ աւանակի ալ տօնն է։

Այդ համեստ կենդանիին փառաբանութեան օրն է Ծաղկազարդը։

Ապացո՞յց։ Առաւօտուն կանուխ, ժամկոչին զղանգքէն բռնած մտէք ժամ։ Ականջ տուէք բոլոր Աւետարաններուն եւ շարականներուն։ Ու առտու ձեր ականջներէն ներս պիտի մտնեն էշն ու յաւանակը։ Եթէ կ'ուզէք, համբիչով մըն ալ ապահովեցէք թիւը։

Շարականներէն միայնքանի մը նմոյշ ձեզի.

— « Վասն մերոյ փրկութեան յաւանակի նըստիլ յանձն առիր..» ։

.. « Ի վերայ նստել յաւանակի հաճեցար ։

— «Այսօր յաւանակ քերովբէ...»

—«Զքրիստոս թագաւորն տեսաք ի յերկիր նստեալ ի նոր յաւանակի» ։

— « Ահաւասիկ թագաւոր քո գայ նստեալ ի վերայ յաւանակի իշոյ »։

— Հեզ արքայ, նստեալ ի յէշ եւ յաւանակ...»

Տակաւի՞ն կ'ուզէ՞ք։ Զորս աւետարանիչներէն մէջբերումը կը կրճատեմ ։

Արդ կը տեսնէք որ խիստ մեծարեալ կենդանի մըն է եղած մեր աւանակը։ Սուրբերու կարգ դասուելու առիթեան, քանի որ «յաւանակ քերովբէով» մըն ալ պատուած են զայն մեր շարականագիր հայրապետները ։

Այս կերպով, կարծեմ վիրաւորական չըլլար քերովբէացած յաւանակէն հետեւեալ «կը պատմէն թէ»ն մէջ բերել ։

Ժամանակին, Օրմանեան պատրիարքը անձամբ կը քննէ եղեր՝ գաւառներէն, գիւղերէն աէրտէրցու ներկայացողները՝ եկեղեցական գիտելիքներու մասին հարցումներ տալով անոնց։ Կ'երեւայ, այն ատեն, եկեղեցական գիտելիքները կարեւոր են եղեր քահանաներուն համար։

Ասոնց կարգին, Օրմանեան Սրբազան հարց կուտայ եղեր երբեմն՝ միամիտ տէրտէրցուներուն ․

— Քրիստոս ինչպէ՞ս մտաւ Երուսաղէմ ։

— Աւանակի վրայ նստած, Սրբազան ։

— Վերջէն այդ աւանակը ի՞նչ եղաւ։

— Ը... ը .. ը...

Եւ Օրմանեան պատրիարք, դժուարթ, բայց գանձուեթիւնով մը վերջ կուտայ եղեր իր հարցումներուն ։

Օր մը սակայն, կրկին տէրտէրցու մը կը ներկայանայ Պատրիարքարան։ Բարեմիտ մարդը, դուրսը սրահը սպասած միջոցին, խեղկատակ պաշտօնեայ մը, մէկ կողմ կը քաշէ զինքը եւ կ'ըսէ.— Գիտե՞ս, սրբազանը քեզի պիտի հարցնէ « Քրիստոս ինչպէս մտաւ Երուսաղէմ», կը պատասխանես. « Նստեալ ի վերայ յաւանակի»։ Սրբազանը կը հարցնէ կրկին «այդ աւանակը ի՞նչ եղաւ վերջը»։ Պիտի պատասխանես «առաջ Հռոմի պապին քարտուղարն էր, վերջէն Հայոց պատրիարք եղաւ »...

Եւ մեր թեկնածուն, երբ ներս կը մտնէ Օրմանեանէն քննուելու, նոյնութեամբ եւ համարձակ, մէկ շունչով կ'արտասանէ գիտելիքը ...

Օրմանեան պատրիարք ի՞նչ կը պատասխանէ մեր տէրտէրցուին։ Այս մասին եկեղեցական պատմագիրները լուռ են ։

Ենթադրութիւնը կ'ըսէ որ, երբ Օրմանեանը աթոռէն վար կ'առնեն պատրիարքութենէ եւ տեսակ-տեսակ անարգանքներով դուրս կը հանեն Գում Գափուէն — կրնային աւանակի վրայ բազմեցնել զինքը, կը յիշէ այդ գեղջուկ տէրտէրցուին մարգարէութիւնը՝ իրաւունք տալով անոր..

Չեմ գիտեր։ Աստուած որդին ինչո՞ւ նախընտրած է այս համեստ եւ անգոսնուած կենդանին՝ Երուսաղէմ ճամբորդելու համար։ Չէ՞ր կրնար աղուոր նժոյգ ձիով մը կատարել իր մուտքը՝ էշը ձգելով իր բոկոտն աշակերտներուն։ Եւ այս կենդանին է՞շ էր թէ աւանակ ։

Այս նրբութիւնները կը թողում մեկնել, եկեղեցւոյ աստուածաբան վարդապետներուն։

Եթէ, Նազովրեցին բախտ ունենար, ինքնաշարժի այս դարուն կուգար աշխարհ։ Վստահ եմ որ մեր հայ ջոջերը մրցումի պիտի ելլէին Զինք Երուսաղէմ փոխադրելու համար՝ իրենց նոր գընած ինքնաշարժը ցուցադրելու սիրոյն...

Ցաւալ մտածած եմ։ Ինչո՞ւ քրիստոնէական տաճարներու մէջ արձանով մը կամ այլ յիշատակով մը չեն պատուած այս քրիստոսակիր կենդանին։ Կամ «յաւանակաւանք» անունով մենաստանի մը չենք հանդիպիր ...

Կը զարմանամ կարգ մը մարդոց որ փոխանակ այս կենդանիին խոնարհութիւնը օրինակելու՝ անոր յամառութիւնը կ'որդեգրեն՝ անտանելի դառնալով իրենց շուրջիններուն։

Եթէ օր մըն ամբողջ աշխարհի քրիստոնեայ եկեղեցիները որոշեն քրիստոնէութիւնը ընդունիլ եւ եղբայրանալ, անշուշտ ընդհ. ժողով մը պիտի գումարեն։ Այդ ժողովը պէտք է օրէնքի կարգ անցընէ, որ բոլոր վարդապետները, մանաւանդ կարգ մը եպիսկոպոսներ Ծաղկազարդի կիրակին, նստեալ ի վերայ յաւանակի երթան եկեղեցի, իրենց Վարդապետին խոնարհութիւնը գոնէ տարին անգամ մը ընդօրինակելու համար ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Մինչեւ այն օրն ուր կեղեւանքն իմ հոգիիս աչքերուն

Թօթափեցան, ինկան յանկարծ եւ տեսա՛յ ես սարսռուն,

Ակնախտիղ լուսովն հոգւոյս, հըրաշալի՛, հոգեզմա՛յլ,

Խաղը կեանքին երկնապարզեւ, զոր խորհուրդով մ'անայլայլ

Կազմակերպեր են աստուածներն, հրամանովն Անեղին,

Երբ ցայտելով կեանքի ակէն՝ ընդդըրկեց մարդըն իր ուղին

Գըծուած իրեն ճակատագրէն, անհաշտելի, բարդ հոլով,

Մութ դարերու անծայրածիր խաւարին մէջ քալելով։

Եւ մերթ ընդքարշ, մերթ սողալով եւ յափըթերս երբեմն ալ,

Թէեւ տըկար, այլ տեւական ճիգով մը՝ միշտ ընթանալ

Նըկըռեցաւ, ջանաց հասնիլ անծանօթին աւինքնող ։

Իր ընթացած առապարին սուր քարերէն յօշոտուող

Անդամներն իր արիւնաքամ պարզեց, ցուցուց երկընքին ։

Ողջակէզներ, զոհեր զննեց, կանգնեց խորան ու բագին,

Պաղատեցաւ կողկողալով ու հայհոյեց ալ երբեմն,

Բայց չըգըտաւ լըրիւ դարման իր ցաւերուն խոր, դըժխեմ ։

Ունեցաւ մերթ իր թըռիչքներն դէպ աննիւթին ոլորտներն,

Այլ դեռ անզօր էին թեւերն ու չըկրցաւ մընալ վերն

Եւ անկումն իր եղաւ այնքան սաստիկ, որքան իր ճախրանքն

Բարձր էր հասեր։ Ցոյս-նշոյլին յաջորդեց միշտ դառն պատրանքն ։

Դարեր այսպէս տառապեցաւ հէգ մարդկութիւնն բըռնավար

Եւ տառապի պիտի ալ դեռ տենչերով իր հըրավառ,

Իրերամարտ հոսանքին մէջ չար-բարիին ալեծով,

Վըսեմիմաստ խաղը կեանքին յանդէտս իրեն խաղալով,

Առաջնորդուած դեռ գուղձապատ իր հոգիին կիրքերէն

Մշտաբորբոք, բուռն, եռուզեռ՝ որոնք զինքը կը գերեն ․

Այլ կը կազմեն որոնք սակայն բարեշըրջման սուրբ քուրան՝

Ուրտեղ տակաւ պիտի զըտուի, պիտի ըլլայ յար նըման

Զինք ստեղծող հեղինակին անպարագիծ ոգիին

Եւ Արարչին գործակից ույժ՝ աստուած դառնայ իր կարգին ։

Երանաւէտ այդ վախճանին մըտապատկերն լուսածիր

Կը լեցընէ հոգիս հըպարտ նոր յոյսերով օրհնաձիր

Եւ հակառակ դեռ տեսութիւնս ստուերող մութ ամպերուն,

Կ'ընդնըշմարեմ անոնց մէջէն, աչքովն հոգւոյս սեւեռուն,

Ապառնիին արփանըշոյլ ճառագայթներն կենսաբուխ,

Վերելակէ պիտի ուրկէ ույժը կամքիս յոր-դառուղին,

Առաջնորդուած աջովն պողպատ աստուածներուն օժանդակ՝

Որ կը հարթեն ինծի ուղին իմ վերելքիս դըժընդակ ։

ԶԱՐԵՀ ԳԱՎԷԶԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Միացեալ Ազգերու ընդհ․ ժողովին մէջ, առաջին ընդհարումը տեղի ունեցաւ արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ, երբ դիւանը 2ի դէմ 11 ձայնով որոշեց օրակարգ անցընել կարտինալ Մինտզէնթիի (Հունգարիա) եւ Պուլկարիոյ 15 աւետարանական հովիւներու դատապարտութեան խնդիրները: Դէմ քուէարկողներն էին Խ․ Միութիւնը եւ Լեհաստան․ իսկ Իրան նախընտրած էր ձեռնպահ մնալ: Ուրեմն ընդհ․ ժողովը պիտի քննէ երկու երկիրներուն դէմ եղած ամբաստանութիւնները:

Վիճաբանութիւնները երկու օր տեւեցին դիւանին մէջ: Խ․ Միութեան ներկայացուցիչը, Եաքով Մալիք, մէկ ժամ փսսեցաւ, սկսելով կարտինալ Մինտզէնթիէն եւ ցատկելով մինչեւ Ատլանտեանի դաշինքը եւ Չըրչիլի ճառը: Ըսաւ թէ Անգլիոյ նախորդ վարչապետը «մէկն է որ կը սիրէ կրակ տալ համաշխարհային նոր պատերազմի մը վառօդարանին»: Յետոյ դիտել տուաւ թէ ՄԱԿը իրաւունք չունի խառնուելու անդամակից պետութեանց ներքին գործերուն: «Եթէ պիտի քննենք Հունգարիոյ եւ Պուլկարիոյ գործերը, ինչո՞ւ պիտի չզբաղինք Մ․ Նահանգներու սեւամորթներուն «լինչ»ով եւ Աւստրալիոյ անտանելի պայմաններով»: Իր կարծիքով, կարտինալը եւ պուլկար պաստէօրները «կ'ուզէին նոր պատերազմ մը յարուցանել: ՄԱԿը ստեղծուած չէ ոճրագործները եւ դաւաճանները պաշտպանելու համար»: Այս առթիւ ալ կրկնեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը հակառակ է ՄԱԿի ուխտին:

Մ․ Նահանգներու ներկայացուցիչը բացատրեց թէ Ազգաժողովը ամէն իրաւունք ունի քննելու այս կամ այն երկրին մէջ կատարուած բռնութեանց վերաբերեալ խնդիրները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մասին վերջապէս համաձայնութիւն գոյացաւ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ․ Նահանգներուն միջեւ: Տրուած որոշման համաձայն, պիտի ջնջուին երեք զինուորական կառավարչութիւնները, եւ անոնց տեղ պիտի հաստատուի քաղաքային երրեակ իշխանութիւն մը, որ հսկողութիւն պիտի կատարէ ի դիմաց յաղթականներուն:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ հինգ պետութիւնները հաւաքարար դիմում կատարելով, զինուորական օգնութիւն խնդրեցին Մ․ Նահանգներէն: Նախագահ Թրումըն անմիջական վարկերը պիտի պահանջէ խորհրդարանէն, գոհացում տալու համար այս պահանջին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ծանուցագիր մը ուղղելով Ազգաժողովին, կը գանգատի թէ 3000 ալպանացի համայնավարներ սահմանը անցնելով, միացած են ապստամբներուն, Կրամոս լերան վրայ: Կ'ըսուի թէ 3000 ռուս ճարտարագէտներ կը գործեն Ալպանիոյ մէջ:— Յոյն ապստամբները 3900 կը հաշուեն կառավարական զօրքին կորուստը:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ երկօրեայ կրճատումը պիտի դադրի Ապրիլ 11էն սկսեալ (վաղը, երկուշաբթի): Բայց սահմանուած բաժնեչափը պիտի պահուի ցնոր տնօրինութիւն:

ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ դադրեցան, ահագին վնասներ պատճառելով: Զորս հոգի մեռած են: Բաղմաթիւ վիրաւորներ կան: Գարնանային օդ մը կը տիրէ երկու օրէ ի վեր:

ՔՐԱՎՉԵՆՔՕ վերջին անգամ ասուլիս մը սարքելով լրագրողներու համար, յայտարարեց թէ պտոյտ մը պիտի ընէ Եւրոպայի մէջ, չարժանկարի պիտի վերածէ իր գիրքը, երկրորդ գիրք մը պիտի հրատարակէ 12 լեզուներով, եւն: Համայնավար թղթակից մը հարցուց թէ ի՛նչ անունով պիտի ճամբորդէ: «Սիմ Թամբրա»ի անունով, ըսաւ (այն անունը որով անուանարկած էին զինքը Ֆրանսերէն չաբաթաթերթին մէջ): Իր կարծիքով, Խ․ Միութիւնն ալ հիւլէական ռումբ ունի կամ պիտի ունենայ: Համաձայն չէ որ հիւլէական ռումբ արձակուի Մոսկուայի վրայ: Հակառակ է, նաեւ ցարական իշխանութեան վերահաստատման:

ՈՒՐԱՆԻՈՄԻ մեծ հանք մը գտնուած է բրիտանական Կուեանայի մէջ (Հարաւ․ Ամերիկա): Ամերիկացի մը բաժին կը պահանջէ, իբրեւ առաջին խուզարկուն: Անգլ․ կառավարութիւնը 162500 տակի սահմանած էր, հետազօտութեանց համար:

1500 ՈՒՂՏԵՐ կը փնտռուին Քազապլանքայի մէջ, ինչպէս եւ հազարաւոր ձիեր եւ ուրիշ կենդանիներ, Ճէնկիզ խանի բանակը ներկայացնելու համար, պատմական շարժանկարի մը մէջ:

44 ՀՈԳԻ խեղդուած են հիւսիսային Իրաքի Թէլքէֆ քաղաքին մէջ: Զոհերէն 42ը դպրոցական աղջիկներ են, երկուքը այրեր: Բոլորն ալ քշուած են անակնկալ հեղեղներէ: Շատ մը տուներ քանդուած, բազմաթիւ անասուններ խեղդուած են: Քաղաքին եկեղեցին եւ վանքն ալ ողողուած են:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Նոր Ժամանակներ» թերթը խստօրէն քննադատելով Ատլանտեանի դաշինքը, դիտել կուտայ թէ անոր շնորհիւ Մ․ Նահանգները կրնան պատերազմ սարքել ուրեւէ ատեն, նոյնիսկ զինեալ օգնութիւն հասցնել գործադուլներու ատեն:

Հ․ Ց․ Դ․ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 1949ի

ԳՆԴԱԽԱՂԻ ՄՐՑՈՒՄ (Դ․ տարի)

«ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ» բաժակ: Նախաձեռնութեամբ Հ․ Ց․ Դ․ Նոր Սերունդի Շրջ․ վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ Հ․ Ց․ Դ․ Մարսէյլի Շրջ․ կոմիտէի: Այս կիրակի ամբողջ օրը Stade ATLANTIC de St. Loup: Ա․ մաս ժամը 9—1, Բ, մաս 2.30էն սկսեալ, Գ․ մաս ժամը 7.30էն մինչեւ կէս գիշեր: (Ընկերահամակրական երեկոյթ եւ պար Cercle de St. Loupի մէջ, Route Nationale:

ՊՈՄՈՆԷՆ ընկեր Յ․ Պէզիրճեանի մօր մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի «Զաւարեան» ենթակոմիտէիս ընկերներու կողմէ տրուած է 3000 ֆրանքի գումար մը, յատկացուելու համար Վ․Ե․Թ․ Ֆոնտին:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ
ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐ
ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐ
ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՂՆԵՐ
ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ
ՔՕՆՖԷՔՍԻՈՆԻ ՏՈՒՆԵՐ

Մեր ունեցած Ամերիկեան սպաններու մահճակալի ծածկոցները, տոկուն ԿԱԳԱՐՏԻՆէ, բոլորին համար բացառիկ եւ շահաւէտ առիթ մըն է:

★

ԴՈՒՔ, ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ եթէ երեք տարատ չունիք, երկուքը չահ է, որովհետեւ պիտի վճարէք 850 ֆրանք կերպասին եւ պիտի գանձէք առնուազըն 10.500 ֆրանք, մէկ տարատր հաշուելով 3500 ֆրանք նուազագոյնը հրապարակի գիներուն:

★

ԴՈՒՔ, ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐ

Արեւին եւ անձրեւին դէմ պաշտպանեցէք ձեր թանկագին ապրանքները գնելով՝ հատ մը այս ծածկոցներէն:

★

ԴՈՒՔ՝ ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐ, թէ՛ ձեր կօշիկներուն համար «տուպլիւր»ներ կ'ըլլան անոնք, կամ աւելցած մանր կտորներն ալ քիլոյով կրնաք գնել:

Կրնաք ունենալ նաեւ ամառուան կերպասէ կօշիկներու համար առանձին կտորներ երկու մեթըր երկայնքով եւ մէկ մեթր լայնքով:

★

ԴՈՒՔ՝ ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ պատրաստող Միութիւններ կամ անհատներ, մէկ կամ երկու հոգինոց լաւագոյն վրանները կրնաք ունենալ 1000 ֆրանքով, փոխանակ 7000 ֆր․ վճարելու դուրսը, իսկ ՏԱՍԸ ՀԱՏԸ 8500 ֆրանք է որ կը կշռէ 25 քիլօ միայն:

Գալով քօնֆէքսիոնի տուներուն, արանց եւ կանանց, հագուստներ, շորթեր, քանատիէններ, թեթեւ վերարկուներ եւ փեշեր կրնաք շինել մեր ծածկոցներէն:

★

ՄԻ՛ ՍՊԱՍԷՔ ՈՐ «ՍՊԱՌԵՑԱՆ» ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՆՔ

Որովհետեւ՝

ԵՐԲ ԿԸ ՓՈՐՁԷՔ ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ,
ԿԸ ԳՆԷՔ ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ:
ԱՅՍ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՁԵԶ ԿՈՒՏԱՄ,
ԽՆԱՅԵՑԷՔ ՁԵՐ ԴՐԱՄ:

ԴԻՄԵՑԷՔ ԱՆՎԱՐԱՆ

MATERIEL
INDUSTRIEL
38 r. de Chalon, Paris 12

Հեռաձայն DID. 21-05 կամ գործարանը 16 AVE. DU GENERAL LECLERC, LIVRY – GARGAN (S. et O.)

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ․— Ֆր․ Կ․ Խաչի վարչութիւնը՝ ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները վաղը երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՊՐԻԼ 10ԻՆ

Ժողովրդական երգի, պարի եւ նուագի ԵՐԵԿՈՅ ազգային տարազներով, ընկերակցութեամբ թառի եւ քեմանչէի եւ տափի: Ապրիլ 10ին, ժամը 14.30ին, Club des Ingenieurs, 9bis Ave. d'Iéna, Paris (16), métro Iéna:

Սակաւաթիւ տոմսեր 100 եւ 150 ֆրանք:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ․— Հ․ Ց․ Դ․ Կարտանի «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէի ընկերները եւ Նոր Սերունդի անդամները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Այրի Տիկին Աղաւնի Թովմասեանին եւ իր զաւակներուն, իր ամուսնոյն ՊԵՏՐՈՍ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի (Խարբերդցի) դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՐՏԱՆԻ մէջ նահատակներու յիշատակին օրը, Ապրիլ 24ին:

ՖՐ․ ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը, «Կապոյտ Խաչի Օրը» կը տօնէ 14 Մայիս շաբաթ երեկոյ մինչեւ կէս գիշեր:

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ, ԶԱՏԻԿ, ԱՊՐԻԼ 24

Մարսէյլ – Փրատոյի Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Գեր․ Տ․ Շահէ վրդ․ Աճէմեան Ծաղկազարդի եւ Զատկի տօներուն Մարսէյլ պիտի գտնուի եւ եկեղեցական արարողութեանց մասնակցելով պիտի պատարագէ, նախագահէ եւ քարոզէ: Մայր եկեղեցին Ապրիլ 24ի կիրակի օրը հանդիսաւորապէս կը կատարէ հայ նահատակներու յիշատակին նուիրուած հոգեհանգիստը, որուն կը հրաւիրէ մասնակցիլ ազգային բոլոր կազմակերպութիւնները եւ միութիւնները:

REVENDEURS, EXPORTATEURS, ÉLECTRICIENS, s'Adresser :

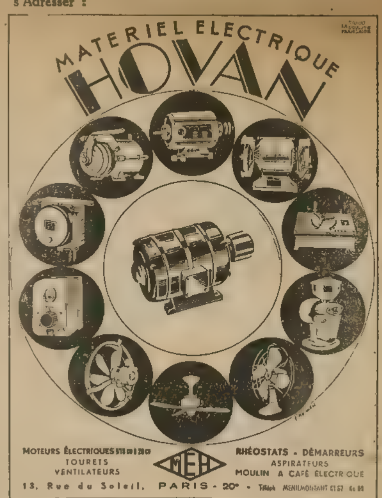

VENTE AU DETAIL:
14 rue Rochambeau (9) Métro Cadet
2 rue du Soleil (20) Métro Place des Fêtes
23 rue des Maronites (20) Métro Menilmontant
5bis, rue Mortillet GRENOBLE (Isère):

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.784

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վերամուտյ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 12 Avril 1949 Երեքշաբթի 12 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5819—Նոր շրջան թիւ 1230

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր

Արեւմտեան Գերմանիան ինքնավարութիւն կը ստանայ

(50.000.000 ԲՆԱԿԻՉ)

Ինչպէս հաղորդած էինք կիրակի օր, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները համաձայնութիւն մը կնքեցին ապրիլ 8ին, Ուաշինկթընի մէջ, սահմանաբար վերահաստատելու համար արեւմտեան Գերմանիան, իբրեւ ինքնավար պետութիւն :

Համաձայնագիրը կը բաղկանայ 700 բառերէ, — հաւանաբար ամէնէն կարճ վաւերագիրը ժամանակակից պատմութեան մէջ: Կիրակի օր համաձայնագրին պատճէնը յանձնուեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ Սահմանադիր Խորհուրդին, առանց մասնաւոր արարողութեան :

Գրաւման շրջանի կանոնագիրն է այս, որ կը փակէ անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան զինուորական կառավարութեան գլուխը, անոր տեղ հաստատելով քաղաքային վարչութիւն: Այսպէս արեւմտեան Գերմանիան կը վերածուի դաշնակցային հանրապետութեան, ենթակայ երեք դաշնակիցներու հսկողութեան, որ պիտի կատարուի մարզպաններու միջոցաւ (բարձր կոմիսար) :

Ահաւասիկ նոր կանոնագրին հիմնական կէտերը.—

Գերման ժողովուրդը պիտի վայելէ ինքնավարութեան ամբողջ բարիքը, համաձայն դաշնակից գրաւման պահանջներուն:

Գրաւման իշխանութիւնները իրենց կը վերապահեն հակակշռի իրաւունքը հետեւեալ ասպարէզներուն մէջ,— զինաթափութիւն եւ ապազինում, հսկողութիւն Ռուրի մէջ, արտաքին գործեր, տարագիրներ եւ փախստականներ, պաշտպանութիւն գրաւման իշխանութեանց պաշտօնեաներու, պահպանում հիմնական օրէնքի, հսկողութիւն առեւտուրի եւ արտաքին փոխանակութեանց:

Գրաւման իշխանութիւնները կրնան փոփոխութիւններ կատարել, համաձայն իրենց կառավարութեանց հրահանգներուն:

Գերմանները հիմնական օրէնքին մէջ փոփոխութիւններ կրնան կատարել միայն գրաւման իշխանութեանց հաւանութեամբ :

Գրաւման իշխանութիւնները յանձն կ'առնեն յարգել գերման քաղաքացիներուն իրաւունքները:

Այս կանոնագրին գործադրութենէն 12, առաւելն 18 ամիս վերջը, փոփոխութիւն պիտի կատարուի համաձայն ձեռք բերուած փորձառութեան :

★ Իրազեկներու կարծիքով, այս նոր կանոնագիրը պիտի չկրնայ գործադրուիլ 1949 Յուլիսէն առաջ:

Գերման վարիչները առ այժմ վերապահ դիրք մը բռնած են, այս կանոնագրին հանդէպ: Տոքթ. Ատէնաուըր (ընկերվարական) նիստի հրաւիրեց սահմանադիր խորհուրդը, Պոնի մէջ, քննելու համար այս կանոնագիրը: Պերլինի արեւմտեան շրջանին քաղաքապետը, ընկերվարական Ռէօյթըր, որ վերջերս Ամերիկա գացած էր, գոհ կ'երեւայ այսկարգադրութենէն եւ յաւատես՝ ապագային համար: Իսկ արեւմտեան Գերմանիոյ համայնավար առաջնորդը, Ռայման, կը յայտարարէ թէ կանոնագիրը «կը խլէ գերման ժողովուրդին ինքնորոշման եւ գերիշխանութեան իրաւունքները »:

ԵՐԵՔ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ՇԱՏ ԳՈՀ ԵՆ

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէր Շուման, համաձայնութեան ստորագրութենէն անմիջապէս վերջը յայտարարեց թէ դուռը բաց է Խ. Միութեան մասնակցութեան համար: Այս առթիւ բացատրեց թէ «Գերմանիոյ մասին էր որ դժուարութիւններ ունեցանք Ռուսիոյ հետ, եւ մեծ մասով Գերմանիոյ կապակցութեամբ էր որ ստորագրուեցաւ հիւսիսային Ատլանտեանի դաշինքը, անցեալ երկուշաբթի օր»:

Ի պատասխան հարցումի մը, Պ. Շուման ըսաւ թէ Գերմանիոյ մասին բանակցութիւնները կրնան վերսկսիլ Խ. Միութեան հետ, եթէ ջնջուի Պերլինի պաշարումը: «Մենք նոր կանոնագիրը կազմեցինք արեւմտեան Գերմանիոյ համար: Խ. Միութեան կ'իյնայ յայտարարել թէ կրնա՞յ գործադրուիլ ամբողջ Գերմանիոյ համար: Մենք ճամբան հարթեցինք չորս պետութեանց վերահսկողութեան համար »:

Պ. Պեւին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, ողջունեց համաձայնութիւնը՝ իբրեւ հիմք գերման նոր եւ ժողովրդավար կառավարութեան մը: «Եթէ Գերմանները իմաստուն են, ընդ առաջ պիտի երթան, որովհետեւ պէտք է խոստովանին թէ երկու անգամ պատերազմ պայթեցուցին աշխարհի գլխուն եւ թէ, հակառակ ատոր, երեք դաշնակից կառավարութիւնները կը ջանան օգնել իրենց՝ նոր եւ ժողովրդավար կառավարութիւն մը հիմնելու համար »:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարն ալ գոհունակութիւն յայտնեց, յուսալով թէ ի վերջոյ Խ. Միութիւնն ալ պիտի մասնակցի :

Նորակազմ արեւմտեան Գերմանիոյ բնակչութիւնը կը հաշուէ 50 միլիոն :

Պոլսոյ ազգ. խռովք

Պոլսոյ վերջին թղթարերէն (ապրիլ 3 եւ 4) կ'իմանանք թէ ամէն օր միջադէպեր կը ծագին եկեղեցիներու մէջ, տեղապահական հարցին առթիւ: Ապրիլ 3ի կիրակի օրը անկարգութիւններ պատահած են Ֆէրիգիւղի եկեղեցին, ուր Վահրամ քահանայ Պողոսիկեան եւ լուսարարապետը ապարէզ կարդացեր են ժողովուրդին, ըսելով, — « Եթէ Արսլանեան սրբ.ը չէք ուզեր, գացէք անոր բնակարանը եւ քարկոծեցէք»: Քահանան եւ լուսարարապետը կը յամառին յիշել Արսլանեանի անունը, մինչ ժողովուրդը կ'աղաղակէր,— «Անարժան է»:

Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ ալ միջադէպ մը պատահած է, որովհետեւ պատարագիչը զանց ըրած էր տեղապահին անուան յիշատակութիւնը: Նոյն թաղի Ս. Յարութիւն եկեղեցիին մէջ պատարագիչը յիշած է ոչ թէ Արսլանեանի, այլ հանգուցեալ Նարոյեան պատրիարքի անունը: Կէտիկ Փաշայի եկեղեցիին մէջ պատարագիչ քահանան յիշած է նորընտիր տեղապահին՝ Հմայեակ Ծ. Վ. Պախթիյարեանի անունը:

Նոր հետապնդումներ Մարսէյլի սպանութեանց առթիւ

Մարսէյլի թերթերը կը շարունակեն մանրամասնութիւններ հրատարակել ազատագրութեան առաջին օրերուն գործուած սպանութեանց մասին: La France կը պատմէ թէ 1944 Օգոստոս 23ին անանց դատաստանի գնդակահարուած են դիմադրականի ճակտի O. R. F. խումբին անդամներէն չորս հոգի, որոնք մասնաւոր պաշտօն ստացած էին իրենց պետէն՝ զէնք փնտռելու համար: Սպանութիւնը կատարուած է Թիւմի հովիտին մէջ, ինչպէս կը հաստատէ հարցաքննիչ դատաւորին տեղեկագիրը: Զոհերէն մէկուն վրայ կը գտնուէին 800.000 ֆրանք եւ 22 ոսկի, որոնք անհետացած են: Այս տղուն հայրը, Տոմինիք Ճիովաննի, բողոքած ըլլալով, հինգ հոգի ձերբակալուեցան: Ասոնց մէջ կան երկու Հայեր, Յարութիւն Զատիկեան եւ Աթանաս Կէօճիկեան?: (Թերթ մը կը գրէ թէ այս վերջինը արձակուած է):

Մարսէյլի համայնավար օրկանը, La Marseillaise (9 ապրիլ) բողոքելով այսձերբակալութեանց դէմ, կը գրէ թէ «Սէնթ Անթուանի ժողովուրդը իր զայրոյթը կը յայտնէ երկու կարեւոր ժողովներով»: Կալանաւորները ամբաստանուած են թէ մարդասպանութեան եւ թէ գողութեան յանցանքներով: Նոյն թերթը արդարացնելով ամբաստանեալները, կը գրէ.— « Զորս ինքնակոչ դիմադրականները սպաննուած են, կ'ըսուի, խումբ մը Հայերու, որոնք հայրենիք վերադարձած են արդէն, գերման դասալիքի մը եւ P. P. F. կենոյի կողմէ, որոնք յաջողած էին դիմադրական խումբի մը մէջ սողոսկիլ, օգտուելով փողոցային կռիւներէն »:

Ուրիշ աղբիւրէ մը կ'իմանանք թէ բողոքողները հրապարակային ժողովի հրաւիրած էին Սէնթ Անթուանի, Պուլվար Օտոոյի թաղեցիները, բարձրախօսներով եւ ճառախօսներով, բայց ոստիկանութիւնը ցրուած է բազմութիւնը :

Դէպքերու ընթացքը

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ.— ՈՒԹ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԶԷՆՔ ԵՒ ՌԱԶՄԱՆԻԻԹ ԿՈՒԶԵՆ.— Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՍԼԱՔՆԵՐԸ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Ատլանտեանի դաշինքին ստորագրութենէն ի վեր, արեւմտեան պետութիւնները ջանքեր կը թափեն, իրենց պատրաստութիւնները լրացնելու համար: Ութ պետութիւններ — Անգլիա, Ֆրանսա, Պելժիա, Հոլանտա, Լիւքսէնպուրկ, Իտալիա, Տանիմարքա եւ Նորվեկիա անմիջապէս դիմում կատարեցին Մ. Նահանգներու կառավարութեան, որպէսզի օգնէ, լրացնելու համար իրենց վերազինումը: Ուաշինկթըն անմիջապէս պատասխանեց թէ զինուորական օգնութեան ծրագիր մը կը մշակուի եւ խորհրդարանին պիտի ներկայացուի անյապաղ: Պ. Էչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, յայտարարեց թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը որոշած է զէնք եւ ռազմանիւթ ճարել «ազատ եւ բարեկամ պետութեանց » եւ թէ ժողովուրդն ալ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ այս գործին:

. Թերթերը կ'ըսեն թէ 1.250.000.000 տոլար արժէքով զինուորական պիտոյքներ պիտի տրամադրուին, առաջին տարուան համար: Այս օգնութեան փոխարէն, իւրաքանչիւր զինակից պետութիւն կը խոստանայ աջակցութիւն ընծայել ընդհանուր պաշտպանութեան համար, համաձայն իր կարողութեան :

★ Մ. Նահանգներու խորհրդարանին ելեւմուտքի յանձնաժողովը 15.909.116.800 տոլարի զինուորական վարկ մը քուէարկեց, ինչ որ աննախընթաց գումար մը կը կազմէ: (Անցեալ տարուան նախահաշիւն էր 10.454.477.413 տոլար) : Այս վիթխարի գումարին ամենամեծ մասը պիտի յատկացուի օդանաւային ուժերու զօրացման: Այս առթիւ պատրաստուած տեղեկագիրը կը բաղկանայ հազարաւոր էջերէ: Թէեւ պատերազմի խօսք չկայ, բայց բոլոր զինուորական մասնագէտները կը խոստովանին թէ աննախատեսելի դէպք մը կրնայ յանկարծ փոթորիկ մը պայթեցնել որեւէ ատեն: Զօր. Պրէտլի, սպարապետը, յայտարարեց ելմտացոյցի յանձնաժողովին մէջ թէ պատերազմ չի նախատեսեր 1949—1950 տարեշրջանին, եւ աւելցուց.— «Անցեալ տարի աւելի մտահոգ էի քան հիմա»:

Ելմտացոյցը կը նախատեսէ 4.743.100 զինուոր ու սպայ, որոնց 2.709.300ը պահեստի: Ցամաքային զինուորներուն թիւը պիտի ըլլայ 677 հազար, ծովայինը՝ 527.300, օդանաւայինը՝ 440 հազար: Նոր զէնքերու շինութեան համար տրամադրուած է 530 միլիոն տոլար: Օդանաւային վարկերը այնքան մեծ են որ, կարելի պիտի ըլլայ 58 օդատորմիղներ հաստատել, փոխանակ 48ի, ինչպէս կը նախատեսէր Պ. Թրումըն: Այս վարկերուն շնորհիւ Մ. Նահանգները պիտի կրնան պահել 9875, ռազմական օդանաւեր, եւ 2600 հատ ալ նոր ապսպրել :

Նաւատորմը պիտի բաղկանայ 731 մարտանաւերէ, որոնց ութը ծանր օդանաւակիրներ: 43 միլիոն տոլար յատկացուած է ամենամեծ օդանաւակիր մը շինելու համար: Ընդհ. ծախքը պիտի ըլլայ 189 միլիոն տոլար :

★ Պ. Էթլի, Անգլիոյ վարչապետը, բուռն ճառ մը խօսեցաւ Կիրակի օր, նոյնպէս մեղադրելով Խ. Միութիւնը: Ըսաւ թէ Մոսկուայի կողմէ Ատլանտեանի դաշինքին դէմ եղած մեղադրանքը — պաշարում — շատ կը նմանի Հիթլէրի ճառերուն՝ 1939ին: Յետոյ բացատրեց թէ դաշինքին համաձայն է Անգլիոյ ժողովուրդին մեծ մասը, բացի համայնավարներէն եւ անոնց ուղեկիցներէն: «Դաշինքը յարձակողական չէ, այլ զուտ պաշտպանողական : Անոնք որ կը քննադատեն զայն իբրեւ յարձակողական, բեռնեն իրենց խղճին վրայ: Սովետները յարձակեցան նաեւ Մարշըլի ծրագրին վրայ. որովհետեւ արեւմտեան Եւրոպայի վերելքը չի համապատասխաներ իրենց արտաքին քաղաքականութեան: Համայնավարութիւնը կը ծաղկի հոն ուր կեանքի մակարդակը շատ ցած է: Համայնավարութիւնը երբեք չի հետաքրքրուիր ժողովուրդի տառապանքով: Համայնավարները շատ աւելի յետադիմական են քան այն կարգ մը բռնապետութիւնները զորս տեսանք անցեալին մէջ: Անհատական ազատութիւն չկայ Ռուսիոյ մէջ. այնտեղ կը տիրապետէ ոստիկանութեան համատարած բռնութիւնը: Զկայ ընտրական ազատութիւն. միայն մէկ կուսակցութեան միակ ցանկը արտօնուած է... Զկայ խօսքի, նոյնիսկ մտածումի ազատութիւն »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ բուռն ցոյց մը կատարեցին Միւնիխի խորհրդային հիւպատոսարանին առջեւ, բողոքելով Խ. Միութեան բռնութեանց դէմ: Թափորին գլուխը անցած էին խաչքաղիներ, խաչերով: Ամերիկեան ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ արտասուաբեր ռումբեր գործածել, ցուցարարները ցրուելու համար :

Մ Ա Ն Ո Ւ Կ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քաղաքը զերծ էր մեծ ոստանի մը յատուկ տականքներէ եւ ոճրագործներէ: Բայց կը պատահէր երբեմն նախանձէն կամ ցեղային ատելութենէն թելադրուած ոճիր մը: Զոհը Թուրքն էր յաճախ: Պուլկարը, նոր ազատագրուած՝ ոխով կը նայէր տակաւին այդ Թուրքին՝ որուն ներկայութիւնը անբաղձալի կը գտնէր իր նոր հայրենիքին մէջ: Անբաղձալի՝ անոր լեզուն ու բարքերը, որոնք կը տիրէին դեռ քաղաքին: Ատելութեան ուրիշ պատճառ մըն էր յաւակնութիւնը Թուրքին, որ, ըլլալով հանդերձ վախկոտ, գիտնալով հանդերձ թէ, դէպքի մը պարագային, պիտի չվայելէր պուլկար իշխանութեան պաշտպանութիւնը, լեզուին կուտար երբեմն, գլուխ կը բռնէր, ունենալով հաւանաբար դեռ հաւատքը քառորդ դար առաջ հեռացած օսմանեան զօրքին վերադարձին:

Մեծ կայսրութեան մը այս մնացորդներէն վերջ, Հրեան էր քաղաքին հալածեալ տարրը: Կրօնական բացայայտ հակառակութիւն մը կար նաեւ Պուլկարին եւ Յոյնին միջեւ, օրթոտոքս երկուքն ալ, բայց բաժնուած իրարմէ՝ բիւզանդական օրերէն մնացած փոխադարձ արհամարհանքով մը: Ռուս ցարերէն առաջ, պուլկար սլաւ թագաւորներուն երազը եղած է ժառանգորդը դառնալ այդ բիւզանդիոնին: Պալքանեան պատերազմը պիտի դարձնէր ցայտուն Պուլկարին այս ցանկութիւնը: Պոլիսը բաց դուռ մըն էր իրեն համար դէպի Միջերկրական, ինչպէս եւ Ռուսին համար: Բայց կար նաեւ խառնուածքի տարբերութիւն մը Պուլկարին եւ Յոյնին միջեւ: Յոյնը, երբեմնի մեծ քաղաքակրթութեան մը մնացորդը նոյնպէս, կը չարունակէր դերիվերութիւն մը ծախել տակաւին Սեւ Ծովի ափերուն վրայ, ուր ան ձկնորս էր առհասարակ եւ գինետուն կը բանեցնէր: Խմող, ստախօս, յաւակնոտ ու թեթեւսոլիկ, անվստահելի դարձած էր ան՝ որ ոչ մէկը կը յիշեցնէր այլեւս Թէրմոփիլէի հերոսներու առաքինութիւններէն:

Հայը կը վայելէր բացառիկ համակրանք մը՝ ցեղերու այս խառնարանին մէջ՝ ուր կային տակաւին Ռուսեր եւ Եւրոպացիներ, մինչեւ 1915, այսինքն պուլկար եւ Թուրք դաշնակցութիւնը, երբ բազմաթիւ Հայեր ծեծուեցան եւ բանտարկուեցան պետութեան կողմէ որպէս քաղաքական հակառակորդներ: Մինչ այդ՝ միայն քանի մը բացառիկ պայմաններու մէջ՝ հոսած էր Հայու մը արիւնը: Մտքիս մէջ մնացած յատկանշական միակ դէպքը հարուստ հայ խանութպանի մը վրայ գործուած գիշերային յարձակում մըն է: Գողը կացինի հարուածով մը՝ ուզած էր սպաննել մարդը, որ, իր աղաղակներով, յաջողած էր դրացի Պուլկարներուն պաշտպանութիւնը վայելել:

Պուլկարին եւ Հայուն փոխադարձ համակրութիւնը խարսխուած էր Թուրքին դէմ ունեցած իրենց թշնամութեան վրայ: Ունէին անոնք նոյնպէս մերձեցման նպաստող խառնուածքի եւ բարքերու նմանութիւն մը: Երկուքն ալ եղած էին օսմանեան կայսրութեան անիրաւութեանց զոհը եւ զգացած անոր լուծին ծանրութիւնը: Հայ եւ մակեդոն յեղափոխականներու եղբայրութիւնը ունեցած էր իր դերը տեղացի եւ գաղթական Հայերու մերձեցման մէջ: Կար հաւանաբար տակաւին մարդկային սկզբունքին հետ հաշտ պետական ընկալութիւն մը: Նորաստեղծ այդ պետութիւնը կը նախընտրէր կարելի եղածին չափ Հայութիւն ներս առնել երկրին շինարար տարր մը համարելով զայն եւ թիւով անբաւարար գտնելով իր ժողովուրդը այդ ծրագրին առջեւ: Ու չէր սխալած: Հայ անուն խալֆա մը, մինչեւ եւրոպական դիպլոմներէ ելած պուլկար առաջին ճարտարապետներու երեւումը, բարձրացուց քաղաքին ամէնէն գեղեցիկ շէնքերը: Այդ խալֆան ունէր իր հայ գործաւորները, տաղձագործներն ու հիւսները: Անոնց շնորհիւ է առաւելապէս որ նեղ ու ծուռ դուրհներով, խարխուլ տուներով թրքական այդ հին ոստանը կերպարանափոխուեցաւ հետզհետէ կարճ ժամանակի մը մէջ: Հայութիւնը՝ իր վաճառականներով, խանութպաններով եւ արհեստաւորներով բերաւ մեծ նպաստ մը նաեւ երկրին ճարտարարուեստին: Բնիկը շատ բան սորվեցաւ Պոլիսէն հոդ ինկող այդ գաղթականներէն, անոր կերածէն ու հագածէն: Զափազանցութիւն չէ ճաշակին այդ յետամնացութիւնը հողի մը վրայ որ թրքական գաւառ մըն էր ժամանակին: Ու պուլկար ոստիկան մը ճերմակ տրեխներ կը կրէր դեռ այդ օրերուն, ջուխայով ծածկուած ոտքերուն վրայ:

Այս Հայութիւնը, ներքնապէս կուսակցական երկպառակութիւններու ենթակայ ինչպէս միշտ եւ ամէն տեղ, բայց ժրաջան գաղութ մըն էր՝ իր առեւտրական խանութներով, եկեղեցիով, սրճարաններով, կուսակցական ակումբներով եւ դպրոցներով: Կարելի է ըսել անոր գլխաւոր տեղ մը մեր պատմութեան մէջ: Պզտիկ Հայաստան մըն էր կազմուած Պոլիսէն ու մեր զանազան գաւառներէն եկած Հայերով, այցելու մտաւորականներով ու յեղափոխականներով: Թառ մըն էր, ուր քաղաքական գործիչներն ու Թուրքիայէն փախչողները կանգ կ՚առնէին պահ մը, կը գտնէին ամէն աջակցութիւն: Քաղաքին դէմի ափին բարձրութեան վրայ իր բնակութիւնը հաստատած էր մեր հերոսներէն մէկը, խորհրդաւոր, պատկառելի՝ իր մենաստանին մէջ, ուր այցելութեան կ՚երթային նաեւ պատկառանքով՝ պուլկար ու մակեդոնացի յեղափոխականներ: Պալքանեան պատերազմին, հայ կամաւորներու գլուխը անցած՝ ան պիտի քաշէր Թուրքին դէմ, մեծ յաղթանակներ տանելով, հանելով եղբայրութեան՝ հերոսական գետնի վրայ ալ, հաւասարելով Պուլկար ժուժկալ, արի ու կատաղի զինուորներուն քաջութեան:

Ձուլումը աղաղակելիք վտանգ մը չէր նման գաղութի մը մէջ, ուր հինէն հաստատուած պուլկարախօս Հայերն իսկ հայութեան կը վերադառնային նոր գաղթականներուն շփումով: Անշուշտ ոմանց համար պարծանքի արժանի մշակոյթ մը կը ներկայացնէր պուլկարերէն խօսիլն ու պուլկար շրջանակներու մէջ մտնելը, կամ պուլկարական դպրոցէ մը շրջանաւարտ ըլլալը, քանի որ զարգացումին եւ լոյսին ձգտող մեր ժողովուրդը կը մնար միջակ ու սահմանափակ ուղեղի տէր մարդոց յաւակնութեան ու մեծամտութեան միամիտ բայց խանդավառ գծին վրայ: Եւ սակայն կը պահէր Հայու անխորտակելի նկարագիր մը:

Այս էր քաղաքը, ուր լռուած փամփուշտը կը խլէր այս անգամ Հայու մը կեանքը: Անձնասպանութիւն մըն էր, անձնական ողբերգութեան մը հետեւանք, սրճավաճառներէն մէկուն փայտաշէն կրպակի մէջ, աշնան իրիկնամուտին:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Յակոբ Գիւրջեան

(Կարդացուած՝ Ապրիլ 6ի սգահանդէսին ատեն)

1948 Դեկտեմբեր 27ին, Փարիզի հայութիւնը եւ բազմաթիւ օտարականներ սառն հողին յանձնեցին, հայկական մեծ քանդակագործին, Յակոբ Գիւրջեանին:

Ես նրա պարզ կենսագրութեան մասին միայն մի քանի խօսքեր պիտի ասեմ, վերապահելով մասնագէտներին Գիւրջեանի գեղարուեստագիտական աշխարհը:

Դժուար է գրել մի գեղարուեստագէտի կենսագրութիւն, բայց աւելի դժուար է նրան հասկանալ իր ստեղծագործութեամբ: Սակայն 55 տարուայ մեր սերտ ընկերութիւնը մի կենդանի նեցուկ է իմ վառ ցանկութեան: Չեմ կարծեր թէ պիտի չեղուիմ իմ ճանապարհից, մանաւանդ որ իմ միակ նպատակս է գծագրել նրա կեանքը եւ գործունէութիւնը այն պարզութեան եւ մաքրութեան մէջ, ինչ որ ինքն էր ներկայացնում թէ անհատապէս եւ թէ գեղարուեստական տեսակէտով:

Յակոբ Գիւրջեանը ծնած էր 1886 թուականին Շուշի քաղաքում, (Ղարաբաղ), հայկական մի նահապետական ընտանիքում:

Մանկական հասակում նա կորցնում էր իր ծնողները: Չորս եղբայրներից նա երրորդն էր: Իր աւագ եղբօր՝ Գրիգոր Գիւրջեանի շնորհիւ նա մտնում է տեղական ռէալական դպրոց, ուր յաճախեց մինչեւ 15 տարեկան հասակը, առանց մի որեւիցէ յառաջդիմութեան եւ յաջողութեան: Գիւրջեանը փոխանակ դպրոց գնալու, փողոցներում կը նստէր եւ ցեխից արձաններ կը շինէր եւ ամէն երեկոյ տուն կը վերադառնար, առանց պայուսակի, սակայն նա չէր մոռանար իր արձանները:

Իր եղբօր ջանքերը ապարդիւն անցան, Գիւրջեանը աւելի շատ ցեխով կը զբաղէր քան թէ իր դպրոցով, այս պատճառով իր եղբայր Գրիգորը յուսահատած, մի օր կ՚ասէ Յակոբին.

— «Պատրաստուիր Մոսկուա գնալու: Ինչպէս տեսնում եմ, այստեղ դու մարդ չպիտի դառնաս: Մեր Շուշեցւոց փողոցներում շատ ցեխ կայ, Մոսկուա ցեխ չկայ, այնտեղ բոլոր փողոցները մաքուր պահել միայն Մոսկուայում:
Ես քո դպրոցը վերջացնել եւ քո հագուստները մաքուր պահել միայն Մոսկուայում:

1899 թուականին Յակոբ Գիւրջեանը մնաս բարեւ ասելով Շուշի քաղաքին, իր անմոռանալի ծննդավայրին եւ իր ընկերներին, հակառակ իր ցանկութեան, իր ունեցած չունեցածով փոխադրւում է Մոսկուա: Նա չի մոռանում ոչ Շուշին, ոչ իր ընկերները եւ ոչ էլ իր «Բեխ աղբիւրը».այս յատկութիւններ բնորոշ եւ յատուկ են բոլոր Ղարաբաղցիներին:

Ամէն ամառուայ արձակուրդներին նա կը վերադառնար Շուշի, ինչպէս ամէն մի պատուաւոր Ղարաբաղցի, այնտեղ շնչելու եւ փայլելու, որովհետեւ Շուշին մի դրախտ էր ամէն մի Ղարաբաղցու համար: Կը մասնակցէր դերասանական խմբերի, հայկական մեծ եւ շնորհալի արտիստին, տիկին Սիրանոյշին, եւ այս վերջինը կ՚ասէր Յակոբին.— «Յակոբ, հայերէնդ կաղում է». իսկ Յակոբը կը պատասխանէր.— Այո, Տիկին Սիրանոյշ, ճիշդ է, հայերէնս կաղում է, բայց ոչ սիրտս...

Այնտեղ ամէն ինչ Հայ է եւ Ղարաբաղցի:

Նա կը մասնակցէր երաժշտական խմբերի: Կարա Մուրզայի կամ Գրիգոր Միրզայեանի: Մի խօսքով Յակոբ Գիւրջեանը կը պլըկէր իր չորս — թան ուր կար գեղարուեստական արեգակ:

Բայց Գիւրջեանը գրաւուած էր միայն մի խնդրով, քանդակագործութեամբ եւ հայկական ճարտարապետութեամբ: Այս պատճառով երեք տարուայ մեր ամառնային արձակուրդները նուիրեցինք ճանապարհորդել ամբողջ Ռուսաց Հայաստանում: Մեր առաջնորդը շատ անգամներ լինում էր Երուանդ Լալայեան, ուսուցիչ, Ներսէսեան դպրոցում: Երուանդ Լալայեանը միակ Հայն էր որ այդ ժամանակ զբաղւում էր հայկական պեղումներով:

Մենք այցելեցինք Արաքսի ափերը իր ամբողջ երկայնութեամբ, բոլոր հայկական վանքերը, Գանձասար, Հալիձոր, Տաթեւ, Խոր Վիրապ, Սուրբ Յակոբայ վանքը: Այս անգամ մեզ հետ էր մեր անմահ Պերճ Պռոշեանը:

Այցելեցինք Սեւանայ լիճը եւ Անի ուր մնացինք տասն եւ հինգ օրեր: Անիում Գիւրջեանը չափազանց հետաքրքրուեց հայկական ճարտարապետութեամբ: Երուանդ Լալայեանը մեզ ներկայացրեց պրոֆէսօր Մառրին, որ մեզ ցոյց տուեց մեծ բարիացակամութիւն: Նա երկար օրեր մեզ բացատրեց հայութեան արհեստագործութիւնը եւ նրա գեղեցկութիւնը:

Գիւրջեանը լսում էր խորին լռութեամբ Երուանդ Լալայեանի բացատրութիւններ, առանց մի խօսք արտասանելու:

Գիշերները մենք քուն չունէինք, նստած օջախի շուրջը, այս փլատակների աշխարհում, ուր մենք կամ երազում էինք կամ թէ չէ լսում գիշերային լռութեան մէջ այն տխուր եւ տրտում ողբերգութիւնը որ ստեղծում էին Անիի աւերակները կամ գիշատիչ գազանների ահռելի ձայնարկութիւնները:

Չկայ ոչ մի տխուր եւ տրտում երեւոյթ զգացող հոգիների համար քան թէ այս աւերակները եւ փլատակները գիշերային մթութեան մէջ, որոնց վրայ եթէ աւելացնէք գայլերի եւ «չագալ»ների ողբերգութիւնը ստեղծւում է աննկարագրելի վիճակ: Այնտեղ տիրում էր միայն լռութիւն, այնտեղ հեռուն, դէպի հարաւ արեւելք բարձրանում՝ էին ալեզարդ երկու Մասիսները:

Այս բոլորը խորապէս ազդեցին Գիւրջեանի հոգեկան աշխարհի վրայ եւ մինչեւ իր վերջին օրեր նա միշտ յիշում էր Անիի աւերակներ եւ ձիւնապատ Մասիսների գագաթներ, մէկը աւերակ սրտաբեկ, միւսը միշտ վառվռուն, պաշտպանում էին հայութեան բոցավառ կեանքը մարդկութեան հոգեբանութիւնը անառակ, իսկ Հայութեան յոյսերը միշտ յուսախաբ:

Մենք մասնակցեցինք Հայ - Թաթարական կոտորածներին 1903 եւ 1904 թուականներին Թիֆլիզում եւ Բորչալու գաւառներում եւ դարձեալ պատահեցինք Փարիզում 1906 թուականին:

Գիւրջեանը նոյն թուականին Հոկտեմբեր ամսուն մտնում է Ակադեմի Ժուլիան, մեծ յաջողութեամբ եւ շքանշաններով վերջացնում է Ակադեմիան, իբրեւ պրոֆէսօրներ ունենալով Verlet, Landovsky եւ Greber:

1914 թուականին վերադառնում է Ռուսաստան իր պարտականութիւնը զինուորական կատարելու. 1921 թուականին վերադառնում է դարձեալ Փարիզ, իսկ 1923ին ճանապարհորդում է Ամերիկա, իր ստացած պատուէրները կատարելու:

Ես չպիտի քննութեան առնեմ Գիւրջեանի տաղանդը: Այդ կը ձգեմ մասնագէտներին: Միայն այս չափը պիտի ասեմ որ Գիւրջեանը ստեղծել է բազմաթիւ գեղեցիկ գործեր իր բնականի մէջ, առանց արհեստականութեան: Այն արտիստները որոնք խոր թափանցում են գեղեցկութեան, այսինքն արտադրում են մի աշխատանք, մի արուեստ, մի գեղեցկութիւն եւ գտնում հաւասարակշռութիւն իրանց զգացմունքների եւ բնական օրէնքների միջեւ, նրանք են միայն որ արտայայտում են յարաբերական ճշմարտութիւն եւ գեղեցկութիւն, նրանք են որ առանց շփոթելու գոյների եւ գծերի համերաշխութիւնը, ստեղծում են գեղեցիկ արուեստներ եւ նրանցով միայն ապրում: Գիւրջեանը ստեղծեց բազմաթիւ գեղեցիկ եւ բնական գործեր, նա թափանցեց գեղարուեստի ամենանուրբ խաւերը: Հայութիւնը ուրախ է որ ունեցել է մի այդպիսի զաւակ: Անոնք որ ստեղծում են գեղեցիկ գործեր, երբեք չեն մեռնում: Գիւրջեանը միշտ կենդանի է հայութեան եւ մարդկութեան համար:

ՏՈՔԹ. ՄԵԼԻՔ

Եւրոպայի տարագիրներ

Քանի մը տեղեկութիւններ եւս այն՝ հարիւր հազարաւոր տարախոններու մասին, որոնց մէջ կը գտնուին Հայեր ալ, 3000—3500 հոգի:

Ինչպէս կը բացատրէ անգլիական թերթ մը, այս բազմութիւնները իր երկիրը բերելու համար, Նացի կառավարութիւնը ընտրեց մասնաւորաբար երիտասարդներ որոնք ընդունակ ըլլային աշխատանքի: Հազիւ թէ ծեր կամ ֆիզիքապէս անյարմար մարդիկ գտնուին տեղափոխուած անձերուն մէջ: Բոլորը կ'աշխատին կամ կեդրոնական կայաններուն՝ եւ կամ Գերմանիոյ զանազան մասերուն մէջ:

Քննութիւն մը կատարուած է 330 հազար տեղափոխուած անձերու մէջ, անոնց աշխատանքի ընդունակութեան մասին, եւ տեսնուած է որ 60 առ հարիւրը որակեալ բանուորներ եւ երկրագործներ են: Կան նաեւ հազարաւոր վարժ արհեստաւորներ, ինչպէս դերձակներ, կօշկակարներ, մեքենագէտներ, հացագործներ, ելեկտրագէտներ եւն.: Այդ աշխատաւորներու երկրորդ դասակարգը կը գործէ ձկնորսութեան, որսորդութեան եւ անտառներու մէջ: Իսկ երրորդ դասակարգը կը կազմէ կէս-արհեստաւորներու, վարիչներու եւ ազատ ասպարէզի հետեւողներու դասակարգը, ինչպէս դասախօս, երաժշտագէտ, կղերական, իրաւաբան, ճարտարապետ, քիմիաբան, բժիշկ:

Տեղափոխուած անձերուն մէջ կիները կը զբաղին երկրագործութեամբ եւ ընտանեկան գործերով: Իսկ արհեստներու դասաւորման մէջ ամէնէն շատ կան ուսուցչուհիներ, հիւանդապահուհիներ եւ կարուհիներ: Առհասարակ արհեստին տեսակը կախում ունի իրենց եկած երկրէն: Օրինակ, Լեհերը աւելի ճարտար երկրագործներ են քան արհեստաւորներ, նմանապէս Ուկրայնացիները: Պալթեան երկիրներու տարագիրները պաշտօնեայ եւ առեւտրական են: Հրեաները մեծ թիւով արհեստաւոր եւ վարժ բանուորներ են:

Գերմանիոյ Միացեալ Նահանգներու շրջանին մէջ կան 60 արհեստից վարժարաններ: Օրինակ, «Իրօ»յի դպրոցը ունի 550 աշակերտներ եւ 94 դասախարակ, վարիչ եւ մատակարար: Աշակերտները եօթը ժամուան մանագիտական աշխատանքէ զատ, ամէն օր մէկ ժամ կը յատկացնեն անգլերէն լեզուին: Սպաներէնն ալ մաս կը կազմէ ուսուցումին, թէեւ պարտադիր չէ: Թէ՛ վարչական կազմը եւ թէ՛ ուսանողները կ'աշխատին յարմարիլ Միացեալ Նահանգներու արհեստաւորներու մակարդակին, որպէսզի պատրաստ ըլլան իրենց ապագայ կեանքին համար: Կան հիւսներ, ատաղձագործներ, ինքնաշարժի մեքենագէտներ: Դպրոցին ամէնէն կարեւոր նպատակներէն մէկն է երկարկանի աղիւսէ տուներ պատրաստել յառաջացեալ աշակերտներու կողմէ:

Աւելի քան 16 հազար տարագիրներ Գերմանիոյ Մ. Նահանգներու շրջանին մէջ ուղղակի կը գործածուին բանակին կողմէ կազմակերպուած ընկերութիւններու մէջ եւ օգտակար գործ կը կատարեն:

36 արհեստագիտական կազմակերպութիւններէն, 16ը վարժ գործ կը կատարեն շինարարութեան մէջ:

Անոնք կը շինեն նաեւ տնական առարկաներ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ), 4 Ապրիլ.— Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու ցերեկոյթը տեղի ունեցաւ ապրիլ 3ին Rue d'Algerի թատրոնին մէջ: Աթոռները ամբողջովին գրաւուած էին երկսեռ հասարակութեան կողմէ: Մեր գաղութի ազատատենչ հայութիւնը վստահ է թէ՝ Արենոյշներու կողմէ կազմակերպուած հանդէսները շատ հետաքրքրական կ'ըլլան ու յայտագիրը ճոխ: Խօսքէն աւելի գործն է որ կը հետաքրքրէ մեզ: Տիկին Մանուշ Շամիրեան որ կազմակերպութեան հոգին է, հակառակ իր տկարութեան ջանք չէր խնայած հանդէսին յաջողութեան համար:

Առողջ ու կայտառ Արենոյշները, իրենց վարքով, բարքով, մայրենի բարբառին քաղցր հնչիւնով, ներկաներու ուշադրութիւնը ժամերով իրենց վրայ կեդրոնացուցին:

Յայտագրի Ա. մասը կը բաղկանար խմբերգներէ,— «Քայլենք մենք յառաջ, դէպի ազատ դաշտ, եղբայրներ, Մենք ենք Մարսէյլի զուարթ Թեւիկներ, մեր մանկական հասակում», եւ երկու արտասանութիւն ու դաւանանք.— Թեւիկներու դաւանանքը, շուէտական մարզանք ու չափածոյ պար: Կարճ դադարէ մը վերջ կը սկսի Բ. մասը, Յ. Թումանեանի «Մարօն» հայրենի պատկեր, եւ «Կրրյ ւկառւտ» դաւեշտը, հայկական պարեր եւ յուղերգ, «Հարրրան», ակտուտական կեանքէ «Բարի գործի օրը» (Արաքս խումբի արենոյշներու կողմէ), «բանակումի խարոյկը», սկաուտ, զուարթ անակնկալներ: Թաղմիկներու միութեան նախագահ Պ. Տիրան Շառ, Թէքէեան երկու խօսքով շնորհակալութիւն յայտնեց կազմակերպիչ յանձնախումբին ու ներկաներուն թելադրեց միշտ քաջալերել նման ձեռնարկներ: Ներկայ հիւրերէն խօսք տրուեցաւ ընկեր Շ. Նարդունիի, որ յուզուած շեշտերով քաջալերեց Արենոյշները եւ խոստացաւ ուրիշ առթիւ աւելի երկար խօսիլ:

Դադարի պահուն միջանցքին մէջ ցուցադրուած բազմաթիւ արժէքաւոր ասեղնագործ կտորներ (արենոյշներու կողմէ պատրաստուած) ծախուեցան, իրենց վրայ գրուած արժէքներով: Նոյնպէս կազմակերպիչ յանձնախումբին կողմէ պատրաստուած անուշեղէնները ամբողջովին սպառեցան, ապահովելով կոկիկ գումար մը:

Այս առթիւ կ'արժէ շնորհաւորել Տէր եւ Տիկին Խ. Թէլեանը որոնք ջանք չէին խնայած հանդէսին յաջողութեան համար:

Արենոյշներու պետը գրաւոր զեկուցումով մը պարզեց նախորդ տարուան իրենց գործունէութեան համառօտ պատկերը, այս տարուան համար մտադրուած առաջադրութիւնները, մասնաւորապէս բանակումը, որ տեղի պիտի ունենայ Վալանսի շրջանը: Պիտի մասնակցի նաեւ Փարիզի բոյր մասնաճիւղը:

Կարդացուեցաւ Եգիպտոսի Արենոյշներու կազմակերպութեան կողմէ յղուած հեռագիր մը, ու կը գնահատէր քոյր կազմակերպութեան գործունէութիւնն ու եռանդը:

Ներկաները երկարատեւ ծափերով գնահատեցին արենոյշները, պատրաստակամութիւն յայտնելով միշտ քաջալերել իրենց ձեռնարկները:

Յ. Նիկողոսեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՄՄԱՆԻ մէջ (մայրաքաղաք Անդրյորդանանի) կան բաւական թիւով Հայեր որոնք կը բերեն իրենց բաժինը երկրին բարգաւաճման: Եւ սիրուած են իբրեւ հաւատարիմ քաղաքացիներ: Գաղութը կը պահէ դպրոց մը եւ եկեղեցին: Դպրոցը ունի 200 աշակերտներ որոնց կը դասաւանդուի նաեւ արաբերէն եւ անգլերէն: Տարեկան ելեւմուտքն է 2000 պ. ոսկի: Ունի չորս ուսուցիչ եւ ուսուցչուհի եւ իբրեւ տեսուչ Կորիւն վարդապետ Մանուէլեան: Կան երկու միութիւններ, Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Հայ Կարմիր Խաչի Տիկնանց Միութիւնը:

ՀԱԼԷՊԻ գաղութը Պաղեստինի աղէտեալներուն համար հաւաքած է 6513.40 ս. ոսկի, որմէ 6219 ոսկին ղրկուած է Երուսաղէմի պատրիարքին: Ծախք 36.40 ս. ոսկի, պատրաստ փոխանցելի 257.90:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ «Սիոն»էն կ'իմանանք թէ հին եւ նոր քաղաքամասին մէջ կատարուած վերջին մարդահամարին համաձայն, արաբական մասին բնակչութեան թիւն էր 28.717: Ասոնց 8.218ը տասը տարեկանէն վար մանուկներ են: Հրէական մասինը 85.000, կարեւոր մասը գինուորականներ: Գալով Հայերու թիւին, արաբական բաժնին մէջ կան 3000 հոգի (Երուսաղէմի եւ շրջականերուն մէջ, 400 Բեթղեհէմի, 50 Պէյթճալայի, 55 Երիքովի: Անդրյորդանանի Երուսաղէմացի գաղթականները 1500, համագումար 5005: Հրէական Երուսաղէմի մէջ 50, իսկ անոնց տիրապետութեան տակ գտնուողները Արիայէն մինչեւ Մաճտալ (Աքքա, Հայֆա, Աթլիթ, Նաթանէթ, Յաֆֆա, Ռամլէ, Ռէմլէ, Մաճտալ) մօտ 1000. [illegible], Կեսարիա, Լիտտա, Ասքալոն եւ Անդրյորդանան գտնուող պաղեստինցի հայ գաղթականներու թիւը 6500ի կը հասնի:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ մեռած է Պ. Վահան Ուզունեան ծնած էր 1874ին Զմշկածագի Մամա գիւղը: Իր նախնական ուսումը առած է տեղւոյն Միացեալ ընկերութեան վարժարանը, ուր նաեւ պաշտօնավարած է: 1910էն ի վեր հաստատուած էր Պէյրութ: Ունի անտիպ գործեր:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ը մեծ աշխատանքի լծուած է, Զատկի կիրակի եւ երկուշաբթի օրուան միջմասնաճիւղային մրցումներու կազմակերպութեան առթիւ:

Իր աշխոյժ վարիչները որոնք մինչեւ հիմա յաջողած են բարձր պահել Հ. Մ. Ը. Մ.ի դիրքը, այս անգամ եւս ձեռնարկած են դժուարին գործի մը, միջմասնաճիւղային ախոյեանական մրցումներու կազմակերպութեան: Անշուշտ հազարաւոր մարզասէրներ պիտի փութան քաջալերել ձեռնարկը:

Յաղթական մասնաճիւղը պիտի ստանայ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախագահ Պ. Վահրամ Պապիկեանէ իր մօր յիշատակին (Եղիսաբէթ Պապիկեան, ուսուցչուհի Եօզկատի մէջ, 1881—1930) արժէքաւոր բաժակը, իսկ երկրորդ դասաւորուած մասնաճիւղը պիտի ստանայ Provence Footballի տնօրէն Mr. Bonnetի կողմէ գեղեցիկ բաժակ մը: Երրորդ եւ չորրորդ խումբերը իրենց կարգին պիտի ստանան արժէքաւոր առարկաներ:

Մրցումները պիտի ղեկավարուին F. F. F.ի պաշտօնական դատաւորներով եւ ներկայացուցիչներով: Մարզիկները ստիպուած են իրենց licenceներով ներկայանալ մարզադաշտը: F.F.F.ի բոլոր օրէնքները ի զօրու են, բացի mutationի օրէնքէն: Ամէն խումբ ազատ է երեքէ աւելի mutation ունենալ:

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր այս ձեռնարկով կը յուսայ աւելի ջերմ մթնոլորտ մը ստեղծել մարզասէրներու, մարզիկներու եւ վարիչներու միջեւ, դարկ տալով Միութեան ապագայ գործունէութեան: Ամէն ապահովել տոմսերը Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներէն.— Վ. Շամլեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (141)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ

— Հիմա, Մլեհ, թէ որ ես ասոնք բրած ըլլայի դու որ շիտակ կը խօսիս. գրուցէ, ի՞նչ կ'ընէիր:

— Այսչափ չէի սպասեր, շատոնց զքեզ սպաննած կ'ըլլայի, պատասխանեց ան խիստ ձայնով մը:

— Բայց ես, չեմ ուզեր որ Ռուբինեանց մէջ մէկը զրուցուի պատմութեան մէջ թէ եղբօր արեան ձեռք մխեց. ուստի գնա, այս երկրէն դուրս, հեռացիր, շատ է որ ես երկու եղբայր բուռն մահուամբ կորուսի յունական ձեռքերէ:

Ես կը կարծէի թէ Ստեփանէի թշուառ մահը բաւական էր զքեզ զգաստացնելու համար, կարծեցի թէ այս աթոռին օրինաւոր ժառանգ դուն միայն մնալով, զգաստացեր ես, բայց անօգուտ, դու մահապարտ ես, ես քեզի կը ներեմ, բայց չեմ ներեր որ իմ մահուընէս վերջը այս աթոռին վրայ նստիս, վասն զի դու ոչ միայն նախատինք՝ այլ մահաբեր կրնաս ըլլալ այս իշխանութեան եւ ազգին:

Այս խօսքերէն վերջը եղբայրաբար եւ իշխանաբար վարուելով դարձեալ՝ «շատ ոսկի, արծաթ, եւ ձի ու ջորի» տուաւ եւ համեց զինք երկրէն: Իսկ ան Սուլթան Նուրէտտինին գնաց դարձեալ:

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

ՑՈՒՆԱՑ ՎԵՐՋԻՆ ՃԻԳԸ

Այս տխուր դիպուածէն վերջը Թորոս զղջում մը իմացաւ եղբօրմէն. ինչպէս իմացեր էր իր փեսէն:

Մտքին մէջ չարունակ Դիոնիսին խօսքերը կը դառնային, որ երբեմն իշխանութեան ժառանգութեան վրայ ըսած էր. եթէ իրեն նման քանի մը յաջորդներու աթոռը ձգելու բարեբախտութիւնը ունենար, կրնար յուսալ թէ Ռուբինեանց հարստութիւնը տեւողութիւն պիտի ունենար. ուստի նայելով չուրջը՝ Ստեփանէի մեծ որդին ալ՝ Ռուբէն նաեւ իր տղայամտութեամբ յուսահատութիւն կը բերէր իրեն. Լեւոն միայն՝ անոր պզտիկ եղբայրը յոյս մըն էր, բայց Մլեհ եւ Ռուբէն արգելք մըն էին:

Այս խորհրդածութեամբ, տխուր՝ շատ անգամ կը մտածէր, եւ միտքը կուգար այն հին Ելլադայի եւ Հռոմի հասարակապետութիւններուն՝ ուր ազգի մը բախտը մարդու մը կարողութենէն չէր կախուեր, այլ ազգին բարոյական զօրութենէն. բայց ո՞ւր էր այդ բարոյական զօրութիւնը ստեղծելու դաստիարակութիւնը:

ՇԵՐԵՆՑ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻԼԻԱ ԷՐԷՆՊՈՒՐԿ, խորհրդային գրականութեան չփացած զաւակը, որ խոշոր խոշոր կը ջարդէր, իր կարգին սեւ ցանկը անցած է: Մոսկուայի «Հոկտեմբեր» գրական հանդէսը մանրամասն քննադատականով մը դիտել կու տայ թէ Էրէնպուրկ իր վերջին երկու վէպերով անճիշդ կը պատկերացնէ խորհրդային ճարտարարուեստութեան ճիգը, չարտայայտելով Խ. Միութեան ժողովուրդին հերոսութիւնը եւ գաղափարական չափանիշները:

ՔՐԱՎՋԷՆՔՕ Զուիցերիա եւ երթալու արտօնութիւն ցոյց տուած ըլլալով, կառավարութիւնը ազդարարած է որ «եթէ գայ, պէտք է կցուչանայ ամէն քաղաքական գործունէութենէ»:

ԱԼՊԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը մերժելով Յունաստանի կողմէ եղած մեղադրանքները, իր կարգին կ'ամբաստանէ զայն, ըսելով թէ յունական զինուորները սահմանը կ'անցնին: Իր զեկոյցին համաձայն, վերջերս 60 «միապետական» փախականներ» գերի բռնուելով, արգելափակուած են:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը սկզբունքով որոշեց ճանչնալ Սուրիոյ նոր կառավարութիւնը: Այս որոշումը տալէ առաջ Եգիպտոս ուզած է ստուգել թէ վերջին յեղաշրջումը զուտ ներքին խնդիր մըն էր եւ կապ չունի Մեծն Սուրիոյ ծրագրին հետ:

ՆՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ դիկտատորը, մարէշալ Թիթօ ճառ մը խօսելով ժողովրդական ճակատի համագումարին բացման առթիւ, 1640 պատգամաւորներու առջեւ, յայտարարեց— «Պատերազմի բոլոր հրձիգները եւ դրամատիրական երկիրներու յետադիմական տարրերը կը սխալին, եթէ կը կարծեն թէ կրնան ամէն տեսակ չահագործութիւններ կատարել մեզի հանդէպ, օգտուելով մեր ներկայ վիճակէն եւ արեւելեան Եւրոպայի ազգերուն մեզի դէմ բռնած դիրքէն: Մեր երկիրը ընկերվարութիւն կառուցած է վստահութեամբ եւ յաջողութեամբ եւ չի կրնար աշխարհակալներուն ճամբուն մէջ իյնալ»: Թիթօ նոյն ուժգնութեամբ յարձակեցաւ Քոմինֆորմի վրայ, ըսելով թէ քաղաքացիական պատերազմ կը պատրաստեն:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, նորէն փոթորիկ մը պայթեցաւ օրինագծի մը առթիւ որով կառավարութիւնը կը պահանջէր 272 միլիոն Ֆրանքի վարկ մը տրամադրել Ֆոնթէնպլոյի դաշնակցային սպայակոյտին համար: Համայնավար երեսփոխանները բողոքեցին որ «օտար սպայակոյտ մը կը տեղաւորուի Ֆրանսական հողին վրայ», եւ նորէն պախարակեցին Ատլանտեան դաշինքը, իբրեւ «պատերազմի գործիք մը Խ. Միութեան դէմ»: Իրենց ներկայացուցիչը պահանջեց ջնջել այդ վարկերը եւ լուծել սպայակոյտը: Ուրիշ մը աղաղակեց.— «Կ'ուզէք ամերիկացի միլիառատէրներուն Սենեկալցիները դարձնել մեզ»: Միւսներն ալ պատասխանեցին նոյն ուժգնութեամբ, մանաւանդ յիշեցնելով Հիթլէրի եւ Մոլոթովի միջեւ կնքուած դաշինքը: Լուտանքները վերսկսան եւ նախագահը հազիւ կրցաւ վերահաստատել բարեկարգութիւնը:

ՍԹԱԼԻՆԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ ստացան բազմաթիւ խորհրդային գիտնականներ, գրագէտներ եւ արուեստագէտներ: Ընդհ. գումարն է 22 միլիոն րուբլի (մօտ 4.400.000 տոլար): Բախտաւորներուն մէջ կը գտնուի վիպասան Կոստանդին Սիմոնով, հեղինակը պատերազմական վէպի մը, «Օրեր եւ Գիշերներ», որ կը ստանայ 100.000 րուբլի (20 հազար տոլար) ի վարձ շարք մը բանաստեղծութեանց, ուղղուած պատերազմի հրձիգներուն դէմ: Բախտաւորներէն մէկն ալ հայ երաժշտագէտ մըն է, Ա. Կ. Յարութիւնեան, որուն հայրենիքի ձօնուած տաղը (տեղի = cantate) մեծապէս գնահատուած էր Մոսկուայի մէջ: 200.000 րուբլիի գիտական մրցանակը ստացած է Լատիչեւ, ի վարձ հիւլէական հետազօտութեանց: Պարգեւատրուած գրագէտներուն մէջ կան նաեւ Տիխոնով, Կորնէյչուկ, Ֆետին եւն:

ԻՏԱԼԻՈՅ հանրային կարծիքը խորապէս յուզուած է, հաստատուած ըլլալով թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները հակառակ են վերադարձնելու ափրիկեան գաղթավայրերը, բացի Սոմալիի անապատէն: Միայն Ֆրանսան է որ ուժ կու տայ իտալական պահանջներուն: Մամուլը դառնօրէն կը քննադատէ անգլեւսաքսոնպետութեանց ընթացքը, դիտել տալով թէ ոչ մէկ նիւթականօգնութիւն կրնայ փոխարինել Իտալիոյ եղած անիրաւութիւնը եւ նուաստացումը:

ՍՊԱՆԻՈՅ դիկտատորը, Զօր. Ֆրանքօ, տեսակցութեան մը առթիւ առաջարկեց զինակցութիւն կնքել Մ. Նահանգներուն հետ: «Այդ զինակցութիւնը աւելի մեծ արժէք պիտի ունենայ քան Ատլանտեանի դաշինքը որուն գործադրութիւնը կախում ունի շատ մը պարագաներէ»:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերէն կ'իմանանք թէ հայ գոհարավաճառ մը, Թիֆլիսցի Սարգիս Մակարով սպաննուած է Գոց Շուկային մէջ, ծանր հարուած մը ստանալով գլխուն: Գողցուած գոհարեղէններուն արժէքը՝ 100.000 ոսկի:

ԱՊՐԻԼ 30ԻՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը կը տօնէ
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ՔԱՆԸՊԻԷՌԻ ՎՐԱՅ PALET D'ORԻ ՄԷՋ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Մարզական մեծ մրցումներ

Կազմակերպուած ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ մասնակցութեամբ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ, ԼԻՈՆ-ՏԷՍԻՆԻ եւ ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերուն, Զատկի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական մարզադաշտին, Stade ATLANTICի վրայ:

Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպ. Հայր. Միութեան վարչութիւնը կը յայտարարէ ի գիտութիւն Մարսէյլի եւ արուարձաններու յարգոյ հասարակութեան, թէ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34րդ տարեդարձը պիտի տօնուի 15 Մայիսին, մեծ պատրաստութեամբ: Կը խնդրուի կազմակերպութիւններէն եւ միութիւններէն չխաչաձեւել, եւ նկատի ունենալ այդ օրը:

ԶԱՏԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ.— 14 Ապրիլ, ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ սկիզբ ժամերգ. 7.30, Ս. պատարագ ժամը 10ին: Ոտնլուայ ժամը 16ին, գիշերը «Խաւարում» ժամը 19.10ին:

15 Ապրիլ, ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ Խաչելութիւն եւ Թաղում ժամը 17ին:

16 Ապրիլ ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ Ճրագալոյց ժամը 15.30ին, պատարագ ժամը 17ին:

17 Ապրիլ, ԶԱՏԻԿ սկիզբ ժամերգ. ժամը 7.30ին, պատարագ ժամը 10ին, կը պատարագէ պատուիրակ Սրբազան հայրը:

18 Ապրիլ, Երկուշաբթի ԶԱՏԿԻ Բ. օրը, ՄԵՌԵԼՈՑ, պատարագ ժամը 10ին:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մալաթիոյ Կրթ. ընկերութեան հիմնադրութեան 45րդ տարեդարձի առթիւ կազմակերպուած Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ եւ հովանաւորութեամբ Ֆր. Շրջ. Գործադիր մարմնոյ: Ապրիլ 18ին, Զատկի երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սալօն Լոնշանի մէջ, 33 Bld. Longchamp:

Գեղարուեստական ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ, ՀԱՃԵԼԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐՈՎ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 5ին, մասնակցութեամբ հանրածանօթ ջութակահար Ս. ՋԷՕՐԷՔՃԵԱՆի նուագախումբին:

Ուրախ կերուխում, աւանդական հաւկթախաղ եւ ճոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

ՏԻԿԻՆ ԼԷՅԼԱ ՊԷՏՐԽԱՆԻ

ՊԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐԸ ԱՄԷՆ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԳԻՇԵՐՆԵՐԸ, EDOUARD VIIԻ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ:

Նոր յայտագիր

ՆԱՒԱՅԻՆ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼ
ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԼՈՒՀՕՃԵԱՆ
(Երդուեալ թարգման)

Մասնաճիւղ Յունաստանի Պետրոսեան հաստատութեան, ներկայացուցիչ անգլ. Royal Mail եւ ամերիկ. United States Lines ընկերութիւններու: Կը հայթայթէ տոմսակներ բոլոր երկիրներու համար: Կը դիւրացնէ անցագիրներու պատրաստութիւններ: Կը կատարէ թարգմանութիւններ, ու կը խմբագրէ պաշտօնական աղերսագրեր:

Դիմել J. OULOUHOJIAN, 37 rue Tapis Vert, Marseille.—Հեռ. Colbert 22.62: Հեռագրական հասցէ ARBED:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ԲՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Sociétés Savantesի G սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. ընկերական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, սովորական վայրը: Կարեւոր օրակարգ:

ԶԱՏԻԿ, ԱՊՐԻԼ 24

Մարսէյլ — Փրատոյի Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Գեր. Տ. Շահէ վրդ. Աճէմեան Ծաղկազարդի եւ Զատկի տօներունՄարսէյլ պիտի գտնուի եւ եկեղեցական արարողութեանց մասնակցելով պիտի պատարագէ, նախագահէ եւ քարոզէ: Մայր եկեղեցին Ապրիլ 24ի Կիրակի օրը հանդիսաւորապէս կը կատարէ հայ նահատակներու յիշատակին նուիրուած հոգեհանգիստը, որուն կը հրաւիրէ մասնակցիլ ազգային բոլոր կազմակերպութիւնները եւ միութիւնները:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ազգ. Միութեան եւ հոգաբարձութեան ու Վալանսի շրջակայից վարչութեանց կողմէ, ԱՊՐԻԼ 22, ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Պիտի խօսին Պ. Պ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ (Փարիզէն), Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Մարսէյլէն):

Վարչութիւնս սիրով կը հրաւիրէ Վալանսի եւ շրջակայից հայ հասարակութիւնը:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mecredi 13 Avril 1949 Չորեքշաբթի 13 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5820—Նոր շրջան Թիւ 1231

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՄՆԱԿԱՆԸ ԿԸ ՄՈՌՆԱՆՔ

Ո՛րքան հիմնական, առնպողական խնդիրներ կ'արծարծուին եւ կը մոռցուին, Հայկական Արտասահմանի մամուլին մէջ։

Այսպէս, տարիներէ ի վեր կը յուզուի միջնակարգ վարժարաններու հարցը ։ Կ'առաջարկուին ուժ տալ եղածներուն, եւ նորեր հաստատել, հայաշատ գաղութներու մէջ։

Քսանըհինգ տարի անցած է արդէն եւ բազմաթիւ կրթական մշակներ մեռած կամ անկիւն մը քաշուած են, ուժասպառ։Աւելի բախտաւորներ ալ առեւտուրի նուիրուած են ։

Քանի մը տարի եւս, եւ դուք ճրագով պիտի փնտռէք վարժապետն ու վարժուհին, հայերէն սորվեցնելու համար ։

Նոյնիսկ այն գաղութներուն մէջ ուր դըպրոցներ կան, ամբողջական դասընթացքով, տարրական պահանջ մըն է միջնակարգ վարժարանը։

Լիբանան ունեցաւ իր Հայ Ճեմարանը, շնորհիւ Համազգային Ընկերութեան, որուն բարոյական եւ նիւթական յենարանը կը կազմեն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ Հայ Օգնութեան Միութիւնը։

Սուրիան ալ 1947ին բացաւ իր ճեմարանը, Քառէն Եփփէ, տեղական միջոցներով։ Երկու տարուան մէջ, մէկ դասարանը եղաւ երկու։

Եգիպտոս, շատ աւելի բախտաւոր նիւթական աղբիւրներով եւ բազմազան դպրոցներով, իր կարգին միջնակարգ վարժարան մը կը փնտռէ ։

Ֆրանսան ունի Սեւրի Մուրատեան վարժարանը, շնորհիւ Մխիթարեանց նախաձեռնութեան ։ Մխիթարական՝ իբրեւ իրողութիւն, բայց անբաւական՝ բաղդատելով մեր պահանջներուն հետ։

Այս տարի Դպրոցասէրն ալ վերածուեցաւ միջնակարգ վարժարանի, աղջիկներու համար։ Տարուան վերջը միայն կարելի պիտի ըլլայ գաղափար կազմել վերջնական կացութեան մասին։

Հեռաւոր Իրանի մէջ, մայրաքաղաքի հայ գաղութը՝ Թէհրան, անհրաժեշտ կը գտնէ միջնակարգ վարժարան մը։ Եւ աչքերն ուղղած է դէպի արտասահման։

Մ. Նահանգներուն մէջ, գաղութը տարիներէ ի վեր առատաձեռնօրէն ընդ առաջ կ'երթայ հագարումէկ պահանջներու։ Մարտականէն մինչեւ կրթականը։ Ակումբներու, եկեղեցիներու շինութենէն մինչեւ Նոր աւաններու կառուցումը Հայաստանի մէջ։ Բայց, օր մը օրանց խորհա՞ծ է միջնակարգ վարժարանի մը մասին։(Նոյն իսկ երկու հատ կրնար ունենալ, մէկը Քալիֆորնիոյ մէջ, Ֆրէզնօ)։

Այստեղ, Մարսէյլը փառաւոր եկեղեցի մը ունեցաւ, շնորհիւ Պ. Վահան Խորասանճեանի։

Շինութիւնը չսկսած, երբ դիտել կուտայինք թէ աւելի առաջնակարգ կարեւոր է միջնակարգ վարժարան մը, նոյն գետնին վրայ, մեր բարեկամը կը պատասխանէր ․

— Ես ուխտ մը կը կատարեմ, այս եկեղեցին կառուցանելով։ Թող ուրիշ մըն ալ վարժարանը շինէ ։

Մինչեւ այսօր ալ, ճրագով կը փնտռուի այդ ուրիշը։ (Եթէ մէկը չբաւէ, տասն ալ կարելի է ճարել)։

Ի՞նչ հարստութիւններ դիզուեցան, 25 տարուան ընթացքին։ Մանաւանդ վերջին պատերազմի օրերուն ։

Արդար չէ ողբուկոծեր հիւսել այսօր, տնտեսական տագնապին առթիւ, որ համաշխարհային հանգամանք ունի։

Միլիոններ միշտ ալ կան, եւ կը հալին զանազան ձեւերով, խորթ ձեռքերու կամ օտար բոյներու մէջ։

Կան ոչ միայն մեր գաղութին; այլ եւ Ամերիկայի, նոյնիսկ Իրանի մէջ ։

Գումարները չեն որ կը պակսին, այլ ոգին ու կամքը։ Ազգային գիտակցութեան, պարտաճանաչութեան ջիղն ալ բթացած է, բաղդատելով երբեմնի ամիրաներու նախնական ազգասիրութեան, մարդասիրութեան հետ ։

Ի՞նչպէս պիտի ապահովենք սերունդներու ժառանգութիւնը, կապը երէկուան եւ այսօրուան միջեւ, երբ այնքան հարեւանցի կը նայինք հիմնական հոգերու վրայ ։

Կարելի՞ է մշակներ, «կադրեր», հանրանուէր ուժեր հասցնել հասարակ ծաղկոցներով կամ շաբաթական դասընթացքներով ։

Շ.

ԱՐՄԵՆԱԿ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

Ցաւագին հեռագիր մը Պոսթընէն, ապրիլ 11 թուականով․— «Տոքթ. Արմենակ Բարսեղեան մեռաւ ուրբաթ օր, 8 ապրիլ»։

Գիտէինք որ հիւանդ էր ամիսներէ ի վեր, եւ բաւական ծանր։ Վերջերս երկու անգամ նուազում ունեցած ըլլալով, փոխադրուած էր հիւանդանոց։ Կը տառապէր սրտի տկարութենէ, որ վտանգաւոր հանգամանք առած էր վերջերս։ Եւ ահաւասիկ վախճանը ․․․

Ողբացեալ ընկերը, վաթսունը անց, բնիկ Թոքատցի էր։ Կարնոյ Սանասարեան վարժարանէն վերջ յաճախած է Էջմիածին, Գէորգեան ճեմարանը, յետոյ Գերմանիա, ուր համալսարանի շրջանը աւարտելով կը ստանայ «Փիլիսոփայութեան դոկտորի աստիճանը ։

Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, նուիրուած էր ուսուցչական ասպարէզին, Պոլսոյ ազգ. վարժարաններուն մէջ։ Եղած է նաեւ հայերէնի ուսուցիչ Պոլսոյ ամերիկեան վարժարանին (աղջկանց)։ Երկար ատեն անդամ էր Պոլսոյ Ազգ.ժողովին, եւ Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէին։

1922ի արտագաղթէն վերջ, փոխադրուեցաւ Ֆրանսա, գործօն դեր կատարելով կուսակցական եւ հանրային կեանքի մէջ։ Յետոյ փոխադրուեցաւ Ամերիկա, պաշտօնավարելով «Հայրենիք»ի մէջ իբրեւ վարչական տնօրէն, ապա իբրեւ խմբագիր ազգ. բաժնի։ Պատասխանատու խմբագիրն էր նաեւ Կ. Խաչի պարբերականին, «Հայ. Օգնութեան Միութիւն»։

Անցեալ աշնան առաջին տագնապը անցուցած էր «Հայրենիք»ի խմբագրատան մէջ։

Բնաւորութեամբ ժուժկալ եւ բարեմոյն, ընկերական էր եւ բերնտանիքի պատուական հայր։ Իր կինն ալ, Տիկին Արուսեակ (ծնեալ Փանոսեան) Կ. Խաչի հաստատումէն ի վեր եղած է գործօն անդամ, սկսելով Պոլսէն։

Գոյժին ծանրութեան տակ, արձանագրելով այս հարեւանցի տողերը, կը փութանք մեր խորին ցաւակցութիւնները յայտնել այրի Տիկին Արուսեակի եւ զաւկին ։

Անդրանիկները գացին, ահաւասիկ երէցներն ալ կը հալին հետզհետէ ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ

«Երեվան», Սոֆիայի «Հառաջդիմական Միության» թերթը, ապրիլ 1ի թիւով կը ծանուցանէ թէ «Պուլկարահայ Փոքրամասնության արժամյա կոմիտե»ն մարտ 20ին պաշտօնէ արձակած է թեմին առաջնորդը, Գուսան եպիսկ. Կարապետեանը։ Պատճառը այն է որ առաջնորդը մերժած է թրքահպատակութիւնը ձգել եւ դառնայ պուլկարահպատակ, համաձայն դաւանութեանց նոր օրէնքին ։

ՀԻՒԾԱԽՏԻ ԴԷՄ պարտաւորիչ պատուաստի (B. C. G.) պիտի ենթարկուին անոնք որ 30 տարեկանէն վար են, ենթակայ են հիւանդութեան, բժշկութեան եւ հիւանդապահութեան կը հետեւին։

ԱԼԲԱՆԻՈՅ մասնաւոր պատուիրակութիւնը, որ Մոսկուա գացած էր նախագահութեամբ Էնվէր Հօճայի, իր երկիրը վերադարձաւ գոհ տպաւորութեամբ։ Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին։ Էնվէր Հօճա ըսած է իր հրաժեշտի ճառին մէջ․— «Սրտանց շնորհակալութիւն կը յայտնենք խորհրդային կառավարութեան եւ հանճարեղ առաջնորդին՝ Մեծն Սթալինի, որ տնտեսական կարելի աջակցութիւնն ապահովեց մեր երկրին» ։

ՍՈՒՐԻՈՅ վերջին դէպքերուն առթիւ, Մոսկուայի «Փրավտա»ն խստօրէն կը մեղադրէ Անգլիան եւ Մ. Նահանգները, իբրեւ պատասխանատու սարքուած դաւերուն։ Կ'ըսէ թէ զնդ. Հիւսնի Զայիմի ուժ կուտան ժողովրդային կուսակցութիւնը, Վերածնութեան հոսանքը եւ Իսլամական Եղբայրութիւնը, որոնք անգլիասէր են»։

ԱԶԱՏՕՐԷՆ ԳԻՏԻ ԾԱԽՈՒԻՆ գրամեքենաները, որսորդութեան փամփուշտները, ելեկտրական գործիքները ։

Իտալիա չուզեր հրաժարիլ իր գաղթավայրերէն

Միացեալ Ազգերու Քաղաքական Ցանձնաժողովին ապրիլ 11ի նիստին մէջ, կոմս Սֆորցա, Իտալիոյ արտաքին նախարարը, երկար ճառ մը խօսելով, պահանջեց ափրիկեան գաղթավայրերուն խնամակալութիւնը։ Բացատրեց թէ Իտալիա կարող վարչագէտներ ունի եւ ստանձնելով այդ գաղթավայրերը վարելու պաշտօնը, «պիտի ջանայ անկախութիւն տալ անոնց, առաջին պատեհութեամբ։ Հանդիսաւոր խոստում մըն է այս»։

Սֆորցա համաձայն է որ դէպի ծով ելք մը տրուի Եթովպիոյ, ինչպէս կը պահանջեն Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները․ բայց իբրեւ նաւահանգիստ կ'առաջարկէ Ասապը, եւ ոչ թէ Մասսովան։ Յետոյ չընդունիր որ Կիւրենեան ցամաքամասը եւ արեւելեան Լիբիան Անգլիոյ յանձնուին, Միացեալ Ազգերու հովանաւորութեամբ։ Հակառակ է նաեւ որ իտալական բոլոր գաղթավայրերը դրուին Միացեալ Ազգերու խնամակալութեան տակ, ինչպէս կ'առաջարկէ Խ. Միութիւնը։ Իտալիա մասնաւորապէս կը պահանջէ Էրիթրէան (Կարմիր ծովու վրայ) եւ Ափրիկեան Տրիպոլիսը, «որոնք բոլորովին կերպարանափոխուած են շնորհիւ իտալացի սերունդներու աշխատանքին, ուր այր եւ կին գաղթականները թերեւս աւելի փարած են իրենց ստեղծած քաղաքներուն»։

Այս յայտարարութենէն առաջ, Ուրուկուէյի ներկայացուցիչը պաշտպանած էր իտալական տեսակէտը։ Կոմս Սֆորցայի կարծիքով, իտալական գաղթավայրերու ճակատագիրը ուղղակի կապ ունի վերջերս կազմուած Եւրոպական Միութեան յաջողութեան հետ։ Փերուի, Արժանթինի եւ Քոլոմպիոյ ներկայացուցիչներն ալ պաշտպանեցին Իտալիոյ պահանջները ։

★ Յաջորդ նիստին մէջ, Եթովպիոյ ներկայացուցիչը, Արտէ — Վոլտ խստօրէն քննադատեց Իտալիոյ նախապատերազմեան վարչութիւնը։ Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ Ազգաժողովին իտալական պատուիրակութեան մէջ կը գտնուի Եթովպիոյ «նախկին ֆաշական կառավարիչը, որուն անունը արձանագրուած է պատերազմի ոճրագործներու ցանկին վրայ»։

Խաղաղութեան համագումար եւ կատմրճառու կոչը

Պատրաստութիւնները յառաջ կը տարուին անընդհատ, խաղաղութեան միջազգային համագումարին առթիւ, որ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 20ին, Փարիզի մէջ։

Բազմանդամ պատուիրակութիւններ դիմում կատարած են, Փարիզ գալու համար։ Մոսկուայի գործակալութիւնը առջի օր հաղորդեց անունները 52 պատուիրակներու, որոնցմէ կան գիտնականներ, արուեստագէտներ, կիներու, երիտասարդական եւ բանուորական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ եւ երկու կղերականներ, մէկը եպիսկոպոս, միւսը աւագերէց։ Գրող-բրոցներուն մէջ կը յիշուին երաժշտագէտ Շոստաքովիչ, գրագէտ Ալեքսանդր Ֆադեյեւ, որոնք նոր վերադարձան Նիւ Եորքէն, Իլիա Էրէնպուրկ եւ Կոստանդին Սիմոնով, Նինա Փոփովա եւ չմուշկի ախոյեանը՝ Մարիա Իսաքովա, ակադեմականներ եւն.։

Անգլիական պատուիրակութիւնը կը բաղկանայ երկու հարիւր անդամներէ։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը նկատելով որ չափազանց շատ են օտար երկիրներէ գալիք պատգամաւորները, որոշած է միայն ութ հոգի արտօնել իւրաքանչիւր երկրէ ։ Այս որոշման դէմ հարցապնդում ուղղեց Տիկին Մարի Վայեան Քութիւրիէ, (համայնավար), Ազգ. ժողովին մէջ։

★ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը Ապրիլ 10ին վերջացուց իր արտակարգ ժողովը, Մորիս Թորէզի ճառով, եւ հանդիսաւոր կոչով մը, որ կը յորդորէ եղբայրականձեռքերկարել ընկերվարականներուն, ինչպէս եւ կաթոլիկ բանուորներուն եւ գիւղացիներուն։ Այս առթիւ քուէարկուած բանաձեւը կ'ըսէ, խօսքն ուղղելով ընկերվարական բանուորներուն.

—« Կրնաք տարբեր կարծիքներ ունենալ այս կամ այն հարցի մասին, բայց եւ այնպէս բանուորներ էք եւ ձեր շահերը նոյնն են ինչ որ համայնավար բանուորներուն շահերը։ Դուք կը հաւատաք ընկերվարութեան վերջնական յաղթանակին։ Ձեր վարիչներուն քաղաքականութիւնը մեր երկիրը կը դնէ բանուոր դասակարգին, ընկերվարութեան ամէնէն դաժան թշնամիներուն տիրապետութեան տակ։ Ձեռք ձեռքի տալով, ընկերվարական աշխատաւորներ, մենք կրնանք փոխել այս կացութիւնը։ Փոխանակ պառակտուելու եւ եղբայրասպան պայքարներ մղելու, որոնցմէ կ'օգտուին մեր հասարակաց թշնամիները, միանանք,

(Լաւքերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՌ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

(Արտասանուած Մարսէյլ,
Նոր Սերունդի օրուան առթիւ)

Ա.

Սիրելի՛ երիտասարդներ, ձեր հրաւէրին պատասխանելով՝ ահաւասիկ կը գտնուիմ ձեր մէջ։ Բայց ձեր հրաւէրը ինծի յիշեցուց Երուանդ Օտեանի գրական մէկ սրամիտ պատկերը.—

Մեր մեծ երգիծաբանը, իր կեանքի վերջալոյսին մէջ, հրաւէր կը ստանայ քանի մը տող բան գրելու ալպոմին մէջ օրիորդի մը, որ կ'ողջունէր իր կեանքի արշալոյսը եւ կը կոչուէր Արշալոյս (այժմ Տիկին Սարգիսեան)։ Օտեան կը դիտէ այդ երկու բառերուն հակադրութիւնը, ծերութեան եւ երիտասարդութեան հակադրութիւնը, եւ կ'ըսէ.
— Ի՞նչպէս կ'ուզէք որ վերջալոյսը խօսի արշալոյսի մասին։

Այնպէս ալ, այսօր, այս ձեր հանդէսին մէջ, ուր հաւաքուած երիտասարդութիւնը ծաղկաստանի մը վերածեր է այս սրահը, ուր հաւաքուած երիտասարդներուն պայծառ աչքերը արշալոյսներ կը ձեւացնեն, ի՞նչքան ճիշդ կը գտնէք որ արշալոյսին, հորիզոնէն ի վեր բարձրացող արեւին մասին դայ գովեստ հիւսել մէկը, որուն արեւը վար կ'իջնէ հորիզոնէն։ Ահա ձեր արեւը կը բարձրանայ հորիզոնէն ի վեր, արշալոյսներ կը գծուին ձեր աչքերուն դիմաց՝ ձեր աչքերուն լոյսով, մինչ իմ սերունդս տխրութեամբ կը դիտէ մայրամուտին մօտենալը։ Կար ժամանակ մը, երբ ես ալ, ձեզի պէս, հպարտութեամբ եւ պարծանքով, կ'ողջունէի հիացումը որ կ'ուղղուի ծագող արեւին, վստահ որ մեծ է բարձրացող արեւը պաշտողներուն թիւը։ Բայց բնութիւնը մեզի կը զգացնէ թէ գահերը միշտ նոր թագաւորներ կ'ուզեն, — այնպէս որ մենք պէտք է գահընկէց ըլլանք՝ ոսկեայի դուք բազմիք։ Հարկ չկայ ցաւելու կեանքի այս օրէնքին համար, մեր ցաւը արդար է այն ատեն միայն՝ երբ թափուր կը մնայ գահը։

Այն գահին վրայ, որուն կը մօտենաք դուք հպարտութեամբ եւ երկիւղածութեամբ, մի՛ մոռնաք որ ժամանակին բազմեր են մեր ազգային փառքերը։ Մեր պատմութիւնը կը յիշէ երիտասարդներու փաղանգներ, որոնք դար են կերտեր, փառք են հիւսեր, եւ ես ձեր բազմութեան մէջ կը սիրեմ տեսնել վաղուան մեր փառքերը։

Կը պատմուի թէ ուսուցիչ մը, ամէն առաւօտ դասարան մտած պահուն, կը խոնարհէր աշակերտութեան առջեւ՝ փոխանակ թոյլ տալու որ աշակերտները խոնարհին իր վաւերական արժէքին առջեւ։ Անիկա այսպէս կը բացատրէր իր այդ շարժումը.— Այս աշակերտներուս մէջէն, թէեւ այսօր բոլորն ալ աննշան, վաղը ապահով եմ որ արեւի պէս պիտի բարձրանայ դէմք մը, որուն առջեւ այժմէն կը խոնարհիմ, ինչպէս մոգերը՝ Յիսուս մանուկին առջեւ։

Այսօր, ես ալ, սիրելի երիտասարդներ, կը խոնարհիմ ձեր բազմութեան առջեւ, այն ամուր հաւատքով որ ձեր մէջ կ'ողջունեմ վաղուան մեր արեւը։ Պիտի ծագի այդ արեւը, չի կրնար չծագիլ, պիտի ծագի ձե՛ր մէջէն, որովհետեւ այդպէս կ'ուզէ մեր մեծ, մեր տաղանդաշատ, մեր ստուածարժան ժողովուրդը։ Կը հաւատամ, որ պիտի ծագի այդ արեւը ձեր մէջէն, որովհետեւ կը հաւատամ որ յաւիտենական է մեր ժողովուրդը եւ արգասաբեր է հայ հանճարը։

Վկա՛յ ձեր այս ճիգը։ Ուրիշ ժողովուրդներ փոշի դարձած են ու փոշի պիտի դառնային նորէն՝ եթէ գտնուէին ձեր պայմաններուն մէջ, մինչդեռ մեր հայկազանց ժողովուրդը կը ծաղկի ու կը վերածաղկի հակառակ ժամանակին թշնամութեան, հակառակ քաղաքական պայմաններու խստութեանց։ Ահաւասիկ, ապրելով ձեր հայրենիքէն դուրս եւ օտար ժողովուրդներու ծոցին մէջ՝ դուք կը ջանաք ստեղծել հոգեկան հայրենիք մը։ Ցաւ է ինծ յիշել, որ մեր ժողովուրդին կէսը կը ապրի ու կը քրտնի օտար հողի վրայ, բայց եւ այնպէս կը մխիթարուիմ խորհելով որ Հայուն ոգին գիտէ յարմարիլ ժամանակին հետ ու պայմաններուն հետ, վերստեղծելու համար հայրենիք մը իբրեւ բնակավայր սաւառնաթեւ հայ հանճարին կամ տապանակ հայկական սուրբ մշակոյթին։

Անշուշտ, հողն է որ կը պայմանաւորէ հայրենիքի մը գոյութիւնը, բայց պէտք է գիտնանք թէ ամէն բան չէ հողը։ Այս տեսութեան ի վկայութիւն, կ'ուզեմ օրինակ մը բերել Պատմութենէն։

Հայոց մեծ թագաւորին՝ Մեծն Տիգրանի օրով, երբ Սիլլա յաղթական մտաւ Հռոմ, քաղաքական տագնապ մը կ'ապրէր հռովմէական կայսրութիւնը։ Համատիրական (totalitaire) ցանկութիւններ պայքարի մէջ էին ծերակոյտին հետ, ժողովրդապետական սկզբունքներու հետ, ազատութեան ոգիին հետ։ Սիլլա, ի վերջոյ, արեան մէջ խեղդեց բոլոր հանրապետական ընդդիմադիրները եւ ազատութեան դիցուհին։ Ստեղծեց մենատիրութիւն մը, ահաւոր եւ ամեհի, որ ան-

Նոր Տարագիրներ Ֆրանսայի մէջ

Ինչպէս գրած ենք, Ֆրանսա եւս մաս մը աշխատաւորներ պիտի ընդունի, Գերմանիա մնացած միջազգային տարագիրներէն։

Առաջին կարաւանները հասած են արդէն եւ հետզհետէ կը տեղաւորուին։

Le Mondeի մէկ աշխատակիցը կը գրէ այս առթիւ.—

Մինչեւ հիմա ներգաղթի ազգ. գրասենեակը բերել կուտար, առանց ընտանիքի, անհատ կամաւորներ որոնք աշխատանքի պայմանագիր մը կը կնքէին նախ քան գերմանական կեդրոնացման կայանէն մեկնիլը։ Այս մեթոտը կը ծանրացնէր գաղթականին կացութիւնը, ընկճելով զայն։

Ֆրանսա հազար ընտանիք բերել կուտայ, առանց աշխատանքի պայմանագրի, միայն թէ գիւղերը տեղաւորուին։ Գաղթականներու Գրասենեակը զանոնք կ'ընդունի Ուրուի, Օքսէրի, Ժիվէի, Միւլհուզի եւ Ռոշֆօրի գաղթակայաններուն մէջ։ Այն հողագործները որոնք բանուորի պէտք ունին, տեղին վրայ կը ծանօթանան ընտանիքներուն հետ եւ իրենց յարմարութեան համաձայն կ'ընտրեն զանոնք։

Մինչեւ հիմա եօթ հարիւր ընտանիքներ տեղաւորուեցան ֆրանսական ագարակներու մէջ։

Տարագիրները իրենց պէտք եղած ամէն բան ունին։ Համաձայն իրենց ընտանիքի թիւին, մէկ կամ երկու սենեակ հիւղակներու մէջ եւ անհրաժեշտ կարասին։

Գաղթականներուն մեծ մասը Լեհեր, Ուկրայնացիներ կամ Եուկոսլաւներ են, բանի փոխադրուած էնկերմաններուն կողմէ, խաղաղատագրութենէն ի վեր կը խնամուին Տարագիրներու Միջազգային կազմակերպութեան կողմէ։

Բոլորն ալ նախ թափառական կեանք մը վարեցին, յետոյ որոշ ատեն մը հողը մշակեցին կամ զանազան արհեստներ ի գործ դրին։ Հիմա առնուազն երեք տարի վերջ միայն պիտի կրնան արհեստ փոխել։

Ահաւասիկ հետաքրքրական պատմութիւն մը խոլամ Իւզպէկի մը, ծնած Ջինասատն, որ պատմութեան ուսուցիչ եղած է Թաշքէնտի համալսարանին մէջ։ Նախ աշխատած է բամպակի մշակութեան կոլխոզի մը մէջ։ Յետոյ երկաթուղիներու վրայ։

1945ին, Պերլինի մէջ Թիւրքիստանի յանձնախումբի մը անդամ է, ի վերջոյ «տեղափոխուած անձերու» գաղթակայան մը ինկած է Պավարիոյ մէջ։ Ներկայիս պտղատու ծառեր կը խնամէ։ Իր փափաքն է օր մը Փարիզ գալ, կատարեալ ֆրանսերէն սորվելու եւ պաշտօն գտնելու համար, իբրեւ թարգման։

Տարագիրները գոհ են իրենց վիճակէն։ Ինքնաբերաբար կ'աշխատին իրենց բարեկեցութեան համար։ Ազատ են իրենց շարժումներուն մէջ, եւ կրնան իրենց ուզածին պէս դուրս ելլել առանց իրենց արժանապատուութիւնը վիրաւորող հսկողութեան ենթարկուելու։

Երբ տեղացի ժողովուրդը կը տեսնէ թէ՝ դէպ ի ուր կ'ուղղուին այս «տեղափոխուած անձերը», իսկոյն կը հասկնայ անոնց ներկայութեան օգտակարութիւնը։ Անոնք շատ կը փնտռուին գիւղացիներու կողմէ, մինչեւ իսկ երբեմն շատ նպաստաւոր պայմաններ կ'առաջարկուին։

Ֆրանսացի հողագործը աշխատող ձեռքերու մեծ պակաս ունի։ Մոնէի քառամեայ ծրագիրը կը նախատեսէ որ տարեկան հարիւր հազար հոգի կը թողուն հողային աշխատանքը։ Անհրաժեշտ է լեցնել անոնց տեղը։

Ֆրանսա բերելով այս «տեղափոխուած անձերը», ոչ միայն անոնց թշուառութիւնը կը դարմանէ, այլեւ զարկ կը տրուի երկրին տնտեսութեան։ Գ.

Նախընթաց չէր անշուշտ, ոչ ալ վերջին օրինակն էր, քանի որ մեր օրերուն իսկ հանդիսատես ենք նման վայրագ ինքնակալութեանց։

Սիլլայի տիրապետութեան չհանդուրժելով՝ Սերտորիոս զօրավարը հեռացաւ Հռոմէն, անցաւ արեւմուտք եւ այնտեղ իր բանակին իշխանութեան սահմաններուն մէջ ստեղծեց հանրապետականկարգ, վերակազմեց ծերակուտական աւանդութիւնները եւ ժողովրդավար սկզբունքները։

Ֆրանսացի թատերագիր մը, Քոռնէյլ, որ Սերտորիոսի կեանքը բեմ հանեց այնքան գեղեցկօրէն, այս առթիւ հռովմէացի զօրավարին բերանը կը դնէ հետեւեալ խօսքը.—

Հռոմ չի գտնուիր միայն ու միայն Հռոմի մէջ, Հռոմ կը գտնուի նաեւ հոն՝ ուր կը գտնուիմ ես։

Քոռնէյլի այս խօսքը, որ կը խորհիմ թէ առնուած է Ովրատիոսէն, կը խտացնէ հռովմէական քաղաքակրթութեան հպարտ աւանդութիւնները։

Այո՛, սիրելի երիտասարդներ, Հայաստան չի գտնուիր միայն ու միայն Հայաստանի մէջ, Հայաստան կը գտնուի նաեւ հոն ուր կը գտնուիք դուք՝ երիտասարդութի՛ւն Հայոց։

Եւ թող գիտնան բռնատիրութեան բոլոր առաքեալները, թէ կարելի չէ ժողովուրդ մը սպաննել՝ խլելով հայրենիքը նոյն ժողովուրդին ձեռքէն։ Հայրենիքը ազգային ուխտի տապանակն է, զոր Իսրայէլացի ժողովուրդը իր հետ կը փոխադրէր՝ երբ կը բռնադրաւէին իր հողերը։ Հայրենիքը ազգային մշակոյթի մագաղաթն է, զոր Հելլէններ իրենց հետ կը փոխադրէին՝ երբ կը հարկադրուէին գաղթել։ Հայրենիքը մեր Աւետարաններուն կողքին ներսի էջին վրայ գրուած պատմական վկայարաններն են, ժողովրդական ողբերն ու երգեր են, ընդօրինակուած Նարեկներն ու Յոբենացիներն են, զորս Հայոց ժողովուրդը իր գոտիին մէջ կը խրէր եւ ցուպը ձեռք կ'առնէր՝ տարաշխարհ կը փոխադրէր, ապահովութեան կը տանէր, երբ թալանն ու հրդեհը, երբ ջարդն ու անօթութիւնը կը քանդէին հողային հայրենիքը։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

Րաֆֆի Պետրոսեանի նուագահանդէսը

Ապրիլ 5ին, Salle Pleyelի մէջ տեղի ունեցաւ Րաֆֆի Պետրոսեանի տարեկան նուագահանդէսը, որ այլեւս իր կարեւոր տեղը ունի Փարիզի երաժշտական կեանքին մէջ։ Փլէյէլի մեծ սրահը գրեթէ լեցուն էր հայ եւ օտար ունկնդիրներով։

Թէեւ Ր. Պետրոսեան քիչ մը յոգնած կը թըւէր իր երաժշտական բեղուն saisonէն վերջ, ան մեզի տուաւ քանի մը գոհարներ որոնցմէ մանաւորապէս մին՝ Տէպիւսիի «Clair de Lune»ը տուաւ ամենանուրբ ցոլքեր։ Անոր անբացատրելի rubatoն, որուն գաղտնիքը ունին կարծես Շոփէն եւ Տէպիւսի, ան արտայայտեց խոր զգայնութեամբ։

Պախի Concerto Italienը Պետրոսեան նուագեց մեծ վարպետի մը պէս եւ տուաւ անոր երկրորդ մասին երկար եւ խորունկ նախադասութեան իր ամբողջական արժէքը։

Յայտագիրը կը պարունակէր խիստ շահեկան այլազանութիւններ։ Երախտապարտ ենք Պետրոսեանի մեզի տալուն համար նաեւ Brahmsի այն գեղեցիկ Rhapsodieն որ այնքան հազուադէպ կը լըսուի նուագահանդէսներու մէջ, եւ զոր վերջերս Շումանի եւ Պրամսի կեանքին յատկացուած շարժանկար մը այժմէացուցած էր։

Իր նուագ յաջող արտայայտութիւնը եղաւ Ալպենիցցի Trianaն, որուն յատկանիշը կը կազմեն աջ եւ ձախ ձեռքի հակադրութիւնները։ Երբ ձախ ձեռքի մասը ջղուտ եւ rythmique չափ մը պէտք է պահէ, աջը պէտք է ազատօրէն անկէ եւ երգէ ազատօրէն — այս հակադրութիւններն են որ սպանիական երաժշտութեան խորքը կը կազմեն ընդհանրապէս։ Տէպիւսի, որ առաւելապէս զգացած եւ արտայայտած է սպանիական երաժշտութիւնը, իր ամենագեղեցիկ préludeներէն «La puerta del vino»ի իբրեւ յատկանիշ կուտայ «Avce de brusques oppositions d'extrême violence et de passionnée douceur» ինչ բացատրութիւն պիտի կրնար աւելի խորապէս պատկերացնել սպանիական հոգին։ Հակառակ ատոր, Րաֆֆի իբրեւ bis նուագելով Տէ Ֆայեայի Danse du Feuն, ապահովցուց մեզ թէ սպանիական երաժշտութիւնն ալ գաղտնիք չունի այլեւս իրեն համար։

Առաւելապէս յաջող էր նաեւ իր Քամփանէլլան որ գրեթէ կը հասնի Ժան-Մառի-Տառէի նուագախումբին, զոր կը կարծեմ թէ ոեւէ դաշնակահարի համար դժուար պիտի ըլլայ գերազանցել։

Ր. Պետրոսեանի գլխաւոր յատկութիւններէն մէկն է, pédaleներու ժուժկալ գործածութիւնը։ Դաշնակահարի մը համար մեծ յարգանքի նշան մըն է կը խորհիմ, հանդէպ ինքզինքին եւ իր ունկնդիրներուն, pédaleներու խիստ նախաձեռնդիր գործածութիւնը։ Շատեր, որոնց կարգին պիտի կրնայի թուել ամենամեծ անուններ, կը կարծեն փոշի ցանել մեր ականջներուն, այդ pédaleներու խլրդիւնին մէջ խեղդելով դժուար անձքերը։ Րաֆֆի հազուագիւտ քաջութեամբ եւ առանց գործածելու այդ ակարի զէնքը, կը տանի զանոնք իրենց յաջող ելքին։

Իր Շոփէնի արտայայտութեան մասին խիստ դժուար է գաղափար յայտնել առանց մեղանչելու ճշմարտութեան դէմ։ Կարելի չէ սակայն ըսել որ Րաֆֆիի Շոփէնը անտարբեր կը թողու մեզ։ Ան խորապէս յուզիչ րոպէներ ունեցաւ Polonaise Spianatoի մէջ, մեր ականջներուն փափսալով Շոփէնի հոգիին հրաշալի գաղտնիքները։ Բայց իրեն կը պակսի տակաւին այն ներքին կրակը որ անշէջ կը վառէ Պրայլովսքի մը եւ մեզ հեւասպառ կը տանի բարձունքէ բարձունք։ Թող ներուի ինծ այստեղ

բանալ որ, եթէ կը յիշատակեմ Գրայլովսքին իբրեւ մինչ արդ անգերազանցելի արտայայտող մը Շոփէնի, հեռու է սակայն դաշնակի անհալելի ասատուած մը ըլլալէ։

Շոփէնի étudeներէն իւրաքանչիւրը, իր երաժշտական մեծ արժէքէն զատ կը ներկայացնէ որոշ դժուարութիւն մը։

Գեորգեանն շատ վառ եւ համոզիչ ձեւով մը մեզի ներկայացուց Խաչատուրեանի Toccata որ կարծես ճամբայ ելլելով ամփէլի «Թոքատա»յէն շուտով կը վերադառնայ հայրենիք, եւ կուտայ հայկական երաժշտութեան շատ յատկանշական ապացոյց մը, որ մեզ կարօտով եւ յոյսով կը լեցնէ։

Յայտագրին մէջ տեղ տրուած էր նաեւ պարսիկ երաժշտագէտի մը գործերուն, Hosséin, որ առանց անշուշտ ճարտար technique մը ունենալու, հաճելի եւ ինքնայատուկ խառնուածք մը կը ցուցնէ, կէս արեւելեան, կէս եւրոպական։ Հեղինակը որ ներկայ էր, ունկնդիրներէն ստացաւ շատ համակրական ցոյց մը որմէ խիստ յուզուած կը թուէր։

Ներկաները անվերջ ծափերով իրենց գնահատանքը յայտնեցին Րաֆֆի Գեորգեանին որ պատասխանեց բազմաթիւ bisերով։

Ա. ՆՈՒԱՐԴ

ՁՈՐ. ՇԷՔԷՐՃԵԱՆԸ ԼԻՆՑԻ ՄԷՋ

ԼԻՆՑ (Աւստրիա), 5 Ապրիլ (Յառաջ) — Երկու շաբաթ առաջ, մեր բոլոր հայրենակիցները իմացեր էին Զօր. Շէքէրճեանի այցելութեան լուրը։ Եւ մենք անհամբեր կը հաշուէինք օրերը, սպասելով աւետաբեր լուրի մը։

Վերջապէս եկաւ զօրավարը ապրիլ 2ին։ Հայկական գաղթակայանին դրան վերեւ փակցուած էր ազդ մը — «Բարով եկար, սիրելի զօրավար», հայերէն եւ անգլերէն։

Տարագրութեան այս կեանքին մէջ ամէնքը հագուած էին մաքուր, համաձայն իրենց կարողութեան։

Ապրիլ 2ի կէս օրին զօրավարը ինքնաշարժով մտաւ D. P.ներու ընդհանուր կայանին բակը։ Ներկաները դիմաւորելով առաջնորդեցին տախտակէ տաղաւարը ուր միայն Հայեր կը բնակին։ Քանի մը հայրենակիցներու եւ հայկական բաժնի ներկայացուցիչ Գ. Ս. Գույումճեանի հետ նստելով սենեակի մը մէջ, զօրավարը ամէնուն ողջախութիւնը հարցնելէ վերջ, հաղորդեց նոր տեղեկութիւնները եւ կարգ մը թելադրութիւններ։

Երկար մնալու ժամանակ չունենալով, զօրավարը քանի վայրկեանի չափ, ճամբարի ընդհանուր սրահին մէջ, տեսնուեցաւ բոլոր հայրենակիցներուն հետ։

Մեկնելէ առաջ, զօրավարը ինքնաշարժէն բաժնեց հայկական եղինձի (փիլաւ) բրինձը Զատիկի համար, ինչպէս եւ երախաներուն յատուկ շոքոլան եւ կաթը։

Ինքնաշարժը որուն վարիչն էր Շթութկարտի տարագիրներէն երիտասարդ մը, հեռացաւ սրընթաց, մինչ մեր տարագիրները որոշ գոհունակութիւն զգալով հանդերձ, զգացին թէ դեռ երկար պիտի տեւէ իրենց անստոյգ վիճակը։

Ա. Ա.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին Ռէօնթկէնի բաժնին հիմնադիր բարերար, Գ. Ներսէսկիւրպէնկեան, 35 հազար ոսկի արժէքով արդիական Ռէօնթկէնի գործիքներ ղրկած է, ամփոփուած 16 սնտուկներու մէջ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ իրանահայ քանաստեղծ Արամ Գառոնէի «Նախրապանի աղջիկը» ժողովրդական գրոյցը։

ԹԷՀՐԱՆԻ ազգային դպրոցին վիճակը բարեկարգելու համար, տեղի ունեցած է խորհրդակցութիւն Ազգային Մարմիններու եւ դպրոցի վարչութեան ներկայացուցիչներու միջեւ։ Ժողովը նկատի ունենալով դպրոցի շէնքին անյարմարութիւնը եւ դասարաններու պակասը, անհրաժեշտ գտած է գնել դպրոցին կից շէնքը։ Գ. Արամ Բուդաղեան յանձն առած է 50—60 հազար թուման հաւաքել։ Գ. Ռուման Իսայեան յայտարարած է թէ դպրոցին կից շէնքը գնելու աշխատանքները աւարտելէն վերջ, ինքն ալ 50 հազար թուման պիտի նուիրէ դպրոցին անհրաժեշտ կարիքները գնելու համար։

Խորհրդակցութեան նիւթ դարձած է նաեւ միջնակարգ դպրոց բանալու խնդիրը, որպէսզի նոր սերունդը հնարաւորութիւն ունենայ լաւ սորվելու մայրենի լեզուն։ Շատ մօտ ապագային, իրանահայ գաղութը պիտի չկրնայ մայրենի լեզուի ուսուցիչներ ունենալ մինչեւ իսկ տարրական դպրոցներու համար քանի որ հիներուն փոխարինողներ չկան։

ԼՈՒՐԵՐ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ. — Կեսարիոյ Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղէն ստացած ենք հետեւեալ նամակը. —

Կեսարիոյ հոգեւոր հովիւ Հայկազուն քհնյ. Կարապետեանի կողմէ մասնաւորի մը գրուած նամակէն կը տեղեկանանք այժմ Կեսարիոյ մէջ գտնուող բուն կեսարացի ընտանիքներուն անունները, իրենց ընտանիքի անդամներուն թիւով։ Օգնութեան կարօտներուն առջեւ մասնաւոր խաչանիշ դրուած է։

Մնացեալ հայութեան մեծամասնութիւնը Ըլվազի եւ Եօղկատի գիւղերէն հաւաքուած է։

Յարգելի Տ. Հայրը կ'իմացնէ նոյնպէս թէ պէտք եղած դիմումները կը կատարէ քաղաքին մէջ մանկապարտէզի մը բացման համար։ Միեւնոյն ատեն իր աշակերտներէն մին Ֆէնէսէի Ս. Թորոս եկեղեցիին համար քահանայ ձեռնադրել տուած են, գիւղը առանց քահանայի չձգելու համար։

Ահաւասիկ բուն Կեսարացիներու ցանկը. —

Մարտիրոս Շէքէրճեան 5 անդամ, Հայկ Թաշճեան 6, Սարգիս Սրապեան 2, Խորէն Շահինեան 3, Հայկազուն Ճամըճեան 3, Ներսէս Սարգիսեան 6, Գասպար Գույումճեան 5, Յովհաննէս Ըլվաճեան (+) 2, Աստուր (մականունը անյայտ) 8, Յակոբ Գամպուրեան 5, Գրիգոր Մարկոսեան 2, Էֆէ Գառնիկ 3, Արթին Գըլըճեան 1, Մայրենի Թաշլաղճեան 2, Յակոբ Աստուրեան 5, Գառնիկ Հաճըգըղեան 7, Արթին Գասմաճեան 6, Միհրան Բակլաեան (+) 1, Կիւլիս Թէմուրեան 5, Մէլիքօֆ Մարթաեան 5, Միհրան Միհրանեան 5, Կարապետ Էրքիլէթեան 3, Այկիւլ Գարաօղլանեան (+) 1, Շահնուր Թիւթինճեան (+) 1, Հաճի Գէորգ Մալխասեան 3, Միսաք Տալկրանեան 4, Կիւլխաթիր Գույումճեան 4, Շահնազար Համալեան 2 անդամ։—Վարչութիւն

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Անցեալ կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի չորս խումբեր բարեկամական չորս մրցումներ կատարեցին։ Ամէնէն հետաքրքրականն էր մեր պահեստի խումբին մրցումը որ տեղի ունեցաւ E. S Gentillyի մարզադաշտին վրայ։ Կարեւոր մրցում մըն էր, որովհետեւ կարելի եղաւ որոշ գաղափար մը կազմել մեր Բ. խումբին արժէքին վրայ։ E. S. Gentillyին մեր դասակարգէն երեք կարգ բարձր է։ Մրցումը վերջացաւ հաւասար արդիւնքով 4—4։ Նշանակողներն եղան Ակրաբեան, Գեորգեան, Թովմասեան։ Շնորհալի էր նաեւ Այտընեանի խաղարկութիւնը։ Կարելի է վստահաբար ըսել թէ մեր Բ. խումբը Փարիզի շրջանի լաւագոյն խումբերու հետ կրնայ մրցիլ անվախ։

Ա. Խումբին մրցումը եղաւ աւելի վարժութեան խաղ մը։ Զորս մարզիկներ փորձուեցան առանց արդիւնքի։

Խաղը վերջացաւ հաւասար 2—2։

Մեր Minime խումբը մրցեցաւ համբաւաւոր A. S. Amicaleին դէմ։ Մերոնք շահեցան 2—1։

Լաւագոյն խաղարկուներն եղան Աղաչեան, Եաղուպեան, Գեորգեան։

Գալով Գ. խումբին պատուաբեր արդիւնքով մը պարտուեցաւ U. S. Vemarsի Ա. խումբէն 2—0։ Լաւագոյններն եղան Աղաչեան, Ուրրաթեան, Մանուկեան, Մեսրոպեան։

Գ. Ուզունեան

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆԸ պատերազմի ընթացքին կողոպտուած գրադարանը վերակազմելու համար կը խնդրէ բոլորէն՝ տրամադրել հայերէն ու օտար լեզուով ամէն հրատարակութիւն, ազգային թէ գիտական բովանդակութեամբ։ Նուիրատուները եթէ երկտողով մը յայտնեն իրենց պատրաստակամութիւնը, Ուսանողները կը ստանձնեն գիրքերու փոխադրութեան հոգը։

Հասցէ. — Bibliothèque de la maison Arménienne, 57 Bld. Jourdan, Paris (14):

ՊՐԻՒՍԷԼԻ թերթերը նկարագրելով պելժ նկարիչներու ցուցահանդէսը, մասնաւոր գնահատանքով կը խօսին Արաքս Տէրօսկիի գործերու մասին։ Հայ արուեստագիտուհին, որ աղջիկն է մեր տղրացեալ աշխատակից Հրաչեայ Տէր Ոսկիի, մասնաւորապէս ուշադրութիւն գրաւած է Auto-portrait եւ Canal նկարներով։ Երկուքն ալ «խիստ անձնական խառնուածք մը» կը յայտնեն, կ'ըսէ soirի գեղարուեստական աշխատակիցը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (142)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

ՅՈՒՆԱՑ ՎԵՐՋԻՆ ՃԻԳԸ

Այս մտածութիւններն ահա՝ իր Նափիմէին սուգին յիշատակը առանց իր սրտէն վերցնելու՝ զինք յորդորեցին ժառանգ մը տալու համար աթոռին, ամուսնութիւն մը ընելու Թովմաս անուն իշխանի մը աղջկան հետ, որ ըստ իր փափաքներուն մանչ զաւակ մը իրեն տուաւ եւ զոր ի յիշատակ ցեղապետին եւ իր սիրելի եղբօր՝ Ռուբէն անուանեց։

Բայց բախտըչէր ներեր որ Թորոս հանգիստ առնէր պատերազմներէ, կուիւ մը հազիւ կը վերջանար, նոր մը կը ծնէր. երբ իր երկիրը՝ հիւսիս, հարաւ եւ արեւելքի կողմէն կ'ապահովէր, պէտք էր արեւմուտքը իրեն դէմ թշնամի յարուցանէր։

Հիմա ալ նոյնպէս ահա հին օձը գլուխ կը վերցնէր. իր բանտերէն, իր գերութենէն ճողոպրած, Անդրոնիկոս Կոմնին Մանուէլ կայսեր հետ հաշտուած մեծագանձ պարգեւներով ճոխացած, իմացաւ թէ իր վրայ կուգայ, ուստի իր պատրաստութիւնները տեսաւ եւ արթուն կը սպասէր արժանաւոր ընդունելութիւն ընելու համար։

Եւ իրօք երբ Մամեստիա նստած էր Թորոս իր բանակովը՝ լուր առաւ թէ Յոյներու նաւատորմը Ալեքսանդրիոյ ծոցը կը մտնէր եւ Անդրոնիկոս ցամաք կ'ելլէր, գիտնալով թշնամիին յանդգնութիւնը՝ Թոյլ տուաւ որ ան իր բանակին վրայ արշաւէ եւ նոյն միջոցին, ինք քանի մը ընտիր գունդեր հետն առած՝ Ամանոսի բարձանց վրայէն կը դիտէր յունական բանակին խլրտումները եւ աւարառուներուն մեծ եւ պզտիկ խումբերու անզգուշութիւնները՝ յանկարծահաս յարձակումով մեծ բանակէն բաժնելով բնաջինջ կը կոտորէր։

Իսկ Անդրոնիկոս թէպէտ հաւասար իր չարութեան քաջութիւն ալ ունէր, եւ ինչպէս անառակութիւններու նոյնպէս պատերազմներու մէջ ալ ծերանար, գիտնալով նաեւ իր թշնամիին արթուն քաջութիւնը որուն փորձը առած էր, բայց ատելութեան կատաղութենէն կուրցած՝ արհամարհել կը ձեւացնէր իր թշնամին, եւ ամբարտաւան պատգամաւորներ կ'ուղարկէր Թորոսի, զայն հնազանդութեան կոչելով։

Իսկ Թորոս դեսպաններուն ամէն ըսածներուն լուռ եւ համբերող մինչեւ եաքը մտիկ ընելէն վերջը, նոյն ինքն Մանուէլ կայսեր ոսկի հովարտակը առջեւնին նետեց արհամարհանօք։

— Գնացէք, ըսէք, ձեր զօրավարին, ըսաւ, թէ ես զինքը ոչ օրինաւոր սպարապետ՝ այլ աւազակապետ մը կը համարիմ, թէ որ իր տէրը՝ որ մեծազօր ինքնակալներու յաջորդ է եւ չգիտեր իր այս հրովարտակը յարգել, թէ որ իր տեղակալները անգութ եւ անգգամ դաւաճանութեամբ ամէն դաշինք ոտնակոխ ըրին եւ զմեզ բռնադատեցին արդար վրէժխնդրութեամբ յոյն իշխանութեան հետքն ու անունը այսերկրէն ջնջելու, հիմա նոյն կայսրը չամչնար՝ չի կարմրիր անձել իմ վրաս ղրկել այդ ոչինչ մարդը՝ որուն գոռոզ ամբարտաւանութեան հաւասար է պատերազմական ապիտութիւնը։

«Իրաւ ուրեմն՝ արդար է որ կ'իմանամ թէ ձեր կայսրը աստուածաբանական գիտութիններու ինքզինքը տալով բոլորովին յիշողութիւնն ալ կորուսեր է, մոռցեր է թէ այդ իր ընտրած զօրավարը նոյն այդ մարդն է որ ասկից տասնեւհինգ տարի առաջ իմ վրաս գալով եւ այսպէս դարձեալ մեծ մեծ ջարդելով անարգաբար կիսամերկ փախաւ։

«Թէպէտ նոյն ատենն ալ դարձեալ հռոմէական կեսար անունը կ'աղտոտէր եւ Սպարապետ անունը ծիծաղելի կ'ընէր. տէ գացէք, դուք խեղճ մարդիկ, նայեցէք որ իրմէ առաջ փախչելու ճամբը տեսնէք, վասնզի հիմա իմ զօրքերս ձեր Անդրոնիկոսներուն, ձեր կեսարներուն՝ ձեր խեղճ զինուորներուն խնայութիւն ընել չեն գիտեր, այլ մինչեւ վերջինը սպաննել ուխտած են։

Գացէք ձեր բանակը այսպէս պատմեցէք»։

Այս պատասխանը Անդրոնիկոսի կատաղութիւնը յիմարութեան վիճակի մը հասցուց, եւ իր բանակին նորահնար ձեւը տալ ուզելով, կենդանիի մը կերպարանք տուաւ կ'ըսէ պատմութիւնը, գլխով, ոտքերով եւ ագիով, եւ այսպիսի դասաւորութեամբ մը յարձակեցաւ Թորոսի բանակին վրայ։ ....

ԾԵՐԵՆՑ

պայքարինք միամտաբար, պաշտպանելու համար մեր հացը, մեր ազատութիւնները եւ խաղաղութիւնը » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐԼԻՆԻ ԳԱՇԱՐՈՒՄԸ պիտի վերնայ մօտերս, Համաձայն գաղտնի տեղեկագրի մը, որ կ՚ըսէ թէ արեւմտեան պետութեանց փոխադարձ պաշարումը ծանրապէս ազդած է խորհրդային շրջանի տնտեսութեան վրայ: Երկամեայ ծրագիրը ձախողած է, գործադրկութիւնը կ՚աւելնայ, մէկ միլիառ մարքի պէտք ունին այդ ծրագիրը գործադրելու համար եւն.:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ նոր կանոնագիրը կ՚ուսումնասիրուի գերման վարիչներուն կողմէ: Մասնաւորապէս ընկերվարականները կը մերժեն դաշնակցային պետութեան ծրագիրը :

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ 55 միլիոն Ֆր.ի բացառիկ բոլոր տոմսերը սպառած են: Վիճակահանութիւնը տեղի կ՚ունենայ այսօր, չորեքշաբթի: Հազարաւորներ մէկ տասներորդ տոմսակ անգամ չկրցան ճարել: 300.000 տոմսակները շատոնց սպառած էին: Այս տեսակ բան մէկ ալ 15 տարի առաջ պատահեցաւ, երբ մեծ պարգեւը հինգ միլիոն Ֆրանք էր, — այսօրուան սակով՝ 100 միլիոն :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը բուռն յարձակում մը կատարեց Նանքինէն 8 քիլոմեթր անդին եւ փորձեց անցնիլ Եանկցէ գետը, բայց ետ մղուեցաւ ծանր կորուստներով :

ՆԻՒՐԷՆՊԷՐԿԻ վերջին դատերը քննուեցան առջի օր: Ամերիկեան ատեանը 206 ամբաստանեալներու մէջ պատերազմի ոճրագործ հռչակեց միայն 14 հոգի, իբրեւ նախայարձակ 13 եւրոպական պետութեանց եւ Մ. Նահանգներուն դէմ: Ասոնց հինգը բարձրաստիճան քաղաքագէտներ են. պատասխանատու վարիչները՝ հիթլերական Գերմանիոյ արտաքին քաղաքականութեան :

300 ՀՈԳԻ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԵՑԱՆ Աւստրիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք բուռն փոթորիկներու: Վիէննայի հրշէջները 170 անգամ օգնութեան կանչուեցան, շէնքերու փլուզման առթիւ:

ԻՍՐԱՅԷԼ հաւանեցաւ մասնակցիլ խորհրդակցութեան մը՝ արաբական պետութեանց հետ, Լոզանի մէջ, նախաձեռնութեամբ Ազգաժողովի հաշտարար յանձնախումբին :

ՍՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ) — Սթերլին 1062 (1100), տոլար 319.80 (354), զուից. ֆրանք 80.40 (88) : Նափոլէոն 4325, զուից. ոսկի 4025, սթերլին 4925, տոլար (20) 19.700, ձոյլ ոսկի 575000 :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ բարեկարգութեան նախարարը յայտնութիւններ կը հաղորդէ «մարդասպաններու խմբակի մը մասին», անոր վերագրելով դատական նախարար Լադասի սպանութիւնը 1948 Մայիսին: Մէկ ամսուան քննութիւններէ վերջ ձերբակալուած են 80 հոգի, որոնց մէկը, Սթելիօ Անաստասիատիս, անդամ է համայնավար Կեդր. Կոմիտէին: Նոյն աղբիւրին համաձայն, խմբակը որոշած էր սպաննել աւելի քան 3000 հոգի, եւ մանաւանդ նախարարները, Ցալտարիս Փափանտրէու, Կոնաթաս, Զերվաս, ամերիկացի զօր. Ֆլիթր եւն.:

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁԻ մասին խորհրդակցելով, նախարարական խորհուրդը որոշեց սակերը ազատ չձգել մինչեւ յառաջիկայ հունձքը: Հիւսուածեղէններու վրայ զեղչ կը սպասուի 20 %, իսկ կաշի գիներու յաւելում՝ 25—30 % :

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ կատարուած մահափորձին առթիւ, կը փնտռուին նաեւ հետեւեալ Հայերը. — Արտաշէս Յովհաննէսեան, Մարիամ Ֆիրուզ եւ Գասպար Սիմոնեան, համաձայն զինուորական ատեանի յայտարարութեան :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ եւ նման զէնքերու համար 210 միլիոն տոլարի վարկ մը սահմանուած է Մ. Նահանգներուն մէջ:

700 ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐ ժողովի նստած են Անրսիի մէջ, եւ երեք ամիս պիտի խորհրդակցին, ելքեր գտնելու համար մաքսային պատուարները :

ԶԱՏԿԻ տօներուն առթիւ զաւառները մեկնեցան 250.000 Փարիզցիներ :

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ ԺԱՔ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ Ապրիլ 14ի իրիկունը ժամը 20.45ին պիտի մրցի Salle Wagramի մէջ, սեւամորթ Mohamed Embarekի հետ, որ Ֆրանսայի առաջին կռփամարտիկներէն մէկն է (poids mi lourd, 1ère série):

ԽՆՋՈՅՔ – ՀԱՐԿԹԱԽԱՂ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի կողմէ, այսշաբաթ իրիկուն Օհանջանեան Ակումբին մէջ: Կը հրաւիրենք Վիէնի հայութիւնը միասին տօնելու աւանդական Զատիկը: Ձուխ ու առատ պիւֆէ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

Նախաձեռնութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ, Կիրակի 24 Ապրիլ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. Saint Germain, métro St. Germain des Près: Մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութեանց :

ԱՊՐԻԼ 30ԻՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը կը տօնէ
ԿԱԳՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ՔԱՆԸԳԻԷՌԻ ՎՐԱՅ PALET D'ORի ՄԷՋ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Մարզական մեծ մրցումներ

Կազմակերպուած ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ մասնակցութեամբ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ, ԼԻՈՆ -ՏԷՍԻՆԻ եւ ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերուն, Զատկիկերակի եւ երկուշաբթի օրերը, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական մարզադաշտին, Stade ATLANTICի վրայ:

Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով :

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ
ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐ
ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐ
ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՂՆԵՐ
ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ
ՔՕՆՖԷՔՍԻՈՆԻ ՏՈՒՆԵՐ

Մեր ունեցած Ամերիկեան ոպաներու մահճակալի ծածկոցները, տոկուն ԿԱԳԱՐՏԻՆԷ, բոլորիդ համար բացառիկ եւ շահաւէտ առիթ մըն է:

★

ԴՈՒՔ, ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ եթէ երեք տարատ չէինէք, երկուքը շահ է, որովհետեւ պիտի վճարէք 850 ֆրանք կերպասին եւ պիտի գանձէք առ նուազըն 10.500 ֆրանք, մէկ տարատը հաշուելով 3500 ֆրանք նուազագոյնը հրապարակի գիներուն:

★

ԴՈՒՔ, ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐ
Արեւին եւ անձրեւին դէմ պաշտպանեցէք ձեր թանկագին ապրանքները գնելով՝ հատ մը այս ծածկոցներէն :

★

ԴՈՒՔ՝ ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐ, թէ՛ ձեր կօշիկներուն համար «տուպլիւր»ներ կ՚ըլլան անոնք, կամ աւելցած մանր կտորները ալ քիլոյով կրնաք գնել:

Կրնաք ունենալ նաեւ ամառուան կերպասէ կօշիկներու համար առանձին կտորներ երկու մեթրը երկայնքով եւ մէկ մեթր լայնքով :

★

ԴՈՒՔ՝ ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ պատրաստող Միութիւններ կամ անհատներ, մէկ կամ երկու հոգինոց լաւագոյն վրանները կրնաք ունենալ 1000 ֆրանքով, փոխանակ 7000 ֆր. վճարելու դուրսը, իսկ ՏԱՍԸ ՀԱՏԸ 8500 ֆրանք է որ կը կշռէ 25 քիլօ միայն:

Գալով քօնֆէքսիոնի տուներուն, արանց եւ կանանց, հագուստներ, շորթեր, քանատիէններ, թեթեւ վերարկուներ եւ փեշեր կրնաք շինել մեր ծածկոցներէն :

★

ՄԻ՛ ՍՊԱՍԷՔ ՈՐ «ՍՊԱՌԵՑԱՆ » ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՆՔ

Որովհետեւ՝

ԵՐԲ ԿԸ ՓՈՐՁԷՔ ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ,
ԿԸ ԳՆԷՔ ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ :
ԱՅՍ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՁԵԶ ԿՈՒՏԱՄ,
ԽՆԱՅԵՑԷՔ ՁԵՐ ԴՐԱՄ :

ԴԻՄԵՑԷՔ ԱՆՎԱՐԱՆ

MATERIEL INDUSTRIEL

38 r. de Chalon, Paris 12

Հեռաձայն DID. 21-05 կամ գործարանը 16 AVE. DU GENERAL LECLERC, LIVRY – GARGAN (S. et O.)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Sociétés Savantesի G սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՏԷՍԻՆ — Հ. Յ. Դ. ընկերական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, սովորական վայրը: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԶԱՏԻԿ, ԱՊՐԻԼ 24

Մարսէյլ – Փրատոյի Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Գեր. Տ. Շահէ վրդ. Աճէմեան Զատկի տօներուն Մարսէյլ պիտի գտնուի եւ եկեղեցական արարողութեանց մասնակցելով պիտի պատարագէ, նախագահէ եւ քարոզէ: Մայր եկեղեցին Ապրիլ 24ի Կիրակի օրը հանդիսաւորապէս կը կատարէ հայ նահատակներու յիշատակին նուիրուած հոգեհանգիստը, որուն կը հրաւիրէ մասնակցիլ ազգային բոլոր կազմակերպութիւնները եւ միութիւնները :

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

ETOILE d'ORIENT

ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ ԾԱՆՕԹ SALON DE THEն
15 Rue de la Huchette, Paris (5) Métro St. Michel

Արեւելեան եւ ֆրանսական անուշեղէններու կարգին նախկին եւ նոր յաճախորդներ պիտի գտնեն թարմ եւ լաւ պատրաստուած փախլավա, քատայիֆ, թուլումպա, լոքմա, թրիկոնա, թերթ եւ հում քատայիֆ եւ մանաւանդ

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՀԱՄԵՂ ՉԷՕՐԷԿՆԵՐ
Մաքուր սպասարկութիւն եւ մատչելի գիներ

ON RECHERCHE

Un Opérateur de Cinéma connaissant à fond l'electricité et la mécanique.

Très serieuses réferences et longue pratique exigées. S'ADRESSER AU JOURNAL :

REVENDEURS, EXPORTATEURS, ELECTRICIENS, s'Adresser :

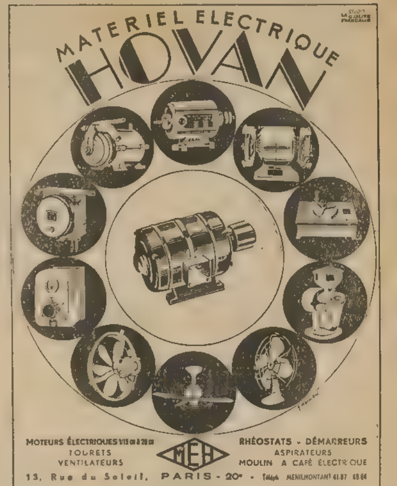

VENTE AU DETAIL:
14 rue Rochambeau (9) Métro Cadet
2 rue du Soleil (20) Métro Place des Fêtes
23 rue des Maronites (20) Métro Menilmontant
5bis, rue Mortillet GRENOBLE (Isère):

ՁԵՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԷՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՄԻ ՄԻԱՅՆ

LE BOSPHORE Մառխայով

Հրաշալիք — ՀԷԼՎԱՆ — զուտ շաքարով անարատ ԹԱՀԻՆով պատրաստուած, նաեւ LE BOSPHORE, բահամ լոքումը ու իր տեսակին մէջ լաւագոյն արտադրութիւններն են:

Վարիչ Տնօրէն Գ. ՍԵՒՐԷՆ ՊԷՄՃԵԱՆ — Société «LE BOSPHORE», Marseille

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 14 Avril 1949 Հինգշաբթի 14 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5821 — Նոր շրջան թիւ 1292

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՏՈ՛ՒՐ ԱՇԽԱՐՀԻՍ...»

Ի խորոց սրտի «Տէր ողորմեա» մը մրմնջելու չէ՞ք մղուիր, տեսնելով սա դղրդագին ցոյցերը՝ ի խնդիր խաղաղութեան։

Անձկութեան, իրարանցումի յարանուն դող մը բռնած է ամբողջ Եւրոպան ու Ամերիկան, ամիսներէ ի վեր։

Հրապարակային ժողովներ։ Ցոյցեր եւ բողոքներ։ Հակապատերազմեան ճակատներ։ Ահազանգ։

Միեւնոյն ատեն բանակցութիւններ՝ պետութենէ պետութիւն։ Նոր ցանցեր՝ գործակցութեան, տնտեսական թէ մարտական։ Զինակցութիւն արեւելքի մէջ, Խ. Միութեան եւ իր արբանեակներուն միջեւ։ Զինակցութիւն արեւմուտքի մէջ, մասնակցութեամբ 12 ազգերու (Հիւս. Ատլանտեանի դաշինք)։

Դեռ ուրիշ ծրագիրներ Միջերկրականի, Խաղաղականի համար ալ պաշտպանողական դաշնագիրներ կնքելու համար։

Եւ «Խաղաղութեան կուսակիցներու միջազգային համագումար» Փարիզի մէջ, մասնակցութեամբ 2000—2500 պատգամաւորներու, որոնք պիտի ներկայացնեն 500 միլիոն բնակիչ, աշխարհի բոլոր մասերէն։

Կատարեալ «շարժ» ամէն տեսակ ուժերու, բոլորն ալ միեւնոյն մտահոգութեամբ, — ապահովել, փրկե՛լ խաղաղութիւնը, որ կ՚երերայ, որ մատնուած է ահաւոր անստուգութեան մը։

Տեսե՞ր էիք այսքան խուճապ, երկու աշխարհամարտներէն առաջ։

Կը թուի թէ խաղաղութիւնը ճնճղուկ մըն է, որ պիտի փախչի խուճապահար, լեղապատառ, եթէ վանդակի թելերէն մէկը փրթի։ Եթէ յարձակողական կամ պաշտպանողական ցանց մը պա՛կաս ըլլայ... Եթէ ճաղ մը պակաս խօսին...

Գլուխները այնքան տաքցած, լեզուները այնքան իրար խառնուած են որ, հասարակ մահկանացուն չի կրնար զանազանել թէ իսկապէս ո՞վ է որ ամէնէն աւելի կը սպառնայ խաղաղութեան։

Բոլշեւիկեան տրամաբանութեամբ, Արեւմուտքն է «պատերազմի հրձիգը», իր քաղքենի — դրամատիրական կարգուսարքով, գաղթային աշխարհակալութեամբ եւ ուրիշ մեղքերով։

Խ. Միութեան ուղեկիցները եւ արբանեակներն ալ նոյն քարոզութիւնը կը կատարեն, աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ։

Անոնց համար Երրորդ Աշխարհամարտին նախաբանն է Ատլանտեանի դաշինքը, որուն Իւրաքանչիւր տողն ու բառը լեզու թափել կու տան ճառախօսներուն, խմբագիրներուն եւ անթելի խօսնակներուն։

Ուրեմն միացեալ ճակատ՝ խափանելու համար վերահաս վտանգը։ Այդ նպատակով սարքուած է Փարիզի համագումարը, ապրիլ 20ին։

Արեւմուտքը, իր կարգին, աշխարհի ներկայ խռովեալ, անստոյգ վիճակին պատասխանատու կը հռչակէ Մոսկուան, մեղադրելով թէ երկզիմի, գրգռիչ դիրք մը բռնած է, մանաւանդ վերջին պատերազմէն ի վեր։

Ո՞րն է արդար, ո՞րը մեղապարտ։ Ո՞րը անկեղծ, ո՞րը կեղծ։

Միամիտներ արդարութիւն եւ անկեղծութիւն պիտի փնտռէին միջազգային քաղաքականութեան մէջ։

Մանաւանդ այն օրէն ի վեր որ Մոսկուան ալ իր «յաւելեալ եւ ճոխացեալ» բաժինը բերաւ դիւանագիտութեան մէջ, զարգացնելով, գեղարուեստի վերածելով սուտը, կեղծիքը, նենգամտութիւնը եւ խաբէութիւնը։

Երբեք այսքան այլանդակուած, խեղաթիւրուած չէին սովորական բառերն ու գաղափարները, մոլորեցնելու, անիմաց տրորելու համար անտէր եւ անճար ժողովուրդները։

Մէկդի դնելով անոնց բիւզանդաբանութիւնները, կը բաւէ կանգ առնել հարցումի մը առջեւ,

Կարելի՞ է խաղաղութիւն ապահովել վայրենան կանչերով, ժողովներով եւ փոխադարձ բռնանքներով, երբ ամբողջ ժողովուրդներ կը տքան աննախընթաց բռնակալութեան մը տակ, Եւրոպայի սրտին վրայ։ Երբ խաղաղութեան հիմնական պայմանը, Ազատութիւնը, դարձեր է ծաղրանկար։

Եթէ կարելի է, այն ատեն «Տէր ողորմեա» մըն ալ մեզմէ, այս տօնական օրերուն։

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

Միեւնոյն սերունդէն խումբ մըն էր որ անհետացաւ, քանի մը տարուան ընթացքին, օտարութեան մէջ։ Տարիքներով ալ նոյն սերունդէն, աննշան տարբերութեամբ։

Մինաս Վերածին, (կամ Ֆարհատ, Գասապեան, Գարտիզակցի), ուժասպառ ինկաւ Քալիֆորնիոյ մէջ, ուր կը վարէր «Ասպարէզ»ի խմբագրութիւնը։

Լեւոն Ղարիպեան, Շ. Գարահիսարցի, քարտուղար Գահիրէի առաջնորդարանի։ Նախապէս դրամանատ՝ Պոլսոյ մէջ (Արծիւ)։

Յովհ. Ամատունի, Խարբերդցի, բազմաթիւ պատասխանատու պաշտօններ վարած կուսակցական թէ հանրային կեանքի մէջ, Կովկասէն Պոլիս, Պալքանները, Փարիզ եւ Ամերիկա։ Յանկարծամահ՝ Քալիֆորնիոյ մէջ։

Խոսրով Պապայեան, Տիֆլիսցի, ուսուցիչ, նոյնպէս շարք մը պատասխանատու պաշտօններ վարած, գաւառէն Պոլիս եւ յետոյ Ամերիկա։ Յանկարծամահ՝ Նիւ Եորքի մէջ։

Վրթանէս Մարտիկեան, Բաբերդցի, արտօնատէր Պոլսոյ «Արդարամարտ», «Արիամարտ» եւ «Ճակատամարտ» օրաթերթերուն։ Անկուսակցական, բայց լիովին նուիրուած կուսակցական եւ հանրային կեանքի։ Յանկարծամահ՝ Պրիւքսէլի մէջ, քանի մը ամիս առաջ։

Եղիա Գասպարեան, Չմշկածագցի, նկարիչ եւ թատերագիր, յանկարծամահ՝ Ամերիկայի մէջ։

Եւ ահա վերջինը, Արմենակ Բարսեղեան, որուն մահուան գոյժը դեռ երէկ ստացանք։ (Մեռած Պոսթըն, Ապրիլ 8ին, սրտի հիւանդութենէ)։

Բոլորն ալ՝ բանտ եւ աքսոր տեսած, բացի Ամատունիէն եւ Եղ. Գասպարեանէն որոնց կեանքը այլապէս արկածալի ելեւէջներ կը ներկայացնէ։

Բոլորն ալ ուժասպառ ինկած, կեանքի աշնան սեմին վրայ։ Տակաւին ի վիճակի՝ շարունակելու իրենց հանրանուէր ծառայութիւնը։

Կատարեալ տերեւաթափ, առանց յիշելու մեր միւս անփոխարինելի կորուստները՝ նոյն ժամանակաշրջանին մէջ, — վերջին պատերազմէն ի վեր։

Պատահական ցանկ մը, որ սիրտ կը ճմլէ։ Մանաւանդ երբ կը տեսնենք որ այնքան կ՚ուշանան, կ՚ուշանա՜ն յաջորդները...

ՎԱՀԷ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱԼՊԱՆԻՈՅ կողմէ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյց մը կը ծանուցանէ թէ Մոսկուա յաւելուածական օգնութիւն պիտի տրամադրէ, զարկ տալու համար Ալպանիոյ տնտեսութեան, ընդդէմ Եուկոսլաւիոյ։ Բանակցութիւնները, որոնք սկսած էին Մարտ 21ին, վերջացան ապրիլ 10ին, ղեկավարութեամբ Պ. Անաստաս Միկոյեանի։ Ալպանիոյ դիկտատորը, Էնվէր Հօճա, մեկնեցաւ մեծ գոհունակութեամբ։ Խ. Միութիւնը պիտի շարունակէ ամէն տեսակ մեքենաներ, կառքեր, ցորեն, հիւսուածեղէն եւ ուրիշ արտադրութիւններ ղրկել, Օտեսայի ճամբով, իսկ Ալպանիա Ռուսիոյ պիտի յանձնէ մեծ քանակութեամբ քարիւղ, որ նախապէս Եուկոսլաւիա կ՚երթար։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ դահլիճը հրաժարեցաւ, իբրեւ հետեւանք 40 տարեկան նախարարի մը յամառութեան։ Այս նախարարը, Սփիրոս Մարքեզինիս, որուն ընտանիքը երեսփոխաններ տուած է 1843էն ի վեր, ամբաստանուած էր դրամական մաքսաննենգութեամբ։ Վարչապետ, Սոֆուլիս, պահանջեց որ հրաժարի, բայց ամբաստանեալը մերժեց։ Թագաւորը նորէն Պ. Սոֆուլիսի յանձնեց նոր դահլիճին կազմութիւնը (իր 6րդ դահլիճը իր տարուան մէջ)։ — Պետական պաշտօնեաներուն գործադուլը կը շարունակուի։ Պաշտօնեաները, որոնք 80 % յաւելում կը պահանջէին, այժմ կը գոհանան 50 %ով։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովը 7ի դէմ 30 ձայնով որոշեց օրակարգ անցընել Հունգարիոյ կարդինալին եւ Պուլկարիոյ բողոքական պատուելիներուն դատապարտութեան խնդիրները։ Քանի ազգեր ձեռնպահ մնացին։ Խորհրդային դեսպանը ուժգնօրէն ընդդիմացաւ, առարկելով թէ որեւէ քննութիւն կը նշանակէ «անթոյլատրելի բռնաբարում ՄԱԿի ուխտին, միջամտութիւն Հունգարիոյ եւ Պուլկարիոյ ներքին գործերուն, պաշտպանութիւն ոճիրներու եւ դաւաճանութեան»։

Ֆրանսա եւ Անգլիա կը մնան զինակից Թուրքիոյ

Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն պաշտօնական լուրի մը, որուն համաձայն Ֆրանսական կառավարութիւնը այսուհետեւ կը ճանչնայ 1939ին Թուրքիոյ տրամադրած զինուորական երաշխաւորութեան վաւերականութիւնը։

Ատենէ մը ի վեր, Անգարա կը յուզէր Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ կնքուած դաշինքին վաւերականութեան, տեւականութեան խնդիրը։ Անգլիական կառավարութիւնը միշտ այն տեսակէտն ունի թէ 1939 Հոկտեմբերին կնքուած զինակցութիւնը կը պահէ իր ուժը։ (ԽՄԲ.— Այդ զինակցութեան շնորհիւ էր որ Թուրքիոյ յանձնուեցաւ Սանճաքը...)։ Իսկ Ֆրանսա կը վերապահէր իր պատասխանը, լուսաբանելու համար հարցին իրաւական հանգամանքը։ Մասնաւորապէս կ՚ուզէր ճշդել թէ դաշինքը որքան ազդուած է 1940ի Ֆրանքօ-գերման համաձայնութենէն (զինադադար) եւ Վիշիի միջանկեալ կառավարութենէն։ Այս քննութիւնը կատարելով, այն եզրակացութեան յանգած են թէ փոխադարձ օգնութեան դաշինքը օրինապէս կը մնայ ի զօրու։ Այս եզրակացութիւնը հաղորդուած է Անգարայի։

Սակայն Անգլիոյ մէջ կը կարծեն թէ դժուար է գնահատել դաշնագրին գործնական արժէքը, առանց նկատի առնելու պատերազմի ընթացքին յառաջ եկած փոփոխութիւնները։ Մասնաւորապէս դիտել կու տան թէ Ֆրանսա այժմ ի վիճակի չէ նիւթական ուղղակի օգնութիւն մը տրամադրելու Թուրքիոյ պաշտպանութեան համար։ Բայց եւ այնպէս, երբ երկիրները կապուած կը մնան զինուորական գետնի վրայ, ինչ որ որոշ արժէք ունի ապագային համար։ Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ 1939ի դաշինքը կրնայ հիմք ծառայել Միջերկրականեան պաշտպանողական կազմակերպութեան մը, երբ ժամանակը գայ ձեռնարկելու այդ գործին։

★ Նէճմէտտին Սատակ, Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, ապրիլ 12ին մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին՝ Պ. Էչիսընի հետ։ Տեսակցութիւնը տեւեց մէկուկէս ժամ։ Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին։ Պ. Էչիսըն յայտարարեց թէ իր Թուրք պաշտօնակցին հետ քննեցին «այն բոլոր խնդիրները որ կապ ունին 2 երկիրներուն հետ։ Կատարեալապէս ուսումնասիրուեցան Թուրքեւամերիկեան յարաբերութիւնները»։

Կը կարծուի թէ երկու նախարարները քննած են մասնաւորապէս Միջերկրականեան դաշինքի խնդիրը, որով զբաղած էր վերջերս Նէճմէտտին Սատակ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Պելժիոյ արտաքին նախարարներուն հետ։

Ատլանտեանի դաշինքը ամերիկեան ծերակոյտին առջեւ

Նախագահ Թրումըն ապրիլ 12ին ծերակոյտին յանձնեց Ատլանտեանի դաշինքը, առաջարկելով փութացնել անոր վաւերացումը, «իբրեւ քայլ մը խաղաղութեան ճամբուն վրայ»։

Նախագահը իր պատգամագրին մէջ շեշտելով դաշինքին կարեւորութիւնը, կը յայտարարէ.

— «Ոչ մէկ առանձին գործողութիւն կրնայ ապահովել խաղաղութիւնը, որքան ալ նշանակալից ըլլայ։ Մենք պարտաւոր ենք աշխատիլ համբերութեամբ եւ ուշադրութեամբ, գործնական եւ իրատես քայլերով, համաձայն դէպքերու ընթացքին, կառուցանելով խաղաղութեան շէնք մը առողջ եւ հաստատուն։ Մ. Նահանգները վճռած են ամէն բան ընել, ապահովելու համար խաղաղութեան պահպանումը, այն գիտակցութեամբ թէ չենք կրնար խուսափիլ այն մեծ պատասխանատուութենէն որ կը ծանրանայ մեր վրայ, մեր վայելած դիրքով»։

Յիշելէ վերջ թէ՝ հակառակ նախընթաց դաշնագիրներու, «կարգ մը փոքր ազգեր իրարու ետեւէ զրկուեցան իրենց ազատութենէն, ահաբեկումով եւ բռնութեամբ», նախագահը կը յայտարարէ թէ հիւսիսային Ատլանտեանի ժողովուրդները վճռած են խուսափիլ այդպիսի ճակատագրէ մը։ Իւրաքանչիւր անդամակից ազգի ապահովութիւնը եւ բարօրութիւն կախում ունին բոլորին ապահովութենէն եւ բարօրութենէն։ Մեզմէ ոչ ոք առանձին կրնայ ձեռք բերել տնտեսական բարգաւաճում եւ զինուորական ապահովութիւն։ Ոչ մէկը կրնայ առանձին ապահովել իր ազատութեան տեւականութիւնը։ Այս դաշնագիրը բացորոշապէս կ՚ապացուցանէ թէ լեզուի, տնտեսական եւ քաղաքական դրութեանց տարբերութիւնները արգելք չեն ազգերու արդիւնաւոր ընկերակցութեան մը, յանուն մարդկային ազատութեան եւ արդարութեան մեծ սկզբունքներու»։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՌ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

(Արտասանուած Մարսէյլ,
Նոր Սերունդի օրուան առթիւ)
(Բ. եւ վերջին մաս)

Սիրելի երիտասարդներ, այսօր դուք ձեր այս հանդէսով, ձեր երգերով ու ձեր արտասանութիւններով, այդ տարագիր մշակոյթն է որ կ'ապրեցնէք, եւ հայրենիք կուտաք անոնց ձեր հոգին, ձեր սիրտը, ձեր երիտասարդութիւնը։

Վասնզի, գիտցէ՛ք, գիտցէ՛ք, հայրենիք կը նշանակէ երիտասարդութիւն։ Եւ վա՜յ այն ժողովուրդին, որ կը կարծէ, նոյնիսկ իր հողին վրայ, թէ հայրենիք ունի՝ երբ երիտասարդութիւն չունի։ Կը մեռնին բոլոր ազգերը, երբ երիտասարդութիւն չունին։

Ի՞նչ օգուտ ունի ապրիլ հողի մը վրայ, հող չէ թէ արգաւանդ, երբ երիտասարդութիւն չկայ։ Ունի դագաղ մըն է հողը ժողովուրդի մը համար՝ որ երիտասարդութիւն չունի։

Բայց, ո՛վ հրաչուլի երիտասարդութիւն Հայոց, մի՛ մոռնար երբեք ճշմարտութիւնը որ կ'ըսէ.— Իտէա՛լն է միայն որ կ'ապրեցնէ երիտասարդութիւնը։ Քսան տարեկան ըլլալը բան չի նշանակեր՝ երբ հոգիով պարպուած, զգացումներով բթացած, Փիզիքապէս քայքայուած է այդ երիտասարդը։

Երիտասարդ կոչուելու համար պէտք է երիտասարդ ըլլալ հոգիով, զգացումներով, Փիզիքական կազմով, եւ մանաւանդ իտէալի մը շողարձակումով։ Պէտք է պատմութիւն ունենալ իր ետեւը, եւ նոր պատմութիւն ստեղծելու արբազան ցանկութիւն մը՝ իր աչքերուն առջեւ։

Ձեր հայրերը ձեզի տուին մեծ պատմութիւն մը,— սակայն հեյիք խօսեցան ձեզի, յոգնած մարդիկ, մեր ազգային տկարութիւններուն եւ թերութիւններուն մասին։ Ժամանակն է խօսելու եւ յաճա՛խ խօսելու նաեւ մեր մեծութիւններուն մասին, մեր տաղանդներուն մասին, մեր հանճարային ստեղծագործութեանց մասին։ Անկցի՛ մենանք - կարանքի քաղաքականութիւնը։ Անկցի անցեալապաշտներու ներկան ողբալու սովորութիւնը։ Անկցի հին արժէքներով նոր արժէքները ուրանալու ռոմանթիզմը։ Անկցի նահանջականութիւնը։

Ահա այդ է որ կը կատարէ ձեր ուսուցիչը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, հորիզոն բանալու համար ձեր աչքերուն առջեւ։ Դուք բարեբախտ պէտք է զգաք ձեզ, որ ունիք նման մեծ ուսուցիչ մը ձեզի առաջնորդ, ձեզի ղեկավար, ձեզի պաշտպան։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը հսկէ ձեր վրայ, ինչպէս մեր ժողովուրդին վրայ։

Դիցաբանութենէն կը յիշէք անշուշտ Արգոսը։

Արամազդ, աստուածներուն հայրը, սիրահարած էր Հերայի քրմուհիներէն մէկուն, Յովի (Io), որ օժտուած էր աննման գեղեցկութեամբ մը։ Հերայի նախանձէն պաշտպանելու համար, Արամազդ երինջի փոխակերպած էր զայն, բայց Հերա խնդրեց որ իրեն յանձնէ գեղեցիկ երինջը։ Եւ Հերա, պահպանելու համար աստուածահօր հետապնդումներէն, երինջը տուաւ Արգոսի, որ քաջ հովիւ մըն էր հարիւր աչքով։ Գիշեր ու ցերեկ, Արգոս կը հսկէր երինջին վրայ, եւ երբ քնանալ ուզէր, կը խփէր յիսուն աչքերը եւ միւս յիսուն աչքերով կը հետեւէր երինջին շարժումներուն։

Աստուած Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն ալ ստեղծեց որ իր հազարաւոր աչքերով հսկէ հայ ժողովուրդին վրայ, հայ երիտասարդութեան վրայ, ձեր վրայ։ Եւ դուք ձեր կարգին, ո՛վ սիրելի երիտասարդներ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան ճրագներն էք, հազարաւոր աչքերը, հսկելու համար մեր մշակոյթին վրայ։

Մեծցէք, մեծցէք, շուտ մեծցէք, սիրելի երիտասարդներ, որովհետեւ Հայոց տաղանդաւոր ժողովուրդին երկնակամարին վրայ սկսան պակսիլ լոյսերը,— Ահարոնեանները մարեցան։ Օշականները մարեցան, Աղբալեանները մարեցան, Թէքէեանները մարեցան, մին թոքախտաւոր ինկած է մահիճին վրայ՝ կոնակը տախտակին գամուած, միւսը կորսնցուցած է աչքը՝ խաւարին մէջ առ խարխափ։ Եւ մեծ Հայը, Ահարոնեան, կարծես կ'ըսէ երկինքէն.— Շո՛ւտ մեծցէք, երեխէքս, շո՛ւտ մեծցէք։ Առէք ջահերը ձեզ նախորդող սերունդին ձեռքէն։ Ու ես կ'աւելցնեմ.— Մի կորսնցնէք ձեր ժամանակը պարահանդէսներու եւ դբօսարաններու մէջ, վստահ եղէք որ կնոջ մը տուած դողը կամ գինիին շնորհած զուարթութիւնը խաբուսիկ հաճոյքներ են,— մեծագո՛յն հաճոյքը այն է որ ազգի մը ծառայելու, ազգի մը մէջ դիրք գրաւելու արդար փառասիրութիւնը կուտայ երիտասարդութեան։ Մի՛ յոգնեցնէք ձեր միտքն ու մարմինը երախայական դբօսանքներով, մեծցէք ու մեծութեան մասնիմտածեցէք։ Սիրեցէք հայ լեզուն, աստուածային այդ բարբառը, մի՛ խորհիք երբեք թէ կրնաք դիրքի հանիլ օտարներու մէջ, վասնզի միշտ պիտի մնաք միջակ եւ, ինչպէս կը գրէր Պետուշ, պիտի տառապիք սառ-

բաղդացութենէ (sentiment d'infériorité) օտարներու մօտ։ Վերադարձէք ձեր ազգին, վասնզի մեր ազգին մէջ եւս կան բարձրանալու սանդուխներ, մինչեւ երկինք, մինչեւ Աստուծոյ մօտ։ Մենք եւս կրնանք հպարտութեան գինովութիւն պարգեւել ձեզի, հերոսացնել, պանծացնել, apothéose սարքել։ Մնացէք Հայ, մեծցէք Հայ, պարծեցէք հայութեամբ։

Կ'ապրինք դարու մը մէջ, որ թէեւ հին օրերու պատմական կայսրութիւններէն իսկ մեծ կայսրութիւններ կերտեց, որոնց վրայ արեւը մայրը չի մտներ իրապէս, բայց եւ այնպէս անպարտելի չեն անոնք, ոչ ալ անխորտակելի, վստահ եղէք որ պիտի յաղթենք,— պիտի յաղթենք որովհետեւ երիտասարդ ենք։ Ուրիշ օր մը ես ձեզի պիտի խօսիմ մեր ժամանակի հիւանդութեան մասին, հոգեախտաբանական երեւոյթի մը մասին, որ կը կոչուի յոգնութիւն կամ խոնջէնք։ Յոգնած են ժողովուրդները, մանաւանդ մեծերը։ Յաղթականն ալ, պարտեալն ալ։ Արեւմտեան յոգնութեան ձեւը կը կոչուի apathie,— արդարեւ ափաթիք են երիտասարդները Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա,— չատեր անձնատուր եղած են ֆութ-պոլին, սեռային դողին կամ արկածներու սիրահարութեան (օդանաւ, ինքնաշարժ) եւ նման ռինկերու, մոռնալու համար հոգեկան խոնջէնքին ցաւը։ Արեւելեան յոգնութեան ձեւը կը կոչուի automatisme,— մարդը ձանձրացած է աշխարհէն, շողշողուն սկզբունքներէն. յեղափոխութիւններէն, այնքան որ նախընտրած է մնալ automate, կ'ապրի եւ չապրիր,— կը շարժի ըստ հրամանի, կ'աշխատի ըստ հրահանգի։

Այսպէս, երկու աշխարհներն ալ, ուրեմն արդի մեծագոյն կայսրութիւնները ծայր աստիճան յոգնութեան ախտանշաններ ցոյց կուտան։ Ինչ կ'ըլլայ, ինչ չըլլար,— արթուն հսկենք, առոյգ կենանք, աշխոյժ մնանք, միշտ երիտասարդ ըլլանք, ո՛վ Վահագնի թոռներ։ Մեր պատմութիւնը թող ներշնչէ ձեզ, մեր մշակոյթը թող խանդավառէ ձեզ,— վստահ եղէք որ մեր արեւը պիտի չխափանի՝ որքան ատեն որ ազգային երազը կը խայտայ ձեր աչքերուն մէջ։ Մենք Հայերս արեւորդիներ ենք, արեւը մեր ուսերուն վրայ՝ պայքարի ելած ենք մեր մեծագոյն թշնամիին դէմ, որ իր ուսերուն վրայ ունի լուսնկային քառորդը միայն։ Ու տեսենք թէ ո՛վ պիտի յաղթանակէ,— ա՞ն որ արեւ հագած է եւ արեւ է չալկած ու կը քալէ պատմութեան մէջ արեւին բաղարջը ուսերուն վրայ, թէ ա՞ն որ լուսնկային քառորդին լոյսով ճամբայ կը փնտռէ մանկոլական խաւարին մէջ։

Մեր նշանաբանն է տեւել, դիմանալ, ու միաժամանակ պահպանել մեր հինաւուրց քաղաքակրթութիւնը։ Մեր պատմութիւնը մրցահանդէս մըն է,— մրցումի ելած ենք ժողովուրդներու հետ։ Շատ «փէհլիվան»ներ տեսանք,— ամէնէն վերջինը՝ ամէնէն վայրագը եւ անգութը։ Մեր քաջութիւնը կուգայ անկից որ լոյս ունինք, արեւ ունինք մեր աչքերուն մէջ, մինչ մեր թշնամին, որքան ալ զօրաւոր, չունի լոյս ու կը կուրի կոյրի պէս խարխափելով։ Մենք, Սասունցի Դաւիթին թոռները, պիտի յաղթահարենք ու գետին պիտի փռենք այս աժդահան ալ։

Մեր պատմութեան առաջին օրէն, ամէն մէկ երիտասարդական սերունդ փառաւոր trophéeով մը կը ներկայանայ յաջորդող սերունդին եւ ամէն սերունդ կը պայքարի խլելու համար վերջնական յաղթանակի դափնին։ Դուք, երիտասարդներ, պիտի կրնա՞ք Լէպլէպիճիներու ժողովուրդին պարտադրել հայ քաղաքակրթութեան յաւիտենականութեան ճանաչումը։ Սրտանց ա՛յդ է որ կը մաղթեմ, եւ այն ատեն դուք պիտի կոչուիք ոչ թէ Նոր Սերունդ, այլ հայ ժողովուրդին աչքին լոյսը։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Բաղդատութիւն մը

1920 թուականի գարնան, երբ տարագրութենէն Հայրենի կիսաւեր գեղս վերադարձայ, քաղած տեղեկութիւններէս յայտնի եղաւ, որ մեր գեղին շուրջ հարիւր նահապետական տուներէն ողջ մնացած էին մօտաւորապէս հարիւր յիսուն հոգի, որոնց 49ը այրեր։

1915 Յունիս 12ին երբ մեզ տարագրեցին, առնուազն հազարեակ մը բնակչութիւն ունէր մեր 100 տնուոր զուտ հայաբնակ գեղը եւ, առանց կասկածի կրնամ ըսել, որ այս հազարեակին կէսը կը պատկանէր արական սեռին։

Ուրեմն, մեր գեղին 500 արականներէն ազատուած էին միայն 49 հոգի, որոնք 1920 թուականին կը գտնուէին մաս մը գեղը, մաս մը զանազան որբանոցներու մէջ եւ, քանի մը հոգի ալ տակաւին՝ Թուրքերուն դուռները։

Տարագրութեան թուականին, ազատուած այս 49 (հատ մըն ալ ծնած էր 1917ին, մեր թիւը հասցնելով 50ի) տղոց տարիքն էր եղած 2—3էն մինչեւ 20։ Քսան տարեկանը մէկ հատ էր։ («Յառաջ»ի աշխատակից՝ Ե. Ք. որուն ոդիսականը շատ ծանօթ է այս թերթին ընթերցողներուն, «Հողը փլաւ մեր գլխուն», հրատարակուած պատերազմէն առաջ)։ Երկու հոգի ալ 14—15 տարեկաններ եղած էին։ Իսկ մնացեալները բոլորն ալ 2—3էն մինչեւ 11—12։

Գեղէն տարագրուածներուն մէջ այս մէկ քըսան տարեկանէն զատ ուրիշ տարիքաւորներ բնաւ չէին փրկուած։ 1918ին գարնան, իրենց մղած կռիւներէն վերջինին մէջ նահատակուած էին երկու հերոս եղբայրները՝ Հայկ եւ Արմէն (Սրապեան), որոնք անհաւասար դուպարի մը մէջ ինկած էին մեր լեռներուն վրայ։

1922—23 թուականներուն Փոքր Ասիոյ պարպումին ու որբանոցներուն տեղափոխութեան հետ, մենք ալ, երկրորդ անգամն ըլլալով բաժնուեցանք մեր կրկին նորոգած բոյներէն ու ցըրուեցանք չորս հովերուն, բոլոր հայ բեկորներուն հետ։

Հոն՝ հայրենիք մնացին միայն երկու պատանիներ, որոնք մինչեւ այսօր ալ հոն կը մնան։ Մէկ հոգի ալ — եթէ չեմ սխալիր — տակաւին կը մնայ Թուրքերուն մօտ....։

Արդ, նոր կազմած մէկ վիճակագրութենէս յայտնի եղաւ, որ այս անցնող քառորդ դարու ընթացքին վերապրողներէս կորուստ ունեցած ենք միայն երկու հոգի, եւ, մնացած 46 հոգին ներկայիս կը գտնուին հետեւեալ երկիրներուն ու վայրերուն մէջ.— Հայաստան՝ 5, Պոլիս՝ 9, Եգիպտոս՝ 8, Սուրիա՝ 2, Ֆրանսա՝ 15, Ամերիկա՝ 3, եւ, հատ մը ինկած Ճիպութի... ու երկրորդ մըն ալ Միջին Եւրոպա ....։

Քանի մը օր առաջ հայրենի գեղէս հասած նամակ մը դիս խորհրդածութեան մղեց, եւ դուրս եկաւ հետեւեալ բաղդատական վիճակագրութիւնը.—

Մեր շրջանի ուրիշ գեղերէն ալ ողջ մնացած երեք հայ պատանիներ գալով՝ հաստատուած են մեր գեղը ու ամուսնացած նաեւ մեր գեղացի աղջիկներուն հետ։

Ուրեմն, հոն մնացած բնիկ մեր երկու տղոց վրայ այս երեք եկուորներն ալ աւելցնելով, իրենց թիւը կ'ըլլայ՝ հինգ, որոնք բոլորն ալ կարգուած են կամուսինէն։

Այս հինգ հոգիին ունեցած զաւակներուն գումարն է քսանըհինգ։

Այժմ շատ դժուար պիտի ըլլար անմիջապէս բոլոր երկիրները ցրուած մեր տղոց զաւակներուն թիւը ճշդել (Ամերիկա հաստատուածները մինչեւ երկրորդ Աշխարհամարտ չէին ամուսնացած անգամ...), սակայն, հոս՝ Ֆրանսաբնակներու 15ին ալ քաջածանօթ ըլլալով, վայրկենական հաշիւ մը մատներուս վրայ՝ գտայ որ, մենք 15 հոգիով ունինք ընդամէնը քսանըերեք ծնունդ։ Արդ, բաղդատեցէք այժմ այս երկու թիւերը — 5 — 25, 15 — 23 — եւ դուք ալ ինծի հետ մի՛ ախրիք....։

Քառորդ դարու ընթացքին — 1923էն 1948 — երկիր մնացած հինգ հոգին ունեցած են քսանըհինգ զաւակներ, իսկ տարագիր եւ Ֆրանսաբնակ 15 հոգին՝ քսանըերեք։

Թէեւ որոշ տեղեկութիւններ չունիմ, բայց ապահովաբար մնացեալ երկիրներուն — Եգիպտոս, Սուրիա եւայլն, ու նաեւ Պոլիս — մէջ գտնուածներուն ունեցած զաւակներուն համեմատութիւնը աւելի չէ քան՝ Ֆրանսաբնակներունս։

Ահա օտարութեան, տարագրութեան եւ երկրի տարբերութիւնը, մանաւանդ որ, հոն, հայրենի մեր գեղին մէջ ապրուստի միջոցները շատ անձուկ են եղած քան թէ մերինը։

Ասիկա, հայրենի հողին, ջուրին ու օդին դաղտնիքն է ...

Երէկ, երբ տակաւին մեր չքանդուած բոյներուն մէջ կը գտնուէինք, ծնունդներուն շարանը գոհունակութեամբ կը դիմաւորուէր, ու ամէն նորածին երեխայի համար կ'ըսուէր.— «չարեկ մը ցորեն աւելցնենք սերմը»..

Չարեկ մը ցորեն աւելի ցանուելով զաւկի մը ապրուստը — անոմնց — կ'ապահովուէր, մնացեա՞լը.— Աստուած ողորմած է»....։

Արդ, այս բաղդատական ցուցակը տալէ ետք, մնացածը կը ձգեմ մասնագէտներու։ Եթէ մեր բովանդակ «մնացորդաց»ը հաւաքուած ու նստած ըլլար Ուիլսընեան սահմաններով որոշուած հայրենի հողին վրայ, մեր ժողովուրդին համրանքը ո՞րքան պիտի աւելնար, բաղդատելով այսօրուան մեր թիւին հետ։

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄԸ կը մօտենայ նախապատերազմեան մակարդակին, ինչպէս յայտարարեց Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, տնտեսական գործակցութեան հողագործական յանձնաժողովին մէջ։ Միջին հաշուով արեւմտեան Եւրոպայի օրական դրամն է (քալորի) 2500, անցեալ տարի 2100 էր, իսկ սովորականը 2700 է։ Այս արդիւնքը ձեռք բերուած է Մարշըլի ծրագրին գործադրութեամբ, մէկ տարուան ընթացքին։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, սեւ շուկան ալ հետզհետէ կը մեռնի։

Զուարճալի

«ՀԱՅԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ԳԱՂԹԱԿԱՆ ԵԿԱԾ ԵՆ ԱՆԱՏՕԼՈՒ»

Անգարայի «Ատիօ – Թերթի խօսնակը, Նուրէտտին Արթամ կը գրէ «Ուլուս»ի մէջ (31 մարտ).—

Ինչպէս հաղորդած էինք, արտասահմանի մէջ կարգ մը Հայեր պատմական պահանջներ յառաջ քշած էին Թրքական հողերու մասին: Այս առթիւ Տոքթ. Մուսթաֆա Սէլճուք Ար նամակ մը ղրկած է մեզի ուր կ'ըսէ.—

— «Թուրք հանրապետութեան սահմանները գծուած են համաձայն Լօզանի դաշնագրին: Այդ սահմաններուն մէջ գտնուող հողամասերուն պատմութիւնը երբեք չէր ուսումնասիրուած: Տասը տարի առաջ միայն ձեռնարկուեցաւ Թուրք պատմութեան վերամշակումին: Այդ պատճառով, Թուրքիայէն դուրս գտնուող կարգ մը Հայեր, պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալու նպատակով մեր նախահայրերուն պատկանող հողերուն մասին պատմական իրաւունքներ առաջ կը քշեն եւ աշխարհի ազգերուն միջեւ մեզի դէմ դրգռութեան սերմեր կը ցանեն:

Այդ Հայերուն կողմէ առաջ քշուած պատմական փաստերը կը յենուն խախուտ եւ հին պատմական տուեալներու վրայ, որոնց համաձայն մեր նախահայրերը Անատոլու ժամանած են Քրիստոսէ դարեր վերջ, այսինքն 1071 Թուականին մղուած Մանազկերտի ճակատամարտէն վերջ:

Մինչդեռ նորագոյն հետազօտութիւնները հաստատած են թէ Թուրք էինԱնատոլուի այն բնակիչները, որոնք հիմնած էին Հիթիթներու կառավարութիւնը: Այս պայմաններուն տակ Թուրքերէն լեզուախումբի շարքին մէջ կը մտնէ Հիթիթներու խօսած լեզուն:

Անկախաբար այս բոլորէն, հաստատուած է նաեւ թէ հիթիթեան շրջանին հայկական ոչ մէկ հետք գոյութիւն ունէր Անատոլուի մէջ: Հիթիթներու կայսրութեան անկումէն վերջէմիայն որ արեւմտեան ցեղերու առջեւ բացուած են Անատոլուի դռները: Հաթիներու պետութեան քայքայումէն վերջ կազմուած է Ուրարտուի պետութիւնը, որուն անկումին առթիւ պատահած խառնաշփոթութիւններէն օգտուելով Հայերը իբրեւ գաղթական հաստատուած են այդ հողերուն վրայ: Այս դէպքը տեղի ունեցած է Ք. Դարուն (Ն. Ք.):

Այդ հողերուն վրայ տեղաւորուելէ անմիջապէս վերջ՝ Հայերը սկսան «Հայք» անունը գործածել, որպէսզի կարենան ըսել թէ իրենց նախահայրերն էին երկրին բնիկները, հետեւաբար պատմական իրաւունքներ ունին անոնց հողերուն վրայ:

Գերման գիտնական Վ. Պրանտէնշայն կը հաստատէ թէ Հայերը իբրեւ գաղթական Անատոլու ժամանելէ վերջ միայն սկսած են «Հայք» անունը գործածել, որպէսզի կարենան ուժ տալ իրենց պատմական իրաւունքներու տեսակէտին:

Նոյն գիտնականը հաստատած է թէ Հիթիթներու եւ Ուրարտուի պետութեանց մաս կազմող ցեղերուն մէջ կը գտնուէր նաեւ «Հայա»ներու ցեղը:Հայերը այդ ցեղին անունը առնելով անոր վրայ աւելցուցած են յոգնակիի մասնիկ հայերէն «ք» տառը եւ այդ կերպով իրենք զիրենք կոչած են «Հայք»:

Այս բոլոր փաստերը կը հաստատեն թէ անհիմն ու անտեղի են Հայկական պահանջները դարաւոր Թրքական հողերու մասին: Թրքական Հայերը գաղթականներ եղած են եւ ոչ թէ այդ հողերուն բուն տէրը:

Կը խնդրեմ որ այս պատմական փաստերով յուսաբանէք համաշխարհային կարծիքը՝ ջուրը ձգելու համար հայկական սխալ պահանջները»:

Ծայրվարական

ԽՄԲ.— «Ցուսաբեր»ի թղթակիցն է որ կը պատմէ, Լիբանանէն ղրկուած նամակով մը (24 Մարտ).—

Այն օրէն ի վեր, որ Միջին Արեւելքի արաբական կառավարութիւնները մէկը միւսին ետեւէն պաշտօնական պայքար բացին համայնավար կուսակցութեանց եւ համայնավարամէտ կազմակերպութիւններու դէմ (Իրաք, Եգիպտոս, Սուրիա, Լիբանան), համայնավարները փոխեցին իրենց գործելակերպը եւ թաքուն գործունէութեան ըսկսան, իրենց գտնուած երկրի կառավարութեան եւ անգլեւամերիկեան «աշխարհակալական» ձրգտումներուն դէմ թռուցիկներ հրապարակելով ու զանազան առիթներով հոս ու հոն ճառեր խօսելով եւ ցոյցեր կազմակերպելով:

Այս ուղղութեամբ ամէնէն յատկանշական եւ ուշագրաւ լուրերը կը հասնին Իրաքէն, ուր Նուրի փաշա Սայիտի գլխաւորած կառավարութիւնը անխնայ պայքարի ձեռնարկած է բոլոր այն խռովարար տարրերուն դէմ, որոնք, ընկերային յեղափոխութիւններու առաջադրանքով, կ'աշխատին Խորհրդային Միութեան յառաջապահները հանդիսանալ Միջին Արեւելքի նման տնտեսական ու ռազմագիտական մեծ կարեւորութիւններկայացնող շրջանի մը մէջ:

Անցեալ ամիս Իրաքի պատերազմական ատեանին առջեւ հանուեցան երկոտասնեակ մը համայնավարներ, որոնցմէ չորս հոգի՝ Եուսէֆ Սիւլէյման, Մ. Զէքի Պէսիմ, Հիւսէյն Շիպիպին եւ Սուրեան մահուան դատապարտուեցան: Շաբաթ մը չանցած, պատերազմական երկրորդ ատեանը 15—5 տարի բանտարկութեան դատապարտեց 56 այլ համայնավարներ, որոնք կ'աշխատէին խռովութիւն սերմանել երկրէն ներս:

Իրաքի դէպքերը իրենց անդրադարձումը ունեցան Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ: Համայնավար ցուցարարներ, գլխաւորաբար իգական սեռին պատկանող, Հալէպի իրաքեան հիւպատոսարանին եւ Պէյրութի իրաքեան դեսպանատան վրայ յարձակում գործելով, քարեր նետեցին եւ յուսամուտներ արձակեցին Նուրի փաշա Սայիտի, անոր կառավարութեան եւ Անգլիացիներու դէմ:

Այս ցոյցերու ընթացքին, Հալէպի մէջ ձերբակալուեցան 19 հոգի, իսկ Պէյրութի մէջ՝ 4 հոգի:

Պէյրութի մէջ ձերբակալուածներն են Օր. Օր. Հիյու, Նըմըր Սամին եւ Անդրանիկ Արաճեան, որոնց դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ անցեալ Երկուշաբթի, 14 Մարտ, Պէյրութի պատերազմական ատեանին առջեւ: Վերոյիշեալներէն երեքը մէկ ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցան, իսկ Անդրանիկ Արաճեան, որ նոյնպէս մէկ ամիս ստացած էր, դատավճիռի ընթերցումէն ետք «Անկցի բրիտանական աշխարհակալութիւնը, կեցցէ Լիբանանի համայնավար կուսակցութիւնը» պոռացած ըլլալով, երկու տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ լիբանանեան արդարութիւնը նախատած ըլլալու յանցանքով:

Կայ նաեւ Լիբանանի Սէնտիքաներու Համադաշնակցութեան նախագահ Մուսթաֆա Արիսի պարագան:

Անցեալ Նոյեմբերին, Ինեսքոյի երրորդ ընդհանուր ժողովը կը գումարուէր Պէյրութի մէջ, խումբ մը համայնավարներ ցոյց կատարեցին Ինեսքոյի պալատին արտաքին դրան առջեւ՝ բողոքելով երկրի ապահովութեան համար արգելափակուած համայնավար ղեկավարներու ձերբակալման դէմ: Ցուցարարներէն ոմանք ձերբակալուեցան: Ձերբակալուեցաւ նաեւ Մուսթաֆա Արիս, որ նոյն պահուն Ինեսքոյի ժողովին կը մասնակցէր, որպէս Աշխատանքի Միջազգային Համադաշնակցութեան ներկայացուցիչ: Այս վերջինը երկու ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ: Բանտէն արձակուելէն վերջ, Թրիփոլի մեռած համայնավարի մը դագաղին վրայ դամբանական խօսած ատեն Անգլիոյ եւ Իրաքի հասցէին հայհոյած ըլլալու յանցանքով, Մուսթաֆա Արիս դարձեալ բանտարկուեցաւ: Ի նշան բողոքի, Մարտ 7ին համայնավարները ցոյց մը կազմակերպեցին՝ Մուսթաֆա Արիսի եւ անոր ընկեր Նեսիպ Նըմըրի ազատ արձակումը պահանջելով: Ահա թէ ինչ կը գրէ այս մասին «Ազդակ»ի Թրիփոլիի Թղթակիցը.

«Մօտաւորապէս հարիւր յիսուն հոգիի չափ շրջակայ գիւղերէն բերուած խառնակիչներ էին, հաւաքուած ցուցարարներուն մեծամասնութիւնը որոնց մէջ դարձեալ պատուոյ տեղը վերապահուած էր մեր կարմրալանջ Հայուհիներուն:

«Հոն էին դարձեալ «ընկերուհի Արտեմիս Ահարոնեան»ի ղեկավարած կոյսողուհիները, կուրծք տալու համար ժանտարմըրիի հրացանի կոթին կամ հրմշտուքներուն: Եւ այս, գլխաւոր հրապարակին կեդրոնը, Մարիէթ փաշա սրճարանին առջեւը, օր ցերեկով, արեւի լոյսին տակ:

«Երբ պարզուած տեսարանէն ամչցած ամուսիններ կը թելադրեն նազելի օրիորդներուն քաշուիլ իրենց տունները, ի խնդիր հայ կնոջ արժանապատուութեան, որպէս պատասխան կը լսուի, կոկէն հարուածուած եւ իր քոյրերու քղանցքին տակ ապաստանած կոյսողիկ Ցարութիւն Գույումճեանի բացագանչութիւնը.

— Կամ կը մեռնիմ եւ կամ կ'ազատեմ ընկ. Մուսթաֆա Արիսը: Սակէ զատ ուրիշ օր կամ, մեռնելու»:

Ահա այն՝ ինչ որ կը պատմուի ականատես վկայի մը կողմէ. վկայութիւն մը, որ ահաւոր կերպարանք կը ստանայ, երբ նկատի առնենք մեղսակից անտարբերութիւնը այն մարմիններուն, որոնք Կաթողիկոսարան, Ազգային Իշխանութիւն յաւակնոտ տիտղոսներով կըներկայանան հասարակութեան եւ որոնց գործունէութիւնը ոչինչ ունի հաւաքական մտահոգութիւնները արտացոլացնող:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (143)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

ՑՈՒՆԱՑ ՎԵՐՋԻՆ ՃԻԳԸ

Իսկ Թորոս որ այսպիսի պատկերահանութենէ չէր հասկնար, այլ միշտ իր լեռներուն եւ անտառներուն դիրքէն օգուտ քաղելէ կը հասկնար, նոյնպէս այս անգամ ամէն իր բանակն այնպէս յարդարեց. որ թշնամիին փախչելու ճամբայ չի ձգէ, ուստի ամէն կողմ թշնամին պատեց դարանամուտ զօրքով, եւ իր բանակին ճակատը հողապատնէշներով ամրացնելէն վերջը, ընտիր հեծելագունդով մը անցաւ թշնամիին կռնակը:

Եւ երբ Անդրոնիկոս իր գլխովն ու ոտքերով՝ թեւերովն ու աջիով կը պատերազմէր՝ իր դրացի բանակին հետ աջէն ու ձախէն եւ կռնակէն հարուած հարուածի վրայ հասնելով բանակը քայքայուեցաւ եւ խորտակուեցաւ եւ անխուսափելի խայտառակութիւնը երկրորդ անգամվերահասնկատելով, երբ յուսահատ կը մտածէր, տեսաւ Թորոսը զրահած խորտակելու իր զօրքերուն վերջին ճիգը իր աջ թեւին վրայ, գազանի մը պէս իր բոլոր զօրութեամբ յարձակեցաւ անոր վրայ, որ հազիւ ժամանակ ունեցաւ վահանը դէմ դնելու ահանկնկալ հարուածին եւ ձիէն վար ինկաւ:

Բայց Անդրոնիկոս՝ երբ ինկած թշնամին նոյն վայրկեանին ոտքի վրայ տեսաւ եւ որ դարձեալ ակնթարթի մէջ նորէն ձիուն վրայ կը ցատկէր, իմացաւ վտանգը եւ ձիուն գլուխը դարձուց ու բռնեց նոյն փախստեան Անտիոքի ճամբան, որ երբեմն իր կեանքը ազատեր էր:

Կեանք մը որ ամէն չարութեամբ լեցուն՝ չարաչար սկսած՝ թէպէտ կայսերական գահերումբերայ ալ չարաչար պիտի վերջանար:

Անդրոնիկոսի այս պարտութեան լուրը երբ Կոստանդնուպոլիս հասաւ, Մանուէլ կայսրը այսչափ նախատինք բաւական չհամարելով, չուտ մը նոր բանակ մը կազմեց եւ Կոստանդին Կալաման դուքսը սպարապետ կարգելով Թորոսի վրայ ղրկեց, վերջին փորձ մըն ալ ընելով:

Պատերազմը Տարսոնի քովերը տեղի ունեցաւ եւ յունական բանակը սպառսպուռ խորտակուած եւ զօրավարը գերի բռնուեցաւ Թորոսէն, եւ Բիւզանդիոնի կայսրութիւնը՝ իր բոլոր ամբարտաւանութեամբ իր ապստամբ թշնամիին ձեռքէն ծախու առնել ստորնացաւ այս մեծ իշխանը ծանր փրկանք վճարելով:

Ալ անկից վերջը խաղաղութեամբ տիրեց ամբողջ Կիլիկիոյ եւ մեծ Իսաւրիոյ եւ Փռիւգիոյ. հաստատեց իր աթոռը Մամեստիայի մէջ իբրեւ կեդրոն իր իշխանութեան:

Անոնք որ իր քսանեւհինգ տարուան պատերազմներուն փառքով եւ սպիներով էին զարդարուած՝ իշխանութեամբ եւ ապետութեամբ բարձրացուց, վասն զի իր սկզբունքն էր առաքինութիւնը վարձատրել եւ անգգամութիւնը պատուհասել:

Իր օրով Հայը որ ամէն տեղ հարստահարուած թշուառութեան էր դատապարտուած, Թորոսի երկիրը հանգստութիւն եւ պաշտպանութիւն կը գտնէր:

Ձինուորը քաջ էր եւ աներկիւղ անոր օրով, եւ բոլոր շրջականներուն ահաւոր եղաւ Ռուբինեան խաչը՝ որ հայ դրօշակին վրայ կը ծածանէր:

Տօրոսի լեռները ուրախութեան եւ նուագարաններուն ձայներուն արձագանգ կուտային՝ այլ անոնց երկիրը իր մեծազական հարստութեամբ աշխատող ժողովուրդը կը վարձատրէր:

Վանքերը Սեւ լերան վրայ Աստուծոյ փառաբանութիւնները երկինք կը բարձրացնէին, այլ նաեւ ժողովրդեան դպրոցներն էին:

Կիլիկիոյ բեղմնաւոր դաշտերը մշակուած՝ հասկերով եւ պտղատու ծառերով կը զարդարուէին, ամէն տեսակ ընտանի կենդանիներու հօտեր իր հարստութեան աղբիւրներն էին:

Քաջ պատերազմի մէջ՝ արդար եւ աշխարհաշէն խաղաղութեան մէջ՝ ոչ միայն մեծ Իշխանի անուն ունեցաւ, այլ առաքինի եւ ազնիւ մարդու համբաւ ստացաւ. իր բարեկամութիւնը փնտռեցին իր սահմանակից իշխաններ եւ թագաւորներ ու յարգեցին, վասն զի տեսան որ պաշտպան էր որբին ու տկարին:

Ով որ ազգայինպատմութիւնը սորվի ուշադրութեամբ, հայ գիւղացիներու առաջին կարգին մէջ կը նշմարէ այս մեծ հանճարը՝ որ ոչ միայն իր ժամանակէն՝ այլ նաեւ իր բախտէն վեր էր:

ԾԵՐԵՆՑ

★ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը անգամ մը եւս բացատրեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը կը պարտադրէ զինեալ ուժ գործածել միայն այն ատեն երբ յայտնապէս զինեալ նախայարձակում կը կատարուի անդամակից ազգերէն մէկուն դէմ: Այս յայտարարութիւնը, որ տեղեկագրով մը ներկայացուած է նախագահ Թրումընի, կ'ըսէ նաեւ թէ «դաշնագիրը մեքենաբար գործադրելի յանձնառութիւն չի պարունակեր: Ամէն ազգ պարտաւոր է ուղղամտօրէն քննել իր ձեռք առնելիք միջոցները:

★ Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովը ստուար մեծամասնութեամբ քուէարկեց Մարշըլի ծրագրով նախատեսուած վարկերուն Բ. մասնաճամբը, 5.380.000.000 տոլար, որ պիտի գործածուի մինչեւ 1950 Յուլիս 1:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ լուծուեցաւ: Նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին Մայիս 15ին, մասնակցութեամբ վեց միլիոն քաղաքացիներու եւ մէկ ցանկի վրայ (համայնավար):

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ փոփոխութիւնները կը շարունակուին Խ. Միութեան մէջ: Երկրաբանութեան նախարար նշանակուեցաւ Գ. Կախարով, յաջորդելով Մալիշեւի:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՎԱՐՁՔԵՐՈՒ եռամսեայ վճարման համար (վաղը, 15 ապրիլ), վարձակալները պարտաւոր չեն 1948 հոկտեմբերի վարձքէն աւելի վճարել, եթէ.— 1.ստորագրած չեն 33 % միանուագ յաւելում.— 2. Եթէ չեն ընդունած նոր վարձքը համաձայն «գիտական տարածութեան»: Նկատի պէտք է առնել նաեւ Ազգ. ժողովին կողմէ քուէարկուած զեղչերը:Բանակցելու համար պայմանաժամ ունիք մինչեւ ապրիլ 30:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ) — Սթերլին 1062 (1100), տոլար 320.20 (358), զուից. ֆրանք 80.50 (88): Նափոլէոն 4275, զուից. ոսկի 4000, սթերլին 4875, տոլար (20) 19.600, ձոյլ ոսկի 570 հազար ֆրանք:

ՊԵՐԼԻՆԻ արեւմտեան երեք շրջանները անկախ պետութեան պիտի վերածուին, առանձին խորհրդարանով:

ԼՈՆՏՈՆԻ նաւահանգստի բանուորներէն 17.000 հոգի գործադուլ հռչակած ըլլալով, բազմաթիւ նաւեր անշարժութեան դատապարտուած են:

ՍՈՒՐԻՈՅ նախկին նախագահը, Շիւքրի Քուաթլի, պիտի դատուի մասնաւոր ատեանի մը կողմէ, ինչպէս կը հեռագրեն Դամասկոսէն: Գնդ. Հիւսնի Զայիմ խափանեց 11 օրաթերթեր եւ հանդէսներ, Դամասկոսի մէջ:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ ԵՒ ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ զինուորական դաշինք մը պիտի ստորագրեն, լրացնելով Խ. Միութեան եւ իր արբանեակներուն զինուորական ցանցը, բացի Ալպանիայէն:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ, կիրակի 24 Ապրիլ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. Saint Germain, métro St. Germain des Près: Մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութեանց:

Կը նախագահէ՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին Վ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ ուրիշներ

★ ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ Ապրիլ 30ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

★ ՇԱՎԻԼԻ մէջ Ապրիլ 23ի գիշերը:

ԱՊՐԻԼ 30ԻՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը կը տօնէ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՔԱՆԸՊԻԷՌԻ ՎՐԱՅ PALET D'ORի ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Մարզական մեծ մրցումներ

Կազմակերպուած ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ մասնակցութեամբ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ, ԼԻՈՆ-ՏԷՍԻՆԻ եւ ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերուն, Զատկի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական մարզադաշտին, Stade ATLANTICի վրայ:

Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով:

Մրցումները կը սկսին կիրակի ժամը 2.30ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի թիւ 1 մասնաճիւղը Հ. Մ. Ը. Մ.ի թիւ 2 մասնաճիւղին դէմ: Ժամը 4.30ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի թիւ 3 մասնաճիւղը Հ. Մ. Ը. Մ.ի թիւ 4 մասնաճիւղին դէմ:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ — Նոյն ժամերուն, դասաւորումներով:

Յաղթականը կը ստանայ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախագահ Գ. Վահրամ Գալիկեանի նուիրած իր մօր յիշատակին (Եպրաքսէ Գալիկեան, ուսուցչուհի Եոզկատ 1881—1930) արժէքաւոր բաժակը եւ պիտի հռչակուի ախոյեան Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի 1948—1949 տարեշրջանի բաժակի մրցումներուն:

ԽՆՋՈՅՔ – ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի կողմէ, այս շաբաթ իրիկուն Օհանջանեան Ակումբին մէջ: Կը հրաւիրենք Վիէնի հայութիւնը, միասին տօնելու աւանդական Զատիկը: Ճոխ ու առատ պիւֆէ:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ կը հրաւիրէ Փարիզի հայութիւնը իր մասնաւոր 2 պաշտամունքներուն, Աւագ Ուրբաթ Ապրիլ 15 ժամը 20.30ին եւ Սբ. Յարութեան կիրակին, Ապրիլ 17, ժամը 10.45: Կը քարոզէ Փրոֆ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ: Նիւթ ունենալով.— 1. Ո՞րն է միակ եւ ապահով ճամբան յաղթութեան եւ ազատութեան:

2.— Յարուցեալ Քրիստոսը կ'ապրի ու կ'ապրեցնէ յաւիտեան:

Լիւքսէնպուրկի սրահը, 58 rue Madame, métro St. Placide:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Sociétés Savantesի G սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. ընկերական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, սովորական վայրը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԶԱՏԻԿ, ԱՊՐԻԼ 24

Մարսէյլ – Փրատոյի Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Գեր. Տ. Շահէ վրդ. Աճէմեան Զատկի տօներուն Մարսէյլ պիտի գտնուի եւ եկեղեցական արարողութեանց մասնակցելով պիտի պատարագէ, նախագահէ եւ քարոզէ: Մայր եկեղեցին Ապրիլ 24ի Կիրակի օրը հանդիսաւորապէս կը կատարէ Հայ Նահատակներու յիշատակին նուիրուած հոգեհանգիստը, որուն կը հրաւիրէ մասնակցիլ ազգային բոլոր կազմակերպութիւնները եւ միութիւնները:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ԳԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մալաթիոյ Կրթ. ընկերութեան հիմնարկութեան 45րդ տարեդարձի առթիւ կազմակերպուած Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ եւ հովանաւորութեամբ Ֆր. Շրջ. Գործադիր մարմնոյ: Ապրիլ 18ին, Զատկի երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սալոն Լօնշանի մէջ, 33 Bld. Longchamp:

Գեղարուեստական ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ, ՀԱՃԵԼԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐՈՎ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 5ին, մասնակցութեամբ հանրածանօթ ջութակահար Ս. ՋԷՕՐԷՔՃԵԱՆի նուագախումբին:

Ուրախ կերուխում, աւանդական հաւկթախաղ եւ ճոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է:

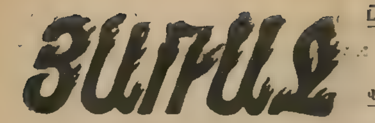

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 ոսկի.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 15 Avril 1949 Ուրբաթ 15 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année № 5822 Նոր շրջան թիւ 1233

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 6 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Տակաւին քանի՞ տարի այս տարեդարձները, սգահանդէսները, յիշատակի կամ փառքի տօները ...

= Ինչո՞ւ նոյն հարցումը չէք ուղղեր Զատկի, Ծնունդի, Համբարձման եւ ուրիշ անհամար տօներու մասին, որոնք անխափան կը շարունակուին, դարերէ ի վեր։

— Քրիստոնէական, համամարդկային աւանդութիւններ են ատոնք։ Ո՞ւր հասած կ'ըլլայինք, եթէ այդ աւանդութիւններէն ալ հրաժարէինք։

= Եթէ քրիստոնէականն ու համամարդկայինը անհրաժեշտ են, ձեր հոգեւոր մխիթարութեան համար, ինչո՞ւ ծանր կուգան բուն ազգային տարեդարձներն ու յիշատակները։

— Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձը կը տօնենք արդէն։ Մնացեալները մանրամասնութիւններ են, եւ պարզապէս այս կամ այն հոսանքին փառասիրութեան կը ծառայեն։

= Կուսակցական հանգամա՞նք ունին Վասպուրականի, Շ. Գարահիսարի, Տարօնի, Եդեսիոյ եւ ուրիշ մեծ ու փոքր շրջաններու հերոսական մարտնչումները, Մայիս 28ը եւ դեռ այնքան պանծալի դէպքեր։ Կուսակցական խոկ ըլլային, հայկական արժէքներ չե՞ն որ կը ներկայացնեն։

— Մեր տարեդարձները, յիշատակի տօները մեծ մասով պարտութեանց պատմութիւններ են, եւ վհատութիւն կը պատճառեն, փոխանակ բարձրացնելու ցիրուցան բազմութեանց կորովը։

= Ինչո՞ւ այդպէս միակողմանի կը մտածէք։ Եթէ յոգնութիւն կրէք վերլուծելու իւրաքանչիւր պատմական անցուդարձ, որքա՛ն նիւթեր պիտի գտնէք ներշնչումի, ոգեւորութեան, ինքնավստահութեան եւ հաւատքի։ Օրացոյցին յոյն - ատրպ ճգնաւորներուն անունները գոց կ'ընէք, եւ բուն ազգային արժէքները կը մոռնաք։

— Երեսուն այսքան տարի անցեր է արդէն։ Ամէն բան կը մաշի, մանաւանդ այս ափերուն վրայ։

= Որեւէ իրական արժէք երբեք ալ չի մաշիր, եթէ մենք չուզենք մաշեցնել անհոգութեամբ, իմաստակութեամբ կամ կանխակալ կարծիքներով։ Բոլորիս պարտքն է արթուն պահել միտքերն ու սիրտերը։

— Տօնական ցուցադրութիւնները չեն որ արթուն պիտի պահեն։ Ժամանակները փոխուած են։

= Ամէն արարողութիւն ներքին իմաստ մը ունի։ Յաւարման գիշերն ալ արարողութիւն մը չէ՞, ինչպէս Ճրագալոյցը։ Ինչո՞ւ այս արարողութիւնները բան մը կը խօսին ձեր սրտին, իսկ ազգային պատմական դէպքի մը տօնակատարութիւնը, նոյնիսկ ձեր ծննդավայրին հերոսամարտը անտարբեր կը ձգէ ձեզ։

— Նոր սերունդը ուրիշ բան կը պահանջէ մեզմէ։ Այդ մասին ալ մտածելու է։

= Միասին մտածենք. բայց նախ փորձ մը կատարեցէք թմրութիւնը թօթափելու, ձեր իսկ հոգին թարմացնելու, նորոգելու։ Երբ դուք, ականատես կամ անցորդ, հարեւանցի կը նայիք անցեալ արժէքներու, յիշատակներու վրայ, ի՞նչպէս կը յաւակնիք առաջնորդել նոր սերունդը։

— Ծարունակ անցեալին կառչելով, կը մոռնանք ներկան եւ ապագան։

= Անցեալը ոգեկոչել՝ չի նշանակեր ետ երթալ, քարանալ, կամ ներկան մոռնալ։ Անցեալը ներշնչումի աղբիւր մըն է բոլոր ժողովուրդներուն համար։ Ահա ձեր աչքերուն առջեւ կը տեսնէք թէ ի՛նչ կ'ընեն աւելի զօրաւոր, բախտաւոր ազգեր։ Ամէն բանէ առաջ՝ ինքնաճանաչում եւ ազգային անհատականութիւն. այլապէս կէս ճամբան կը մնանք։

— Աւելի յետամնաց ազգեր, նոյնիսկ Թուրքերը սրընթաց յառաջ կ'երթան, մենք տեղ-քայլ կ'ընենք։

= Անոնք երբեք չեն անտեսեր անցեալը, իր դղրդագին ելեւէջներով կամ թաքուն ծալքերով։ Բոլշեւիկ Ռուսերն անգամ տարիներէ ի վեր կը քրքրեն անցեալի ժառանգութիւնները, լոյսի շող մը, փառք մը աւելի գտնելու եւ նոր սերունդին աւանդելու համար։ Գետին չմնաց որ չպեղեն, ապացուցանելու համար թէ Ռուսեր են այս կամ այն հանրածանօթ գիւտին հեղինակը։

Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

Հայկական Գիտութիւններու Ակադեմիայի արուեստի ճիւղը ունի երաժշտութեան ճարտարարուեստի եւ կերպարուեստի բաժիններ, ուր կ'աշխատին մեծ թիւով արուեստագէտներ։

Երիտասարդ արուեստագէտներէն՝ Աթայեան ներկայիս գրաղած է հայկական խազերու վերլուծումով, խազեր (նօթ) որոնք գործածուած են Միջին դարերուն, ոչ միայն հոգեւոր, այլեւ աշխարհիկ երգեր ձայնագրելու համար։ Մինաս Սարգսեան գրաղած է պատկերաքանդակներով, իսկ Ալ. Երեմեան Հովհաննէսի յուշարձանին ուսումնասիրութեամբ։

★ Ամերիկայէն հայրենադարձ 46 ընտանիքներ բնակութիւն են հաստատած Երեւանի Ստալինեան շրջանը, Բերիայի փողոցի վրայ, նորակառոյց շէնքերուն մէջ։ Բոլորն ալ կ'աշխատին, մեծ մասով գործարաններու մէջ։

★ Երեւանի քաղաքային «Թրոլիպիւս»ի աշխատանքները վարելու համար, Մոսկուա ղրկուած են քանի մը խմբակներ, ելեկտրագէտներու ընգելուզողներու (մոնթէօր) եւ շարժավարներու (շոֆէօր) դասընթացքներուն հետեւելու։ (Այս գծին շինութիւնը նախատեսուած էր 1936ին)։

★ Մայիսի 9ին պիտի բացուի Երեւանի «Յաղթանակ»ի այգին։ Մուտքի կամարները շինուած են համաձայն ճարտարապետ Սարիկ Շախսուվարեանի եւ կը ներկայացնեն հերոսական դրուագներ։

★ Երեւանի դպրոցներուն մէջ պիտի տօնուի սովետ, մանկավարժ Մակարենկոյի մահուան տասնամեակը։ Այս առթիւ դասախօսութիւններ պիտի կարդան պրոֆէսէօրներ՝ Սանթրոսեան եւ Մովսիսեան։

★ Այս տարի Երեւանի խանութներու եւ կրըպակներու թիւը պիտի բարձրանայ 1400ի (1100 է այժմ)։ 45 խանութներ եւ կրպակներ պիտի բացուին այն թաղամասերուն մէջ ուր տեղաւորուած են հայրենադարձները։

★ Լենինականի մէջ կազմակերպուած են մարզիկներու կարճատեւ դասընթացքներ, որոնց կը մասնակցին 70 մարզիկներ։

★ Հայկական գրախանութները առաջին եռամսեային ծախած են 2 միլիոն 370 հազար րուբլի արժէքով դասագիրքեր։

24 անուն դասագիրքեր պատրաստուած են Երեւանի մէջ, իսկ մնացեալ 10 անուն դասագրքեր, ռուսերէն լեզուով՝ ստացուած են Մոսկուայէն։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Գ. Պատգմ. ժողովը կը բացուի վաղը Շաբաթ, 16 Ապրիլ, Փարիզի մէջ։

★ Ի պատիւ պատգամաւորներու տեղի պիտի ունենայ ճաշ մը, երկուշաբթի 18 ապրիլ, ժամը 20ին, «Սասուն»ի ճաշարանը, Place d'Alexandrie, Paris: Փափաքող համակիրները կրնան մասնակցիլ։ Գին՝ 450 ֆրանք։

ԵՐԷԿՈՒԱՆ «ՕՐԸ ՕՐԻՆ»ի մահացանկին մէջ, մոռցած էի յիշել Թ. Մեծատուրեանը, մեռած Փարիզ, եւ Տոքթ. Ն. Թաշճեանը, յանկարծամահ՝ Նիւ Եորքի մէջ։ Դեռ չեմ սպառած նիւթը։— Վ.

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դչ) — Սթերլին 1062 (1075), տոլար 320.20 (345), զուից. ֆրանք 80.50 (87)։ Նափոլէոն 4275, զուից. ֆրանք 3950; սթերլին 4825, տոլար (20) 19.400, ձոյլ ոսկի 566.000 ֆր.։ — Նորէն զրոյց կը շրջի թէ դրամները պիտի արժեզրկուին։ (Տարուան սկիզբը սթերլինը 1500 ֆր. կ'արժէր սեւ շուկային մէջ, տոլարը 518, զուից. ֆրանքը՝ 127)։

24 ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ պաշտօնեաները նորէն գործադուլ յայտարարեցին Փարիզի մէջ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱԴՐՈՇՄԻ հարիւրամեակը պիտի տօնուի այս ամառ։ Նամակադրոշմներ կան որոնք միլիոն կ'արժեն։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ պաշտօնապէս սկսան հաշտութեան բանակցութիւնները, ազգայնականներուն եւ համայնավարներուն միջեւ։

Աշխարհացոյցին վրայ Միջերկրականը

ՌԱԶՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ՎԻԹԽԱՐԻ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

Անգլ. թերթերը կը գրեն թէ խորհրդակցութիւններ կը կատարուին Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ, իբրեւ հետեւանք Մեծն Բրիտանիոյ կայսերական սպայակոյտի նախագահին՝ մարէշալ Սլիմի զեկուցման։ Սպարապետը վերջերս պտոյտ մը կատարած էր Միջին Արեւելքի մէջ, եւ իր եզրակացութիւնները եթէ ընդունուին, խորապէս պիտի վերաքննուին Միջերկրականի շրջանին ռազմագիտական ծրագիրները։ Իբրեւ առաջին գործնական արդիւնք, մէկդի դրուած է այն ծրագիրը որուն համաձայն Սպանիա եւ Փորթուկալ պիտի դառնային միջնաբերդ մը Միջերկրականի պաշտպանութեան համար, իբրեւ գլխաւոր օղակը Ատլանտեանի եւ Միջերկրականի ռազմագիտութեան։ Ֆրանսա կ'ընդդիմանայ այսծրագրին, եւ մարէշալ Մոնթկոմըրի ալ համոզուած է թէ ցամաքային հաղորդակցութիւնները ծայր աստիճան դժուար պիտի ըլլան Եւրոպական Միութեան եւ Սպանիոյ միջեւ, առանց հաշուելու քաղաքական նկատումները։

Լոնտոնի թերթերը դիտել կուտան թէ այս փոփոխութեան մէջ վճռական դեր կատարած է մարէշալ Սլիմի եզրակացութիւնը իր վերջին պըտոյտին առթիւ։ Այժմ արդէն կը խորհին հիւսիսային Ափրիկէն համարել գլխաւոր խարիսխը արեւելեան թէ արեւմտեան Միջերկրականի պաշտպանութեան։

Այս է պատճառը որ արեւմտեան պետութիւնները կենսական կը նկատեն իտալական գաղթավայրերը՝ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար։ Տակաւին չեն ճշդուած մանրամասնութիւնները, բայց Լոնտոնի մէջ կը թելադրեն ֆրանքօ-ամերիկեան միացեալ տիրապետութիւն՝ հիւսիսային - արեւմտեան Ափրիկէի համար, մէջն ըլլալով Մարոքը, Ալժերիան եւ Թունուզը, եւ անգլօ-ամերիկեան տիրապետութիւն՝ ափրիկեան Տրիպոլսոյ վրայ, Անգլիացիներուն յանձնելով Կիւրենեան ցամաքամասը, իսկ անգլօ-եգիպտական իշխանութեանց՝ Եգիպտոսը։

Շատ մը դժուարութիւններ կը նախատեսուին այս ծրագրին մէջ, բայց անհրաժեշտ կը համարուի ընդհանուր համաձայնութիւն մը անոր մասին, իբրեւ հիմնական մէկ կէտ մը Ատլանտեանի դաշինքին Դ. յօդուածին։

Անգլիոյ ռազմագիտական շրջանակներուն մէջ այն տեսակէտն ունին թէ Միջերկրականը պէտք է պաշտպանուի հարաւային, եւ ոչ թէ հիւսիսային ափերէն, այսինքն Եգիպտոսէն, Լիբիայէն եւ Ֆրրանսական հիւս. Ափրիկէի ափերէն, եւ ոչ թէ Յունաստանէն, Իտալիայէն եւ Սպանիայէն։ Այս վերջին երկիրները օգտակար խարիսխներ կը համարուին, բայց ոչ յարմար Միջերկրականի հիմնական պաշտպանութեան համար։

«Պատերազմը պէտք է շահինք երեք շաբաթէն»

«ԶԱՐՆԵՆՔ ՄՈՍԿՈՒԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԲՈԼՈՐ ՔԱՂԱՔՆԵՐԸ»...

Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին Դշ. օրուան նիստին մէջ շռնդալից ճառ մը խօսեցաւ Գ. Քլարէնս Քէնըն, Վարկերու յանձնաժողովին նախագահը, յառաջիկայ պատերազմի մասին։ Ահաւասիկ իր արտասանած խօսքերը, համաձայն ամերիկեան գործակալութեանց եւ թերթերու հրատարակութեան.—

— «Մ. Նահանգները պէտք է պատրաստուին սպառազինելու միւս ազգերու զինուորները, եւ ձգեն որ ողջակէզ ղրկեն իրենց զաւակները, որպէս զի մենք չղրկենք մեր զաւակները։ Ահա թէ ի՛նչ կը նշանակէ հիւլէական ռումբը Մ. Նահանգներուն համար։

«Պէտք է զարնենք Մոսկուան եւ Ռուսաստանի իւրաքանչիւր քաղաքը, մէկ շաբթուան ընթացքին, յաջորդ պատերազմը պայթելէ վերջ, եւ ցամաքի վրայ ապահովուած խարիսխներով։ Ատլանտեանի դաշինքին շնորհիւ ունինք այդ խարիսխները։ Այժմ կը մնայ ճարել օդանաւերը՝ ռումբը ձգելու համար։ Պէտք է երեք շաբաթէն շահինք յաջորդ պատերազմը։ Այդ միջոցին պէտք է փոշիացնենք Ռուսիոյ ամէն մէկ զինուորական կեդրոնը, այլապէս, 60 օրէն Ռուսաստան պիտի տիրէ ամբողջ Եւրոպայի, իր 15.000 օդանաւերով»։

Նոյն օրը Ծերակոյտին մէկ անդամը կը թելադրէր հրթիռներ արձակել Խ. Միութեան վրայ, Թռուցիկներ ցրուելու եւ խաղաղութիւն քարոզելու համար։

Զափազանց ամերիկեան չե՞ն երկու արտայայտութիւններն ալ ...

★ Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ միջոց—

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆԻ ՄԸ

Ձեռքիս տակ այբբենարան մը, Հայպետհրատի հրատարակութիւն (1946)։ Հեղինակները՝ Հ. Հայրապետեան եւ Ալ. Ծուղուրեան։ Մաքուր եւ ճերմակ թուղթի վրայ մեծ եւ հաճելի տառեր, ու մանաւանդ գեղեցիկ գծագրուած պատկերներ, (Ստ. Ալթունեանի եւ Գ. Բրուտեանի)։

Մանուկներու համար պատրաստուած գիրք մը որ անոնց կը սորվեցնէ տակաւին անծանօթ աշխարհը։ Հետեւինք Երեւանեան Այբբենարանին ու մանուկներու հետ մենք ալ ճանչնանք մեր հայրենիքը։

Ըսենք որ Այբբենարանը յաջող է մանկավարժական տեսակէտով, չունի արտասահման լոյս տեսած կարգ մը նման գործերու խրթնութիւնը եւ անգործնականութիւնը։ Մանուկի մը համար խաղալիկ մըն է այս գիրքով հայերէն սորվիլը։ Կը սկսի պատկերներով, մինչեւ որ մանուկին կը սորվեցնէ բաղաձայն «Ս» տառի հնչումը, ապա հետզհետէ ձայնաւոր տառ մը եւ ուրիշ տառեր, պարզ բառեր, խօսքեր, նախադասութիւններ, ախորժալուր ու մանաւանդ հաճելի անակնկալներով եւ սրամիտ հանելուկներով համեմուած։

Այբբենարանը մեր ձեռքին՝ տղու մը պէս, մտնենք հայրենի աշխարհը։ Անոնցմէ սորվելու եւ ճանչնալու համար այն երկիրը, ուր հայ ժողովուրդի մեծագոյն մասը կ'ապրի։

Այբբենարանը կը սկսի պատկերով մը,— ուր մանուկ մը դպրոց կ'երթայ։ Սենեակ մը, կոկիկ եւ պարզ, «տիվան»ի մըվրայ գորգ մը ձգուած է, նոյնը պատին վրայ եւ գետինը։ Սեղան մը, ելեկտրական լամբ մը ձեղունէն կախ եւ բարձրախօս մը, ուրկէ թել մը կապուած է ելեկտրական հոսանքին։ Թատիոյի լսափող չկայ։ Սենեակին մէջ է ընտանիքը, կայ պառաւ մը, մեծ մայրը, որ բազուկներուն մէջ ունի կաթնակեր երախայ մը, մայր մը, բաց դրան մը առջեւ, իր հագիւ եօթնամեայ տղեկը դպրոց կը ճամբէ։ Մանուկը ձեռքին ունի պայուսակ։ Տան միւս անդամները բացակայ են, անշուշտ աշխատանքի գացած, շատ աւելի կանուխ։

Երկրորդ նկարը ցոյց կուտայ մաքուր գիւղական հրապարակ մը, ուր կայ ծաղկազարդ ու բոլորակ ածու մէջը՝ ատաղ մը, ձեւացուած հաւանարար ծաղիկներէ։ Դպրոցի շէնքը, երկյարկանի եւ գեղեցիկ, ու չորս կողմէն յորդող հայ մանուկներ, որոնք դպրոց կը փութան։

Ահա դպրոցէն ներս մտնենք դասարան մը՝ լուսաւոր սրահ, կոկիկ գրասեղաններ, գրատախտակ մը եւ հաշուի ճատրակ մը։ Պատին վրայ նկարները Լենինի եւ Սթալինի։ Ուսուցչուհի մը եւ աշակերտներ։

Դարձնենք էջը, ահա ընտանիքի մը, տունէն ներս։ Սենեակ մը, ուր կայ ելեկտրական լոյս եւ բարձրախօս, պատէն միշտ կախուած՝ Լենինի եւ Սթալինի նկարները, ինչպէս նաեւ ջուեթակ մը (քէմանչէ), ու պատի ժամացոյցը, որ ամբողջ սովետական երկիրներու համար ամէնէն անհրաժեշտ առարկան է։ «Ինտելիկէնտ» ընտանիքի մը մէջ ենք, սեղան մը, բաւականին մեծ, որու վրայ շիշով մը Հայաստանի ջուր, մօտը՝ գաւաթ մը։ «Տիվան»ին վրայ նստած մեծ մայրը գուլպայ կը հիւսէ, մեծ հայրը կը խօսի իր թոռնիկներէն մէկուն հետ, անոր կը սորվեցնէ թերեւս հին հէքեաթներ, ու այնպիսի բաներ որ պատանին չի կրնար գտնել գիրքերու մէջ։ Միւս թոռնիկը, աղջնակ մը, գիրք մը բացած, կը կարդայ։ Երախայ մը սեղանին տակը, գորգին վրայ նստած կը խաղայ պուպրիկին հետ։ Սեղանին չուրջը նստած են հայրը եւ մայրը երախաներուն։ Մայրը կար կը կարէ, հայրը կը կարդայ գիրք մը։

Ահա Հայաստանի խտէալ ընտանիքը։

Այժմ տունէն դուրս ելլենք հետեւելով, Այբբենարանին, երթանք աղատ բնութեան ծոցը, հայ մանուկներուն հետ։ Ուսուցչուհին մեզ կ'առաջնորդէ, նկարով մը, զբօսանքի վայր մը, ծառերու շուքին ակ։ Ազատ ենք, մանուկներու հետ քաղելու դաշտային ծաղիկներ։ Լճակի մը մէջ կը լողան պատանիներ, անոնցմէ մէկը կը նախընտրէ ձուկ որսալ, չենք գիտեր թէ կը յաջողի՞։ Կովեր կ'արածին մարգին վրայ եւ հեռուէն կ'երեւի ելեկտրական գործարանի մը նմանող շէնք մը, իր երկաթաձող աշտարակով։

Հետեւինք նկարներուն։ Ահա դաշտի մը մէջ ենք, ցորենը մասամբ հնձուած է, ուրեմն ամառն է Հայոց աշխարհին։ Մինչ ասդին աշխատաւորներ որաները կը բեռնաւորեն սայլի մը վրայ, անդին կիներ հասկաքաղ կը կատարեն, ցորենի արտին մէջ։

Հայկական կենցաղի նկարներ կը հետեւին իրարու։ Աշուն, բերքահաւաք պտուղներու։ Տանձենիներ, անոնց տակ մարդեր ու կիներ կը հաւաքեն ու սնտուկներու մէջ կը տեղաւորեն պտուղները։ Անդին կը սպասէ բեռնատար ինքնաշարժ մը, քաղաք տանելու համար բերքը։

Ահա ուրիշ դաշտ մը։ Ամէն կողմ կոյտեր սեխի, ձմերուկի, ճակնդեղի նմանող բերքերու։ Աստեք ալ պիտի բեռնաւորուին հեռուն սպասող թնդանօթ, տրակտոր եւ պատերազմի դաշտի մէջ։

Այս գիտելիքներէն վերջ կը սկսի գիրքին մանկավարժական մասը։

Առաջին պատկերները կուտան առարկաներ, արդէն ծանօթ՝ մանուկին — աթոռ, ակնոց ու անոնց կարգին չմոռնալով տալ «սաղ, ավիոն, թնդանօթ, դրակտոր եւ պատերազմի դաշտի պատկերներ»։

Յաջող մանկավարժական մեթոտով ձայներ եւ հնչումներ խորհրդանշող պատկերներ կը յաջորդեն իրարու։ Վայրաշարժ մը որ կը սուլէ, սամավար մը, ուր ջուրը կ'եռայ, կը «սսէ», մեղու մը որ կը բզզայ ու մայր մը, որ «սուս» կ'ըսէ, քնած երախայի մը մօտ։ Այսպէս կը հասնինք առաջին բաղաձայնին «Ս» տառի ուսուցման, ապա «Ա» ձայնաւորին, միշտ նկարներով։

Առաջին տառերը ճանչնալէ վերջ կը սկսի բառերու կազմութիւնը.— Գործածական ու մանուկին համար սիրելի բառեր, ինչպէս՝ մատ, ուլ, սար, նուշ, տուն, աշուն, եւայլն։

Կարդալ սորվողը հետզհետէ կը հարստացնէ տառերու եւ բառերու իր պաշարը, մինչեւ որ կը սկսի կարդալ իմաստ ունեցող փոքր խօսքեր. «Սարի ուսին» — «Սիրուն լուսին»։

Եւ կամ՝ «Աշուն է աշուն» — «Աշուն է սիրուն»։ Դարձնենք քանի մը էջեր եւս եւ ահաւասիկ մանուկին համար շատ հաճելի անակնկալներ, քաղցրիկ տողեր, որոնց մէջ արուեստի ճաշակը չի պակսիր։

«Արտում տեսայ մի լոլիկ
«Շատ սիրուն ու կլորիկ»։

Ուրիշ տեղ մը.— Արեւ արեւ.— Եկ եկ.—Մեր տան վերեւ.— Վեր եկ»։

Այս կարգի կարճ ու պատկերաւոր խօսքերէ վերջ մանուկները կարծես լեզու կ'ելլեն.

— «Արեւը մերն է, մեր տան վերեւն է, ասում է Նվան։

— Մերն է, մեր տան վերեւն է, — ասում է Լեվոնը»։

Այբբենարանի մէջ կ'երեւին մանկական գրականութեան լաւագոյն վարպետներու նկարները, իրենց յաջողագոյն գրուածքներէն նմոյշներու հետ. այսպէս անմահ Ղազարոս Աղայեանը իր «Ծիտը եւ բազէն» ոտանաւորի հետ.—

Ծիտը ծառին ծլվլում է.
— Ծիվ, ծիվ, ծիվ ...
Բազեն գլխին պտտվում է.
— Վո՛ւյ, վո՛ւյ, վույ ...
Ծիտը լռեց, ծիտը վախեց.
— Վա՛յ, վա՛յ, վայ ...
Բազե՛, թը՛ռռ, բազե թը՛ռռ.
— Հա՛յ, հա՛յ, հա՛յ ...
Բազեն թռավ, բազեն փախավ,
Ի՜նչ լավ եղավ, — հե՛յ, հե՛յ հեյ»։

Ինչպէս նաեւ նոյն հեղինակի մէկ շատ գողտրիկ «Լուսին» վերնագրով գրուածքը.—

«Լուսին, լուսին, լուսնիկս,
Ինչքա՜ն, ինչքա՜ն կլոր ես,
Լոյս ես տալիս գիշերով
Քո սիրունիկ թշերով»։

Չէ մոռցուած նաեւ Յովհաննէս Թումանեանը, իր «Առաջին ձիւն» ոտանաւորով ու մանաւանդ՝ մանուկներու սիրելի Նիկօ-Ապերը (Աթաբեկ Խնկոեան), իր «Մկան տունը» պզտիկ պատմութիւնով։

(Մնացեալը յաջորդով) Վ. ԱՐԵՒ

Փրկենք երիտասարդութիւնը

Համաշխարհային երկու ահաւոր պատերազմներէ վերջ մարդիկ նորէն ծանր մղձաւանջի մը մատնուած են։ Ոչ ոք, ոչ ալ ուեւէ պետութիւն ի վիճակի է խաղաղ ելք մը գտնելու, որպէսզի մարդկութիւնը կարենայ ազատ շնչել ու շարժիլ, երկար ժամանակի մը համար։ Մինչեւ հիմա եղած փորձերն ու առաջարկները չեն փարատած ահաւոր վտանգը։

Անշուշտ պատերազմի զոհերը, պիտի ընդդիմանան անողոք Մողոքին որ անգթօրէն պիտի հնձէ ազգերու ծաղիկը։ Բայց եւ այնպէս ...

Քաղաքական դէպքերը երբ այս ընթացքը կ'առնեն, ազգերը կը դատապարտուին զրկուելու իրենց կենսունակութենէն ու ստիճանաբար կը ծերանան, կը հիւծին ու կը կորսուին։ Ծերերով, այրիացած կիներով եւ միայն աղջիկներու բանակներով չէ որ ազգ մը կ'երիտասարդանայ ու ապագայի վառ յոյսերով կը զօտեպնդուի։

Կացութիւնը կը հարկադրէ որ մենք ալ ամփոփուինք եւ ինքնապաշտպանութեան միջոցներ մտածենք։

Ժամանակը հասած է որ մանաւորապէս չափահասներս խոյհինք հաւաքել մեր ցիրուցան ուժերը, սանձել կիրքերը, փարատել թիւրիմացութիւնները, ազդուին միջոցներ ձեռք առնել, փրկելու համար ժողովուրդին այսօրուան ծաղիկը։

Յաճախ կը հարցնենք մենք մեզի եւ ապա ուրիշներու թէ ո՞ւր է հայ ժողովուրդին յարատեւութեան գաղտնիքը։ Դարերու այս ժողովուրդը որ շատերուն ծնունդը, զարգացումը եւ մահը տեսած է, որ քաղաքական եւ տնտեսական այնքան ծանր ճգնաժամեր ապրած է, հակառակ շատ մը աննպաստ պայմաններու՝ նոյնիսկ բունաւեր եւ թափառական վիճակի մէջ կայ ու կը մնայ։ Մեր ազգային մշակոյթը, պատմութիւնը, հայրենի հողին հանդէպ ունեցած մեր պաշտամունքը, մեր եկեղեցին եւ ազգային աւանդութիւնները անտարակոյս իրենցմէ բաժինը ունեցած են։ Բայց, այս ամէնէն աւելի, կարծեմ յարատեւութեան աղբիւրը եղած է հայ ժողովուրդին սէրը տունին հանդէպ, տեսակ մը պաշտամունք։

Արդարեւ ազգը, ինչպէս ընտանիքը յաւիտենականութիւններ են։ Անոնք կը վերանորոգուին, նոր աւիւն կը ստանան եւ կ'ուռճանան ապագայի վառ յոյսերով, սերունդներու յաջորդականութեան օրէնքներով։

Սերունդներն են որ կ'ապահովեն անհատին, ազգին եւ հայրենիքին գոյութիւնը։ Մեր մէջ ընտանիքի պատիւը, արիւնը, անունը եւ հարստութիւնը սերունդէ սերունդ փոխանցելու պարտականութիւնը եղած է մեր հաւատամքը ու մեր ազգային յարատեւութեան գլխաւոր աղբակը։

Երբ ազգի մը երիտասարդութիւնը ընկերային կեանքին մէջ կը մտնէ, իրեն հետ կը բերէ իր հաշուեկշիռը։ Ան ազգին համար կը բանայ նոր ծաղիկներու դուռը, բայց միեւնոյն ատեն կը հանդիսանայ, հասունթի նոր աղբիւրը։ Ան ի յայտ կուգայ իր ամբողջ ծանրութիւնով իբրեւ ծանր բեռ մը, բայց կը հասնի նոր ուժերու պայքարով ազգային կեանքին մէջ իր բաժինը վերցնելու։ Կշիռի ծանրութեան չափն է որ կ'որոշէ, կը ճշդէ ազգին յարատեւութեան արժէքը։

Տասնեակ մը դարերով օտար անհանդուրժելի լուծերու տակ կքած հայ անհատը, քաղաքակրթութեան ինչ աստիճանի վրայ ալ գտնուած ըլլայ, իր տունին սահմաններուն մէջ կատարած է իր ազգային նուիրական պարտականութիւնը։ Նախ գաւակ արտադրած է ու ապա զայն լաւագոյնս մեծցուցած։ Հայ կինը իր կաթով զաւակը դիեցուցած ատեն, անոր աւանդած է, յաճախ արցունքոտ աչքերով, սէրն ու պատիւը ընտանիքին ու ազգին։ «Մլիր ու աճիր, բոյիդ ես դուրբան, դու լաց մի լինիր, ես շատ եմ լացեր»։ Ծղան մեծցած է, հասակ առած ու դարձած է աւելի ընտանեսէր, աւելի ազգասէր։

Այդ է որ պիտի պահենք։ Այդ կը պարտադրեն մեր ազգային արիւնն ու պատիւը, դարերու մէջէն։ Փրկենք մեր երիտասարդութիւնը, ապահովենք անոր ազգային դիմագիծը, ստեղծենք այնպիսի նպաստաւոր պայմաններ, որ ան դառնայ մեր տեւականութեան իրական ուժը։

Մեր երիտասարդութեան ֆիզիքական, հոգեկան եւ բարոյական ուժը զօրացնելը մեր հաւաքական պարտականութիւնը պիտի ըլլայ։ Անոր առողջութիւնը մեր ուժի չափանիշը, ինչպէս կրթութիւնն եւ դաստիարակութիւնը մեր վաղուան մեծութիւնը պիտի ապահովեն, ինչպէս իր միտքը մեր քաղաքակրթութեան ցոլարձակումը։

Օտարը օտար է, ու մենք մեր ազգային յոյսերը ու յարատեւութեան գործը չենք կրնար օտարին՝ կամքին ու հայեցողութեան ենթարկել, դառնալ կամազուրկ սորուկներ։ Առնենք օտարէն այն ինչ որ կը նպաստէ մեր յառաջդիմութեան եւ վերելքին։

Կարդացէք, պրպտեցէք ազգերու այսօրուան պատմութիւնը։ Ամէն ազգ իր պահանջներու եւ կարողութեան չափով ունի նոյն հրատապ խնդիրը։ Ամէն ազգ իր ազգային դրօշին կառչած՝ կը կազմակերպէ իր երիտասարդութիւնը, նոր ուժ, նոր աւիւն սրսկելով երակներուն մէջ։ Նոյնիսկ համաշխարհային յեղափոխութեամբ տոգորուած համայնավար ղեկավարութիւնը ճգնաժամի բոպէներուն կը կառչի ազգի եւ հայրենիքի գաղափարներուն, որովհետեւ տիրող դարուն մէջ փրկութեան ուրիշ ելք չկայ։

Հայ մայրը իր հարազատ զաւակին կաթ տուած ատեն երբ օտարին գովքը հիւսէ, կրկնակ ոճիրը գործած պիտի ըլլայ իրեն, իր ընտանիքին, իր ցեղային արիւնին ու պատիւին հանդէպ։ Ընդհակառակն աւելի քան երէկ, ան երբ գովքը հիւսէ իր ընտանիքին, ազգին ու հայրենիքին, ամենամեծ հերոսուհին պիտի հանդիսանայ։

Փրկենք մեր երիտասարդութիւնը, ստեղծենք այնպիսի հնարաւորութիւններ որ ան զօրացնէ իր մարմինը եւ միտքը։ Ներշնչենք անոր մեր ազգային պատիւը եւ հարազատ արիւնը։ Այս պիտի ընենք վեր մեր անհատական ու խմբակցական հաշիւներէն, եթէ կ'ուզենք որ մեր ազգը ապրի ու յարատեւէ։

Այս ամէնը սակայն ազգային խորհրդանիշը ճանչցուած ազգային դրօշին՝ տակ։

Հ. ՍԻՐԵՆԿԻՒԼԵԱՆ

Դոկտ. Արմենակ Բարսեղեան

1913ին էր, երբ լսուեցաւ թէ նոր վերամուտին՝ վարժարանը (Պոլսոյ Ամերիկեան Աղջկանց քոլէժը) հայերէն լեզուի համար նոր ուսուցիչ մը պիտի ունենար ։

Հայերէն լեզուն շաբաթը երկու ժամ միայն կ'աւանդուէր, մէկ ժամը աշխարհաբար քերականութիւն եւ հայկական գրականութիւն, իսկ միւս ժամը գրաբար լեզուին յատկացուած էր։ Հայերէն լեզուի համար վարժարանը ունեցած էր առաւել կամ նուազ կարողութեան տէր ուսուցիչներ։ Օր. Գայծառ Տայեան միշտ ալ երանութեամբ կը յիշուէր աշակերտուհիներուն կողմէ ։

Նոր ուսուցիչը տպաւորիչ անձնաւորութիւն մըն էր։ Ճակատէն ետ նետուած երկար մազերը եւ փոքրիկ սրածայր մօրուք մը ծնօտին վրայ, կուտային իրեն՝ այն ատենուան մտաւորականի տիպար մը։ Արդարեւ, ոչ միայն արտաքնապէս, այլ էապէս մտաւորական մըն էր Դոկտ. Արմենակ Բարսեղեան։ Ըսին թէ աւարտած էր Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանը եւ «փիլիսոփայութեան դոկտոր» էր, աւարտած ըլլալով գերմանական համալսարան մը ։

Աշակերտներու գաղափարականութիւնը զուգընթաց կը քալէր իրենց ընտանեկան գաղափարական մթնոլորտին հետ։ Բացի այն աշակերտուհիներէն՝ որոնք չունենալով զօրաւոր ընտանեկան գաղափարական մթնոլորտ, կամ անտարբեր էին շրջանի տրամադրութեանց հանդէպ, եւ կամ իրենց այս ու այն զօրաւոր ընկերուհիներուն գաղափարը կը բաժնէին ։

Այդ շրջանին «Բիւզանդիոն» եւ «Ազատամարտ» օրաթերթերը երկու հակամարտ հոսանքներ ստեղծած էին Արեւմտահայութեան մէջ ։

Աղջկանց քոլէժը անտարբեր՝ դուրս անցած դարձածին, կը շարունակէր իբրեւ օրաթերթ ըստանալ միշտ «Բիւզանդիոն»ը։

Օր մը աշակերտուհիներէն մէկը բարկացած ներս մտաւ դասարանէն թէ «այսօր բան մը նշմարեցի, վարժարանը մինչեւ հիմա կը ստանար «Բիւզանդիոն» ի՞նչ պատճառաւ «Ազատամարտ»ի փոխուեր է։ «Ճիշդ է» ըսաւ դոկտ. Բարսեղեան, դպրոցին տեսչութիւնը հարցուց թերթի մը մասին. «Ազատամարտ»ը յանձնարարեցի» ։

Որոշ ատեն մը «քննուած» եւ ծուռ նայուածքներով դիմաւորուեցաւ «Ազատամարտ», մինչեւ որ սկսաւ մեծամասնութեան կողմէ կարդացուիլ։

Դոկտ. Բարսեղեան բծախնդիր ուսուցիչ մըն էր, ուշադրութեամբ կը հետեւէր, որ հայերէն լեզուի համար այդ քիչ ժամերէն օգտուէին աշակերտուհիները։ Արեւմտահայ գրականութեան հետ Արեւելահայ գրականութիւնը կը սիրցնէր բոլորին։ Կը յիշեմ թէ Թումանեանի «Անուշ»ի ամէն մէկ տողին վրայ ինչպէս կանգ կ'առնէր եւ կը բացատրէր։

Օր մը, ապրիլեան սեւ օր մը, Տիկին Արուսեակ Բարսեղեան (Փանոսեան) նախկին շրջանաւարտուհի մը Աղջկանց քոլէժէն, կարմրած աչքերով ներս մտաւ դասարանէն ։

Տիկինը միջանկեալ հաղորդելով թէ ամուսինըն ալ աքսորած են Պոլսոյ մտաւորականներու հետ, կուզար փոխարինել զայն։

Տիկին Ա. Բարսեղեանի մեծ վիշտը համակեց բոլորը։ Ու իբրեւ համակրանքի եւ վշտի արտայայտութիւն, մինչեւ իսկ, մինչ այդ հայերէն լեզուի անտարբեր աշակերտուհիները աշխատեցան մասնակցիլ դասերուն եւ բան մը աւելի տալ ։

Դոկտ. Բարսեղեան վերադարձաւ աքսորէն, շնորհիւ ամերիկեան դեսպանատան միջամտութեան ։

Ամերիկայի Հ. Օ. Մ.ի կեդրոնը շատ բան կը պարտի դոկտ. Արմենակին, որովհետեւ ան էր որ կը խմբագրէր «Հայ.Օգնութեան Միութիւն» պարբերականը ։

Հայ մտաւորական մը եւս յաւիտենապէս փակեց աչքերը հեռու հայրենիքէն, բայց կարօտը սրտին ։

Մ. ՄԱՆՆԻԿ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Մօտ երկու ամիսէ ի վեր ախոյեանական՝ գնդախաղի մրցումները, գրեթէ վերջացած են ստորադաս եւ միջակ հանդիսացողներուն համար ։Այժմ կը սկսին ընդհ. դասաւորման առաջին եւ գլխաւոր հանդիսացող ախոյեաններու inter - poolի մրցումները։

Այս տարի եւս Վալանսի Հայ Մարզականին (U. S. A.) երեք խումբերը, (ֆինալիստ) պատւոյ ախոյեանական մրցումներու դասաւորման մէջն են։ Այս խաղերը տեղի կ'ունենան ի ներկայութեան մասնագէններու եւ հազարաւոր հանդիսատեսներու, չէզոք դաշտերու վրայ, շրջանային լիկերու հովանաւորութեամբ։

10 Ապրիլին, մեր սիրելի պատանիները մեկնեցան Gruas մրցելու համար Aubenas junior խումբին դէմ, որ «ֆինալի» ամէնէն վտանգաւոր խումբերէն մէկն է ։

Ժամը 2ին խանդավառ կանչերով խումբերը մտան դաշտ եւ տասնեակ խումբեր պարտութեան մատնող երկու ախոյեաններ ցցուեցան իրարու դէմ, սպասելով սուլիչին։

Առաջին կիսախաղին, կողմերէն ոչ մէկը տերապետողի դիրքին մէջ կրցաւ մտնել, եւ մրցումը վերջացաւ, հաւասար։ Երկրորդ կիսախաղին համաձայն իրաւարարին՝ երկարաձգում, չըլլալով կամ նշանակէտերը եւ կամ «քօրնըր»ները պիտի ապահովէին յաղթանակը։ Մեր աննման բերդապահը պատանի Ճիրանեան, բազմաթիւ վտանգաւոր «շիւթեր» կեցուց, խլելով երկար ծափեր ։ Ցակոբեան, Թեպոյեան, Կիրակոսեան եւ Քէմէճեան, աննախրնթաց խաղարկութիւն մը ունեցան։ Զար դիպուածով մը մեր բերդապահին պզտիկ մէկ մրիպումը, քանի մը ոտք յառաջ նետուելու փորձութիւնը, ճակատագրական եղան ։ Հակառակորդ խումբին ձախ ծայրէն սուրացող գնդակը՝ 25 մեթր հեռաւորութենէն մխուեցաւ մեր ցիցերուն մէջ ։

Խաղը վերջացաւ մեր պարտութեամբ 1—0։

Մրցումէն վերջ՝ հանդիսականները հաւասարապէս ծափահարեցին երկու խումբերը։ Մերոնք լաւագոյն յիշատակ մը ձգելով Gruasի մէջ, մեկնեցանք դաշտէն ։

Ապրիլ 3ին կիրակին տեղի ունեցաւ՝ Promotion d'honneurի բարեկամական մրցում մը։

Մեր առաջին խումբինեւ Լիոնի St. Fonsի միջեւ, մեր դաշտին վրայ։ Այս խումբը «փուլ»ին 3րդ հանդիսացած է ընդհ. դասաւորման մէջ։

Մեր առաջին խումբին գնդակի հերոսները, հակառակ իրենց մէջ եղած տարիքին եւ ֆիզիքական տարբերութեան, զօրաւոր ամբողջութիւն մը կը կազմէին եւ առով ալ յաղթեցին 4—1, ապշութեան մատնելով թէ հանդիսականները եւ թէ նոյնինքն St. Fonsի խումբը։ Այս առթիւ տեղական թերթերը գովասանքներ հրատարակեցին երկուշաբթիի եւ չորեքշաբթիի թիւերուն մէջ, երկար խորհրդածութիւններով ։

Մեր առաջին խումբը division d'honneurի բարձրացաւ նախ քան inter pool մրցումները։ Այժմ հրաւիրուած է մասնակցելու միջազգային բարեկամական մեծ մրցումի մը, Պօմի Փալս դաշտը ։ Պիտի մասնակցին Վալանսի F. C. V. Promotion խումբը, անգլիական բանակի Մոնկոմըրի խումբը, զուիցերիական Ցիւրիխ քաղաքի խումբը եւ Վալանսի Հայ Մարզականին առաջին խումբը, Finaliste եւ Promotion d'honneur տիտղոսով ։Մրցումը տեղի պիտի ունենայ Զատկի եւ յաջորդ կիրակիները։ Վստահ ենք որ մեր հայրենակիցները խուռներամ ներկայ պիտի ըլլան ։— Թղթակից

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ գաղթակայանին մէջ գեղեցիկ հանդէսով տօնուած է Հ. Օ. Մ.ի Օրը, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը։ Տիկին Բաշաբէկեան բացած է հանդէսը, իսկ Տիկին Ռ. Արեգեան բանախօսած է, լայնօրէն պատկերացնելով Հ. Օ. Մ.ի դերը արտասահմանի մէջ։ Մանաւորաբար կանգ առած է Ամերիկայի կեդրոնին կազմակերպութեանվրայ, անոնց ցոյց տուած ջերմ տրամադրութեան դէպի Գերմանիոյ տարագիրները ։ Բազմաթիւ հիւանդներ, կարօտ, դժբախտ հայրենակիցներ, առանց Հ. Օ. Մ.ի մեծագոյն դժբախտութիւններու պիտի ենթարկուէին։«Օր»ուան առթիւ համակրական արտայայտութիւններ ունեցած են Ս. Կրացեան (Ազգ. Կեդր. կոմիտէէն), Շ. Մնացականեան (Ճամբարի վարչութենէն), Ե. Սարգիսեան (ներկաներու կողմէ) եւ Խ. Ներսէսեան («Բամբեր»ի խմբագրութեան կողմէ)։ Այս բանախօսութիւններէն վերջ ունեցած են գեղարուեստական բաժին մը։

ՍԱՆ ՖՐԱՆՋԻՍՔՕՅԻ «Ռոստոմ» Ակումբին մէջ հացկերոյթի մը առթիւ հաւաքուած է 4117 տոլար։ Ընկեր Տիւյկէրեան նուիրած է նաեւ 250 հատոր գիրք։ Ընկեր Մ. Վերածինի թաղման առթիւ փոխան ծաղկեպսակի գոյացած ընդհ. գումարը, 3239 տոլար նոյնպէս տրամադրուած է հայ ճեմարանին ։

ՃՇԴՈՒՄ.— Սէնթ Անէն (Մարսէյլ) կը գրեն մեզի.— Կարդալով Բարեգործականի Մարսէյլի մասնաճիւղի այն դեկոյցը, հովանաւորեալ դպրոցներու մասին, կը յայտնենք որ Սէնթ Անի դպրոցը չի պատկանիր ոեւէ հոսանքի եւ պէտք չունի հովանաւորութեան։ 1938էն ի վեր մեր տեղական միջոցներով կը վարենք մեր դպրոցի գործերը, դուրսէն ոեւէ կազմակերպութիւն իրաւունք չունի միջամտութիւն կատարելու ։ Անոնք որ դժգոհ են, կրնան իրենց տուները Բարեգործականի հովանաւորութեան տակ դնել։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (144)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

ՑՈՒՆԱՑ ՎԵՐՋԻՆ ՃԻԳԸ

Իր քաջութեան հաւասար էր իր խոհեմութիւնը, վասնզի գիտէր դժուարին եւ ապերախտ պարագաներէն օգուտ քաղել, գիտէր ժամանակին տեղի տալ եւ սպասել, որ իշխաններուն առաջին կատարելութիւնն է թէպէտ ռամկական աչքեր չի շլացնէ ։

Կրօնաւէր առանց նախապաշարումի, այնպիսի ժամանակի մէջ՝ եւ այնպիսի քաղաքի մը մէջ դաստիարակուած՝ որ իշխանները եւ ինքնակալները անբացատրելի աստուածաբանական խնդիրներով կը զբաղէին երկրին պիտոյքը երեսի վրայ թողած, ան գիտցաւ իր միտքը եւ իրենները անաբատ պահել այդ յիմարական հիւանդութենէն, ինչպէս գիտցաւ կրօնքի ճշմարտութիւնները յարգել եւ յարգել տալ իր ժողովրդեան ։

ԳԼՈՒԽ ԻԹ.

ԹՈՐՈՍԻ ՄԱՀԸ

Այսպէս ահա երբ խաղաղութիւն գտած երկրին բարեկարգութիւնը նկատելով՝ իր փոքրիկ Ռուբէնին զարգանալը ախորժ աչքով կը տեսնէր, եւ անոր դաստիարակութեան կերպը կը մտածէր. երկու նպատակ մի էին իր մտքին մէջ, ազգն ու զաւակը, զորս չէր կրնար զատել։

Բայց նախախնամութիւնը ուրիշ կերպ որոշեր էր։

Բուռն հիւանդութիւն մը վրայ հասաւ, եւ այդ զօրաւոր կազմուածքը որ այնչափ պատերազմներու, այնչափ մտատանջութիւններու, այնչափ կսկիծներու եւ այնչափ բարոյական նեղութիւններու անընկճելիդիմացեր էր. տեսաւ թէ մահը կը մօտենար, անոր առջեւն ալ դարձեալ անընկճելի կեցաւ եւ հանդարտ սպասեց ։

Իր հիւանդութեան լուրը բոլոր Կիլիկիոյ իշխանները ու բերդակալները, զօրավարներն ու ասպետները եւ հայ ժողովուրդները ահուդողի եւ տխրութեան մէջ ընկղմեց։

Մամեստիոյ ճամբաներն ու եկեղեցիները ժողովուրդը կը խռնուէր, հոն իրարու կը հարցնէին առողջութեան ձայն մը, յոյս մը փնտռելուհամար. հոս ծերերն ու կիները, փոքրիկ տղաքները սուրբ սեղաններու առջին ձգած՝ անոնց անմեղութիւնը կ'ուզէին միջնորդ առնուլ առ Աստուած ։Արքունի սրահներուն եւ գաւիթներուն մէջ կը փխռային ամէն հասակի՝ ամէն կարգի զինուորականները, եւ այդ խրոխտ արեւէն սեւցած ժանդոտած կերպարանքներ՝ որ պատերազմական փողին ձայնին, նոյնն է մահուան ձայնի, քանի եւ հինգ տարիներ անխռով մնացեր էին, հիմա անձայն, անշշուկ իրարու կը մօտենային՝ առանց բարեւելու իրարու կը նայէին՝ շրթունքնին կ'ամփոփէին եւ վերջը անսովոր արցունք մը ծածկելու համար առանձին տեղուանք կը փնտռէին։

Բոլոր Հայ Կիլիկիոյ մէջ անխռով մարդ մը միայն ինք Թորոս թերեւս մնացեր էր, որ մահուան անկողնին մէջ տարածուած, իր վերջին կամքերը կը կտակէր եւ ի՞նչ էին իր վերջին կամքերը։

Փոքրիկ տղայ մը՝ Ռուբէն՝ վեց եօթը տարու, չփոթած ամէնուն արցունքներէն եւ տխրութենէն կեցեր էր հօրը մահճակալին քով, տղուն սպայը՝ Թովմաս իշխանը՝ տխուր, բայց յուսահատ տխրութեամբ արձանի պէս անոր քով կը կենար. անկողնին միւս կողմը Գոհար ծունկի վրայ՝ ծածուկ արցունքներէ եւ անքուն գիշերներէ աչքերուն փայլը կորսուած, մէյ մը հօրը երեսը, մէյ մը երկինք կը նայէր յուսոյ նշոյլ փնտռելով. քիչ մը անդին կեցած էին Ռուբէն եւ Լեւոն իր եղբօրորդիները ։

Իսկ իշխաններուն եւ զօրավարներուն երեւելիները սենեակին չորս կողմը կազմած էին. շնչառութեան ձայն անգամ չէր լսուեր. լռութիւնը այնչափ սաստիկ էր։

Երբ ամէնքը չորս կողմը շարուած տեսաւ Թորոս աչքերը փայլ մը առին, հսկայ իրանը անգամ մը շարժեցաւ, եւ հանդարտ ձայնով մը սկըսաւ խօսիլ.

— Ով դուք սիրելիներ իմ, բարեկամներ եւ նիզակակիցներ իմ որ հոս գձեզ փափաքեցայ անգամ մըն ալ տեսնելու՝ հրաժարական ողջոյնս տալու եւ վերջին յանձնարարութիւններս ընելու համար ...

ԾԵՐԵՆՑ

նե՛րը ձեռք առնուած են Անգլիոյ մէջ, ամէն դիւրութիւն ընծայելու համար հիւլէական գործողութեանց առթիւ: Բայց կը հերքուի այն լուրը թէ Մ. Նահանգները հիւլէական ռումբեր տեղաւորած են Անգլիոյ մէջ եւ կամ դաղտնիքներ յայտնած:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ռադարի ցանց մը հաստատուած է Պալթիկ ծովէն Միջերկրական:

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐԸ

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին Դչ. օրուան նիստին մէջ, Խ. Միութեան գլխաւոր պատուիրակը, Կրոմիքօ յայտարարեց թէ Ատլանտեանի դաշինքին մասնակցող ազգերը հիւլէական պատերազմ կը պատրաստեն Խ. Միութեան դէմ, եւ այնպիսի միջոցներ ձեռք կ'առնեն որոնք երբեք չեն արդարանար այդ երկիրներու պաշտպանութեան պահանջներով: «Այս պարագան ճիշդ է մանաւանդ Մ. Նահանգներուն, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ համար, ուր զինարշաւ մը տեղի կ'ունենայ եւ ուր կը մշակուին Խ. Միութեան դէմ ուղղուած զինուորական ծրագիրները: Հիւսիսային Ատլանտեանի դաշինքին պատրաստութեան պարագաները, ինչպէս եւ անոր կազմութիւնը կը վկայեն թէ այս զինուորական եւ քաղաքական նոր խմբակցութիւնը ուղղուած է Խ. Միութեան դէմ, որ դաշինքէն դուրս ձգուած է:

★ Անգլիական կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Խ. Միութեան, իբրեւ պատասխան անոր մեղադրանքներուն: Ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը ինքն էր որ խախտեց 1942ի անգլո-խորհրդային բարեկամութեան դաշինքը եւ բռնաբարեց Փոցտամի համաձայնութեան իւրաքանչիւր կէտը՝ Գերմանիոյ ռուսական շրջանին մէջ: Ծանուցագիրը կը հերքէ նաեւ այն մեղադրանքը թէ Ատլանտեանի դաշինքը հակառակ է անգլո-խորհրդային դաշինքի 7րդ յօդուածին, կամ Ազգաժողովի ուխտին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ապագայ կարգուսարքի եւ Իսրայէլի դիրքի մասին հարցումներ ուղղուեցան Ազգաժողովին մէջ: Ֆրանսա, Խ. Միութիւնը, Չինաստան եւ Մ. Նահանգները կը պահանջեն որ ՄԱԿը ուղղակի միջոցներ ձեռք առնէ, Երուսաղէմը միջազգային քաղաք հռչակելու համար:— Յետաձգուեցաւ Իսրայէլի ընդունելութիւնը՝ իբրեւ անդամ ազգաժողովին:

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐ կնքուեցաւ Սուրիոյ եւ Իսրայէլի միջեւ: Այսպէս բոլոր կուիւները կը դադրին Պաղեստինի մէջ:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ խորհրդային օդանաւեր կ'երթեւեկեն Իրանի եւ Իրաքի սահմանագլուխին վրայ, անցեալ շաբթուընէ ի վեր, մանաւորապէս Սուլէյմանիէի շրջանին մէջ: Իրաքի օդանաւերը կրակ բացած են:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Սոֆուլիս, յաջողեցաւ կազմել իր 6րդ դահլիճը, բայց երդումը յետաձգուեցաւ, չարագուշակ թուականի մը հանդիպած ըլլալով — 13 ապրիլ:

ՓԱՐԻԶԻ ՕՐԹՈՏՈՔՍ ՄԵՏՐՈՊՈԼԻՏԸ, Սերաֆիմ արք. 400.000 ֆրանք կորսնցուց, զոհ երթալով երկու կեղծ ոստիկաններու: Զարագործները մետրոպոլիտին բնակարանը մտած էին Դչ. առտուն կանուխ, պաշտօնական թուղթեր ցուցնելով, յետոյ մէկը թմրեցուցիչ լաթ մը քսելով քիթին, թմրեցուցած էր ծերունին: Այնուհետեւ ընդհանուր աւար, 400.000 ֆրանքին զատ:

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ Ջատկի բացառիկ պարգեւը, 55 միլիոն ֆրանք, շահեցաւ 062.172 թիւը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մեծ գործարաններէն 159ը պիտի չքանդուին, պողպատի արտադրութիւնը 11 միլիոն թոնի պիտի բարձրանայ, եւ Գերմանները պիտի կրնան առեւտրական նաւեր շինել 7200 թոն տարողութեամբ: Յառաջիկային պիտի արտօնուի որ աւելի նաւեր շինուին, ովկիանոսներու համար:

ԶԱՏԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ.—

15 Ապրիլ, ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ Խաչելութիւն եւ Թաղում ժամը 17ին:

16 Ապրիլ ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ Ճրագալոյց ժամը 15.30ին, պատարագ ժամը 17ին:

17 Ապրիլ, ԶԱՏԻԿ սկիզբ ժամերգ. ժամը 7.30ին, պատարագ ժամը 10ին, կը պատարագէ պատուիրակ Սրբազան Հայրը:

18 Ապրիլ, Երկուշաբթի ԶԱՏԿԻ Բ. օրը, ՄԵՌԵԼՈՑ, պատարագ ժամը 10ին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ, Կիրակի 24 Ապրիլ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. Saint Germain, métro St. Germain des Près: Մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութեանց:

Կը նախագահէ՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ ուրիշներ

★ ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ Ապրիլ 30ին, Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

★ ՇԱՎԻԼԻ մէջ Ապրիլ 23ի գիշերը:

★

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Նիսի՝ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Չաւուշ» խումբին, Հ. Բ. Ը. Միութեան, Հայ Ռազմիկներու Միութեան, եւ Հայ Մարզական Միութեան:

18 Ապրիլ, Զատկին Երկուշաբթի օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ. Քառլօնեան, 13 rue Maccarani:

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Բոլոր կազմակերպութիւնները հրաւիրուած են: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է:

Մարզական մեծ մրցումներ

Կազմակերպուած ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ մասնակցութեամբ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ, ԼԻՈՆ-ՏԷՍԻՆԻ եւ ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերուն, Զատկիկիրակի եւ երկուշաբթի օրերը, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական մարզադաշտին, Stade ATLANTICի վրայ:

Մրցումները կը սկսին կիրակի ժամը 2.30ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի թիւ 1 մասնաճիւղը Հ. Մ. Ը. Մ.ի թիւ 2 մասնաճիւղին դէմ: Ժամը 4.30ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի թիւ 3 մասնաճիւղը Հ. Մ. Ը. Մ.ի թիւ 4 մասնաճիւղին դէմ:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Նոյն ժամերուն, դասաւորումներով:

Յաղթականը կը ստանայ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Նախագահ Պ. Վահրամ Գապիկեանի նուիրած իր մօր յիշատակին (Եպրաքսէ Գապիկեան, ուսուցչուհի Եոզկատ 1881—1930) արժէքաւոր բաժակը եւ պիտի հռչակուի ախոյեան Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի 1948—1949 տարեշրջանի բաժակի մրցումներուն:

★ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ իրիկուն ի պատիւ բոլոր մարզիկներու կազմակերպուած է պարահանդէս մը Գոմոնի եկեղեցւոյ յարակից սրահին մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. ընկերական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, սովորական վայրը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՊՐԻԼ 30ԻՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՔԱՆԸՊԻԷՌԻ ՎՐԱՅ PALET D'ORԻ ՄԷՋ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ճոխ պիւֆէ:

ԽՆՋՈՅՔ – ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի կողմէ, այսշաբաթ իրիկուն Օհանջանեան Ակումբին մէջ: Կը հրաւիրենք Վիէնի հայութիւնը, միասին տօնելու աւանդական Զատիկը: Ճոխ ու առատ պիւֆէ:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ կը հրաւիրէ Փարիզի հայութիւնը իր մասնաւոր 2 պաշտամունքներուն, Աւագ Ուրբաթ Ապրիլ 15 ժամը 20.30ին եւ Սբ. Յարութեան կիրակին, Ապրիլ 17, ժամը 10.45: Կը քարոզէ Փրօֆ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ: Նիւթ ունենալով.— 1. Ո՞րն է միակ եւ ապահով ճամբան յաղթութեան եւ ազատութեան:

2.— Յարուցեալ Քրիստոսը կ'ապրի ու կ'ապրեցնէ յաւիտեան:

Լիւքսէնպուրկի սրահը, 58 rue Madame, métro St. Placide:

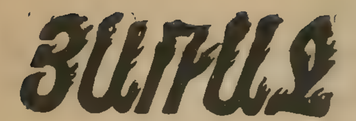

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 16 Avril 1949 Շաբաթ 16 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5823 — Նոր շրջան թիւ 1234

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԵՏ

Երիտասարդ ընկերներ եւ ընկերուհիներ, որ ժողովի պիտի նստիք այսօր, շաբաթ, քննելու համար Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդին միամեայ գործունէութիւնը,

Ողջո՜յն ձեր կանանչ արեւուն։

Լման երեք օր պիտի լսենք ճառեր եւ զեկուցումներ։ Պիտի պարզուին ձեր կատարած նուաճումները, ինչպէս եւ թերութիւնները կամ նորանոր պահանջներ։

Պիտի ըլլան քննադատութիւններ, գնահատանքի խօսքերուն հետ։ Ինչպէս ամէն տարի։

Իւրաքանչիւր պատգամաւոր պիտի յայտնէ իր տեսակէտները բոլորովին ազատ։ Առանց թխածոյ պատուէրներու։

Բոլորդ ալ պիտի խօսիք հայերէն, հոգ չէ թէ անկատար։ (Թող ամէնքն ալ իմանան որ հայերէն են, նաեւ, ձեր ատենագրութիւնները)։

Եռանդ պիտի մշակուին բանաձեւերը՝ սահմանելով յառաջիկայ գործունէութեան ուղեգիծը։ Ձե՛ր իսկ նախաձեռնութեամբ։

Եւ պիտի վերադառնաք ձեր շրջանները, նուիրուելով շինարար աշխատանքի, նոյն խանդավառութեամբ եւ յարատեւութեամբ։

Այս թերթը, որ այնքան խանդաղատանքով կը հետեւի ձեր քայլերուն, անշուշտ առիթներ պիտի ունենայ արձանագրելու ձեր նոր յաջողութիւնները։

Դեռ մանուկներ եւ պատանիներ էիք դուք, երբ «Յառաջ»ը երիտասարդութեան ձայնը կը հնչեցնէր, ասպարէզ հրաւիրելով բոլոր ընդունակ տարրերը։

Հ. Ե. Դ. Գաղ. Միութիւններուն յաջորդեց Նոր Սերունդը, 1945ին, նոյն բազմաճիւղ եւ լայն բաճուն կազմակերպութեամբ։

Եւ ահաւասիկ երրորդ տարին է որ պատգամ. ժողով կը սարքեն անոր անդամները, յանձն առնելով ամէն զոհողութիւն։

Անշուշտ շատ բաներ սորվեցաք, երեք–չորս տարիներու ընթացքին։

Սորվեցաք գիտակցօրէն գտնել ձեր իսկ փրկութեան ճամբան, համախմբուելով, կազմակերպուելով, կենդանութեան շունչ մը տարածելով ձեր բոլորտիքը։

Սորվեցաք, նաեւ, հայերէն խօսիլ ու գրել— դուք որ երէկ հազիւ քանի մը բառ կրնայիք թոթովել, չկամութեամբ։

Սորվեցաք պատմութիւն եւ գրականութիւն կարդալ, եւ, ձեր կարգին, խարխափումներէ փրկել ձեր տարեկիցները։ Ստեղծել փրկութեան բոյներ, ձեր համեստ ուժերով։ Սիրել հայրենիքն ու ազատութիւնը։

Այլ մանաւանդ սորվեցաք բարձր բռնել ձեր ճակատը, իբրեւ զաւակները արի ժողովուրդի մը, մարմնացեալ տառապանք եւ աշխատանք։

Այս բոլորը եւ դեռ ուրիշ արժանիքներ կը պարտիք Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ գիտակցութեան, ինքնագործունէութեան ճամբան կը ցուցնէ, առանց կապարներ դնելու ձեր ուսերուն վրայ։ Առանց բթացնելու ձեր միտքը՝ թխածոյ կաղապարներով։

Դաշնակցութեան պարտականութիւնն է թեւ տալ ձեզի ամէն ճակատի վրայ, որպէսզի կարենաք արժեցնել ձեր արդար յաւակնութիւնները։ Ձեր բնածին թէ ստացական կարողութիւնները։

Ան ձեզի կը տրամադրէ իր անսպառ պաշարն ու փորձառութիւնը։ Իր կենդանի խօսքը, գրիչն ու գիտելիքները։ Գո՛րծը։

Բայց, կը խոստովանիք անշուշտ, ամէնէն զօրաւոր եւ անձնուէր ուղեցոյցն ալ ամէն բանէ առաջ կը սպասէ որ ուղեւորը ինք վճռէ քալել։ Քայլ մը աւելի յառաջ նետուիլ։ Արդարացնել իր տարիքին թարմութիւնը։ Կորովը։ Ձեռներէցութիւնը։

Հարկ է ոչ միայն քալել, յոգնութիւն կրել, բեռ վերցնել, այլեւ անտէր չձգել նախընթաց ուղեւորներուն հետքերը։ Հասնիլ անոնց ետեւէն, առանց սպասելու որ բոլորն ալ իյնան ուժասպառ։

Տարիները ձեր վրայ եւս կը բանին։

Միամտութիւն է կարծել թէ «կորուսեալ ժամանակը» կրնաք վերադարձնել որեւէ ատեն։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՑԱՆԿ

Դեռ ո՛րքան դէմքեր, նոյն սերունդէն, — կամ աւելի երիտասարդ — կէս ճամբան մնացին բնական մահով։

Մանուկ Ասլանեանը, որ Պոլսէն Պէյրութ առաւ շունչը, վարելու համար «Ազդակ»ը, յետոյ իր սեփական թերթը, «Ազդարար»ը, որ կը շարունակուի մինչեւ այսօր։

Գէորգ Կառվարենցը, վերջին անգամ տպագիր՝ Ցունաստանէն, որ յանկարծամահ եղաւ Միլանոյի մէջ, երբ ծրագիրներ կ'որոճար, նորէն ուսուցչական ասպարէզը նետուելու համար։

Իսկ անոնք որ զոհ գացին եղբայրասպա՜ն դաւերու։ Ցունաստանի, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ։ Նոյնիսկ այստեղ ...

Հինգ տարի անցեր է արդէն, բայց մինչեւ այսօր, ամէնէն «պէխապէր»ն ալ սոսկում կը զգայ, յիշելով ողջակիզումը Միհրան Փափազեանին, կնոջը՝ Տիկին Արշալոյսին, միամօր զաւկին՝ Սերգոյի, բանաստեղծ Մանուկ Մանուկեանի — որբ եւ հայր անչափահաս զաւակներու — Բժ. Յովհ. Աշըգեանի, եւ ուրիշներու։

Հապա Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ 50 — 60 զոհե՞րը (թիւն անգամ ճշդուած չէ)։

Կրնա՞ն ճշդել, իւրաքանչիւրին ճակատագրով, անոնք որ դէպի աքսոր, դէպի մահ քշել տուին այդ անբախտները։

Կրնա՞ն արտասանել անոնց անունները, առանց դող մը զգալու։

Եթէ կարենային գոնէ մտաւորականներուն անցեալը, վաստակը, նայուա՛ծքը աչքի առջեւ բերել ...

Հայկազնեան բառարանը տակաւին չունի համապատասխան բառ, որակելու համար այն դիմակաւոր խառնիճաղանճը, որ ցանկեր կազմեց, հարազատ եղբայրներու արիւնը քամեց, կռնակը տուած օտարին։ Իր բնակած երկրին իսկ թշնամի ցուցնելով իր մատնանշած զոհերը։ Այստեղ եւ ամէն տեղ։

ՎԱՀԷ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Այսօր կը վերջանայ «Թորոս Լեւոնի»ն։

Նոր թերթօնը սկսելէ առաջ, կարգ մը կարճ պատմուածքներ եւ յուշեր պիտի հրատարակենք։ Իսկ ամէնէն առաջ, յաջորդ շաբթու, ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱԹՆԵՂԷՆՆԵՐԸ ազատ են այսօրուընէ սկսեալ (շաբաթ)։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ վերջնապէս քուէարկելով բնակարանի վարձքերու զեղչի օրէնքը, արձակուրդ ստացաւ մինչեւ Մայիս 17։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետը եւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Տիմիթրով, «արձակուրդ» ստացած է եւ կը դարմանուի Մոսկուայի մէջ, համաձայն պաշտօնական զեկոյցի մը, որ չի յայտներ հիւանդութեան տեսակը։ Փոխ վարչապետ Թրայչօ Քօսթով, որ պաշտօնանկ եղած էր ապրիլ 5ին, Ազգ. Մատենադարանի տնօրէն նշանակուեցաւ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ տրամադրուած օգնութիւնը աւելցնել առաջարկած էր Անգլիա, այն յոյսով թէ ներքին պատերազմը կը վերջանայ այս տարի։ Թերթերը կը գրեն թէ այս առաջարկը պաղ ընդունելութիւն գտած է Ուաշինկթընի մէջ։ — Ապստամբներու կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ վերջին 12 օրերու ընթացքին կառավարական բանակէն սպաննուած են 2137 հոգի, վիրաւորուած՝ 4986, գերի բռնուած՝ 1084 հոգի։

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Ֆէյզի պէյ Աթասիի։ Նախորդ վարչապետը, Խալէտ պէյ Ազմ, ազատ արձակուեցաւ։ Նոր դահլիճը նոր սահմանադրութիւն մը պիտի մշակէ, «ապահովելու համար ճշմարիտ ժողովրդապետութիւնը»։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եշ.) — Սթերլին 1062 (1100), տոլար 320.60 (350), զուից. ֆրանք 80.60 (88), Նափոլէոն 4275, զուից. ոսկի 3950, սթերլին 4800, տոլար (20) 19.400, ձուլ ոսկի 570.000 ֆրանք։

Թուրքիա կ'առաջարկէ Միջերկրականի դաշինք մը կնքել

«ԿՐՆԱՆ ԴԻՄԱԴՐԵԼ ՈՐ ԵՒ Է ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ»

Նէճմէտտին Սատաք, Թուրքիոյ արտաքին գործավարը, որ Ուաշինկթըն կը գտնուի, եւ օր խօսելով լրագրական ասուլիսի մը մէջ, յայտարարեց թէ իր երկիրը ինքզինքը «բարոյապէս եւ նիւթապէս» կապուած կը զգայ Ատլանտեանի դաշինքին անդամ – պետութեանց, բայց կը նախընտրէ որ այդ զինակցութիւնը աւելի զօրանայ, Միջերկրականեան դաշինքով, «ապահովելու համար Եւրոպայի խաղաղութիւնը»։

Այս առթիւ հաստատեց թէ Մ. Նահանգներուն զինուորական օգնութիւնը այնքան զօրացուցած է Թուրքիոյ զինեալ ուժերը որ, կրնան դիմադրել որեւէ նախայարձակման։ Բայց, «Թուրքիա կ'ուզէ որ իր ապահովութիւնը երաշխաւորուի նաեւ ուրիշ շրջանային դաշինքով մը, կցուած՝ Ատլանտեանի դաշինքին»։

Թուրք նախարարը ըսաւ թէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին կամ ուրիշ պաշտօնեաներու հետ խօսած չէ այս հարցերու մասին, բայց Միջերկրականի դաշինքի ծրագիրը պիտի առաջարկէ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ, երբ Ատլանտեանի դաշինքը վաւերացուի գլխաւոր պետութեանց կողմէ։ Իր հիմնական բաղձանքն է որ անգլիւսաքսոն պետութիւնները ստորագրեն եւ երաշխաւորեն Միջերկրականի դաշինքը։

Նէճմէտտին Սատաք մերժեց ըսել թէ ո՛ր պետութիւններ պէտք է մասնակցին Միջերկրականի դաշինքին։ Այդ խնդիրը կրնայ պարզուիլ երբ ընդունուին դաշինքին սկզբունքը եւ ձեւը։

Զրոյց շրջած ըլլալով թէ ինք առաջարկած է որ Մ. Նահանգները ստանձնեն ափրիկեան Տրիպոլսոյ խնամակալութիւնը, Նէճմէտտին Սատաք յայտարարեց — «Ես անձնապէս այդպէս գաղափար յայտնած չեմ։ Ես խօսեցայ տնտեսական հարցերու մասին, խնդրելով շարունակել ամերիկեան օգնութիւնը Թուրքիոյ, փոխառութիւն մը ապահովել Միջազգային Դրամատան միջոցաւ, եւ առ հասարակ տնտեսական աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել Մ. Նահանգներուն եւ Թուրքիոյ միջեւ»։

Խօսելով Թուրքեւխորհրդային յարաբերութեանց մասին, Ն. Սատաք ըսաւ թէ ջլամարտը աւելի սաստկացած չէ վերջերս, եւ թէ կացութիւնը գրեթէ նոյնն է ինչ որ 1946ին, երբ ծանուցագիրներ փոխանակուեցան երկու պետութեանց միջեւ։ Աւելցուց նաեւ թէ ոեւէ պետութենէ առաջարկ ստացած չէ, Նեղուցներու պայմանագիրը վերաքննելու եւ Ճափոնի տեղ Մ. Նահանգները անդամ ընդունելու համար։

Թուրք նախարարը այցելեց նաեւ Նախագահ Թրումընի, անոր յանձնելու համար Իսմէթ Ինէօնիւի մէկ գիրը։ Թերթերը կը գրեն թէ անոր հետ խօսած չէ Միջերկրականի դաշինքի մասին։

★ Փարիզի արտաքին նախարարութեան շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ Միջերկրականեան դաշինքի գաղափարը քննուած չէ կառավարութեան կողմէ։ Այս առթիւ դիտել կուտան թէ համաձայնութիւններ կնքել մաքսային գործողութեանց մասնակցելու եւ կը նախընտրէ շրջանային համաձայնութիւններ կնքել մաքսային գործողութեանց մասին։ Ֆրանսական կառավարութեան կարծիքով, այս կարգի պայմանագիրները օր մը կրնան յանգիլ համեւրոպական Միութեան մը, աւելի արդիւնաւոր՝ Եւրոպան միացնելու համար, քան զինուորական դաշինքները։

Բանավէճը կը շարունակուի Ազգաժողովին մէջ

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին Եշ. օրուան նիստին մէջ, Անգլիոյ գլխաւոր պատուիրակը՝ Մաք Նիլ, պատասխանելով Գ. Կրոմիքոյի ամբաստանութեանց, դիտել տուաւ թէ խորհրդային պատուիրակը քարոզչական ամպիոնի մը կը վերածէ Ազգաժողովը։

— «Խ. Միութիւնը կը շարունակէ դիւրին ճամբան, քարոզութիւնը, ըսելու համար թէ իրենք շուշանի պէս ճերմակ են եւ անարատ, իսկ ուրիշները Ֆաշականներ են, պատերազմի հրձիգներ։ Եւ այս՝ հակառակ այն զինուորական բարդ զինակցութեանց զորս պարտադրած է իր արբանեակներուն։ Երբ Չեխոսլովաքիոյ — նոր Չեխոսլովաքիոյ — նոր Ուկրայնայի եւ նոր Սպիտակ Ռուսիոյ ներկայացուցիչները հոս գան եւ ժխտեն Խ. Միութեան տեսակէտը, այն ատեն միայն պիտի տեսնենք թէ այդ զինակցութիւնները կնքուած են ազատօրէն»։

Անգամ մը եւս յայտարարելով թէ Ատլանտեանի դաշինքը պաշտպանողական է, ոչ թէ յարձակողական, Մաք Նիլ դիտել տուաւ թէ այդ զինակցութենէն ցաւելու պատճառ ունին միայն անոնք որ յարձակողական տրամադրութիւններ կը սնուցանեն։ Այս առթիւ յիշեց թէ Հիթլէր–Մոլո–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆԻ ՄԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս պզտիկ պատմուածքիւններուն հետ, որոնք թէ հաճելի են եւ թէ կրթիչ, կը գտնենք իմաստալից հանելուկներ, որոնք մանուկին միտքը կը սրեն: Ինչպէս.—

« Գիւղը ունի շատ վազող
Մի սիրունիկ ժամացոյց,
Իսկի մէրին նման չէ
Լուսաբացին կը կանչէ» — (*Աքլոր*):

— « Բերան չունի սուլում է,
Ոտներ չունի, վազում է,
Անվախ է նա եւ ուժեղ,
Ման է գալիս ամէն տեղ»: —(*Քամի*)

«Ինքը մէկ է
Աչքը հազար»: (*Մաղ*):

« Սեւ է՝ սաթի նման,
Սպիտակ է՝ կաթի նման,
Պոչը՝ մկրատի է նման: (*Ծիծեռնակ*)

Երկու սիրուն քոյրիկի
Մի բլուր է բաժանում,
Անցնում են օր ու տարի,
Նրանք իրար չեն տեսնում: (*Երկու աչքեր*)

Այս հաճելի հանելուկներու հետ կը գտնենք նոյնքան սիրուն պզտիկ պատմուածքներ.—

« Մի օր լուսինը ասաց արեւին,— Դու իմ քո՞յրիկն ես, արեւ ջան, ի՞նչ կը լինի որ ինձ համար մի ձեռք շոր կարես:

— Ո՞ր հասակի շոր կարեմ քեզ համար, դու ոչ մի օր չափսի չես մնում, պատասխանեց արեւը »:

Առնենք ուրիշ մէկ մանկական պատմուածք, «Ամենալաւ մայրիկը».—

« Մի փոքրիկ աղջիկ փողոցում իր մօրը, կորցրեց. Նա լաց էր լինում, դէս ու դէն վազում եւ իր մայրիկին կանչում:

— Քո մայրիկն ի՞նչպիսի մայրիկ է, հարցրեց անցորդներից մէկը:

Աղջիկը հեկեկալով պատասխանեց.

— Միթէ՞ չէք ճանաչում իմ մայրիկին: Նա ամենալաւ մայրիկն է»:

Ասոր նման բազմաթիւ պատմուածքներ կան Այբբենարանին մէջ, ինչպէս եւ դաստիարակիչ հատուածներ:

Բայց մեծ տեղ կը գրաւեն քաղաքացիական կրթութեան եւ կուսակցական դաստիարակութեան նպատակով պատրաստուած գրուածքները:

Հայաստանի մանուկը կը սկսի կեանքին մասնակցիլ «Հոկտեմբերիկ» դառնալով. Այբբենարանը աւարտած «Համիկը» կը գրէ իր մեծ մօրը.—

« Իմ լաւ տատի,
Անուշ տատի,
Հոկտեմբերիկ դարձայ ես ...
Անցեալ օրը, գիտե՞ս տատի
Այբբենարանը պրծայ
Լաւ կարդալու համար այսօր
Մի սիրուն գիրք ստացայ »:

«Հոկտեմբերիկ» դարձած հայ Ցամիկը պիտի սորվի շատ բաներ, դառնալու համար խորհրդային արժանաւոր քաղաքացի, սիրել՝ «Հոկտեմբերեան սիրելի եւ ազատարար յեղափոխութիւնը».—

« Ալ ու կարմիր Հոկտեմբեր,
Մեր աշխարհին դու ես բերել
Երջանիկ կեանք, լաւ օրեր »:

Պիտի սորվի սիրել «Լենին պապիկը» եւ «մեր մեծ առաջնորդ Ստալինը», որուն կը պարտին Հայաստանի երախաները իրենց երջանկութիւնը.

« Այսքան ուրախ կեանքը մեր
Ընկեր Ստալինն է տուել
Եւ հայրական խնամքով
Մեզ փայփայել ամէն օր »:

Արդէն մատաղահաս սերունդին հոգիին մէջ կը դրոշմուին հայրենիքի համար կռուելու եւ հերոսանալու ձգտումները.—

« Իսկ երբ որ ես մեծանամ,
Իսկական ձի կ'ունենամ,
Կարմիր բանակ կը գնամ
Կարմիր հերոս կը դառնամ »:

Ուրիշ տեղ մը, Հայաստանի մանուկը կը սորվի.—

« Կ'ուզեմ լինել օդաչու
Ամպերու մէջ սլանամ
Սովետական աշխարհի
Անվախ հերոս ես դառնամ » —

Կոմերիտուհիի մը պատմուածքին մէջ մանուկ հոգիներուն կ'ուսուցանեն հայրենիքի համար զոհաբերութիւն, մինչեւ մահը խիզախութիւն: Տասներորդ դասարանի աշակերտուհի մը, կոմերիտուհի Զոյա, պատերազմի ժամանակ վնասարարութեան յանցանքով կը ձերբակալուի Գերմաններու կողմէ. կախաղանին տակ կ'ըսէ թշնամիներուն.—

— « Մեզ բոլորիս չէք կախի, կայ կարմիր բանակը, կայ Ստալինը: Կեցցէ հայրենիքը, կեցցէ ընկեր Ստալինը»:

Իսկ թէ ինչպէս պէտք է ըմբռնել հայրենիքի գաղափարը, այդ հարցը շատ պարզ ձեւի մը վերածեր են.—

« ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ».
«Աշխարհում մի մեծ երկիր կայ
« Նա հարուստ է ամէն ինչով,
« Նա հզօր է բոլորից:
« Նա մեր սիրելի Հայրենիքն է,
« Սովետական մեծ Միութիւնը,
«Նրան ղեկավարում է մեր հայր,
Մեր մեծ առաջնորդ Ստալինը»:

Ինչո՞վ պէտք է ապացուցանէ իր երախտագիտութիւնը հայ պատանին: Եթէ իր ծնողները այդ հարկը կը վճարեն գերակատարելով իրենց աշխատանքները, պատանիներն ալ պէտք է լաւ սորվին իրենց դասերը.—

«Լաւ սովորենք, միշտ գերազանց սովորենք:
Լինենք խելօք, կարգապահ
Եւ չունենանք բացակայ »
Որ մեր համբաւը լսի
Ընկեր Ստալինն ու ասի,—
Ապրէք, խելօք բալիկներ »:

Այս իմաստով ալ պիտի ընթանայ կեանքը մեր «խելօք բալիկներուն», դպրոցէ ներս եւ դուրս, գործարանի եւ կոլխոզի դաշտերուն մէջ, որպէսզի ընկեր Ստալինը լսէ եւ վարձատրէ...

Չէ՞ որ «Լենին պապը» ասել է. «սովորել, սովորել, սովորել»:

★

Ազգային տօներու, հերոսներու եւ կրօնի մասին ոչ մէկ ակնարկ: Կը յիշուի միայն «Մեսրոպ Մաշտոց անունով հայ գիտնականը» որ հնարել է հայերէն տառերը եւ թաղուած Օշական գիւղը »:

Ընդհակառակն լայն տեղ տրուած է խորհրդային տօներուն.—

« Սիրելի ես, ազատարար
Ալ ու կարմիր Հոկտեմբեր,
Մեր աշխարհին դու ես բերել
Երջանիկ կեանք, լաւ օրեր»:

Չէ մոռցուած Կարմիր բանակին փառաբանութիւնը ու գեղեցիկ տողեր նուիրուած են անոր հետ, անոր «իմաստուն ղեկավարին»:

Այբբենարանը հող տարած է նաեւ մանուկներու մէջ ի սպառ վերացնելու դասակարգային շերտաւորումը, անոնց սիրելի դարձնելով հաւասարապէս ամէն կարգի աշխատանքները: Սկսած կոլխոզի հովիւ Ռուբիկէն, որ կոլխոզի ուլերն ու գառները արօտ կը տանի, սայլապան Հայկէն, որ «կ'աշխատի կոլխոզում»: Այն կոլխոզում, «որ ունի շատ խոզեր», արտերու մէջ ցորեն ցանող Ցոլակէն ու Վաչագանէն, մինչեւ կոլխոզի նախագահ Ցոլակը, որուն գովեստին կ'արժանանան լաւ աշխատողները: Երկիր որ ժրաջան փեթակ մըն է, սկսած դպրոցներէն մինչեւ կոլխոզի արտերը, ուր ամէն մարդ կը ջանայ գերակատարել իր աշխատանքը, որպէսզի հայր Ստալինը լսէ եւ անոր գովեստին արժանանայ ...

Այբբենարանէն կը հասկնանք որ դաշտային որոշ աշխատանքներու կը մասնակցին նոյնիսկ անչափահասները.—

« Այս տարի ես էլ եմ աշխատել կոլխոզում, կամ եմ քչել, հասկ հաւաքել, ունեմ տասն աշխօր» — կ'ըսէ հպարտութեամբ Այբբենարանի աշակերտը: Ու կը հետեւցնէ.—

«Ով աշխատի, նա ուտի»:

Ամէն մարդ գործի վրայ, «կոլխոզի արտերում կ'աշխատին տրակտոր եւ չարքացան», ժամերն ու վայրկեանները հաշուի առնուած, չինարար ու արդիւնաբեր աշխատանք, ճիշդ ժամուն հանիլ, այս պատճառաւ ալ մեծ է ժամացոյցի դերը.—

«Լինենք խելօք կարգապահ
Եւ չունենանք բացակայ »:

Բացակայիլը մեր երկրի մէջ մեծ մեղքերէն մէկն է: «Տիկ տակ, տիկ տակ» ու ժորիկն է որ կը հարցնէ ժամը,—

« Վա՜յ, քի՛չ մնաց ուշանայի
Ժամը վեցին ժողով ունինք »:

Եւ շտապաւ ժորիկ կը փութայ ժողովին: Ասիկա հատուած մըն է Այբբենարանէն: Սովետական ապագայ քաղաքացին պէտք է ճշդապահ ըլլայ, սկսած դպրոցական նստարաններէն, մինչեւ ժողովները, որոնք կը սկսին «վեցին», օրուան աշխատանքներէն վերջ...

★

Այբբենարանը, մանկավարժական եւ դիւրին դառնալու իր առաջադրութեան հետեւողական՝ թխած եւ նաեւ թուրքեւթաթարական բառեր.—

« Սուս արա», «դուշմաշ», «չալ», «ալ կարմիր» «ջան» եւ նման բառեր:

Այսպէս կ'անցնի կեանքը Հայաստան երկրի մէջ, Հայրենիքը Հայոց որ հետզհետէ ձեւափոխուի, դառնալու համար մէկ մասնիկը համայն մարդկութեան հայրենիքին, Սովետական Հայրենիքին:

Վ. ԱՐԵՒ

Նամակներ ճամբէն

Սիրելի Արմէն.— Մայրս ըսած էր որ, ամէն կիրակի առաւօտ, մեր երդիքէն կախուած սոխին վրայէն փետուր մը քաշեմ: Բայց ես, առանց ըսպասելու կիրակի առտուան, շաբաթ իրիկուն երբ մթնէր, կը բարձրանայի տանիք, սոխը կը քաշէի վեր եւ փետուր մը փրցնելով դառնօրէն կը նետէի անդին:

Առաջին շաբաթը առանց աղմուկի գնաց: Երկրորդ շաբաթը նոյնպէս, գէշ աղէկ հեռացաւ: Բայց երրորդն ու չորրորդը, արդէն կը տեսնէի որ եթալու միտք չունէին: Իրենց քայլերը համրելով կը նետէին: Այս երեւոյթէն սիրտս կը ճըմլուէր, գլուխս կը փոթորկէր, կ'ուզէի վեր ելլել եւ, ամէնը մէկէն քաշել ու նետել:

Այլեւս ձանձրացած՝ շատ հեղ կը սկսէի օրերը համրել: Բայց օրերն ալ հասկցեր էին ցաւս: Շաբաթներուն պէս կր տնտնային:

Այդ փետրաւոր սոխին համար, նոյնիսկ տունը դժոխքմը դարձեր էր ինծ համար: Կ'ուզէի ժամերով դպրոց մնալ, քան թէ գալ տունը եւ իր դեղնած երեսը տեսնել:

Ինծ համար հրէշ մըն էր ան: Անոր ներկայութենէն մեր տանը առատութիւնն անգամ պակսեր էր: Ոչ իւղի եւ ոչ ալ պանիրի երես կը տեսնէի: Միսը կ'ըսես, սրդողեր էր մեզմէ: Ամէն օրուան կերած սերիս ոչ համը կար եւ ոչ ալ հոտը: Տապակ հաւկիթին գոյնը յիշատակի մը պէս բան մը մնացեր էր լեզուիս ծայրը: Գիտեմ, հիմա պիտի ըսես, — հապա ի՞նչպէս ապրեցար: Ես ալ չեմ գիտեր: Անցեալ տարիները, երբեք այսպիսի բաներ չտեսայ: Բայց այս տարի, չեմ գիտեր ուրկէ եկաւ ու գլուխս փաթթուեցաւ: Արդեօք մեծցեր, խոշոր տղայ եղեր էի՝ անո՞ր համար թէ, մասնաւոր գաղտնիք մը կար: Չէի հասկնար: Այսպէս քաշելով քաշքշելով, Մեծ Պահքը տարինք հասցուցինք Զատկուան դուռը:

Օր մը, նայեցայ որ, մեր երդիքէն կախուած սոխին վրայ մէկ փետուր մնացեր է: Կարծես արեւ մը ծագեցաւ սրտիս մէջ: Գիւղացիներուս տուներուն պէս, մեր տանը մէջ ալ շարժում մը սկսաւ: Հայրս քաղաք գնաց ու եկաւ: Մայրս առիքէն կախուած սարդին ոստայնները կը մաքրէ: Այն սիրած ուտելիքներս, որ վեց շաբաթէ ի վեր անհետացեր էին, զարմնալ սկսան երեւիլ թոնրատան մէջ: Ատենն անգամ մը, չարաճճի կատուի պէս կը մօտենամ եւ, կողերուս ստուերէն կը նայիմ ախորժակս սրած:

— Զգոյշ տղաս, մեղմօրէն կը յիշեցնէր մայրս, չըլլայ թէ բերանդ գնես:

Մեծ Պահքի վերջին շաբթուան, վերջին օրուան առաւօտուն, մայրս արեւէն առաջ արթնցուց, սանտրեց մազերս, եւ, երկու կարմիր հաւկիթ տալով պատուիրեց.

— Հիմա շիտակ ժամ կ'երթաս, հաւկիթները կուտաս տէրտէր ամուին, սրբութիւնդ կ'առնես ու տուն կուգաս: Բայց զգոյշ, չըլլայ թէ ճամբան բան ուտես: Ատտուած պապան մեղք կը գրէ:

Կ'երթամ: Ինծի պէս շատեր ուռած գրպաններով եկեր են իրենց «մեղքերը» խոստովանելու: Կը մօտենամ, հաւկիթներս կը դնեմ քահանային նըստած հաւկիթներուն դէզին վրայ ու կը կենամ: Երբ կարգը ինծի եկաւ, տէր հայրը հարցուց.

— Որդիս, հայհոյանք ըրե՞ր ես:

— Ոչ, տէր հայր:

— Ուրիշին հաւերուն քա՞ր ալ չես նետեր:

— Երբեք, Տէր հայր:

— Գիտեմ, որ արդէն պահքդ ալ կերած չես:

— Ոչ, տէր հայր: Եթէ չես հաւատար, մայրիկիս հարցուր:

— Լաւ ուրեմն, հիմա բաց բերանդ:

Հացի փշրանք մը դրաւ լեզուիս վրայ:

— Հիմա գոցէ բերանդ: Բայց ուշադրութիւն, պետինը չթքնես, մեղք է:

Ուրախ ուրախ, վազելով տունեկայ: Մայրս դիս տեսնելուն պէս մօտեցաւ, համբուրեց եւ, տարաւ ու նստեցուց թոնիրին անկիւնը:

— Ահա, այսօր Զատիկ է տղաս, ըսաւ հեզանոյշ ժպիտով մը, ուզէ հիմա, ինչ որ կը փափաքիս ուտել:

Վեր նայեցայ: Երդիքէն կախուած սոխին ստուերը չկար: Ուրախութեամբ ըսի.

— Տապակ հաւկիթ, անուշ ապուր եւ երշիկ կ'ուզեմ:

Քանի մը վայրկեանէն սեղանիս վրայ պարապ տեղ չմնաց: Սերը, կարագը, պանիրը, հաւկիթը, մածունը, ռուբը, երշիկը սկսան իրար հրմշտկել: Ո՞ր մէկէն պէտք էր սկսէի: Չէի գիտեր: Ամէնն ալ անհամբեր ձեռքիս պատառաքաղին կը սպասէին:

ԾԱՏՈՒՐ ԳԻՐԳԻՐԵԱՆ

Թատերական կեանքը Փարիզի մէջ

Այս տարուան կարեւոր ստեղծագործութիւն էր Անրի Պեռնշթայնի «Ծարաւը» որուն մասին կ'ուզէի աւելի երկար խօսիլ։ Յիսուն տարի է որ այս համբաւաւոր թատերագիրը կը տիրէ Ֆրանսական բեմին վրայ, տալով շարք մը փայլուն թատերախաղեր։ Բացակայ՝ 1940էն սկսեալ իր անօթևնած շքեղ թատրոնէն, ազատագրութենէն ի վեր Bernstein ներկայացուց շարք մը խաղեր, որոնց կարգէն է այսօր իր վերջին գործը, «La Soif»։ Անելորդ է կրկնել Ֆրանսական բեմին փայլուն առաւելութիւնները որոնք խաղարկութեամբ կամ բեմադրութեամբ մարսելի կը դարձնեն շատ անմարսելի նիւթեր։ Ահա ապացոյց մը եւս։ Թէ ինչպէս, Պեռնշթայնի տաղանդը ունեցող գրագէտ մը բեմ կը հանէ 1900ական թուականներէն մնացած մթնոլորտ մը,— կը կազմէ անհասկնալի դաղտնիք մը։ Կարելի է նիւթը երկու բառով ըսել, եւ կամ հեղինակին պէս երկուքուկէս ժամէն պատմել։

Ա. վարագոյր.— Նկարիչ մը որ կ'ապրի մեռած սիրուհիին յիշատակով, բժիշկ մը որ կ'ապրի նոր գիտական գիւտեր ընելու համար եւ կին մը որ իր մեռած սիրահարին յիշատակը յարգելու համար կ'ուզէ նկարիչէն իր ուրուագիծը (քրոքի) ունենալ։

Երկրորդ արար.— Կինը եւ նկարիչը կը սիրեն իրար, երկու տարիէ ի վեր, բայց կնոջ սիրոյը կը նեղուի եւ մեռած աղջիկէն կը նախանձի։ Արդիւնք՝ կ'ուզէ ամուսնանալ բժիշկին հետ։

Երրորդ արար. — Նկարիչին անակնկալ եւ մահացու մէկ հիւանդութիւնը խղճի խայթ կը պատճառէ կնոջ, որ կը վերադառնայ անոր, մինչ խեղճ բժիշկը կը վերադառնայ իր բժշկութեան։

Այս տկար եւ կարծես շատ արուեստակեալ նիւթին վրայ Պեռնշթայն աւելցուցած է իր գաղափարները սիրոյ մասին, երբեմն աւանդական, երբեմն աւելի Ֆիզիքական գետնի վրայ սանելով իր տեսակէտը։ Եթէ ուզած է à thèse թատերախաղ մը, տեսակէտը, հակառակ իր տուած լայն բացատրութիւններուն, կը մնայ անորոշ։ Ընդհանուր տկարութիւն մը կը մտնէ իր գործը։ Երբեմն հասարակ, երբեմն անբնական պատմութիւն մը կը թուի այն կնոջ տիպարը որ նախ կը ձգէ սիրահարը, որովհետեւ ան իր աշխարհին մէջ կ'ապրի եւ իրմով չի զբաղիր, եւ կ'երթայ բժիշկին, որուն հետ պիտի ունենայ աւելի պարզ սէր մը, ապահովութիւն, հանգստութիւն մէկ խօսքով դէպի ամուսին մը, եւ յետոյ կրկին կը վերադառնայ իր նկարիչին, որ, Պեռնշթայնի խօսքով «սիրել գիտէ»։ Հեղինակին մտքին մէջ կայ նպատակ մը որ կամ լաւ բացատրուած չէ եւ կամ եթէ միտակ բառերին վրայ կ'ուզէ կեդրոնացնել հասարակութեան ուշադրութիւնը՝ շատ հինցած եւ մաշած գրականութեան մը կը պատկանի, ծանօթ «Histoires d'alcôve» անունով։

Ներկայացումը տաղտկալի չէր հակառակ քարոզչական մասերուն, շնորհիւ նախ Claude Dauphinի որ անզուգական դերասան մըն է, բեմին վրայ եւ միշտ կ'ապրի իր դերը իր տաղանդին պարզութեամբը, յետոյ Jean Gabinի որ Folies Bergèreէն քսան տարիվերջ կը վերադառնայ բեմ, ծերացած, ճերմակ մազերով, բայց դերասանի բոլոր յատկութիւններով եւ Տիկին Madeleine Robinsonի որ գեղեցիկ է, խաղալ գիտէ եւ լաւագոյն ձեւով կ'աշխատի բնական դարձնել իր դերը։ Հոս մասնաւորաբար վերջին արարին մէջ, ուր այս երկու դերասաններու տաղանդը կը փրկէ խաղը։

★ Վերամուտէն ի վեր մէկ կողմ դնելով բուն թատերական կեանքը, որու մասին բաւական խօսեցանք, այս տարի եղան երկու պարի ստեղծագործութիւններ արժանանալով Փարիզի դժուարահաճ հասարակութեան գնահատանքին։ Առաջինը՝ Carmen Amaya եւ իր խումբը, որ սպանիական եւ «ժիթան» պարերու ներկայացումներ տուաւ մեծ յաջողութեամբ։ Պարուհին ունի բնածին արուեստ մը այդ ինքնուրոյն պարերուն համար։ Երկրորդ՝ Katherine Dunhamը, որ բազմաթիւ ստեղծագործութիւններ տուաւ նախ Théâtre de Parisի, յետոյ Շայոյի մէջ։

Այդ նոյն շրջանին իտալացի հանրածանօթ թենորը, Պէնիամինօ Ճիլլի տուաւ երկու ունկնդրութիւններ։ Հակառակ իր յառաջացած տարիքին, Ճիլլի պահած է իր ձայնին ուժը եւ նափոլիական երգերու քաղցրութիւնը։

★ Վայրկեան մը հեռանալով Փարիզէն, կ'ուզէի արձանագրել այստեղ Զուիցերիոյ մէջ սկսած թատերական շարժում մը։

«Յառաջ»ի աշխատակիցներէն Գ. Ս. Ճէվահիրի աղջիկը, Օր. Սոնիա, Լոզանի մէջ կազմած է թատերական խումբ մը երիտասարդ amateurներէ, «Լօզանի Պզտիկ Թատրոն»ը անունով եւ մեծ յաջողութեամբ կը ներկայացնէ հետաքրքրական խաղեր։ Տեղական մամուլը կը քաջալերէ այս խանդավառ խումբը։ Օր. Ճէվահիր այս միջոցին կը ներկայացնէ Սինժի «La Fontaine aux Saints»ը որ նոյն ատեն կը տրուի Փարիզի մէջ։ Մեր լաւագոյն մաղթանքները նորանոր յաջողութեանց համար, նոյն խանդավառ յարատեւութեամբ։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նորաբաց «Ահարոնեան» ակումբը ժամադրավայրն է դարձած երկսեռ նոր սերունդին։ Ամէն իրիկուան ճաշէն վերջ, անոնց կը հանդիպիս ճամբան եւ սրահին մէջ, շատեր, որ արուարձաններ կը բնակին, իրենց օրուան աշխատանքէն ետք, կ'երթան ակումբ, Միութեան ընթացիկ գործերը լրացնելու։ Գրեթէ ամէն շաբաթ հանդէս ունին, այս կամ այն շրջանին մէջ, կ'աշխատին մինչեւ ուշ ժամանակ։ Ասոնց ան վերտառութիւններ կը պատրաստեն։ «Հպարտ եղիր որ հայ ծնած ես»։ «Յօսքը առանց գործի մեռեալ է»։ «Հայ պատանի եկուր միացիր մեզի», եւայլն, մաքուր եւ ճաշակաւոր։

Օտարութեան մէջ ծնած սերունդի այլասերման վտանգի մասին շատեր գրեցին, սակայն՝ քիչեր պայքարի գործնական միջոցներ ցոյց տուին։

Ձուլման ենթակայ սերունդը մեծ մասով գաւակներն են միջին սերունդին, որուն վիճակուեցաւ իր ցեղին դառնութեան բաժակը պարպել անապատներուն մէջ։ Այդ սերունդին պարտականութիւնն է իր զաւակը կրթել ազգային ոգիով՝ պզտիկ հասակէն։ Տան մէջ խօսիլ անպայման հայերէն, սորվեցնել Հայոց պատմութիւն, հայ թագաւորներու եւ յեղափոխական հերոսներու կեանքերը, ներշնչել պզտիկին ցեղային հպարտութիւն, որպէսզի նուաստացում չզգայ։ Թննեցէք գաղութերու կազմակերպութեանց անդամները, պիտի հաստատէք որ, անոնք մեծ մասով զաւակներն են հայրենասէր եւ նախանձախնդիր ծնողներու,— Դաշնակցական կամ համակիր, Նոր Սերունդ, Հ. Մ. Ը. Մ., Հայ Արի եւ Արենոյշ են.։

Ձուլման վտանգին ամէնէն աւելի ենթակայ են.— Առաջին՝ թեթեւամիտ եւ տգէտ ծնողներու զաւակները որոնք կը թերագնահատեն հայ ժողովուրդին տոհմային առաւելութիւնները, կը շլանան օտարին փառքերով, ընտանիքին մէջ կը խօսին օտար լեզուով, աղան հեռու կը պահեն հայկական շրջանակէ, իրենց օտարամոլութեամբ կը վարակեն անշափահաս զաւակը։ Երկրորդ՝ այնրուականի հովեր առնողները, որոնք ծիծաղելի միջոցներու կը դիմեն իրենց Հայ ըլլալը ապացուցանելու համար օտարներուն։ Երբ անոնք մտերմանալով օտար ընտանիքներու հետ, կը հեռանան հայկական շրջանակէ, բնականօրէն իրենց զաւակներն ալ կ'այլասերին եւ դուռ կը բացուի խառն ամուսնութեանց։

Պէտք է յիշեցնել այդպիսիներուն թէ իր պատկանած ցեղին ուրացումը անարգ մարդու գործ է։ Պէտք է զանոնք հրաւիրել հայկական հանդէսներուն, որպէսզի տեսնեն բեմերու վրայ ուրիշներու պզտիկներուն երգելն ու արտասանելը։ Ի հարկին հանրային աշխատանքի լծել բնդունակները։ Այլապէս դժուար է հայկական կեանքի կապել օտարացած ծնողքի մը զաւակը։

Այդ շարքէն շատեր ունինք Մարսէյլի մէջ ալ։ Օրինակ, ափ մը սալոնականներէ բաղկացած «Բարեգործականի երիտասարդ Միութիւնը», որուն 500.000 ֆրանք յատկացուցած են սրահ մը գտնելու համար։ Սակայն ի՞նչ կ'ընէ այս «Երիտասարդ» միութիւնը։ Տարին մէկէ աւելի անդամներ դիմակաւոր պարահանդէսներ կուտայ։ Չարբերաններ կ'ըսեն թէ մուտքը կ'ըլլայ վեց հարիւր հազար, ելքը եօթը հարիւր հազար եւ քանի մը ֆրանսերէն «ճառ» իրենց գործունէութեան մասին։ Երանի թէ սխալած ըլլային։

Ա. ՍՈՒՐԷՆ

ՀԱՃԵԼԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Հաճելի ցերեկոյթ մը անցուցին ապրիլ 10ի կիրակին, Club des Ingénieursի սրահը հաւաքուած հանդիսականները, յուզող մեր ժողովրդական երգերը, նուագը եւ մանաւանդ պարերը, ազգային տարազներով։

Ցերեկոյթը կազմակերպած էր ընկեր Բենօ, որ ծանօթ է մեր հանդէսներու մէջ, իր սրինգով եւ դափով։ Պ. Սէյրանի թառը եւ Պ. Օնանեանի «քէմէնչէ»ն կը լրացնէին հայկական ժողովրդական երգերու եւ պարերու հմայքը։

Այս երեք նուագարանները քանիցս առանձին նուագեցին Սայաթ Նովայէն, Կոմիտասէն եւ ուրիշ հայ հեղինակներէ։

Տիկին Ա. Գեւոնեան, Օր. Ա. Գավէզեան եւ Օր. Ա. Քէօսէեան մեր սիրած երգերով անգամ մը եւս ոգեւորեցին ներկաները, որոնք եկած էին լը-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (145)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

ՅՈՒՆԱՑ ՎԵՐՋԻՆ ՃԻԳԸ

Դուք որ միշտ ձեր քաջութիւնը ցոյց տուիք մինչեւ այսօր պէտք է որ այս հանդիսաւոր վայրկեանիս նաեւ քաջ եւ անխռով կենաք, տխրութիւն հեռի մեզմէ։ Մտիկ ըրէք ուրեմն այն մարդուն վերջի կամքերը՝ որուն երեսուն տարի բարեբախտութիւն շնորհեց Աստուած ձեր Իշխանը ըլլալու։

«Այո, Աստուածային մեծ շնորհքն էր եւ ես կըխոստովանիմ եւ միշտ կը յիշեմ այն օրը՝ որ տարագիր անծանօթ, պանդուխտ եւ մոռցուած այս ափերը կ'ելլէի քանի մը ընկերներով եւ նաեւ չէի հաւատար թէ, իմ նախահայրերուս գործերէն աւելի մեծերը, անոնց իշխանութենէն աւելի ընդարձակը սահմաներ էր ինծի նախախնամութեան ձեռքը՝ իմ ազգիս գիս առաջնորդ եւ պատսպարան ընելու համար, եւ այս գործիս մէջ ձեր քաջութեան ձեռնտուութիւնը ինծ տուաւ։

«Հիմա որ ես կ'երթամ, առաջի Աստուծոյ՝ եւքը ձեզի աւանդ կը յանձնեմ այս տկար տղան. թէ որ Տիրոջ կամքն է, այս ալ կը մեծնայ կը զօրանայ՝ հօրը պէս իր ազգին նեցուկ եւ առաջնորդ ըլլալու, մանաւանդ թէ ձեր կորովի բազուկները օգնական ըլլան իրեն։

Ուրեմն սիրով եղէք, միաբան եղէք իրարու հետ, ազգին համար, ձեզի համար, եւ այս անմեղ տղուն համար։

Մի մոռնաք թէ Հայ խաչին դրօշակը այս լեռներուն վրայ եղբայրութեան սիրով հաստատուեցաւ առելութիւն նախանձ՝ ամբարտաւանութիւն առաջին օրը որ գայն կործանեն, գերութիւնեւ թշուառութիւն կըհասնին հաւասար մեր ամէն զաւակներուն վրայ. նաեւ ամէն այն Հայոց վրայ որ աշխարհիս յետին ծայրերէն հոս կը դիմեն ազատութեան օդ շնչելու համար։

Մնաք բարեաւ սիրելի նիզակակիցներս, Աստուած ձեզի օգնական ըլլայ միշտ՝ ինչպէս երբեմն որ մէկտեղ էինք»։

Շրջանը աւրուեցաւ, հեկեկանքի ձայներ ոմանք ափերնուն մէջ, ոմանք թաշկինակներու մէջ կըխեղդէին, ամէնէնքաջերը աչքերնին արցունքով լեցուն կուգային յուրկ՝ առնելու եւ համբուրելու այն աջը որ այնչափ տարիներ առաջնորդեր էր իրենց պատերազմի եւ խաղաղութեան մէջ, եւ փառքով ու մեծութեամբ լեցուցեր էր զիրենք։

Բայց Թորոս դեռ դրան կը նայէր եւ առանց հարցնելու մարդ կը փնտռէր։

Բարկէն չէր երեւար, խեղճ ծերը թէպէտ ուխտունը անցած՝ իմանալուն պէս ելեր էր Ամուտայ բերդէն գալու համար, բայց դեռ չէր հասեր. Թոռնիկ հագիւ կրցաւ երեւալ եւ իր այլայլութիւնը ծածկելու համար փախուստ կուտար։

Ամէնէն թշուառ ամէնէն երջանիկն էր նոյն միջոցին Ռուբէնորդին իր ապագայ թշուառութեան չափն ալ չէր կրնար իմանալ, եւ չէր կրնար հասկնալ խեղճ որբը՝ թէ այնպիսի հայր մը կորսնցնելով իշխանութեան ժառանգութիւնը սպառնալիք մըն էր իր անմեղ կեանքին։

Ուրիշ պակաս թշուառ չէր նաեւ Գոհարի ապագան, որ չէր գիտեր թէ ի՞նչ ընդունելութիւն պատրաստած էին իր Լամբրոնացիները, որ հօրը մահէն մինչեւ այն օրը լաւ կը վարուէին իրեն հետ։

Բայց խեղճ կինը զինք-մոռցեր էր այն միջոցին, միայն այնպիսի հօրմէ բաժնուիլը կը նկատէր։

Իսկ Թորոս այն վայրկեանին որ մահը դէմ առ դէմ տեսաւ, հանդերձեալ անմահութիւնն ալ տեսաւ. յանձնեց նախախնամութեան իր ազգն ալ՝ իր երկու զաւակներն ալ՝ իր հոգին ալ։

Կրօնական ամէն պարտաւորութիւնները կատարեց, եւ երկրորդ օրը եկեղեցին իր տխուր երգերը կ'երգէր, իսկ ազգը կուլար այնպիսի Իշխանի մը վրայ՝ որ հայր եղեր էր ժողովրդեան, եւ անոր ողբը տարիներ քշեց մինչեւ որ Լեւոն իր հօրեղբօրը յաջորդելով ազգին արցունքները սրբեց։

Թաղուեցաւ Թորոս համանուն հօրեղբօր քով դրագարկի մէջ, ուր Եւփիմէի աճիւնը տարիներով առաջ իրեն կը սպասէր։

(ՎԵՐՋ)

ԾԵՐԵՆՑ

սելու եւ տեսնելու ինչ որ մտերմօրէն կը խօսէր իրենց սրտին, հայկական շեշտով, հայկական գոյնով, եւ մանաւանդ հայրենի յուզումով:

Անակնկալ մըն էր փոքրիկն Թորոսեանի «Կինտաուրի»ն, կինտոյի տարազով:

Ներկաներու ծափերը կ'արժեցնէր իր չարաճճի դիմախաղով եւ շարժումներով: Իսկ եղբօրը՝ Հրայր Թորոսեանի լեռնականի պարը, արդէն ճըկուն արուեստի մը շողերը կ'արձակէր:

Խումբ մը պարողներ որոնց մէջ ճանչցանք Տիկին Աղապապը, Տիկին Թորոսեանը, Պ. Արամ Ցակոբեանը եւ ուրիշներ, շատ ճարտար եւ հարազատ էին իրենց խմբական պարերով, «քոչարի», «Թամզարա» եւն.: Կան տակաւին մեր երկրէն իրենց հետ բերուած այս գեղեցիկ պարերը գիտցողներ, կ'արժէ որ փոխանցուին անոնք նորերուն: Անոնք ոչ մէկ բանով ետ կը մնան ուրիշ ժողովուրդներու ազգային տոհմիկ պարերէն, ընդհակառակն, յաճախ շատ աւելի գեղեցիկ են:

Վրացի ծանօթ Կինտոն փակեց ցերեկոյթը իր պուարճալի եւ սրամիտ պատմուածքներով եւ մանաւանդ մենապարով մը:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Թով դաշինքն էր պայթեցուց վերջին պատերազմը:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, չեխական պատուիրակն ալ պնդեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը պատերազմի պատրաստութիւն է Խ. Միութեան դէմ: Ուկրայնայի պատուիրակը ըսաւ թէ Մ. Նահանգները «խելագար զինավազք մը» կը կատարեն: Ֆրանսայի ներկայացուցիչը բացատրեց թէ Խ. Միութիւնը չափազանցութեան տարած ըլլալով վեթօն, անհրաժեշտ դարձած են պաշտպանողական դաշինքները: «Խ. Միութիւնը երեսուն անգամ գործածեց վեթօն, Ֆրանսա՝ երկու անգամ: Խ. Միութիւնը միշտ խաղաղասէր կը ցուցնէ արեւելեան Եւրոպայի երկիրները: Ատո՞ր համար է որ չստուգելի զինուոր կը պահէ քան ամբողջ արեւմտեան Եւրոպան միացեալ»:

★ Պ. Կրոմիքօ իր ճառին մէջ ըսած էր թէ Մ. Նահանգներ 100 զինուորական խարիսխներ կը պահեն օտար երկիրներու մէջ, առանց հաշուելու Գերմանիան, Աւստրիան, Ճափոնը, Քորէան եւ Թրիէսթէն:

5430 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ ՎԱՐԿ «ՄԱՐՇԸԼԵԱՆ» ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ

Մ. Նահանգներու խորհրդարանը 13 օր վիճաբանելէ վերջը, ապրիլ 14ին վաւերացուց այն օրինագիծը, որ 5430 միլիոն տոլարի նոր վարկ մը կը բանայ Եւրոպայի, համաձայն Մարշըլի ծրագրին, 15 ամսուան համար: Այժմ կը մնայ Նախագահ Թրումընի ստորագրութիւնը:

Տրամադրուած վարկերէն 1150 միլիոն տոլար պիտի վճարուի ապրիլի եւ յաջորդ երկու ամիսներուն համար, իսկ 4280 միլիոն՝ մնացեալ տարեշրջանին:

★ Խորհրդարանը քուէարկեց նաեւ 15.905.-416.000 տոլարի վարկ մը՝ Մ. Նահանգներու բանակին համար, այսինքն 631.252.000 տոլար աւելի նախագահին առաջարկած վարկէն: Շատ աւելի մեծ վարկեր յատկացուած են օդանաւային ուժերուն, քան նաւատորմին:

★ Ամերիկեան կառավարութիւնը ձեռնարկած է կարգ մը դեսպաններու փոփոխութեան, սկսելով Փարիզէն:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութեան կազմութեան խնդիրը նորէն յետաձգուեցաւ, իբրեւ հետեւանք գերման ներկայացուցիչներու առարկութեանց: Նչ. օր խօսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ երեք զինուորական կառավարիչներուն հետ, երեք ժամ տեւողութեամբ, առանց գործնական ելքի մը յանգելու: Ամերիկեան հրամանատարը յայտարարեց թէ «կացութիւնը փափուկ է»:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ Սուքիաս Դաւիթեանի (Զէյթունցի), Ապրիլ 16էն 30, Galerie Cambaceres, 15 rue de la Boëtie:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՄԳԱՑՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ, Կիրակի 24 Ապրիլ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. Saint Germain, métro St. Germain des Près: Մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութեանց:

Կը նախագահէ՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին Ղ. ՄԽԼՈՅԵԱՆ եւ ուրիշներ

★ ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ Ապրիլ 30ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

★ ՇԱՎԻԼԻ մէջ Ապրիլ 23ի գիշերը:

★

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Նիսի՝ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Չաւուշ» խումբին, Հ. Բ. Ը. Միութեան, Հայ Ռազմիկներու Միութեան, եւ Հայ Մարզական Միութեան կողմէ:

18 Ապրիլ, Զատկին Երկուշաբթի օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Քառլօնեան, 13 rue Maccarani:

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Բոլոր կազմակերպութիւնները հրաւիրուած են: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է:

Մարզական մեծ մրցումներ

Կազմակերպուած ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ մասնակցութեամբ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ, ԼԻՈՆ-ՏԷՍԻՆԻ եւ ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերուն, Զատիկի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական մարզադաշտին, Stade ATLANTICի վրայ:

Մրցումները կը սկսին կիրակի ժամը 2.30ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի թիւ 1 մասնաճիւղը Հ. Մ. Ը. Մ.ի թիւ 2 մասնաճիւղին դէմ: Ժամը 4.30ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի թիւ 3 մասնաճիւղը Հ. Մ. Ը. Մ.ի թիւ 4 մասնաճիւղին դէմ:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Նոյն ժամերուն, դասաւորումներով:

Յաղթականը կը ստանայ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Նախագահ Պ. Վահրամ Գապիկեանի նուիրած իր մօր յիշատակին (Եպրաքսէ Գապիկեան, ուսուցչուհի Եոզկատ 1881—1930) արժէքաւոր բաժակը եւ պիտի հռչակուի ախոյեան Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի 1948—1949 տարեշրջանի բաժակի մրցումներուն:

★ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ իրիկուն ի պատիւ բոլոր մարզիկներու կազմակերպուած է պարահանդէս մը Պոմոնի եկեղեցւոյ յարակից սրահին մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Աղաւնի Թէրզեան եւ զաւակը՝ Մէյպըլ, Տէր եւ Տիկին Վէնսան Ապիտեան եւ զաւակը, կը յայտնեն որ Ապրիլ 18ին երկուշաբթի օր ժամը 10.30ին Փրատոյի Ս. Սահակ եւ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօնական պատարագ, հանգուցեալ ՄԻՀՐԱՆ ԹԷՐԶԵԱՆԻ յիշատակին: Ներկայս առ ի գիտութիւն բոլոր մեր բարեկամներուն եւ ազգականներուն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ենթակոմիտէներ «Արամ», «Արղութեան», «Արծիւ», «Զաւարեան», «Վարդան», «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէներու եւ Եգիպտացի կոմիտէի անդամները այս ուրբաթ (ապրիլ 22) ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes: ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Այրի Տիկին Անգին Ալիքսանեան եւ զաւակները՝ Միխիթար եւ Գուրգէն Ալիքսանեան, Տէր եւ Տիկ. Սամսոն Ալիքսանեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Մովսէսեան, Տէր եւ Տիկին Առաքել Տէր Մաթէոսեան, Գէորգ եւ Սեդրակ Ալիքսանեան (Հայաստան) եւ բոլոր ազգականները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, փեսային եւ ազգականին՝

Պ. ԵՐԵՄԻԱ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆի

(66 տարեկան, ծնած Մշոյ Արտօնք գիւղը)

մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, ապրիլ 14ին, 47 rue de la Défense, Իսի լէ Մուլինօ:

Թաղումը պիտի կատարուի այս առաւօտ, ժամը 9ին եւ մարմինը պիտի փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

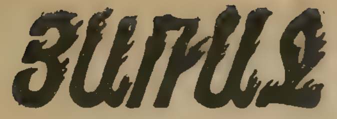

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.284
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 17 Avril 1949 Կիրակի 17 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5824 Նոր շրջան Թիւ 1235 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԺԳՈՅՆ ՕՐԵՐ

Ամէնէն բարեպաշտ քրիստոնեան ալ դժուար թէ կարենայ անխառն ուրախութեամբ տօնել Զատիկը, օրուան այս ժամուն։ Ո՛ր ազգին ալ պատկանի։

Աշխարհի որ եւ է մէկ մասին մէջ կա՞յ ժողովուրդ մը որ ազատ ըլլայ անստուգութեան մղձաւանջէն։

Կա՞յ որ եւ է հոսանք, ո՛ր չըմբոստանայ, տեսնելով խելագար զինարշաւը, առաջնորդութեամբ երէկուան յաղթականներուն։

Եւ կա՞յ, վերջապէս, գերագոյն ուժ մը, իրաւարար իշխանութիւն մը, որ համարձակի զանազանել արդարն ու մեղաւորը...

« ... Ի մարդիկ հաճութիւն », երգեցին ու կ՚երգեն բոլոր եկեղեցիներուն մէջ, առանց դաւանանքի խտրութեան։

Կը բաւէ տաճարներէն դուրս նետուիլ եւ թերթ մը թղթատել կամ անթելը բանալ, իմանալու համար ամբողջ խորութիւնը տիեզերական կեղծիքին։

Երբեք այսքան մերկապարանոց եւ դաժան կերպարանք առած չէր փոխադարձ ատելութիւնը, նախ՝ երէկուան յաղթականներուն, յետոյ անոնց արբանեակներուն միջեւ։

Երբեք մարդիկ այսքան լարուած չէին, ժանիքներ եւ ղանակներ սրելու, ճակատներ եւ բանակներ յարդարելու համար։

Եւ դեռ կը խօսին նոր գիւտերու, « բացարձակապէս գաղտնի գեր - զէնքեր »ու մասին։ Գիւտեր որոնք պիտի ծառայեն խաղաղութեան, քաղաքակրթութեան, մարդկութեան...

Մինչ ասդին օրը օրին կը հրատարակուին ամէնէն չնդայից յայտնութիւնները, չարաշուք լըռութիւն մըն է որ կը տիրէ կարմիր գիծէն անդին։

Շռայլաբան ճառերն ու քարոզութիւնները չեն որ պիտի փարատեն ահաւոր մղձաւանջը։ Ոչ ալ խաղաղասիրութեան հաւաստիքները, որոնք տըխուր հակասութիւն մը կը կազմեն անոնց իրականութեան հետ։

Ո՞ւր մնացին այն յեղափոխական նշանախօսքերը, որ հաց, լոյս եւ ազատութիւն կը խոստանային աշխատաւոր բազմութեանց։

Ո՞ւր է տարբերութիւնը յեղափոխութեան քարոզիչներուն եւ քրիստոնէութեան պաշտօնական վարդապետներուն, բարձրաստիճան կղերին միջեւ։ Տարբերութիւնը՝ բանուոր - գիւղացիական մարզանքներուն եւ քաղքենի - դրամատիրական բարքերուն։

... Զատիկ։ Ի՞նչ քստմնելի հեգնութիւն։

Միլիոնաւոր զոհերը չբաւեցին յարութիւն պարգեւելու մարդկութեան խղճին։ Միլիոնաւոր երիտասարդներու արիւնը չկրցաւ յագեցնել աշխարհակալութեան ախորժակները։

Անոնք որ համաշխարհային յեղափոխութեան կրակը վառեցին, անոնք ամէնէն աւելի կը փայլին այս ճակատին վրայ։

Ահաւասիկ Եւրոպայի կէսէն աւելին վերածուած զօրանոցի եւ արհեստանոցի, համայնակուլ ձուլարանի եւ հնոցի, ուր միլիոնաւոր մարդիկ միայն չարաչար տքնելու, արտադրելու պաշտօն ունին։ Ուր գլուխը կրնաս վերցնել միայն կուռքեր փառաբանելու համար։

Անշուշտ պիտի անցնին այս տժգոյն օրերը։ Եւ պիտի գայ բուն Զատիկը, ամբողջ մարդկութեան, մանաւանդ փոքր, հալածական ժողովուրդներուն համար։

Այդ հաւատքն է որ կանգուն կը պահէ մեր ցիրուցան բազմութիւնները ալ, հակառակ բոլոր յուսախաբութեանց։ Հակառակ ճերմակ թէ կարմիր աշխարհակալութեանց դիւային խաղերուն։

Տոկալ, դիմանալ աւելի քան երբեք։ Ոչ թէ հրաշքներու սպասելով, այլ յարատեւութեան եւ ստեղծագործութեան հրաշքներ կերտելով։

Եւ, ամէն բանէ առաջ, ամուր կառչելով հայրենիքի գաղափարին։

Տոկալ՝ այն մեծակամութեամբ որով կը քալէին աքսորական կարաւանները՝ արեան ճապաղիքներու մէջ։ Մինչեւ հրակէզ աւազուտքը անապատներուն։

Անոնք երէկ լաւագոյն օրերու կը հաւատային, « Տէր ողորմեա »ներով։

Մենք այսօր ունինք իրականութիւնը, ափ մը հող։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԶԱՏԻԿՆ Է ՄԵՐ ԳԻՒՂԻՆ

Այսպէս կը սկսին յիշատակները գիւղի տղոց, որոնք չունեցան նոր Զատիկներ օտար հողի վրայ։

Ապրիլեան Սարսափներէն ասդին չինծու են բոլոր Զատիկները, Երկրէն դուրս։ Ա՛լ մեր ականջներուն չի հասնիր հայկական զանգակներուն ղօղանջը։

Ա՛լ չենք տեսներ մամիկներու նոր լաչակները Զատկուան, ոչ ալ անոնց խաչակնքումը՝ երբ « Քրիստոս յարեաւ կ՚աւետէին » շաբաթ, ճրագալոյցէն վերադարձին։

Բոլորը բան մը պէտք էր ունենային նոր, հագուստ կամ կօշիկ։ Նոյնիսկ ամէնէն համեստը պէտք էր զգար որ նոր բան մը կար բոլորին համար, այդ Օրուան հետ։

Գաւառին հետ, Պոլիսն ալ չունի թերեւս հին Զատիկները, երբ առնուազն եօթը եկեղեցի պէտք էր այցելել, Քրիստոսի թաղման թափօրներուն մասնակցելով։

Զատիկ էր բնութեան համար ալ, ծաղիկները աւելի բուրումնաւէտ, արեւը քիչ մը աւելի ջերմիկ, ծառ ու թռչուն ցնծութեան մէջ մարդոց հետ, որոնք չէն սեղաններու հիւր էին բոլոր տուներէն ներս։

Այո՛, ճոխ են հոս ալ սեղանները ու այլազան, որոնց վրայ կարմիր հաւկիթն է որ կը յիշեցնէ մեր երբեմնի աւանդական Զատիկները։

Եւ սակայն, կարօտը, հինին կարօտը կը խոցէ մեր սիրտերը։ Կարօտը զատկական անմեղուկ գառին ու անոր մելամոյշ մայիւնին։ Եւ անգամ մըն ալ կը զգանք օտար Զատիկին խորթ հրապոյրը։ Խորթ ու կեղծ, բոլոր շռայլ ու չինծու գեղեցկութիւններու նման։

Ու արդար է որ մրմնջենք այս տարի ալ, —

— Ո՞ւր է մեր գիւղին Զատիկը... Մեր տունին Զատիկը։ Զատիկը չէն գիւղերուն, Զատիկը մեր ուրախ տուներուն։

ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

Ուրբաթ իրիկուն ռատիօ-Երեւան տեղեկութիւններ հաղորդեց կարգ մը արդիւնաբերութեանց մասին, ծանրանալով մարմարիոնի արտադրութեան եւ գործածութեան վրայ։ Ըսաւ թէ Հայաստանի մարմարին արտադրութիւնը արդէն այս առաջին եռամսեային 300 % աւելցած է։ Իր տեսակին ազնուութիւնը եւ գեղեցկութիւնը այնքան ուշագրաւ է որ Խ. Միութեան մէջ շատ մը յիշատակարաններ կառուցուած են Հայաստանի եւ մասնաւորաբար Ախթալայի վարդագոյն մարմարիոնով, ինչպէս եւ Մոսկուայի փապուղիին (մեթրօ) բոլոր պատերը պատած են նոյն վարդագոյն մարմարով։

Բամպակի բերքը եւս այս տարի պիտի ըլլայ նախորդէն շատ աւելի արդիւնաւոր։ Այժմէն սկըսած են աշխատանքները մեծ թափով։ Հայրենադարձներ ալ կ՚աշխատին այս արդիւնաբերութեան մէջ։

★ Հայաստանի Պետհրատը (Հրատարակչական) ծրագրած է հրատարակելու կարգ մը նոր բանաստեղծներու գործերը, որոնց կարգին Գեղամ Սարեանի, Գրիգորեանի եւայլն։

Թատերական կաճառին մէջ, ինչպէս եւ բեմավարի բաժնի մէջ ընդունուած են նաեւ հայրենադարձներ։ Ուշադրութիւն գրաւած են մասնաւորաբար Իրանէն գաղթած Երուանդ Մանարեան, ինչպէս եւ Վարդան Սարաֆեան, Տիգրան Մինասեան եւ Կարապետեան։

★ Երեւանի մանկական կաճառին մէջ (ինստիտուտ) կարեւոր թիւով հայրենադարձ օրիորդներ կը հետեւին դասաւանդութեանց, ինչպէս Աստուրեանը, Ար. Փանոսեանը, Գ. Յակոբեանը։

★ Բազմազաւակ մայրերը ու պարգեւատրումը, նոյնպէս ուշագրաւ է հայրենադարձներու մէջ։ Միայն այս տարուան առաջին եռամսեային 37 բազմազաւակ մայրերը ստացան դրամական պարգեւներ մինչեւ 3750 ռուպլի եւ զանազան շքանշաններ։

Այս առթիւ լսեցինք նաեւ շարք մը հայկական ժողովրդական երգեր, Դաւիթ Պօղոսեանի եւ Արամ Մերանկիւլեանի կողմէ։

ԶԱՏԿԻ ԱՌՋԱԿՈՒՐԴԻՆ ԱՌԹԻՒ, « Յառաջ »ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ չորեքշաբթի օր։

Թուրքիա միշտ մտահոգ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Թուրքիոյ արտաքին գործավարը, Նէճմէտտին Սատակ, Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակներուն տրամադրութիւնները շօշափած է, Միջերկրականի դաշինք մը եւս կնքելու համար։ « Լը Մօնտ »ի թղթակիցն ալ հաստատելով այս լուրը, կը պարզէ Թուրքիոյ մտահոգութիւնները։

Թուրքերը ի յառաջագունէ չեն մերժեր խօսակցութիւններ՝ Միջին Արեւելքի եւ Միջերկրականի կարգ մը պետութեանց հետ։ Բայց, այնքան ալ տրամադիր չեն իրենց ճակատագիրը սերտօրէն կապելու տկար պետութեանց հետ։ Եթէ ընդհարում մը պատահի Խ. Միութեան հետ, Թուրքերը պիտի պատրաստուին իրենց ուժերը կեդրոնացընել Անատոլուի մէջ, որ կրնայ պաշտպանուիլ արդիւնաւորապէս, ինչպէս կը հաւաստեն Ուաշինկթընի մէջ։ Արդ, եթէ ճշգրիտ յանձնառութիւններ ստանձնեն, պիտի հարկադրուին ցրուել իրենց զօրքը, մասնաւորապէս պուլկարական սահմանագլուխին երկայնքը, ինչ որ պիտի խանգարէ իրենց պաշտպանութեան հաւասարակշռութիւնը։ Հետեւաբար, այն տպաւորութիւնը կը տիրէ թէ Թուրքերը կը նախընտրեն ուրիշներու ձգել Եւրոպայի ծայրագոյն հարաւ-արեւելքը պաշտպանելու հոգը։

Այս պատճառով ալ, կը կարծուի թէ Նէճմէտտին Սատակ Ամերիկա եկած է Թուրքիան Ատլանտեանի դաշինքին կապելու վճռական որոշումով։ Թուրք նախարարը բացատրած է թէ իր երկիրը տասը տարիէ ի վեր կազմ եւ պատրաստ կը պահէ իր բանակը, հսկելով արեւմտեան քաղաքակրթութեան սահմաններուն վրայ, ուրեմն շատ կարեւոր է Թուրք զօրքին աջակցութիւնը։ Բայց, կը թուի թէ չէ կրցած համոզել Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, որ պատասխաներ է թէ դաշինքին մասնակցելու հրաւէրը կրնայ տրուիլ միայն բոլոր անդամներուն միաձայն որոշումով. հետեւաբար ամերիկեան կառավարութեան չիյնար առանձին գործածել հաւաքական իրաւունք մը։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պ. Էչիսըն դիտել տուած է նաեւ թէ Ատլանտեանի դաշինքին հողային սահմաններուն ընդարձակումը կրնայ վերիվայր շրջել անոր հանգամանքը եւ տարողութիւնը։ Միւս կողմէ, կ՚ըսեն թէ Անգարայի կառավարութիւնը, որ 65 միլիոն տոլարի զինուորական վարկեր ստացած էր անցեալ տարի եւ որ այս տարի ալ 100 միլիոն տոլարի օգնութիւն մը պիտի ստանայ, շատ աւելի նպաստաւոր դիրքի մը մէջ կը գտնուի, քան եթէ մասնակցած ըլլար Ատլանտեանի դաշինքին։

Այս բացատրութիւններէն վերջ, Սատակ փափաք յայտներ է որ աւելի ամրապնդուին Թուրքիոյ եւ Մ. Նահանգներուն յարաբերութիւնները։ Այս առթիւ, անգամ մը եւս հաւաստիք ստացած է թէ՝ Մ. Նահանգները երբեք թոյլ պիտի չտան որ վնասուին Թուրքիոյ անկախութիւնը եւ գերիշխանութիւնը։ Տնտեսական գետնի վրայ եւս, անկարելի չէ որ աւելնայ ամերիկեան օգնութիւնը, ինչպէս եւ փոխառութիւն մը ապահովուի։

Ատլանտեանի Դաշինքը եւ Վեթօ

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ ալ շարունակուեցան վիճաբանութիւնները՝ Ատլանտեանի դաշինքի մասին։ Բանավէճը տեւեց երեք օր, ութ ժամ։ Յետոյ 6ի դէմ 43 ձայնով քուէարկուեցաւ շատ կարեւոր բանաձեւ մը, — Սահմանափակել վեթոյի իրաւունքը։ Հինգ ազգեր ձեռնպահ մնացին։ Այս բանաձեւը Ապահովութեան Խորհուրդին պիտի յղուի, եւ հաւանական է որ Խ. Միութիւնը նորէն վեթօ դնէ...

Վիճաբանութեանց ընթացքին, ամերիկեան պատուիրակը հակաճառեց Պ. Կրոմիքոյի, որ կ՚առաջարկէր օրակարգ անցընել Ատլանտեանի դաշինքը։ Եւ իր կարգին շեշտեց թէ դաշինքը պաշտպանողական հանգամանք ունի, ուղղուած՝ նախայարձակման դէմ կամ անոր վտանգին դէմ։ Յետոյ մեղադրեց թէ Խ. Միութիւնը « զրպարտութիւններ կը կատարէ եւ կը խեղաթիւրէ ամէն շինարար քայլ զոր կ՚առնեն Մ. Նահանգները, օգնելու համար ազատ ազգերուն որ վերահաստատեն իրենց տնտեսութիւնը, ամրապնդեն իրենց քաղաքական վիճակը եւ պահպանեն իրենց անկախութիւնը »։ Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ արեւելեան Եւրոպայի ազգերուն վիճակը կ՚ուշանայ իբրեւ հետեւանք անապահովութեան, ճնշումներու եւ սպառնալիքներու։

Խորհրդային պատուիրակը պատասխանելով, կրկնեց միեւնոյն մեղադրանքները Ատլանտեանի դաշինքին դէմ։

★ Պ. Պեւին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Լոնտոն վերադառնալով, յայտարարեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը «ամենամեծ քայլն է որ կ՚առնուի, ապահովելու համար յետպատերազմեան խաղաղութիւնը »։ Գնահատեց նաեւ Մարշըլի ծրագրին առաջին տարուան արդիւնքը, Եւրոպայի վերաշինութեան համար։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԶԱՏԻԿԸ

Տխրութեամբ ու պատրալիր համակերպութեամբ է որ կը տօնենք Զատիկը հիմա, բայց զայն տօնելն իսկ իրական գեղեցկութիւն մըն է։

Մնոտնդին պէս, հեթանոսական էր Զատիկն ալ։ Ան կը նշանակէր յարութիւնը բնութեան։ Քրիստոնէութիւնը նուիրագործեց զայն, տալու անոր վերացական մեծութիւն մը։ Ան գեղեցկացաւ տակաւին յուշերով, յոյսերով եւ աւանդութիւններով։ Անհուն էր զօրութիւնը անոր։ Խորհրդանշանն էր մեր տառապանքին եւ ազգային ազատագրութեան։ Խաւարման գիշերը գիշերն էր նաեւ մեր խաւարած բախտին։ Կը հոսէին արցունքները։ Հոգիները կը վառէին հալող մոմերու պէս։ Հալելով՝ կը դառնային լոյս։ Կը լուսավառէին տաճարները։ Մեր զանգերը կ'արձագանգէին, յաղթական ու թեւ՝ մեր լեռներուն, լիճերուն, գետերուն եւ անտառներուն վրայ։ Կը պայթէին հրադէնները՝ ժամուն բակին մէջ՝ խաչքարերէն վեր՝ որոնց շուրջ կը դառնար թափօրը կարմրազգեստ դպիրներուն, քահանաներուն եւ ոսկեփայլ վարդապետներուն։ Կը շողային արծաթ խաչերն ու բուրվառները։ Կը բուրէին ծաղիկներն ու խունկերը։ Հոյակապ էր Զատիկը նոր ծաղկած ճիւղերով ։

Այս բոլորին տեղ՝ պզտիկ աղօթատեղի մը միայն, հիմա, ազնուական բայց անհարազատ՝ նոյնքան ազնուական եւ պաղ փողոցի մը մէջ։ Երգեհոն մը՝ խորթ, անհարազատ դարձեալ՝ հակառակ իր փարթամ երաժշտութեան որ կ'որոտայ երբեմն քաղաքակրթութեան վիհին պէս՝ ուր ինկած է կարծէք մեր ցեղին ոգին, այն որ սիրտ եւ զգայնութիւն է, ինչպէս կը վկայեն մեր խռով շարականներն ու հերոսներուն պատմութիւնները, մեր մատեաններն ու մեր շիրմաքարերը։ Ելեկտրական մոմեր, սառ՝ մեր երբեմնի մոմերուն մնացորդներուն տաք, ծփուն ու բաբախուն բոցերուն քով։

Եւ սակայն սրտի բաբախումով է որ կը մօտենանք այս բոլորին։

Կը խմուինք այս պզտիկ ժամուն դրան առջեւ։ Զենք սիրեր մէկզմէկ։ Կը բերենք մեզի հետ մինչեւ հոս մեր յաւակնութիւններն ու նախանձները, մեր թշնամութիւններն ու վէճերը։ Բայց կարօտով կը մօտենանքիրարու, բամբասելով, ցուցադրելով հանդերձ մեր անամօթութիւններն ու զարդերը, նորաձեւ հագուստներն ու այլասերումները, պոռալով եւ կոպտօրէն աղմկելով շուկայի բազմութեան մը պէս։ Կը խանդավառուինք մեր հաւաքականութեամբ եւ մեր ատելութիւններուն եսին կ'ներեւայ իրարու հաւասարելու, իրարմէ վեր բարձրանալու կամք մը։ Կը ցրուինք թաղէ թաղ, արուարձանէ արուարձան՝ մխիթարուած, տանելով մեր հետ մեծ մխիթարութիւն մը։

Կը մտնենք եկեղեցիէն ներս, կը կենանք խորանին դէմ իրարու սեղմուած ու կը տխրինք, վասնզի ընելիք մը չունինք այլեւս կամ մոռցած ենք մեր Հայր Մերը։ Բանի մը չենք սպասեր։ Գիտենք թէ մեր բոլոր աղօթքներն ու հեծեծանքները անցան անօգուտ, կոտորուեցանք, նետուեցանք մինչեւ հոս։ Լքուած կը զգանք մեզ։ Գիտենք թէ մեծ ոստաններ կը կերտուին, մեքենաներ կը հնարուին, հրաշքներ կը գործուին, կը բացուին կոյրերուն աչքերը, մեծ գիտեր կ'ըլլան, բայց կը բացակային արդարութիւնն ու խաղաղութիւնը մեր աշխարհէն։ Ընելիք մը չունինք եւ սակայն պատմութիւն մըն ենք ամէն մէկս։ Հայր Մեր մըն է ամէն Հայ։ Հայր Մեր մը՝ ինչ որ կը մտածէ։ Հայր Մեր մը՝ հայրենիքին կարօտն ու մանկութեան յուշերուն յուզումը։ Աղօթքի մէջ է ան ամէն վայրկեան, երբ իր շրթներն իսկ կը մնան փակ։ Ան կեցած է շրջապատուած քանի մը մեռելներով, իր պատռած երազներով եւ տրտունջներով։ Հայր Մեր մըն է իմացականութենէն եկող յուսախաբութիւնը, այն որ հասած ու տեսած է վերջապէս թէ նոյնքան անկայուն է բռնակալութիւնը, որքան կեանքը։

Բան մը չենք սպասեր աշխարհի եկեղեցիներէն։ Անոնց սպասաւորները եղան փերեզակ, նախանձոտ ու մաղձոտ իրարու հանդէպ, պահելով հանդերձ հոգիները առաջնորդելու յաւակնութիւնը։ Եւ սակայն կը սիրենք մեր եկեղեցին, կը յարգենք մեր վարդապետներն ու տէրտէրները՝ դարերու խորէն եկած յարգանքով մը, առատաձեռնութեամբ մը՝ որոնց չարժանացան մեր տաղանդները ։

Կը նայինք խորանին տարտամ ու անորոշ մտքով, յիշելով մերթ երբեմնի մեր գունաւոր հաւկիթներն ու Զատկի սեղանները, գերեզմաններն ու յարախաղաց Մշեցին, տաւուլն ու զուռնան, ուռենիի ոստէ շինուած սուլոցներն ու մայիւնները դաշտերուն, կանչը տափաստանի ցուլին, կարմիր ու խոլոտ երգը աքլորին։ Խորունկ կարօտներ են այս բոլորը։

Եւ ահա կ'ամէն կը բարձրացնէ մեզ երգեցողութիւն մը։ Մեր երակներէն կը հոսի մեզի անծանօթ յուզում մը, մեր նախնիքներէն ու թերեւս անդայտէն մեզի հասնող պատգամներու նման։ Մեր շունչը դէմանք կուլայ պատերուն։ Եւ դար մը վերջ, հոս եկողները պիտի լսեն մեզ եւ յուզին ու զարմանալի պիտի գտնեն մեզ՝ մեր տոկունութեան, հայրենասիրութեան եւ մեր կորովի մաքառումներուն համար ։

Անոնք պիտի տեսնեն մեզ գունաւոր՝ մեր հաւկիթներուն պէս, կապոյտ Աստուածամօր հագուստին նման, կանաչներ ծաղկած ծառերուն պէս, կարմիր խաչելութեան արիւնով, ոսկի եւ դեղին՝ մեր մագաղաթներուն համաձայն։ Այն բոլոր գոյները որ կը նշանակեն յոյս, սէր, բարեպաշտութիւն, ողորմածութիւն։ Գոյներու խաղ մը անշուշտ, բայց որքան հոյակապ՝ երբ այդ գոյները կը խօսին տառապող եւ յուսացող հոգիներէն։ Պատրանք՝ եւ խորունկ իրականութիւն։

Կը սպասենք բանի մը։

Կը հասնինք քիչ քիչ իմացականութենէն վեր ճշմարտութեան մը։ Կարելի չէ արդարեւ աւելի մեծ ուժ մը գտնել քան գութը անոր՝ որ կարեկցութեամբ նայեցաւ իր խաչին շուրջ դարձող զրահակիր ու յաղթիրան ձիաւորներուն, իրենք զիրենք իմաստուն ու քաջ կարծող քահանայապետներուն եւ դատաւորներուն, որ քար մը կը կրէին միայն սրտի տեղ։ Քար մը որ սակայն շուտով կը փշրէր։ Կարելի չէ աւելի զօրաւոր բան մը գտնել մարդուն մէջ քան ազնուական այդ հասարութիւնը, որ կը մերժէ դռեհիկ անձնամոլութիւնն ու անարդարութիւնը, նախանձն ու մախանքը, բռնակալութիւնն ու դատողութիւնը, մեծամտութիւնն ու վայրագութիւնը։

Հայը ունի այս բոլորը զգալու կարող սիրտը՝ թէեւ այդ սիրտը խոնջ է դարերով քարերուն զարնուելով, թախծոտ է եւ թափառական։ Կը սպասէ այս բոլորին։ Գիտենք թէ չենք կրնար այլեւս բարութեամբ պատասխանել չարութեանց։ Բայց այս բոլորը մեր երիկամունքները այրող կարօտներ են։ Գիտենք թէ կ'անցնին բոլոր գեղեցիկ խօսքերը։ Բայց կը սիրենք բոլոր գեղեցկութիւնները։

Գարուն է դուրսը, ի հարկէ։ Ծաղկած են ծառերը օտար եւ հիւրընկալ երկրին։ Գեղեցիկ են կիները։ Կարօտով պտոյտ մը պիտի լեցնէր մեր թոքերը դաշտերուն օդով, արեւով եւ ծաղիկներուն բոյրերով։ Կը զգանք Զատիկը։ Կը զգանք զայն նոյնիսկ մեծ ոստանին հազար զանգերը լսելով։ Կրնանք ի հարկին մտնել տեղական եկեղեցիէ մը ներս։ Զատիկ՝ ամէն կողմ։ Կրնանք մինչեւ իսկ աւելի գեղեցիկ գտնել այդ օտար եկեղեցին իր գունաւոր ապակիներով, իր հոյակապ սիւներով՝ որ կը բարձրանան ասպետներու պէս, նոճիներու նման, կը տարածեն իրենց ճիւղերը, կը բացուին ալիք ալիք, յիշեցնելով նաեւ մեզի մեր Արծրունեաց արծիւներն ու տուփերը։ Կրնանք ի հարկին Զատիկ ընել սեղանի մը շուրջ։ Անշուշտ, բայց հարազատ Զատիկը հայրենականն է եւ զրկուած ենք անկէ ։

Համաշխարհային է Զատիկը անշուշտ։ Ան ամբողջ մարդկութեան հոգիին խտացումն է, իրապաշտ եւ վերացական, մարդկային եւ աստուածային, այնպէս ինչպէս արուեստագէտը կ'ըմբռնէ՝ բնականին ու գերբնականին միջեւ։ Դրժում է, ուրացում եւ մատնութիւն։ Կը վերջանայ յոյսով եւ խաղաղութեան խոստումով, ուրախութեամբ։ Ամբողջ կեանքն է եւ մեր ուզածն այդ է արդէն եւ ուրիշ ոչինչ։ Օ մարդկային ողեկամութիւնը։ Մեր դարաւոր ձգտումն ալ այդ է։ Բայց Զատիկը ազգային է նաեւ։ Մեր Զատիկը՝ մեր հողին վրայ։ Կը սպասենք որ բացուին հայրենիքին դռները։

Եւ երբ կը յորդին չարականները, երբ մեր սրբազան երգերը կը բանան իրենց ոսկեղէն թեւերը, երբ՝ ալիք առ ալիք կը թաւալին մեր սրտաբուխ եւ անկեղծ աղօթքները, երբ կը շողայ մեր գրաբարը տօնական նիզակներով՝ մեր կարմիր ճակատագրին վերջալուսային երակներուն տակ եւ մեր բացուող մագաղաթներուն հետ կը թրթռան մեր քնարները՝ աչքերուս առջեւ կը բարձրանայ, կը մեծնայ, կ'ազնուանանայ ժամուն բազմութիւնը, գերեզմաններէն վեր եկող հոգիներու պէս, սրտառուչ եւ խռովիչ, հզօր, կերպարանափոխուած։ Անմահութիւն մը կը տեսնեմ ամէնուն ճակտին վրայ։ Հրաշք մը կը տեսնեմ մեր բոլոր գաւառներէն ու բոլոր լեռներէն, Սիւնիքէն եւ Տաւրոսէն, աքսորի ճամբաներէն եկած հոս խռնուած այս ժողովուրդին աչքերուն մէջ։ Մէկը կուլայ՝ կիսամութին մէջ։ Ծեր, հիւանդ, խորտակուած բայց վեհ՝ մեր լեռներէն ինկած ապառաժի մը նման։ Կուլայ ուրիշ մը, կին մը, պարզ, աղքատ, անանուն, բայց իր ցեղին յաւիտենականութիւնը փաստող նոյն մեծութեամբ։ Կը նայիմ եւ յուզում մը կ'անցնի մէջէս։

Տխրութեամբ եւ պատրալիր համակերպութեամբ է որ կը տօնենք Զատիկը, բայց զայն տօնելն իսկ ուրախութիւն է ու գեղեցկութիւն։

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԵԾ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ կը կատարուին Ջեխոսլովաքիոյ սահմանագլուխէն 40 քիլոմեթր հեռու, 150 քիլոմեթր տարածութեամբ ճակատի մը վրայ ։

Մանկութիւն Չունեցող Մարդիկ

ԽՄԲ. — Հատուած մը Ա. Ծառուկեանի նոր գործէն, «Մանկութիւն Չունեցող մարդիկ», ուր ամբողջ սերունդի մը ողբերգութիւնն է որ կը սարսռայ ․ — (Նայիրի, 1949 Յունուար–Փետր.)։

ԵԹԷ ՏՐՈՒԷՐ

Եթէ տրուէր, հոգեվարքի վերջին պահուդ, թէ օր մը եւս կը շնորհուի քեզի այս աշխարհին մէջ, ապրուած կեանքիդ ո՞ր օրը կ'ուզէիր ապրիլ կրկին, է՛յ իմաստուն բարեկամ, Ո՞ր գեղեցիկ օրը անվերադարձ օրերուդ պիտի ուզէիր որ ետ գար ժամանակին խորերէն։ Առաջին սիրոյդ առաջին թրթի՞ռը արդեօք, գերագոյն պսակո՞ւմը յաղթանակիդ երբ փառքդ դափնիի վերածուեցաւ արժանաւոր ճակատիդ շուրջ... Ո՞ր օրդ պիտի ուզէիր որ ետ գար, երջանիկ օրերով հարուստ ո՛վ երջանիկ մարդ, երբ մայրամուտ է արդէն եւ հորիզոնիդ վրայ մութ ստուերները կ'իջնեն...

— Եթէ տրուէր, օ՛, եթէ տրուէր վերապրիլ օր մը կեանքէս, երազի գոյն աչքերով այն քնքոյշ հակը չէր, որ պիտի ուզէի գտնել կրկին. յաղթանակի գինովութիւնս չէր, ներշնչումի մեծ պահս չէր, վայելքի եւ երջանկութեան գիշերներս չէին, առագաստի իրիկունս չէր եւ առաջին զաւկիս առաջին ճիչը չէր... Եթէ տրուէր, օ՛ եթէ տրուէր, մահուան առջեւ օր մը եւս ապրելու կեանք, պիտի ուզէի, որ գար ինծի, մանկութիւնս ...

★

... Մանկութիւն չունեցանք, որովհետեւ Հայ էինք ու որբ էինք։ Մանկութի՞ւն էր կիսամերկ, բոպիկ ու թշուառ մեր գոյութիւնը սալաքարերուն վրայ, ցուրտին ու անձրեւին մէջ, մանկութի՞ւնն էր զրկանքը, անօթութիւնը, արցունքը, անտարբերութիւնը օտարին ու դաժանութիւնը հարազատին...

Մանկութի՞ւն էր օրդ, հէյ պզտիկ Գեւորգ, երբ ամէն գիշեր զարհուրանքի ճիչերովդ կ'արթնցնէիր ամբողջ որբանոցը ու կ'աղաղակէիր, — «եկա՛ն, եկա՛ն» որովհետեւ աչքերովդ տեսած էիր մայրիկիդ ու մեծ եղբօրդ մորթուիլը «մեծ ծառին տակէն անցնող ջուրին քով», ու տեսարանը ամէն գիշեր կը յաճախէր մղձաւանջներովդ լեցուն քունդ ու — «եկա՛ն, եկա՛ն» ...

Մանկութի՞ւն էր աչքերուդ մէջ տեւաբար ծփացող մութ մշուշը փուռերուն առջեւ, ուրկէ բուրող ագահ բացխփումը տաք հացերուն բոյրին դէմ, լեղի լորձունքը չոր կոկորդիդ մէջ, հէ՜յ կաղ Արթին, որ վեց տարեկանիդ արդէն սորված էիր գողութեան բոլոր ձեւերը եւ մուրացկանութեան դժուար արուեստին բոլոր նրբութիւնները։

Մանկութի՞ւն եղաւ օրդ, դուեղ մազերով Սիսակ, երբ խանութին առջեւ դրուած բաց պարկէն կոյտ մը արմաւը առիր փախար, բայց կուտ մը անգամ չկրցար տանիլ, որովհետեւ խանութպանը հասաւ ետեւէդ ու երեք հարուածներուն երկրորդովը ջախջախեց սրունքդ, կշիռքին երկաթ թեւով։ Կաղ չմնացիր, բայց արմաւը չկերար։ Ծալկած տարինք քեզ ու մինչեւ լոյս «մայրիկ, մայրիկ» կանչեցիր...

Հազար էինք, հազարներ էինք, շէնք մը, շէնքեր, ամբողջ թաղ մը ու մեր թաղը քաղաքին վէրքն էր։

Շրջուած էր կեանքը մեզի համար, շրջուած էին օրերը իրենց իմաստէն ու անունէն։ Քրիստոնեայ մանուկներ էինք, բայց Կիրակին չէր որ կը սպասէինք, այլ Շաբաթին։ Կիրակին որեւէ օր մըն էր միւս օրերուն պէս եւ հացը մաս մը աւելի չէր այդ օրը, եւ ոչ ալ արեւը քիչ մը աւելի տաք։ Բայց Շաբաթը Հրեաներուն Կիրակին էր ու մենք հարիւրներով կը թափէինք հրէական թաղամասին նեղ փողոցներուն մէջ ու կը սպասէինք ժամերով, ժամերով, անձրեւին տակ, բոպիկ, դողահար։ Կը սպասէինք յամառ, աներկիւղ, աներես։ Ասեղէ շինուած օրրաններու պատմութիւնը, իրենց խմորին համար մորթած քրիստոնեայ մանուկներուն արիւնը, Հրեաներուն վերագրուած չարչարանքի բոլոր առասպելներ արգելք չէին, որ սպասէինք գոց դռներուն առջեւ եւ աղօթէինք որ դռները բացուին, ներս կանչուինք ճրագը վառելու կամ կրակարանին մոխիրը խառնելու, որպէսզի կտոր մը հաց տան, բուռ մը չամիչ կամ դդումի կուտ ...

Կեանքը այսպէս էր մեր մանկութեան օրերուն ու այդ կեանքը մերն էր։

Ես կը կանչե՞մ մանկութիւնդ, խլլոտ Աբրահամ, որ յօդգամի մը համար մէկ աչքդ վրայ տուիր ու երեք ամիս անթացուպով քալեցիր։ Աչքիդ հանդիպած քարէն չէիր կրնար խուսափիլ գուցէ, բայց պարտէզին պատէն ցատկելդ անճարակութեան գլուխ-գործոց մըն էր ու բնական էր որ այդպէս սուղ վճարէիր։ Զտեսա՞ր մեր փախուստը, երբ կը շուլլուէինք պատէն վեր եւ միւս կողմը իջնելու համար ամբողջ հասակով կը կախուէինք վար, նուազեցնելով տարածութիւնը ու մեր հասակին չափ գեղչելով պատին բարձրութենէն։ Դուն ելար պատին վրայ ու ցատկեցիր մէկէն, իբրեւ թէ ջուր ըլլար տակը։ Կոտրած ծունկիդ պատասխանատուն դուն ես, բայց մեղք եղաւ

աչքիդ։ Զաբթիէպանը այնքան չար մէկը չէր, բայց քարը նետուած էր անգամ մը եւ չէր կրնար ետ դարձնել։ Ապակիէ աչք մը տուին յետոյ քեզի ու վայելեցիր հիւանդանոցին բարիքները լման երկու շաբաթ, բայց կ'ուզե՞ս որ ետ դառնան այն օրերը ...

Որբ չէինք միայն։ Որբութեան տրտում ու խորշակահար դիմակը չկար մեր դէմքին վրայ։ Բարութեան եւ գուրգուրանքի պակաս չէինք զգար։ Հաւաքական դիմագիծ մըն էր մերինը, բիրտ, դաժան, չար։ Կ'ատէինք մարդիկը, կ'ատէինք իրար։ Ստելը, կեղծիքը, խարդախութիւնը մեր զէնքերն էին։ Բնական օրէնք էր ծեծել տկարը, ծեծուիլ զօրաւորէն։ Ափ մը մեծութեամբ հացի կտորի մը համար կրնայինք գզուըտել, խածնել, արիւնել։ Սէրը անբովանդակ բառ մըն էր, ընկերասիրութիւնը մեզի անծանօթ զգացում մը։ Հացն էր մեր ընկերը, բարեկամ, սէրը։

Բարձիս տակէն հացը գողցողը ո՞վ էր, սմսեղուկ Թորոս։ Եկար, ինձմէ աւելի ցաւեցար, Ենովքին վրայ կասկածեցար, առաջարկեցիր որ երթանք միասին ծեծենք Ենովքը։ Գացինք ծեծեցինք։ Բայց երեսուն տարի ետքն ալ ահա ձայն մը ներսէս կ'ըսէ, թէ ծեծը ուտողը Ենովքը եղաւ թէեւ, հացս ուտողը դուն էիր սակայն։ Գիտե՞ս թէ ինչ չարիք գործեցիր այդ անխիղճ արարքովդ, անզգամ Թորոս։ Ամբողջ օր մը անօթի մնալու հաշիւը չէ որ կը պահանջեմ քեզմէ, այսքան տարի ետք։ Անարդար կերպով Ենովքին երեսը ճանկելս չէ, որ խղճի խայթ կուտայ ինծի։ Ի վերջոյ արդարութեան պէս բանի մը կրնամ նմանցնել ըրածս, պնդելով, թէ իրաւունք ունէի գողցուած հացիս համար ամէն ինչ ընելու։ Բայց այդ օրէն ի վեր դէչ փիլիսոփայութիւն մը բոյն դրաւ մէջս եւ աճելով ու ամրանալով, դարձաւ նեղացուցիչ ունակութիւն մը։ Քեզմէ սորվեցայ, թէ բան մըն այսպէս չէ պահել, քանի որ Ենովք մը կամ Թորոս մը կրնայ գողնալ։ Դրամին արժէքը, սեփականութեան կշիռը երբեք չգիտցայ ու սովորութիւն ըրի վաղուան մասին չմտածել։ Ու պատահեցաւ, որ երբ դրամ ունենամ, անմիջապէս ծախսեմ կամ ընկերոջ մը գիրքը տպեմ եւ իմ գիրքս տպելու ատեն Թուղթի համար ուրիշներէն դրամ փոխ առնեմ։ Ահա թէ ինչ չարիք գործեցիր բարձիս տակէն հացս գողնալով, գող Թորոս...

Ո՞ւր ես, ո՞ւր մնացիր։ Կրցա՞ր իրականացնել մեծ երազդ, որուն չքեղ պատկերը գծեցիր աչքերուս առջեւ, երբ Ենովքին հաշիւը մաքրեցինք ու նստանք խոտերին վրայ, ես՝ անօթի ու տխուր, դուն պերճախօս եւ խանդավառ։ — Մեծնալ՝ դրամ շահիլ, դրամ շահիլ՝ հաց գնել։ Հսկայ տաշտ մը ճերմակ հաց պահել տունիդ մէջ եւ ուտել մինչեւ իրիկուն, ուտել մինչեւ առաւօտ, ու Ենովքին — «Գող չուն» — այսչափ չտալ։ Ցուցամատով ու բթամատով եղունգներուն միացած կէտէն Ենովքին գլացած բաժինդ։ Ի՞նչ եղաւ քու բաժինդ կեանքէն... Ո՞ւր ես, Թորոս, ո՞ւր է Ենովքը, ո՞ւր են միւսները, կ'ապրի՞ն թէ մեռան, ճերմա՞կ է իրենց հացը թէ սեւ, կ՞ուշտ կըլլան թէ անօթի ...

Լեւոն մը տեսայ Միլանոյի մէջ, Տուոմոյի հրապարակին վրայ։ Միզարանին սանդուղներուն տակ կօշիկ կը ներկէր։ Ճանչցաւ զիս ու տուաւ անունս։ Ես չյիշեցի իր դէմքը, բայց պատմածներէն որոշ էր թէ մեզմէ էր։ Օրը տասը ժամ կօշիկ կը ներկէ ու շահածին կէսը տեղւոյն վարձք կուտար։ Ցատակ կերպով յայտնեց թէ իր ներկայ դիրքը — միզարանին սանդուղներուն տակ ... — չուզեր փոխել որբանոցի ձրի հացին հետ ...

Վեց զոյգ կօշիկ ներկելու չափ դրամ տուի իրեն եւ ուրիշ թաղ մը գացի ճաշելու, վախնալով որ կրնայ պահ մը ծակէն դուրս ելլել ու տեսնել զիս Տուոմոյի չքեղ ճաշարանին մէջ ....

Ուրիշի մը հանդիպեցայ Փարիզ։ Իսկոյն ճանչցանք իրար։ Մեր սենեակը, վերջին շարքին ամէնէն ծայրը պառկող Յակոբը։ Հարուստ էր, զաւակներ ունէր եւ Ֆրանսացի աղուոր կին մը։ Հայերէն դէչ կը խօսէր ու Ֆրանսերէնը աւելի դէչ։ Իր բազմաթիւ «մօն վիէօ»ներով արտայայտուած հիմնական միտքը այն էր, որ երբ պատերազմը ծագի դարձեալ — կը տեսնես, «մօն վիէօ», անպայման պիտի պայթի պատերազմը եւ ինչեր պիտի ըլլան. կէս քիլօ սուրճը տասը հազար ֆրանքի ծախելու գիտեմ — եւ ռումբերը սկսին տեղալ, երանի թէ ամէնէն խոշորը իյնայ մեր որբանոցին վրայ»....

Ամէն տեղ են անոնք, մանկութիւն չունեցող ընկերներս։ Մեծահարուստներ կան անոնց մէջ, թշուառներ, արուեստագէտներ, յաջողածներ, վրիպածներ։ Կեանքը գաղտնիք չունի այլեւս անոնց համար, օրերը պատրանք չունին, երջանկութիւնը հմայք չունի, որովհետեւ մանկութիւն չունին։

Մարթուած է անոնց անմեղութիւնը կանուխէն, ցամքած է անոնց զգացումներուն յորդ աղբիւրը հեռաւոր օր մը, պաղ դժոխքի մը յատակը։ Կ'երթան, կուգան, կը վայելեն, բայց կորուսած, խաթարուած բան մը կայ անոնց մէջ, անտեսանելի խարանի մը հետքը՝ անոնց մուայլ ճակատներուն վրայ ։

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՊԻՂԱՏՈՍԻՆ ԵՐԵՍԷՆ

Ուրախացողներ եւ տխրողներ իրարու պիտի խառնուին ։

Իսրայէլը, Քրիստոսի դատապարտութեան վճիռը վերաքննելու միտք ունի եղեր։

Ի՞նչ ազնիւ ձեռնարկ։

Հալէպ, Օշականի ազգահանդէսի միջոցին առած է այս լուրը՝ տեղւոյն ժրաջան հովիւ Զարեհ եպիսկոպոս ։

Սրբազանը այս լուրը տալով՝ ապահովցնել ուզած է ունկնդիրները թէ՝ օր մը Օշականի մասին տրուած անարդար վճիռներն ալ պիտի վերաքննուին ...

Ուրեմն, Օշականը, Քաւարանի մէջ երկու հազար տարի մը՝ պէտք է սպասէ վերաքննութեան, պայմանաւ որ Հայերը այդ կարճ ժամանակամիջոցին մէջ, կարենան իրար հասկնալու չափ յառաջդիմած ըլլալ։

Քրիստոսի մասին Պիղատոսեան վճռին վերաքննութի՞ւնը։ Ահա բարդ եւ կնճռոտ խնդիր մը։ Ցեղափոխութիւն մը։

Քրիստոնէական Թրոցքիականութիւն մը, եթէ կ'ուզէք ...

Ժամանակին, հրէական Սինեդրիոնին պահանջած մահավճիռը, եթէ վաւերացուցած ըլլար Պոնտացի Պիղատոս, այսօր, ոչ Երուսաղէմի Ս. Գերեզմանը գոյութիւն կ'ունենար, ոչ անոր շուրջ փայտաշէն վարդապետներ իրարու գլուխ կը պատռէին, ոչ Զիթենեաց լեռը իրարու մէջ բաժնելու վէճեր տեղի կ'ունենային։ Եւ ոչ ալ միջազգային դիւանագիտութիւնը՝ Իսրայէլի նորատունկ պետութեան հետ վէճի կը բռնուէր՝ Երուսաղէմը ազատ քաղաքի վերածելու համար։

Տակաւին։ Ինչ մեծ ծախքերու եւ կռիւներու առաջքը պիտի առնուէր, եթէ Կայիափա քահանայապետը քիչ մը լայնմտութիւն ցոյց տուած ըլլար Պոնտացի Պիղատոս, այսօր, ոչ Երուսաղէմի

Ներկայիս, Եբրայեցիները, կ'ուզեն եղեր վերաքննել Պիղատոսի վճիռը եւ քաղաքացիական իրաւունք տալ Գալիլիացի Քրիստոսին։ Կ'երեւայ այս կերպով իբրեւ ժառանգորդ՝ Գալիլիան կցելու համար նոր Իսրայէլի ։

Ինչ նուրբ դիւանագիտութիւն ...

Եւ եթէ գործադրուի այս որոշումը, պէտք է սկսիլ Յուդայի արդարացումէն։

Այդ պարագային, մենք կ'ունենանք Տէր Յուդա քահանաներ եւ սրբազաններ ալ...

Պէտք է ջնջել Աւագ Ուրբաթի բոլոր արարողութիւնները։ Պետրոսի ուրացումը։ Խաչը իբրեւ նուիրական նշան յարգելու սովորութիւնը՝ որով բարձրաստիճան կղերն ալ, լանջախաչով պարծենալու փառքէն պէտք է զրկուի։ Յովսէփ Արիմաթացին եւ Նիկոդիմոսը պէտք է հրաժարին սուրբերու դասէն։

Տարին անգամ մը, Խաւարման գիշերին միաբանած իրենց ձայնը ցուցադրող տիրացուները ուրիշ զբաղում պէտք է փնտռեն։

Այս ձեռնարկով՝ Գողգոթան պարզ բլուրի մը պիտի վերածուի եւ Մառի Աթմաճեանի «Գողգոթայի Շուշանները» բանաստեղծութիւնը իր հմայքէն պիտի մերկանայ ։

Մեղք պիտի ըլլան Աւագ Ուրբաթի հոգեզմայլ շարականներուն եւ Խթման «Ո՛չինչ է պիտոյ»ին ալ, մեր փոքրիկները իրենց պապային եւ մամային հպարտութիւնը բռնկցնելով, Զատկուան աղուոր նուէրի մը կ'արժանանան ...

Վա՜յ մեր անուշիկ Զատկին։ Ալ երթա՞ն բարո՛վ եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագը։ Ոսկեճամուկ շապիկով տիրացուները։ Տէրպապաներուն տնօրհնէքի եկամուտը ։

Այս դատաքննութեան պատճառելիք վնասները կարելի չէ հաշուել։ Անսահման պիտի ըլլան անոնք։

Ո՛վ Եբրայեցիներ, ի սէր ձեր նորայարոյց հայրենիքին, ետ կեցէք Պիղատոսեան անցած դատը խառնշտկելէ։ Ձեր նախահայրերուն հեղինակութեան ալ վնաս կը բերէ այդ ձեռնարկը, մանաւանդ ձեր առեւտրական եկամուտներուն։

Վտանգը կանխելու է։ Բոլոր եկեղեցիներու կրօնապետները, օր առաջ պէտք է դիմեն ՄԱԿի Պաղեստինեան վէճերու Հաշտարար Յանձնախումբին՝ համոզելու Իսրայէլի կառավարութիւնը որ ետ կենայ, ձեռք քաշէ այդ փշոտ հարցէն, ազատ ձգելով մեզ՝ Զատկուան կարմիր հաւկիթով իրար շնորհաւորել,—Քրիստոս Յարեաւ ի մեռելոց ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՆՇԽԱՐՆԵՐ

Կտակ

Դէ՛, գրի՛, տէր հայր, «Յանուն Հօր եւ Որդւոյ...»
(Այսպէս անիրաւ բա՞ն էք տեսել, տօ.
Կեանքըս մաշելով փող դիզեմ այսքան,
Հիմի իմ ձեռքով տամ սըրան — նըրա՞ն ...
Բայց, դէ, ի՞նչ անեմ, հետըս ո՞ւր տանեմ ...
Գոնէ այս վերջին առուտուրն անեմ,
Գուցէ կաշառեմ Աստծուն ու ազգիս,
Սըրանով փրկեմ անունս ու հոգիս...)
Դէ՛, գրի՛, տէր հայր։ Ուշքըս դեռ վըրէս,
Կտակ եմ անում իմ ազգիս այսպէս ։

Ամենից առաջ, ես իմ կտակում
Իմ մեռած եղբօր որդոցն եմ զրկում.
Կտակ եմ անում, որ նըրանք երբեք
Չուտեն իմ փողից եւ ոչ մի կոպեկ։
Ջուր տեղը իմ դէմ դատ էին բացել ,
Թէ իրանց բաժնին ես եմ տիրացել.
Լաւ էր, որ հազիւ պրծայ կաշառով,
Մարդիկ էլ տեսան՝ ընկել եմ չառով ...

Գրի մեր ժամին մի հարիւր թուման,
Հետն էլ այսպիսի մի անխախտ պայման,
Որ եկեղեցու գաւթում ինձ թաղեն։
Կնոջս համար էլ կողքիս տեղ թողեն ։
Տարին հինգ անգամ պատարագ անեն,
Հոգիս անպատճառ դրախտը տանեն.
Սրանից յետոյ հոգան ինձ վրայ,
Հոյակապ արձան դնեն մարմարեայ ,
Ոսկի տառերով վըրան փորագրած,
Թէ ազգիս համար ինչե՛ր եմ արած ։

Վանքի դպրոցին գրի մի գումար ,
Որ իմ անունով, իմ հոգու համար
Որդեգիր պահեն նըրա տոկոսով,
Ամէն տարի գան խըմբով, հանդիսով
Դամբարանիս վըրայ գովք ու ճառ ասեն,
Ազգի մեծերի շարքում ինձ դասեն,
Պատկերս էլ կախեն դպրոցի պատից,
Թէկուզ մի քիչ ցած մեր հայրապետից։

Ապա այն տունը (որ կեղծ թղթերով,
Հոգիս սեւելով, տուռով ու զոռով,
Իբրեւ պարտքի տեղ, առայ այն խեղճից
Թէ՛ իրան՝ լալով դուրս արի միջից...)
Իմ յօժար կամքով, իմ վերջի օրին,
Այն էլ տալիս եմ մեր Մայր Աթոռին,
Որ Վեհափառը դըրի մի կոնդակ ,
Անունըս սփռէ աշխարհ բովանդակ
Եւ ինձ օրհնանքի այնպէս մի գիր տայ ,
Որ երկնքումն էլ Աստուած հաւատայ ...

Դրանից յետոյ մի գումար գրի
Յօգուտ մեր ազգի խեղճ ու որբերի
Ընկերութեանը բարեգործական ,
Որ գլուխն անշարժ մընայ յաւիտեան ,
Նըրա տոկոսը մեր մեծ տօներին
Բաժնեն (իմ գրկած) խեղճ ու որբերին,
Ամէն մէկին տան մի — մի աբասի,
Որ ուտի — հոգուս ողորմի ասի։

— Հայպա, օրհնուած, տանու տէրտէրին
Ժամուց չե՞ս տալիս քո հոգու խերին.
Քանի վախտ ունես, այդ էլ ասա շուտ ...
Ասա՝ տանըցիք տան լաւ կողոպուտ ,
Ոսկի սըհաթըդ, նոր չորերըդ տան ,
Որ հեշտ անց կենաս դուռն արքայութեան ...
— Լաւ, տէր հայր, այդ էլ քեզ եմ կտակում,
Որ ինձ միշտ յիշես քո պատարագում ,
Դագաղիս վըրայ մի քարոզ ասես,
Թէ ինչ հոգեսէր, մեծ մարդ էի ես...

Այս կտակն արաւ հայ բարերարը
Ու մեռաւ գնաց այն միւս աշխարհը ·
Միշտ երախտագէտ մեր ազգը Հայոց
Նըրան հռչակեց ազնիւ բարեգործ ,
Իր ժամի գաւթում թաղեց ու մարմար
Արձան կանգնեցրեց իր գործքին յարմար,
Վըրան էլ գըրեց պերճ տապանագիր ·
— «Ո՛հ, վըսեմ հոգի, դու խաղա՛ղ հանգիր,
Թէեւ դու մեռար, բայց միշտ քո հոգին
Հսկում է բարձրից քո թշուառ ազգին ...»

Բայց երբ որ գընաց այն միւս աշխարհը
Եւ ուզեց մտնել արդարոց շարքը,
Հանեց օրհնանքի տարած պատճէնը ,
Տէրն մեր կարդաց ու գըցեց դէնը ·
— «Քո սիրտը հանիր, ասաց, հողեղէն ,
Այնտեղ են գրուած գործերըդ ամէն»։
Եւ մարդու սիրտը կարդաց մեր Տէրը,
Ուր տպուած էին նըրա գործերը,
Կարդաց չար գործեր, նաեւ կըտակը ,
Եւ... իսկոյն ղրկեց դժոխքի տակը։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Որբեր են։ Հայ որբեր։ Այն մարդիկը երկրագունդի մարդոց մէջ, որոնք կ'ատեն իրենց մանկութիւնը ։

Այս գիրքը պատմութիւնն է ճմլուած մանկութեան մը ։

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ՔԱՌՈՍԸ

Պոլսոյ Պատր. Տեղապահութեան վէճին առթիւ, Թուրք թերթերը կը գրեն թէ՝ Արսլանեան արք. ձեռնարկներ կը կատարէ, դատարանի յանձնելու համար նորընտիր տեղապահը, Հմայեակ Ծ. Վ. Գախթիարեան։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ընդդիմադիրները ուղած են բռնութեան դիմել, Արսլանեանը վար առնելու համար, սակայն ձեռնհաս իշխանութիւնները չեն արտօնած։

Երկու տեղապահներուն հետ, երկու Կրօն. Ժողովներն ալ կը շարունակեն առանձին նիստեր գումարել եւ որոշումներ տալ, յանուն Պատրիարքարանի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԻ խորհրդային դեսպանը, Սատչիքով, ուրբաթ օր մեկնեցաւ բեռ մը գոյքերով եւ հինգ հետեւորդներով։ Ցարաբերութիւնները լարուած են երկու երկիրներուն միջեւ։

ՋԱԽԱԿՈՂՄԵԱՆ, բայց ոչ-համայնավար հոսանքներն ալ համագումար մը կը պատրաստեն Փարիզի մէջ, յանուն խաղաղութեան, նախաձեռնութեամբ ծանօթ գրագէտ Փոլ Սարթրի եւ ուրիշ ականաւոր դէմքերու։ Բողոքները կը շարունակուին կառավարութեան դէմ, որ որոշած է սահմանափակել միւս համագումարին մասնակցող պատգամաւորներուն թիւը։ Միայն Իտալիայէն 300 պատգամաւորներ ընտրուած են։

ՔԱՐԻԻՂԻ արտադրութիւնը նուազած է Խորհ. Միութեան մէջ, մասնաւորապէս Բագուի շրջանին մէջ, ինչպէս կը հաստատէ նախարարը ինք, Գ. Բայբաքով։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ միջազգայնացումը պահանջեց Պապը, մասնաւոր շրջաբերականով մը, ուր կը շնորհաւորէ արաբական պետութեանց եւ Իսրայէլի միջեւ կնքուած զինադադարները։

ՏԻՄԻԹՐՈՎԻ « հիւանդութեան » առթիւ զարմանազան զրոյցներ շրջան կ'ընեն քաղաքական շրջանակներու մէջ։ Պուլկարիոյ նախկին վարչապետը կը մեղադրուի իբրեւ գործակից Թիթոյի։

ԱԹԷՆՔԻ մէջ գնդակահարուեցան ութ ապստամբներ, որոնց երկուքը կիներ են։ Պետական պաշտօնեաներու գործադուլը կը շարունակուի տասը օրէ ի վեր։

ՇԱԲԱԹԸ ՄԷԿ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲ կը շինուի Մ. Նահանգներուն մէջ, համաձայն ամերիկեան թերթերու տեղեկութեանց։ Եթէ հաւատանք նոյն աղբիւրին, հիւլէական ռումբը չորրորդ տեղը կը բռնէ զաղտնի զէնքերուն մէջ։ Կան ուրիշ երեք զաղտնի զէնքեր, աւելի զերազանց ու կենսական, « չորարձակ փոշի » եւ բոլորովին զաղտնի զէնք մը։ Այդ զէնքերէն մէկուն շնորհիւ, կարելի պիտի ըլլայ եղեր քաղաք մը անբնակելի դարձնել որոշ ատենի մը համար, առանց կործանելու կամ վերջնապէս անգործածելի դարձնելու զայն...

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը փակեց այն օտար վարժարանները որոնք ազատութիւն եւ քարոզչութիւն կ'ուսուցանեն։ Աշակերտները պէտք է յաճախեն պետական վարժարանները։

727 ԺԱՄԷ Ի ՎԵՐ թռիչքներ կը կատարեն երկու ամերիկացի օդաչուներ, առանց տեղ մը կանգ առնելու։ (Նախորդ մրցանիշն էր 726 ժամ, 1939ին)։ Որոշած են հազար ժամի բարձրացնել։

ՍՈՒՐԻՈՅ յեղաշրջումին առթիւ, բանակի հրամանատարութիւնը կոչ մը ուղղելով ժողովուրդին, կ'ըսէ. — « Այսօր վերջ կը գտնէ ամէն անիշխանութիւն։ Փակուեցաւ ամօթալի շրջան մը, լեցուն՝ բռնատիրութեամբ, զեղծարարութեամբ եւ ապօրինութիւններով։ Մինչեւ հիմակուան կառավարութիւնները չահագործումի եւ ճնշումի կառավարութիւններ եղան։ Բոլոր անիրաւութիւնները գործուեցան բանակին աչքին առջեւ », եւն։ (Արեւելք)։

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ապրիլ 14ի իրիկունը Salle Wagramի մէջ կէտերու առաւելութեամբ յաղթեց հանրածանօթ սեւամորթ Embarekի։ Այս վերջին յաղթանակով Հայրապետեան կ'անցնի առաջին շարքին մէջ։ Յաջորդաբար պիտի մրցի աւելի ուժեղ կռփամարտիկներու հետ։ « Փրոֆէսիոնէլ » ըլլալէ ի վեր բնաւ պարտուած չէ, շահելով 11 յաղթանակներ որոնց 7 K. O.։ Նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք։ Ցակոբ

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ, Կիրակի 24 Ապրիլ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. Saint Germain, métro St. Germain des Près։ Մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութեանց ։

Կը նախագահէ՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Կը խօսին Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ ուրիշներ
Կ'երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱԹԱՔԵԼԵԱՆ

★ ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ Ապրիլ 30ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

★ ՇԱՎԻԼԻ մէջ Ապրիլ 23ի գիշերը։

★

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Նիսի՝ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Չաւուշ» խումբին, Հ. Բ. Ը. Միութեան, Հայ Ռազմիկներու Միութեան, եւ Հայ Մարզական Միութեան կողմէ ։

18 Ապրիլ, Զատկին Երկուշաբթի օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Քառլօնեան, 13 rue Maccarani:

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Բոլոր կազմակերպութիւնները հրաւիրուած են։ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

★

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ազգ. Միութեան եւ հոգաբարձութեան ու Վալանսի շրջակայից վարչութեանց կողմէ, ԱՊՐԻԼ 22, ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ։

Պիտի խօսին Գ. Գ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ (Փարիզէն), Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Մարսէյլէն) ։

Մարզական մեծ մրցումներ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
STADE ATLANTIC
ԱՅՍՕՐ ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՎԱՂԸ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

Բոլորդ մարզադաշտ ծափահարելու մեր մարզիկները ։

Վալանսի մէջ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ կը տօնուի այսօր, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ Ակումբին մէջ։ Կը խօսի Գ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ։

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ

Հայ հասարակութեան ուշադրութեան կը յանձնենք որ Գ. ԺՕԶԷՖ ՏՈՍՏՈՂՐՈՒԵԱՆԻ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ

Լաւագոյնն է հարսնիքներու եւ պարահանդէսներու համար ։ Դիմել անձամբ կամ գրաւոր. — Հասցէն՝ 163 rue Paul Bert, Lyon:

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Հիւս. եւ հարաւային Ամերիկա եւ Արեւելք
Որեւէ ընկերութեան նաւով կամ օդանաւով մեկնելէ առաջ ձեր տոմսերուն համար՝
Դիմեցէք ԵՂԻՇԷ (ԺԱՆ) ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
որ 30 տարուան փորձառութիւն ունի
AMERICAN LLOYD
48 rue de la République, Marseille
Հեռաձայն C. 47-22։ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ՁՐԻ ԿԸ ՏՐՈՒԻ

TAPISSIER

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
23 rue Pelleport , PARIS (20) métro Gambetta

Եթէ կ'ուզէք մաքուր աշխատուած թիկնաթոռներ, պրիճներ եւ սոմիէ շինել տալ, դիմեցէք ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻՆ, որ կը ստանձնէ նաեւ տեղւոյն վրայ ամէն կարգի նորոգութիւններ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Ղազարոս Քէչիշեան եւ իր զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Մաքսուտեան գերդաստանին՝ Կիպրոս իրենց մօր Տիկին ՄԱՐԻ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆի զառնաղէտ մահուան առթիւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ենթակոմիտէներ «Արամ», «Արղութեան», «Արծիւ», «Զաւարեան», «Վարդան», «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէներու եւ Եգիպտացի կոմիտէի անդամները այս ուրբաթ (ապրիլ 22) ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes: ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ։

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ.Յ.Դ. « Ակնունի » Ենթ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի (20 ապրիլ) իրիկուան ժամը 9ին։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameame – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

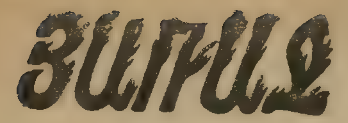

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վերամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 20 Avril 1949 Չորեքշաբթի 20 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5825-Նոր շրջան թիւ 1236

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

Խաղաղութեան համագումարը

Այսօր, չորեքշաբթի, 20 ապրիլ, կը բացուի Խաղաղութեան Կուսակիցներու Համագումարը, Փարիզի մէջ, Սալ Փլէյէլ, նախաձեռնութեամբ համաշխարհային եւ ուրիշ ձախակողմեան հոսանքներու։ Ժողովը պիտի տեւէ երեք օր, իսկ փակումէն վերջ, կիրակի, հրապարակային ցոյց մը տեղի պիտի ունենայ Սթատ Պըֆալոյի մէջ, ուր հարիւր հազար ունկնդիրներ կը սպասուին։

Արտասահմանի պատգամաւորները մեծ մասով Փարիզ հասած են արդէն։ Երէկ առտու կը սպասուէր իտալական պատուիրակութիւնը, որ ամէնէն բազմամարդը պիտի ըլլայ, 770 հոգի, ներկայացնելով 12 միլիոն քաղաքացիներ, ինչպէս կը գրէ «Իւմանիթէ»։

Խորհրդային պատուիրակներուն մէջ կը գտնուին գրագէտներ Ֆատեյեւ եւ Իլիա Էրէնպուրկ, Մոսկուայի գիտութեանց Ակադեմիային փոխ նախագահը՝ Վոլգին, գիտնականներ, ակադեմականներ, մետրոպոլիտ Կրուտիցկի, թատրոնագիր Տուրսուն զատէ եւն. (Ն. Զարեանի մասին ալ կը խօսուի, բայց ստոյգ տեղեկութիւն չունինք)։

Չեխոսլովաքիա նշանակած է 70 պատգամաւորներ, Լեհաստան 67, Ռումանիա 40, Հունգարիա 87 եւն.։ Անգլիական եւ ամերիկեան պատուիրակութիւններն ալ բազմանդամ են։ (Անգլիականը՝ 400 հոգի)։ Կը հաստատուի թէ Ֆրանսայի ներքին գործերու նախարարութիւնը կրճատած է անցագիրներու թիւը՝ կարգ մը երկիրներու համար։

Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու թերթերը կ'ուզեն համաշխարհային հանգամանք մը տալ այս ձեռնարկին, տարածելու համար իրենց գաղափարները։

Պատգամաւորներուն ընդհ. թիւը կը հաշուեն 2000 հոգի, 52 երկիրներէ։ Անշուշտ պատկառելի թիւ մը պիտի կազմեն Ֆրանսայի ներկայացուցիչները։

★ Ներքին Նախարարութիւնը մերժեց անցագիր տալ երկու իտալացի երեսփոխաններու որոնք նախապէս արտաքսուած էին Ֆրանսայէն։

★ Բրիտանական պատուիրակութեան մէջ կան 100 ներկայացուցիչներ արհեստակցական Միութեանց, 30 հոգի գործարաններէ, 80 ներկայացուցիչներ կանացի կազմակերպութեանց, քանի՝ անգլեւխորհրդային ընկերութեան, 60 հոգի՝ ուրիշ կազմակերպութիւններէ եւն.։ Պիտի մասնակցի նաեւ Քէնթըրպըրիի «կարմիր աւագերէցը», Տօքթ. Հ. Ճոնսըն։

★ Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ ամերիկեան պատուիրակութեան գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ բարեկամութիւն հաստատել Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան միջեւ։ Իրենց առաջին գործը պիտի ըլլայ ձաղկել զինարշաւը եւ պատերազմական յարաճուն վարկերը։ Ամերիկացի արուեստագէտ մը պատասխանելով այն դիտողութեան թէ համայնավարական ձեռնարկ մըն է այս համագումարը, յայտարարեց.

— «Եթէ սատանան ինք խաղաղութեան համագումար մը սարքէ եւ վստահ ըլլամ թէ իսկապէս խաղաղութիւն կ'ուզէ, ես կը միանամ եւ միասին կ'աշխատիմ խաղաղութեան համար»։

★ Ամերիկուհի մը, ծերակուտական, կ'առաջարկէ կիներու համագումար մը հրաւիրել, Ռուսերու մասնակցութեամբ, ապահովելու համար խաղաղութիւնը։ Իր կարծիքով, կիներըկրնան գլուխ հանել խաղաղութիւնը, հոն ուր այրերը կը ձախողին։ «Այրերը ամէն պատեհութիւն վայելեցին։ Կիները կրնան խուսափիլ այն երեւոյթներէն որոնք վտանգաւոր անելէն դուրս սահեցնել են այրերը այս պահուն»։

ՉԱՏԿԻ ՏՕՆԵՐԸ անսովոր տաքի մը — շուքի մէջ 32 աստիճան — հանդիպած էին այս տարի։ Այնպէս որ, դժուար էր զանազանել, — ապրի՜լ թէ յուլիս ամիսներուն մէջ կը գտնուինք։ Փարիզը գրեթէ պարպուած էր, երկու միլիոն հոգի օդափոխութեան գացած ըլլալով։ Միեւնոյն ատեն հազարաւոր օտար շրջիկներ եկած էին։

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ ԵՒ ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ փոխադարձ օգնութեան դաշնագիր մը կնքեցին, քսան տարուան համար։

ՊԵՐԼԻՆ 13.000 թոն պաշար ստացաւ 24 ժամուան մէջ, օդանաւերու միջոցաւ, իսկ Ուրբ. օր՝ 8923 թոն, ինչ որ մրցանիշ մը կը համարուի։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Գ. Պատգմ. Ժողովը

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Գ. Պատգմ. ժողովը գումարուեցաւ Միւթիւալիթէի մէջ, շաբաթ առտու եւ փակուեցաւ երկուշաբթի գիշեր, մեծ խանդավառութեամբ։ Միայն Մարսէյլէն եկած էին տասը պատգամաւորներ, որոնց մէկը ընկերուհի։ Փարիզի քանի մը շրջաններն ալ ունէին ընկերուհի պատգամաւորներ։

Ժողովը քննելով Նոր Սերունդի միամեայ գործունէութիւնը, բարոյական եւ նիւթական կեդրոնէն մինչեւ ամէնէն համեստ մասնաճիւղերը, ջերմապէս գնահատեց կատարուած աշխատանքները։ Յետոյ կազմեց յառաջիկայ տարեշրջանի գործունէութեան ուղեգիծը, որուն համաձայն նորընտիր Կեդր. Վարչութիւնը պիտի ջանայ աւելի զարկ տալ նոր սերունդին փրկութեան գործին։

Ժողովին փակման առթիւ, երկուշաբթի գիշեր սեղան մը սարքուած էր «Սասուն»ի ճաշարանին մէջ, ուր խանդավառութիւնը կրկնապատկուեցաւ ճառերով, երգերով եւ արտասանութիւններով։

Մանրամասնութիւններ յաջորդով։

★ Գաւառէն եկած պատգամաւորները երէկ այցելեցին Հ. Յ. Դ. Թանգարանը։

Նոյեան տապան կը փնտռեն

«Գիտութիւն Արարատի վրայ»

Միջազգային մամուլին հետ, Թուրք թերթերն ալ կը հաստատեն թէ 12 հոգինոց - ամերիկեան մարմին մը Թուրքիա պիտի հասնի մօտերս, քննութիւններ կատարելու եւ Նոյեան տապանը գտնելու համար Արարատի վրայ։ Ճամբորդութիւնը պիտի սկսի յունիս 1ին եւ պիտի տեւէ չորս ամիս։ Նախապէս 200.000 տոլարի ծախք մը նախատեսուած էր, բայց յետոյ զեղչուեցաւ 50 հազար տոլարի։ Աստուածաշունչի ընկերութեան նախագահը, Տօքթ. Սմիթ, վստահ է թէ տապանը կը գտնուի Արարատի լերան վրայ, սառերու մէջ ծածկուած։

Այս լուրին առթիւ, Մոսկուայի ռատիօն ապրիլ 17ին յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա կ'ուզեն օգտագործել Աստուածաշունչը, լրտեսութիւն կատարելու համար Արարատի վրայ։ Իր բացատրութեանց համաձայն, «զուգադիպութենէ աւելի բան մըն է որ Արարատ լեռը կը գտնուի ճիշդ Խ. Հայաստանի սահմանին վրայ, սքանչելի տեսարան մը պարզելով դէպի խորհրդային երկիրը»։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Էկըրթըն Սայքս, բրիտանական արշաւախումբին վարիչը, երկարամեայ լրտես մըն է, եւ երբեք չէ հետաքրքրուած հնագիտական խնդիրներով, մինչեւ այս վերջին պաշտօնը։ Ան գործած է Վարշաւայէն եւ Թէհրանի մէջ։

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, անգլիականէն զատ, ամերիկեան մարմին մը եւս կազմուած է, ինչպէս եւ եւրոպական արշաւախումբ մը, առաջնորդութեամբ Հոլանտացիի մը։ Անթելի խօսնակը յայտարարեց.

— «Այս մարդոց համար արժէքշունի սա իրողութիւնը թէ Արարատ լեռը շատոնց խուզարկուած է աշխարհագիրներու կողմէ։ Անգլեւամերիկեան գաղտնի գործակալները չքմեղանք մը գտնելու համար կառչած են Հին Կտակարանին... Կը նշանակէ թէ երեւակայութեան պակասէ կը տառապին, եւ չեն կրնար լաւագոյն չքմեղանք մը գտնել քան Նոյի առասպելական տապանը, երբ արշաւանք մը կը պատրաստեն խորհրդային սահմանին մօտ»։

★ Անգլիացի խուզարկուն, Է. Սայքս անմիջապէս պատասխանելով այս մեղադրանքներուն, յայտարարեց թէ ինք իրապէս Նոյի տապանը պիտի փնտռէ ծրագրուած ճամբորդութեամբ, ինչ որ ալ ըսեն Ռուսերը։ Ինք եւ Տօքթ. Սմիթ առնէք մը ի վեր դրամ կը հաւաքեն, այս նպատակին համար։ Ինք համոզուած է թէ տապանը Արարատի վրայ է տակաւին։

Սայքս, Տօքթ. Սմիթ եւ Հոլանտացին թրքական հողին վրայ պիտի մնան։

Բանակցման զրոյցներ

ՊԵՐԼԻՆԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐՆԱ՞Յ

Երկու երեք օրէ ի վեր բաբենշան զրոյցներ կը շրջին, որոնք եթէ հաստատուին, մեծ քայլ մը առնուած պիտի ըլլայ, խաղաղութեան ճամբուն վրայ։

Անգլեւսաքսոն մամուլը կը գրէ թէ՝ հակառակ Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակներուն լռութեան, հետզհետէ դետին կը շահին այն զրոյցները թէ Ռուսերը տրամադիր են վերցնելու Պերլինի պաշարումը։ Նոյնիսկ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան մէջ, որ ընդհանրապէս զգուշաւոր է, դիտել կուտան թէ «զրոյցները այնքան շատ են եւ այլազան որ, առայժմ չեն ուզեր խօսիլ»։ Այս ալ յուսատու պարագայ մը կը համարուի։

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէր Շուման, որ նոր կը վերադառնար Ուաշինկթընէն, յայտարարեց լրագրական ասուլիսի մը մէջ.

— «Պերլինի պաշարումը վերցնելու» մասին շրջած լուրերը պարզապէս զրոյց են. բայց զրոյցին գոյութիւնն ալ մեծ բան է»։

Ֆրանսայի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Ռուսերը պիտի վերցնեն պաշարումը, իբրեւ առաջին քայլը քառանդամ խորհրդաժողովի մը։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պերլինի պարենաւորման յաջողութիւնը օդանաւերու միջոցաւ, ռուսական շրջանին տնտեսական դժուարութիւնները եւ Ատլանտեանի դաշինքը համոզած են Մոսկուան թէ պարտաւոր է տեղի տալ Պերլինի հարցին մէջ։

Շրջած զրոյցներէն մէկը այն է թէ Պերլինէն դէպի Ուաշինկթըն ճամբայ ելած է զօր. Մալինին, Գերմանիոյ խորհրդային բանակին նախկին փոխսպարապետը, կեղծ անունով մը։ Իբրեւ թէ զօրավարը ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ որուն համաձայն Պերլինը չէզոք քաղաքի մը վերածուելով, պիտի դրուի Միացեալ Ազգերու հովանաւորութեան տակ։ Ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէր թէ ՄԱԿի խորհրդային պատուիրակը, Մալիք, առաջարկած է Մ. Նահանգներու պատուիրակին՝ ժողով գումարել մասնակցութեամբ չորս պետութեանց, քննելու համար Պերլինի պաշարման եւ դրամական խնդիրները, Գերմանիոյ միացումը եւ դաշնակից բանակներուն պարպումը։ Բայց Պ. Մալիք հերքեց այս լուրերը։

Կարգ մը թերթեր ալ դիտել կուտան թէ արեւմտեան դաշնակիցները լրացուցիչ տեղեկութիւններ պահանջած են Խ. Միութեան առաջարկներու մասին։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ արեւմտեան Գերմանիոյ համայնավարները պարզելով Պերլինի փոխադարձ պաշարման հետեւանքները, խնդրած են Ռուսերէն անմիջապէս լուծել այս հարցը։ Այս իմաստով տեղեկագիր մը ներկայացուցած է արեւելեան Գերմանիոյ տնտեսական յանձնաժողովը։

★ Պ. Ռոպէր Շուման մամուլի ասուլիսին մէջ ըսաւ թէ Ատլանտեանի դաշինքը «աննախընթաց կարեւորութիւն մը կը ներկայացնէ։ Առաջին անգամ է որ այսքան ստուարաթիւ ազգեր յանձն կ'առնեն օգնել փոխադարձաբար, առանց հրաժարելու իրենց գերիշխանութենէն, քանի որ, ամէն պարագայի մէջ, իրենց խորհրդարաններուն կարծիքը պիտի առնեն»։

Արաբական զինակցութի՞ւն Թուրքիոյ դէմ

Միջազգային մամուլը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ արաբական երկիրներու միջեւ կատարուած խորհրդակցութեանց։

Գաղտատէն կը հեռագրեն թէ բանակցութիւններ կը կատարուին Իրաքի, Սուրիոյ եւ Անդրյորդանանի միջեւ, զինակցութիւն մը կնքելու համար։ Այս ձեռնարկին առաջին քայլը կը համարուի Իրաքի վարչապետին՝ Նուրի փաշայի այցելութիւնը Դամասկոս, խորհրդակցելու համար զնդ. Հիւսնի Զայիմի հետ։ Իրաքի քարոզութեանց նախարարութեան ընդհ. տնօրէնը յայտարարեց թէ Իրաքի զօրքը պիտի օգնէ Սուրիոյ բանակին, եթէ յարձակում կատարուի Իսրայէլի կողմէ։

Կ'ըսուի թէ Նուրի փաշա հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է Գահիրէի մէջ.— Հրէական պետութեան մը գոյութիւնը Պաղեստինի մէջ սպառնալիք մըն է ապագայ արաբական աշխարհին համար։ «Պէտք է զօրացնենք բարեկամութեան կապերը արաբական պետութեանց միջեւ»։

Ազգամ փաշա, Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, նոյնպէս Դամասկոս այցելեց։ Նուրի փաշայի կ'ընկերանային Իրաքի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը եւ սպարապետը։ Գահիրէի «Էլ Ահրամ» թերթը կը գրէ թէ Իրաքի եւ Սուրիոյ ներկայացուցիչները խորհրդակցած են իրենց բանակներուն հրամանատարութիւնը միացնելու եւ միացեալ զինուորական խորհուրդ մը կազմելու համար։

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, եթէ զինակ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

(31րդ տարեդարձին առթիւ)

Հայ ազատագրութեան եւ զինուորական պատմութեան փառաւոր էջերէն մէկը կը կազմէ Ատրպատականի հերոսամարտը:

Կսկիծով, արցունքով, բայց եւ արդար հպարտանքով կը վերյիշեմ մեր դիւցազնը, յարգանքի եւ երախտագիտութեան անխառն զգացումով՝ պղտոտուածց մը խունկ դնելով ցեղին արիւնափառ խրճակամանին մէջ:

Վա՜յ ուրացողներուն եւ օտար կուռքերու ծնրադրողներուն, որոնց երակներուն մէջ սառկական արիւնը կը լերդանայ եւ որոնց ճակատներուն վրայ դասալքութեան ամօթանքը դեռ կը մնայ անջնջելի:

Ահա Կոստին մեր անմահ, Սամսոնին խմասուտ, Չիրօն եւ Սաքօն «արի-արանց», Ալէքսանն միշապաքաղ, Գեղամը հեզաբարոյ եւ սպարապետը՝ Համբարձում Մելքումեանը:

Ահա զինուորեալները քաջամարտիկ, Վաղարշակը խրոխտ եւ աներկիւղ, Մոկացի Համբարձումն առնագեղ, Ոզմեցի Աւօն առիւծացեղ եւ դեռ ուրիշնե՜ր, տասնեակներով եւ հարիւրակներով պատնէշին վրայ արնաշաղախ, Նահանջի ճամբին՝ յոգնաբեկ կամ կռիւէն վերջ անհնչացած:

Ողջակէզնե՜ր ազատութեան, որոնք չեչտակէ նայեցան մահուան աչքերուն, մարտնչեցան օրհասական եւ անհաւասար կռիւներու մէջ եւ յաղթանակեցի՜ն...

Փա՜ռք բոլորին, յայտնի եւ անյայտին...

★

Երեսուն եւ մէկ տարի առաջ, երբ մեր դարաւոր թշնամին իր հրէշային ծրագիրը պիտի գործադրէր նաեւ Արարատեան դաշտի հայութիւնը բնաջնջելու, չարաչար ձախողեցաւ:

Վասնզի, երկու «անպարտելի» բանակները ութ ամիս չարունակ տառապեցան Ատրպատականի հայ եւ ասորի հերոսներու ուժգին բախումներէն, որոշուած ժամանակին չհասան Երեւան: Այն ատենէն որ, չատեր «խաչընրգա գուրպամ օլայըմ» կ'աղաղակէին:

Դերերը փոխուած էին՜:

Թուրքերէն առնուած թնդանօթները երկնցան մեր վրաններուն առջեւ: Եւ հազարաւոր «ասկեար»ներ գերի բռնուեցան գլխիկոր:

— «Ասոնք մեր ճանչցած Հայերը չեն», կը գրէր Ալի Իհսան փաշան, իր ազգականին:

—«Հայը քաջ է, երբ զինուած է», կ'ըսէր Նուրի փաշան, որ դեռ քանի մը չաբաթ առաջ ողջ ողջ վառեցաւ իր զինարանին մէջ, Պոլիս:

Կռիւնե՞րը. — Կատաղի էին եւ ճակատագրական, փրկարար մեզի համար:

Կռիւներ Ճարի-Գալէի մէջ, աչիրաթապետ Սըմկօի 2000է աւելի զինեալ ձիաւորներու հետ:

Շաքարեազի սառոտը «Արչատի Հիւմայուն»ի 4000 Կազակներու հետ, Կոտոյի ձորին մէջ, Տիլիմանի պարիսպներուն տակ:

Կռիւներ՝ Ուրմիոյ մօտերը, Քեարիմապատի, Պապաուլի գետին եզերքը, Դաշակիլի բարձունքներուն, Ուչնիի. Սօուջ-Պուլաղի շրջանները՝ Թրքական 30,000է աւելի կանոնաւոր զօրքերուն հետ:

Հերոսութիւն է կռուիլ տասնապատիկ, հարիւրապատիկ աւելի ուժ ունեցող թշնամիին դէմ, բայց հերոսութեանց հերոսութիւնն է երբ՝ զինուորը հարկադրուած է կռուիլ իր տառապակոծ ժողովուրդի անզէն զանգուածով շրջապատուած:

Կռի՜ւ է Սային-Ղալայի դաշտին մէջ: Լեռնապատառ կը ճչան կիներ եւ աղջիկները, կը դողան ծերունիներ եւ պառաւները:

Ահա պառաւ մը, արիւնաշաղախ, պղտոր ակնաբիւրներով ու չրափնէլէն պատռտուած կուրծքով:

Ահա ծծկեր մը, սպաննուած մօրը ստինքներուն գամուած, կուլայ ու կը ծծէ:

Երիտասարդ մը՝ եօթը գնդակէ վիրաւոր, բայց զէնքին փարած վերջին փամփուշտները կը կրակէ:

Մարդկային բազմութիւնները կը տարուբերին փոթորիկէն քշուած տերեւներու նման: Բաց դաշտի մէջ, թշնամիի ռումբերու եւ գնդակներու տեղատարափին տակ:

Բռնաւորը իր կատաղութիւնը կը փորձէ, բայց անվհատ են հայ զինուորը, հայ հայդուկը:

Ահա Լեւոն Շաղոյեանը, որ գրոհ կուտայ թշնամիի վրայ: Քանի մը վայրկեան եւս, եւ ճեղքուած է պաշարման օղակը: Թշնամին փախած է:

★

Դաշտերը լռ՜ւռ են եւ լեռները կը սեւնան կամաց-կամաց:

Մեռելներ կան, բայց թաղում չկայ, պատանք չկայ: Տեղ մը, երիտասարդ զինուոր մը իր նշանածը իր վերարկուով կը պատանքէ: Տեղ մը, ժայռին կուրծքը կը պատռեն խարոյկ չինելու համար:

Դաշտին մէջ, սիրելիներու, հարազատներու դեռ տաք դիակներուն վրայ կ'երդնուն «կռուիլ մինչեւ վերջնական յաղթանակն ու ազատութիւն»:

Հոս, ծխոտած հրացէնները կը մաքրեն նոր կռիւներու համար: Հոն՝ վիրաւորները կը դարմանուին:

Կռիւ ամէն օր եւ ամէն ժամ:

Եւ միշտ առաջին գիծերու, կրակի գիծերու մէջ են բոլոր անոնք որ իրենց հարազատներու անթաղ դիակները համբուրելու պատեհութիւնն իսկ չունեցան:

Շաբաթներ, ամիսներ քալեց «Նահանջ բիւրուց»ը Վասպուրականէն Ատրպատական, Սօուջ-Պուլաղէն Սային-Կալա ու մինչեւ պատմական Եկբատանը:

Ատրպատականի հերոսամարտը հայ եւ ասորի բախտակից ազգերու բեկորներուն համագործակցութեան լաւագոյն օրինակը հանդիսացաւ:

Այդ հերոսամարտը անգամ մըն ալ փաստեց որ ուժին միայն ուժով կարելի է փոխարինել եւ սեփական բազուկին ու զէնքին միայն պէտք է ապաւինիլ:

Ատրպատականի եւ Վասպուրականի հերոսամարտները հաստատեցին, որ բռնութիւնը խորտակելի է եւ բոլոր բռնաւորները անխտիր ջարդուփչուր եղած են ու պիտի կործանին, ազատատենչ մարդկութեան արդար ու մահացու հարուածներու տակ:

Ատրպատականի հերոսամարտը փրկեց 75,000է աւելի հայ եւ ասորի բեկորները ստոյգ բնաջնջումէն եւ ամենադօրեղ ազդակներէն մէկը դարձաւ «Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան գործին համար»:

«Իմ եւ Նուրի փաշայի բանակները 1918ի մարտին պիտի շրջապատէին Երեւանը, Ատրպատական ապստամբած վանեցի եւ տեղացի Հայերու, ինչպէս նաեւ Ասորիներու կռիւները ութ ամիս զբաղեցուցին մեզ: Խեղճ Վէհիբ փաշան միայնակ մնաց եւ Հայերը իշխանութեան տիրացան», գրեց Ալի Իհսան փաշան «Թէվհիտ Էֆքեար»ի մէջ:

Ահա նաեւ հերոսամարտին ամենամեծ արժէքը՝ թշնամի հրամանատարին իսկ վկայութեամբ:

ԱԶԳԻՆ

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՇՈՒՐՋ

Ա.

Գրասէր բարեկամ մը, անցեալ օր խօսակցութեան մը ընթացքին դիտել կուտար թէ չա՜տ կը զբաղինք, չա՜տ կը մտահոգուինք լեզուական հարցով, երբ աշխարհը կ'եռայ անստուգութեան կաթսային մէջ, նոր եւ ահաւորութեան տեսակէտէն աներեւակայելի պատերազմի մը հաւանական նախօրեակին: Իր կարծիքով բիւզանդական վէճ մը, ո՛չ աւելի: Զբաղացքի եւ ջախջախի պատմութիւն:

Զրաժնեցի իր տեսակէտը: Ըստ իս, բաւարար չափով չենք արծարծեր լեզուի բարդ հարցը: Եթէ ուչադրութեամբ հետեւինք, պիտի տեսնէք որ, ընդհանրապէս դաշնակցական մամուլն է զայն իր մտահոգութեան առարկան դարձուցած, գլխաւորութեամբ «Յառաջ»ի եւ «Յուսաբեր»ի:

Պարբերաբար հարցը քրքրելով վնաս մը կ'ունենա՞նք:

Բնա՛ւ երբեք: Օգո՞ւտ, անկասկած:

Սակայն նիւթը ընդլայնելէ առաջ, թոյլ տուէք յետադարձ ակնարկ մը նետել:

Նախ, ի՞նչ է լեզուն:

Առանց ակադեմական վէճերու մէջ մտնելու, մեր սիրելի Նարդունիին ձգելով գիտական, պատմական բացատրութիւնը, պարզ է թէ, մարդկութիւնը իր խանձարուրին մէջ, իր նմաններու հետ առաջին չփումին իսկ, ուզածը դիմացինին հասկցնելու, անոր մտածումը հասկնալու համար պէտքը զգացած է բացատրելու եւ բացատրուելու գործիքի պահանջքին: Նախնական մարդը դիմած է մատներուն, դէմքի արտայայտութեան, իսկ ամէնէն առաջ բերնին մէջ գտնուող մսի կտորին, որովհետեւ բնազդաբար հասկցած է անոր ձայն հանելու կարելիութիւնները, զարգանալու հնարաւորութիւնները: Աւելցնենք նաեւ, կենդանական շրջանէն իր հետ կը բերէր արդէն զայն գործածելու սովորութիւնը: Սուլող թռչունը, մլաւող կատուն, հաչող շունը, այս ձեւով կ'արտայայտէ իր ներքին բնախօսական վիճակը: Այսօր գիտութիւնը անվիճելիօրէն կը հաստատէ, որ բոլոր կենդանիները ձայնի ելեւէջներով կը խօսին իրարու հետ, ու կենդանական աշխարհի կատարելագործուած տիպարը՝ մարդը, լեզուն բերնին մէջ դարձնելով ուրիշ բան չըներ եթէ ոչ ձայներու միջոցաւ իր կիրքերն ու մտածումները արտայայտել:

Այս քանի մը սովորական օրինակները յիշեցի, որովհետեւ, ինծի համար ան, լեզուն միշտ եղած է ու կը մնայ միջոց մը, գործիք մը հասկցնելու եւ հասկցուելու:

Դարերու ընթացքին եթէ կենդանիները մնացած եւ նոյնը, մարդոց հոգեկան, նիւթական պահանջքներու աճումին հետ, մարդկութեան զարգացման համընթաց, լեզուն եւս ճոխացած է, հարստացած, հասնելով իր ներկայ վիճակին:

Արդ, երբ բոլորս ալ համաձայն ենք, որ լեզուն ինքնին նպատակ չէ՝ այլ միջոց, մեր լեզուին ծայրը եկած առաջին հարցումը կ'ըլլայ հետեւեալը. — Կարեւորութիւն ունի՞ն անոր գեղեցկութիւնը, մաքրութիւնը:

Անկասկած այո՛:

Քարէ դարու մարդկութիւնը փայտին ծայրը անցուցած կայծքարէ կացինովը չէր կրնար երկաթէ կամուրջներ նետել գետերուն վրայ, հողեկառքին գիծերը դարձնել, քաղաքակրթութեան փառաւոր կոթողները բարձրացնել: Քարէն՝ պղնձ, պղնձէն՝ երկաթ գործիքին կրած փոփոխութիւնը կը գտնենք բնական: Ամենասովորական բանին մէջ գեղեցիկը փնտռելը եղած է մարդկային կիրքերէն մին: Մտնենք թանգարաններէն ներս, միրճուինք հին դարերու խորը եւ կը գտնենք գործիքներ ժանեակի պէս բանուած, պըչրուհիի նման գոյնզգոյն ներկուած: Այսօր գործիք մը գնած ատեն, տոկունութեան, գործնականին չափ կը փնտռենք նաեւ գեղեցկութիւնը, աչքին հաճելի ձեւը:

Այս՝ դեռ չօշափելի, չոր նիւթին համար է. իսկ լեզուն, գլխաւորաբար գործիքն է աննիւթական, զգացական աշխարհին, ուրեմն աւելի բարդ, ճոխ, ընդարձակ տարածութիւն մը կ'ընդգրկէ եւ պէտք է ըլլայ նոյն համեմատութեամբ տոկուն, հարուստ, գեղեցիկ:

Հաւանական է նախնական մարդուն բառարանը կը բաղկանար 20—30 միավանկ բառերէ: Ինքզինքը բացատրելու համար աւելի աւելիին պէտք չունէր: Արդի մարդը անբաւարար կը գտնէ հարիւրէն երկու հարիւր հազար բառերը ու նորերը կը չինէ ամէն օր: Գաղափար մը տալու համար թուանշաններով խօսինք:

Անցեալները «Հայրենիք» օրաթերթին մէջ փոքր վիճակագրութիւն մը կար: Խորհրդային Հայաստանի Ակադեմիային անդամ՝ հանգուցեալ Ս. Մալխասեանի «Բացատրական Բառարան»ի համաձայն, մենք ունինք 120 հազար բառ: Ասոր վրայ պէտք է աւելցնել վերջին յիսնամեակին մեր լեզուին մէջ մտած տասը հազար բառերը: Անգլերէնը ունի 155 հազար, ռուսերէնը 140 հազար են:

Բառերը իրարու կապելու համար, առաջին օրէն իսկ օրէնքներ են հաստատուեր, ուրկէ քերականութիւնը: Այդ օրէնքները չեն քարացած՝ այլ անընդհատ փոխուած, յարմարած միջավայրին, պատմական ազդակներուն, միշտ աչքի առջեւ ունենալով հարուստը, գեղեցիկը:

Արտայայտուելու գործիքը բաւական զարգացընելէ վերջ, մարդկութիւնը լա՛յն բացեր է այլեւս իր մտածումներուն, զգացումներուն ծորակը: Աղդուեր է բնութենէն՝ լուսնակը, գետն ու անտառն է երգեր: Արբունքի է հասեր, երգեր է սիրուհին ու կինը: Կռիւներու մէջ հերոսութիւն է տեսեր, ու գոռ բառերով աստուածացուցեր հերոսները: Հանդիպեր է իր եւ ուրիշին տառապանքին ու ինքնամփոփուելով՝ ընդլայներ է մտածման սահմանները: Սկսեր է փնտռել բնութեան գաղտնիքները, նիւթին «ինչու»ն. եւ որպէսզի չկորսուին անոնք, որպէսզի իր զաւակներն ու յաջորդ սերունդները օգտուին, յանձներ է քարին, մագաղաթին, թուղթին:

Առանց լաւ գործիք-լեզուի մը պիտի չունենայինք գիր ու գրականութեան գլուխ-գործոցները:

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Ցաւով կ'իմանանք թէ Թաւրիզի մէջ մեռած է ընկեր Կարապետ Պէյլէրեան, 75 տարեկան: Մօտ մէկ տարիէ ի վեր զրկուած էր աչքի լոյսէն:

Ողբացեալը Վասպուրականի անդրանիկ յեղափոխական սերունդի ներկայացուցիչներէն էր: Եղած է անդամ Կեդր. Կոմիտէի, Վարդգէսի օրով: Գործնապէս մասնակցած է յեղափոխական բոլոր պայքարներուն, Վանի թէ Երեւանի մէջ, իբրեւ անդամ Արեւմտահայ Ապահովութեան Խորհուրդի, Վասպուրականի զինուորական խորհուրդի: Մասնակցած է նաեւ 1921 Փետրուար 18ի ապստամբութեան, յետոյ հաստատուած Իրան, ուրիշ հազարաւոր փախստականներու հետ:

ՔՐԱՎՉԵՆՔՈՑԻ հակառակորդ վկաներէն զօր. Ռուտէնքօ, որ Փարիզ ղրկուած էր յատկապէս, ձերբակալուած է, «իր դերը լաւ կատարած չըլլալով», ինչպէս կը գրեն Պերլինի անգլեւասքսոն թերթերը:

16 ՏԱՐԵԿԱՆ պատանի մը, որ գիւղապետն է 400 մանուկներու, Նիւ Եորքի մէջ, Փարիզ եկաւ, ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար:

ԱՇԽԱՐՀԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ, Կէրի Տէյվիս, ձեռնարկած է «Աշխարհի քաղաքացիներու դաշինք» մը կազմելու: Առաջին ճառը խօսեցաւ Սէնթ Ուէնի մէջ: Պիտի չմասնակցի Փարիզի խաղաղութեան համագումարին:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԷՀՐԱՆԻ «Ալիք»էն կ'իմանանք թէ արձանագործ Իշխան Նալբանդեանց յանձն առած է հանգուցեալ Մելիք Թանգեան արքեպիսկոպոսի յուշարձանը պատրաստել, անոր գերեզմանին վրայ զետեղելու համար։

«ՊՆԱԿ ՄԸ ԿԵՐԱԿՈՒՐ»ի տարեկան հանգանակութեան Պէյրութի հայութիւնը տուած է 13 հազար լ. ոսկի։ Բազմաթիւ յանձնախումբեր շրջած են Պէյրութի բոլոր թաղամասերը, ամէնուրեք ընդունելութիւն գտնելով։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Հայոց Պատրիարքը՝ Տիւրեղ Ե. պաշտօնական այցելութիւն տուած է Անդրյորդանանի Վեհապետին, անոր ձմեռնային պալատին մէջ։ Այցելութենէն մէկ օր առաջ Ամմանի Թաղ. Խորհուրդին կողմէ ՊՊ. Հայկ Փէլթէկեան եւ Յովիկ Էթնէմէղեան Երուսաղէմ մեկնած են կարգադրութեան համար։ Երեք ինքնաշարժերով պատրիարքական շքախումբը գացած է պալատ, ճանապարհին վրայ դիմաւորուելով մեծ թիւով հայրենակիցներու կողմէ։

Ընդունելութիւնը եղած է շատ սիրալիր։ Պատրիարքը իր ուղերձով պարզած է հայեւարաբ յարաբերութիւնները. Թագաւորը շատ գոհ մնացած է։

ՊԱՂՏԱՏԻ Սվաճեանի հողամասին վրայ նոր դպրոցին շինութիւնը աւարտած ըլլալով, քաղաքի Ս. Թարգմանչաց վարժարանի աշակերտները հոն փոխադրուած են։ Դպրոցի շինութեան համար ընդհ. ծախք եղած է 4,978,799 ի. տ.։ Հանգանակութենէն գոյացած է 1,299,960 ի. տ. իսկ Ազգ. սնտուկէն վճարուած 3,678,849 ի. տ.։ Դպրոցի շինութենէն վերջ, խաղավայր մը պէտք ըլլալով, գերեզմանատան հողէն մաս մը անջատելով միացուցած են դպրոցին։ Անոր շրջապատի շինութեան համար ծախսուած է Ազգ. սնտուկէն 127,050 ի. տ. իսկ Պ. Գրիգոր Ալեանաքն ալ նուիրած է 33,000 աղիւս։

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ 50 եգ. ոսկի տրամադրած էր Պ. Մելքի Գըլճեան (Աղեքսանդրիա), «Յուսաբեր» ամսագրի խմբագրութեան։ Պայմանաժամը լրացած եւ ամսագիրն ալ դադրած ըլլալով, նուիրատուին հաւանութեամբ 50 ոսկին յատկացուած է աթենահայ բանաստեղծ Պ. Վարդէն Եսայեանի քերթուածներու ժողովածուին հրատարակութեան։

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ մեռած է Արշակ քահանայ Գալֆաեան։ Ծնած էր Կարին 1865ին։ Աւարտած է Սանասարեան վարժարանը։ 1890ին մասնակցած է Կարինի յեղափոխական ցոյցին, ուրկէ վերջ ժամանակ մը իր ծննդավայրին մէջ կը զբաղի ուսուցչութեամբ։ Կը հետապնդուի եւ կը մեկնի Կովկաս։ 1896ին կը փորձէ անցնիլ Վան, սակայն ճամբաները փակ ըլլալով կը վերադառնայ Սալմաստ եւ կը նուիրուի ուսուցչական ասպարէզին։ Կը պաշտօնավարէ նաեւ Գայաջուկի մէջ։ Եկեղեցին հանդէպ իր սէրը կը մղէ զինք հոգեւոր ասպարէզ։ 1925ին Ներսէս արք. Մելիքթանգեան կը ձեռնադրէ քահանայ եւ կը կոչէ Արշակ ի յարգանս իր եղբօր՝ Քեռիի։ Օրինակելի հոգեւորական էր եւ սիրուած ժողովուրդէն։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ՕՐԸ»

ԼԻՈՆ (Յառաջ). — Ապրիլ 10ին կիրակի կէսօրէ վերջ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը տօնեց իր Օրը, հաւատաւոր բազմութեան մը ներկայութեամբ։

Սրահը պատշաճօրէն զարդարուած էր զոյգ եռագոյներով, որոնց մէջտեղը կը նշմարուէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշը «Մահ կամ Ազատութիւն» նշանաբանով։ Նոր Սերունդի վարչութիւնը անակնկալ մը ըրած էր. իւրաքանչիւր սեղանի վրայ զետեղելով երեքական հաւկիթ մեր պաշտելի դրօշին գոյներով ներկուած։ Ժամը 4ին սկսաւ ցերեկոյթ — խնջոյքին պաշտօնական մասը, սեղանապետութեամբ ընկեր Թ. Այվազեանի, որ իր բացման խօսքով բացատրեց Նոր սերունդին փրկութեան աշխատանքը։

Յետոյ սկսաւ գեղարուեստական բաժինը։ Սիրելի «Յառաջ», միջանկեալ ըսեմ որ շատ պիտի խնդրէի որ զանց չառնէիք երգող եւ արտասանողներու անունները։ Թերեւս այս ալ ծառայէ իրենց մէջ բարի նախանձը արթնցնելու։ Կարգով երգեցին եւ արտասանեցին օրիորդներ՝ Մարգարիտ եւ Շուշանիկ Առաքելեան, Էլիզ Տէրմանեան եւ Լուիզ Աբէլեան, Նոր Սերունդի անդամներէն։ Ժաք Փափազեան եւ Աւետիս Փաշալեան, նոյնպէս փոքրիկն Գոհարիկ Փափազեան։

Տասը վայրկեան դադարի ընթացքին, եղան կամաւոր նուէրներ եւ գումարը բարձրացաւ 9,100 ֆրանքի։ Այս առթիւ Նոր Սերունդի վարչութիւնը իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ հրապարակաւ։

Հանդէսին երկրորդ մասը սկսաւ ազգային եւ յեղափոխական երգերով, որոնք մեզ պահ մը փոխադրեցին մեր հայրենի աշխարհը, մոռցնելով օրուան տաղտուկները։ Ընկեր սեղանապետը կարգով խօսք տուաւ ընկերներ Միսաք Միրզէին, Արշաւիր Աբէլեանի եւ ուրիշներու որոնք բոլորն ալ ծանրացան Նոր սերունդի փրկութեան վրայ, մասնաւորապէս շեշտելով շատ մը ծնողքներու անհոգութիւնը։ Ընկեր Միսաք մասնաւորապէս շեշտեց. «Նոր սերնդականներ, օրինակ առէք տեղական լաւագոյն բարքերէն եւ աշխատեցէք հաւատարիմ ժառանգորդները դառնալ մեր պատմական ցեղին, որպէսզի երբ ազատութեան ժամը հնչէ, ձեր գլուխները բարձր եւ կուրծքերը դուրս ցցուած վերադառնաք մեր պապենական աշխարհը»։

Այսպէս ուրախ եւ յիշատակելի օր մը ապրեցանք։

ԿԱՐՕ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՍԷՆԹ-ԱՆԹՈՒԱՆ (Մարսէյլ). — Հ.Յ.Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի ներկայացումը, «Խանասորի Արշաւանքը» տեղի ունեցաւ 9 ապրիլ շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Պար Վիատիւքի սրահին մէջ։ Հակառակ ցուրտ օդին սրահը լեցուն էր բերնէ բերան եւ շատերը ոտքի վրայ մնացած են։ Վարագոյրը բացուեցաւ «Կարկուտ տեղաց»ով, Սէնթ-Անթուանի Նոր Սերունդին կողմէ։ Բեմին ճակատը կը փայլէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան զինանշանը։

Դերակատարները մեծ յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը։ Երէկուան հայերէն չգիտցող նոր սերնդականներ այսօր «Խանասորի Արշաւանքը» կը ներկայացնեն։ Դերակատարները մեծ մասով Նոր Սերունդէն էին։ Շնորհիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան տարած աշխատանքին, պիտի դառնան արժանաւոր ժառանգորդներ։

Ներկայացումը վերջացաւ ժամը 1ին։ Ժողովուրդը շատ գոհ մնաց։ Ժամը 1էն վերջ սկսան եւրոպական պարեր։

Գ. Մ.

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆրէզնոյի մէջ փետր. 12ին տեղի ունեցած է Հայ Ճեմարանին հրապարակային ժողովը։ Հանգանակութիւնը բացուած է Արփաքսադ Սեդրակեանի 5000 տոլարով, (վճարելի 1000 տոլարի տարեկան մասնավճարներով)։ Անոր հետեւած է իր քոյրը՝ Տիկ. Սոֆի Յակոբեան 1000 տոլարով։ Հայ Օգն. Ֆրէզնոյի մասնաճիւղը 1000, Հայ Օգն. Թուլարքի մասնաճիւղը 400, Երրորդութեան Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը եւ Տիկնանց Եկեղեցական Միութիւնը 200ական եւ Երնկ Լիճընը 100, Տարօն - Տուրուբերան Հայր. Միութեան անդամները 400, Զմշկածագի Հայր. Միութեան մասնաճիւղ 200, Տիգրանակերտի Հայր. մասնաճիւղը 100, Հիւսէյնիկի Հայրենակցական 100, Հայ Օգն. Միութեան Ֆաուլըրի մասնաճիւղը 100։ Անհատներ Գասպար Յովհաննէսեան՝ 100, Սարգիս Բաղէեան՝ 100, Վահրամ Վարդանեան՝ 100, Պ. Գասպարեանի թաղման առթիւ 109.25 տոլար։ Ներկաները մասնակցած են 25ով, 10ով եւ 5ով։ Ընդհանուր գումար՝ 12,000 տոլար։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (դիւցազնավէպ), Յովհան եպիսկ. Մամիկոնեանի (Է. դարու հեղինակ)։ Խմբագրեց եւ աշխարհաբարի վերածեց Կ. Սասունի։ Պէյրութ։ Գին մէկ տոլար։ Հասցէ. — G. Sassouni, 119 Rue Salim Bostany, Beyrouth (Liban).

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը յառաջ կը խաղայ դէպի հարաւ, «փրկելու համար ամբողջ երկիրը»։ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը այլեւս պիտի չօգնէ ազգայնական իշխանութեան» նկատելով որ նրա օգնութիւնը պիտի ծառայէ երկարաձգելու պատերազմը»։

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

Ագարակապանը հիւանդացած էր եւ բժիշկը կը քննէր զայն.

— Կռիւի է, ըսաւ, ջերմաչափ դրէք եւ վաղը կուգամ։

Յաջորդ օրը դարձեալ բժիշկը եկաւ, կինը անմիջապէս վազեց անոր քովը եւ ըսաւ.

— Պարոն բժիշկ, ջերմաչափը 24 ժամէ ի վեր դրած ենք, բայց ամուսինս տակաւին չաղէկցաւ...

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչակումէն ետք Թուրքիոյ քաղաքական կեանքին մէջ կարեւոր դեր խաղացող ծանօթ դէմք մըն է Խալիլ Մէնթէշէ, Իթթիհատ վէ Թէրաքքըի հիմնադիրներէն։

Օսմանեան մէջլուսարանին մէջ տարիներով Մէնթէշէի երեսփոխան եղած է։ Ահմէտ Րիզայէն վերջ ընտրուած է նախագահ նոյն երեսփոխանական ժողովին։ Իթթիհատական դահլիճներու մէջ վարած է ներքին, մանաւանդ արտաքին գործերու նախարարութիւնները։ 1918ի մայիսեան պատմական կռիւներու ժամանակ գտնուած է կովկասեան ճակատին վրայ։

Զինադադարին իբրեւ պատերազմի ոճրագործ ձերբակալուած է իթթիհատական ուրիշ վարիչներու հետ, ու ժամանակ մը Պոլսոյ հանրածանօթ Պէքիր աղա պէօլիւկին մէջ բանտարկուելէ վերջ, Անգլիացիներուն կողմէ աքսորուած է Մալթա։

Մուսթաֆա Քէմալի յաղթանակէն վերջ Թուրքիա վերադառնալով, պահ մը բոլորովին քաշուած է քաղաքական կեանքէ։ Իզմիրի ծանօթ դաւադրութեան առթիւ, երբ իթթիհատական յայտնի դէմքեր — ինչպէս Ճավիտ պէյ, յայտնի ջարդարար Տոքթ. Նազըմ, Ճանպոլաթ եւ ուրիշներ — կախաղան կը բարձրացուէին, Խալիլ պէյ իր մօրթը փրկեց շնորհիւ նամակի մը, զոր Մալթայէն վերադարձին ուղղած էր իր իթթիհատական ընկերներուն, յորդորելով զանոնք բոլորուիլ Աթաթիւրքի շուրջ եւ աջակցիլ անոր։ Անկախութեան դատարանի նախագահ Քէլ Ալիի ձեռքը անցած էր այդ նամակը։

Տարիներ վերջ, երբ Քէմալի վարչաձեւը ամրապնդուեցաւ եւ Խալք կուսակցութիւնը նախկին Իթթիհատի տեղը գրաւեց, Հիւսէյին Ճահիտին պէս Խալիլ Մէնթէշէ եւս կրկին նետուեցաւ քաղաքական ասպարէզը եւ 1933ին երեսփոխան ընտրուեցաւ Անգարայի Ազգ. Ժողովին, սակայն հին փառքը չգտաւ եւ որեւէ կարեւոր դեր չխաղաց քէմալական Թուրքիոյ մէջ։

Անցած տարի յանկարծամահ եղաւ, բաւական յառաջացած տարիքի մէջ։

1946ին, Խալիլ Մէնթէշէ Պոլսոյ «Ճիւմհուրիյէթ»ի յաջորդական 44 թիւերուն մէջ հրատարակեց իր յիշատակները, որոնք կը պարունակեն կարեւոր տեղեկութիւններ Իթթիհատի կազմութեան, անոր Փարիզի եւ մանաւանդ Մակեդոնիոյ մէջ ունեցած գործունէութեան եւ Թուրքիոյ հանրային կեանքին մէջ կատարած դերի մասին։

Իր յուշերուն մէջ տեղ տեղ կը խօսի նաեւ 1913ի Հայկական Բարենորոգումներու բանակցութեանց, 1914—18ի մեծ պատերազմին հայկական ճակատի զինուորական գործողութեանց, հուսկ ուրեմն Թուրք ջարդարարներու դատավարութեան մասին՝ Զինադադարի օրերուն։

«Յառաջ»ի ծաւալը թոյլ չիտար ամբողջութեամբ ներկայացնել Խալիլ պէյի յուշերուն այն մասերը որ կը վերաբերին իթթիհատական Թուրքիոյ տասը տարուան կեանքին եւ կը պարունակեն այլապէս հետաքրքրական դրուագներ։

Հայերու վերաբերեալ մասերը կուտանք թարգմանաբար եւ ամբողջութեամբ։

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԾՆԱՒ ԻԹԹԻՀԱՏԸ

Խալիլ պէյ ծնած է 1874ին Միլասի մէջ (Իզմիրի շրջան)։ Փոքր հասակէն որբ մնացած, փոխադրուած է Իզմիր, ուր երկրորդական ուսումը աւարտելէ վերջ մտած է Պոլսոյ իրաւաբանական վարժարանը։ Հոն Համիտի լրտեսներուն կողմէ հետապնդուած ըլլալով, 1894ի ապրիլին փախած է Եւրոպա եւ Փարիզ գալով հետեւած է իրաւաբանութեան։ Նոյն օրերուն Փարիզի մէջ բժշկական ուսանող էին նաեւ յայտնի ջարդարար Տոքթ. Նազըմ, Տքթ. Բէֆիք Նէվզատ, Արապ Ահմէտ եւ Ագասարայցի Ճէմիլ։

Իրմէ երկու տարի առաջ, 1892ին Պոլսէն Փարիզ փախած էր Ահմէտ Րիզան, որ ուրիշ Մոնժ կը բնակէր եւ Սուլթան Համիտի դէմ քանի մը գրքոյկներ հրատարակած էր։ Անդամ արձանագրուած էր Օկիւսթ Քոնթի հիմնած Positiviste ընկերակցութեան եւ շնորհիւ անոր, բարեկամութիւն հաստատած՝ Քլէմանսոյի եւ ֆրանս. ուրիշ պետական մարդոց հետ, որոնք կ'անդամակցէին նոյն ընկերութեան։

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

(Շար.)

(1)

ցութիւն մը կնքուի Սուրիոյ, Իրաքի եւ Անդրյորդանանի միջեւ, երեք երկիրները պիտի առաջարկեն որ Թուրքիան ալ մասնակցի։

★ «Լ'Օռոռ»ի թղթակիցը, որ վերջերս Դամասկոս գացած էր, Հոդուածին կը հեռագրէ թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կփորձեն արաբական մեծ դաշնակցութիւն մը կազմել, հակազդելու համար խորհրդային ծաւալման՝ Միջին Արեւելքի մէջ։ Այսպէս գործադրուելով Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը, թագաւոր պիտի հռչակուի Անդրյորդանանի վեհապետը, Ապտուլլահ ։

★ Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ մօտերս զինակցութիւն մը պիտի կնքուի Եգիպտոսի եւ Անգլիոյ միջեւ, հաւասարութեան սկզբունքով։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Երկուշաբթի օրէն ի վեր կարեւոր ռազմափորձեր տեղի կ'ունենան Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին մէջ, Պավարիա, մասնակցութեամբ 70 հազար ամերիկացի զինուորներու։ Ամենամեծ ռազմափորձերն են ասոնք, փորձելու համար գըրաւման բանակին պաշտպանողական ուժը՝ արեւելքէն սարքուած յարձակումի մը դէմ։ Գրեթէ բոլոր ամերիկեան զինուորները կը մասնակցին, հազար հրասայլերով եւ զրահապատ կառքերով ։

Ծրագրին համաձայն, թշնամի մը կը յառաջանայ Չեխոսլովաքիայէն եւ ամերիկեան բանակը հազիւ մէկ օրուան լուր ունի, արշաւանքը կասեցնելու համար։ Ամերիկեան զօրքը պիտի ջանայ դանդաղեցնել թշնամի բանակին յառաջխաղացութիւնը, երեք օր նահանջելով, համախմբուելու եւ յետոյ հակայարձակումի ձեռնարկելու համար։

Ռազմափորձերը պիտի վերջանան ուրբաթ օր, կարեւոր դիրքի մը գրաւումով, Չեխոսլովաքիոյ սահմանագլուխին վրայ։

Չորրորդ ամերիկեան ռազմափորձն է այս, Գերմանիոյ գրաւումէն ի վեր։ Անցեալ յունուարի ռազմափորձին նպատակն էր Հռենոսը պաշտպանել կոմակէն սարքուած յարձակումի մը դէմ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ պաշտօնապէս հռչակուեցաւ ապրիլ 18ին, 1916ի ապստամբութեան 33րդ տարեդարձին առթիւ, խզելով վերջին կապերը բրիտանական կայսրութեան հետ։ Անգլիոյ թագաւորը շնորհաւորութեան հեռագիր մը ուղղեց այս առթիւ։ Նոյնպէս վարչապետը, որ կ'ըսէր.— «Տակաւին շատ մը կապեր կան մեր միջեւ»։ Ժողովրդային խրախճանքներ տեղի ունեցան, դրօշազարդութիւններով եւ լուսավառութիւններով։ Իրլանտայի կառավարութիւնը այժմ կը ջանայ Անգլիոյ ձեռքը մնացած մասն ալ կցել հանրապետութեան ։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ պետական պաշտօնեաներու գործադուլը վերջացաւ։ — Կռիւները կատաղօրէն կը շարունակուին Կրամոս լեռներուն մէջ։ Ոստիկանութիւնը 73 համայնավարներ ձերբակալեց Պիրէոնի մէջ, ամբաստանելով թէ զինուորներ կը հաւաքէին ապստամբներուն համար։

ՉՈՐՍ ՆԱԽԿԻՆ F. F. I.ներ ձերբակալուած էին Թարպի մէջ, իբրեւ մեղսակիցները Տիկին Սուլանի սպանութեան (1945 Յուլիս 4) եւ կողոպուտի։ Ամբաստանեալներէն մէկը կարեւոր անձ մըն է, գնդ. Լիւսիէն Քուասսա, որ Թարպի ազատարարը կը համարուի։ Առջի օր ոստմբ մը պայթեցաւ նահանգապետարանին առջեւ, նիւթական վնասներ պատճառելով եւ վիրաւորելով նահանգապետին շարժավարին աղջիկը։ Թերթերը վրէժխնդրութեան կը վերագրեն այս արարքը։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ մէջ ալ մաքրագործումներ կը կատարուին։ Փոխուեցան երկու փոխ-վարչապետներ, եւ մէկուն յաջորդեց արտաքին նախարարը, Տիկին Աննա Փաուքէր ։ — Պուլկարիոյ «հիւանդ» վարչապետին՝ Տիմիթրովի պաշտօնը առժամապէս պիտի վարէ Գ. Քոլարով ։

ԻՐԱՆ փոխեց Մոսկուայի դեսպանը։ Յարաբերութիւնները լարուած կը մնան։ Կը կարծուի թէ Իրան յեղեալ կը համարի 1921ի դաշնագիրը, որուն համաձայն Խ. Միութիւնը իրաւունք ունի Իրան մտնելու, կարգ մը պարագաներու մէջ։ — Մոսկուայի թերթերը կը շարունակեն մեղադրել թէ Իրանը ամերիկեան զինուորական խարիսխի մը կը վերածուի, սպառնալով Խ. Միութեան ապահովութեան։ Կը կասկածին թէ Իրան ալ պիտի միանայ Միջին Արեւելքի խմբակցութեան, առաջնորդութեամբ Մեծն Սուրիոյ ։

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր դահլիճը կազմուեցաւ նախագահութեամբ գնդ. Հիւսնի Զայիմի որ միեւնոյն ատեն պիտի վարէ ներքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնները։ Արտաքին նախարարն է Էմիր Ատէլ, նաեւ փոխ-վարչապետ։ Միւս նախարարներն ալ նոր դէմքեր են։

ՊՐՈՒՍԱՅԻ հայրենակիցներէ կը խնդրուի խմբագրութեան հաղորդել Գ. Կ. Մելիքսէթեանի հասցէն ։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ, կիրակի 24 Ապրիլ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. Saint Germain, métro St. Germain des Près։ Մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութեանց ։

Կը նախագահէ՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Կը խօսին Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ ուրիշներ
Կ'երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

★ ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ Ապրիլ 30ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

★ ՇԱՎԻԼԻ մէջ ապրիլ 23ի գիշերը, մասունի սրահը։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբին։

Կը նախագահէ Ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

★

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ազգ. Միութեան եւ հոգաբարձութեան ու Վալանսի շրջակայից վարչութեանց կողմէ, ԱՊՐԻԼ 22, ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ։

Պիտի խօսին Գ. Գ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ (Փարիզէն), Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Մարսէյլէն) ։

ՖՐ. ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Ապրիլ 11-24ի Սգատօնին առթիւ
ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ ԲՈՑԸ Կ'ԱՐԾԱՐԾԷ
23.ԱՊՐԻԼ ՇԱԲԱԹ ՕՐ

Թափորը կը մեկնի Ave. George Vի 55 թիւին առջեւէն զինուորական նուագախումբով, ժամը 18.45ին։ Կը հրաւիրուին բոլոր միութիւնները եւ ժողովուրդը անխտիր մասնակցելու խուռներամ այս ազգային պարտականութեան։ Հաշմանդամները, կիները եւ տղաքը կրնան երթալ ուղղակի Յաղթական կամարին շուրջ ։

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին 230 Chemin de la Madrague Ville, Bar Internationalի մէջ։

Պիտի ներկայացուի մեծ պատրաստութեամբ՝ Շիրվանզադէի «ՊԱՏՈՒՈՅ ՀԱՄԱՐ»։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— ՖՐ. Հ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ իր բոլոր թաղեցիներուն, որոնք սիրայօժար մասնակցեցան Գթութեան շաբաթի հանգանակութեան։ Գումարը եղաւ 19.580 ֆրանք ։

Մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գորգիկեանէ հազար ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի Այրի Տիկին ԱԶՆԻՒ ՔԻՐԱԶԵԱՆի մահուան առթիւ ։

Տէր եւ Տիկին Արշակ Խարոյեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Խարոյեան եւ զաւակունք, Այրի Տիկ. Խաչխաթուն Խարոյեան, Տէր եւ Տիկ. Գ. Սահակեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Աղամեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկ. Ա. Մակարեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Գ. Քէսթիկեան, Տէր եւ Տիկին Ե. Գաբրիէլեան, Այրի Տիկին Աղաւնի Գաբրիէլեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Խարոյեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Կորթօշեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Յ. Վարդանիկեան (Լիոն), Մ. Մելիքեան եւ զաւակունք (Սուրիա), Տէր եւ Տիկ. Գ. Թէրզեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Դ. Տէրտէրեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ա. Մակարեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Ապոյեան (Ամերիկա), Տիար Կ. Խպրոյեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Բ. Մակարեան (Ս. Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Յ. Երամեան (Ս. Հայաստան), ազգականներ եւ բարեկամներ շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց որդւոյն, եղբօրորդւոյն, հօրեղբօրորդւոյն, քրոջորդւոյն, սանիկին, ազգականին եւ բարեկամին Գ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԽԱՐՈՅԵԱՆի մահուան առթիւ (Խարբերդի Եղեգիգիւղէն), որ կնքեց մահկանացուն 15 տարեկան ծաղիկ հասակին, 10 Ապրիլ 1949, Մարսէյլ ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ԱՌԹԻՒ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբիդասախօսութիւնդ-ը հինգշաբթի ժամը 9ին, Sociétés Savantesի G սրահը։ Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ։ Նիւթ՝ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԸ։— Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Արամ», «Արղութեան», «Արծիւ», «Զաւարեան», «Վարդան», «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէներու եւ Եգիպտացի կոմիտէի անդամները այս ուրբաթ (ապրիլ 22) ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes։ ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ։

Գ. ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ յառաջիկայ դասախօսութիւնը Ուս. Տան մէջ, 57 Bld. Jourdan, Ապրիլ 30ի շաբաթ օրը, ժամը 5ին։ Նիւթ ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ ։

ՎԱԼԱՆՍ — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 8ին Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրերով ։

ԻՐ 21ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԵՒ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆԷ Ալֆորվիլի մասնաճիւղը այս շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Սալ Վօլթէրի մէջ։

Կը խօսի ընկերուհի Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Կ'երգէ «ԳՈՒՍԱՆ» երգչախումբը (ղեկավար Կ. ԳԱՑԻՇԵԱՆ), Գիւղի երեկոյ, (երգախառն պատկեր, Էլլէն Բիւզանդի)։

Եւրոպական պար մինչեւ լոյս։ Ընտիր նուագախումբ։ Անակնկալներ։ Առատ եւ մատչելի պիւֆէ։ ՈՉ ԱՃՈՒՐԴ, ՈՉ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ։

★ Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Charenton Ecolesէն առնել թիւ 103 հանրակառքը, իջնել rue de l'Union, Alfortville։

ԹՈՓԱԼԵԱՆ ընտանիքը կը ծանուցանէ վերաթաղումը՝ 21 ապրիլին առտուան 11ուկէսին Իսիի գերեզմանատան մէջ,

ՏԻԿԻՆ ԱԶԱՏՈՒՀԻ ԹՈՓԱԼԵԱՆԻ

զոհ՝ օդային ռմբակոծումի, 944 Յունիս 6ին, Նորմանտիի ճամբուն վրայ։

Պիտի հաւաքուին Իսիի գերեզմանատան դրան առջեւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները, որպէս մահազդ ընդունելով ներկայս ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վերամուտյ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 տեզ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 21 Avril 1949 Հինգշաբթի 21 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5826-Նոր շրջան թիւ 1237

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՀԱՆԳԻՍՏ ՉԷ

Ատլանտեանի դաշինքին ստորագրութենէն ի վեր, արտակարգ իրարանցում կը տիրէ Անգարայի մէջ :

Եթէ կարելի ըլլար երկու բառով բացատրել, պիտի ըսէինք,— թէ գոհ են եւ թէ դժգոհ :

Գոհ են անոր համար որ աւելի կը զօրանան իրենց երկու գլխաւոր պաշտպանները, Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները : Բայց, շատ ալ հանգիստ չեն, վասն զի Ատլանտեանի շրջանը շատ հեռու է Թուրքիայէն ։

Այդ մտահոգութեամբ էր որ, Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատակ, տրամադրութիւնները չօշափեց Լոնտոնի, Փարիզի եւ Ուաշինկթընի մէջ, Միջերկրականի դաշինք մը եւս կնքելու համար ։

Անգարա նոյնիսկ ձեւեր կը փնտռէ Ատլանտեանի դաշինքին պաշտպանութեան տակ մտնելու, եթէ պիտի ուշանայ միւսը։

Վերջերս առիթ ունեցանք ամփոփելու Թուրք մամուլին տեսակէտները այս հիմնական հարցերու մասին ։

Անգարայի կիսապաշտօնական օրկանը, «Ուլուս», դառնօրէն կը գանգատէր որ Թուրքիան դուրս ձգուած է Ատլանտեանի դաշինքէն ։

— «Քանի որ դուրս կը մնանք Ատլանտեանի Ուխտէն, բնականաբար կը զրկուինք ուխտապետութեանց հաւաքաբար ստանձնած յանձնառութիւններէն, եւ ուրեմն կը վերստանանք մեր գործելու ազատութիւնը, երրորդ աշխարհամարտի մը պարագային։ Վերջին պատերազմին ալ այսպէս եղաւ եւ պահեցինք մեր գործելու ազատութիւնը, որ չէզոք մնալու իրաւունքն ալ կ'ընծայէ մեզի» (26 Մարտ)։

Այս յօդուածն էր որ յուզում, նոյնիսկ վրդովում պատճառեց երկրին մէջ եւ դուրսը, տեղի տալով կիսկատար հերքումներու ։

Տարբեր տեսակէտներ ալ կան եւ բանավէճը կը շարունակուի մինչեւ այսօր։

Արձագանգ մըն ալ երէկ երեւցաւ Փարիզի մէջ, Le Mondeի խմբագրականով ։

Կիսապաշտօնական օրկանը պարզելով Թուրքիոյ եւ Յունաստանի մտահոգութիւնները, դիտել կուտար ․

— «Այս երկու երկիրներուն համար, ամբողջ խնդիրը հետեւեալն է․— մինչեւ իրենց սահմանները երկարաձգել Իտալիոյ եւ հիւսիսային Ափրիկէի ընծայուած երաշխաւորութիւնը։ Ատլանտեանի դաշինքին մասնակցող փոքր ազգերը, մասնաւորապէս Պէնելիւքսը (Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէնպուրկ) կը մերժեն այս ծաւալումը, ուստի Անգարա կը կարծէ թէ Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա կրնան ուղղակի համաձայնութիւն մը կնքել Թուրքիոյ եւ Յունաստանի հետ։ Այդպիսի համաձայնութիւն մը պիտի փարատէր երկու ժողովուրդներուն ներկայ մտահոգութիւնները »։

Նոյն խմբագրականին համաձայն, «ցաւալի է Մ. Նահանգներուն դիրքը Միջերկրականին դաշինքի մասին, բայց ոչ վրդովիչ»։ Եւ պատճառն ալ կը բացատրեն ․

— «Ցորչափ ձեւ ու մարմին առած չէ ապահովութեան դրութիւն մը այդ շրջաններուն մէջ, Թուրքիոյ տնտեսական եւ զինուորական զօրացումը կենսական անհրաժեշտութիւն մը պիտի մնայ Ուաշինկթընի համար։ Միւս կողմէ, հաւանական է որ, դաշինքով ըլլայ թէ առանց դաշինքի, որ[illegible]է նախայարձակում Թուրքիոյ դէմ պատերազմի պիտի մղէ Մ. Նահանգները »։

Շարունակելով վերլուծումները, «Լը Մոնտ» ուրիշ պատճառներ ալ կը գտնէ, Թուրքիոյ մտահոգութիւնները բացատրելու համար։

Անհրաժեշտ է ամփոփել նաեւ այդ մասերը, պարզելու համար կացութիւն մը որ ուղղակի կապ ունի Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի կացութեան, ինչպէս եւ փոքր ժողովուրդներու ապահովութեան հետ ։

Մանաւանդ որ, տակաւին մութ կը մնայ երրորդ մեծ ուժին՝ Խ. Միութեան դիրքը ։

Թուրքիան փորձութեան դաշտ մը, կախարդական շրջանակ մըն է երկու կողմին համար ալ, նժարը աջ կամ ձախ դարձնելու համար։ Մինչ ի վիճակ տկարներուն ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՐԳԻ »

Մշակոյթի համեստ, մեղուաջան աշխատաւորներ կան որոնց անունները հազիւ կը լսուին։

Այդ խոնարհ մշակներէն մէկն է Գէորգ Աճէմեան, Հալէպի եկեղեցւոյ դպրապետը։

Աւելի քան տասը տարիէ ի վեր, ան ձեռնարկած է մատենաշարի մը, «Կոմիտաս» , եւ արդէն հրապարակ հանած՝ 14 հատորներ ։

Բուն մատենաշարը շարք մըն է ձայնագրուած երգերու,—«Հայերէն երգէ», որուն տասներորդ տետրակը նոր ստացանք ։

Իւրաքանչիւր տետրակի մէջ ամփոփուած են հին եւ նոր երգեր, եղանակներ, Հայկական Արտասահմանէն թէ Հայաստանէն։ Ամէն մէկը առանձին ձայնագրութեամբ։ Նաեւ հեղինակներուն եւ երգահաններուն, երաժշտագէտներուն կենսագրութիւնները՝ լուսանկարներով ։

Օրինակ, այս վերջին (10րդ) տետրակը, 28 լայնկեկ էջ, կը պարունակէ 21 երգեր եւ եղանակներ Վարդապետէն, Սայաթ Նովայէն, Գր. Սիւնիէն, Ա. Տէր Ղեւոնդեանէ, Բ. Կանաչեանէ, Վ. Սարգսեանէ, Ա. Պարթեւեանէ, Գ. Ալէմշահէ, Ա. Պատմագրեանէ, Վարդգէս Տալեանէ, Լ. Նազարեանցէ, Աշուղ Ջիւանիէ, Ռ. Մելիքեանէ, եւն.։

Այս բոլորը՝ մաքուր տպագրութեամբ։

Սպառո՞ւմը։ Կարճ ազդ մը կ'իմանանք թէ Բ. տետրակը սպառած է, իսկ միւսները կարելի է ճարել, տակաւին ։

Անշուշտ մեծագոյն մասը սպառած է տեղին վրայ, - Միջին Արեւելք։

Մեր գաղութին մէջ, այս գեղեցիկ հրատարակութենէն լուր ունին միայն ․․․ խմբագիրները։

Գինը — 250 սուր. դահեկան — սուղ կը գտնեն անոնք որ քանի մը սրուակ օղին մէկ անգամէն կ'սպառեն, ամէն իրիկուն, առանց հաշուելու գինը (մէկ սրուակը 500 ֆրանք)։

— Ծախեցէք յարմար գնով մը, կը գրէ համեստ հրատարակիչը, հինգ - տասը օրինակ ղրկելով բարեկամի մը։

Եթէ հրատարակութիւնը ֆրանսերէն ըլլար եւ ընդամէնը չորս էջ ձայնագրուած, ո՞վ կը համարձակէր գին հարցնել ․․․

ՎԱՀԷ

Ամերիկացիներ պիտի վարեն Եւրոպայի վերազինումը

Անգլիասաքսոն թերթերը կը գրեն թէ Ուաշինկթընի մէջ ծրագիրներ կը մշակուին, ամերիկեան զինուորական պատուիրակութիւններ ղրկելու համար բոլո՛ր այն երկիրները որ ստորագրած են Ատլանտեանի դաշինքը։ Այս պատուիրակութեանց պաշտօնը պիտի ըլլայ վարել Եւրոպայի վերազինման աշխատանքները ։ Պատուիրակութիւնները ճամբայ պիտի ելլեն մօտերս, զինուորական պիտոյքներուն հետ կամ աւելի առաջ։ Ամերիկացի մասնագէտները պիտի աշխատին ներդաշնակել պաշտպանութեան միջոցները, սորվեցնել նոր զէնքերու գործածութիւնը, յարմարցնել ամերիկեան եւ եւրոպական զէնքերը ։

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը այս մասին գաղտնի տեղեկագիր մը պիտի ներկայացնէ Ծերակոյտին։

★ Ջօր. Բըվէռ, Ֆրանսայի սպարապետը, որ վերջերս Մ. Նահանգները եւ Քանատա գացած էր, Փարիզ վերադարձած ըլլալով, յայտարարեց թէ «այլեւս վիճելի չէ Եւրոպայի եւ Ֆրանսայի պաշտպանութիւնը»։ Ամերիկացիները ամէն բան պիտի ընեն, լրացնելու համար արեւմտեան Եւրոպայի զինուորական վերակազմութիւնը ։

25 ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԶՕՐԱԲԱԺԻՆՆԵՐ համախմբուած են Թուրքիոյ եւ Իրանի սահմանագլուխին վրայ, Սեւ եւ Կասպից ծովերուն միջեւ, եթէ հաւատանք յոնտոնեան թերթի մը։ Իբրեւ թէ վարչութիւններու (փառաշիւթիստ) երեք զօրամասեր ալ աւելցած են վերջերս, ինչպէս եւ զօրացուցած են Սեւ Ծովու նաւատորմը եւ օդատորմիղը ։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ազգայնական կառավարութիւնը մերժեց համայնավարներու վերջնագիրը, հաշտութեան պայմաններու մասին։ Կը կարծուի թէ պատերազմը պիտի վերսկսի կատաղօրէն։

Խաղաղութեան համագումարը

1784 ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՆԵՐ 59 ԵՐԿԻՐՆԵՐԷ

Երէկ, չորեքշաբթի, 20 ապրիլ, տեղի ունեցաւ Խաղաղութեան Կուսակիցներու Համաշխարհային Համագումարը, Սալ Փլէյէլի մէջ, նախագահութեամբ Ֆր. Ժոլիօ Քիւրիի։ Պատգամաւորներուն թիւը կը հաշուեն 1784, 59 երկիրներէ,

Ֆրանսական կառավարութիւնը կրճատած էր անցագիրներու թիւը, շատ մը երկիրներու համար, ընդունելով միայն ութ հոգի՝ իւրաքանչիւրէն։ Խ. Միութիւնը նշանակած էր 52 պատգամաւորներ, արտօնութիւն տրուեցաւ միայն 12 թեկնածուներու, բացառաբար։ Խորհրդային գրագէտը, Իլիա Էրէնպուրկ եւս հաստատած է թէ պատգամաւորներուն թիւը 12էն աւելի պիտի չըլլայ։ Բացականերուն մէջ կը գտնուի Դ. Սոստաքովիչ, ծանօթ երաժշտագէտը ։

Համագումարին կազմակերպիչները կը հաւատան թէ 1780 պատգամաւորները կը ներկայացնեն 600 միլիոն քաղաքացիներու «միացեալ կամքը խաղաղութեան համար»։ Ուրեմն աշխարհի բնակչութեան իբր կէսը։ Փարիզի համայնավար թերթերը, «Իւմանիթէ» եւ «Ըը Սուառ» կը գրեն թէ հաւանութիւն յայտնած է նաեւ հեռաւոր Չինաստանի Կիներու Դաշնակցութիւնը , 20.000.000 անդամուհիներով ։

Պատգամաւորներուն մէջ կը գտնուին ականաւոր դէմքեր աշխարհի բոլոր երկիրներէն։ Ֆրանսա մտնելու արտօնութիւն չեն ստացած 360 ներկայացուցիչներ ։

Համագումարին առթիւ տեղեկատու մը կը հրատարակուի հինգ լեզուներով․— ֆրանսերէն, անգլերէն, ռուսերէն, իտալերէն եւ սպաներէն։ Իւրաքանչիւր ճառ ալ պիտի թարգմանուի այս լեզուներով, ինչպէս եղաւ Ազգաժողովին մէջ։ Երկու հազար ունկնդիր գործիքներ ալ տրամադրուած են, որպէսզի պատգամաւորները կարենան հետեւիլ ճառերուն, իրենց մայրենի լեզուով եւ իրենց նստած տեղէն։

Համագումարի ծախքերուն համար հաւաքուած է 11.480.200 ֆրանք, զանազան երկիրներու մէջ։

Օրակարգի գլխաւոր նիւթերն են․— Դատապարտութիւն զինարշաւի։ Միացեալ Ազգերու դերը ի պաշտպանութիւն խաղաղութեան ․— Պաշտպանում ժողովուրդներու գերիշխանութեան եւ ազգային անկախութեան.— Տնտեսական յարաբերութիւններ ազգերու միջեւ ։— Կիներու մասնակցութիւնը խաղաղութեան շարժումին մէջ․— Կազմակերպութիւններ ամէն երկրի մէջ, ի պաշտպանութիւն խաղաղութեան ։

ՈՒՐԻՇ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ՄԸ

Փրակայի մէջ ալ համագումար մը տեղի կ'ունենայ, մասնակցութեամբ այն պատգամաւորներուն որոնք չկրցան Ֆրանսա մտնել։ Այս ժողովը լրացուցիչ մասը պիտի կազմէ Փարիզի համագումարին ։

Այլապէս նշանակալից պարագայ մը,— Ապրիլ 30ին, դարձեալ Փարիզի մէջ տեղի պիտի ունենայ ուրիշ համագումար մը, «Խաղաղութիւն Ազատութեամբ»։ Այս ժողովին կազմակերպիչները են նոյնպէս ձախակողմեան հոսանքներ, որոնց նպատակն է Դիմադրական Ճակատ կազմել Բռնատիրութեան եւ Պատերազմի դէմ ։ Կազմակերպիչներուն գլուխը կը գտնուին գրագէտ եւ փիլիսոփայ Ժան - Փոլ Սարթր, «Ֆրան Թիռէօր» թերթին խմբագիրը՝ Ժորժ Ալթման, գրագէտ հրապարակագիր Ալպէր Քամիւ եւ Տ. Ռուսէ, «Քոմպա»յի տնօրէնը՝ Քլոտ Պուռտէ, ոչ-համայնավար կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները եւն.։ Անգլիայէն, Իտալիայէն, Ամերիկայէն եւ ուրիշ երկիրներէ ալ ականաւոր դէմքեր պիտի գան։ Համագումարէն վերջ հրապարակային ժողով մը պիտի գումարուի Ձմեռնային մարզարանին մէջ ։

Հակասական լուրեր հաշտարար ձեռնարկներու մասին

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ հակասական լուրեր հրատարակել այն ձեռնարկներու մասին որոնք իբրեւ թէ կը կատարուին Խ. Միութեան կողմէ, Պերլինի պաշարումը վերցնելու եւ նոր բանակցութեանց ճամբայ բանալու համար։

Արձանագրենք վերջին զրոյցները , որոնց հանդէպ վերապահ դիրք մը բռնած են Փարիզի, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակները .

Լոնտոնի թերթերուն քաղած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը իսկապէս ձեռնարկներ կատարած է չէզոքներու միջոցաւ, Մ. Նահանգներուն մէջ։ Ամերիկեան կառավարութիւնը այս առթիւ ուզած է իմանալ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ կարծիքը։ Մասնաւորապէս Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ բաւական չեն սեպեր Պերլինի պաշարման բարձումը, նոր բանակցութիւններ կատարելու համար ամբողջ Գերմանիոյ մասին։ Երկու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՄԱՐՈՒՍՔԱՆ

Քսանըկու օրուան ճամբորդութենէ մը վերջ կը ծանօթանայի Մարուսքային: Անիկա պատահեցաւ երբ իմ Ալպեան «Փուսթերիա» զօրաբանակը, հրամանատարութեամբ զօրավար Ճիովաննի Էսփոզիաթոյի՝ սկսաւ իր աւելի քան ամսուան մը յառաջխաղացումը Ալպանիոյ Զիւքէսէն մինչեւ Մոնթենեկրոյի «Սանճաք»ը, ջախջախելու համար սերպական ապստամբութիւնը: Ամսուան մը ճամբորդութիւնը հոգիս լեցուցեր էր լեռներու, խորխորատներու եւ լուսայորդ երկինքներու արբեցուցիչ գեղեցկութեամբ: Կ'ապրէի տեսակ մը երջանկութեան մէջ:

Աւելորդ է ըսել ձեզի որ սիրուն էր Մարուսքան, այլապէս այս գրութիւնս կեանք պիտի չառնէր, ու ես, հիմա, զայն մտաբերելով ինքզինքս պիտի չզգայի համակուած այնպիսի յափշտակութեամբ մը՝ որ համադրութիւնն է երազին, երիտասարդութեան եւ անկորնչելի գեղեցկութեան:

1941 Օգոստոսի առաջին կիսուն էր: Շաբաթներ շարունակ դիտելով լեռներն ու արօտավայրները, երկինքն ու ապառաժուտ բարձունքներու կողերէն ցայտող փրփրադէզ ջուրը, կը ջանայի հոգիս ճոխացնել նոր տպաւորութիւններով եւ նոր զգայնութիւններով, որովհետեւ կը մտածէի ապագային այս ամէնը նիւթ ընել գրականութեան:

Մարուսքան ճանչցայ, որովհետեւ այսպէս տնօրինեցին Մոնթենկրոյի ապստամբները: Անոնք, իրենց սովորութեան համաձայն, գրաւած էին լեռնանցքները, այնպէս որ մենք հարկադրուած էինք սպասել, որպէսզի մեր օդանաւային ուժը զանոնք նախապէս ռմբակոծելով՝ բանար մեր յառաջխաղացման ճամբան:

Մարուսքան պատշգամն էր, ճերմակ բազուկները առկախ, որոյադեղ վարսերը ուսերուն վրայ: Նայեցայ անոր, ու հոգիս անմիջապէս լեցուեցաւ թեթեւութեամբ մը, զոր երիտասարդ բանաստեղծ մը պիտի չտապէր նմանցնել ամբիծ սիրոյ մը խռովիչ զգայնութեան:

Բախտէս՝ հանգչելու պահն էր. այսինքն՝ յիսուն վայրկեան անընդհատ քալելէ վերջ՝ տասը վայրկեան դադար: Հրացանէս պզտելով՝ նստայ ժայռին վրայ, նծոյդս այնպէս մը տեղաւորելով որ վրաս կեդրոնացնէր իր գեղեցիկ մարմնին շուքը: Ցողնած էի, ծարաւ եւ անօթի: Ցողնած էր, ծարաւ եւ անօթի երիվարս ալ, սիրելի Արիէլը:

Կարծեմ, Մարուսքան նախ նմանցուցի աղբիւրի մը, ապա ժայռերուն մէջէն պարելով առաջ նետուող ուրախ զուարթ առուակի մը: Կարծեմ:

Զինուորական ուսնկախ պայուսակիս մէջ ունէի իմ օրական ուտեստի բաժնեչափս: Փոքրիկ տուփ մը մսեղէն եւ չորսհարիւր կրամ չոր հաց: Ջրամանիս մէջ ջուր չկար:

— Փրոսեմ, Կոսփոտիչնա, մալօ վոտէ ... խնդրեմ, օրիորդ, քիչ մը ջուր ...

Աղջնակը թիթեռնիկի նման կը շարժի: Անոր շարժումը կը լուսաւորէ հոգիս: Ուրեմն, աշխարհի մէջ դեռ կեանք կար, գեղեցկութիւն կար, բարութիւն կար: Կար դեռ սա ինծ անծանօթ աղջնակը իր անոյշ ժպիտով եւ հեզութեամբ:

Ասոուածները որոշած էին որ ես այդ օր միշտ բախտաւոր պիտի ըլլայի: Ինծ հետ բախտաւոր պիտի ըլլային իմ «Պելլունոյ» զօրագունդիս թիւ 23 գումարտակին սպաները, հրամանատար Ալպերթելլին, ենթասպաներ՝ Պոզին, Ճիրոն, Ռոսսին, Փալթրընիէրին եւ Փեթրոնցիոն: Բոլորս ալ յոգնած էինք. մեր ոտքերը ուռած էին, եւ մեր համբերութիւնը հատած: Ի վերջոյ, չէր բաւեր որ ես երկուքը մէկ իրենց երգէի «Աստուած Աստուած»ն ու «Վոլկա, Վոլկա»ն: Չէր բաւեր որ Ճիրոն միշտ սրամիտ խօսքեր ըսէր, Պոզին սքանչելի կերպով պատճառաբանէր, Փալթրընիէրին անընդհատ տրամաբանէր իմաստասիրական եւ ընկերային հարցերու շուրջ, Ռոսսին լուռ մտիկ ընէր, եւ քսանամեայ Փեթրոնցիոն ալ, իր տարիքին բացարձակապէս անհամապատասխան խոր գիտութեամբ մը անընդհատ բարբառէր սիրոյ եւ աղջիկներու մասին: Հաւատացէք, չէր բաւեր: Իմ սարեկից, երեսնամեայ հրամանատարս Ալպերթելլին շատ չէր խօսեր, ու հակառակ անոր հետ ունեցած իմ քանի մը վիճաբանութեանց՝ պէտք է խոստովանիմ որ օրինակելի զինուորական մըն էր, որուն ներկայութիւնը միայն կը բաւէր որ խումբիս 500 Ալպեան պարթեւահասակ թնդանօթաձիգները մաղնիսանային:

Լեռնանցքներու գրաւման պատճառաւ կը նախատեսուէր հինգ օրուան սպասում մը: Մարուսքան խոշոր կուժով մը ջուր բերաւ:

— Խվալա, Կոսփոտիչնա... Շնորհակալութիւն, Օրիորդ ...

Ջուրը երեւակայութեանս մէջ անհամեմատ տարածութիւններ ստացաւ յանկարծ: Դարձաւ աղբիւրի ջուր, ակի ջուր, լճի եւ գետի ջուր: Խըմեցի զով զով, եւ զգացի որ արիւնամանուկի պէս կը խնդար, կը խնդար հոգիս, կը խնդար ամէն բան: Մարուսքան կանգնած էր առջեւս, ձիուս շուքին մէջ: Նշենիի պէս աղուոր էր, եւ ճառագայթի պէս թեթեւ:

Մարուսքան ճիշդ հասակս ունէր: Ցուզիչ բան մըն էր, անոյշ բան մը, քրոջ մը պէս սիրուելիք բան մը: Առջեւս կանգնած էր, ու կը ժպտէր ինծ: Մտածեցի բարեկամանալ անոր հետ, ճանչնալ իր անակը, անոր պարտիզակը, այծերը, ծնողքն եւ եղբայրները, եթէ ունէր:

Դժբախտաբար, սիրելի փոքրիկը ոչ ոք չունէր: Միայն մեծ մայրիկ մը ունէր, Սամիչքան, եւ իր տասնըվեց գարունները: Միակ եղբայրը, Իվանը, ինկած էր Պելկրատի մօտերը, Գերմաններուն դէմ: Անոր ժպտուն լուսանկարը զետեղած էին խոհանոցին կեդրոնական պատին վրայ, Աստուածամօր նուիրուած կանթեղին մօտիկը:

Չեմ գիտեր ինչու, այս պարագան, այսինքն այս մահն ու այս որբութիւնը Մարուսքան աչքիս ցուցուց որպէս թէ ըլլար իմ ցեղիս աղջնակներէն մէկը, իր ամբծութեամբ յուզիչ եւ իր որբութեամբ դերիվեր աշխարհի խարկանքներէն եւ ցաւէն:

Ի վերջոյ, Մարուսքան եւ ես նոյն ճակատագրին էակներն էինք, ու Պելկրատի մօտերը ինկած Իվանը ինծ համար դժուար չէր նոյնացնել իմ ցեղիս այն մարտիկներէն մէկուն հետ՝ որ ինկած էր ի խնդիր հայրենիքիս անկախութեան եւ ազատագրութեան: Մարուսքան իր արտաքինով նման էր իմ ցեղիս աղջիկներուն: Անոր նայուածքը տըպաւորիչ էր, խոր եւ տրտում, որ իր գեղեցկութեան կը շնորհէր անբացատրելի հմայք մը: Այս զգացումը բաւ էր ինծ համար որ ես ինքզինքս զգայի մօտիկը Մոնթենեկրոյի զաւակներուն, իրենց թափած արեան, իրենց այն հոգեցունցերգերուն՝ որոնց մէջ թախիծն ու բողոքը, վրէժի զգացումն ու ցաւի պոռթկումները այնքան խոր են ու անմիջական: Երբ, իրիկուան դէմ, սիրելի փոքրիկը ինծ համար կ'երգէր «Սուլթանին արցունքը» ժողովրդական երգը՝ իմ աչքերս կը լեցուէին: Այսպէս կրնար երգել մի միայն ճնշուած ազգի մը զաւակը, իր ձայնին մէջ դնելով այնպիսի յուզականութիւն մը՝ որ կարծես ահազանգն էր վերահաս պատուհասի մը: «Սուլթանին արցունքը» ինծ կը յիշեցնէր մեր «Կռունկ»ը, մեր կարօտակէզ այն երգերը՝ որոնց մէջ մերթ կուլայ ու մերթ կը մռնչէ մեր ցեղին բազմադարեան հոգին: Ընկճուած ցաւէն՝ ինքզինքս կը զգայի զօրացած եւ բազմապատկուած: Մարուսքային երգը ինծ բացատրած էր Մոնթենեկրոյի ցաւը, որ, ուրիշ բան չէր եթէ ոչ իր ազատութեան անձնատումը, ու ես թերեւս միակ սպան էի որ կրնայ խորապէս զգալ թէ ինչ ըսել է ազատութեան մահը եւ անկախութեան խողխողումը:

Երկար ժամանակ Մարուսքան մնաց իմ յիշողութեան մէջ, որպէս լուսաւոր աստղ մը: Զայն սաէպ յիշեցի երբ վերսկսաւ մեր յառաջխաղացումը, երբ մարդկային կեանքի անհուն դոհողութիւններով թափառեցանք լեռնէ լեռ, վիհէ վիհ, զսպելու համար Գարատաղը, առանց երբեք անդրադառնալու որ անհնարին էր սանձել այս ամեհի ժողովուրդը որ իր սպառազէն զայրոյթը կը պատցնէր մեր հետքերուն դուգընթաց, առանց երբեք անդրադառնալու որ իւրաքանչիւր ժայռի ետեւ ապստամբ մը կար ու իւրաքանչիւր. ծառի ետեւ դարանուած գնդակ մը մեզի համար:

Մոնթենեկրօն միշտ մնաց տէրն ու տիրական իր լեռներուն:

Միլանօ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՇՈՒՐՋ

Բ.

Սխալ չհասկնանք սակայն:

Գնահատելով հանդերձ լաւ գործիքի մը առաւելութիւնը՝ պէտք է չէշտել, արժէք ներկայացնողը արդիւնքն է, այսինքն՝ լեզուի միջոցաւ արտայայտուած միտքը, ըլլայ գրական փիլիսոփայական կտոր մը, թէ քաղաքական կամ պատմական տեսութիւն մը, եւ ընդհանրապէս դաստիարակութեան հետ կապուած ամէն նիւթ: Լեզուի մաքրութիւնը, գեղեցկութիւնը նոյնքան անհրաժեշտ են գրական կտորի մը համար որքան մանկապարտէզի դասագրքի մը:

Կան գրական սքանչելի կտորներ՝ տղոռմելի լեզուով գրուած, ինչպէս կան բնութենէն օժտուած տաղանդաւոր անհատներ, որ խեղճ ու կըրակ գործիքներով անմահ գործեր կ'արտադրեն: Սակայն չենք կրնար ժխտել, ինքնին արդէն արժէքաւոր գրուածք մը հարուստ եւ մաքուր լեզուով արտայայտուած, անկասկած շատ աւելի կը փայլի:

Միտքս բացատրելու համար, թոյլ տուէք քանի մը պարզ օրինակներով խօսիլ:

Թանկարժէք նկարը կը դնենք լաւ շրջանակի մը մէջ եւ հիւրասրահին ամենալաւ տեղը կը զետեղենք՝ ոչ թէ փայտանոցը:

Համով, քաղցրահամ կարկանդակը երբ դնենք ճուկ հոտող ամանին մէջ՝ համը կը փոխուի արդեօք: Բնաւ երբեք: Բայց չենք դներ, որովհետեւ ախորժակը կը փակէ: Սիրտ կը խառնէ:

Հիմա դառնենք պիտի ըլլան — Այս օրինակները կարելի է հակառակ կողմէն ալ առնել:

Մաքուր, ոսկեձոյլ պնակին մէջ խաշուած ոտեպղինը կամ շոմինը անհամ են: Ոսկիէ պնակը խաշուած բանջարեղէններուն համը չկրցաւ փոխել, որով արժէքը չբարձրացաւ:

Նոյնը կրնանք ըսել ոսկեզօծ շրջանակի մէջ դրուած տղայական նկարի մը մասին: Շրջանակը չի կրնար փրկել նկարը:

Լեզուիպարզային, քերականական օրէնքներով իրարու քով շարուած բոլոր գեղեցիկ բառերը, առանց բովանդակութեան, բան մը չեն արժեր:

Ուրեմն, լեզուն ըլլալով հանդերձ գործիք մը եւ ոչ թէ ինքնանպատակ, շատ բան կախուած է իրմէ, իր արտայայտածին ծանրութիւնը աւելցնելու կամ պակսեցնելու համար:

Այս ընդհանուր ակնարկէն վերջ, անցնինք մեր ածուէն ներս, որովհետեւ մեզ հետաքրքրողը, մեր նիւթին առարկան հայկական լեզուի հարցն է:

Դարերու ընթացքին մեր լեզուն ալ հարստացեր, ճոխացեր, կոփուեր ու յղկուեր է շնորհիւ մեր պանծալի նախնիքներուն: Վանքերուն մէջ, վանքերէն դուրս, արքունիքիմէջ թէ հասարակ խաւերուն, դպիր, վարդապետ, աշուղ, մօրի հասմեստ աշխատաւոր իւրաքանչիւրը գոհար մըն է աւելցուցեր անոր վրայ: Դէպի առաջ մեծ ոստում մըն է ըրած ժամանակաւորապէս վերջին հարիւրամեակին, եւ այսօրուան մեր աշխարհաբարը, — առանց ինքնահաւանութեան կրնանք ըսել — պատիւ պիտի բերէր նոյնիսկ մեծ ժողովուրդներու:

Ճիշդ է, կատարեալ չէ ան. Թերութիւններ ունի: Մամուլի եւ հրատարակութիւններու միջոցաւ վէճը կը շարունակուի այդ պակասութիւններ սրբագրելու բարի դիտաւորութեամբ: Եթէ չըլլար այդ պայքարը, մենք մնացած կ'ըլլայինք հոն՝ ուր կը գտնուէր «Վէրք Հայաստանի»ի լեզուն: Խ. Աբովեանէ մինչեւ Նարդունի կտրուած ճամբան՝ բազմաթիւ սերունդներու քրտինքովն է ոռոգուած:

Մեր գեղեցիկ լեզուական անդաստանին մէջ կարգ ու կանոնի պակասը դժբախտաբար զգալի է: Տեսակ մը անիշխանութիւն կը տիրէ հոն: Ամէն գրող իր բառերը ունի, իր ուղղագրութիւնը, քերականական օրէնքները: Լեզուական միօրինակութիւնը պարտադիր չէ: Ցաւ ի սիրտ պէտք է յայտարարել, անիշխանութեան օրինակը «մեծ»երէն կուգայ, անուն շինած մտաւորականներէն եւ ոչ թէ Ապրիլեան սերունդի թերուս տղոցմէն:

Առնենք ուղղագրութեան հարցը: Կանոնաւոր թնճուկ:

Մէկը կը գրէ բախիլ, բախում, միւսը բաղխիլ, բաղխում: Մին՝ չէզոք, միւսը՝ չեզոք: Տեղ մը կը տեսնես սպանութիւն, սպաննել գրուած է երկու «ն»ով, ուրիշ տեղ մը մէկ «ն»ով: Սրտակեղէք եւ սրտակեղեք՝ երկուքն ալ ճիշդ են, նայած թէ ուսուցիչդ ո՞վ է, նմանապէս փառայեղ եւ փառահեղ: Չեմ խօսիր այլեւս ամէնը ե-ո՞վ թէ է-ով գրելու կռիւներու մասին:

Հարիւրներով այսպէս բառեր: Բացէք հայր Ա. Ղազիկեանի «Մի գրէք... այլ գրեցէք...»ը եւ ազօտ գաղափար մը կ'ունենաք: Զմռնամ ըսել, հանգուցեալ վարդապետր խօսակցութեան մը ընթացքին կը յայտնէր որ, իր գիրքը կը պարունակէր մէկ փոքր մասը միայն վիճելի բառերուն ... Երեւակայեցէք այլեւս մնացածը:

Ինչո՞ւ պահել, բազմաթիւ անգամներ շուարած մնացած եմ կարգ մը բառերու ուղղագրական մէկ քանի ձեւերուն առջեւ: Ո՞ր մէկը ընդունիլ ուղիղ: Դպրոցին մէջ մեր սորվա՞ծը, թէ անուն հանած մտաւորականինը:

Դեռ աւելին: Քերականական ո՞ր դպրոցին հետեւիլ: Զ. Աստուրի՞ն, Գազանճեանի՞ն: Մին «յոդնակի»ն կը գրէ «ք»ով, միւսը «դ»ով: Աւելորդ է ըսել, նոյն անկարգութիւնները կ'անդրադառնան նաեւ մեր բառարաններուն վրայ:

Գլուխդ ձեռքերուդ մէջ առած կը խորհիս: Ի վերջոյ այս մարդիկը հեղինակութիւն են, անվիճելիօրէն մտաւորական, արդ, մին կամ միւսը տասատխաններ ունին:

Պէտրպէրեան վարժարանը, կարգ փոխելու մըտահոգութիւնը ունեցող մեր ընկերները գիտէին այլեւս, թէ ի՞նչ ազդեցութիւն կ'ունենար ընդհանուր միջինին վրայ տառասխալներով լեցուն էջմը:

Հայերէնի (գրաբար, աշխարհաբար) թէ օտար լեզուներու (ֆրանսերէն, թուրքերէն, անգ-

Անմոռանալի զոհերուն

—Երբ յիշատակս ալ թառամի, ոհ, այն ատեն ես կը մեռնիմ ։

Վաղազրաւ բանաստեղծին այս ողբագին աղաղակը պիտի խղճահարէր մեր սիրտերը, եթէ երբեք մոռացութեան տայինք, ինչպէս մեզմէ յառաջ բաժնուողներու, նոյնպէս մեր մէկ միլիոն նահատակներու պանծալի յիշատակը ։

Բայց պատիւ հայ ժողովուրդին, պատիւ իր Մնացորդացին, որ արտասահմանի ափերուն մէկ ծայրէն միւսը, ամէն տարի երկիւղած հանդիսութեամբ կ'ոգեկոչէ այդ չարաղէտ թուականը ։

Տարիներ թաւալեցան այն օրերէն ի վեր, երբ ճակատագրականօրէն, հայ ժողովուրդին մէկ երրորդը կը մարտիրոսանար անհաւատալի չարչարանքներով։ Երբ անլուր խղժութիւն մը, Հայոց պատմութեան էջերը ծով արիւնով կը ներկէր։ Հաւրեւր տարիներ վերջն իսկ, Ապրիլեան ողբերգութեան վէրքը երբեք պիտի չսպիանայ, յաջորդական հայ սերունդներու հոգիներուն մէջ։ Շատ ժողովուրդներ ունեցան ցաւ ու տառապանք, ջոհ եւ նահատակ, բայց ինչ որ պատահեցաւ Տէր Զօրի անապատներուն մէջ եւ այլուր, իր սարսռազդու զարհուրանքով, նմանը չունի ազգերու պատմութեան մէջ։ Պապենական ծննդավայրերու, նահապետական օճախներու դարաւոր չէնութիւնը կը վերածուէր յանկարծ գերեզմանային ամայութեան։ Մարդ էակներու անհատնում կարաւաններ, մանկիկներէ մինչեւ կորաքամակ ծերունիներով խճողեալ, սուրի եւ դանակի տմարդի սպառնալիքի տակ, կը քշուէին անխնայ, անվերջանալի ճամբաներու գնացքով արդէն իսկ կիսամեռ, դէպի հեռուն, դէպի անծանօթը, որ կը յայտնէր իր հրէշային ինքնութիւնը, ապանդանոց։

Յանուն ցեղային արժանապատուութեան, այդ մահուան գողգոթային վրայ, քանի քանի դրուագներ են արձանագրուած, անձնազոհութեան եւ վեհանձնութեան ։

Մարդիկ, անընկճելի յամառութեամբ, վրէժ եւ արդարութիւն կ'աղաղակէին, մինչ իրենց դէմն էին ցցուած արդէն, կախաղան ու եաթաղան։ Քանի երիտասարդ Հայուհիներ, հայ կնոջ անդերադանց պատուախնդրութեամբ չաղախուն, ոգի ի բոուն կը ծառանային ջարդարարներու անասնական կիրքերու դէմ, իրենց կեանքին հաւանական փրկութիւնն իսկ անտեսելով։

Տարիներ անցան այդ օրերէն ի վեր։

Ներկայական այդ պահերուն իսկ, մեր Նախնեաց ցոյց տուած ազգային կեցուածքը, զգաստութեան զօրավիգ թող դառնայ, դժախտաբար այլասերման խորխորատն ինկած դաս մը հայրենակիցներու, արթնցնելով անոնց մէջ ազգային գիտակցութեան զգացումները։

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ՄԻՇՏ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

ՄԻՒՆԻԽ, 11 Ապրիլ (յապաղած).— Ապրիլ 10 կիրակի օր (Գ. Վ.) ժամը 4ին՝ Սփորթհալի սրահը կը վխտար՝ աւելի քան հինգ հազար մարզասէրներով։

«Գ. Վարդանեանը՝ ընդդէմ տեղացի ծանրակշիռ ախոյեան Լէխըլի» մեծատառ յայտարարութիւններով զարդարուած էին քաղաքին պատերը, երկու շաբաթէ ի վեր ։

Մարզարանի յանձնախումբը խաղէն առաջ լրագրողներու ներկայութեան կը կատակէր հայազգի կռփամարտիկին հետ ։

— Հէրր Վարդանեան, այսօր ձեզի դէմ կը հանենք հսկայ մը՝ որուն ձախ բազուկը աւելի ուժով է, քան աջը, որ կրնայ ցուլ մը տապալել, մանաւանդ ձախով խաղացող է, ուշադրութիւն ըրէ դանկդ կամ կողերդ չկոտրէ։

Վարդանեան մաքուր գերմաներէնով՝ զուարթօրէն կը պատասխանէ ։

— Շնորհակալ եմ, չուաններու մէջ է որ քիչ վերջ կը պարզուի ձեր մտավախութեան տեղի կամ անտեղի ըլլալը, յամենայն դէպս դանկս ու մարմինս ծանր հարուածներու կը տոկան ։

Վարդանեան Ա. եւ Բ. շրջաններուն շատ զգոյշ էր, յարուած ուշադրութիւնով կը դիտէր դիմացինին կռուելու եղանակը, բոլոր այնմ դիրք կը փոխէր, միշտ ետ ետ ընկրկելով, բացուելով ու միջոցառելով, որ յարձակի, հարուածէ ու յոգնի, եւ ինք խնայէ իր ուժերը ։ Հազարաւոր Գերմանացիներ ոգեւորուած Լէխըլին յաջող յարձակողականէն եւ Վարդանեանի խուսափողական խաղէն, ծափերով ու հուրրաներով կը թնդացնէին սրահը։

Երրորդ շրջանին, մեր հայրենակիցը կարծես բաւ համարելով ինքնապաշտպանութիւնը ու չհանդուրժելով խլացուցիչ աղմուկներուն տակ չփացած հակառակորդին յոխորտանքին, վճռապէս հակայարձակողականի անցաւ։ Լեխըլ շշմած ու շուարած այս անակնկալ զարկերէն, չուանին մէկ ծայրէն միւսը կը նահանջէր։ Խաղին ճակատագիրը փոխուած էր եւ Վարդանեան կը տիրապետէր։

Չորրորդ շրջանը աւելի ուշագրաւ էր ու զուարճալի։ Լէխըլ ուժաթափ ու շնչասպառ, հազիւ հանգչած երկու րոպէ, վերակումի ազդը կը տրուի, դժուարաւ ոտքի կ'ելլէ։ Չուանին մէկ անկիւնէն Վարդանեան ճիշդ ճակատին աջ կողմը, այնպիսի ուժգին հարուած մը կուտայ որ, իր աջ ձեռքին ձեռնոցը ճեղքուելով վար կ'իյնայ կտորը եւ հանդիսականները քրքիջ մըն է որ կը փրցնեն։

Հինգերորդ շրջանին կ'արժէր տեսնել մեր կռփամարտիկին ինքնավստահութիւնը ։ Թեթեւօրէն վեր կը ցատկէ, մինչ Լէխըլը երկար խնամքներէ, զովացուցիչներէ վերջ, խրախուսելով ոտքի կը հանեն ։

Առաջին հանդիպումին իսկ, Լեխըլը կը ստանայ Վարդանեանի նոր ձեռնոցին հետ, կռուփի այնպիսի ուժգին հարուած մը կզակին, որ կռնակին վրայ գետին կը տապալի եւ այս կ'ըլլայ վերջին անկումը։ Իրաւարարը տասը համրելէ վերջ, Վարդանեանին աջ բազուկը վեր կը բարձրացնէ եւ բարձրախօսը կը յայտարարէ անոր յաղթանակը K. O.ով։ «Vive Mr. Vartanian», կեցցէ հայրենակից, ապրիս, գոչերը եւ ծափերը կը թնդացնեն մարզասրահը։ Լէխըլին կողմնակից Գերմանացիներն ալ կը մասնակցին ծափերու, գովելով Վարդանեանին գեղեցիկ կազմը եւ վարպետութիւնը։ Խաղէն վերջ, Շթութկարտէն եկող 4—5 Հայեր հպարտ ու ուրախ կը փաթթուին Վարդանեանին վիզը։

★ Բացի Վարդանեանէն, Գերմանահայ տաբագիրներումէջ ունինք նաեւ Գասպարեան անունով բաւական յաջող կռփամարտիկմը, թէեւ աւելի թեթեւակշիռ, սակայն հարուածի դիմացող եւ վարպետ։ Ան ալ Զատիկէն վերջ պիտի մրցի գերմանացի շատ անուանի թեթեւակշիռ Շիֆֆէրի հետ։ «Յառաջ»էն կ'իմանանք որ Փարիզի մէջ ալ Հայրապետեանը յաղթանակներ կը շահի։

ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՕՐԷՆՔՆԵՐԸ վերաքննելու եւ նոր պայմանագրի մը կնքելու համար միջազգային ժողով մը բացուած է Ժընեւի մէջ։ Մասնակցութեամբ 50 ազգերու։ Խ. Միութիւնը, որ վերապահ դիրք մը բռնած էր, վերջին պահուն որոշեց մասնակցիլ։ Պիտի մասնակցի նաեւ Միջազգային Կարմիր Խաչի համագումարին, նոյնպէս պայմանագիր մը մշակելու համար ։

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՕԴԱՆԱՒԱԿԻՐԸ շինելու ձեռնարկած են Ամերիկացիները։ Երկայնութիւնը պիտի ըլլայ 333 մեթր, 15.000 թոն տարողութեամբ։ Պիտի փոխադրէ նաեւ հիւլէական ռումբերով բեռնաւորուած օդանաւեր։ Պիտի աւարտի 1952ին։ Շինութեան ծախքը կը հաշուեն 186 միլիոն տոլար ։

լերէն) ուղղագրական սխալներէն կը վախնայինք, կը դողայինք պարզապէս, կրնայինք կարգ չփոխել ։

Տեղին ձնվախնալ եւ դողալ բառերը, որովհետեւ մեր լեզուին մէջ տիրող անիշխանութեան գլխաւոր պատճառը վախի զգացումին պակասն է. ինչո՞ւ վախնալ, ումէ՞ վախնալ, երբ հեղինակութիւն ես (յաճախ իրաւամբ ծանր)։ Կ'առնես լեզուն, խմորի պէս կը շաղուես եւ ուզած ձեւդ կուտաս ։

Ինչո՞ւ վախնալ, երբ չունիս լեզուական Կաճառ. կրթական նախարարութիւն, պետութիւն, որ վերջնապէս ճշդէր իւրաքանչիւր բառին իմաստն ու տեղը, ուղղագրութիւնը, քերականականն օրէնքները եւ իր խողովակէն դուրս, չվաւերացուած, պաշտօնապէս չընդունուած չեղումները նկատէր սխալ ։

Գեղեցկանութենէ զրկուած ժողովուրդներու բազմաթիւ դժբախտութիւններէն մին ալ լեզուական այս անիշխանութիւնն է։

Դարձեալ խօսինք օրինակներով ։

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ԽՄԲ.—Կոպիտ եւ ապացուցուած սխալներ են «բաղխիլ»ը, «սպաննութիւն»ը, «սրտակեղէք »ը, « փառայեղ»ը եւն.։ Վիճելի կէտեր միշտ պիտի ըլլան, ինչպէս «չէզոք» կամ չեզոք, «յետադայ » կամ «հետադայ»։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Ահմէտ Րիզա 1896ին հրատարակեց իր «Մէշվէրէթ»ի առաջին թիւը, ֆրանսերէն լեզուով, թերթին անունին տակ աւելցնելով positivisteներու խորհրդանշանը՝ «Ordre et Progrès». Ֆրանսական ազատամիտ շրջանակներու մէջ լայն ընդունելութիւն գտած էր այս թերթը, որուն գլխաւոր աշխատակիցներն էին սուրիացի քրիստոնեայ մը՝ Խալիլ Կանէմ եւ Սելանիկցի Հրեայ մը՝ Ալպէր Ֆուա։

Հետզհետէ «Մէշվէրէթ» շուրջ կը բոլորուին Թուրքիայէն փախած երիտասարդ ուժեր, որոնք կը ծրագրեն կազմել կուսակցութիւն մը։ Ահմէտ Րիզա կ'առաջարկէ մկրտելայն «Նիզամ վէ Թէրագգը» (Ordre et Progrès) անունով, positivisteներու խորհրդանշանը։ Սակայն նկատի առնելով, որ անաստուածներու ընկերակցութեան անունը կրող կուսակցութիւն մը յաջողութիւն պիտի չգտնէ Թուրքիոյ մէջ, փոքրիկ սրբագրութեամբ մը եւ Տքթ. Նազըմի առաջարկով «Իթթիհատ վէ Թէրագգը» (Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն) կը դրուի նորակազմ կուսակցութեան անունը ։

Զանց կ'ընենք Սահմանադրութենէն առաջեւ վերջ Օսմ. կայսրութեան մէջ տեղի ունեցած յեղաշրջումներու պատմութիւնը, անմիջապէս անցնելու համար Պալքանեան պատերազմէն վերջ հրապարակ դրուած «Հայկական Բարենորոգումներ»ուն, որոնց վրայ կը ծանրանայ Խալիլ՝ բաւական մանրամասնութեամբ ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆԵՐԸ

1912 Յունուար 13ին, կը գրէ Խալիլ պէյ, երբ Թալէաթ, Էնվէր եւ ընկերները Պապը Ալիի վրայ յարձակելով ցրուած էին խրտուիլակ կառավարութիւն մը փաշաներու դահլիճը, մեծ եպարքոս նշանակուած էր Մահմուտ Շէվքէթ փաշա։ Մենք քանի մը ընկերներով Փարիզ կը գտնուէինք։ Համաձայնական պետութիւնները իրենց կը վերագրէին Պալքանեան պետութեանց յաղթանակը։ Մամուլը որքան անոնց յաղթանակը կը գովաբանէր եւ արժէքը կը մեծցնէր, նոյնքան եւ աւելի կրակ կը ժայթքէր մեզի դէմ։ Բնաւ չեմ մոռնար Հանոթոյի մէկ գրութիւնը, ուր կ'ըսէր. — «Թուրքերու վրաններուն չուանները կտրուած են այլեւս »։

Միւս կողմէ Նուպար փաշա Հայը՝ կռթնած ռուս դեսպանատան աջակցութեան վրայ, Հայաստանի բարենորոգումներու պրոպագանտի գործին լծուած էր։ Գացինք գտանք կարգ մը մարդասէր Ֆրանսացի պետական մարդեր, ինչպէս ընկերվարականներու պետ Ժոռէսը եւ արմատական ընկերվարականներու պետ Էրիոն, անոնց բացատրեցինք Երիտասարդ Թուրք յեղափոխութեան իտէալներն ու նպատակները, մեր բանակին պարտութեան իսկական պատճառները եւ իրենց օժանդակութիւնը խնդրեցինք ։

Ժոռէսին այցելեցինք փարիզեան արուարձանի իր փոքրիկ բնակարանին մէջ՝ Տոքթ. Նազըմ եւ Րահմի պէյերու հետ։ Մեզ ընդունեց իր մատենարանին մէջ։ Մեր երկար բացատրութիւններր համբերատարութեամբ լսելէ վերջ, ըսաւ մեզի.

— « Այսպիսի աղէտներ ամէն ազգի գլխուն կուգան։ Մի յուսահատիք։ Միայն թէ ձեզի համար աւելի մեծ վտանգ մը կը սկսի երեւնալ։ Հայաստանի մէջ բարենորոգումներու փրոփականտը սկսած է։ Վախնամ Ռուսերը վերջին հարուածը տալու համար այս խնդիրը ձեռք պիտի առնեն։ Այդ շրջաններուն մէջ ինքնաբերաբար ձեր կողմէ բարենորոգումներու ձեռնարկեցէք, թերեւս այս ձեւով այդ վտանգին առաջքը առած կ'ըլլաք »։

Պոլիս վերադարձայ։ Մեծ եպարքոսի պաշտօնատան մէջ այցելեցի հանգուցեալ Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի ։

— Խալիլ պէյ, ըսաւ, ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ Եւրոպայի մէջ, ըսէ' տեսնենք ։

— Փաշա, պատասխանեցի, մեծ վտանգի մը ենթարկուած ենք։ Հայաստանի բարենորոգումներուպրոպագանտը սկսած է։ Կը հասկցուի՝ որ ռուսական դեսպանատունները կ'օժանդակեն այդ բանին։ Ռուսերը այլեւս չեն ուզեր պարտութեան անկողինէն դուրս հանել մեզ։ Հայկական Բարենորոգումներու պատրուակով կ'ուզեն վերջին հարուածը տալ մեզի ։

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

(2)

մայրաքաղաքներուն մէջ ալ կը սպասեն որ Մոսկուա բացորոշ առաջարկներ ներկայացնէ ։

Օրուան զրոյցներէն մէկն ալ այն է թէ Պերլին հասած են տխրահռչակ Բերիան (Խորհրդային ներքին գործոց նախարարը) եւ խորհրդային նախկին դեսպանը՝ Դեկանոզով, սովետական իշխանութեանց հետ խորհրդակցելու համար։ Այս լուրերն ալ հերքուեցան անմիջապէս։ Բայց, ինչպէս դիտել կուտան իրազեկներ, «առանց կրակի ծուխ չըլլար»։

Լոնտոնի մէջ ոչ միայն վերապահ են, այլեւ յոռետես։ Շատեր կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը նոր խաղ մը կը փորձէ, Եւրոպայի վերազինումը թուլցնելու եւ Ատլանտեան դաշինքին վաւերացումը խափանելու համար։

Մ. Նահանգներու զինուորական շրջանակներուն մէջ կը յայտարարեն թէ պիտի շարունակուի Պերլինի պարէնաւորումը օդանաւերով, եթէ նոյնիսկ պաշարումը վերնայ։ Միւս կողմէ, Դաշնակիցները պիտի շարունակեն արեւմտեան Գերմանիոյ պետական վերակազմութեան ձեռնարկը, առանց սակարկութեան բռնուելու Մոսկուայի հետ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԵՒ ՇՈՒԿԱՅԻՆ մէջ սթերլինը օրինական գինէն ալ վար, 1060 ֆրանքի կը ծախուէր Գչ. օր, մինչ որ զարմանք պատճառեց։ Տոլարը մինչեւ 350 ֆրանքի իջած էր, բարձրացաւ 352ի (պաշտօնական գինը՝ 320)։ Սթերլինի անկումը կը վերագրուի ցանցառ զրոյցներու (արժեզրկում եւն.)։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովը որոշեց հրաւիրել Հունգարիան եւ Պուլկարիան որ ներկայացուցիչներ ղրկեն, քննելու համար կարդինալ Մինծենթիի եւ 15 պաստուելիներու դատապարտութեան խնդիրը։ Երկու երկիրներն ալ անդամ չեն ՄԱԿին։ Խ. Միութեան պատուիրակը դիտել տըւաւ թէ Ազգաժողովը իրաւունք չունի զբաղելու այս խնդիրներով։ Այս առթիւ բուռն ճառ մը խօսեցաւ Պոլիվիոյ ներկայացուցիչը, «դատական խեղկատակութիւն» կոչելով երկու դատավարութիւններու, պնդելով թէ վեց հարիւր քահանաներ բանտարկուած են Ռումանիոյ մէջ եւն.։

ՍԻՈՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ հիմնադիրներէն Ստ. Ուայզ, հրէական համայնքներուն պատկառելի նախագահը, մեռաւ Նիւ Եորքի մէջ, 75 տարեկան։ Ծնած էր Փէշթա, եւ եօթներորդ րաբունին էր իր գերդաստանին մէջ։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ 30 համայնավարներ եւս ձերբակալուեցան.— Կռիւները կը շարունակուին Մակեդոնիոյ մէջ։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ընկերվարականները առաջարկեցին Դաշնակիցներուն հետ քաշել իրենց բանակները ։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ. քարտուղարը, Ազզամ փաշա, որ վերջերս Դամասկոս գացած էր, յայտարարեց թէ Սուրիոյ վերջին յեղաշրջումը կը վայելէ ազգին ամբողջ համակրանքը եւ խանդավառութեամբ ընդունուած է։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ Յունուար 22—31

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիններ. —

ՓԱՐԻԶ (7) Գաղթ. Գրա. 800, Ս. ԷԹԻԷՆ Խաչ. 1200, Աստ. 1200, ԿԱՐՏԱՆ Յովկ. 2 հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Շաք. 800, ՄՈՆՊՐԻԶՈՆ Քարա. 800, ՎԱԼԱՆՍ Էօք. 1500, ՓԱՐԻԶ Պէօ. 1450, ՊՈՐՏՕ Քէօ., ՓԱՐԻԶ (18) Ուզ., ԱՐՔԷՕՅ Ճոթ. 800ական, ՄԱՐՍԷՅԼ Կոստ. հազար, ՓԱՐԻԶ(20) Ռահ. 800, ՔԱՇԱՆ Մխճ. 800, ԿՐԸՆՈՊԼԸ Քէչ. հազար, ՓԱՐԻԶ (19) Նիկ. 600, ԼԻՈՆ Պահ. 1450, ՄԱՐսէյլ Նազ., Տալա. 1600ական, ՓԱՐԻԶ (20) Կէօզ. 800, ՄԷՕՏՈՆ Եսա. 1500, ՆԻՍ Ներ., ՓՐԷ Ս. Ժերվէ, Պէլ., ԱՓԹ Քիլ., ԷՆ Շահ. 800ական, Ս. ՍԱՎՈՒՐՆԷՆ Մին. 1500, ԼՈՒԱՐԻԹ Գրի. 2600, ՌՈՒԱՆ Յովհ. 3000, ԹՈՒԼՈՆ Յովհ. 800, ԺԵՐ Մկր. 1200, ՎԻԷՆ Ասլ. 1900, ՓԱՐԻԶ (19) Ինճէ., ՓԱՐԻԶ (5) Տ. Մ., Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ Գար. 800ական, ՔԱՓԻՒՍԷԼ Կոն. 3 հազար, ԼԷ ԼԻԼԱ Զադ. 2800, ՊՐԻՒՔՍԷԼ Աւա. 600, Զար. 3 հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Յովկ. 1500, ՓԱՐԻԶ (19) Փափ. 1200, ՊՈՐՏՕ Հայթ. հազար, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Քամ. 1500, ԻՍԻ Ազգ. 1200, ՓԱՐԻԶ (13) Էսա. 1500, ՓԱՐԻԶ (12) Ռէյ., ՄԱՐՍԷՅԼ Պարտ. 1500ական, ՏՈՒՊ Եզն. 2 հազար, ԱՆԻԷՌ Աք. Ա. 1500, Ս. ԼՈՒԻ Փափ. 800, ՌՈՄԱՆ Յովս. 1450 ֆրանք։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Հ. Կ. Խաչի Փոքր ս'Իթալիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ տէր եւ Տիկին Քիրազեանի եւ պարագաներուն իրենց մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ՖԻՐԱԶԵԱՆԻ մահուան առթիւ ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ, Կիրակի 24 Ապրիլ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. Saint Germain, métro St. Germain des Près։ Մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութեանց ։

Կը նախագահէ՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ, ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. վարչութեան կողմէ ընկերուհի ՖԼՈՐԱ, ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ներկայացուցիչը եւն.։

Կ'երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Կ'արտասանեն Տիկին Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Տիկին Վ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ եւ Օր. ԱՆԱՀԻՏ ԳԵԻՈՆԵԱՆ։

★

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ Ապրիլ 30ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ ապրիլ 23ի գիշերը, մասուռի սրահը։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբին։

կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

★

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ազգ. Միութեան եւ հոգաբարձութեան ու Վալանսի շրջակայից վարչութեանց կողմէ, ԱՊՐԻԼ 22, ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ։

Պիտի խօսին Պ. Պ. Ա. ՋՕՊԱՆԵԱՆ (Փարիզէն), Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Մարսէյլէն) ։

×

ՏԷՍԻՆԻ մէջ՝ այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

ՎԻԷՆԻ ազգը ստացանք առանց թուականի ։

ՍՑՑ ԴԷՊԻ ՓԷՌ ԼԱՇԷԶ

Սպերթ կազմակերպուած Եգիպտացի կոմիտէին եւ քոյր խումբերուն կողմէ։ ԱՊՐԻԼ 11-24 ընդհ. նահատակներու տօնին, եւ Ա. Ահարոնեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, այս կիրակի ժամը 3.30ին։ Հաւաքուիլ Փլաս Կամպէթա։

Շիրիմներուն առջեւ խօսք կ'առնեն ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ (Ա. Ահարոնեանի), ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ (Ա. Խատիսեանի), ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ (Զօր. Անդրանիկի)։ Ծաղկեպսակներ կը զետեղուին Ահարոնեանի, Խատիսեանի եւ Զօր. Անդրանիկի շիրիմներուն վրայ։

Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ, եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բոլոր անդամները։

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին 230 Chemin de la Madrague Ville, Bar Internationalի մէջ։

Պիտի ներկայացուի մեծ պատրաստութեամբ՝ Շիրվանզադէի «ՊԱՏՈՒՈՅ ՀԱՄԱՐ»։

ԹՈՓԱԼԵԱՆ ընտանիքը կը ծանուցանէ վերաթաղումը՝ 21 ապրիլին առտուան 11ուկէսին Իսիի գերեզմանատան մէջ,

ՏԻԿԻՆ ԱԶԱՏՈՒՀԻ ԹՈՓԱԼԵԱՆԻ

զոհ՝ օդային ռմբակոծումի, 944 Յունիս 6ին, Նորմանտիի ճամբուն վրայ։

Պիտի հաւաքուին Իսիի գերեզմանատան դրան առջեւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները, որպէս մահազդ ընդունելով ներկայս ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Նուարդ Դարբինեանէ հազար Ֆր. իր աղջկան ապաքինման առթիւ, փոխան ծաղկի։

Նոյնպէս տէր եւ տիկին Եսաեաններէն հազար ֆրանք իրենց հօր մահուան առթիւ (500ը Խրիմեան դպրոցին համար)։

ՅՈՐՇԱՏԵՏՐ

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ԱՌԹԻՒ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այսօր հինգշ. ժամը 9ին, Sociétés Savantesի G սրահը։ Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ։ Նիւթ՝ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԸ։— Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԽՈՐՈՊԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէն սախպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Արամ», «Արդութեան», «Արծիւ», «Զաւարեան», «Վարդան», «Ս. Մինասեան», Եգիպտացի կոմիտէներու եւ խումբերու բոլոր անդամները այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes: ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 8ին Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատոմսերով ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 9ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի հաւաքատեղին, Bar du Globe։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։ Ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունին անոնք որ վճարած են իրենց 1948—1949 տարեշրջանի անդամավճարը։ Անոնք որ հրաւէր չեն ստացած, հաճին ներկայս իբր այն նկատել ։

ԻՐ 21ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆԷ Ալֆորվիլի մասնաճիւղը այս շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Սալ Վօլթէրի մէջ։

Կը խօսի ընկերուհի Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Կ'երգէ «ԳՈՒՍԱՆ» երգչախումբը (ղեկավար Կ. ԳԱՅԻՇԵԱՆ), Գիւղի երեկոյ, (երգախառն պատկեր, Էլլէն Բիւզանդի)։

Եւրոպական պար մինչեւ լոյս։ Ընտիր նուագախումբ։ Անակնկալներ։ Առատ եւ մատչելի պիւֆէ։ ՈՉ ԱՃՈՒՐԴ, ՈՉ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ։

★ Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Charenton Ecolesէն առնել թիւ 103 հանրակառքը, իջնել rue de l'Union, Alfortville:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ խմբագրութեան տրամադրել 1915ի ապրիլեան զոհերէն ողբացեալ Յարութիւն Գոնեալեանի լուսանկարը (կեսարացի, դերձակ)։

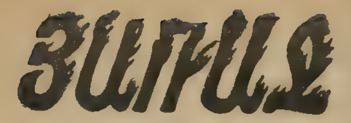

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1673-63

Vendredi 22 Avril 1949 Ուրբաթ 22 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5827-Նոր շրջան թիւ 1238

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՀԱՆԳԻՍՏ ՉԷ ԹՈՒՐՔԸ

Բազմազան են Անգարայի մտահոգութեան պատճառները: Ոչ միայն քաղաքական – ռազմական, այլեւ տնտեսական :

Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, Le Monde, քիչ մը աւելի կը բանայ վարագոյրը, ապրիլ 20ի խմբագրականով:

Լուրերուն հետ կը խառնէ խորհրդածութիւններ, որոնք այն տպաւորութիւնը կը ձգեն թէ Ֆրանսա համաձայն է աւելի ամրապնդելու Թուրքիոյ ապահովութիւնը:

Ահաւասիկ այդ հատուածը :

— «Իբրեւ ուղղակի հետեւանք հասարակաց պաշտպանութեան համար կատարուած զոհողութեանց, Թուրքիոյ տնտեսական կացութիւնը տագնապալի դարձած է: Երկիրը այլեւս չունի անհրաժեշտ դրամագլուխները, կատարելու համար նախատեսուած մեծ շինութիւնները: Կառավարութեան անշարժութեան դատապարտուած է իր առեւտուրը, ներքին թէ արտաքին: Ասկէ զատ, դժուար է նկատի չառնել ներքին խոր անհաւասարակշռութիւնը, որ կը բխի այս բոլոր ազդակներէն եւ կրնայ տեղի տալ ընկերային ծանր հակազդեցութեանց :

« Եւ վերջապէս մութ է միջազգային հորիզոնը: Ենթակայ՝ հեղձամահութեան սպառնալիքին, Թուրքիան կրնա՞յ մեծ բան սպասել խորհրդային երկայնամտութենէն»:

Աւելի խորացնելով իր վերլուծումները, որոնք որոշ ներշնչում կը մատնեն, «Լը Մոնտ» կը շարունակէ.

— «Իրականին մէջ, երկրին տնտեսական վերելքը, ապահովութիւնը, իր անկախութեան եւ ազատութեան երաշխաւորութիւնը Թուրքիոյ կը պարտադրեն ընտրութիւն մը որ շատոնց վճռուած է: Ուրիշ որ եւ է ելք պարզապէս անձնասպանութիւն պիտի նշանակէր:

« Ի վերջոյ, Թուրք ժողովուրդը կը պահանջէ որ ճանչնան իր կրած զոհողութիւնները՝ յանուն հասարակաց պաշտպանութեան: Եւ արեւմտեան պետութիւնները խելացի գործ մը կատարած պիտի ըլլան, վերջ տալով այն բարոյական վտանգաւոր չփոթութեան զոր կրնայ յարուցանել, Վոսփորի ափերուն վրայ, մեկուսացման զգացում մը՝ վերահաս վտանգին առջեւ»:

Այդ խմբագրականին մելանը չորցած չէր տակաւին, երբ Լոնտոնի պահպանողական մեծ օրկանը, «Տէյլի Թէլէկրաֆ», կարեւոր լուր մը կը հաղորդէր:

Այս թերթը, որ սերտ կապեր ունի կառավարութեան եւ միջազգային դիւանագիտական շրջանակներուն հետ, ապրիլ 20ի առաջին գրութիւնը նուիրած էր Միջերկրականեան դաշինքին:

Համաձայն իր դիւանագիտական բաժնի խմբագրին քաղած տեղեկութեանց, Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատակ, Լոնտոն պիտի գայ յառաջիկայ մայիսին, խորհրդակցելու համար Պ. Պեւինի հետ, դաշինքի մը մասին որ պիտի միացնէ Մեծն Բրիտանիան, Մ. Նահանգները, Ֆրանսան, Յունաստանը եւ Թուրքիան: «Թերեւս ալ Ֆրանքոյի Սպանիան, որուն ռազմագիտական դիրքը աւելի կարեւոր է քան վարչաձեւը »:

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, եթէ այս ձեռնարկը յաջողի, յետոյ պիտի խորհին արաբական երկիրներու եւ Իսրայէլի անդամակցութեան մասին:

Կը նշանակէ թէ Թուրք նախարարը յաջողած է համոզել Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակները, որոնք մինչեւ հիմա կ'ընդդիմանային Միջերկրականեան դաշինքի մը, առ այժմ կանխահաս գտնելով զայն: Մինչդեռ Լոնտոն անոր նախագիծը պատրաստած էր արդէն, Պ.Պ. Ցալտարիսի եւ Սատակի հետ :

Այս բոլոր տեղեկութիւնները անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ անգլեւսաքսոն պետութիւնները, ինչպէս եւ Ֆրանսան պատրաստ են նոր կարգադրութեանց, հանգստացնելու համար Թուրքիան: Ուրիշ խօսքով՝ ապահովելու, ամրապնդելու համար իրենց տիրապետութիւնը Միջերկրականի բոլոր ափերուն վրայ :

Անշուշտ այս բոլորը բաւական չեն փարատելու Անգարայի վախերն ու կասկածները, որոնց արմատը շատ աւելի խոր է:

Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

Չորեքշաբթի իրիկուն Ռատիօ - Երեւանը սկսաւ Սպենդիարեանի «Երեւանի էթիւտ»ներով, «էէնդելի» եւ «Հիճազ»: Փոխն 'ի փոխ կը կարդային երկու խօսակիցները, արական եւ կանացի ձայներ: Վերջինը այնքան օտարոտի շեշտ մը ունէր որ կարծես հայերէն սորված ռուս կին մըն էր: Բարեբախտաբար արական ձայնը, յստակ ու շատ հաճելի, կը լրացնէր պակասը եւ թէ լուրերու բաժինը, թէ զեկուցումները հասկնալի էին բոլորին համար :

Արտասահմանի լուրերու բաժինը գրեթէ ամբողջութեամբ նուիրուած էր Փարիզի Խաղաղութեան Համագումարին : Առաջին առթիւ խօսնակը թուեց այն արգելքները որոնց հետեւանքով շատ մը պատգամաւորներ չէին կրցած Ֆրանսա մտնել:

Լսեցինք անունները «բոլոր ազատատենչ եւ ժողովրդավար » երկիրներու պատգամաւորներուն, Հնդկաստանէն, Չինաստանէն, Հնդկաչինէն, Փաքիստանէն, Քուպայէն, նոյնիսկ Փաթակոնիայէն: Ի զուր սպասեցինք, լսելու համար նաեւ Խ. Հայաստանի ներկայացուցիչին անունը :

Ցայտարարութիւնները կ'ընդմիջուէին ժողովրդական երգերով. Կոմիտասի «Միրանի ծառ»ը, «Ես սարէն կուգայի», Բարխուդարեանի «Սիրուհիս», «Ծիծեռնակ»ը եւայլն:

Զեկուցման երկրորդ բաժինը յատկացուած էր տեղական լուրերու, կոլխոզային աշխատանքներու, բամպակի մշակութեան, բնակարաններու շինութեան եւ հայրենադարձ պատանիներու արհեստագիտական կրթութեան, մասնաւորապէս «էլեկտրօ - տեխնիքական» ճիւղին մէջ:

Անցնելով գիտական ու գրական բաժիններուն, մանրամասնութիւններ հաղորդեցին գիտական Ակադեմիաներու եւ բանուորական Միութեանց մէջ ստեղծուած կապին, որոնք «նոր անոր հրաշքների հիմքն են կազմում»:

Իսկ երբեւ գրական նոր նուաճումներ լսեցինք կարգ մը երիտասարդներու անունները եւ իրենց գործերը, մեզի համա բոլորովին անծանօթ: Խօսնակը արտասանեց այս նորընծաներէն մէկուն՝ Պետրոսեանի մէկ ոտանաւորը «Դու իմ հայրենիք»,— այնքան «հայրենաշունչ» որքան հայհոյալից, անշուշտ ի պէտս «անուղղայ Դաշնակներին որոնց խելագար զառանցումները, վերջ են գտնելու, ես գիտեմ, եւ որոնց արիւնոտ ոճիրները այս աշխարհը չ՚ ների»...

ՌՈՒՆԿՆԴԻՐ

Մոսկուա պայմանն՞ր առաջարկած է

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ հակասական տեղեկութիւններ հրատարակել Խ. Միութեան հաշտարար ձեռնարկներու մասին :

Ամերիկեան գործակալութեան քաղած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը պատրաստ է դադրեցնելու «պաղ պատերազմը», եթէ արեւմտեան պետութիւնները Ատլանտեանի դաշինքէն դուրս ձգեն Գերմանիան: Մոսկուայի ծրագիրն է, ինչպէս կը հաւաստէ լաւատեղեակ աղբիւր մը.

1.— Վերցնել Պերլինի պաշարումը: 2.— Խորհրդային զօրքը քաշել Օտէր գետէն անդին, արեւմտեան բանակներն ալ՝ Հռենոսէն անդին: 3.— Կեդրոնական կառավարութիւն մը հաստատել Գերմանիոյ մէջ, չորս մեծ պետութեանց խորհրդակցութեամբ :

Արեւմտեան պետութեանց պաշտօնական շրջանակներուն մէջ ոչ կը հաստատեն, ոչ ալ կը հերքեն այս լուրերը: Համայնավարական շրջանակներու մէջ կը հաւաստեն թէ շատ կարեւոր տեղեկութիւն մը պիտի հաղորդուի այսօր–վաղը:

Հակառակ բոլոր հերքումներուն, կարգ մը թերթեր կը պնդեն թէ Խ. Միութիւնը ձեռնարկներ կատարած է Մ. Նահանգներուն մէջ, Ազգաժողովի պատուիրակութեան միջոցաւ: Ամէն պարագայի մէջ, ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է թէ Մոսկուա իրապէս կ'ուզէ՝ համաձայնութեան եզանակ մը գտնել, դուրս ելլելու համար իր իսկ ստեղծած անելէն:

Խաղաղութեան համագումարը

ՃԱՌԵՐ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻՆ, ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԻՆ, ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Խաղաղութեան միջազգային համագումարին բացման ճառը խօսեցաւ Ֆրանսայի Հիւլէականուժի հաստատութեան վերատեսուչը, Ժոլիօ Քիւրի, ինչպէս գրած էինք երէկ: Մեծ գիտնականը, Թօմդ համայնավար, ցաւ յայտնելէ վերջ որ Ֆրանսական կառավարութիւնը մերժած է վիզա տալ շատ մը պատգամաւորներու, յայտարարեց.

— «Մեր կառավարութեան այս ընթացքը, որ կը նմանի Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան բռնած դիրքին, բացորոշապէս կ'ապացուցանէ իր տկարութիւնը եւ երկիւղը: Երկիւղ՝ ճշմարտութեան առջեւ... Բայց, ճշմարտութիւնը կը ճամբորդէ առանց վիզայի... Ճշմարտութիւնը պիտի տարածուի ամբողջ աշխարհի մէջ, պիտի բանայ աչքերը անոնց որ տակաւին չեն տեսներ խաղաղութեան սպառնացող վտանգները: Պիտի պատռէ դիմակը պատերազմի հրձիգներուն եւ գործի պիտի մղէ կիներու եւ այրերու ահագին մեծամասնութիւնը, խափանելու համար անոնց ճամբան, հանդարտութեամբ եւ վճռականութեամբ:

« Մենք այս պայքարը կը մղենք յաղթական հանդիսանալու վստահութեամբ, որովհետեւ ատոր ուժն ունինք եւ պիտի կրնանք գտնել ու գործադրել նոր եւ ազդու մեթոտներ: Մենք այստեղ հաւաքուած ենք ոչ թէ խաղաղութիւն խնդրելու, այլ զայն պարտադրելու համար պատերազմի կուսակիցներուն»:

Բանախօսը յետոյ ընդհանուր ակնարկ մը նետելով միջազգային կացութեան վրայ, ձաղկեց Մարշըլի ծրագիրը եւ Ատլանտեանի դաշինքը, յայտարարեց թէ Ֆրանսա արդէն սկսած է կրել «իր գերիշխանութեան կորուստին հետեւանքները: Այժմ Ամերիկացիները կրնան մեր երկիրը գալ ազատօրէն եւ առանց անցագրի»: Եւ յիշեց պրոֆ. Էթիէն Ժիլսոնի խօսքը,— «Նորէն մեր արիւնը գնել կ'ուզեն տոլարներով»: Ապա ծանրացաւ հիւլէական ուժին վրայ: «Մ. Նահանգներուն մէջ կը յուսան չանթարձակ պատերազմ մը սարքել, հիմնուելով հիւլէական ուժին վրայ. բայց կը մոռնան թէ հիւլէական պատերազմը սարսափելի պիտի ըլլայ նոյնիսկ զայն կազմակերպողներուն համար եւ թէ հիւլէական զէնքերը վճռական պիտի չըլլան նոր ընդհարումի մը մէջ»:

Այս առթիւ բանախօսը թելադրեց գիտութեան գաղտնիքները գործածել մարդկութեան բարիքին համար: «Մենք կը գտնուինք հիւլէական դարուն արշալոյսին առջեւ, գրեթէ այն կացութեան մէջ ուր էին առաջին մարդիկը, երբ կրակը կ'արտադրէին: Քսան հիւլէական կեդրոններ կրնան նոյնքան ուժ արտադրել որքան Ֆրանսայի բոլոր ջրա-ելեկտրական կայանները»: Եւ ցաւ յայտնեց որ գաղտնապահութիւն հաստատուած է գիտական հետազօտութեանց համար:

Եզրակացնելով, բանախօսը պաշտպանեց Մ. Ազգերու Կազմակերպութիւնը եւ թելադրեց համաշխարհային ճակատ մը կազմել խաղաղութեան համար, շարժման մէջ դնելով բոլոր ուժերը :

Յետոյ խօսք առաւ Փիէթրօ Նէննի, Իտալիոյ ձախակողմեան ընկերվարականներուն առաջնորդը, որ պարզելով միջազգային աշխարհակալութեան խաղերը, դատապարտեց ամերիկեան միջամտութիւնը Իտալիոյ մէջ եւ այլուր, ձաղկեց Ատլանտեանի դաշինքը, իբրեւ «գործիք մը պատերազմի», եւ առաջարկեց միայն խորհուրդ մը կազմել, իբրեւ պատասխան Ատլանտեանի դաշինքով նախատեսուած կազմակերպութեան :

Նէննի բարձրաձայն յայտարարեց թէ Իտալիոյ բանուորները վճռած են կռուիլ, որպէսզի իրենց հայրենիքը չդառնայ յառաջապահ խարիսխ մը, ռազմադաշտ մը կամ օդակայան մը՝ դրամատէր աշխարհակալներուն համար »:

Պ. Իվ Ֆարժ, Ֆրանսայի պարենաւորման նախկին նախարարը, ըսաւ թէ անոնք որ նոր պատերազմ մը կը պատրաստեն, պէտք չէ մոռնան Նիւրէնպէրկի դատավարութիւնները:

Ժողովին ամէնէն պատկերալից մասը կը կազմէր սեւամորթ պատգաւոր մը, Րոպսըն, որ թէ ճառեց եւ թէ չորս յեղափոխական երգեր երգեց,— Սպանիոյ քաղաքացիական պատերազմի քայլերգը, Ամերիկայի աշխատանքի երգը, ռուսական երգ մը՝ «Սահմանագլուխէն ովկիանոս» եւ դարձեալ ամերիկեան երգ մը: Իսկ ճառին մէջ բացագանչեց.— «Մենք չենք ուզեր նոր պատերազմ մը որ նորէն գերութեան պիտի մատնէ մեզ» :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ վերսկսաւ ապրիլ 20ին, 1500 քիլոմեթր ճակատի մը վրայ: Համայնավարները շարժման մէջ դրած են մէկ միլիոն զինուորներ, գրաւելու համար Նանքինը եւ Հանքէուն: Ազգայնական բանակին թիւը կը հաշուեն 500.000 հոգի: — Կարմիրները սխալմամբ զարկին երկու անգլիական մարտանաւեր, Եանկցէ գետին մէջ, սպաննելով 20 նաւազներ եւ վիրաւորելով ուրիշ քսան զինուորներ :

«ՅԱՌԱՋ ՆԱՀԱՏԱԿ...»

Ափսո՜ս որ ապրիլը, բոլորին համար գարնան աւետաբեր, մեզի համար սուգի ամիս է, այն եղերական թուականէն ի վեր, երբ Թուրքը կանխեց բոլոր «մաքրագործումներ»ը եւ պատմութեան անցաւ իբրեւ դասական հնարիչը ցեղասպանութեան։

33 տարի առաջ, շաբաթէն կիրակի լուսնալու գիշեր մըն էր երբ փաղաքուշ բառերով ու կեղծ ժպիտով ոստիկանը կը հրաւիրէր մեր մտաւորականները Թաղին պահականոցը, «քանի մը հարցումի միայն պատասխանելու եւ շուտով վերադառնալու համար ...»։

Ու «վերադարձան» անոնք ամէն տարի ապրիլ 24ին, մեր մտքին ու սրտին մէջ, խոցելու համար անգամ մը եւս այդ ծակ-ծակ սիրտերը, եւ վառելու վրէժի զգացումը, քամել տալով դառնութեան բաժակը։

Ի՞նչպէս չկեցուիլ, նոյնիսկ առելութեամբ, ոչ միայն Ջարդարարին այլեւ անոր Թուրք սրողին եւ մանաւանդ այդ սուրին վրայ թանձրացած Հայուն արիւնը իրենց նուրբ եւ մետաքսեայ թաշկինակով սրբող «մեծ»ուն հանդէպ։

Մենք ալ կռուեցանք մեր ակռաներով, առանց հրասայլի եւ օդանաւի։ Մեր քոյրերը ոչ միայն փամփուշտ լեցուցին, այլեւ իրենք զէնք ու իրենց մանուկները նետեցին ջուրը, փոխելով գետերու ընթացքը։ Հեռո՞ւ էինք ծովափէն։ Բայց Կիլիկիան ունէինք, իրենց քիթին տակ, որ կրնար Պաղեստին մը դառնալ, եթէ ուզէինք։ Բայց եթէ մերն էր այդ սուրբ հողը, դարերէ ի վեր, եթէ մեր պալատներն ու վանքերը թաղուած էին անոր ընդերքին մէջ ու մեր եկեղեցիներու զօղանջը կրնար լսուիլ նոյնիսկ Կիպրոսէն, չունէինք, ափսո՜ս, մեծ դրամատէրեր «Սիթի»ն բազմած, ոչ ալ պետութիւններու կրցած էինք վարչապետներ տալ «օթեակ»ներէն փոխ առնելով։

Ալ ի՞նչպէս կրնայինք մտածել գոնէ մեր արեան գինին վճարման կամ «փոքրիկ Դաշնակցին» բաժինին մասին։

Զգացումով գործող ժողովուրդ ենք եւ մեր բախտէն մեր դէմը կ'ելլէ միշտ զգայուն մարդ մը որ վեց նահանգներու սահմանները կը գծէ համաձայն իր սրտին։

Ու հոն ալ կանգ կ'առնէ։ Ու արդէն պիտի կրնայի՞ն փոխարինել Թուրքին գործած չարիքը։ Ամբողջ սերունդներու հոգին տաղուած, ու շատ անգամ այլանդակուած, եա մղուած էր մարդկային ընկերութենէն, որբանոցներու մէջ դառնալով հացին դէմ դողացող «մանկութիւն չունեցող» տխուր պատանիներ։

Ի՞նչ գեղեցիկ, եւ որքան տխուր էր Ա. Ծատուրեանի որբապատումը, «Նայիրի»ի վերջին թիւին մէջ։ Ո՞ր մէկս չունինք այդ պատկերներէն գոնէ հատ մը, քանդակուած մեր սիրտերուն խորը։ Անոնք գոյն ու մարմին կ'առնեն մանաւանդ ամէն տարի Ապրիլին։ Ահա քանդակ մըն ալ իմ սրտիս խորը, Ատանայի Թուրք որբանոցէն, զոր հիմնած էր ծովային նախարարը Ճէմալ փաշա, հաւաքելով 1909ի Կիլիկիոյ ջարդին որբերը եւ Վահագն Տաթեւեանն ալ տնօրէն նշանակելով այդ որբանոցին։

1915ի ամառը արդէն բանտարկուած էր Վահագն, եւ դպրոցը յանձնուած Թուրք նոր տնօրէնին։

Օգոստոսին ցրուեցին Տէօրթ Եօլի Քէլէկեան որբանոցին տղաքը, քանի մը ժամուան մէջ, միշտ կրկնելով տնօրէնին՝ Գ. Կարմիրեանի թէ պիտի չդպչին որբանոցին։ Տղոց ամենափոքրերը, մինչեւ տասը տարեկան, ղրկեցին Հասան Պէյլիի գերմանական որբանոցը, իսկ 14էն վերեւոնն «ձեր տուները գացէք» հրամայեցին։

Գիշերով ճամբայ ինկան անոնք դէպի Այնթապ, Մարաշ, Զէյթուն, Հալէպ եւ Ուրֆա։ Անշուշտ «տուն» չունէին հասնելու համար, եւ արդէն Հրէշը կեցած էր իրենց ճամբուն վրայ, փակելով որեւէ «տունի» ճամբայ։ Գ. Կարմիրեանին հրամայեցին հաւաքել 10—14 տարեկանները եւ տանիլ յանձնել Ատանայի Թուրք որբանոցը։

Ահա այդտեղ տեսանք երեկոյ մը «աղօթքի» պահուն մեր տղաքը, բոլորն ալ Հայորդիներ կրակոտ աչքերով որոնց մէջ կայծկլտացող վրէժի զգացումը գրեթէ անտեսանելի էր խոշոր, «քալպալաք» կոչուած գլխանոցներու տակ։ Այդ գլխանոցներով իսկ սկսած էին թրքացնել մեր մանուկները, կարգի շարուած հոճային դէմ եւ զինուորական բարեւով երեք գոչել տալով — «փատիշահըմ չոք եաշա»։

Մինչեւ հոս մենք, հանդիսատեսներս, կրցեր էինք կուլ տալ մեր արցունքները, բայց երբ սկսան երգել նոր յօրինուած զինուորական երգը ի փառս Էնվէրի եւ յանկերգը կրկնել «Թիւրք օղլու Թիւրք իմ», ալ պոռթկաց բոլորին սիրտը, սկսանք հեկեկալ, մոռնալով տնօրէնն ալ, բոլորիս պաշտպանող վտանգն ալ։

Կարմիրեանն էր պահած միայն իր պաղարիւնը, չորս-հինգ օրէ ի վեր վարժուած ըլլալով այդ տեսարանին։ Առաջարկեց երթալ տեսնել իր տղոց պառկած սրահը։ Գետինը փռուած մէկ մէկ ծածկոց, տախտակին վրայ, իրենց հագուստի տոպրակները բարձ, հատ մըն ալ ծածկոց իրենց վրայ, բոլորը Քէլէկեանէն բերուած։ Մեր կացութիւնը փրկեց այդ իրիկունը, բայց չկրցաւ փրկել իր բերած 25էն աւելի պատանիները։

Աւելի ուշ, Հալէպի մէջ, հանդիպեցանք իրեն։ Պատմեց թէ ինքն ալ լացած էր, երբ վերջնապէս բաժնուեցաւ իր կրակ ու բոց տղոցմէն, որոնց արի քալուածքը Տէօրթ Եօլի մեր տան առջեւէն, գերագոյն հաճոյքն էր մեր աչքերուն։ Անոնցմէ եթէ հազուագիւտներ իրենց «տունը» դարձողներ եղան, պիտի յիշեն գոնէ մինչեւ այսօր ալ Քէլէկեանէն իրենց բաժնուած միջոցին, ոտքերով կոխկրտած ածուները, իրենց ածուները, որոնց ծաղիկներէն փունջեր կը նուիրէին այցելուներուն։

Քէլէկեան Որբանոցին ածուները չծաղկեցան այլեւս։ Թուրքին ձեռքը չէր կրնար որեւէ ածու ծաղկազարդել։ Մեր տղաքը նոր «ածուներ» չէնցուցին, Տէօրթ Եօլի քիթին տակ, ու ամէն տարի, այդ պարտէզներուն բողբոջները, հազարներով տողանցք կը կատարեն, գոռացնելով «փատիշահըմ չօք եաշայինտեղ — ՅԱՌԱ՛Ջ, ՆԱՀԱՏԱԿ ՑԵՂԻՍ ԱՆՄԱՀՆԵՐ»։

ՏԻՐՈՒՀԻ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Նամակներ Ճենովայէն

ՃԵՆՈՎԱ, 5 Ապրիլ.— Աւստրիական Թիրոլի ձիւնապատ լեռներու եւ ծմակներու մէջէն կը սուրայ մեր գնացքը, դէպի Իտալիոյ նաւահանգիստը, Ճենովա։ Ձիւն-ձմեռ է։

Յաջորդ առտու կանուխ Միլան կը հասնինք, մեր գնացքը մէկ ժամ պիտի սպասէր հոն։ Օգտուելով առիթէն, կայարանէն կը հեռախօսեմ, Վարշաւայի մեր լաւ ընկերներէն Գրիշա Պարպարեանին, որ գաղութին գործերը կը վարէր, մանաւանդ պատերազմի ժամանակ։ Քնաթաթախ՝ հազիւ կը հաւատայ որ ես եմ, եւ կարսեցիի բարբառով, ուրախութեան բացականչութիւններով։ «Ահա եկայ» ըսաւ եւ հեռաձայնը գոցեց։

Շատ չանցած իր կնոջը հետ կայարան էին։ Հինգ տարուան բաժանումէն, երկուքիս գլխէն ալ շատ տաք ու պաղ եւ մեծ փորձանքներ անցած էին։ Ո՞ւրկէ սկսէինք, ո՞ւր վերջացնէինք... Նաւը երկու օրէն պիտի մեկնէր Ճենովայէն։ Կրցայ գործերս կարգադրել եւ բարեկամիս տունը երթալ։ Ինծի ցոյց տուաւ Ամերիկայի համայնավար «Լրաբեր» թերթը ուր աղտոտ, փողոցային հայհոյանքներ գրած էին իր մասին։ Իբրեւ թէ Գրիշա Պարպարեան (տպած էին՝ Գասպարեան), Վարշաւայի հայ գաղութի վարչութեան անդամ, Դաշնակցական շէֆ, «կէսթափոյի գործակալ» եղեր։

Հազարաւոր գաղթականներ, գերի զինուորներ, եկան ու անցան Վարշաւայէն։ Հոն օգնութեան, փրկութեան կայան մը հաստատուած էր, ուր ափ մը, սրտցաւ եւ պարտաճանաչ անդամներ, ամէն ինչ կ'ընէին իրենց տառապանքները մեղմացնելու համար։ Ոչ միայն քաղաքին մէջ, այլ տասնեակ մղոններով հեռու վայրեր, ուր որ հայ գերիներ կային՝ այդ սաստիկ ձմրան ձիւնին եւ սառնամանիքին, Գրիշան իր գործը թողած, իր ծնողքը եւ ընտանիքը ձգած իրեն պէս հայրենասէր Հայու մը՝ Վ. Վարդանեանի հետ գաղութին կողմէ ուտելիքեղէններով կը մեկնէր, Հայ գերիները սովամահութենէ փրկելու համար, ամէն վտանգ աչք առնելով։

Հազարաւոր վկաներ կան։ Մէկն ալ թող այդ ապերախտ ըլլայ, այնքան անխիղճ եւ չարասիրտ։

Միլանի մէջ Գրիշան նորէն իր դիրքին եւ դերին մէջ է։ Ինքը գաղթական, բայց գաղթականական կոմիտէի Բ. Նախագահն է, կը վազէ ուր որ պէտք է, եւ ջանք չի խնայեր օգտակար ըլլալու համար։

Գրիշա, լաւ որ Վիէննա չէիր, ապահովաբար քեզ ալ բանտարկել պիտի տային հայանուն դաւաճաններ եւ գրպարտիչներ։

Մեկնեցանք Միլանէն, կանաչազարդ եւ ծաղկալի տափարակներէն։ Որքան դէպի Ճենովա կ'իջնենք, այնքան զգալի է բնութեան զարթումը եւ գարնան տաք արեւի ազդեցութիւնը։ Առատ բուսականութիւն, կանաչութիւն ամէն կողմ։

Հաղորդակցութեան հրաշալի միջոցներ։ Մէկ օրէն ձմրան սառնաշունչ կլիմայէն մեզ կը փոխադրեն Իտալիոյ մեղմ եւ հաճելի երկինքին տակ։ Միտքս կուգայ Գր. Օտեանի խօսքը.— «Սթիֆէնսըն, ստուգիւ ի՜նչ մեծ մարդ, եւ ի՜նչ մեծ ծառայութիւն մարդկութեան...»։ Եթէ ողջ ըլլար մեծ հայրենասէրը, ի՞նչ պիտի գրէր արդեօք, անէ՞ծք թէ օրհնութիւն, տեսնելով հաղորդակցութեան ներկայ միջոցները, այլազան, ահարկու օդանաւերը, որոնք մէկ օրէն միւսը մարդս աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը կը փոխադրեն, միեւնոյն ատեն քար քարի վրայ չձգելով ...

Ճենովան կիսալուսին ծովու ծոցի մը եզերքը, չորս կողմէ բարձրադիր բլուրներու վրայ հաստատուած, հինէն նորի խառնուրդ հրաշալի քաղաք մըն է։ Շէնքերը զարմանազան գոյներով ներկուած, բարձր, ցած, անկարգ, անհաւասար, ոչ թէ շարուած, այլ ցիրուցան։ Մէկուն փողոցը միւսին տանիքն է։ Իրարու կռնակին փարած, շարք շարք, վարէն վեր նեղ անցքերով կամ քարէ սանդուղներով։ Հոս հոն բարձունքներու վրայ հին դղեակներ, բերդեր կամ կրօնական որեւէ հաստատութիւն։ Քաղաքին տափարակ մասին վրայ, դարաւոր խարխուլ տուներու եւ նեղ, հազիւ անանցանելի փողոցներու քովերը ահա նորաշէն քաղաքը իտալական ճարտարապետութեան հրաշակերտներով, գոյնզգոյն մարմարեայ քարերով։ Ամէն կողմ արձաններ, արձանիկներ, Կարիպալտի, Գոլոմպոս։

Ո՞ւր Հայ չկայ որ հոս չըլլայ։ Փոթորիկը ցիրուցան ըրաւ մեզ եւ այդ խլեակներէն հատ մըն ալ Իզմիրի կողմերէն, քէմալական պատերազմէն ի վեր հոս ինկած է։

Ընտանիքին հայրը, Քէշիշօղլու, մեռած է քանի մը տարի առաջ։ Իր կինը եւ զաւակը կը մնան։ Տղան՝ Գալուստ, յաջող գործ հաստատած, դիրք շինած, ամուսնացած է Իտալուհիի հետ եւ երկու զաւակի հայր եղած, իսկ մայրը՝ Տիկին Քէշիշեան, պատուական Հայուհի մը։ Իր զաւակը, որու մասին Միլանէն ալ գովեստով կը խօսէին, ազնիւ երիտասարդ մըն է, միշտ պատրաստ օգնելու ամէնուն։ Այս առթիւ այցելեցինք Գոլոմպոսի կիսակործան տունը, նրբահիւս սիւներով եւ կիսաւեր պատուհաններով։ Նաեւ պատմական եկեղեցի մը ուր կը գտնուի մահարձան մը հայ կրօնաւորի թաղը գլխուն եւ վրան հայերէն տառեր։

Քարափին ենք, խառնուած երկու հազարէ աւելի գաղթական Իտալացիներու հետ, ամէն սեռէ, ամէն տարիքէ։ Մէկ ժամ վերջը «Իտալիա» հսկայ ճերմակ շոգենաւը ճամբայ կ'ելլէ անհամար բազմութեամբ եւ լեռնակուտակ բեռներով։ Բոլորը կ'երթան դէպի Հարաւ. Ամերիկա։ Իտալացին ալ իր սիրուն հայրենիքը ձգած կը գաղթէ, ի խնդիր հացի ...

ԱՐԱՄ ՏԱՊԱՂԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ մէջ վերջերս քանի մը անգամ յաջորդաբար Ճամբարի թատերասրահին մէջ ներկայացուած է Ա. Ահարոնեանի կեանքը եւ յուղարկաւորութիւնը ներկայացնող շարժանկարը։

★ Գաղթակայանի բնակիչներէն հինգ ընտանիքներէն բաղկացած խումբ մը Հայեր մեկնած են Պրազիլիա։ Կը կարծուի թէ մօտ ատենէն ուրիշ հայ ընտանիքներ եւս պիտի մեկնին։

ԱԹԷՆՔԻ Ազգ. Առաջնորդարանը եւ Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը պաշտօնական կոչով մը կը յայտնեն թէ սկսած է գործադրուիլ կառավարական որոշմնագիր մը որով հելլէն հպատակութենէ հրաժարելու եւ որոշ պայմանաժամի մը ընթացքին ընտանեօք Յունաստանէն մեկնելու եւ չվերադառնալու պայմանով զինուորական ծառայութենէ զերծ կը կացուցուին հայ զինուորները եւ զինուորցուները։ «Հետեւաբար, կը սիրենք յուսալ թէ Յունաստանի ներկայ գոյամարտին մէջ, Հայերը պիտի չուզեն դասալիք ըլլալ իրենց նուիրական պարտաւորութիւններուն մէջ՝ հանդէպ իրենց երկրորդ հայրենիքին։ Ներկայացուած է լաւագոյն առիթ մը դրապէս փաստելու թէ մենք կ'անսանք մեր խղճի ձայնին եւ սիրով կը մատուցանենք մեր ծառայութիւնները ի նպաստ Յունաստանի եւ պիտի չփութանք օգտուիլ մեր ազգային արժանապատուութեան եւ հասունութեան ոչ համապատասխան այս կարգի թոյլտուութենէ մը»։

ՍԵԼԱՆԻԿԻ մէջ ցուցադրուած է Ա. Ահարոնեանի շարժանկարը մեծ յաջողութեամբ։ Թաղ. Խորհուրդի խնամքով կատարուած այս ցուցադրութեան ներկայ եղած է ամբողջ Սելանիկի հայութիւնը։

ՍՈՒՉՈՎԱ քաղաքը, որ կը գտնուի Ռումանիոյ հիւսիսային կողմը Պուքովինա նահանգին մէջ, եղած է հայկական կարեւոր ոստան մը իր հոծ հայութեամբ եւ պատմական շքեղ վանքերով ու եկեղեցիներով։ Անոնք մինչեւ այսօր ալ հայութեան փառքը կը կազմեն եւ օտարներուն հիացում եւ պատկառանք կ'ազդեն։ Ս. Խաչ եկեղեցիին շրջափակին մէջ կը գտնուին Նախկին ազգային վարժարանի, նախկին որբանոցի եւ պաշտօնեաներու շէնքերը։ Հոգեւոր հովիւն է Գնէլ քհնյ. Մանտալեան 27 տարիէ ի վեր։ Հօտը կը բաղկանայ 52 Հայերէ։ Ս. Խաչ եկեղեցիին մօտ կը գտնուի Ս. Սիմէոն որ փակուած է եւ խարխուլ վիճակ մը ունի։ Ս. Յարութիւն շքեղ մատուռը կը գտնուի ազգ. գերեզմանատան մէջ։ Քիչ մը ան–

գին Զամքայի վանքն է իր Ս. Օգսէնտիոս եկեղեցիով, կառուցուած 1602ին։ Վանականներուն խուցերը պարապ են, իսկ եկեղեցիին մէջ կը գտնուին շատ հին ձաշոցներ, Աւետարաններ եւ Շարակնոցներ։ Քաղաքէն 2 քիլոմեթր հեռու կը գտնուի Ս. Հաճոյակատար վանքը։ Վանքը իր եկեղեցիով շինուած է 1512ին։ Աստուածածնի տօնին Մոլտովայի եւ Պուքովինայի հայութիւնը ուխտի կ'երթայ հոն։ Ս. Հաճոյակատար Արմաշի Զարխափաններէը ունեցած է Ռումանիոյ եւ Աւստրիոյ հայութեան համար քանի մը դար շարունակ եւ մինչեւ այսօր։

Տէր Գնէլ կը քարոզէ ռումաներէն լեզուով։ Հայերու մեծ մասը թէեւ հայերէն չի գիտեր, սակայն տոգորուած է ազգային եւ հայրենասիրական զգացումներով։ Սուչովա, պատմական հայկական նախկին կեդրոնը, հայութեան համար չինջելու դատապարտուած վայր մըն է։ (Հ. Կոչնակ)։

ՀՈՄՍ.— Մարտ 19ին տեղի ունեցած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի Հոմսի մասնաճիւղին ակումբին պաշտօնական բացումը։ Ներկայ եղած են 200 հրաւիրեալներ։ Ակումբի սրահը զարդարուած էր սուրիական եւ հայկ. դրօշակներով։ Ա. Սարգիսեան խօսած է արաբահայ ժողովուրդներու բարեկամութեան վրայ։ Իսկ Հոմսի ընդհ. սկաուտապետը Մունիր պէյ Րասլան ըսած է թէ, «Մենք Հայերը հիւրընկալեցինք սիրով, եւ այսօր ուրախ ենք։ Անոնք արժանի եղան մեր վստահութեան եւ իրենց աշխատանքով եղան Սուրիոյ ամէնէն օգտակար տարրը»։

Հոմսի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի 75 անդամ։ Ունի իր Ֆութպոլիստաջին խումբը մասնակցած է Հալէպի միջմասնաճիւղային հանդիպումներուն եւ Պէյրութի ոլիմպիականին։

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆ, 11 Ապրիլ.—Հ. Ց. Դ. Տէսինի Նոր Սերունդի օրը տօնուեցաւ 9 Ապրիլ, Շաբաթ իրիկուն Հ. Ց. Դ. Տան մէջ։ Ներկայ էին անոնք՝ որոնց սրտին մէջ սէր մը կար երիտասարդ այս կազմակերպութեան հանդէպ։ Հանդէսը ոչինչ կորսնցուց իր հմայքէն՝ անտարբերներու եւ թուլամորթներու բացակայութեամբ։

Հանդէսին կը նախագահէր Նոր Սերնդական մը ընկեր Ա. Լուսարեւեան, որ առաջին անգամ բեմ կ'ելլէր՝ անդիր քանի մը խօսք ըսելու։ Յստակ եւ համեստ իր խօսքերը ծափահարուեցան։ Տէսինի Նոր Սերունդին կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկեր Տիգրան Հավերտեան։ Ցայտնութիւն մը եղաւ Օր. Սօնա Պօղոսեանը, իր մեներգով։ Դեռ նոր հաստատուած մեր գաղութին մէջ, կը յուսանք որ, ասկէ վերջ, պիտի շարունակէ մեր բեմերէն իր գեղեցիկ ձայնը լսելի դարձնել։ Տիկին Մարի Կարապետեան, ինչպէս միշտ այս անգամ եւս, սրահը ոգեւորեց իր կարկաչուն ձայնով — Կոմիտասէն։

Նոր Սերունդի մասին խօսեցաւ ընկեր Թ. Հեբոյեան, յորդորելով որ երիտասարդները շարունակեն իրենց աշխատանքը, առանց կաեւորութիւն տալու դիմակաւորներու խուլ պայքարին։

Հանդէսի երկրորդ մասին, Վիէնի Նոր Սերունդի ընկերները ներկայացուցին «Վարձու սենեակ»ը, ուրախութեան ու ծիծաղի քրքիջներով։ Ցաւակցիս կ'ուզենք թելադրել ընկեր Կ. Զարգարեանի, որ շարունակէ հետեւիլ հայ բեմին։ Ցարատեւ աշխատանքով պիտի յաջողի իրմէ բան մը տալ հայ թատրոնին։

Կատակախաղերու միակ երիտասարդ ուժն է որ կայ այս շրջաններուն մէջ։ Միւս դերակատարներն էին Գեղամ Գարթեան, Մովսէս Բարխեան, եւ Ցակոբ Գալայճեան։

Հանդէսէն վերջ տեղի ունեցաւ ընկերահամակրական խնջոյք մը՝ Նոր Սերունդի սրահին մէջ։ Հոս ալ, կը տիրէր ընդհ. խանդավառութիւն։ Շատ յուզիչ կերպով, Տիկին Անժէլ Փափազեան, արտասանեց, Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր»ը։ Մեներգեցին կրկին Կարապետեան, Պօղոսեան, Ա. Պօյաճեան, Գ. Աստուրեան, եւ ուրիշներ։ Խօսք տրուեցաւ ընկեր Մով. Կարապետեանի որ յաջողութիւն մաղթեց մեր երիտասարդներուն։

Ուրախութիւնները շարունակուեցան մինչեւ առտու։

Ապրիլ 23ին, տեղի կ'ունենայ համազգային ազատօնը՝ նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի։— Որսորդ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 17 Ապրիլ.— Զատկի տօնին առթիւ Վալանսի Ֆրանս. F. C. V. կազմակերպած էր, Tournoi - International de Pâques գնդախաղի մրցումը, որուն կը մասնակցէին.— անգլիական, Մոնկոմըրի բանակի խումբը, զուիցերիական Ցիւրիխի խումբը, Վալանսի Հայ Մարզականը (U.S.A.) եւ տեղական F. C. V.էն։

Դաշտը զարդարուած էր ֆրանքեւանգլիական եւ զուիցերիական դրօշներով, իսկ պատուոյ բեմին ճիշդ դիմացը, բարձր սիւներու վրայ կը ծածանէին մասնակցող խումբերուն մեծկակ ազգային դրօշները՝ բացի հայկականէն, ինչ որ օտարներուն զարմանք, մեզի ալ կսկիծ պատճառեց։

Միջազգային այս պատուոյ մրցումին մասնակցելու պատճառը այն էր որ Վալանսի Հայ Մարզականի Ա. խումբը, Վալանս քաղաքին գնդախաղի առաջինը՝ կը հանդիսանայ։ Finaliste Promotion d'honneur, թերեւս ենթէս - փուլ մըրցումներէն ետք division d'honneurի բարձրանայ։ Եւ այս ազգային հպարտութիւնը ստեղծողները՝ Ֆրանսայի մէջ հասակ նետած նոր սերունդն է։

Բացի 3էն 4000 հանդիսատեսներէն ներկայ էին Տոռմ Արտէշ բազմաթիւ պետական պաշտօնատարներ՝ մարզական վարիչներ եւն.։

Առաջին մրցումը տեղի ունեցաւ Անգլիացիներու եւ F. C. V.ի միջեւ։ Ֆրանսացիները մրցումը շահեցան 4—0։ Փութանք ըսել թէ անգլ. խումբը համեստ էր թէ դասաւորման եւ թէ «թէքնիք»ի մէջ։ Հազիւ թէ 1ère série, Poule կը ներկայացնէին։ Իսկ F. C. V.ն տասը տարուան promotion կը խաղայ։ Ժամը 16ին նուաղախումբի առաջնորդութեամբ չորս մրցող խումբերը խանդավառ ծափերու տողանցք մը կատարելով եկան շարուեցան պատուոյ բեմին առջեւ։ Գրուխը՝ Անգլիացիները, Զուիցերիան, U. S. A. եւ տեղական F. C. V.ն։

Bourg les Valance եւ Valenceի զոյգ քաղաքապետները եւ Լիկի նախագահը, համաձայն ընկալեալ սովորութեան՝ կարգով բոլոր մարզիկները, շնորհաւորեցին։ Նախ անգլ. քայլերգը՝ հնչեցուցին, յետոյ զուիցերիականը։ Մեր տղաքը շարքին երրորդն էին։ Երբ ներկայացուցիչները հասան մեր խումբին առջեւ, սկսաւ հնչել «Մարսէյեզ»ը։ Մեր հայրենակիցներէն շատերը կը փափաքէին որ գոնէ «Փամ փորոտան»ն ալ նուագուէր։

Ժամը 16.30ին սկսաւ մեր եւ Զուիցերիացիներու մրցումը եւ արդիւնքը մնաց հաւասար, երկու «քօրնըր»ներ նպաստաւոր էին մերոնց։ Իվերջոյ յաջորդ օրուան «ֆինալ»ը, մերոնք սիրայօժար յանձնեցին Զուիցերիացիներուն։ Բոլոր մարզական մասնակցողները հիացան մեր տղոց խաղարկութեան վրայ։

Յաջորդ օրն ալ իբրեւ ouverture de rideau մեր պատանիները մրցեցան անգլիական խումբին դէմ ուր՝ շահեցանք 7—3։ Նշանակէտներ ըրին երկու ձերանեանները, Աւագեան, Տ. Մարտիրոսեան։ Երկրորդ օրը յաղթական խումբերուն յանձնուեցան պատուոյ դրօշներ, Լիկի նախագահ Գ. Մալարի ձեռքով, մեր սիրելի Ոսկիին։ Խաղէն վերջ զուիցերիական խումբէն թեթեւապէս վիրաւորուած էր խմբապետը, Գ. Փինկլէր։ Ցանուն «Յառաջ»ի ցաւ յայտնեցի։ Շատ գոհ մնալով խնդրեց թերթէն օրինակ մը իբրեւ յիշատակ։

Կիրակի 24 ապրիլ, մեր դաշտին վրայ պիտի սկսի մեր առաջին inter poulի ախոյենական մրցումը։— Թղթակից

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի մարտի թիւը (25), ճոխ բովանդակութեամբ, կէս առ կէս հայերէն եւ ֆրանսերէն։ Տարեկան բաժնեգին (Ֆրանսա) 350 Ֆր.։ Հատը 30 ֆրանք։ Հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris (9):

ԿԵԱՆՔԸ ՄԵՐՆ Է ՀԻՄԱ (բանաստեղծութիւններ, արձակ եւ ոտանաւոր)։ Գրեց Բիւզանդ Զէքիճեան։ Գահիրէ, 1948։ Հասցէ.— Dessina, Tewfik Doss Pacha Building (A), Cairo (Egypt):

★ Փոքրիկ մանչուկը ըսաւ.

— Մայրիկ, հայրիկիս մազէն քիչ մը կը կտրես եւ ինծի կուտա՞ս։

— Անշուշտ, զաւակս, պատասխանեց մայրիկը, յետոյ ամուսնին դառնալով աւելցուց.

— Կը տեսնե՞ս թէ որքան զգայուն է, ինծի քաշեր է։

Մանչուկը կը շարունակէր.

— Բայց մայրիկ ձիուս պոչը փրթաւ, հոն պիտի փակցնէի ...

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՑՈՒՑԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

— Ի՞նչ ճար կը մտածես առոր։

= Արեւելեան նահանգներու բարենորոգումները յանձնել անգլիացի մասնագէտներու։ Եթէ կարենանք ասիկա ապահովել, այն ատեն վերակենդանացուցած պիտի ըլլանք Կիպրոսի դաշնագիրը, որ բոլորովին մոռացութեան տրուած է։ Ըստ այդ դաշնագրին, Անգլիացիները յանձնառու կ'ըլլան պաշտպանելու մեզ՝ արեւելքէն գալիք ռուսական յարձակումի մը դէմ։

— Խալիլ պէյ, շատ լաւ կ'ըլլայ այդ միջոցին դիմել։ Անմիջապէս Թալէաթ պէյին հետ տեսնուեցէք, խակոյն հրահանգ տանք դեսպանին։

Անմիջապէս գացի տեսայ Ներքին Նախարար հանդուցեալ Թալէաթ պէյը։ Անոր բացատրեցի փաշային հետ ունեցած տեսակցութիւնս ու թելադրեցի տեսնուիլ Իթթիհատի Կեդրոնական Վարչութեան հետ (Մէրքէզը Ումումի)։

— Առոր հարկ չկայ, անմիջապէս Մեծ Եպարքոսին երթանք, ըսաւ։

Որոշեցինք Ընդհանուր Քննիչ մը բերել տալ Ներքին գործերու Նախարարութեան համար։ Նոյն օրն իսկ Լոնտոնի մեր դեսպան Թէվֆիք փաշայի հետեւեալ հրահանգները հեռագրեցինք.—

« Որոշեցինք հիմնական բարենորոգումներ մտցնել մեր Արեւելեան Նահանգներուն մէջ։ Այս գործը պիտի յանձնենք անգլիացի մասնագէտներու։ Անգլիական կառավարութիւնը թող բարեհաճի Արեւելքի մէջ փորձառութիւն տեսած անձնաւորութիւն մը նշանակել այս նպատակին համար։ Անիկա Ընդհանուր քննիչ պիտի ըլլայ։ Այդ անձնաւորութիւնը թող հետը միասին բերէ իր փափաքած մասնագէտները, տեղւոյն վրայ քննութիւններ թող կատարէ, իր տալիք տեղեկագիրը պիտի ընդունինք եւ պիտի գործադրենք։ Անմիջապէս գործի ձեռնարկեցէք եւ արդիւնքը հեռագրով հաղորդեցէ՛ք»։

Քանի մը օր վերջ, Թէվֆիք փաշա հետեւեալ պատասխանը տուաւ.—

« Արտաքին նախարար Սըր Է. Կրէյի հաղորդեցի կառավարութեան փափաքները։ Շատ լաւ ընդունելութիւն ըրաւ։ Քանի մը օրէն ինծի պիտի տայ ընտրուելիք անձնաւորութեան անունը»։

Շաբաթ մը վերջ, դեսպանը տեղեկացուց թէ այդ պաշտօնին համար նշանակուած է լորտ Միլները։ Շատ ուրախացանք։ Դեսպանին գրեցինք որ կառավարութեան շնորհակալիքը յայտնէ անգլիական կառավարութեան։ Շատ չանցած, Թէվֆիք փաշայէն հետեւեալ պատասխանը առինք.—

« Սըր Կրէյ հրաւիրեց զիս եւ հետեւեալները հաղորդեց.— Ռուս դեսպանը քովս գալով յայտնեց. «Իմացայ որ Թուրքերը Արեւելեան Նահանգներուն մէջ բարենորոգումներ մտցնելու համար մասնագէտներ խնդրած են ձեզմէ։ Այդ տեղուանքը մեր սահմաններուն վրայ կը գտնուին եւ Հայերը աւելի բազմաթիւ են մեր կողմը։ Այս հարցը ուղղակի կապ ունի մեր ապահովութեան հետ եւ կը հետաքրքրէ մեզ։ Ցարմար է որ բարենորոգումներ կատարէք։ Սակայն անոնք չեն կրնար միակողմանի ըլլալ։ Բարենորոգումները պէտք է կատարուին միջազգային հակակշիռի ձեւին տակ»։ Ինչպէս գիտէք, Ռուսերը մեր դաշնակիցներն են։ Շատ կը ցաւիմ որ պիտի չկրնանք անոնց փափաքին հակառակ շարժիլ»։

Անգլիական կառավարութիւնը ոչ միայն մերժած էր մեր առաջարկը, այլեւ Ռուսերուն ձգածէր բարենորոգումներու ծրագիր մը պատրաստելը։ Այս ձեռնարկը, որուն նպատակն էր վեց նահանգները գրաւման ենթարկել, սկիզբ կ'առնէ Պոլսոյ ռուսական դեսպան Գ. Տը Կիրսի 22 Նոյեմբեր 1912 թուակիր հեռագրով, ուղղուած արտաքին նախարար Սազանովի եւ որ հրատարակուած է ռուսական Նարնջագոյն տետրակին մէջ թիւ 1 համարով։ Հեռագրին վերջաւորութեան դեսպանը հետեւեալ առաջարկը կ'ընէ.—

«Ռուս հիւպատոսներէն ստացած հեռագիրներուս համաձայն, Հայերը բարենորոգում կը պահանջեն ռուսական հակակշիռի տակ, նոյնիսկ կը փափաքին, որ իրենց հողերը գրաւուին մեր կողմէ։ Հայոց Կաթողիկոսը կը բաղձայ, որ Ռուսիա, Աստուծոյ սիրոյն, իր պաշտպանութեան տակ առնէ Թուրքիոյ դժբախտ Հայերը։ Ես Հայկական Հարցը Ռուսիոյ համար ամէնէն կարեւոր խնդիրներէն մէկը կը նկատեմ եւ կը փափաքիմ, որ կառավարութիւնը ձեռնարկէ անոր վերջնական լուծումին։

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

(3)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ընկերվարական-ները վեց պայմաններ առաջարկեցին երեք դաշնակիցներուն, ընդունելու համար Նոր. սահմանադրութիւնը: Դաշնակիցներուն պատասխանէն կախում ունի ելքը: Կ՚ըսուի թէ Գերմանիա կառավարութիւն մը պիտի ունենայ օգոստոսին :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ամերիկեան դեսպան նշանակուեցաւ ծովակալ Քըրք: (Նախորդն ալ զօրավար մըն էր):

ՉԸՐՉԻԼ ճառ մը խօսելով, ազդարարեց Եւրոպացիներուն որ «քիչ մը ճկեն ծայրայեղ ազգայնականութիւնը, այլապէս չքաւորութեան կամ գերութեան պիտի մատնուին: Մենք պէտք է մտածենք եւ աշխատինք ոչ թէ իբրեւ հայրենասէրներ մեր երկիրներուն մէջ, այլ իբրեւ Եւրոպացիներ: Եւրոպայի ժողովուրդը կամ միասին պիտի ընկղմի եւ կամ միասին պիտի լողայ»: Իր առաջարկն է թեթեւցնել մաքսային պատուարները:

ԱՓՐԻԿԷԻ նախկին գաղթավայրերէն Լիբիոյ համար անկախութիւն պահանջեցին Սէուտ Արաբիոյ եւ Գիրմանիոյ ներկայացուցիչները, Ազգաժողովին մէջ: Երկուքն ալ չեն ուզեր որ Իտալիոյ վերադարձուին ափրիկեան գաղթավայրերը :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ համար ծրագիր մը կը մշակէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, ինչպէս յայտարարեց լրագրական ասուլիսի մը մէջ: Այս առթիւ յայտնեց թէ կառավարութիւնը հակառակ է Ճափոնի բանակին զօրացման, գոնէ առ այժմ :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ նաւթահորերուն շահագործման համար մենաշնորհներ տրուած են ամերիկեան եւ անգլեւհոլանտական ընկերութեանց, ինչպէս հաստատեց Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը :

ՋԻՒՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ — Անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով սաստիկ ցուրտ կը տիրէ Պաղեստինի մէջ: Ապրիլ 20ին կարկուտ եւ ձիւն տեղաց Երուսաղէմի մէջ: Տեղատարափ անձրեւները եւ ալեկոծութիւնը անդորութեան մատնած են Թել-Ավիվի նաւահանգիստը:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ բամպակի վեց ամենամեծ մանաբանները Խ. Միութեան յանձնուեցան, իբրեւ պատերազմական հատուցում :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթելը «աղտոտ մարդոց նախաձեռնութիւն» կը կոչէ այն համագումարը որ տեղի պիտի ունենայ Փարիզի մէջ, ապրիլ 30ին, նախաձեռնութեամբ խումբ մը մտաւորականներու եւ ընդդէմ «բռնատիրութեան եւ պատերազմի»:

ՑՈՐԵՆԻ ՊԱԿԱՍԸ հետզհետէ զգալի կը դառնայ Ֆրանսայի մէջ: Գիւղացիները կը պահեն պաշարը, սպասելով գիներու բարձրացման: Երեք միլիոն կենդինար պէտք է ներածել, բացը գոցելու համար, մինչեւ նոր հունձքը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ.) — Սթերլին 1062 (1060), տոլար 321 (345), զուիցր. ֆրանք 80.75 (87): Նափոլէոն 4250, զուիցր. ոսկի 3930, սթերլին 4740, տոլար (20) 19.120, ձոյլ ոսկի 560.000 ֆրանք:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ գերի բռնուած է զօր. Մարքոփուլոս, ապստամբներուն դէմ մղուած ճակատամարտի մը ընթացքին :

ՖՐ. ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Ապրիլ 11-24ի Սգատօնին առթիւ
ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ ԲՈՑԸ ԿԸ ՎԱՌԷ
23 ԱՊՐԻԼ ՇԱԲԱԹ ՕՐ

Թափորը կը մեկնի Ave. George Vի 55 թիւին առջեւէն զինուորական նուագախումբով, ժամը 17.45ին: Կը հրաւիրուին բոլոր միութիւնները եւ ժողովուրդը անխտիր մասնակցելու խուռներամ այս ազգային պարտականութեան: Հաշմանդամները, կիները եւ տղաքը կրնան երթալ ուղղակի Յաղթական կամարին շուրջ :

ԱԶԳ. ԲԻՒՐԱՒՈՐ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ, Փարիզի եկեղեցւոյ երկսեռ երգչախումբին կողմէ եւ մասնաւոր հոգեհանգիստ, այս կիրակի: Կաթ. պատուիրակը պիտի քարոզէ այս առթիւ:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ, Կիրակի 24 Ապրիլ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. Saint Germain, métro St. Germain des Près: Մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութեանց :

Կը նախագահէ՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ.

Կը խօսին Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ, ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԾՐԶ. վարչութեան կողմէ ընկերուհի ՖԼՈՐԱ, ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ներկայացուցիչը եւն.:

Կ'երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Կ'արտասանեն Տիկին Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Տիկին Վ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ եւ Օր. ԱՆԱՀԻՏ ԳԵՒՈՆԵԱՆ:

★

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ Ապրիլ 30ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ ապրիլ 23ի գիշերը, մատուռի սրահը:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբին:

կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

★

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ազգ. Միութեան եւ հոգաբարձութեան ու Վալանսի շրջակայից վարչութեանց կողմէ, ԱՊՐԻԼ 22, ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Պիտի խօսին Պ. Պ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ (Փարիզէն), Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Մարսէյլէն) :

✕

ՏԷՍԻՆԻ մէջ՝ այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. ՏԷՍԻՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻ, ՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ, ՖՐ. ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ, ՀԱՅԿԱՄ. ԵՒ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՐԹ. ՄԱՐՄՆԻՆ

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր:

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ. — Նախաձեռնութեամբ «Ակնունի» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի, Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Թաղ. Խորհուրդի, այս կիրակի, եկեղեցական արարողութենէ անմիջապէս վերջ:

Կը խօսի ընկեր Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

★

ՌՈՄԱՆԻ մէջ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին St. Bernard Patronageի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ մասնակցութեամբ բոլոր Ազգ. կազմակերպութեանց :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՇԱՎԻԼԻ ՄԱՏՐԱՆ ՄԷՋ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳԻՆ ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ԱՌԹԻՒ

Եկեղեցւոյ վարչութիւնը պատիւը ունի հրաւիրելու Շավիլի եւ շրջականներու բոլոր Հայերը, այս կիրակի առաւօտ Շավիլի մատրան մէջ կատարուելիք հանդիսաւոր հոգեհանգիստին, Հայաջինջ սարսափներէն նահատակուած մէկ միլիոն հոգիներու յիշատակին :

Այս առթիւ հրաւիրուած են երգեցիկ դպիրներ ուրիշ թաղերէ, մասնաւոր փայլ մը տալու համար արարողութեանց :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Ն. ՕՀԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այրի տիկին Ֆ. Օհանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն որ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր, ՆԵՐՍԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆի մահուան 13րդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, այս կիրակի ժամը 11ին: Հանգուցեալին յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէն սախպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ « Արամ », « Արդութեան », « Արծիւ », «Զաւարեան», «Վարդան», «Ս. Մինասեան», Եգիպտացի կոմիտէներու եւ խումբերու բոլոր անդամները այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes: ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւու ժամը 9ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի հաւաքատեղին, Bar du Globe: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի: Ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունին անոնք որ վճարած են իրենց 1948—1949 տարեշրջանի անդամատուրքը: Անոնք որ հրաւէր չեն ստացած, հաճին ներկայս իբր այն նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — Լիոնէն Պ. Տիգրան Խանճեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Լիոնի մատրան մէջ, 69 rue Louis Blanc, այս կիրակի, իր հօր՝ ԿԱՐԱՊԵՏի եւ իր բոլոր ննջեցելոց ինչպէս եւ իր մեծ հօր եւ մեծ մօր ՉԱՀՐԷՃԵԱՆ-ՆԵՐՈՒ յիշատակին (Պոլիս): Կը հրաւիրուին հանգուցեալներուն յիշատակը յարգող ազգականները ու բարեկամները :

ԻՐ 21ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԵՒ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆԷ Ալֆորվիլի մասնաճիւղը այս շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Սալ Վօլթէրի մէջ:

Կը խօսի ընկերուհի Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Կ'երգէ «ԳՈՒՍԱՆ» երգչախումբը (ղեկավար Կ. ԳԱՅԻՇԵԱՆ), Գիւղի երեկոյ, (երգախառն պատկեր, էլլէն Բիւզանդի):

Եւրոպական պար մինչեւ լոյս: Ընտիր նուագախումբ: Անակնկալներ: Առատ եւ մատչելի պիւֆէ: ՈՉ ԱՃՈՒՐԴ, ՈՉ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ:

★ Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Charenton Ecolesէն առնել թիւ 103 հանրակառքը, իջնել rue de l'Union, Alfortville:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ խմբագրութեան տրամադրել 1915ի ապրիլեան զոհերէն ողբացեալ Յարութիւն Գոնեալեանի լուսանկարը (Կեսարացի, դերձակ):

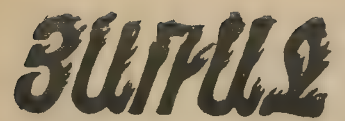

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 22 Avril 1949 Ուրբաթ 22 ԱՊՐԻԼ

Ինքն. ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5827-Նոր շրջան թիւ 1238

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՀԱՆԳԻՍՏ ՉԷ ԹՈՒՐՔԸ

Բազմազան են Անգարայի մտահոգութեան պատճառները: Ոչ միայն քաղաքական – ռազմական, այլեւ տնտեսական ։

Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, Le Monde, քիչ մը աւելի կը բանայ վարագոյրը, ապրիլ 20ի խմբագրականով:

Լուրերուն հետ կը խառնէ խորհրդածութիւններ, որոնք այն տպաւորութիւնը կը ձգեն թէ Ֆրանսա համաձայն է աւելի ամրապնդելու Թուրքիոյ ապահովութիւնը:

Ահաւասիկ այդ հատուածը :

— «Իբրեւ ուղղակի հետեւանք հասարակաց պաշտպանութեան համար կատարուած զոհողութեանց, Թուրքիոյ տնտեսական կացութիւնը տագնապալի դարձած է: Երկիրը այլեւս չունի անհրաժեշտ դրամագլուխները, կատարելու համար նախատեսուած մեծ շինութիւնները: Կատարեալ անշարժութեան դատապարտուած է իր առեւտուրը, ներքին թէ արտաքին: Ասկէ զատ, դժուար է նկատի չառնել ներքին խոր անհաւասարակշռութիւնը, որ կը բխի այս բոլոր պզտիկներէն եւ կրնայ տեղի տալ ընկերային ծանր հակազդեցութեանց ։

« Եւ վերջապէս մութ է միջազգային հորիզոնը: Ընթակայ՝ հեղձամահութեան սպառնալիքին, Թուրքիան կրնա՞յ մեծ բան սպասել խորհրդային երկայնամտութենէն»:

Աւելի խորացնելով իր վերլուծումները, որոնք որոշ ներշնչում կը մատնեն, «Լը Մոնտ» կը շարունակէ.

— « Իրականին մէջ, երկրին տնտեսական վերելքը, ապահովութիւնը, իր անկախութեան եւ ազատութեան երաշխաւորութիւնը Թուրքիոյ կը պարտադրեն ընտրութիւն մը որ շատոնց վճռուած է: Ուրիշ որ եւ է ելք պարզապէս անձնասպանութիւն պիտի նշանակէր:

« Ի վերջոյ, Թուրք ժողովուրդը կը պահանջէ որ ճանչնան իր կրած զոհողութիւնները՝ յանուն հասարակաց պաշտպանութեան: Եւ արեւմտեան պետութիւնները խելացի գործ մը կատարած պիտի ըլլան, վերջ տալով այն բարոյական վտանգաւոր չփոթութեան՝ զոր կրնայ յարուցանել, Վոսփորի ափերուն վրայ, մեկուսացման զգացում մը՝ վերահաս վտանգին առջեւ»:

Այդ խմբագրականին մելանը չորցած չէր տակաւին, երբ Լոնտոնի պահպանողական մեծ օրկանը, «Տէյլի Թէլէկրաֆ», կարեւոր լուր մը կը հաղորդէր:

Այս թերթը, որ սերտ կապեր ունի կառավարութեան եւ միջազգային դիւանագիտական շրջանակներուն հետ, ապրիլ 20ի առաջին գրութիւնը նուիրած էր Միջերկրականեան դաշինքին:

Համաձայն իր դիւանագիտական բաժնի խմբագրին քաղած տեղեկութեանց, Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատակ, Լոնտոն պիտի գայ յառաջիկայ մայիսին, խորհրդակցելու համար Պ. Պեւինի հետ, դաշինքի մը մասին որ պիտի միացնէ Մեծն Բրիտանիան, Մ. Նահանգները, Ֆրանսան, Յունաստանը եւ Թուրքիան: «Թերեւս ալ Ֆրանքոյի Սպանիան, որուն ռազմագիտական դիրքը աւելի կարեւոր է քան վարչաձեւը »:

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, եթէ այս ձեռնարկը յաջողի, յետոյ պիտի խորհին արաբական երկիրներու եւ Իսրայէլի անդամակցութեան մասին:

Կը նշանակէ թէ Թուրք նախարարը յաջողած է համոզել Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակները, որոնք մինչեւ հիմա կ'ընդդիմանային Միջերկրականեան դաշինքի մը, առ այժմ կանխահաս գտնելով զայն: Մինչդեռ Լոնտոն անոր նախագիծը պատրաստած էր արդէն, Պ.Պ. Ցալտարիսի եւ Սատակի հետ ։

Այս բոլոր տեղեկութիւնները անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ անգլեւսաքսոն պետութիւնները, ինչպէս եւ Ֆրանսան պատրաստ են նոր կարգադրութեանց, հանգստացնելու համար Թուրքիան: Ուրիշ խօսքով՝ ապահովելու, ամրապնդելու համար իրենց տիրապետութիւնը Միջերկրականի բոլոր ափերուն վրայ ։

Անշուշտ այս բոլորը բաւական չեն փարատելու Անգարայի վախերն ու կասկածները, որոնց արմատը շատ աւելի խոր է:

Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

Չորեքշաբթի իրիկուն Ռատիօ - Երեւանը սկըսաւ Սպանդարեանի «Երեւանի էթիւտ»ներով, «Էնդելի» եւ «Հինգա»: Փոխն ի փոխ կը կարդային երկու խօսակիցները, արական եւ կանացի ձայներ: Վերջինը այնքան օտարոտի շեշտ մը ունէր որ կարծես հայերէն սորված ռուս կին մըն էր: Բարեբախտաբար արական ձայնը, յստակ ու շատ հաճելի, կը լրացնէր պակասը եւ թէ լուրերու բաժինը, թէ զեկուցումները հասկնալի էին բոլորին համար ։

Արտասահմանի լուրերու բաժինը գրեթէ ամբողջութեամբ նուիրուած էր Փարիզի Խաղաղութեան Համագումարին: Առաջին առթիւ խօսնակը թուեց այն արգելքները որոնց հետեւանքով շատ մը պատգամաւորներ չէին կրցած Ֆրանսա մտնել:

Լսեցինք անունները «բոլոր ազատատենչ եւ ժողովրդավար » երկիրներու պատգամաւորներուն, Հնդկաստանէն, Չինաստանէն, Հնդկաչինէն, Փաքիստանէն, Քուպայէն, նոյնիսկ Փաթակոնիայէն: Ի զուր սպասեցինք, լսելու համար նաեւ Խ. Հայաստանի ներկայացուցիչին անունը :

Յայտարարութիւնները կ'ընդմիջուէին ժողովրդական երգերով. Կոմիտասի «Ծիրանի ծառ»ը, «Ես սարէն կուգայի», Բարխուդարեանի «Սիրուհիս», «Ծիծեռնակ»ը եւայլն:

Զեկուցման երկրորդ բաժինը յատկացուած էր տեղական լուրերու, կոլխոզային աշխատանքներու, բամպակի մշակութեան, բնակարաններու շինութեան եւ հայրենադարձ պատանիներու արհեստագիտական կրթութեան, մասնաւորապէս «էլեկտրօ - տեխնիքական» ճիւղին մէջ:

Անցնելով գիտական ու գրական բաժիններուն, մանրամասնութիւններ հաղորդեցին գիտական Ակադեմիաներու եւ բանուորական Միութեանց մէջ ստեղծուած կապին, որոնք « նորանոր հրաշքների հիմքն են կազմում»:

Իսկ իբրեւ գրական նոր նուաճումներ լսեցինք կարգ մը երիտասարդներու անունները եւ իրենց գործերը, մեզի համա բոլորովին անծանօթ: Խօսնակը արտասանեց այս նորընծաներէն մէկուն՝ Գեւորգեանի մէկ ոտանաւորը «Դու իմ հայրենիք»,— այնքան «հայրենաշունչ» որքան հայհոյալից, անշուշտ ի պէտս «անուղղայ Դաշնակներին որոնց խելագար զառանցումները, վերջ են գտնելու, ես գիտեմ, եւ որոնց արիւնոտ ոճիրները այս աշխարհը չ՚ մոռներ»...

ՌԻՆԿՆԴԻՐ

Մոսկուա պատրա՞ստ առաջարկած է

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ հակասական տեղեկութիւններ հրատարակել Խ. Միութեան հաշտարար ձեռնարկներու մասին ։

Ամերիկեան գործակալութեան քաղած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը պատրաստ է դադրեցնելու «պաղ պատերազմը», եթէ արեւմտեան պետութիւնները Ատլանտեանի դաշինքէն դուրս ձգեն Գերմանիան: Մոսկուայի ծրագիրն է, ինչպէս կը հաւաստէ լաւատեղեակ աղբիւրէ մը.

1.— Վերցնել Պերլինի պաշարումը: 2.— Խորհրդային զօրքը քաշել Օտէր գետէն անդին, արեւմտեան բանակներն ալ՝ Հռենոսէն անդին: 3.— Կեդրոնական կառավարութիւն մը հաստատել Գերմանիոյ մէջ, չորս մեծ պետութեանց խորհրդակցութեամբ ։

Արեւմտեան պետութեանց պաշտօնական շրջանակներուն մէջ ոչ կը հաստատեն, ոչ ալ կը հերքեն այս լուրերը: Համայնավարական շրջանակներու մէջ կը հաւաստեն թէ շատ կարեւոր տեղեկութիւն մը պիտի հաղորդուի այսօր–վաղը:

Հակառակ բոլոր հերքումներուն, կարգ մը թերթեր կը պնդեն թէ Խ. Միութիւնը ձեռնարկներ կատարած է Մ. Նահանգներուն մէջ, Ազգաժողովի պատուիրակութեան միջոցաւ: Ամէն պարագայի մէջ, ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է թէ Մոսկուա իրապէս կ'ուզէ համաձայնութեան եզրանակ մը գտնել, դուրս ելլելու համար իր իսկ ստեղծած անելէն:

Խաղաղութեան համագումարը

ԺԱՌԷԼ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻՆ, ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԻՆ, ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Խաղաղութեան միջազգային համագումարին բացման ճառը խօսեցաւ Ֆրանսայի Հիւլէականուժի հաստատութեան վերատեսուչը, Ժոլիօ Քիւրի, ինչպէս գրած էինք երէկ: Մեծ գիտնականը, թունդ համայնավար, ցաւ յայտնելէ վերջ որ Ֆրանսական կառավարութիւնը մերժած է վիզա տալ շատ մը պատգամաւորներու, յայտարարեց.

— « Մեր կառավարութեան այս ընթացքը, որ կը նմանի Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան բռնած դիրքին, բացորոշապէս կ'ապացուցանէ իր տկարութիւնը եւ երկիւղը: Երկիւղ՝ ճշմարտութեան առջեւ... Բայց, ճշմարտութիւնը կը ճամբորդէ առանց վիզայի... Ճշմարտութիւնը պիտի տարածուի ամբողջ աշխարհի մէջ, պիտի բանայ աչքերը անոնց որ տակաւին չեն տեսներ խաղաղութեան սպառնացող վտանգները: Պիտի պատռէ դիմակը պատերազմի հրձիգներուն եւ գործի պիտի մղէ կիներու եւ այրերու ահագին մեծամասնութիւնը, խափանելու համար անոնց ճամբան, հանդարտութեամբ եւ վճռականութեամբ:

« Մենք այս պայքարը կը մղենք յաղթական հանդիսանալու վստահութեամբ, որովհետեւ առատ ուժն ունինք եւ պիտի կրնանք գտնել ու գործադրել նոր եւ ազդու մեթոտներ: Մենք այստեղ հաւաքուած ենք ոչ թէ խաղաղութիւն խնդրելու, այլ զայն պարտադրելու համար պատերազմի կուսակիցներուն»:

Բանախօսը յետոյ ընդհանուր ակնարկ մը նետելով միջազգային կացութեան վրայ, ձաղկեց Մարշըլի ծրագիրը եւ Ատլանտեանի դաշինքը, յայտարարեց թէ Ֆրանսա արդէն սկսած է կրել «իր դերիշխանութեան կորուստին հետեւանքները: Այժմ Ամերիկացիները կրնան մեր երկիրը գալ ազատօրէն եւ առանց անցագրի»: Եւ յիշեց պրոֆ. Էթիէն Ժիլսոնի խօսքը,— «Նորէն մեր արիւնը գնել կ'ուզեն տոլարներով»: Ապա ծանրացաւ հիւլէական ուժին վրայ: «Մ. Նահանգներուն մէջ կը յուսան շանթարձակ պատերազմ մը սարքել, հիմնուելով հիւլէական ուժին վրայ. բայց կը մոռնան թէ հիւլէական պատերազմը սարսափելի պիտի ըլլայ նոյնիսկ զայն կազմակերպողներուն համար եւ թէ հիւլէական զէնքերը վճռական պիտի չըլլան նոր ընդհարումի մը մէջ»:

Այս առթիւ բանախօսը թելադրեց գիտութեան զաղտնիքները գործածել մարդկութեան բարիքին համար: «Մենք կը գտնուինք հիւլէական դարուն արշալոյսին առջեւ, գրեթէ այն կացութեան մէջ ուր էին առաջին մարդիկը, երբ կրակը կ'արտադրէին: Քսան հիւլէական կեդրոններ կրնան նոյնքան ուժ արտադրել որքան Ֆրանսայի բոլոր ջրա-ելեկտրական կայանները» : Եւ ցաւ յայտնեց որ գաղտնապահութիւն հաստատուած է գիտական հետազօտութեանց համար:

Եզրակացնելով, բանախօսը պաշտպանեց Մ. Ազգերու Կազմակերպութիւնը եւ թելադրեց համաշխարհային ճակատ մը կազմել խաղաղութեան համար, շարժման մէջ դնելով բոլոր ուժերը ։

Յետոյ խօսք առաւ Փիէթրօ Նէննի, Իտալիոյ ձախակողմեան ընկերվարականներուն առաջնորդը, որ սպառնալով միջազգային աշխարհակալութեան խաղերը, դատապարտեց ամերիկեան միջամտութիւնը Իտալիոյ մէջ եւ այլուր, ձաղկեց Ատլանտեանի դաշինքը, իբրեւ «գործիք մը պատերազմի», եւ առաջարկեց միայնուն խորհուրդ մը կազմել, իբրեւ պատասխան Ատլանտեանի դաշինքով նախատեսուած կազմակերպութեան ։

Նէննի բարձրաձայն յայտարարեց թէ Իտալիոյ բանուորները վճռած են կռուիլ, որպէսզի իրենց հայրենիքը չդառնայ յառաջապահ խարիսխ մը, ռազմադաշտ մը կամ օդակայան մը՝ դրամատէր աշխարհակալներուն համար »:

Պ. Իվ Ֆառժ, Ֆրանսայի պարենաւորման նախկին նախարարը, ըսաւ թէ անոնք որ նոր պատերազմ մը կը պատրաստեն, պէտք չէ մոռնան Նիւրէնպէրկի դատավարութիւնները:

Ժողովին ամէնէն պատկերալից մասը կը կազմէր սեւամորթ պատգաւոր մը, Ռոպսըն, որ թէ ճառեց եւ թէ չորս յեղափոխական երգեր երգեց,— Սպանիոյ քաղաքացիական պատերազմի քայլերգը, Ամերիկայի աշխատանքի երգը, ռուսական երգ մը՝ «Սահմանագլուխէն ովկիանոս» եւ դարձեալ ամերիկեան երգ մը: Իսկ ճառին մէջ բացագանչեց.— «Մենք չենք ուզեր նոր պատերազմ մը որ նորէն գերութեան պիտի մատնէ մեզ» ։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ վերսկսաւ ապրիլ 20ին, 1500 քիլոմեթր ճակատի մը վրայ: Համայնավարները շարժման մէջ դրած են մէկ միլիոն զինուորներ, գրաւելու համար Նանքինը եւ Հանքէուն: Ազգայնական բանակին թիւը կը հաշուեն 500.000 հոգի: — Կարմիրները սխալմամբ զարկին երկու անգլիական մարտանաւեր, Եանկցէ գետին մէջ, սպաննելով 20 նաւաստիներ եւ վիրաւորելով ուրիշ քսան զինուորներ ։

«ՅԱՌԱՋ ՆԱՀԱՏԱԿ...»

Ափսո՛ս որ Ապրիլը, բոլորին համար գարնան աւետաբեր, մեզի համար սուգի ամիս է, այն եղերական թուականէն ի վեր, երբ Թուրքը կանխեց բոլոր «մաքրագործումներ»ը եւ պատմութեան անցաւ իբրեւ դասական հնարիչը ցեղասպանութեան։

33 տարի առաջ, շաբաթէն կիրակի լուսնալու գիշեր մըն էր երբ փաղաքուշ բառերով ու կեղծ ժպիտով ոստիկանը կը հրաւիրէր մեր մտաւորականները Թաղին պահականոցը, «քանի մը հարցումի միայն պատասխանելու եւ շուտով վերադառնալու համար ...»։

Ու «վերադարձան» անոնք ամէն տարի Ապրիլ 24ին, մեր մտքին ու սրտին մէջ, խոցելու համար անգամ մը եւս այդ ծակ-ծակ սիրտերը, եւ վառելու վրէժի զգացումը, քամել տալով դառնութեան բաժակը։

Ի՞նչպէս չյեցուիլ, նոյնիսկ առելութեամբ, ոչ միայն ջարդարարին այլեւ անոր Թուրք սրողին եւ մանաւանդ այդ սուրին վրայ թանձրացած Հայուն արիւնը իրենց նուրբ եւ մետաքսեայ թաշկինակով սրբող «մեծ»ուն հանդէպ։

Մենք ալ կռուեցանք մեր ակռաներով, առանց հրասայլի եւ օդանաւի։ Մեր քոյրերը ոչ միայն փամփուշտ լեցուցին, այլեւ իրենք զինեն ու իրենց մանուկները նետեցին ջուրը, փոխելով գետերու ընթացքը։ Հեռո՞ւ էինք ծովափէն։ Բայց Կիլիկիան ունէինք, իրենց քիթին տակ, որ կրնար Պաղեստին մը դառնալ, եթէ ուզէին։ Բայց եթէ մերն էր այդ սուրբ հողը, դարերէ ի վեր, եթէ մեր պալատներն ու վանքերը թաղուած էին անոր ընդերքին մէջ ու մեր եկեղեցիներու զօղանջը կրնար լսուիլ նոյնիսկ Կիպրոսէն, չունէինք, ափսո՛ս, մեծ դրամատէրեր «Սիթի»ն բազմած, ոչ ալ պետութիւններու կրցած էինք վարչապետներ տալ «օթեակ»ներէն փոխ առնելով։

Ալ ի՞նչպէս կրնայինք մոռնալ գոնէ մեր արեան գինին վճարման կամ «փոքրիկ Դաշնակցին» բաժինին մասին։

Զգացումով գործող ժողովուրդ ենք եւ մեր բախտէն մեր դէմը կ'ելլէ միշտ զգայուն մարդ մը որ վեց նահանգներու սահմանները կը գծէ համաձայն իր սրտին։

Ու հոն ալ կանգ կ'առնէ։ Եւ արդէն պիտի կրնայի՞ն փոխարինել Թուրքին գործած չարիքը։Ամբողջ սերունդներու հողին տաղուած, ու շատ անգամ այլանդակուած, եւ մղուած էր մարդկային ընկերութենէն, որբանոցներու մէջ դառնալով հացին դէմ դողացող «մանկութիւն չունեցող» տխուր պատանիներ։

Ի՜նչ գեղեցիկ, եւ որքան տխուր էր Ա. Ծատուրեանի որբապատումը, «Նայիրի»ի վերջին թիւին մէջ։ Ո՛ր մէկս չունինք այդ պատկերներէն գոնէ հատ մը, քանդակուած մեր սիրտերուն խորը։ Անոնք գոյն ու մարմին կ'առնեն մանաւանդ ամէն տարի Ապրիլին։ Ահա քանդակ մըն ալ իմ սրտիս խորը, Ատանայի Թուրք որբանոցէն, զոր հիմնած էր ծովային նախարարը Ճէմալ փաշա, հաւաքելով 1909ի Կիլիկիոյ ջարդին որբերը եւ Վահագն Տաթեւեանն ալ տնօրէն նշանակելով այդ որբանոցին։

1915ի ամառը արդէն բանտարկուած էր Վահագն, եւ դպրոցը յանձնուած Թուրք նոր տնօրէնին։

Օգոստոսին ցրուեցին Տէօրթ Եօլի Քէլէկեան որբանոցին տղաքը, քանի մը ժամուան մէջ, միշտ կրկնելով տնօրէնին՝ Գ. Կարմիրեանի թէ պիտի չդպչէին որբանոցին։ Տղոց ամենափոքրերը, մինչեւ տասը տարեկան, ղրկեցին Հասան Պէյլիի գերմանական որբանոցը, իսկ 14էն վերերուն «ձեր տուները գացէք» հրամայեցին։

Գիշերով ճամբայ ինկան անոնք դէպի Այնթապ, Մարաշ, Զէյթուն, Հալէպ եւ Ուրֆա։ Անշուշտ «տուն» չունէին համնելու համար, եւ արդէն Հրէշը կեցած էր իրենց ճամբուն վրայ, փակելով որեւէ «տունի» ճամբայ։ Գ. Կարմիրեանին հրամայեցին հաւաքել 10—14 տարեկանները եւ տանիլ յանձնել Ատանայի Թուրք որբանոցը։

Ահա այդտեղ տեսանք երեկոյ մը «աղօթքի» պահուն մեր տղաքը, բոլորն ալ Հայորդիներ կրակոտ աչքերով որոնց մէջ կայծկլտացող վրէժի զգացումը գրեթէ անտեսանելի էր խոշոր, «քապալաք» կոչուած գլխանոցներու տակ։Այդ գլխանոցներով իսկ սկսած էին թրքացնել մեր մանուկները, կարգի շարուած հօճային դէմ եւ զինուորական քարեւով երիցս գոչել տալով — «փատիշահըմ չոք եաշա»։

Մինչեւ հոս մենք, համդիսատեսներս, կրցեր էինք կուլ տալ մեր արցունքները, բայց երբ ըսկսան երգել նոր յօրինուած զինուորական երգը ի փառս Էնվէրի եւ յանկերգը կրկնել «Թիւրք օղլու Թիւրք իմ», ալ պոռթկաց բոլորին սիրտը, սկըսանք հեկեկալ, մոռնալով տնօրէնն ալ, բոլորիս սպառնացող վտանգն ալ։

Կարմիրեանն էր պահած միայն իր պաղարիւնը, չո՛րս-հինգ օրէ ՚ի վեր վարժուած ըլլալով այդ տեսարանին։ Առաջարկեց երթալ տեսնել իր տղոց պառկած սրահը։ Գետինը փռուած մէկ մէկ ծածկոց, տախտակին վրայ, իրենց հագուստ տոպրակները բարձ, հատ մըն ալ ծածկոց իրենց վրայ, բոլորը Քէլէկեանէն բերուած։ Մեր կացութիւնը փրկեց այդ իրիկունը, բայց չկրցաւ փրկել իր բերած 25էն աւելի պատանիները։

Աւելի ուշ, Հալէպի մէջ, հանդիպեցանք իրեն։ Պատմեց թէ ինքն ալ լացած էր, երբ վերջնայէս բաժնուեցաւ իր կրակ ու բոց տղոցմէն, որոնց արի քալուածքը Տէօրթ Եօլի մեր տան առջեւէն, զերադոյն հաճոյքն էր մեր աչքերուն։ Անոնցմէ եթէ հազուագիւտներ իրենց «տունը»դարձողներ եղան, պիտի յիշեն գոնէ մինչեւ այսօր ալ Քէլէկեանէն իրենց բաժնուած միջոցին, տաքերով կոխկրտած ածուները, իրենց ածուները, որոնց ծաղիկներէն փունջեր կը նուիրէին այցելուներուն։

Քէլէկեան Որբանոցին ածուները չծաղկեցան այլեւս։ Թուրքին ձեռքը չէր կրնար որեւէ ածու ծաղկազարդել։ Մեր տղաքը նոր «ածուներ» չէնցուցին, Տէօրթ Եօլի քիթին տակ, ու ամէն տարի, այդ պարտէզներուն բողբոջները, հազարներով տողանցք կը կատարեն, գոռացնելով «փատիշահըմ չոք եաշայինտեղ — ՅԱՌԱ՛Ջ, ՆԱՀԱՏԱԿ ՅԵՂԻՍ ԱՆՄԱՀՆԵՐ»։

ՏԻՐՈՒՀԻ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Նամակներ Ճենովայէն

ՃԵՆՈՎԱ, 5 Ապրիլ — Աւստրիական Թիրօլի ձիւնապատ լեռներու եւ ծմակներու մէջէն կը սուրայ մեր գնացքը, դէպի Իտալիոյ նաւահանգիստը, Ճենովա։ Ձիւն-ձմեռ է։

Յաջորդ առտու կանուխ Միլան կը հասնինք, մեր գնացքը մէկ ժամ պիտի սպասէր հոն։ Օգտուելով առիթէն, կայարանէն կը հեռախօսեմ, Վարշաւայի մեր լաւ ընկերներէն Գրիշա Գարպարեանի, որ գաղութին գործերը կը վարէր, մանաւանդ պատերազմի ժամանակ։Քնաթաթախ՝ հազիւ կը հաւատայ որ ես եմ, եւ Կարսեցիի բարբառով, ուրախութեան բացականչութիւններով՝ «Ահա եկայ» ըսաւ եւ հեռաձայնը գոցեց։

Շատ չանցած իր կնոջը հետ կայարան էին։ Հինգ տարուան բաժանումէն, երկուքիս գլխէն ալ շատ տաք ու պաղ եւ մեծ փորձանքներ անցած էին։ Ո՞ւրկէ սկսէինք, ո՞ւր վերջացնէինք... Նաւը երկու օրէն պիտի մեկնէր Ճենովայէն։ Կրցայ գործերս կարգադրել եւ բարեկամիս տունը երթալ։ Ինծի ցոյց տուաւ Ամերիկայի համայնավար «Լրաբեր» թերթը ուր աղտոտ, փողոցային հայհոյանքներ գրած էին իր մասին։ Իբրեւ թէ Գրիշա Գարպարեան (տպած էին՝ Գասպարեան), Վարշաւայի հայ գաղութի վարչութեան անդամ, Դաշնակցական չէ՞, «կէսթափոյի գործակալ» եւն.։

Հազարաւոր գաղթականներ, գերի զինուորներ, եկան ու անցան Վարշաւայէն։ Հոն օգնութեան, փրկութեան կայան մը հաստատուած էր, ուր ափ մը, որոշեալ եւ պարտաճանաչ անդամներ, ամէն ինչ կ'ընէին, իրենց տառապանքները մեղմացնելու համար։ Ոչ միայն քաղաքին մէջ, այլ տասնեակ մղոններով հեռու վայրեր, ուր որ հայ գերիներ կային՝ այդ սաստիկ ձմրան ձիւնին եւ սառնամանիքին, Գրիշան իր գործը թողած, իր ծնողքը եւ ընտանիքը ձգած, իրեն պէս հայրենասէր Հայու մը՝ Վ. Վարդանեանի հետ գաղութինկողմէ ուտելիքեղէններով կը մեկնէր, Հայ գերիները սովամահութենէ փրկելու համար, ամէն վտանգ աչք առնելով։

Հազարաւոր վկաներ կան։ Մէկն ալ թող այդ ապերախտ ըլլայ, այնքան անխիղճ եւ չարասիրտ։

Միլանի մէջ Գրիշան նորէն իր դիրքին եւ դերին մէջ է։ Ինքը գաղթական, բայց գաղթականական կոմիտէի Բ. Նախագահն է, կը վազէ ուր որ պէտք է, եւ ջանք չի խնայեր օգտակար ըլլալու համար։

Գրիշա, լաւ որ Վիէննա չէիր, ապահովաբար քեզ ալ բանտարկել պիտի տային հայանուն դաւաճաններ եւ զրպարտիչներ։

Մեկնեցանք Միլանէն, կանաչազարդ եւ ծաղկալի տափարակներէն։ Որքան դէպի Ճենովա կ'իջնենք, այնքան զգալի է բնութեան զարթումը եւ գարնան տաք արեւի ազդեցութիւնը։ Առատ բուսականութիւն, կանաչութիւն ամէն կողմ։

Հաղորդակցութեան հրաշալի միջոցներ։ Մէկ օրէն ձմրան սառնաշունչ կլիմայէն մեզ կը փոխադրեն Իտալիոյ մեղմ եւ հաճելի երկնքին տակ։ Միտքս կուգայ Գր. Օտեանի խօսքը.— «Սթիֆէնսըն, տուողը ինչ մեծ մարդ, եւ ինչ մեծ ծառայութիւն մարդկութեան...»։ Եթէ ողջ ըլլար մեծ հայրենասէրը, ի՞նչ պիտի գրէր արդեօք, անշո՞ւշտ թէ օրհնութիւն, տեսնելով հաղորդակցութեան ներկայ միջոցները, այլազան, ահարկու օդանաւերը, որոնք մէկ օրէն միւսը մարդս աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը կը փոխադրեն, միեւնոյն տանն քար քարիվրայ չձգելով ...

Ճենովան կիսալուսին ծովու ծոցի մը եզերքը, չորս կողմէ բարձրադիր բլուրներու վրայ հաստատուած, հինէն նորի խառնուրդ հրաշալիքաղաք մըն է։ Շէնքերը զարմանազան գոյներով ներկուած, բարձր, ցած, անկարգ, անհաւասար, ոչ թէ շարուած, այլ ցիրուցան։ Մէկուն փողոցը միւսին տանիքն է։ Իրարու կռնակին փարած, շարք շարք, վարէն վեր նեղ անցքերով կամ քարէ սանդուղներով։ Հոս հոն բարձունքներու վրայ հին դղեակներ, բերդեր կամ կրօնական որեւէ հաստատութիւն։ Քաղաքին տափարակ մասին վըրայ, դարաւոր խարխուլ տուներու եւ նեղ, հազիւ անանցանելի փողոցներուքովերըահա նորաշէն քաղաքը իտալական ճարտարապետութեան հրաշակերտներով, գոյնզգոյն մարմարեայ քարերով։ Ամէն կողմ արձաններ, արձանիկներ, Կարիպալտիի, Գոլոմպոսի։

Ո՞ւր Հայ չկայ որ հոս չըլլայ։ Փոթորիկը ցիրուցան ըրաւ մեզ եւ այդ խլեակներէն հատ մըն ալ Իզմիրի կողմերէն, քէմալական պատերազմէն ՚ի վեր հոս ինկած է։

Ընտանիքին հայրը, Քէչիչօղլու, մեռած է քանի մը տարի առաջ։ Իր կինը եւ զաւակը կը մընան։ Տղան՝ Գալուստ, յաջող գործ հաստատած, դիրք շինած, ամուսնացած է Իտալուհիի հետ եւ երկու զաւակի հայր եղած, իսկ մայրը՝ Տիկին Քէչիչեան, պատուական Հայուհի մը։ Իր զաւակը, որու մասին Միլանէն ալ գովեստով կը խօսէին, ազնիւ երիտասարդ մըն է, միշտ պատրաստ օգնելու ամէնուն։ Այս առթիւ այցելեցինք Գոլոմպոսի կիսակործան տունը, նրբանցիս սիւներով եւ կիսաւեր պատուհաններով։ Նաեւ պատմականեկեղեցի մը ուր կը գտնուի մահարձան մը հայ կրօնաւորի թաղը գլխուն եւ վրան հայերէն տառեր։

Քարափն ենք, խառնուած երկու հազարէ աւելի գաղթական Իտալացիներու հետ, ամէն սեռէ, ամէն տարիքէ։ Մէկ ժամ վերջը «Իտալիա» հսկայ ճերմակ շոգենաւը ճամբայ կ'ելլէ անհամար բազմութեամբ եւ լեռնակուտակ բեռներով։ Բոլորը կ'երթան դէպի Հարաւ. Ամերիկա։ Իտալացին ալ իր սիրուն հայրենիքը ձգած կը գաղթէ, ի խնդիր հացի ...

ԱՐԱՄ ՏԱՓԱՂԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ մէջ վերջերս քանի մը անգամ յաջողապէս Ճամբարի Թատերասրահին մէջ ներկայացուած է Ա. Ահարոնեանի կեանքը եւ յուզարկաւորութիւնը ներկայացնող շարժանկարը։

★ Գաղթակայանի բնակիչներէն հինգ ընտանիքներէն բաղկացած խումբ մը Հայեր մեկնած են Պրազիլիա։ Կը կարծուի թէ մօտ ատենէն ուրիշ հայ ընտանիքներ եւս պիտի մեկնին։

ԱԹԷՆՔԻ Ազգ. Առաջնորդարանը եւ Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը պաշտօնական կոչով մը կը յայտնեն թէ սկսած է գործադրուիլ կառավարական որոշմնագիր մը որով հելլէն հպատակութենէ հրաժարելու եւ որոշ պայմանաժամի մը ընթացքին ընտանեօք Յունաստանէն մեկնելու եւ չվերադառնալու պայմանով զինուորական ծառայութենէ զերծ կը կացուցուին հայ զինուորները եւ զինուորցուները։ «Հետեւաբար, կը սիրենք յուսալ թէ Յունաստանի ներկայ դոյամարտին մէջ, Հայերը պիտի չուզեն դասալիք ըլլալ իրենց նուիրական պարտաւորութիւններուն մէջ՝ հանդէպ իրենց երկրորդ հայրենիքին։ Ներկայացուած է լաւագոյն առիթ մը դրսեւորելու թէ մենք կ'անսանք մեր խղճի ձայնին եւ սիրով կը մատուցանենք մեր ծառայութիւնները ի նպաստ Յունաստանի եւ պիտի չփութանք օգտուիլ մեր ազգային արժանապատուութեան եւ հաւատարմութեան ոչ համապատասխան այս կարգի թոյլտուութենէ մը»։

ՍԵԼԱՆԻԿԻ մէջ ցուցադրուած է Ա. Ահարոնեան շարժանկարը մեծ յաջողութեամբ։ Թաղ. խորհուրդի խնամքով կատարուած այս ցուցադրութեան ներկայ եղած է ամբողջ Սելանիկի հայութիւնը։

ՍՈՒՉՈՎԱ քաղաքը, որ կը գտնուի Ռումանիոյ հիւսիսային կողմը Պուքովինա նահանգին մէջ, եղած է հայկական կարեւոր ոստան մը իր հոծ հայութեամբ եւ պատմական շքեղ վանքերով ու եկեղեցիներով։ Անոնք մինչեւ այսօր ալ հայութեան փառքը կը կազմեն եւ օտարներուն հիացում եւ պատկառանք կ'ազդեն։ Ս. Խաչ եկեղեցիին շրջափակին մէջ կը գտնուին նախկին ազգայինվարժարանի, նախկին որբանոցի եւ պաշտօնեաներու շէնքերը։ Հոգեւոր հովիւն է Գնէլ քհնյ. Մանուալեան 27 տարիէ ի վեր։ Հօտը կը բաղկանայ 52 Հայերէ։ Ս. Խաչ եկեղեցիին մօտ կը գտնուի Ս. Սիմէոն որ փակուած է եւ խարխուլ վիճակ մը ունի։ Ս. Յարութիւն շքեղ մատուռը կը գտնուի ազգ. գերեզմանատան մէջ։ Քիչ մը ան—

գին Զամքայի վանքն է իր Ս. Օգսէնտիոս եկեղեցիով, կառուցուած 1602ին։ Վանականներուն խուցերը պարապ են, իսկ եկեղեցիին մէջ կը գտնուին շատ հին Ճաշոցներ, Աւետարաններ եւ Շարակնոցներ։ Քաղաքէն 2 քիլոմեթր հեռու կը գտնուի Ս. Հաճոյակատար վանքը։ Վանքը իր եկեղեցիով շինուած է 1512ին։ Աստուածածնի տօնին Մոլտովայի եւ Պուքովինայի հայութիւնը ուխտի կ'երթայ հոն։ Ս. Հաճոյակատար Արմաշի Զարխափաներդը ամեցած է Ռումանիոյ եւ Ամերիկոյ հայութեան համար քանի մը դար շարունակ եւ մինչեւ այսօր։

Տէր Գնէլ կը քարոզէ ռումաներէն լեզուով ։ Հայերու մեծ մասը թէեւ հայերէն չի գիտեր, սակայն տոգորուած է ազգային եւ հայրենասիրական զգացումներով։ Սուչավա, պատմական հայկական նախկին կեդրոնը, հայութեան համար չիջնելու դատապարտուած վայր մըն է։ (Հ. Կոչնակ)։

ՀՈՄՍ.— Մարտ 19ին տեղի ունեցած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի Հոմսի մասնաճիւղին ակումբին պաշտօնական բացումը։ Ներկայ եղած են 200 հրաւիրեալներ։ Ակումբի սրահը զարդարուած էր սուրիական եւ հայկ. դրօշակներով։ Ա. Սարգիսեան խօսած է արաբահայ ժողովուրդներու բարեկամութեան վրայ ։ Իսկ Հոմսի ընդհ. սկաուտապետը Մունիր պէյ Բասլան ըսած է թէ, «Մենք Հայերը հիւրընկալեցինք սիրով, եւ այսօր ուրախ ենք։ Անոնք արժանի եղան մեր վստահութեան եւ իրենց աշխատանքով եղան Սուրիոյ ամէնէն օգտակար տարրը»։

Հոմսի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի 75 անդամ։ Ունի իր Փութպոլի առաջին խումբը մասնակցած է Հալէպի միջմասնաճիւղային հանդիպումներուն և Պէյրութի ոլիմպիականին։

ՑԱՆՑԵՐ ԳԱՂԹԻՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆ, 11 Ապրիլ.—Հ. Յ. Դ. Տէսինի Նոր Սերունդի օրը տօնուեցաւ 9 Ապրիլ, Շաբաթ իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Ներկայ էին անոնք՝ որոնց սրտին մէջ սէր մը կար երիտասարդ այս կազմակերպութեան հանդէպ։ Հանդէսը ոչինչ կորսնցուց իր հմայքէն՝ անտարբերներու եւ թուլամորթներու բացակայութեամբ ։

Հանդէսին կը Նախագահէր Նոր Սերնդական մը ընկեր Ա. Լուսարեւեան, որ առաջին անգամ բեմ կ'ելլէր՝ անդիր քանի մը խօսք ըսելու։ Ցպնոտ եւ համեստ իր խօսքերը ծափահարուեցան։ Տէսինի Նոր Սերունդին կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկեր Տիգրան Հավերտեան։ Յայտնութիւն մը եղաւ Օր. Սօնա Պօղոսեանը, իր մեներգով։ Դեռ նոր հաստատուած մեր գաղութին մէջ, կը յուսանք որ, ասկէ վերջ, պիտի շարունակէ մեր բեմերէն իր գեղեցիկ ձայնը լսելի դարձնել։ Տիկին Մարի Կարապետեան, ինչպէս միշտ այս անգամ եւս, սրահը ոգեւորեց իր կարկաչուն ձայնով — Կոմիտասէն։

Նոր Սերունդի մասին խօսեցաւ ընկեր Թ. Հերոյեան, յորդորելով որ երիտասարդները շարունակեն իրենց աշխատանքը, առանց կարեւորութիւն տալու դիմակաւորներու խուլ պայքարին։

Հանդէսի երկրորդ մասին, Վիէնի Նոր Սերունդի ընկերները ներկայացուցին «Վարժու սենեակ»ը, ուրախութեան ու ծիծաղի քրքիջներով։ Յատկապէս կ'ուզենք թելադրել ընկեր Կ. Զարդարեանի, որ շարունակէ հետեւիլ հայ բեմին։ Յարատեւ աշխատանքով պիտի յաջողի իրմէ բան մը տալ հայ թատրոնին։

Կատակախաղերու միակ երիտասարդ ուժն է որ կայ այս շրջաններուն մէջ։ Միւս դերակատարներն էին Գեղամ Գարմիեան, Մովսէս Բարխեան, եւ Յակոբ Գալայճեան։

Հանդէսէն վերջ տեղի ունեցաւ ընկերահամակրական խնջոյք մը՝ Նոր Սերունդի սրահին մէջ։ Հոս ալ, կը տիրէր ընդհ. խանդավառութիւն։ Շատ յուզիչ կերպով, Տիկին Անժէլ Փափազեան, արտասանեց, Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր»ը։ Մեներգեցին կրկին Կարապետեան, Պօղոսեան, Ա. Պօյաճեան, Պ. Աստուրեան, եւ ուրիշներ։ Խօսք տրուեցաւ ընկեր Մով. Կարապետեանի որ յաջողութիւն մաղթեց մեր երիտասարդներուն ։

Ուրախութիւնները շարունակուեցան մինչեւ առտու։

Ապրիլ 23ին, տեղի կ'ունենայ համազգային սգատօնը՝ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ։— Որբորդ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 17 Ապրիլ.— Զատկի տօնին առթիւ Վալանսի Ֆրանս. F. C. V. կազմակերպած էր, Tournoi - International de Pâques գնդախաղի մրցումը, որուն կը մասնակցէին.— անգլիական, Մոնկոմըրի բանակի խումբը, զուիցերիական Ցիւրիխի խումբը, Վալանսի Հայ Մարզականը (U.S.A.) եւ տեղական F. C. V.էն։

Դաշտը զարդարուած էր ֆրանքօ-անգլիական եւ զուիցերիական դրօշներով, իսկ պատուոյ բեմին ճիշդ դիմացը, բարձր սիւներու վրայ կը ծածանէին մասնակցող խումբերուն մեծկակ ազգային դրօշները՝ բացի հայկականէն, ինչ որ օտարներուն զարմանք, մեզի ալ կսկիծ պատճառեց ։

Միջազգային այս `պատուոյ մրցումին մասնակցելու պատճառը այն էր որ Վալանսի Հայ Մարզականի Ա.խումբը, Վալանս քաղաքին գնդախաղի առաջինը՝ կը հանդիսանայ ։ Finaliste Promotion d'honneur, թերեւս էնթէր - փուլ մըրցումներէն ետք division d'honneurի բարձրանայ։ Եւ այս ազգային հպարտութիւնը ստեղծողները՝ Ֆրանսայի մէջ հասակ նետած նոր սերունդն է։

Բացի 3էն 4000 հանդիսատեսներէն ներկայ էին Տոմ Արտէշ բազմաթիւ պետական պաշտօնատարներ՝ մարզական վարիչներ եւն.։

Առաջին մրցումը տեղի ունեցաւ Անգլիացիներու եւ F. C. V.ի միջեւ։ Ֆրանսացիները մրցումը շահեցան 4—0։ Փութանք ըսել թէ անգլ. խումբը համեստ էր թէ դասաւորման եւ թէ «թէքնիք»ի մէջ։ Հազիւ թէ 1ère série, Poule կը ներկայացնէին։ Իսկ F. C. V.ն տասը տարուան promotion կը խաղայ։ Ժամը 16ին նուաղախումբի առաջնորդութեամբ չորս մրցող խումբերը խանդավառ ծափերու տողանցք մը կատարելով եկան շարուեցան պատուոյ բեմին առջեւ։ Գլուխը՝ Անգլիացիները, Զուիցերիան, U. S. A. եւ տեղական F. C. V.ն։

Bourg les Valance եւ Valenceի զոյգ քաղաքապետները եւ Լիկի Նախագահը, համաձայն ընկալեալ սովորութեան՝ կարգով բոլոր մարզիկները, շնորհաւորեցին։ Նախ անգլ. քայլերգը՝ հնչեցուցին, յետոյ զուիցերիականը։ Մեր տղաքը շարքին՝ երրորդն էին։ Երբ Ներկայացուցիչները հասան մեր խումբին առջեւ, սկսաւ հնչել «Մարսէյյէզ»ը։ Մեր հայրենակիցներէն շատերը կը փափաքէին որ գոնէ «Փամ փորոտան»ն ալ նուագուէր։

Ժամը 16.30ին սկսաւ մեր եւ Զուիցերիացիներու մրցումը եւ արդիւնքը մնաց հաւասար, երկու «քօրնըր»ներ նպաստաւոր էին մերոնց։ Իվերջոյ յաջորդ օրուան «Ֆինալ»ը, մերոնք սիրայօժար յանձնեցին Զուիցերիացիներուն։ Բոլոր մարզական մասնակցողները հիացան մեր տղոց խաղարկութեան վրայ ։

Յաջորդ օրն ալ իբրեւ ouverture de rideau մեր պատանիները մրցեցան անգլիական խումբին դէմ ու՝ շահեցանք 7—3։ Նշանակէտներ ըրին երկու Ճերանեաններ, Աւագեան, Տ. Մարտիրոսեան ։ Երկրորդ օրը յաղթական խումբերուն յանձնուեցան պատուոյ դրօշներ, Լիկի նախագահ Պ. Մալառի ձեռքով, մեր սիրելի Ոսկիին։ Խաղէն վերջ զուիցերիական խումբէն թեթեւապէս վիրաւորուած էր խմբապետը, Պ. Փինկլէռ։ Յանուն «Յառաջ»ի ցաւ յայտնեցի։ Շատ գոհ մնալով խնդրեց թերթէն օրինակ մը իբրեւ յիշատակ ։

Կիրակի 24 ապրիլ, մեր դաշտին վրայ պիտի սկսի մեր առաջին inter pouli ախոյենական մրցումը։— Թղթակից

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի մարտի թիւը (25), ճոխ բովանդակութեամբ, կէս առ կէս հայերէն եւ ֆրանսերէն։ Տարեկան բաժնեգին (Ֆրանսա) 350 ֆր.։ Հատը 30 ֆրանք։ Հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris (9):

ԿԵԱՆՔԸ ՄԵՐՆ Է ՀԻՄԱ (բանաստեղծութիւններ, արձակ եւ ոտանաւոր)։ Գրեց Բիւզանդ Զէքիճեան։ Գահիրէ, 1948։ Հասցէ.— Dessina, Tewfik Doss Pacha Building (A), Cairo (Egypt):

★ Փոքրիկ մանչուկը ըսաւ.

— Մայրիկ, հայրիկիս մազէն քիչ մը կը կտրես եւ ինծի կուտա՞ս ։

— Անշուշտ, զաւակս, պատասխանեց մայրիկը, յետոյ ամուսնին դառնալով աւելցուց.

— Կը տեսնե՞ս թէ որքան զգայուն է, ինծի քաշեր է ։

Մանչուկը կը շարունակէր.

— Բայց մայրիկ ձիուս պոչը փրթաւ, հոն պիտի փակցնէի ...

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

— Ի՞նչ ճար կը մտածես առոր։

— Արեւելեան նահանգներու բարենորոգումները յանձնել անգլիացի մասնագէտներու։ Եթէ կարենանք ասիկա ապահովել, այն ատեն վերակենդանացուցած պիտի ըլլանք Կիպրոսի դաշնագիրը, որ բոլորովին մոռացութեան տրուած է։ Ըստ այդ դաշնագրին, Անգլիացիները յանձնառու կ'ըլլան պաշտպանելու մեզ՝ արեւելքէն գալիք ռուսական յարձակումի մը դէմ ։

— Խալիլ պէյ, շատ լաւ կ'ըլլայ այդ միջոցին դիմել։ Անմիջապէս Թալէաթ պէյին հետ տեսնուեցէք, իսկոյն հրահանգ տանք դեսպանին ։

Անմիջապէս գացի տեսայ Ներքին Նախարար հանդուցեալ Թալէաթ պէյը։ Անոր բացատրեցի փաշային հետ ունեցած տեսակցութիւնս ու թելադրեցի տեսնուիլ Իթթիհատի Կեդրոնական Վարչութեան հետ (Մէրքէզը Ումումի)։

— Առոր հարկ չկայ, անմիջապէս Մեծ Եպարքոսին երթանք, ըսաւ։

Որոշեցինք Ընդհանուր Քննիչ մը բերել տալ ներքին գործերու Նախարարութեան համար։ Նոյն օրն իսկ Լոնտոնի մեր դեսպան Թէվֆիք փաշայի հետեւեալ հրահանգները հեռագրեցինք .—

« Որոշեցինք հիմնական բարենորոգումներ մտցնել մեր Արեւելեան Նահանգներուն մէջ ։ Այս գործը պիտի յանձնենք անգլիացի մասնագէտներու։ Անգլիական կառավարութիւնը թող բարեհաճի Արեւելքի մէջ փորձառութիւն տեսած անձնաւորութիւն մը նշանակել այս նպատակին համար։ Անիկա Ընդհանուր քննիչ պիտի ըլլայ։ Այդ անձնաւորութիւնը թող հետը միասին բերէ իր փափաքած մասնագէտները, տեղւոյն վրայ քննութիւններ թող կատարէ, իր տալիք տեղեկագիրը պիտի ընդունինք եւ պիտի գործադրենք։ Անմիջապէս գործի ձեռնարկեցէք եւ արդիւնքը հեռագրով հաղորդեցէ՛ք »։

Քանի մը օր վերջ, Թէվֆիք փաշա հետեւեալ պատասխանը տուաւ .—

« Արտաքին նախարար Սըր Է. Կրէյի հաղորդեցի կառավարութեան փափաքները։ Շատ լաւ ընդունելութիւն ըրաւ։ Քանի մը օրէն ինծի պիտի տայ ընտրուելիք անձնաւորութեան անունը»։

Շաբաթ մը վերջ, դեսպանը տեղեկացուց թէ այդ պաշտօնին համար նշանակուած է լորտ Միլնըր։ Շատ ուրախացանք ։ Դեսպանին գրեցինք որ կառավարութեան շնորհակալիքը յայտնէ անգլիական կառավարութեան։ Շատ չանցած, Թէվֆիք փաշայէն հետեւեալ պատասխանը առինք.—

« Սըր Կրէյ հրաւիրեց զիս եւ հետեւեալները հաղորդեց.— Ռուս դեսպանը քովս գալով յայտնեց. «Իմացայ որ Թուրքերը Արեւելեան Նահանգներուն մէջ բարենորոգումներ մտցնելու համար մասնագէտներ խնդրած են ձեզմէ։ Այդ տեղւանքը մեր սահմաններուն վրայ կը գտնուին եւ Հայերը աւելի բազմաթիւ են մեր կողմը։ Այս հարցը ուղղակի կապ ունի մեր ապահովութեան հետ եւ կը հետաքրքրէ մեզ։ Յարմար է որ բարենորոգումներ կատարէք։ Սակայն անոնք չեն կրնար միակողմանի ըլլալ։ Բարենորոգումները պէտք է կատարուին միջազգային հակակշիռի ձեւին տակ»։ Ինչպէս գիտէք, Ռուսերը մեր դաշնակիցներն են։ Շատ կը ցաւիմ որ պիտի չկրնամ անոնց փափաքին հակառակ շարժիլ »։

Անգլիական կառավարութիւնը ոչ միայն մերժած էր մեր առաջարկը, այլեւ Ռուսերուն ձգած էր բարենորոգումներու ծրագիր մը պատրաստելը։ Այս ձեռնարկը, որուն նպատակն էր վեց նահանգները գրաւման ենթարկել, սկիզբ կ'առնէ Պոլսոյ ռուսական դեսպան Պ. Տը Կիրսի 22 Նոյեմբեր 1912 թուակիր հեռագրով, ուղղուած արտաքին Նախարար Սազանովի եւ որ հրատարակուած է ռուսական Նարնջագոյն տետրակին մէջ թիւ 1 համարով։ Հեռագրին վերջաւորութեան դեսպանը հետեւեալ առաջարկը կ'ընէ.—

«Ռուս հիւպատոսներէն ստացած հեռագիրներուս համաձայն, Հայերը բարենորոգում կը պահանջեն ռուսական հակակշիռի տակ, նոյնիսկ կը փափաքին, որ իրենց հողերը գրաւուին մեր կողմէ։ Հայոց Կաթողիկոսը կը բաղձայ, որ Ռուսիա, Աստուծոյ սիրոյն, իր պաշտպանութեան տակ առնէ Թուրքիոյ դժբախտ Հայերը։ Ես Հայկական Հարցը Ռուսիոյ համար ամէնէն կարեւոր խնդիրներէն մէկը կը նկատեմ եւ կը փափաքիմ, որ կառավարութիւնը ձեռնարկէ անոր վերջնական լուծումին ։

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

(3)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ընկերվարականները վեց պայմաններ առաջարկեցին երեք դաշնակիցներուն, ընդունելու համար նոր սահմանադրութիւնը: Դաշնակիցներուն պատասխանէն կախում ունի ելքը: Կ'ըսուի թէ Գերմանիա կառավարութիւն մը պիտի ունենայ օգոստոսին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ամերիկեան դեսպան նշանակուեցաւ ծովակալ Քըրք: (Նախորդն ալ զօրավար մըն էր):

ՉԸՐՉԻԼ ճառ մը խօսելով, ազդարարեց Եւրոպացիներուն որ «քիչ մը ճկեն ծայրայեղ ազգայնականութիւնը, այլապէս չքաւորութեան կամ գերութեան պիտի մատնուին: Մենք պէտք է մտածենք եւ աշխատինք ոչ թէ իբրեւ հայրենասէրներ մեր երկիրներուն մէջ, այլ իբրեւ Եւրոպացիներ: Եւրոպայի ժողովուրդը կամ միասին պիտի ընկղմի եւ կամ միասին պիտի լողայ»: Իր առաջարկն է թեթեւցնել մաքսային պատուարները:

ԱՓՐԻԿԷԻ նախկին գաղթավայրերէն Լիբիոյ համար անկախութիւն պահանջեցին Սէուտի Արաբիոյ եւ Պիրմանիոյ ներկայացուցիչները, Ազգաժողովին մէջ: Երկուքն ալ չեն ուզեր որ Իտալիոյ վերադարձուին ափրիկեան գաղթավայրերը:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ համար ծրագիր մը կը մշակէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, ինչպէս յայտարարեց լրագրական ասուլիսի մը մէջ: Այս առթիւ յայտնեց թէ կառավարութիւնը հակառակ է Ցանաստանի բանակին զօրացման, գոնէ առ այժմ:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ նաւթահորերուն շահագործման համար մենաշնորհներ տրուած են ամերիկեան եւ անգլեւհոլանտական ընկերութեանց, ինչպէս հաստատեց Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը:

ՀԻՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ.— Անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով սատիկ ցուրտ կը տիրէ Պաղեստինի մէջ: Ապրիլ 20ին կարկուտ եւ ձիւն տեղաց Երուսաղէմի մէջ: Տեղատարափ անձրեւները եւ ալեկոծութիւնը անգործութեան մատնած են Թէլ-Ավիվի նաւահանգիստը:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ բամպակի վեց ամենամեծ մանարանները Խ. Միութեան յանձնուեցան, իբրեւ պատերազմական հատուցում:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթելը «աղտոտ մարդոց նախաձեռնութիւն» կը կոչէ այն համագումարը որ տեղի պիտի ունենայ Փարիզի մէջ, ապրիլ 30ին, նախաձեռնութեամբ խումբ մը մտաւորականներու եւ ընդդէմ «բռնատիրութեան եւ պատերազմի»:

ՑՈՐԵՆԻ ՊԱԿԱՍԸ հետզհետէ զգալի կը դառնայ Ֆրանսայի մէջ: Գիւղացիները կը պահեն պաշարը, սպասելով գիներու բարձրացման: Երեք միլիոն կենդինար պէտք է ներածել, բացը գոցելու համար, մինչեւ նոր հունձքը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ.)— Սթերլին 1062 (1060), տոլար 321 (345), զուից. ֆրանք 80.75 (87): Նափոլէոն 4250, զուից. ոսկի 3930, սթերլին 4740, տոլար (20) 19.120, ձոյլ ոսկի 560.000 ֆրանք:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ գերի բռնուած է զօր. Մարքոփուլոս, ապստամբներուն դէմ մղուած ճակատամարտի մը ընթացքին:

ՖՐ. ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Ապրիլ 11-24ի Սգատօնին առթիւ
ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ ԲՈՑԸ Կ'ԱՐԾԱՐԾԷ
23 ԱՊՐԻԼ ՇԱԲԱԹ ՕՐ

Թափօրը կը մեկնի Ave. George Vի 55 թիւէն առջեւէն զինւորական նուագախումբով, ժամը 17.45ին: Կը հրաւիրուին բոլոր միութիւնները եւ ժողովուրդը անխտիր մասնակցելու խունկերում այս ազգային պարտականութեան: Հաշմանդամները, կիները եւ տղաքը կրնան երթալ ուղղակի Յաղթական կամարին շուրջ:

ԱԶԳ. ԲԻՒՐԱՒՈՐ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ, Փարիզի եկեղեցւոյ երկսեռ երգչախումբին կողմէ եւ մասնաւոր հոգեհանգիստ, այս կիրակի: Կաթ. պատուիրակը պիտի քարոզէ այս առթիւ:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ, Կիրակի 24 Ապրիլ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. Saint Germain, métro St. Germain des Près: Մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութեանց:

Կը նախագահէ՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ, ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. վարչութեան կողմէ ընկերուհի ՖԼՈՐԱ, ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ներկայացուցիչը եւն.:

Կ'երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Կ'արտասանեն Տիկին Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Տիկին Վ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ եւ Օր. ԱՆԱՀԻՏ ԳԵՒՈՆԵԱՆ:

★

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ Ապրիլ 30ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ ապրիլ 23ի գիշերը, մատուռի սրահը:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբին:

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

★

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ազգ. Միութեան եւ Հոգաբարձութեան ու Վալանսի շրջակայից վարչութեանց կողմէ, ԱՊՐԻԼ 22, ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Պիտի խօսին Պ. Պ. Ա. ՋՈՊԱՆԵԱՆ (Փարիզէն), Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Մարսէյլէն):

×

ՏԷՍԻՆԻ մէջ՝ այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. ՏԷՍԻՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻ, ՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ, ՖՐ. ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ, ՀԱՅԿԱՄ. ԵՒ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՐԹ. ՄԱՐՄՆԻՆ

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր:

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ «Ակունք» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի, Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Թաղ. Խորհուրդի, այս կիրակի, եկեղեցական արարողութենէ անմիջապէս վերջ:

Կը խօսի ընկեր Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

★

ՌՈՄԱՆԻ մէջ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին St. Bernard Patronageի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ մասնակցութեամբ բոլոր Ազգ. կազմակերպութեանց:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՇԱՎԻԼԻ ՄԱՏՐԱՆ ՄԷՋ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳԻՆ ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ԱՌԹԻՒ

Եկեղեցւոյ վարչութիւնը պատիւ ունի հրաւիրելու Շավիլի եւ շրջականներու բոլոր Հայերը, այս կիրակի առաւօտ Շավիլի մատրան մէջ կատարուելիք հանդիսաւոր հոգեհանգիստին, Հայաջինջ սարսափներէն նահատակուած մէկ միլիոն զոհերու յիշատակին:

Այս առթիւ հրաւիրուած են երգեցիկ դպիրներ ուրիշ թաղերէ, մասնաւոր փայլ մը տալու համար արարողութեանց:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Ն. ՕՀԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այրի տիկին Ֆ. Օհանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն որ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր, ՆԵՐՍԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆի մահուան 13րդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, այս կիրակի ժամը 11ին: Հանգուցեալին յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Արամ», «Արդութեան», «Արծիւ», «Զաւարեան», «Վարդան», «Ս. Մինասեան», Եգիպտացի կոմիտէներու եւ խումբերու բոլոր անդամները այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes: ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 9ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի հաւաքատեղին, Bar du Globe: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի: Ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունին անոնք որ վճարած են իրենց 1948—1949 տարեշրջանի անդամատուրքը: Անոնք որ հրաւէր չեն ստացած, հաճին ներկայ իբր այն նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Լիոնէն Պ. Տիգրան Խանճեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Լիոնի մատրան մէջ, 69 rue Louis Blanc, այս կիրակի, իր հօր՝ ԿԱՐԱՊԵՏի եւ իր բոլոր ննջեցելոց ինչպէս եւ իր մեծ հօր եւ մեծ մօր ՉԱՀՐԷՃԵԱՆՆԵՐՈՒ յիշատակին (Պոլիս): Կը հրաւիրուին հանգուցեալներուն յիշատակը յարգող ազգականները ու բարեկամները:

ԻՐ 21ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԵՒ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆԷ Ալֆորվիլի մասնաճիւղը այս շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Սալ Վօլթէրի մէջ:

Կը խօսի ընկերուհի Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Կ'երգէ «ԳՈՒՍԱՆ» երգչախումբը (ղեկավար Կ. ԳԱՅԻՇԵԱՆ), Գիւղի երեկոյ, (երգախառն պատկեր, Էլլէն Բիւզանդի):

Եւրոպական պար մինչեւ լոյս: Ընտիր նուագախումբ: Անակնկալներ: Առատ եւ մատչելի պիւֆէ: ՈՉ ԱՃՈՒՐԴ, ՈՉ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ:

★ Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Charenton Ecolesէն առնել թիւ 103 հանրակառքը, իջնել rue de l'Union, Alfortville:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ խմբագրութեան տրամադրել 1915ի ապրիլեան զոհերէն ողբացեալ Յարութիւն Գոնեալեանի լուսանկարը (Կեսարացի, դերձակ):

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վերցամեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 23 Avril 1949 Շաբաթ 23 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année № 5828 Նոր շրջան Թիւ 1239 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԷԹ ԻՐԱՐ ՀԱՍԿՆԱՅԻՆ...

Ամբողջ մարդկութիւնը երախտապարտ պիտի մնայ բոլոր անոնց որ կը յաջողին խափանել որեւէ նոր աշխարհամարտ։

Ցեղին մանկանացուն ալ կ'ըմբռնէ թէ ի՛նչ պիտի ըլլար այդպիսի Արհաւիրքի մը հետեւանքը, մասնաւորապէս փոքր եւ անճար ժողովուրդնե-րուն համար։

Մանաւանդ հիմա որ մարդիկ օրն ի բուն կը խօսին հիւլէական ռումբերու եւ ուրիշ գաղտնի զէնքերու մասին, ձիւթ ծամելու պէս։

Միանգամ ընդ միշտ յիշեցնելով այս տարրական ճշմարտութիւնը, յայտարարելով զայն ա-ռանց վերապահութեան, փորձենք վերլուծել օր-ուան անցուդարձը։

Ապրիլ 20էն ի վեր համագումար մը տեղի կ'ունենայ Փարիզի մէջ, մասնակցութեամբ մօտ 2000 պատգամաւորներու, աշխարհի բոլոր ծայ-րերէն։

Ամէն հոսանքէ ներկայացուցիչներ կան այս բազմութեան մէջ։ Մինչեւ անգամ կղերականներ։ (Երկու «գերապատիւներ ալ Մոսկուայէն եկա-ած են)։

Պատգամաւորներուն մեծ մասը կը կազմեն մտաւորականներ,— գրագէտ, բանաստեղծ, գի-տուն, ակադեմական, ճարտարագէտ, հրապարա-կագիր, երեսփոխան, արուեստագէտ եւն.։

Ձեռնարկին գլուխը կանգնած է այն հոսանքը որ անցեալ տարի նմանօրինակ համագումար մը սարքեց Վրոցլաւի մէջ (նախկին Պրեսլաւ), դեռ քանի մը շաբաթ առաջ ալ՝ Նիւ Եորքի մէջ։

Ժողովին ներկայացուցչական հանգամանքը բան մը չի փոխեր այս իրականութենէն։

Մնաց որ, համագումարին բացման օրն իսկ, առաջին ճառէն մինչեւ վերջինը, անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ ճակատ մըն է որ կը յարդար-ուի, կը ծառանայ ուրիշ ճակատի մը դէմ։ Արե-ւելքը՝ Արեւմուտքի դէմ։

Դեռ աւելի բաց խօսելով՝ Մոսկուան Ուա-շինկթընի, Լոնտոնի, Փարիզի եւ մնացեալին դէմ, իր արբանեակ պետութիւններով եւ բազմազգի ու-ղեկիցներով։

Առաջինը, Մոսկուան, օժտուած է աշխարհի բոլոր առաքինութիւններով, — միակ ախոյեանն է խաղաղութեան, ազատութեան, ընկերվարու-թեան, ժողովրդապետութեան։Միւս ճակատը՝ Ա-րեւմուտքը՝ բեռնաւորուած բոլոր մեղքերով, իբ-րեւ գիշատիչ աշխարհակալ, յետադիմական, պա-տերազմի հրձիգ եւն.։

Մենք պէտք չունինք ածականներ շարելու։ Օրուան բոլոր ժամերուն կը լսենք եւ կը կարդանք փոխադարձ մեղադրանքները եւ յուտանքները, գոյնզգոյն բառերով։ Անոնց հետ ալ՝ վսեմ նշա-նախօսքեր եւ մարտական կանչեր։

Եւ ահաւասիկ մթնոլորտ մը որ պիտի ծառայէ խաղաղութիւնը ոչ թէ ամրապնդելու, այլ խա-չելու։ Ոչ թէ ազատութիւն եւ ապահովութիւն պարգեւելու ժողովուրդներուն, այլ աւելի պրկելու ջղակները, սահմանէ սահման գլորելով հարթից գլանը։

Եւ տեսէք ողբերգութիւնը։

Խաղաղութեան համագումարը տեղի կ'ունե-նայ ազատութեան օրրանին, յոյսի եւ լոյսի ոս-տանին՝ Փարիզի մէջ։ Բայց, ոչ միայն մամուլը բացասական դիրք բռնած է, ջախջախիչ մեծա-մասնութեամբ, ոչ միայն բուն ֆրանսական միտ-քը թնդադարար կ'ըմբոստանայ միակողմանի ցոյ-ցերուն դէմ, այլեւ ահա նոր համագումար մը սարքուած է ապրիլ 30ին, պահանջելու համար եւ՛ խաղաղութիւն եւ՛ ազատութիւն։

Պերճախօս չէ՞ անունն ալ,— «Դիմադրական ճակատ ընդդէմ դիկտատուրայի եւ պատերազմի»։

Ամէն պարագայի մէջ, կարելի չէ պարտկել ապրիլ 20ին բացուած համագումարին քաղաքա-կան հանգամանքը, որ ամէն բանէ առաջ լրջու-թիւն կը թելադրէ տարադիր բազմութեանց։

Անոնք որ կ'ուզեն իրենց խաղաղասիրութիւնը ապացուցանել, մէկ հասցէ ունին,— Անծանօթ Զինուորին դամբարանը, այսօր իսկ, խուռներամ բազմութեամբ։

Ո՞ւր էր թէ խաղաղութեան կուսակիցները նախ իրար հասկնային, ճշդելով կարգ մը բառե-րու իմաստը ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՕՏԱՐՆԵՐՈՒՆ ԶԱՐՄԱՆՔ, ՄԵԶԻ ԱԼ ԿՍԿԻԾ ՊԱՏՃԱՌԵՑ »

Դէպքը տեղի կ'ունենայ Վալանսի մէջ, ինչ-պէս կը պատմէր, երէկ, «Ցառաջ»ի մարզական թղթակիցը։

Զատկի առթիւ գնդախաղի մրցում՝ մասնակ-ցութեամբ ֆրանսական, անգլիական, զուիցերիա-կան խումբերու եւ Հայ Մարզականի (U. S. A.)։

— «Դաշտը զարդարուած էր իւրաքանչիւր ազգի դրօշներով։ Բարձր սիւներու վրայ կը ծա-ծանէին մասնակցողխումբերուն մեծկակ ազգային դրօշները, բաց ի հայկականէն, ինչ որ օտարնե-րուն զարմանք, մեզի ալ կսկիծ պատճառեց»։

Մրցումէն վերջ, մարզիկները կարգով կը շարուին, եւ երկու քաղաքապետներ, ինչպէս եւ տեղական Լիկին նախագահը կը շնորհաւորեն բո-լոր մարզիկները։

Աւանդական սովորութեան համաձայն, կը հնչեցնեն իւրաքանչիւր ազգի քայլերգը։

Դարձեալ ոչինչ հայկական։

— Կարելի չէ՞ր որեւէ հայկական եղանակ հնչեցնել,— «Բամ փորոտան», «Ցառաջ Նահա-տակ», «Ծաղկիր Ազատ»։ Երգ մը, վերջապէս, իբրեւ խորհրդանշան ազգութեան։

Այս միամիտ հարցումը կ'ուղղեն իրարու, խորին դառնութեամբ, երբ արարողութիւնը կը վերջանայ։

Ես պիտի առաջարկէի որ բոլորը միասին «Տէր ողորմեա» մը երգէին, դաշտին վրայ, ա-ռաջնորդութեամբ Հայ Մարզականին։ Զողերէն մէկուն վրան ալ՝ կարմիր լաթ մը կախելով։

Երբ երիտասարդներն անգամ կ'անճրկին, կ'ընկրկին, կը ամչին, փոխանակ հպարտօրէն տէր կանգնելու իրենց ազգային խորհրդանշաններուն,

Երբ օտարներն անգամ կը զարմանան այսքան վախկոտութեան, խեղճուկ հանդէպ, ի՞նչ կ'արժէ գլուխ - ոտք խորտակել, նշանակէտ չա-հիլ, ախոյեան հանդիսանալ...

ՎԱՀԷ

Հայաշխարհի Սարսափներուն ցարկդարձին առթիւ

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅԹ ՎԱՂԸ, ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 20.30ԻՆ, ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ։

Մանրամասնութիւնները՝ չորրորդ էջ։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այցելութիւն Père Lachaiseի գերեզմանատունը վաղը, կիրակի, ժամը 15.30ին։ Այս առթիւ ուղերձ-ներ պիտի խօսուին նաեւ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԵՒ Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆի գերեզմաններուն առջեւ։ (Դ. էջ)։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ նիւթերը բաժ-նուած են քանի մը թիւերու մէջ, սկսելով ուրբաթ օրէն։

Ինչպէս այսօր, վաղը, կիրակի եւս «Ցառաջ»ը ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ նուիրուած է ԱՐՀԱՒԻՐՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ։ Կարգ մը նիւթեր ալ պիտի հրա-տարակուին այս շաբթու։

ՖՐ. ԲԱՆԱԿԻ ՆԱԽ. ՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ Միու-թիւնը կը խնդրէ յայտարարել թէ Ապրիլ 11-24ի ոգեկոչին առթիւ իր մասնակցութիւնը չէ խոս-տացած որեւէ Միութեան, նկատելով որ տօնակա-տարութիւնը կազմակերպուած չէ համազգային գետնի վրայ։ Նոյնպէս Մխիթարեան վարժարանը։

ԱՆԴՐՑՈՐԴԱՆԱՆԻ Ապտուլլահ թագաւորը սպաննելու ամբաստանութեամբ պիտի դատուին վեց Պաղեստինցի եւ Սուրիացի երեւելիներ, ո-րոնք անհետացած են։ Եթէ չներկայանան, կառա-վարութիւնը պիտի գրաւէ իրենց գոյքերը։ Ամ-բաստանագիրը կ'ըսէ թէ դաւադիրները ականներ դրած էին անցեալ ամիս, թագաւորին ճամբուն վրայ։

Նոր ճառեր յանուն խաղաղութեան

Խաղաղութեան միջազգային համագումարին Եչ. օրուան նիստին մէջ, առաջին ճառը խօսեցաւ Պ. Զիլիաքըս, Անգլիոյ աշխատաւորական կու-սակցութեան ձախակողմեան անդամը, միեւնոյն մեղադրանքները ուղղելով արեւմտեան պետու-թեանց քաղաքականութեան, Ատլանտեանի դա-շինքին եւ մասնաւորապէս Չըրչիլի դէմ։ Ըսաւ թէ այս վերջինը երրորդ աշխարհամարտը հրահրել սկսաւ 1946ին եւ «դեռ չէ հրաժարած իր խելագար եւ մոլեռանդ խոստումներուն մասյլ եւ ահարկու տրամաբանութենէն։ Ան կը նախընտրէ խաղաղու-թիւնը ապահովել հիւլէական ռումբերով»։

Բանախօսը մեղադրեց նաեւ Գերմանիոյ ամե-րիկեան զինուորական կառավարիչը, զոր. Քլէյ, ըսելով թէ «անցեալ ամառ քիչ մնաց որ ան պա-տերազմի առաջնորդէր աշխարհը»։ Իր տեղեկու-թեանց համաձայն, ամերիկացի զորավարը զին-եալ կառախումբ մը ղրկած էր ամերիկեան շըր-ջանէն, պատռելու ճեղքել Պերլինի պաշարու-մը, ի հարկին զինու զօրութեամբ։ Եւ անդրադառ-նալով Ատլանտեանի դաշինքին, դիտել տուաւ թէ անոր տրամադրութեամբ, Քլէյ կամ ուրիշ զորա-վար մը պէտք չունի անգլիական կամ ֆրանսական կառավարութեանց հաւանութիւնն առնելու եւ կրնայ կռիւ յարուցանել, օգտուելով դաշինքին 6րդ յօդուածէն։

Բանախօսը խոստովանեցաւ թէ Ամերիկայի տնտեսական օգնութիւնը «որոշ օգուտներ ունեցաւ Եւրոպայի համար», բայց դիտել տուաւ թէ այդ ձեռնարկին մէջ ալ «զինուորական քաղաքակա-նութիւն խառնուած է»։ Եւ յայտարարեց.

— «Ցորչափ աշխատաւորական կուսակցու-թիւնը իշխանութեան գլուխ է, Անգլիա պիտի չպատերազմի։ Ես չեմ հաւատար թէ Անգլիոյ մէջ որեւէ դահլիճ կրնայ պատերազմի մղել մեր ժողովուրդը յառաջիկայ քանի մը տարիներու ըն-թացքին. իսկ անկէ վերջ շատ ուշ մնացած պիտի ըլլայ»։

Այս առթիւ ցաւ յայտնեց որ Աշխատաւորա-կան կուսակցութիւնը պաշտօնական ներկայացու-ցիչ չունի համագումարին մէջ։

Ճառը տեւեց երկու ժամ։ Երկար ճառ մը խօ-սեցաւ նաեւ Խ. Միութեան գլխաւոր ներկայացու-ցիչը, Ֆադեյեւ, նախագահը Մոսկուայի Գրող-ներու Միութեան եւ հեղինակը «Երիտասարդ Կվարդիա» վէպին։ Ընդհանրապէս մեղմ լեզու մը գործածելով, խորհրդային գրագէտը բացատրեց թէ «կարծիքի որեւէ տարբերութիւն կեանքի կամ մշակոյթի որեւէ ասպարէզին մէջ արգելք չէ որ պարկեշտ եւ իրատես մարդիկ համաձայնին»։ Եւ իր կարգին դատապարտեց Ատլանտեանի դաշին-քը, զինարշաւը, «օտար զինեալ ուժերու ներկա-յութիւնը Յունաստանի, Եգիպտոսի, Անդրյորդա-նանի, հոլանտական Հնդկաստանի եւ Հնդկաչինի մէջ»։ Յետոյ ջանաց համոզել թէ Խ. Միութիւնը իրապէս խաղաղասիրական քաղաքականութեան մը կը հետեւի, թէ 200 միլիոն քաղաքացիներ — 70 ազգեր — կը ծաղկին Խ. Միութեան մէջ շնոր-հիւ ընկերվարական մշակոյթին եւն.։ Իբրեւ եզ-րակացութիւն, բանախօսը կոչ մը ուղղեց մտա-ւորականներուն, «անկախ իրենց ազգութենէն եւ ցեղէն, իրենց քաղաքական թէ կրօնական կարծիք-ներէն, որպէսզի ձայն բարձրացնեն պատերազմի հրձիգներուն դէմ»։

Նոյն նիստին մէջ Ֆրանսայի ներկայացուցիչ-ներէն Տիկին Է. Քոթոն յայտարարեց թէ «երբեք մեր զաւակներուն կեանքը պիտի չտանք պաշտպա-նելու համար Ամերիկայի առեւտրական խմբակ-ցութեանց շահերը, թէ կիները վճռած են պայքա-րիլ անդադար, որպէսզի տեւական խաղաղութիւն մը հաստատուի աշխարհի մէջ»։

Ճառերը կը շարունակուին նոյն միօրինակու-թեամբ։

★ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարու-թեան մամուլի վարիչը պատասխանելով զանազան հարցումներու, յայտարարեց թէ Փարիզի համա-գումարին մասնակցողները պարզապէս «դերակա-տարներ են, որոնք իրենց տրուած հրահանգնե-րուն համաձայն կը ջանան համոզել թէ միայն Խ. Միութիւնն է խաղաղութեան պաշտպանը եւ թէ արեւմտեան բոլոր պետութիւնները կը կառավար-ուին պատերազմի հրձիգներու կողմէ»։

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐԸ

ՄԱԿի Քաղաքական յանձնաժողովին Եչ. օր-ուան նիստին մէջ, խորհրդային պատուիրակը, Կրոմիքօ, մեղադրեց անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները թէ կ'ուզեն անդամատել իտալական կայսրութիւնը իրենց զինուորական նպատակներուն համար։ «Անոնք կ'ուզեն իրենց միջեւ բաժնել իտալական գաղթավայրերը, քանի մը փշրանքներ ալ Իտալիոյ վերապահելով, որ-պէսզի կարենան իրագործել իրենց զինուորական նպատակները։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՐԻՆԷ

Մեր հանդիպումը շատ սրտայոյզ եղաւ: Արտասուք ու խինդ, կարօտ ու կսկիծ իրարու խառնուած էին:

Ընկերուհիս կը հեծկլտար...:

Գիտէի իր անդարմանելի կորուստները, իր անփոխարինելի զոհերը: Մեր մանկութիւնը միասին անցած էր: Կը ճանչնայի երազներով լեցուն իր տաքուկ ու չէն սիրտը: Հիմա աւերակ մեհեան ...:

Կապոյտ Թարմաչունչ այդ առաւօտեան մէջ ապրիլի անուշահոտութիւնը կ'իջնէր զատկական խունկ ու կնդրուկով, երգ ու երաժշտութիւն կար բնութեան մէջ, ծաղիկ ու կանանչութիւն:

Նստանք դէմ դէմի պզտիկ նեղլիկ լուսամուտին առջեւ, ուրկէ արեգակը կը փռուէր կարեկցօրէն լուսաւորելով դետնայարկին բոլոր անկիւնները, հոն էր նաեւ կարի մեքենան:

Գիշերը ցորեկին խառնելով կը կարէր ան անդադար, մէջքը ծռած կը կարէր աչքերուն դոհարները սպառելով, կը չարչրկուէր ի խնդիր ճղճիմ օրապահիկի մը, մի միայն կտոր մը ցամաք հաց, որ... շատ անգամ չկար ....:

Ով որ չէ ապրած սովի սարսափը չի կրնար ըմբռնել անոր դիչատիչ արհաւիրքը:

Իրեն հետ մնացեր էին մայրն ու մօրաքոյրը: Անոնց պաշտպանութեան տակ, անոնց միակ մխիթարութիւնն էր, միակ սէրը:

— Շատ ուրախ եմ քեզ տեսնելով, շատոնց կը բաղձայի այս պատեհութեան....: Գիտե՞ս ինչու, հարցուց մէկէն.

Ու առանց սպասելու որ կրկնեմ իր ինչուն, շարունակեց.

— Մեր օրերու եղերական դէպքերէն պատկերներ տեսայ սրտակեղեք եւ արիւնոտ: Այսօր կ'ուզեմ ներկայացնել քեզ մէկը միայն: Հարազատօրէն գրի առ զայն: Նկարագրէ իր դաժան ու քստմնելի գոյներով: Թող ապագայ սերունդները կարդան: Թող իմանան այն ահաւոր տառապանքը որով տանջուեցան ու տոչորեցան իրենց երէց քոյրերը — ծաղիկ աղջիկները Հայոց, փոխան կեանքի վայելքին՝ դառնութեան լեղին քամելով..

Կը դողդղար ձայնը: Մեծ ու թուխ աչքերը փայլեցան արտասուոր խանդով մը:

— ...« Իբրեւ կարուհի տխրութիւն ունեցայ ծանօթանալու հայ աղջիկներու խումբի մը՝ որոնք տարագրութեան տեղահանութեան ահռելի կոտորածներէն, ձեռքէ ձեռք իբրեւ ահարեկ յլլկուած եղնիկներ ապաստան գտած էին Թուրք սատրճանաւորներու, սպաներու, բժիշկներու մօտ: Բոլորը հայկական նահանգներէն, չէն քաղաքներէն ու գիւղերէն: Մէկիկ մէկիկ հարցուցի խուրաքանչիւրի տեսածներն ու քաշածները, մտիկ ըրի սրտի ամենախոր մորմոքով:

Բայց բոլորէն աւելի համակրութիւնս գրաւեց Կարինեցի Հայուհի մը, որ զինուորական հիւանդանոցի բժշկապետին քովն էր: Քաղցր ու խոհուն էակ մը Կարինէն, օժտուած՝ մարմնական յանկուցիչ շնորհներով:

« Կը ջանար շաբաթը անգամ մը գալ, պատճառ բռնելով կար մը կամ ձեռագործ մը: Այդ այցելութեան օրը, սուրբ օր, ուխտի օր կ'անուանէր:

Եթէ կարելի ըլլար պիտի ուզէր ծունկ ծունկի՝ չարքաշ աշխատանքիս, անշուք կենցաղավարժնեկից ըլլալ եւ ժուժկալօրէն կիսել սեւ քրտինքով շահուած հացը:

Կը կառչէր յոյսին, անձկագին սպասումով կը կրկնէր իր «հաւատոյ հանգանակը»:

— « Պիտի յաղթանակէ արդարութիւնը, պիտի բողբոջի ազատութեան ծաղիկը ...» :

Ընկերուհիս կանգ առաւ, իր տժգոյն դէմքին վրայ վարդագոյն ժպիտ մը կը խաղար: Եւ անոյշ յիշատակի մը թրթռումը շրթունքին՝ նկարագրեց թէ ինչպէս խանդավառուած են անոր վերջին այցելութեան օրը, երբ ան պատմեր է թէ բժշկապետի բնակարանին մէջ հաւաքոյթ մը տեղի ունեցեր է, սպաներու, բժիշկներու: Եւ յոյն զինուոր —ծառան— որ իրեն կ'ընկերանար տեղ մը գացածատեն, իբրեւ առաջնորդ, անոնց սպասարկած ատեն գրոյցներ կր լսէ հայկական պետութեան մը կազմութեան մասին... թէ «էրմէնիստան» է եղեր.. Եւ Հայերը շահած են յաղթական ճակատամարտներ... եւայլն:

Կարինէն մեծ վստահութիւն ունէր յոյն զինուորի հաւատարմութեան վրայ, զայն կը համարէր տարէց հօրեղբայր մը, կամ հայր մը: Ալ չէինք հասկածեր լուրերու ստուգութեան մասին:

— « Ամրան սկիզբն էինք: Վարդի եւ մեխակի բոյրերով օծուն մթնոլորտը՝ միջատներու ժիր բզզիւնը կր բերէր, կեանքի կոչելով ընդարմացած ու լքուն մեր հոգիները:

Շուտով ծրագիր կը շինենք: Պետական ազգ ենք: Հանրային գործունէութեան կը մասնակցինք ... Հողը մերն է.. Զինուոր եւ դրօշ ունինք: Գինովցած էինք ցնծութեան բաժակով ....:

Մայրս կ'օրհնէր Կարինէն, բիւր մաղթանքներ կը տեղար:

Մինչ ինք կը մռայլէր հետզհետէ: Ծայրայեղ այդ ոգեւորութենէն վերջ գիտէի թէ պիտի գար հիասթափումը բոլորիս համար: Զոհերու արիւնը թաց էր տակաւին: Ո՞վ պիտի փոխարինէր մեր կորուստները...

Պահ մը լռութենէ վերջ չընչաց խուլ ձայնով մը.

— « Ես... ես նոր կեանք ունայելը չեմ ուզեր... հիւանդանոցի մը անկիւնը պիտի խնամեմ անտէր մայրերը... իրենց նորածին ձագուկներով ....:

Վերջին բառերը սեղմեցին կոկորդը եւ փղձկեցաւ:

Զկրցաւ խօսիլ, գլխով հաւանութիւն կուտար քաջութեան յորդորներուս: Քողը երեսին քաշեց եւ քալեց:

Քանի մը քայլ անդին յոյն ծառան իրեն կը սպասէր:

Փողոցի դրան մէջ կեցած՝ իր ետեւէն նայեցայ: Մանիշակագոյն մետաքս «չարչաֆ»ին մէջ նեղ ու երկար ստուեր մը թուեցաւ իր ուղիղ հասակը, եւ կողմնակի դարձուածքին հետ անհետացաւ:

Յաջորդ շաբթուան զուր անցաւ սպասումս: Կարինէն չեկաւ: Երկրորդ շաբաթն ալ նոյն ձեւով: Մտատանջութիւնս որո՞ւ յայտնէի: Քաղաքէն դուրս այգիները կը բնակէր, ոչ ոք չէր կրնար իր մասին ստոյգ տեղեկութիւններ հաղորդել: Զմրան մէջ իր յարաբերութիւնը կանոնաւոր կերպով պահած էր: Իսկ այս նպաստաւոր եղանակին, ի՞նչ պատահեցաւ արդեօք:

Զորս երկար շաբաթներ անցեր էին իր վերջին բաժանումէն, կիրակի առտու՝ մը, բակին մէկ գով անկիւնը նստած՝ կիսատ մնացած հագուստեղէն մը կ'աշխատէի լրացնել, երբ Յոյնը ներս մտաւ մեր տունէն:

Ուրախութենէս վեր ցատկեցի եւ վազեցի դիմաւորելու սրտակից մտերմուհիս, որուն բացակայութիւնը կը ցուցնէր մինաւորիկ սիրտս:

Զինուորը տխրութեամբ կ'օրօրէր գլուխը:

Տեղս քարացած մնացի...

... Մայր պիտի ըլլայ եղեր Կարինէն: Թուրք բժշկապետը վճռեր է վիժում կատարել...: Ապօրէն զաւկի մը ծնունդը կ'արատաւորէ իր անունն ու համբաւը: Ուստի անարգել կը գործադրէ իր դաժան միտքը:

Ինչ էր հայ աղջիկը — դիւրաբեկ փայլուն խաղալիկ մը — որ քմահաճ հարուածով մը կըրնար փշրուիլ:

Գործողութիւնը մահացու կ'ըլլայ եւ բժշկապետը չի կրնար դադրեցնել արիւնահոսութիւնը:

— « Յորունկ, խորունկ փոս մը փորեցի այգին եզերող նշենիներուն տակ ուր՝ մեղմօրէն կը սըլըլար գիշերային զով քամին ու անոր սպիտակ արիւնլուայ մարմինը հոն հանգչեցուցի»... :

Թաշկինակով երեսը ծածկած տղու պէս կը հեկեկար Յոյնը, երբ արտասանեց վերջին բառերը ....:

Ալ կը հասկնայի մահուան չափ տխուր իր մթին ու մռայլ տրամադրութիւնը մեր վերջին տեսակցութեան օրը, իր ցաւագին բաղձանքը.

— « Պիտի խնամեմ անտէր մայրերը իրենց նորածին ձագուկներով:

Մայր ըլլալու իրաւունքը զլացուածէր իրեն:

Դասընկերս լռեց ձեռքը հրատապ ճակտին՝ տրտմաթախիծ յոյզերու մէջ ընկղմած:

Ապրիլի անոյշ զեփիւռը կուգար կը յեցուէր ցած ու նեղլիկ պատուհանէն ներս յասմիկի եղրեւանիի բոյրերով:

Մեծ մեռելոցի Զատկի ամիսն էր: Ոչ խունկ ունէինք, ոչ մոմ:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Կարմիր զարհուրանք

Հիմա, որ ծաղկաւէտ գարունը կը բացուի մեր աչքերուն առջեւ՝ Ապրիլի այս օրերուն, մեր միտքը կ'երթայ դէպի եա, դէպի մեր հայրենական աշխարհը, դարերով իր հողին փարած հայ ժողովուրդը՝ Արարատէն մինչեւ Միջերկրական: Ու Ախուրեանէն մինչեւ Սիհան՝ երկիրը մեր ամայացած է, քաղաքները կործանած, գիւղեր ու աւաններ՝ սրբուած, ժողովուրդը քշուած անծանօթ ճամբաներու վրայ, արիւնի շողիքը իր բերնին մէջ...

Դարեր ամբողջ, համբերութեամբ, երբեմն հլու, երբեմն ըմբոստ, աշխատող ու մշակող հայութիւնը՝ սրբուեցաւ իր հայրենիքէն, կոտորուեցաւ ու այսօր՝ մեր դարուն ամէնէն մեծ ու զազրալի ոճիրը, մոռցուեցաւ, եւ զոհն է որ, արդարութեան դռներէն հեռու կը պահուի:

Թուրքը ամէն տեղ է այսօր, բոլոր պալատներու դռները բաց են իր առջեւ, բոլոր սրահներուն մէջ խպատուի են թուրք ներկայացուցիչները: Մէկուկէս միլիոն հայ ժողովուրդի արիւնը այնքան արժէք չունեցաւ, որքան թրքական (բիւզանդական) նեղուցներու քաղաքական ու զինուորական դիրքը:

Մեծ է հայկական ողբերգութեան կսկիծը, կսկիծ՝ մեր ժողովուրդին մասին, որ քշուեցաւ մինչեւ արաբական անապատները, անօթի, ծարաւ, վիրաւոր ու սովահար: Ու հոգեկան փլուզում՝ ի տես հայրենի հողերու ամայութեան:

Մենք կրանցուցինք ոչ միայն մարդկային հոծ զանգուած մը՝ այլեւ մեր հայրենիքը: Կորսնցուցինք առանց «պատերազմիկ» ազդ ըլլալու, առանց նոյն սահման «բռնաբարելու»: Թուրքը, անարի ու նենգ, ռազմաճակատին վրայ իր պարտութիւնը ուզեց դարմանել մեր բնաջնջումով: Ու ասոր համար, ով ընթերցող գետերով արիւն լակեց, ու ջարդեց ու կոտորեց ոչ միայն հայ երիտասարդութիւնը որ խրօզիր կ'երեւար իր աչքին.— այլեւ, չինայեց ոչ ծերի, ոչ կոյրի, ոչ երախայի, եւ ոչ իսկ ծծկերի...Երախաները ողջ-ողջ նետեցին հորերու մէջ, քարկոծեցին եւ հողի տակ թաղեցին, անոնց ճիչերը զսպելու, ձայնը խեղդելու համար:

Հիմա, թրքութեան այդ ներկայացուցիչներն են որ, կը պտտին աշխարհի մայրաքաղաքները, կը խօսին «արդարութեան ու... խաղաղութեան» մասին: Եւ սակայն, աշխարհը ինչ տեսակ ալ կարգ ու սարք ունենայ, Թուրքը, — Թրքութիւնը, վճարելիք բան մը ունի այս աշխարհին, որովհետեւ, հայ ժողովուրդը չսպառեցաւ, ան կայ դեռ, կ'ապրի, եւ կր սպասէ:

Կարմիր Զարհուրանք մը դողահար ըրած է Թուրքը, եւ իր կաշին փրկելու համար ամէն տեղ է, ամէնուն կը ժպտի, ամէնուն կ'ուզէ փարիլ:

Վախ ունի Թուրքը: Ինչ դաշինքի ալ կապուի՝ օր մը պիտի տրորուի, պիտի ջարդուի անխնայ:

Թրքական կայսրութիւնը երէկ կ'երկարէր Պոլսէն մինչեւ Վիէննա, Թունուզ, Ալժերիա, Եգիպտոս, Սուրիա, Լիբանան, Պաղտատ-Պասրա, Եմէն, Կիպրոս, ամբողջ Պալքանները: Մէկիկ-մէկիկ փախեց, ուրուրս տուաւ ոչ թէ իր յօժար կամքով, այլ բռունցքի հարուածներուն տակ: Բոլոր այն ժողովուրդները, որոնք ենթարկուած էին թրքական բռնակալութեան, հետզհետէ, դըլուխ վերցուցին եւ սկսան ծեծել զազանացած բռնակալութիւնը: Յոյնը, Պուլկարը, Սերպը, Եգիպտացին, Արաբը եւ իր կարգին՝ Հայը, զայն ծեծած են հրաշալիօրէն:

Մենք շատ զոհեր տուինք, բայց, շատ զոհեր ալ խլեցինք: Մինակ ողբ ու կոծ չունեցաւ մեր պատմութիւնը, այլ, նաեւ հերոսական պայքարներ: Թուրքեր էին որ, կր փախչէին հայ կամաւորներու առջեւ՝ Սարըղամիշէն մինչեւ Երզնկա, Արարա, Կիլիկիա, Վան, Շ. Գարահիսար, Եդեսիա, ու ամէնէն խիզախը՝ Սարդարապատ, Ղարաքիլիսէ, Բաշ-Արարան:

Յօսինք ու խորհրդածենք Մեծ Եղեռնի ան-համար նահատակներու մասին, բայց չմոռնանք նաեւ հայ բազուկին ուժը, Հայորդիներու արիւնոտ գուպարը՝ ընդդէմ մեր դարաւոր թշնամուն:

Այսօր, մեզմէ աւելի, Թուրքն է որ, կ'ապրի կարմիր զարհուրանքի մը մղձաւանջին տակ: Արդարութիւնը իր խօսքն ըսած չէ դեռ մեր ժողովուրդին...:

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

Նամակ 104.— (Որբանոց)

Սիրելի Արմէն,— երէկ իրիկուն, դուրսը բարակ անձրեւ մը կը մաղուէր: Ընթրիքէն վերջ ամէնքս ալ քաշուեցանք մեր սենեակները:

Մեր պատուհանը փողոցին վրայ ըլլալով՝ երկու ընկերներ կեցանք բազրիքներուն առջեւ ու սկսանք դիտել դուրսը: Երբ լաւ մը կշտացանք թրջուած հողին բոյրէն, գոցեցինք փեղկերը ու երկնցանք մեր անկողիններուն վրայ:

Ութ հոգի էինք:

Մեր աղքատիկ դրամովը գնուած մոմին խնայելու համար, լոյսը մարեցինք: Ոմանք քնացան: Եւ ոմանք ալ ինծի պէս իրենց աչքերը մութին մէջ փայլփլող բեկբեկումներուն յառած՝ կը սպասէին: Ցանկարծ Նշան, որ մեր ընկերներէն ամէնէն փոքրն էր, հառաչանք մը քաշեց ու կեցաւ:

— Ի՞նչ կայ, Նշան, ըսաւ Գասպար, ինչու չես քնանար:

— Չեմ կրնար աղբար, քունս չի գար:

— Քնացիր ձագուկ, ընդմիջեց Մարտուպ, քնացիր որ մեծնաս:

— Բայց չեմ կրնար, քունս չի տանիր:

— Ինչո՞ւ, խօսք առաւ Մանուկ, ի՞նչ ունիս:

— Մի հարցներ, լաւ է որ չգիտնաս:

— Ձե՞ս ուզեր որ մենք ալ գիտնանք, հարցուց ուրիշ մը:

— Այո, բայց ...

Ու ընդհատեց: Ցետոյ մութին մէջէն մեղմ ձայնով մը ըսաւ.

— Եթէ սիրտ ունիք, մտիկ ըրէք:

Լռեցինք: Մեր պզտիկ ընկերը հեղ մը եւս հա-

առնելով՝ այսպէս սկսաւ իր պատմութիւնը .

— « Հինգ հոգի էինք մեր տունէն: Հայրիկս, մայրիկս, քոյրիկս, եղբայրս եւ ես, որ ամէնէն պզտիկն էի: Իրիկուն մը, որ օրն ըլլալը չեմ յիշեր, Թուրք զինուորները մեզ դուրս քշեցին մեր տունէն, յետոյ մեր գիւղէն: Ճամբան ուրիշ խումբեր ալ եկան ու միացան մեզի: Ես հազար ըսեմ, դուք երկու հազար հասկցէք: Քալէ, որքան որ կրնաս: Օրական չորս հինգ անգամ կը կողոպտէին: Վայ անոր որ համարձակէր ձայն հանել:

Հայրիկս, տարիքը առած ծերունի մը, որ դաւազանին կռթնած կը քաշքշուէր մեզի հետ, զինուորի մը գնդակին զոհ գնաց: Ձայն չկրցանք հանել :

Արդէն ութ օրուան ճամբայ քալեր էինք, երբ իրիկուն մը հրաման ըրին որ քիչ մը հանգչինք:

Քանի մը քայլ անդին, գիւղի մը թթենիներուն տակ աղբիւր մը կը հոսէր: Կտոր մը հաց ծամելէ առաջ ուզեցինք պուտ մը ջուր ումպել: Պապակը ընկճեր էր մեզ: Մեր շրթները չորցեր, կպեր էին իրարու :

Մայրս որ մինչեւ այդ օր մեր ձեռքերը թող չէր տուած, միւս մայրերուն պէս ուզեց պուտ մը ջուր ճարել: Զգեց մեզ ու գնաց: Երբ աղբիւրին կը մօտենային, զինուորները կրակ բացին: Այն չատ մը մայրերունկարգին, իմ մայրիկս ալ ինկաւ, սափորը ձեռքը:

Այդ գիշեր, աղբիւրին մօտ՝ ծարաւ, հայրիկէս վերջ մայրիկիս մահն ալ ողբացինք:

Առտուան դէմ դարձեալ մեզ ճամբայ հանեցին: Ո՞ւր, չենք գիտեր: Բայց ըսին թէ Օսմանիէ պիտի երթանք:

Կէս ճամբան մեր պաշարը լմնցաւ: Ոչ հագուստ եւ ոչ ալ ուտելիք ունէինք: Քոյրիկս դրամ ունէր վրան, բայց չէինք կրնար գործածել: Հացը կը ցուցնէին մեզի եւ խտ կը քաշէին: Բայց երբ դրամ կուտայինք ստանալու համար, կ՚առնէին ու կը փախչէին: Այսպէս կը կորսնցնէինք թէ հացը եւ թէ դրամը:

Օր մը այնպէս մը պատահեցաւ, որ այլեւս չկրցանք դիմանալ: Եղբայրս որ ինձմէ երկու տարու մեծ էր, որոշեց ամէն գնով հաց ու ջուր ճարել: Երբ Օսմանիէ հասանք, երեքս առաջին գծին վրայ կը գտնուէինք: Հաց ու ջուր ծախողները իրար կը հրմշտկէին: Եղբայրս առաջ անցաւ : Խումբ մը Թուրքեր վրան նետուելով՝ բզիկ բզիկ ըրին: Չկրցանք ձայն հանել: Մոռցանք թէ հացը եւ թէ ջուրը: Մինչ ամբոխը պար կը պարէր մեր չուրջը, ես ու քոյրիկս իրարու սեղմուած՝ մըտանք կարաւանին մէջ:

Օսմանիէէն մինչեւ Տիգրանակերտ, անօթի ու ծարաւ քալեցինք: Հիմա ես եմ որ հաց ու ջուր ճարելու փորձը պիտի ընեմ: Քոյրիկս տասնըչորս տարեկան գեղանի պատկեր մը, գլուխը քուրջերու մէջ փաթթած՝ պէտք չէր որ դուրս ելլէր կարաւանէն: Այդպէս պատուիրած էր մայրիկս: Մինչեւ ...

Տիգրանակերտի դրան առջեւ, վերջապէս յաջողեցայ հինգ մէճիտի փոխարէն կտոր մը հաց գտնել: Այդ հացը մեզ մինչեւ Սեւերէկ տարաւ:

Սեւերէկէն Ուրֆա երկարող ճամբուն վրայ, երկու լեռներու մէջ՝ յանկարծ, երկինքը փլաւ: Ես ու քոյրիկս իրար կորսնցուցինք: Հովիւ մը գիս առաւ ու փախցուց: Չկրցայ գիտնալ քրոջս ուր մնալը ....

ԱԳՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Աշխարհի ամէն մէկ անկիւնը ցրուած հայութիւնը կը պատրաստուի տօնել տարեդարձը իր հայրերուն ապրած ահռասարսափը, 34 տարի առաջ: Արիւնարբու վայրի անասուն մը ճանչցուց նահատակ Հայաստանին դաժան տառապանքը, ան չխնայեց ոչ փոքրին, ոչ ալ ծերին՝ անկարող ինքնապաշտպանութեան: 1915ին էր որ բարբարոս, եւ Հայերու յառաջդիմութենէն նախանձոտ Թուրքերը խուժեցին, Գերմաններու հրամանատարութեամբ, Հայաստանի վրայ: Հայերը ենթարկուեցան բռնաւորին վեհ քաջութեամբ մը: Չորս տարի տեւեց տարագրութիւնը, անոնք գացին մինչեւ Միջագետքի անապատները: Խեղճերը կը քշուէին մտրակի հարուածներուն տակ : Պէտք չէր դանդաղիլ տեղն ու տեղը կը սպաննէին: Ուրիշներ գետերու մէջ կը խեղդէին: Այնքան բազմաթիւ էին որ Եփրատը կարմրեցաւ անոնց արիւնէն: Մայրեր կընախընտրէին խեղդել իրենց մանուկները, քան թէ ձգել Թուրք դահիճներուն ձեռքը: Այսպէս մեռան աւելի քան մէկ միլիոն Հայեր որոնց մէջ կային պետական դէմքեր եւ երեսփոխաններ — Գրիգոր Զոհրապ, Վարդգէս, գրագէտներ եւ բանաստեղծներ — Դանիէլ Վարուժան, Սիամանթօ, Ռուբէն Զարդարեան եւ դեռ շատ շատեր:

Սակայն 1915ի այս եղերական դէպքերը բողոքի ձայներ բարձրացնել տուին գերման-թուրք բարբարոսութեանց դէմ: Իմ մտածումս ինքնաբերաբար կ՚երթայ դէպի այն մեծ Ֆրանսացի պետական անձնաւորութիւնները, որոնք անշահախնդրութեամբ պաշտպանեցին հայ ժողովուրդը,— Ժան Ժոռէսը, Անաթոլ Ֆրանսը, Ֆրանսիս տը Փռէսանսէն, Փիէռ Քիյառը, Վիքթոռ Պէռառը, Ժորժ Քլէմանսօն: Անոնք բարձրաձայն աղաղակեցին թէ այս ողբերգութեան մնացորդացը արժանի էր կատարեալ եւ ամբողջական անկախութեան, իրենց նախահայրերուն հողին վրայ, մեծ ազգերու նման: Վստահելով Ֆրանսայի դոր միշտ սիրած, եւ յարգած են ,իրենց հերոսներու յիշատակով ոգեւորուած, ազատութեան միեւնոյն իտէալով, ամէն տարի Հայերը պարտք կը զգան վերյիշելու իրենց մեռելներուն յիշատակը եւ յոյս ունին որ օր մը արդարութիւնը պիտի գործադրուի :

(Le Dauphine Libéré)

ODETTE ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (Ֆրանսուհի)

★ Այս գիշեր պարահանդէս պիտի երթա՞նք :
— Ի՞նչ կ՚ըսես, կէս օրուան վիճակո՞վս :
— Ինչ կ՚ըլլայ, մինչեւ կէս գիշեր կը նստիս:

— Ա՛լ հերիք չէ՞, խեղճ տղայ, դրան ետեւէն լսուեցաւ մայրիկին ձայնը , ալ հերիք չէ՞ սիրտ հատցնես :

Ոչ մէկ շշուկ: Մայր Պրապիլեան դուռը գոցեց ու գնաց: Նշան աւելցուց.

— Հիմա լսեցի՞ք, թէ ուրկէ կուգար այդ հառաչանքս :

Խոր լռութիւն մը եղաւ մեր պատասխանը:

ԾԱՏՈՒՐ ՊԻՐՊԻՐԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Ց. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ՕՐԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ապրիլ 9ին Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը կը տօնէր իր կազմութեան չորրորդ տարեդարձը, ներկայացնելով Ղեւոնդ Մելոյեանի « Արմենուշ»ը, գերակատարութեամբ Սէն Շամոնի մասնաճիւղին:

Հանդէսը բացուեցաւ երգչախումբի « Մշակ բանուոր »ով : Օրուան նախագահը ընկեր Մամբրէ Խաչատուրեան ուղերձով մը ներկայացուց մասնաճիւղին մէկ տարուան աշխատանքը, աւելցնելով.— « Հակառակ անպաստ պայմաններուն որմեզ կըշրջապատեն Նոր Սերունդի անդամներս պիտի աշխատինքարժանի ըլլալ մեր պատմութեան հերոսներուն, մանաւանդ անոնց որ Աբարատեան դաշտին վրայ, կերտեցին Ազատ եւ Անկախ Հայաստանը»:

Ցետոյ բեմ հրաւիրեց օրուան բանախօսը, ընկեր Տ. Չէքեան, որ գեղեցիկ պատկերներով ոգեւորեց ներկաները :

« Արմենուշ»ի ներկայացումը անցաւ շատ յաջող, արժանանալով հանդիսականներուն ջերմ ծափերուն: Այս տղաքը գաղափար չունէին հայկական մշակոյթին մասին, բայց շնորհիւ Հ. Ց. Դ. տարած աշխատանքին, այսօր դարձած են ծառայողներ մեր մայրենի լեզուին: Բոլոր դերակատարները ըմբռնած էին թատերախաղին իմաստը: Մասնաւոր շնորհաւորութեանց արժանի են Օր. Լ. Փոչոեան, Օր. Ս. Սարգիսեան, եւ ընկերներ Ս. Թիւթիւնճեան, Դաւիթեան, Մարգարեան:

Դադարներուն ընթացքին եղան երգեր, նըուագ, արտասանութիւններ, Սէնթ Էթիէնի եւ Սէն Շամոնի ընկեր-ընկերուհիներուն կողմէ:

Մ. Մանուկեան

ՎԻԷՆ.— Այս տարի ալ Զատկի առթիւ Հ. Ց. Դ. կոմիտէն կազմակերպած էր աւանդական հաւկըթախաղը: Ամէն ինչ կարգին էր, կարմիր հաւկիթ, լիառատ սեղաններ, պէս պէս աղանդերներ եւ խմիչքներ:

Սեղմ շրջանակի մը մէջ, չուտով ստեղծուեցաւ տաքուկ մթնոլորտ մը: Կարծես բոլոր ներկաները կ՚ուզէին բացականերու պակասն ալ լրացնել: Սեղանէ սեղան հրաւէրները, յեղափոխական երգերն ու խմբերգները մեզ յիշեցուցին հայրենի Զատիկները : Եւ անգամ մըն ալ ուխտեցինք կուրծք տալ օտարութեան փոթորիկներուն, տոկալ, տոկալ, մինչեւ այն սրբազան օրը, ուր այս աշխարհացրիւ ժողովուրդն ալ, պիտի ստանայ իր արդար հատուցումը:

Մինչ այդ մեզ կը մնայ հսկել իբրեւ արթուն պահակ, անվթար պահել մեր հայրենի աւանդութիւնները :

Այս հաւատքով, ապրեցան, եւ զոհաբերեցին իրենց կեանքը մեր բոլոր հերոսները: Եւ այս հաւատքով ալ պէտք է քալենք, եթէ կ՚ուզենք որ Հայը Հայ ապրի օտար ափերու վրայ:— Իշխան

★ Պօղոս.— Ինծի հինգ ոսկի փոխ կուտա՞ս:
— Պետրոս.— Ո՛չ քովս երեք ոսկի միայն ունիմ :

Պօղոս.— Ուրեմն այդ երեքը տուր, մնացածը պարտքդ թող ըլլայ ...

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՑՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Անմիջական դրաւումը անժամանակ կը նկատեմ: Գործի պէտք է սկսինք բարենորոգումներու գործադրութեամբ եւ զանոնք պէտք է ենթարկենք ռուս կամ եւրոպացի պաշտօնատարներու բացարձակ հակակշիռին: Սակայն եւ այնպէս, նկատելով որ յիշեալ հողամասերուն խռովայոյզ վիճակը կրնայ խափանել բարենորոգումներու արդիւնաւորութիւնը, այն պարագային, երբ յայտնի ըլլայ որ անհրաժեշտ խաղաղութիւնն ու ապահովութիւնը երաշխաւորել կարելի պիտի չըլլայ, մեր բանակները այդ նահանգները պէտք է գրաւեն. ատոր համար ալ այժմէն անհրաժեշտ միջոցները պէտք է ձեռք առնել »:

Այլեւս ռուս դիւանագիտութիւնը ընթացք կուտար հինէն ի վեր Արեւելքի մէջ իր հետապնդած դաւադրական ձեռնարկներուն: Սազանով ակիզբը իր դեսպանին տուած հրահանգով կը թելադրէր բարեկամական խորհուրդներ տալ օսմանեան կառավարութեան :

Իսկ դեսպանը Բարձրագոյն Դրան կ՚ըսէր հետեւեալը.

— « Ձեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ Հայաստանի հարցին վրայ: Եթէ ժամանակին բարենորոգումները չկատարուին, օտար միջամտութիւնը անհրաժեշտ կը դառնայ: Նկատելով որ սահմանակից ենք, եթէ այդ տեղուանքը խռովութիւնները շարունակուին, շատ դէշ ազդեցութիւն պիտի ունենան մեր յարաբերութեանց վրայ եւ տեղի պիտի տան անբաղձալի վէճերու :

Միւս կողմէ, իր մօտ կանչելով Դաշնակցութիւն կուսակցութեան պատուիրակ Տոքթ. Զավրիեւը, անոր կ՚ըսէր.

— « Կայսերական կառավարութիւնը իր ջերմագին ուշադրութեան առարկայ կը դարձնէ Հայաստանի ճակատագիրը: Այսուհանդերձ, նկատի առնելով ժամանակին վերջին ծայր փափուկ ըլլալը, Հայերը պէտք է զգուշանան անխորհուրդ արարքներէ, որոնք կրնան աւելի եւս վտանգել իրենց կացութիւնը: Հայերը Եւրոպացիներուն առջեւ պէտք է ներկայանան իբրեւ հարստահարեալ ազգ մը, որ Թուրքերու հալածանքներէն զըզուած են, ու երբեք պէտք չէ թողուն այն տպաւորութիւնը թէ իրենք հասարակ խռովարարներ են, որ հետամուտ են օգտուելու Թուրքերու զինուորական պարտութենէն: Հետեւաբար, երբեք պէտք չէ դրդել Թուրքերը, մանաւանդ պէտք է զգուշանալ խռովութիւններ յարուցանելէ եւ քաղաքական պահանջներ չներկայացնել Եւրոպայի: Սակայն պէտք է մամուլի, կամ այլ միջոցներով բողոքել Թուրք պաշտօնեաներու եւ Քիւրտերու կեղեքումներուն դէմ »:

Ինչպէս ամէն անգամ, այս անգամ եւս միջամտութեան ձեւով իր նպատակին հասնելու համար, պէտք էր որ գտնուէր բռնակալ Թուրքիա մը եւ կեղեքուած քրիստոնեայ ազգ մը, որուն փրկութիւնը անհրաժեշտ էր, յանուն մարդասիրութեան :

Ռուս դեսպանը կը դրդէր Հայոց Պատրիարքը, որ ռուս հիւպատոսներուն կողմէ հաղորդուած աննշան դէպքերուն ռուսափելական ձեւեր տալով իրարու ետեւէ «Թագրիր»ներ տայ Բ. Դրան: Հոկտեմբերէն մինչեւ Մայիս 173 «Թագրիր» ուղղուած է: Ինք ալ իր կարգին կը շարունակէր ասոնք հաստատող լեզու գործածել ու կը դրդէր Կովկասի մէջ Էջմիածնի Կաթողիկոսը եւ Պոլսոյ մէջ Պատրիարքարանի ժողովները, որ ցուցարական որոշումներ տան:

Այսպէս, 21 Դեկտեմբեր 1912ին Հայոց Ազգային Ժողովը միաձայնութեամբ վստահութիւն կը յայտնէր Խառն Ժողովին եւ պաշտօն կը յանձնէր անոր՝ ամուր երաշխաւորութեանց վրայ հիմնուած բարենորոգումներու գործադրութեան ձեռնարկել :

Այդ օրերուն Հայերը մեծ հանդէսներով կը տօնէին հայերէն գրերու գիւտին չեմ գիտեր քանիերորդ տարեդարձը: Պոլսոյ մէջ մեծ ցոյցեր կը կատարէին եւ նոյնիսկ չէին քաշուած փողոցներու մէջ հայ ազգային գոյներով «քօնֆէթի»ներ նետել:

1913 Փետրուարին Էջմիածնի կաթողիկոսը իր կողմէ պատուիրակ նշանակեց Պօղոս Նուպար փաշան, հրահանգելով անոր չդիմել Լոնտոնի Խորհրդաժողովին, Եւրոպական դահլիճներն ու մամուլը լուսաբանել այն իմաստով՝ որ բարենորոգումները պէտք է կատարուին միայն Ռուսիոյ հակակշիռին տակ:

(4)

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Պոլսոյ Ազգային խառնը

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (ապրիլ 14 եւ 15) կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

Նորընտիր պատր. տեղապահը, Հմայեակ Ծ. Վ. պաշտօնագիր մը ուղղելով Արսլանեան արք.ի, պահանջած է անյապաղ կատարել յանձնումի գործողութիւնները։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, նորընտիր տեղապահը Պոլսոյ դրամատուններուն դիմելով, պահանջած է անձեռնմխելի պահել յանուն Պատրիարքարանի արձանագրուած գումարները, մինչեւ որ աւարտին օրինական գործողութիւնները։ Հմայեակ Ծ. Վ. Թաղ. մարմիններուն ալ հաղորդած է Արսլանեան արք.ի պաշտօնանկութիւնը, պատուիրելով իրենց մօտ պահել Զատկի առթիւ եղած նուէրները եւ պնակներու հասոյթը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակէն 60.000 զին-ուորներ յաջողեցան անցնիլ Եանկցէ գետը եւ զօրաւոր յենարան մը հաստատել Նանքինէն 80 մղոն դէպի հարաւ։ Ազգայնական կառավարութիւնը Քանթոն ապաստանած է։ Կը կարծուի թէ երբեմնի դիկտատորը, Զանկ Քայ Շէք, որ հրաժարած էր, պիտի վերադառնայ, շարունակելու համար պատերազմը։ Կարմիրները երկու անգլիական մարտանաւեր եւս զարկին, Եանկցէ գետին մէջ։ Զորս մարտանաւերու կորուստն է 42 սպանեալ եւ 61 վիրաւոր։

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻ մասին խորհրդակցութիւններ կը կատարուին Լոնտոնի մէջ, Թրքական եւ յունական դեսպաններուն հետ, ինչպէս կը գրեն կարգ մը թերթեր։ Միւս կողմէ շատ կը խօսուի Մեծն Սուրիոյ ծրագրի մասին։ Սուրիոյ վարչապետը, զնդ. Հիւսնի Զայիմ, Գահիրէ երթալով, տեսակցեցաւ Եգիպտոսի թագաւորին հետ։ Մեկնելէ առաջ վաւերացուցած էր Ֆրանքօ-Սուրիական դրամական պայմանագիրը։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ վերատեսչութեան վարչական պաշտօնեաները գործադուլ յայտարարեցին ուրբաթ եւ շաբաթ օրերուն համար։ —

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եչ.) — Սթերլին 1062 (1060), տոլար 320.40 (345), զուից. ֆրանք 80.65 (86.50)։ Նափոլէոն 4210, զուից. ոսկի 3880, սթերլին 4680, տոլար (20) 18.960, ձոյլ ոսկի 552.000 ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդախաղի մրցումներուն մէջ, որ տեղի ունեցան Զատկի Ա. եւ Բ. օրերը, ախոյեան հռչակուած է Լիոն - Տէսինի մասնաճիւղը (2ի դէմ 3), շահելով Գ. Վ. Գապիկեանի տրամադրած բաժակը։ Մրցումներուն ներկայ եղած է Շահէ վարդապետ Աճէմեան։ Մանրամասնութիւնները երեքշաբթի։

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐ, Կարպիս Զաքարեան (կէս - միջակ ծանրութիւն) եւ Շահան Մինասեան (ծանր) Պոլսոյ ախոյեան հռչակուած են, իսկ 51 քիլոյի մէջ երրորդ հանդիսացած է Մեսրոպ, — բոլորն ալ Թուրքերու հետ մրցելով։

ՍԵՑ ԴԷՊԻ ՓԵՌ ԼԱՑԷՋ

Սփերթ կազմակերպուած Եգիպտացի կոմիտէին եւ քոյր խումբերուն կողմէ։ ԱՊՐԻԼ 11-24 ընդհ. նահատակներու տօնին, եւ Ա. Ահարոնեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, այս կիրակի ժամը 3.30ին։ Հաւաքուիլ Փլաս Կամպէթա։

Շիրիմներուն առջեւ խօսք կ'առնեն ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ (Ա. Ահարոնեանի), ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ (Ա. Խատիսեանի), ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ (Զօր. Անդրանիկի)։ Ծաղկեպսակներ կը զետեղուին Ահարոնեանի, Խատիսեանի եւ Զօր. Անդրանիկի շիրիմներուն վրայ։

Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ, եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բոլոր անդամները։

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին 230 Chemin de la Madrague Ville, Bar Internationalի մէջ։

Պիտի ներկայացուի մեծ պատրաստութեամբ՝ Շիրվանզատէի «ՊԱՏՈՒՈՅ ՀԱՄԱՐ»։

ԱՊՐԻԼ 30ԻՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՔԱՆԸՊԻԷՌԻ ՎՐԱՅ PALET D'ORի ՄԷՋ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ճոխ պիւֆէ։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ, կիրակի 24 Ապրիլ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. Saint Germain, métro St. Germain des Près։ Մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութեանց։

Կը նախագահէ՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ, ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԾՐԶ. վարչութեան կողմէ ընկերուհի ՖԼՈՐԱ, ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ներկայացուցիչը եւն.։

Կ'երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Կ'արտասանեն Տիկին Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Տիկին Վ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ եւ Օր. ԱՆԱՀԻՏ ԳԵՒՈՆԵԱՆ։

★

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ Ապրիլ 30ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ ապրիլ 23ի գիշերը, մատուռի սրահը։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբին։

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

×

ՏԷՍԻՆԻ մէջ՝ այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. ՏԷՍԻՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻ, ՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ, ՖՐ. ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ, ՀԱՅԿԱՄ. ԵՒ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՐԹ. ՄԱՐՄՆԻՆ

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր։

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ. — Նախաձեռնութեամբ «Ակնունի» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի, Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Թաղ. Խորհուրդի, այս կիրակի, եկեղեցական արարողութենէ անմիջապէս վերջ։

Կը խօսի ընկեր Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

★

ՌՈՄԱՆԻ մէջ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին St. Bernard Patronageի սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ մասնակցութեամբ բոլոր Ազգ. կազմակերպութեանց։

ԻՐ 21ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԵՒ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆԷ Ալֆորվիլի մասնաճիւղը այս շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Սալ Վօլթէրի մէջ։

Կը խօսի ընկերուհի Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Կ'երգէ «ԳՈՒՍԱՆ» երգչախումբը (ղեկավար Կ. ԳԱՅԻՇԵԱՆ), Գիւղի հրճուանք, (երգախառն պատկեր, Էլէն Բիւզանդի)։

Եւրոպական պար մինչեւ լոյս։ Ընտիր նուագախումբ։ Անակնկալներ։ Առատ եւ մատչելի պիւֆէ։ ՈՉ ԱՃՈՒՐԴ, ՈՉ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ։

★ Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Charenton Ecolesէն առնել թիւ 103 հանրակառքը, իջնել rue de l'Union, Alfortville:

ՖՐ. ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Ապրիլ 11-24ի Սգատօնին առթիւ

ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ ԲՈՑԸ ԿԱՐԾԱՐԾԷ

23 ԱՊՐԻԼ ՇԱԲԱԹ ՕՐ

Թափօրը կը մեկնի Ave. George Vի 55 թիւին առջեւէն զինուորական նուագախումբով, ժամը 17.45ին։ Կը հրաւիրուին բոլոր միութիւնները եւ ժողովուրդը անխտիր մասնակցելու խունկերում այս ազգային պարտականութեան։ Հաւանաբար անդամները, կիները եւ տղաքը կրնան երթալ ուղղակի Յաղթական կամարին շուրջ։

ԱԶԳ. ԲԻՒՐԱՒՈՐ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ, Փարիզի եկեղեցւոյ երկսեռ երգչախումբին կողմէ եւ մասնաւոր հոգեհանգիստ, այս կիրակի։ Կաթ. պատուիրակը պիտի քարոզէ այս առթիւ։

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 9ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի հաւաքատեղին, Bar du Globe։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։ Ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունին անոնք որ վճարած են իրենց 1948—1949 տարեշրջանի անդամատուրքը։ Անոնք որ հրաւէր չեն ստացած, հաճին ներկայ իբր այն նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Ն. ՕՀԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այրի տիկին Ֆ. Օհանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն որ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր, ՆԵՐՍԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆի մահուան 13րդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, այս կիրակի ժամը 11ին։ Հանգուցեալին յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՇԱՎԻԼԻ ՄԱՏՐԱՆ ՄԷՋ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳԻՆ ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ԱՌԹԻՒ

Եկեղեցւոյ վարչութիւնը պատիւը ունի հրաւիրելու Շավիլի եւ շրջականներու բոլոր Հայերը, այս կիրակի առաւօտ Շավիլի մատրան մէջ կատարուելիք հանդիսաւոր հոգեհանգիստին, Հայաջինջ սարսափներէն նահատակուած մէկ միլիոն զոհերու յիշատակին։

Այս առթիւ հրաւիրուած են երգեցիկ դպիրներ ուրիշ թաղերէ, մասնաւոր փայլ մը տալու համար արարողութեանց։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Վիէնի Ֆ. Կապոյտ Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է 6000 ֆրանք, խումբ մը հայրենակիցներէ, որոնք ընտանեկան ուրախութեան մը առթիւ իրենց մէջ հանգանակած են դպրոցին գրասեղանները շինելու համար։ Նոյնպէս Գ. Գ. Բլտոեանէ 200 ֆրանք։

ԱՆՈՆՑ ՈՐ ԿԱՐԻ ԳՈՐԾՈՎ ԿԸ ԶԲԱՂԻՆ

ԾԱԽՈՒ Է ՕՂԱԿ ՇԻՆԵԼՈՒ յատուկ առաջնակարգ մեքենայ մը։ Դիմել Գ. ՅԱԿՈԲ ՀԱՄԲԱՐԵԱՆի, 21 rue Verdi, Issy les Moulineaux։ Հեռաձայն Mich. 32 - 31։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH – Fondé en 1925 – R. C. Seine 376 284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 ոսկի.

TÉL.: GOB. 15.70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 24 Avril 1949 Կիրակի 24 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5829-Նոր շրջան թիւ 1240 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՁԱՅՆԸ

Երեսուն այսքան տարի վերջն ալ, նոյն հարցումները՝ 1915 — 1918ի Հայաջինջ Սարսափներուն առթիւ.

— Ինչո՞ւ այսպէս եղաւ: Կարելի չէ՞ր առաջքը առնել, գոնէ սահմանափակել ...

Լեռնակուտակ հատորներ հրատարակուած են այդ օրերէն ի վեր, ինչպէս աւելի առաջ: Եւ դեռ կրնան տպուիլ:

Հարկ է պարկեշտօրէն վերլուծել դանոնք: Եթէ ոչ հարցումներուն պատասխանը գտնելու, գոնէ լուսաբանուելու համար՝ կարգ մը հիմնական կէտերու մասին:

Անոնք որ այսօրուան աչքերով կը դատեն դէպքերը, դատապարտուած են մոլորելու:

Անհրաժեշտ է նոյնիսկ հարիւր տարի ետ երթալ, եթէ կ'ուզեն հիմնովին քակել արիւնազանգ հանգոյցը:

Անշուշտ պատմութիւնը պիտի արձակէ իր արդար վճիռը, հիմնուելով բուն իրականութեան եւ ամէնէն վաւերական փաստերուն վրայ:

Մենք այստեղ կ'ուզէինք արձանագրել քանի մը տարրական գիտելիքներ, որոնք յաճախ կը վրիպին գոյնզգոյն բանգէտներու աչքէն կամ խելքէն:

Այդ գիտելիքներուն առաջինը այն է որ՝ մենք մոռցեր էինք թէ Թուրքը ինքն ալ արթնցած, ազգային շարժում ստեղծած է խօսքով թէ գործքով:

Հարեւանցի ակնարկ մը 1860ի օսմանեան պատմութեան, դանազան խմորումներու եւ հրատարակութեանց վրայ՝ պիտի բանայ շատ մը ծալքեր:

Այսպէս, մինչ հայկական հարստահարութեանց եւ բարենորոգումներու պահանջները կ'արձագանգէին դղրդագին, Օսմանցին ալ կը շարունակէր «կառքով որսալ նապաստակը», թէ մեզ հետապնդելու եւ թէ իր ճամբան հարթելու համար:

Յեղափոխական կազմակերպութիւնները ծրագ էին տակաւին, երբ ամէնէն բուռն բողոքները կ'արձանագրուէին Պոլսոյ Ազգ. Ժողովին մէջ: Երբ արդարութիւն եւ բարենորոգում, նոյնիսկ զէնք եւ զինավարժութիւն կը պահանջէին պաշտօնական բերաններ, նոյն օրինական բեմէն:

Այդ պատմական շրջանի մամուլին եւ ճառախօսներուն համար սովորական բան մը դարձած էր բանաձեւել մեր քաղաքական պահանջները:

Նոյնինքն Մաղաքիա Օրմանեան, որ վարչագէտ եւ իմաստուն գլուխ մը կը համարուի, վարդապետութեան շրջանին կրակոտ ճառ մը կը խօսէր Գատըգիւղի մէջ, 1879 Դեկտ. 23ին, եւ լոյս կ'ընծայէր 1880ին, «Հայ Ազգութիւն» խորագրով:

Բանախօսութիւնը կը պարունակէ վիճակագրական տեղեկութիւններ ալ, որոնց համաձայն Հայերու թիւը կը հասնէր չորս միլիոնի, «շատ համեստ» հաշիւներով:

Օրմանեան կը ձայնակցի օրուան «ազգամուէր պատրիարքին» (Վարժապետեան), Ազգ. Ժողովին, եւ կը յայտարարէ. —

« ... Այն օրէն որ պատրիարքական եւ ազգապետական, վարչական եւ օրէնսդրական ազգային բարձր իշխանութեան քով, Հայաստանի մէջ հայ կառավարութեան մուծուիլը օրէնսդրուի եւ գործադրուի, հայ ազգութիւնը կրկին հաստատուելով պիտի զօրանայ» եւն.: (էջ 59):

Այդ օրերէն 20—25, 34 տարի (1914) վերջը, նոյն բաները չէի՞նք պահանջեր, դարձեալ ազգովին, գլխաւորութեամբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, որ աւետաբեր լուրեր կը հաղորդէր, յանուն «բարեգութ» ցարին:

Պատմութեան ձայնն էր որ կը հնչէր, անգամ մը եւս: Եւ այս անգամ վճռապէս:

Այդ օրերուն, հում — հում կ'ուտէին ո՛վ որ պիտի համարձակէր հակաճառել կամաւորական շարժումին եւ ուրիշ քաղաքական ձեռնարկներու:

Մեր արդար պահանջներուն հետ զուգընթաց, կ'աճէր, կը ձեւակերպուէր հին եւ Նոր Թուրքերու ազգային քաղաքականութիւնը, որ այլեւս գաղտնիք չունէր, — կա՛մ դուք, կա՛մ մենք:

Եւ վճիռը գործադրուեցաւ առաջին պատեհութեամբ, երբ ամբողջ աշխարհ բռնկած էր:

Շ.

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՅՍՕՐ ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 20.30ԻՆ

Ճեմալ փաշայի սպանութիւնը

1922 թւին էր:

Վրաստանի մայրաքաղաք Թիֆլիզի Բեհբութեան փողոցում ես հացթուխի խանութ ունէի:

Այդ նոյն փողոցում գտնւում էին Չեկայի հիմնարկութիւնները եւ հրշէջների հաստատութիւնը:

Մի օր, առաւօտեան մօտ ժամը 10ին, իմ խանութը մտան երեք հոգի: Նրանք ինձանից հաց գնեցին: Մէկը նրանցից մի շիշ օղի հանեց գրպանից, իսկ միւսը՝ մի բաժակ: Օղու շիշի բերանը բացին եւ հերթով սկսան խմել օղին նոյն բաժակով եւ ուտել հացը:

Հէնց որ վերջացրին, նրանցից մէկը թուրքերէն ասաց իր ընկերոջ: «Տես, գալի՞ս են թէ ոչ»:

Ընկերը դուրս եկաւ փողոց եւ իսկոյն վերադարձաւ՝ թուրքերէն յայտնելով, որ գալիս են:

Երեքն էլ անմիջապէս դուրս եկան փողոց:

Ես հասկացայ, որ սրանք Թրքահայեր էին: Շիշը եւ բաժակը սեղանի վրայից վար դրի եւ անցայ դէպի պատուհանը տեսնելու թէ ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ: Թուրքերէն խօսիլը կասկած առաջ բերած էր իմ մէջ:

Խանութի դռնից դուրս եկայ եւ տեսայ, որ հեռուից երեք հոգի, մորթէ գլխարկ դրած, գալիս են ծանր քայլերով: Իսկոյն իմացայ, որ սրանք Թուրքեր են:

Երբ նրանք մօտեցան տասը քայլի վրայ, յանկարծ Հայերից մէկը սկսեց հայհոյել.

— Շուն Ճէմալ, դու կը կարծէիր թէ Հայ ազգը անտէ՞ր է, որ Տէր — Զօրի մէջ 200.000 կին ու երեխայ սպաննել տուիր »...

Ճէմալը բացագանչեց.

—« Խընզըր կեավուր (անհաւատ խոզ), եւ ձեռքը տարաւ դէպի իր ատրճանակը: Նրան հետեւեցին իր երկու թիկնապահները:

Բայց Հայ տղաները միջոց չտուին. վայրկենապէս տասրհարուածեան մաուզէր ատրճանակները քաշելով՝ երեքին էլ ճակատից խփեցին: Երեք Թուրքերն էլ դէմքերի վրայ փռուեցան գետին:

Հայ տղաները իրենց բաճկոնի գրպանից ձախ ձեռքով հանեցին երկրորդ ատրճանակը եւ սկսան շրջանաձեւ կրակել, որպէսզի շփոթութիւն ձգեն ժողովրդի մէջ:

Փողոցի մէջ անցուդարձ անողները սկսան փախչիլ:

Այդ ժամանակ հրշէջների հիմնարկութիւնից մի հայ զինուոր դուրս թռաւ եւ բռնեց ահաբեկիչներից մէկին: Միւս ահաբեկիչները ասացին.

— « Այ տղայ, խեղճ ես, մեղք ես, հեռացիր»:

Զինուորը պատասխանեց.— « Պէտք է ձերբակալեմ ձեզ»: Ահաբեկիչները «մեղքը քո վզին» ասելով՝ խփեցին այդ զինուորին էլ եւ իրենք հապճեպով փախան ու անյայտացան:

Հինգ վայրկեանից վերջը, ամբողջ փողոցը լեցուեցաւ չէկիստներով, հրշէջներով եւ զինուորներով:

Եկան դատական բժիշկները եւ քարտուղարը: Բժիշկը քննեց սպաննուածներին եւ թելադրեց քարտուղարին, որ գրէ հետեւեալը.—

« Ճէմալ փաշայի եւ իր երկու թիկնապահների ահաբեկումը եղել է շատ անսպասելի: Գնդակները կպել են նրանց ճակատից եւ մահը եղել է րոպէական »:

Այդ ժամանակ եկաւ Չեկայի նախագահ Վրացի Բերիան: Նա նայեց խփուածներին, գլուխը թափ տուեց եւ ասաց ռուսերէն.

— « Էտօ դաշնակսկի տէրրօր» (սա Դաշնակցական ահաբեկում է):

Այդ օրը 800 Հայեր ձերբակալուեցան եւ Մետեխի բանտը լեցուեցան: Չեկան, երեք ամիս բանտարկեալներին հարց ու փորձ անելուց յետոյ, ոչինչ չկարողացաւ իմանալ եւ բոլորին էլ ազատ արձակեց:

Ամբողջ Թիֆլիզի ժողովուրդը զարմացել էր, թէ ի՞նչպէս Չեկայի շէնքի առջեւ սպաննել էին չորս հոգի եւ չէին ձերբակալուել: Ժողովուրդը ասում էր.

— «Տեսէք ի՛նչ քաջեր ունեն Հայերը»:

(Հայրենիք Ամսագիր, 1949 Մարտ)

ԴԱՐԵՀ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ

Բանակցութիւններ Արեւմուտքի եւ Խ. Միութեան միջեւ Պերլինի պաշարման մասին

ՊԱՇՏՕՆԱՊԷՍ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻՆ ՇՐՋԱՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐԸ

Պ. Ռոպէռ Շուման, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, շատ կարեւոր տեղեկութիւններ հաղորդեց ուրբաթ օր, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ: Հաստատեց թէ խօսակցութիւններ տեղի կ'ունենան Նիւ Եորքի մէջ, արեւմտեան պետութեանց եւ Խ. Միութեան միջեւ, Պերլինի պաշարման խնդիրը լուծելու համար: Առ այժմ կարելի չէ մանրամասնութիւններ հաղորդել: Ֆրանսական կառավարութեան կարծիքով, դուռը տակաւին բաց է, վերսկսելու համար չորս մեծ պետութեանց բանակցութիւնները, անգամ մը որ Պերլինի պաշարումը վերնայ: «Նախ Ռուսերը պէտք է շարժին, վերցնելով Պերլինի պաշարումը: Անկէ վերջ արեւմտեան պետութիւններուն կ'իյնայ վերցնել փոխադարձաբար ձեռք առնուած միջոցները»:

Հաստատելով հանդերձ թէ խօսակցութիւններ տեղի կ'ունենան Ազգաժողովի նրբանցքներուն մէջ, Պ. Շուման հերքեց այն լուրը թէ Ռուսերը ճշգրիտ առաջարկներ ըրած են, Պերլինի պաշարումը վերցնելու համար: Յետոյ պատասխանելով Գերմանիոյ մասին եղած հարցումներու, ըսաւ թէ հաւանական է որ արեւմտեան երեք պետութիւնները եւ Խ. Միութիւնը համաձայնութեան մը յանգին Գերմանիոյ պետական կազմակերպութեան մասին: Այն ատեն առժամեայ կարգադրութիւն մը պիտի ըլլայ արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ համար, մինչեւ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը: Մինչ այդ Պերլինը կրնայ մասնաւոր վարչաձեւ մը ունենալ, կամ նորէն կառավարուիլ չորս պետութեանց կողմէ, նոյն պայմաններով ինչպէս պաշարումէն առաջ: Ուրիշ կարգադրութիւններ ալ կրնան ըլլալ, անգամ մը որ Ռուսերը առաջին քայլը առնեն:

Արեւմտեան Գերմանիոյ սահմանադրական տագնապի մասին ալ խօսելով, Նախարարը յայտարարեց թէ՝ ինչ որ ալ ըլլայ, Անգլիա, Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա վճռած են միացնել երեք շրջանները եւ կառավարութիւն մը հաստատել այս տարի: Յետոյ տեղեկութիւններ հաղորդեց Գերմանիոյ ճարտարարուեստական արտադրութեանց պայմաններու մասին: Այս առթիւ հերքեց այն լուրը թէ Գերմանիան ալ պիտի մասնակցի Ատլանտեանի դաշինքին: «Ոեւէ ազգ չի կրնար մտնել այս դաշինքին մէջ, եթէ չունենայ զինեալ ուժ: Գերմանիան զինուած չէ եւ պիտի չզինուի»:

Պ. Շուման խոստովանեցաւ թէ համաձայնութիւն գոյացած չէ արեւմտեան երեք պետութեանց միջեւ, իտալական գաղթավայրերու մասին: Ֆրանսա կը պնդէ որ Իտալիոյ յանձնուի ափրիկեան Տրիպոլսոյ եւ Սոմալիներու երկրին խնամակալութիւնը, բայց միւսները կ'ընդդիմանան:

★ Արեւմտեան Գերմանիոյ համայնավարները ժողով գումարելով որոշեցին պահանջել Պերլինի պաշարման բարձումը, զարկ տալու համար արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններու առեւտրական փոխանակութեանց:

Խաղաղութեան համագումարը

Ուրբաթ օրն ալ շարունակուեցան ճառերը, խաղաղութեան համագումարին մէջ: Նշանաւոր դէմքերուն յաջորդած էին աւելի խոնարհները Խ. Միութեան պատգամաւորներէն Տիկին մը, պատմելով իր աղջկան՝ Զոյայի հերոսական դիմադրութիւնը գերմանական կախաղանին առջեւ, յայտարարեց.

— « Այս բեմէն կոչ կ'ուղղեմ բոլոր երկիրներու հայրերուն եւ մայրերուն, ձեր զաւակները մեծցուցէք իբրեւ ռազմիկներ խաղաղութեան համար: Այն ատեն անոնք պիտի կրնան պաշտպանել իրենց իրաւունքը կեանքի, ազատութեան եւ աշխատանքի»:

Տիկին Սատովէանու, Ռումանիոյ ազգ. ժողովին դեր-նախագահը, գրագէտ եւ ակադեմական, հրաւիրեց միացնել բոլոր երկիրներու խաղաղասիրական ուժերը: Եւ գովեց իրենց երկրին մէջ կատարուած յառաջդիմութիւնները:

Մետրոպոլիտ Նիքոլա, ներկայացուցիչը Մոսկուայի օրթոտոքս եկեղեցւոյ, յայտարարեց թէ «ռուս հաւատացեալ ժողովուրդը չուզեր յարձակիլ ոեւէ մէկուն վրայ եւ կը մերժէ պատերազմի գաղափարն իսկ: «Մեր եկեղեցիներուն մէջ աղօթքներ կը կատարուին խաղաղութեան համար: Ռուս օրթոտոքս եկեղեցին կ'օրհնէ բոլոր այն պարկեշտ քաղաքացիները որոնք կ'ուզեն որ մարդը եղբայր մը ըլլայ մարդուն համար եւ ոչ թէ գայլ մը »:

Ռամկավար Երիտասարդութեան Համաշխարհային Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը՝ Օր.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓՈՍԻՆ ԱՌՋԵՒ

Ո՞վ ինչ ասգում է սաի.—
Մասիսը սառած մի սիրտ է,
Նրա կորած ճառագայթները գտան
Հնչում՝ խոր վիրապի մէջ,
Իսկ հիմա՝ իւրաքանչիւր Հայ
Շիմակասի թռիչի մէջ։
Ուրիշ երկրներում, երբ պեղում են
Հողը, գտնում ոսկի եւ արծաթ,
Իսկ Հայաստանի որ մասը որ
Պեղեն, պիտի գտնեն լոյսի բեկոր,
Ցոյսի բեկոր եւ մագաղաթ։

Նշենիները ծաղկել էին եւ մենք սպասում էինք Զատկի յարութեան։
Ճնուցթիւնն էր ծիլ ու ծաղիկ… Բայց մենք դողում էինք գալիքէն.
Գիշերները հսկում էինք, իսկ ցերեկները աղօթում…
Երբ գիշեր էր, դողում էինք աստղերի պէս երկրնքի,
Առաւօտուն, խուճապահար՝ մաղթում էինք որ արեւը մարի,
Մութ խաւար լինի, մո՛ւթ, մութ, այնպէս մութ որ՝
Թշնամին կուրանայ, խարխափի ու մեզ չգտնի…

Ի զուր… Մի գիշեր, յանկարծ, եկան ու տարան,
Քո հայրը, իմ հօրեղբայրը, միւսի քեռին…
Ամէն մի տնէն մի ծառ պոկեցին,
Ու մնացին տանը մոլորուած, անզօր արարածներ..
Կեռասենու ծաղիկները թափեցան խորշակահար,
Զատկուան յարութիւնը վերածուեց մեռելութեան…
Այսպէս, յանկարծ, մի գիշեր եկան ու տարան
Նախ՝ բանտ, յետոյ՝ աքսոր անյայտ ուղղութեամբ։
Կարաւաններ կազմեցին, յետոյ՝ բաժնեցին խմբերի,
Խմբերն էլ՝ ճամբաների վրայ կամաց կամաց հալեցան…

★

Նրանք երկուք էին, կարաւանէն բաժան ընկած,
Երկու քերթող՝ կարծէք, երկու ճերմակ աղաւնիներ…
Ձեռքերուն մէջ մի մի փետուր, զոր պոկել էին իրենց վիրաւոր թեւերէն,
Թաթխում էին վէրքին մէջ և գրում ինչ որ դրուէր արիւնով…
Տարան հեռո՜ւ, հեռո՜ւ ու կանգ առան անանուն մի վայր։
Տանողներն էին զինեալ մարդիկ, իրենց ետեւէն ամբոխը կըգար,
Ու քարքարոտ մի լերան ստորոտին կանգ առան.
Այնտեղ՝ ոչ ամօթ կար, ոչ խիղճ կար, ոչ էլ խղճահարութիւն…

Մէկի ձեռքին մի բահ դրին, միւսի ձեռքին մի բրիչ
Եւ ասացին.— «Դէ՜հ փորեցէ՛ք, փորեցէք խոր մինչեւ իրիկուն,
Մինչեւ որ յոգնէք կարօտելէ, յուսալէ, սպասելէ..
Այստեղ, գիտցած եղէք, ոչ լոյս կայ, ոչ գութ կայ, ոչ էլ հրաշք…

Փորեցէք մինչեւ որ, ձեր Լուսաւորչի կանթեղը մարի։
Բահ ու բրչի անվարժ հարուածների տակ ձեր,
Մինչեւ որ բոլոր երազները ձեր փշուր թափուեն,
Ջատապելու միակ միջոցը մահն է… Փորեցէ՛ք, փորեցէ՛ք…»։
Ան որ, բրիչ էր շարժում, թրջում էր հողը կարծր իր քրտինքով,
Միւսը որ բահ ունէր ձեռքը, ցանում էր թրջուած հողը իբրեւ սրբութիւն,
Վստահ էին թէ. ուր որ քրտինք էր թափուել, այնտեղ մի բան կը բուսնի.
Եթէ արեւն էլ մարի, Լուսաւորչի կանթեղը երբեք չի մարի։

★

Միջօրէին փորել էին մինչեւ իրենց մէջքերը.
Ծարաւէն իրենց շապիկներն էին ծծում,
Երբ մէկի հայեացքը հանդիպում էր միւսի հայեացքին,
Մէկը լալիս էր միւսի համար…
Հայեացքով մէկն ասում էր միւսին.— «Եկ, ճակտիդ քրտինքը սրբեմ…»
Իսկ միւսն ասում էր.— «Եկ, սրբեմ դունաստ աչքերիդ արցունքը փշոտ…»
Եւ եղաւ իրիկնամուտ… Փորել էին իրենց հասակէն բարձր։
— «Կը բաւէ», պոռացին զինեալ մարդիկ։

★

Բահն ու բրիչը առան ձեռքերէն,
Քրտնաթաթախ շապիկները հանեցին ու բաժանեցին իրենց մէջ…

★

Մի պառաւ կին ասաց.— «Այսքա՜ն մատղաշ, այսքա՜ն բարեկազմ իրաններ…
Եւ այսքա՜ն յանցանք իրենց վզերին…
Մեզ չէք խնայել, չէք խնայել նաեւ դուք ձեզ…
Անխուսափօրէն փորեցիք ձեզ համար գերեզման…
Ո՞ւր են ձեր մայրերը, ո՞ւր են ձեր հարսերը…
Սիրո՜ւն է ճակատը քո, սիրո՜ւն են աչքերը քո…
Գեխեր ունես, մօրուք ունես վայելուչ…
Կ'երեւայ թէ մեծ մարդիկ էք… Բայց աւելի մեծ է յանցանքը ձեր…
Երկու գնդակ եւ ահա դուք չկաք…
Բա՛յց ի՜նչ օգուտ.
Միեւնոյն փոսի մէջ թէ՛ ձեզ, թէ՛ ձեր յանցանքը թաղել չենք կարող.
Դուք մահկանացու, բայց ձեր յանցանքը յաւիտենական է…
Ջնջել փորձեցինք ամէն ինչ, բայց ամէն ինչ դարձաւ անջնջելի պատմութիւն,
Եւ դրա դէմ մենք անզօր ենք, անզօր ենք…»։
Նա որ, բահ էր շարժել օրն ի բուն, այսպէս ասաց.
—«Այն ինչ որ յանցանք էք անւանում, մեր պատմութիւնն իսկ է…
Թէ ինչպէս փորեցինք մենք այսօր այս փոսը, դուք ձեր աչքերով տեսաք։
Բայց՝ այդ «յանցանքը» միայն դուք չէ որ տեսաք.
Դա հազար տարուան պատմութիւն է, որ մեր նախնիքները սկսան
Եւ մեր յաջորդները պիտի շարունակեն անվարան,
Վստահ եմ, ձեր յաջորդներն էլ պիտի տեսնեն թէ «յանցանք» եւ թէ փոս…
Սպանելու ցաւը գալիս է ձեզ ձեր նախահայրերէն,
Ինչպէս զոհուելու բնազդը գալիս է մեզ հին, հին դարերէ։
Չի լինի զոհ, եթէ չլինի դահիճ իր բռնութեամբ…
Դրա համար էլ՝ արդարութիւնը միայն պէտք է որ տիրապետէ…»։

★

Զինուորականն ասաց.— «Ես գիտեմ թէ դուք ո՞վ էք,
Գիտեմ նաեւ թէ որքա՜ն ուժում կայ ձեր ուղեղների մէջ,
Գիտեմ նաեւ թէ որքան ատելութիւն կայ ձեր հոգիների մէջ,
Չեմ կարդացել ձեր գրուածքները, բայց ասացին ինձ թէ միշտ վրէժ էք երգել։
Դուք սիրեցիք խաղալ կրակի հետ։ Ես պիտի մարեմ այսօր ձեր կրակը։
Երբ մարեմ ձեր կրակը, կը մարի նաեւ
Ձեր պաշտած Լուսաւորչի կանթեղն Արագածի..
Քանզի դուք եղաք միշտ իւղ բերող այդ կանթեղին…
Դուք պահանջեցիք ձեր ազգի համար մէկ հայրենիք։
Մինչդեռ մենք վեհանձնօրէն ձեր ազգի ամէն մի զաւկին
Շնորհեցինք մի մի փառաւոր եւ խորհրդաւոր հայրենիք
Ուր պիտի տիրէ ոչ թէ ատելութիւն, այլ՝ խաղաղութիւն…
Եւ դուք արժանի էք այդ հայրենիքին զոր փորեցիք ձեր ձեռքերով այսօր…»։

★

Ան որ, օրն իբուն բրիչ էր շարժել, այսպէս պատասխանեց.—
«Գիտենք թէ այս փոսը պիտի լինի մեր գերեզմանը,
Ուր պիտի թաղէք մեր արցունքը, մեր քրտինքը, մեր կեանքը…
Կարեւորը նիւթը չէ որ պիտի թաղէք, այլ ոգին որ թաղել չէք կարող։
Երբ մենք բահ ու բրիչ էինք շարժում՝ մեր երազները թեւ առան, թռան,
Մեր լոյսերը մտնում են արդէն Արագածին,
Մեր պայքարը բռնկում ու փոթորկում է մինչեւ Մասիս…
Բանտո՜վ, աքսորո՜վ, ջարդո՜վ ո՞վ է պատմութիւն գրել որ, դուք գրէք…
Մինչեւ անապատները հալածուող մայրերն ու մանուկները,
Դիրքերէն վերջին փամփուշտը պարպող հերոսները,
Ձեր ձեռքը չընկնելու համար անդունդ նետուող
Դեռ աշխարհ չտեսած կոյսերն են գրում պատմութիւնը
Զոր, ինչպէս ասում էր այս կինը, ոչնչացնել չէք կարող,
Մի բան որ ձեր մոլեգնած ուղեղները չհասկացա՜ն, չհասկացան…
Ես ձեզ խնդրում եմ,
Երբ փոշիանան մարմինները մեր,
Բացէ՛ք դռները բանտերի, բացէ՛ք դռները չիրիմների,
Բացէ՛ք մեզ հարուածող բռունցքները ձեր.
Բանտի մէջ՝ խաւար, չիրմի մէջ՝ ոճիր, ձեր ափերի մէջ քամիներ պիտի գտնէք…
Եւ ուրիշ ոչի՜նչ, ուրիշ ոչի՜նչ…
Ահա՛ փոսը պատրաստ։ Ձեր հրացանները լեցուն
Եւ մենք մերկ՝ փոսի մէջ…
Ասացիք թէ երգել ենք միշտ վրէժ…
Է՛լ մենք չենք երգելու…
Երբ ձեր հրացանները թնդան,
Գիտցէք որ, այս անգամ, ամբողջ ազգը պիտի աղաղակէ — Վրէ՜ժ, վրէ՜ժ…»

★

Երկու պայթիւն… Ինկան արիւնլուայ…
Փոսը ծածկեցին ու հեռացան…
Կեռասենու ծաղիկները թափեցան…

★

Արագածի գագաթին Լուսաւորչի կանթեղը պլպըլաց մի պահ, կարծէք պիտի մարի,
Դարերի լոյսը, դարերի յոյսը ընդմիշտ պիտի խաւարի…
Այդքա՜ն արցունք էր թափուել, այդքա՜ն արիւն էր թափուել…
Բա՛յց վերապրողներ սրբեցին իրենց արցունքն ու զինուեցան
Եւ իրենց զէնքէն ծնաւ մի նոր հայրենիք…
Կանթեղը յանկարծ բոցավառուեց,
Լուսաւորեց համայն աշխարհն Հայոց,
Ուժեղ, մխիթարիչ եւ կենսատու,
Արդարութիւնը վարձատրեց թափուած արիւնը..

★

Իսկ հիմա նորէն Լուսաւորչի կանթեղը պլպլում է հազիւ
Կարծէք պիտի մարի…
Այո՛, պիտի մարի, կարծէք, այս անգամ ընդմիշտ…
Գրիգո՜ր, Գրիգո՜ր, Գրիգո՜ր Լուսաւորիչ
Թո՛ղ Խոր Վիրապը ու դուրս ե՛կ.
Տե՛ս ամբողջ աշխարհը բորոտել է…
Խելագար, յարձակւում են դէպի Արագածը քո կանթեղը մարելու համար…
Մենք ինչպէ՞ս գտնենք մեր ճամբան խաւարի մէջ..
Գրիգո՜ր Լուսաւորիչ ե՛լ, ե՛լ Խոր Վիրապէդ
Ցանուն արդարութեան, յանուն ազատութեան…։

ՏՕՔԹ. Ց. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

«Ազատութիւն, հաւասարութիւն եւ եղբայրութիւն»

Ամէն անգամ որ կը մտնեմ Մոնմորանսիի մեր Դիւան - Թանգարանէն ներս, քայլերս, չեմ գիտեր ինչու, ակամայ կ'ուղղուին ահաւոր տպաւորութեան մը մօտ։ Այդ շէնքին մէջ ունինք պզտիկ սենեակ մը, վերածուած մատուռի ։ Երբ ներս կը մտնես, սարսռազդեցիկ կ'ըլլայ տպաւորութիւնդ։ Լոյսի աղօտ թել մը կը պլպլայ խուցին մէջ։ Դէմդ է փոքր խորանը, որուն վրայ զետեղուած է գանկ մը՝ փաթթուած սեւ շղարշներու մէջ։ Ուրիշ անկիւններ եւս սեւ պաստառներ ու այսպէս ամէն կողմ։ Սեւութիւնը հոս հասած է իր թանձրացեալ գագաթնակէտին։ Այս համատարած սխրութեան մէջ ուրեմն նստած է գանկը։ Ան գանկ մըն է, ինչպէս կ'ըլլան բոլոր գանկերը, իրենց խոռոչաւոր մասերովը, որոնք ալ աւելի կը բարբառին, կը շեշտեն կեանքին ունայնութիւնը։ Բայց մերը, Մոնմորանսիի այս գանկը, կը զանազանուի գերեզմանատուներէն դուրս բերուածներէն։ Ասիկա չէ վայելած նոյնիսկ հողին խոնջէնքը, հողին հոտը։ Մերը Տէր Զօրի անապատէն պատահարար վերցուած գանկ մըն է, որուն վրայ կիզիչ արեւը ամիսներ անընդհատ թափած իր ջերմութիւնը, խանձեր է զայն։ Իսկ աւազն ալ, ծովափին խճաքար մաշեցնող ալեակներուն պէս, իր խողտաջուցիչ ընթացքին մէջ տեւապէս գանկը օրօրած՝ զայն ծակծկոտեր ու վերածեր է սոսկում առթող իրի մը։ Այդ է պատճառը, որ երբ այցելուներ ներս կը մտնեն խուցէն, գանկին ահազդեցիկ տեսքէն ու տպաւորութենէն զարհուրած, մեքենաբար հանելով խաչ մը, կը ջանան վայրկեան մը առաջ դուրս սպրդիլ։

Բայց ես կը սիրեմ թանգարանին այս մասը։ Կը սիրեմ շղարշներէն կաթկթող լացը, կը սիրեմ գանկէն դուրս վազող ցաւը, կըսիրեմ հոս տարածուող դառնութիւնը։ Ամբողջութիւնը կարծէք աղօթք մըն է դէպի երկինք բարձրացող։ Իւրաքանչիւր այցիս երկար պահեր անխարկս սեւեռած այդ ահաւոր տպաւորութեան, կը ջանամ իր ներքին բովանդակութեան թափանցել, կոնծած բերնէն դուրս ժայթքող համր բառերու գաղտնիքը մտիկ ընել։ Երբեմն աչքերս փակելով ալ աւելի կ'ամփոփուիմ իմ մէջս, ու թափ կուտամ երեւակայութեանս։ Նախ կը զետեղեմ այտեր այդ չորցած ծնօտներուն վրայ։ Ցետոյ երկու խոռոչներուն մէջ կը դնեմ սեւուլիկ, թախծապատ, միայն Հայերուս յատուկ աչքերը, իսկ բերնին ալ կը հագցնեմ զոյգ մը վարդի թերթերէ հիւսուած շրթներ ու մտովի կը մեկնիմ մեր հայրենի աշխարհը, ուր գիւղի մը մէջ մեր այս անման մայրիկը երեկոյեան աղօթքը իր պզտիկներուն արտասանել տալէ յետոյ, իւրաքանչիւրի ճակտին մայրական գորովալից համբոյրները դրոշմելով սենեակին դուռը հանդարտօրէն փակելէ առաջ կ'ըսէր. «Քնացէ՛ք բալիկներս, քնացէ՛ք, բարի երազներ ձեզի ու խաղաղ նինջ»։

Կը բանամ աչքերս ու կը տեսնեմ գանկը՝ միշտ

Պատմութիւնը իմ ցեղիս

...Հազարաւոր մանկիկներ, անմեղ, քնքոյշ նայուածքով,
Դահիճներու սուրին տակ ինկան «մայրիկ» կանչելով,
Հազար - հազար վարդ - աղջիկ, կարօտակէզ թարմ հարսեր
Գազանային կիրքերու ծաղր ու ծանակ եղարձեր:

Ծերունազարդ դըլուխներ, օրհնէքի տեղ՝ անէծքին
Մրմունջին իրենց շրթունքին՝ ճամբաներու եզերքին
Իրենց սառած աչքերը դէպի երկինք են նետած,
Զարմանք, պայքոյթ եւ բողոք Բարձրեալին ուղղուած:

Սօսեաց անտառն սրբազան, ի տես ոճրին ահաւոր
Լացաւ, լռիկ մրմընջեց իբրեւ դըժբախտ սըգաւոր,
Ու Եփրատ գետն ու Ալիս տխրասարսուռ երգերով
Հեռու ափեր գումեցին ցեղիս ցաւն այս հոգեխռով:

Ու հովիւներն հայրենի, իրենց հօտին պէս անխօս,
Իրենց հօտին պէս անմեղ, եղան մէկ-մէկ զոհ, ափսո՜ս ...
Ու կոչնակներն քաղցրահունչ, մելամաղձիկ, հոգեթով,
Ո՜հ, այն օրէն լռեցին իրենց անո՛ւշ ղօղանջով:

Ամենուրեք լըռութիւն, բողոքի ձայնն՝ խեղդըւած ...
Լուռ են մարդիկ «քրիստոնեայ», քարացած է վերն Աստուած:
Ու անպատկառ բոլենին գազանութեամբն իր գինով,
Կ'ուզէ վերջին հարուած տալ արեան ծարաւ իր բնազդով:

Բայց, ո՛վ հըրաշք մարդկային, գերբնական վեհ ուժով
Ցեղըս ոտքի է դարձեալ իր արիւնոտ վէրքերով:
Այո՛, մարդիկ «քրիստոնեայ», — թերահաւատ հոգիով —,
Գողգոթայի ճամբայէն ցե՛ղս է կանգնած դափնիով:

Տէնէֆ ԳԵՂԱՆ ՇԻՆԻԿՃԵԱՆ-ՓԱՓԱԶԵԱՆ

սեւ չղարչներու մէջ: Անգամ մըն ալ կը փակեմ կոպերս ու այս անգամ ականջիս կուգայ ջուրի վէտվէտումներուն ձայնը: Եփրատին եզերքն եմ, ժայռի մը կուշտին, որուն ծերպին կառչած անթաղ աղջնակի մը կմախքէն զոյգ մը թեւերու ոսկերոտիք կը շարժին, կը թպրտան եւ կը փնտռեն այն դորովալից, անուշիկ մայրիկին պարանոցը, որուն փաթթուելով, էր երբեմն, իրենց երեկոյեան համբոյրներու տարափը կը քաղէին ու օրօրի պէս ըսուած խօսքերը թէ — «Քնացէք, բալիկներս, քնացէք»:

★

Մոնմորանսիի այս տարագիր գանկը ճիշդ Փարիզի դիմաց: Գեղջուկ հայուհին աշխարհի ամէնէն փարթամ մայրաքաղաքին դիմացը, որուն մէն մի պատին վրայ ոսկեզօծ տառերով որպէս խորհրդանիշ կը կարդանք «Ազատութիւն, հաւասարութիւն եւ եղբայրութիւն» բառերը: Հայուն Ապրիլ 11ի տառապանքը խաղաղութեան համար սարքուած համաշխարհային համագումարներուն դէմ: Մեր Ազգային վիշտը համամարդկային խղճին դիմաց: Այս երկուութեան մէջ ամէնէն ահաւոր երեւոյթը սա է որ, շատ շուտ քաղքենիացանք: Գաղթաշխարհի նստուկ եւ ապահով կեանքը շուտ մոռցնել տուաւ Ազգային Հերոսին կտակած «Գործս կէս մնաց»ը: Պետութենէ պետութիւն օր մը կը բարեկամանան եւ օր մըն ալ կը թշնամանան: Կարծէք մենք ալ պետութիւն դարձանք ու մեր մէջ ալ դիւանագիտական ճըրթութիւնները սկսեր են խաթարել մեր ցեղային առողջ նկարագիրը: Գանկին արտաքինը, Եփրատին մակերեսի սահունութիւնը կը դիտենք, առանց խորքէն ընթացող ցաւի, վշտի, ժառանգ վրէժի համադրեալ համանուագր մտիկ ընելու: Ժողովուրդները կ'անհետանան ոչ միայն իրենց աւանդ սովորութեանց, մշակոյթի տուեալները մոռնալով, այլ մանաւանդ երբ իրենց գերեզմաններուն վրայ կ'իջեցնեն մոռացութեան ծեփը ու անտես կ'առնեն հողին, գետերուն եւ թանգարաններուն մէջ թափառող գանկերուն բողոք մրմունջները:

Կեցիր հոդ այդպէս, գանկ Մոնմորանսիի: Ո՜վ գիտէ, հրաշքը մեծ է կեանքի ընթացքին: Երբեմն մեռելներուն հաւատքը շատ աւելի ուժեղ կ'ըլլայ՝ քան թէ ողջերունը: Մնացիր այդպէս: Թուցէ ձայնդ օր մը ոտքի կը հանէ դալոցները ու գաւկներուդ մասունքներուն կը միանաս հոն՝ որուն համար ճամբայ ելած էինք մենք բոլորս ագռավին:

Հ. ԹԱԼՈՒԵԱՆ

ՊՈՒՏՄ ...

ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՍԳԱՏՕՆ

Կարելի՞ բան է ծիծաղի տակ առնել ահաւոր ողբերգութիւնը Ապրիլեան արհաւիրքին:

Արցունք կայ՝ ուրախութիւն է: Ծիծաղ կայ որ ողբերգութիւն կը ժայթքէ:

Ես ալ «լացս ծիծաղ եմ արել»:

Իրարանցում: Վէճ՝ մեր նահատակներու յիշատակը տօնելու, հոգիները հանգչեցնելու ձեւի մասին:

Անոնց ոսկորները փոշի դարձան: Թերեւս այդ «փոշիէն գինիի փարչեր ալ շինուեցան» (Օ. Խայեամ), բայց տօնավէճը չհասաւ վախճանի մը:

Դժբա՛խտ նահատակներ:

Սակարանի ապրանք դարձուցին ձեզ եւ ձեր արիւնը հայրենիքի մէջ:

Զատնել զայն՝ երբ Թուրքը պէտք է չոյել...

Հիմա, Թուրք չոյելու ընդաղադարն է: Արդ, առիթէն օգտուելով պէտք է տօնել մեր բիւրաբիւր նահատակներու յիշատակը: Աղմկել հրապարակը՝ հոծուեցնելով ջարդարարը:

Ո՛ւր էիք տասնեակ մը տարի առաջ դուք, հաւաքդիմականներ: Կար ատեն մը, երբ անտարբերութեան քղամիդը հագած՝ ծաղրանքով կը դիտէիք «շովինիստական» սգատօնը:

Այսօ՞ր: Մրցումի շրջան է զայն տօնելու: Անպարել: Թերեւս վաղը, նոր «դիրքաւորումով» մը, արդիլուի ձեզի, Թուրքը վիրաւորելու ձախողութիւնը ...

Եւ արդէն մունջ են Հայաստանում, այս տօնի մասին:Սա մի ռէալիստական դիպլոմատիա է,անշուշտ:

Անգործ չեն սակայն հոն: Նոր նահատակցուներու թղթածրարներն են դասաւորում:

Շատոնց է, ճամբուած են բաւական թիւով հայ մտաւորականներ եւ գործիչներ՝ անծանօթ ուղղութեամբ:

Նախ պէտք է անճիտել ազգի մը մտաւորականները:

Սխա՞լ կ'ըլլայ, մեր միլիոն մը հին մարտիրոսներուն վրայ աւելցնել եւ նորերը: Ամբողջացնել պակասը, հրճուեցնելու համար անոնց հոգիներն ալ:

Այսպէս: Խորէն Ա. կաթողիկոս: Ակսել Բակունց, Եղիշէ Չարենց, Գուրգէն Մահարի, Ալազան, Նորենց: Մկրտիչ Արմէն, Դրաստամատ Տէր Սիմոնեան, Զապէլ Եսայեան, Վ. Թոթովենց, Գր. Վարդանեան, Մ. Ջանան, Դանուշ Շահվէրտեան եւ ուրիշ ծանօթ եւ անծանօթներ, որ անյայտացան Հայաստանէն, Պուլկարիայէն, Ռումանիայէն՝ իրենց հայրենապաշտութեան յանցանքը քաւելու համար:

Այս է Ամբողջական Սգատօնը:

Իսկ այս Ամբողջականը միայն «յետադիմականներ»ը կրնան տօնել ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Վերակոչում լուսափառ մարտիրոսներուն

Ապրիլեան պայծառ առաւօտը կը բացուի յոյսով, հաւատքով ու երազով: Ջինջ երկնքի մը բարձունքէն, ճաճանչաւուխտ արեգակը կ'իջնէ վեհօրէն, կը լիացնէ երկիրը իր կենսախայտ շողերով:

Դաշն մեղեդիի մը պէս, թռչուններու դայլայլը կը միախառնուի մեղուապարերու բզզիւնին, որ կ'երկարաձգուի ծաղիկէ ծաղիկ: Ամենուրեք ժպիտ, ծիծաղ եւ երջանկութիւն. բայց ինչքան մռայլ է մեր սիրտը:

Մեղմաշունչ հովերուն վրայ թառած՝ տրտմաթախիծ մահերգ մը կարծես կը հեծեծէ մթնոլորտին մէջ, ու ծանրօրէն կ'իջնէ մեր հոգիներուն խորը: Երեսունըչորս անգամ, ահա տարին կանգ առած է արդէն չարաշուք թուականի մը՝ Ապրիլ 24ին վրայ, ու սահած գացած է սառն անտարբերութեամբ:

Յիշածաղիկը անթառամ է սակայն բոլորիս սրտին խորը: Լուռ եւ երկիւղած, մենք մեր մէջ ամփոփուած՝ բուռ մը զմուռս եւ կնդրուկ կը նետենք ատրուշանին մէջ:

Ոսկրաբուրգերու, հեղեղածուփ արեան եւ ծխարձակ աւերակներու մէջէն, ահա կ'ուրուագծուին դժնեռեսիլ դէմքերը հէք վկաներուն: Մեր աչքին յանդիման ի վերջոյ կը վերակենդանան, կը պայծառանան հայկական երկնակամարի աստղերը:

Մեծ տրիբուն Զօհրապը, որ մարտիրոս ցեղի մը սրբազան դատով բռնկած՝ խիզախօրէն զոհերուն արեան տէր կանգնեցաւ: Մարդկային խղճին, Թուրքերուն ... արդարութեան վրայ հաւատք ունեցաւ ան, կեանքի խորհուրդին թափանցած այդ վիպագիրը: Մարդ մըն էր ան, սակայն, «Աքիլլէսի կրունկ»ով: Այդ գեղապաշտ արուեստագէտի ջիղն էր, անրջական, որ եղէգնադաշտերու դաժան իրականութիւնը սեփական մորթին վրայ պիտի զգար դահճապետին Ցուղայի համբոյրով:

Մանկական զողտր եւ անմեղունակ տարիներու յուշերուն հմայքովը բեռնաւոր, ահա Սամաթիոյ մեր խնկելի ուսուցչապետը՝ Գարեգին Խաժակ: Պատգամախօսը մեր անցեալի մեծութեան, հռետորը որ մոգական շունչով կ'ոգեկոչէր Հայոց պատմութեան փառքերը: Ցեղին ձայնն էր, որ կ'արթնցնէր ազգային հպարտութիւնը, ազատ եւ անկախ ապրելու կամքը: Զգողական ուժ մը ունի յաճախ վսեմ գաղափարը. եթէ նոյնիսկ ասպնջական Հելվետիայէն տանի արհաւիրքի աշխարհը, Գողգոթայի ճամբան կը յանգի հրաշափառ յարութեան ...

Մոխրացած յիշատակի մը թրթռուն քնարը՝ Դանիէլ Վարուժան, որ անցեալի փլատակներուն մէջէն կը դարբնէ Ցեղին Սիրտը: Հողը որ կը հեծէ իր քայլերուն տակ, վերակոչումն է վաղնջական փառքերուն, մոգական տեսիլքի մը կախարդանքով: Հեթանոս երգիչը կը թօթափէ մեղկութեան խորհուրդը, ան կը յառէ ազգային պարագծուած սահմաններէն անդին, դէպի համամարդկային հորիզոնը: Մեծ է բանաստեղծին տառապանքը: Եւ անսահմանօրէն խոր: Հիւծած քաղցէն ու տաժանակիր աշխատանքէն, խոնարհներէն շատեր վաղաժամ կ'իյնան կեանքի պայքարին մէջ, բայց գերեզմանէն անդին կը ճչուէ վարդագոյն արշալոյսը ...

Հայաշխարհի ընդերքէն ժայթքած՝ ուրիշ լուսեղէն դէմք մը, Ռուբէն Զարդարեան: Մերթայնքան գողտր եւ քնքոյշ, ինչպէս հէքեաթային ոսկեղէս ծովանոյշները: Ու մերթ ակաղձուն Արեւելքի բոցավառ կախարդանքովն եւ իմաստութեամբը: Հզօր, ջրվիժահոս, իր ոսկեայ գրիչը խոր ակօսներ կը բանայ դէպի բնաշխարհի գրական անդաստանը, ուր կը խառնուին լեռնականներու յաւ եւ յոռի բարքերը կիրքի ամեհի փոթորկումներով:

Հայկական Գողգոթայի խաչակիրներու թափօրին մէջ տակաւին լուսապայծառանան Ակնունիի, Շահրիկեանի, Սեւակի, Վարդգէսի, Շահպազի, Մուրատի, Ճանկիւլեանի, Տրուխանի, Գ. Բարսեղեանի, Թլկատինցիի եւ Մ. Կիւրճեանի դիմաստուերները, իրենց առաքինութեամբ, հոգեկան վեհութեամբ եւ դիւցազնական խոյանքով:

Մարտիրոսներու երկարաձիգ փաղանգին մէջէն, մրրիկի պէս յանկարծ դուրս կը ժայթքէ յախուռն ասպետ մը: Սիամանթօ՛ն է, հայ յեղափոխութեան փոթորկաշունչ պատգամախօսը:

Քրմաթոր է իր ահեղավազ ձին, մոլեգին ճիգերէն կը փնչէ, բայց յօժարակամ կը հպատակի իր ազնուական տիրոջ խոյանքին: Խրոխտ եւ նիզապանծ, ինչպէս Անահիտին ուխտի գացող մակամախաղի հերոս մը, ան յեղակարծօրէն կանգ կ'առնէ հրապարակի մը մէջտեղ:

Վեհաշուք դիցուհի մը, արոյրէ անթափանցելի դէմքով, կ'աշտարակի մեհեանին բագինին վրայ:

Հզօր է Սիամանթոյի երգը: Դաւիթի սաղմոսին երկիւղած պաղատանքը չունի, ոչ ալ Երեմիայի սրտամորմոք ողբին հծծիւնները: Անյաղթելի, Ահեղ Աստուած մը կ'ոգեկոչէ ան, արեւընծայ Ոսկեմօր աղամանդեայ արգանդէն ...:

Արցունքներու հեղեղներու մէջէն լոյս մը կ'արտացոլայ, ցեղին անհնարին ողբերգութիւնը գտած է իր արձագանգը: Բառերը կ'իջնեն ծանր եւ հատու, դաշոյնի մը պէս, կր խարանեն «քրիստոնեայ» Արեւմուտքի խիղճը: Բոցամրրիկի մը ընդերքէն, երիվարներու սմբակներուն դոփիւնը կը վերիվայրէ հայաշխարհը, հայկեան բազուկներ կը գրոհեն դէպի առաջ:

Ամրոպներու ահեղնամռունչ ծիածանէն, Նեմեսիսի լուռ եւ անկարեկիր դէմքը կը շառագունի, շրթները յանկարծ կր պրկուին եւ բիբերուն մէջ կր փայլատակէ վրէժխնդրութեան անշիջելի կրակը ...

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

★ Երկու դաշնակից զինուորներ, մէկը անգլիացի, միւսը՝ ամերիկացի, կ'այցելէին պատերազմի դաշտերը, ուր կռիւ կռիւ կռուած էին, վերջին պատերազմի ընթացքին: Վերջապէս հասան փոքրիկ գիւղ մը.

— Այս գիւղին մէջ 500 մեռեալ ունեցանք, ըսաւ Անգլիացին:

— Մենք ալ 48 ծնունդ ունեցանք, աւելցուց Ամերիկացին:

Քըլթի Հուքըմ, խօսելով յանուն 50 միլիոն երիտասարդներու եւ երիտասարդուհիներու, յայտարարեց.

— « Աշխարհի երիտասարդութիւնը երբեք պիտի չպատերազմի Խ. Միութեան իր եղբայրներուն եւ քոյրերուն դէմ»:

Միւս ճառախօսներն էին Մ. Նահանգներու հողագործական սէնտիքաներու ներկայացուցիչը, որ ըսաւ թէ ամերիկացի ժողովուրդը պիտի պայքարի պատերազմի հրճիգներուն դէմ, ամերիկեան պատուիրակութեան նախագահը, Պուլկարիոյ, Ցունաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Ալժերիոյ եւն. ներկայացուցիչները:

ԱՑՍՕՐՈՒԱՆ ՑՈՅՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այսօր, կիրակի, հրապարակային ցոյց մը պիտի կատարուի Պըֆալոյի մարզարանին մէջ, համագումարին փակման առթիւ: «Իւմանիթէ»» կը գրէ թէ Ֆրանսական պատուիրակութիւնը բողոքագիր մը ուղղած է հանրապետութեան նախագահին, իմացած ըլլալով թէ « կառավարութիւնը կարգ մը ոստիկանական միջոցներ ձեռք առած է, թոյլ չտալու համար որ Ֆրանսացի ժողովուրդը իր խաղաղասիրութեան կամքը արտայայտէ, համագումարին առթիւ»:

Եւ կը պատմէ — «Հրամաններ տրուած են արգիլելու համար Խաղաղութեան «օթօքար»ներուն ազատ շրջագայութիւնը մեր ճամբաներուն վրայ: Միւս կողմէ գիշերանց պատռուած են պատի ազդեր եւ յայտարարութիւններ, մասնաւորապէս անոնք որ կը յիշեցնեն ժողովուրդին թէ ֆրանսական Սահմանադրութիւնը կ'արգիլէ որեւէ նախայարձակ պատերազմ »:

Ուրիշ մեղադրանքներ ալ ուղղելէ վերջ, ֆրանսական պատուիրակութիւնը «յանուն 600 պատգամաւորներու կը հրաւիրէ Ֆրանսացիները եւ Ֆրանսուհիները կիրակի օր զանգուածօրէն մասնակցիլ Պըֆալոյի փառատր ցոյցին»:

Համայնավար պաշտօնաթերթն ալ կը յայտարարէ, իր կարգին — «Ժողովուրդը ամէն տեղ վճռած է, հակառակ Մոքի (ներքին նախարար, ընկերվարական) եւ իր ամերիկացի տէրերուն, աննախընթաց յաջողութիւն մը դարձնել Պըֆալոյի համախմբումը »:

★ «Իւմանիթէ» երէկ Համագումարի նկարագրութեան մէջ հրատարակած էր կաթող. պատուիրակին՝ Արտաւազդ. արք. Սիւրմէեանի լուսանկարը, իբրեւ հրաւիրեալ Համագումարին:

★ Զանազան կոչեր ուղղուած ըլլալով այս քաղաքական ցոյցերուն առթիւ, «խուռներամ բազմութեամբ» մասնակցելու համար, պարտականութիւն կը սեպենք թելադրել մեր հայրենակիցներուն որ ՏԱՆԸ ՆՍՏԻՆ իրենց տեղը: Անոնք որ երեւալ կ'ուզեն, թող բարեհաճին մասնակցիլ իրենց անունով:

★ Համագումարը մերժեց ընդունիլ աշխարհի քաղաքացին, Կէրի Տէյվիս, որ կ'ուզէր ճառ մը խօսիլ, 15 վայրկեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակները Եանկցէ գետը անցնելէ վերջ, դէպի հարաւ յառաջանալով, գրաւեցին մայրաքաղաքը՝ Նանքին: Միեւնոյն ատեն յառաջ կը խաղան դէպի Շանկայ: Ստուարաթիւ զօրամասեր գետը անցած են եօթը կէտերէ:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ մէկէն մինչեւ քսան տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան ձախակողմեան «Թուտեհ» կուսակցութեան 14 անդամներ, որոնք ամբաստանուած էին թէ «մարքսեան համայնավարութեան քարոզութիւններ կը կատարէին եւ խռովութիւններ կը սերմանէին »:

ՍԱԿԱՐԱՆ — Տեղական թերթերը կը հաստատեն թէ ֆրանքը հետզհետէ կը զօրանայ եւ հաստատուն վիճակ մը կը ստանայ: Ոսկին նորէն ինկաւ: Վերջին գիները (ուրբաթ) — Սթերլին 1062 (1070), տոլար 321.60 (342), զուից ֆրանք 81.05 (85.50): Նափոլէոն 4150, զուից. ոսկի 3800, սթերլին 4590, տոլար (20) 18.240, ձոյլ ոսկի 552 հազար ֆրանք:

ՄԱԿԻ Քաղաքական Յանձնաժողովը 4ի դէմ 40 ձայնով մերժեց քննիչ մարմին մը ղրկել Հունգարիա եւ Պուլկարիա, քննելու համար կարդինալ Մինծենթիի եւ 15 բողոքական երէցներու դատավարութեանց խնդիրը:

ԼԻՈՆԻ պատմական մայրավանքին՝ Ֆուրվիէռի հանդիպակաց մայրապետանոցին մատուռը մոխիր դարձաւ հրդեհի մը հետեւանքով: Զարագործները թանկագին սպասներ գողցած էին, տասը միլիոն ֆրանք արժողութեամբ:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ վերագինման համար ամերիկեան կառավարութիւնը 1.450.000.000 տոլար պիտի տրամադրէ: Յունաստան եւ Թուրքիա պիտի ստանան 320 միլիոն:

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ եօթը մրցումներ տեղի պիտի ունենան Sporting Clubի մէջ, երեքշաբթի, 26 Ապրիլ, ժամը 20.45ին: Գլխաւոր մրցորդներէն մէկն

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՄԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ, Կիրակի 24 Ապրիլ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. Saint Germain, métro St. Germain des Près: Մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութեանց:

Կը նախագահէ՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ, ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. վարչութեան կողմէ ընկերուհի ՖԼՈՐԱ, ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ներկայացուցիչը եւն.:

Կ'երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Կ'արտասանեն Տիկին Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Տիկին Վ. ՎԱՐԴԵՏԵԱՆ եւ Օր. ԱՆԱՀԻՏ ԳԵՒՈՆԵԱՆ:

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ. — Նախաձեռնութեամբ «Ակնունի» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի, Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Թաղ. Խորհուրդի, այս կիրակի, եկեղեցական արարողութենէ անմիջապէս վերջ:

Կը խօսի ընկեր Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան Ակումբի արդիական կահաւորումը եւ գոյնզգոյն լոյսերով զարդարումը լրացած ըլլալով, այսուհետեւ տրամադրելի պիտի ըլլայ ժողովներու, նշանտուքի, հարսանիքի, կնունքի եւ ուրիշ հանդիսաւորութեանց:

Սրահը վարձել փափաքողները կրնան դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 5—7, տեղւոյն վրայ, 26 rue des Convalescents:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

է երիտասարդ հայ կռփամարտիկը, Ժաք Հայրապետեան, ընդդէմ Սալէմ Պէլքերի: Մեր հայրենակիցը, շարունակ յաջողութիւններ կը շահի, դեռ վերջերս յաղթեց սեւամորթ Ամպարէքի:

ՅՈՐՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՍՑՑ ԴԷՊԻ ՓԷՌ ԼԱՇԷԶ

Սպերթ կազմակերպուած Եզիպտացի կոմիտէին եւ քոյր խումբերուն կողմէ: ԱՊՐԻԼ 11-24 ընդհ. նահատակներու տօնին, եւ Ա. Ահարոնեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, այս կիրակի ժամը 3.30ին: Հաւաքուիլ Փլաս Կամպէթա:

Շիրիմներուն առջեւ խօսք կ'առնեն ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ (Ա. Ահարոնեանի), ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ (Ա. Խատիսեանի), ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ (Զօր. Անդրանիկի): Ծաղկեպսակներ կը զետեղուին Ահարոնեանի, Խատիսեանի եւ Զօր. Անդրանիկի շիրիմներուն վրայ:

Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ, եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բոլոր անդամները:

ԱՊՐԻԼ 30ԻՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՔԱՆԸՊԻԷՌԻ ՎՐԱՅ PALET D'ORի ՄԷՋ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ճոխ պիւֆէ:

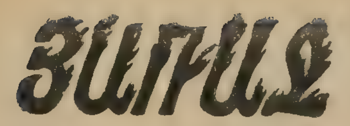

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.285

Directeur-Proprietaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 26 Avril 1949 — Երեքշաբթի 26 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5830-Նոր շրջան թիւ 1241 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՀԱ ԹԷ Ի՛ՆՉ Է ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Իբրեւ հալածական ժողովուրդ,— « զանեալ, նեղեալ, հարստահարեալ, վարատեալ» —անշուշտ ամէնէն աւելի կը հրճուինք, երբ իր ճակատագրին տէր կը դառնայ բախտակից, մանաւանդ փոքր ժողովուրդ մը :

Ապրիլ 18ին պաշտօնապէս հռչակուեցաւ Իրլանտայի Հանրապետութիւնը,— « Գոբլախտ նա Այրիրըն», խզելով վերջին ձեւական կապը՝ բրիտանական գահուն հետ ։

Այս առթիւ, առաջին շնորհաւորութիւնը ուղղեց նոյն ինքն Թագաւոր-կայսրը, Ճորճ Զ., «երախտագիտութեամբ յիշելով Իրլանտայի այրերուն եւ կիներուն ծառայութիւնները եւ զոհողութիւնները վերջին պատերազմին մէջ, քաջարի աջակցութիւն մը որ մեծապէս նպաստեց մեր յաղթանակներուն »:

Թագաւորը միեւնոյն ատեն կը մաղթէր որ նորազատ երկիրը վայելէ «ամէն օրհնութիւն այսօր եւ ապագային »:

Վաշինկթոն ալ փութաց շնորհաւորել յանուն կառավարութեան, մաղթելով « յառաջդիմութիւն եւ բարօրութիւն» ։ Եւ չեշտելով թէ «բազմաթիւ կապեր կան խնամութեան եւ հասարակաց շահերու՝ երկու երկիրներուն միջեւ :

Եւ այսպէս անհամար շնորհաւորանքներ աշխարհի բոլոր ծայրերէն ։

Իրլանտան — այն մասը որ անջատուած է Մեծն Բրիտանիայէն, ունի 27.137 ք. մղոն տարածութիւն եւ 2.972.000 բնակիչ։ Արդէն իսկ ազատ պետութիւն էր 1937ի սահմանադրութեամբ, սակայն քանի մը կապերով ենթակայ՝ բրիտանական գահուն(հաւատարմութիւն, դեսպաններու վկայ-ւերագրում եւն.) ։

Միւս կողմէ, անջատուած կը մնայ Հիւս. Իրլանտան,որմէ երբեք հրաժարած չէ նորազատ պետութիւնը ։

Ինչ որ տեղի ունեցաւ ապրիլ 18ին,— 33րդ տարեդարձը իրլանտական ապստամբութեան — խզումն է վերջին կապերուն։ Առանց արիւնահեղութեան կամ որեւէ ցնցումի ։

Ճիշդ է որ Լոնտոն փորձեր կատարեց, այդ բարոյական, ձեւական կապերը անխախտ պահելու համար։ Բայց ի վերջոյ համակերպեցաւ, տեղի տալով Իրլանտայի ժողովուրդին միաձայն կամքին առջեւ։

Եւ թնդանօթները թնդացին, աւետելու համար Իրլանտայի Հանրապետութեան հռչակումը։ Ազատ եւ անկախ՝ Մեծն Բրիտանիոյ հանդիպակաց ափերուն վրայ։ Տէր տիրական իր ճակատագրին՝ պահելով հանդերձ բարի դրացնութեան եւ բարեկամութեան յարաբերութիւնները հզօր հարեւանին հետ։

Ահա թէ ի՛նչպէս կ'ըմբռնեն ազատութիւնը՝ արեւմտեան կողմն աշխարհի։ Ճիշդ այն պահուն երբ Եւրոպան մատնուած է խոր ալեկոծութեան մը, իբրեւ հետեւանք տնտեսական եւ քաղաքական խլրտումներու ։

Այս պատմական դէպքին առթիւ, միջազգային մամուլը հրատարակեց դրուագներ՝ 1916ի ապստամբութենէն։

Նոյն տարուան Զատկի երկուշաբթի օրն էր որ, իրլանտացի յեղափոխական մը, Պատրիկ Փիրս հանրապետութիւն հռչակեց Օ'Քոնըլի կամուրջին վրայ (Տըպլին), ափ մը կամաւորներով ։

Յեղափոխականները գրաւած էին նամակատունը եւ ուրիշ պետական հաստատութիւններ՝ գետին ի վար, ճակատելով բրիտանական զօրքին դէմ ։

Մինչ անգլիական ռումբերը կը տեղային պաշարուած նամակատան մէջ, Պատրիկ Փիրս կը մռնչէր, ինչպէս մեր յեղափոխականները.

— «Եթէ զգետնէք մեզ, նորէն ոտքի պիտի կանգնինք եւ պիտի վերսկսինք պայքարը։ Դուք չէք կրնար նուաճել Իրլանտան։ Չէք կրնար մարել անոր ազատութեան կրակը։ Եթէ մեր գործը բաւական չըլլայ ազատութիւնը շահելու, այն ատեն մեր զաւակները պիտի շահին աւելի լաւ գործելով»։

Շատ բան մնացած չէր արդէն զաւակներուն, լրացնելու համար ազատագրութեան պայքարը, նոյն վճռականութեամբ եւ յարատեւութեամբ։

Շ.

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հայաջինջ Սարսափներու 34րդ տարեդարձին առթիւ, կիրակի գիշեր, ճիշդ ապրիլ 11–24ին, աւանդական սգահանդէսը սարքուած էր նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան։ Salle de Géographieն կը յորդէր խուռն բազմութեամբ, ժողովուրդի բոլոր խաւերէն։

Սգահանդէսը խորապատկառութիւն ձգեց ներկաներուն վրայ, իր բովանդակութեամբ եւ կանոնաւորութեամբ։ Կը նախագահէր Շ. Միսաքեան, որուն բացման խօսքէն առաջ Օր. Աստղիկ Առաքելեան երգեց «Տէր Ողորմեա»ն, յոտնկայս ունկնդրութեամբ ։ Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր «Արմենուհի»ի հեղինակը, Ղ. Մելոյեան։ Կապոյտ Խաչի կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկերուհի Ֆլորա Անահիտ, իսկ յանուն Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան՝ Լորիս Մաթէոսեան ։

Գեղարուեստական բաժինն ալ ներդաշնակ էր եւ ընտիր։ Գ. Արմէն Մելոյեան դաշնակի վրայ նուագեց Պեթհովէնի «Մահուան քայլերգ»ը։ Օր. Անահիտ Գեւոնեան արտասանեց «Աստուածք կախաղան բարձրացողի համար» (Կ. Զարեան) ։ Տիկին Վ. Վարպետեան՝ «Եփրատ»ը (Շ. Միսաքեան), Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան՝ «Ցաւեր ու բերկրանք», զոր մեր տաղանդաւոր աշխատակիցը՝ Ն. Սարաֆեան յատկապէս գրած էր սգահանդէսին առթիւ։ Օր. Ա. Առաքելեան յաջորդաբար երգեց Անտունին՝ Կոմիտասէն եւ ողբացեալ Ալեմշահի «Բուխերիկ Հայրենի»ն։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Ա. Ահարոնեանի մահուան առաջին տարելիցը

Դարձեալ կիրակի օր ժամը 15.30ին տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին եւ քոյր խումբերուն կազմակերպած այցը դէպի Père Lachaise, Ա. Ահարոնեանի մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ ։

Գերեզմանատան մէջ ալ հաւատաւոր բազմութիւն մը հաւաքուած էր, իր յարգանքը մատուցանելու համար ։

Ահարոնեանի գերեզմանին առջեւ խօսեցաւ Շ. Միսաքեան, խտացնելով ողբացեալ ընկերոջ թանկագին արժանիքները եւ բեղուն գործունէութիւնը՝ գիւղական ուսուցչութենէ մինչեւ դրականութիւն եւ քաղաքական աշխատանք, որ յանգեցաւ Սեւրի դաշնագրին ստորագրութեան։ Խորին յուզումով յարգանքի խօսքեր արտասանեց նաեւ մեր ծերունազարդ բարեկամը, Գ. Ա. Վաչեանց, որ եղած է Ահարոնեանի մեկենասներէն ։

Յետոյ բազմութիւնը հաւաքուեցաւ Ա. Խատիսեանի գերեզմանին առջեւ, ուր խօսեցաւ ընկեր Ս. Թորոսեան, պարզելով ողբացեալ ընկերոջ պետական մարդու արժանիքները, անձնուէր եւ յարատեւ աշխատանքը Հանրապետական Հայաստանի կազմակերպութեան եւ Հայկական Դատի լուծման համար։

Դարձեալ թափոր մը կազմուեցաւ, այս անգամ Անդրանիկի դամբարանին առջեւ, ուր խօսեցաւ ընկեր Հր. Բալուեան, պանծացնելով մարտական հերոսը որ լեռ ու ձոր կը սաւառնէր «իբրեւ արծիւ»։ Ճառէն վերջ բազմութիւնը խմբովին երգեց «Իբրեւ Արծիւ»ը ։

Այս առթիւ եռագոյն ժապաւէններով զարդարուած ծաղկեպսակներ դրուեցան երեք դամբարաններուն վրայ։ Ներկայ էին Տիկին Ն. Ահարոնեան եւ աղջիկը՝ Տիկին Արփինէ, Տիկին Խատիսեան եւ զաւակը՝ Գէորգ ։

★ Աւելի ուշ, թափորը ուղղուեցաւ Գր. Օտեանի դամբարանը (1887), ուր յարգանքի խօսքեր արտասանեցին Հ. Բալուեան եւ Շ. Միսաքեան ։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍՈՒՐԻՈՅ Նոր կառավարութիւնը ճանչցուեցաւ Լիբանանի, Արաբիոյ եւ Եգիպտոսի կողմէ։ Թերթերը կը գրեն թէ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգներն ալ պիտի ճանչնան զայն, այս շաբթու ։

Խաղաղութեան համագումարը փակուեցաւ կիրակի օր

Շաբաթ օր փակուեցաւ Խաղաղութեան Համագումարը, շարք մը նոր ճառերով, եւ կիրակի օր տեղի ունեցաւ ծրագրուած զօրահանդէս ցոյցը՝ Պըֆալոյի մարզարանին մէջ։ Թերթերը հակասական տեղեկութիւններ կը հաղորդեն այս ցոյցին մասնակցող բազմութեան մասին։ Համայնավար օրկանը, «Իւմանիթէ», 500.000 կը հաշուէ բազմութիւնը, ուրիշ թերթեր՝ հազիւ հարիւր հազար։ Այս թիւը յայտարարեց օրուան խօսնակը, աւելցնելով թէ «քանի մը հարիւր հազար կը գտնուէին մարզարանէն դուրս, քանի որ կարելի չէր ներս մտնել եւ փապուղին (մեթրօ) չէր կրնար փոխադրել բոլորը։

Ֆրանսական տեղեկատու գործակալութիւնը այս առթիւ դիտել կու տայ թէ մարզարանը 50.000 հոգի կ'առնէ, թէ միայն 18.000 նստարաններ կան, եւ թէ կրկնապատիկ բազմութիւն մըն ալ կրնայ գտնուիլ դուրսը։ Այնպէս որ իրականութեան համապատասխան չեն գտներ «քանի մը հարիւր հազարը»։ Ճիշդ է որ հազարաւորներ ալ ետ դարձուած էին։

Ամէն պարագայի մէջ, արտակարգ բազմութիւն մը կը խլրտէր մարզարանին շուրջը։ «Խաղաղութեան կարաւաններ եկած էին գաւառէն եւ հարեւան երկիրներէն ալ։ Իւրաքանչիւր պատուիրակութիւն առանձին շարք մը կը կազմէր մարզարանին մէջ, իրեն յատուկ դրօշներով եւ նշանախօսքերով։ Բոլորն ալ նոյն մարտակոչը կը հնչեցնէին, աւելի կամ նուազ ուժգնութեամբ.

— «Մենք չենք ուզեր թնդանօթի կեր դառնալ Ամերիկացիներուն համար».— « Քանի որ կը շարունակուի «Հիթլերի պատերազմը», դիմադրութիւն ալ պէտք է շարունակուի».— « Անոնք որ Ատլանտեանի դաշինքը ստորագրեցին, դաւաճանած եղան Վէրտէօնի եւ Օրատուրի».— «Շումանի ստորագրութիւնը յանձնառութեան տակ չի դներ մեզ».— «Ֆրանսական արիւնը ծախու չէ».— «Աւելի ապաքինարաններ,նուազ գնդացիրներ». (այս առթիւ մարզարան բերուած էին 400 հիւծախտաւորներ) եւն.։

Աւելի քան երեք ժամ տեւեց պատուիրակութեանց թափորը։Յետոյ սկսան ճառերը։Թափորին կը մասնակցէին ոչ միայն քաղաքական եւ արհեստակցական միութեանց, արքունականներու եւ հաշմանդամներու ներկայացուցիչները,այլեւ մանուկներ՝ մասնաւոր դրօշներով որոնց վրայ արձանագրուած էր.

— «Մայրիկ, մենք չենք ուզեր մեռնիլ» :

Ցոյցը, որ սկսած էր կէսօրին, տեւեց մինչեւ իրիկուան ուշ ատեն։ Ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր եւ շատ մը փողոցներ պաշարուած էին։

ՎԵՐՋԻՆ ՆԻՍՏԻՆ ՄԷՋ ԱՂԻ - ԼԵՂԻ ԽՕՍՔԵՐ ԼՍՈՒԵՑԱՆ ՆԱԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԴԷՄ

Շաբաթ օրուան նիստին մէջ, երկու նշանաւոր դէպքեր տեղի ունեցան։

Անգլիացի մը, Հարվի Մուր, ընդհ. քարտուղարը Միջազգային Ժողովրդավար Իրաւագէտներու կազմակերպութեան, դասական ճառէ մը վերջ. յանկարծ հարցուց .

— « Կ'ուզէ՞ք որ Չինաստանի պատերազմը շարունակուի մինչեւ ժողովրդավար կոչուած ուժերուն յաղթանակը »։

— Այո՛, պատասխանեցին ներկաները։

— Կ'ուզէ՞ք որ անմիջապէս հաշտութիւն կնքուի ։

— Ոչ, պատասխանեցին նոյն պատուիրակները։

Այն ատեն բանախօսը դիտել տուաւ հեգնութեամբ, ժխտողութեան ցոյցերու մէջ.

— « Դուք ձեզ կը խաբէք։ Ի՞նչպէս կարելի է միեւնոյն ատեն կուսակից ըլլալ խաղաղութեան եւ պատերազմի ։ Խաղաղութիւնը իմաստ կ'ունենայ երբ կ'ապահովէ անհատին ազատութիւնը, փրկելով զայն ոստիկանութեան եւ աքսորավայրի վախէն։ Խաղաղութեան համար անհրաժեշտ է անհատին, մամուլի, ընտրութեանց ազատութիւնը։ Բանուոր դասակարգին պաշտօնատարները, ինչպէս քաղքենի դասուն պաշտօնատարները պէտք է գիտնան թէ մարդիկ ազատութիւն կը պահանջեն ճշմարտութիւնն իմանալու, ի հարկին փոխելու իրենց կառավարութիւնը»։

Տեսնելով որ նախապէս կը ծափահարէին, իսկ այժմ կը տրտնջան,բանախօսը դիտել տուաւ հեգնութեամբ. — «Ո՞ւր մնացին ծափերը »...

Մթնոլորտը աւելի թանձրացաւ երբ ամերիկացի նախկին ընդհ. դատախազ մը, Ճօն Ռակ, քննադատելով ցեղային փոքրամասնութեանց անհաւասարութիւնը Մ. Նահանգներուն մէջ, յայտարարեց .

— « Նմանապէս, բաւարար ազատութիւն չեն վայելեր Խ. Միութեան քաղաքական փոքրամասնութիւնները։ Ես վրդովում կը զգամ որեւէ փորձէ որ կը ձգտի նոր Մէքքէ կամ Նոր Հռոմ ստեղ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԷՐ ԿԱՆԳՆԻԼ ԴԱՏԻՆ

1915 Ապրիլ ամսուն, օգտուելով համաշխարհային առաջին պատերազմի ընձայած պատեհութենէն, Թուրքը գործադրութեան դրաւ նախօրօք պատրաստուած դիւային ծրագիր մը— բնաջնջում հայ ժողովուրդի:

Ինչո՞ւ այդ հրէշային ծրագիրը յղացաւ:

Այս հարցումին, ըստ իս, ամէնէն ստոյգ եւ տրամաբանական պատասխանը հետեւեալն է— Թուրքը ինքզինքը բաղդատեց Հայուն հետ եւ պակաս գտաւ իր քաղաքակրթական արժէքը: Մշակոյթի դաշտին վրայ, անուղղմ, կէս դար ետ մնացած էր Հայէն: Համիտեան բռնակալութեան շրջանին, երբ Հայը իր ամպհովանին բանալու հնարաւորութիւն չունէր, տարբերութիւնը այնքան զգալի չէր: 1908ի Օսմ. Սահմանադրութեան հետ երեւան եկաւ երկու ցեղերու իմացական կարողութեան չափանիշը: Ինք որ վեց հարիւր տարիէ ի վեր, իբրեւ պետական եւ տիրող ժողովուրդ, ստորադաս վիճակի մէջ դրած ըլլալ կը կարծէր մեզ, զգաց թէ անարժան էր իշխելու հոգեկան եւ մտաւոր բարձր ընդունակութիւններով օժտուած ժողովուրդի մը վրայ: Անկէ ծնաւ ստորադասութեան գաղափարը, որ նախ ամօթի, ապա դառնութեան, հուսկ ուրեմն զայրոյթի եւ ատելութեան փոխուեցաւ:

Արդարեւ, այդ Թուականին արտակարգ փայլ առացած էր հայկական հանճարը: Ցեղը երկունքի մէջ էր: Նոր շրջան մը կը բացուէր մեր պատմութեան մէջ: Աւելի հզօր քան տասնըհինգ դար առաջուանը: Սահմանէն աղդին թէ անդին, հրապարակ եկած էր մեծատաղանդ մտաւորականներու եւ արուեստագէտներու փաղանգ մը: Գերազանց ոչ միայն իր քանակով, այլեւ որակով: Թուրքիոյ քաղաքական, ընկերային, մշակութային եւ տնտեսական երկնակամարին վրայ կը փայլէին մեծանուն հայ գրագէտներ, բանաստեղծներ, երաժշտագէտներ, նկարիչներ, քանդակագործներ, պետական, քաղաքական եւ հանրային գործիչներ, եւայլն: Այս մեծութեան առջեւ Թուրքը փոքրացաւ, պզտիկցաւ, նուաստացաւ:

Այս զգացումը աւելի չեշտուեցաւ, երբ Պոլսոյ հայութիւնը տասնըհինգ հազար հոգիով հետեւեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ առաջեալին՝ Ս. Զաւարեանի դագաղին (աննախընթաց երեւոյթ Սուլթաններու մայրաքաղաքին համար), եւ մեծադղորդ ցոյցերով պանծացուց հայկ. տառերու գիւտին 1500ամեակը, եւ հայ տպագրութեան հինգհարիւրամեակը:

Պոլիսը դղրդաց, ցնցուեցաւ, ապշեցաւ:

Հայ ժողովուրդը ուսին ծիրանի եւ գլխուն թագ դրած, ցոյց կուտար թէ՝ ո՛ւրկէ կուգայ եւ ուր կ'երթայ:

Մինչ Հայը երկհազարամեայ քաղաքակրթութեան դրօշը կը պարզէր, Թուրք պետական վարիչները տեսան որ ան իր իմացական եւ հոգեկան պատրաստութեամբ հասած է կէտի մը, որ անվրէպ զինքը պիտի դնէր քաղաքական ինքնուրոյն կեանքի մը պահանջին առջեւ: Թուրքը թէեւ զուրկ քաղաքակրթութենէ, բայց օժտուած պետական հոտառութեամբ, գիտէր թէ՝ մտաւոր եւ տնտեսական անկախութեան հասած ժողովուրդ մը, ուշ - կանուխ պիտի ձգտէր քաղաքական անկախութեան:

Այդ օրէն աղդին վճռեց կասեցնել մեր յառաջխաղացութիւնը՝ բնաջնջման գնով: Եւ գտաւ թանկագին պատեհութիւն մը, 1914ի մեծ պատերազմը:

Այնպէս, կտրուած աշխարհէն եւ հեռու անոր տեսողութենէն, Թուրքը անցաւ իր ոճրային աշխատանքին: Նախ, ընդհ. զօրաշարժին զուգընթաց, բանակ տարաւ հայութեան 20—45 տարեկան արու բնակչութիւնը: Փոխանակ, հաւասարութեան սկզբունքին համաձայն, զանոնք տեղաւորելու զինեալ զօրամասերու մէջ, քշեց յատկապէս կազմուած բանուորական վաշտերու մէջ: Բահ ու բրիչով զինուած եւ կիսաքաղց ու կիսամերկ այս բազմութիւնը դրաւ զինեալ պահակախմբերու հսկողութեան տակ:

Այսպէս չէզոքացաւ հայութեան զէնք կրելու եւ ինքնապաշտպանութեան ընդունակ տարրը: Մէկ խօսքով կտրեց բազուկը: Տունը մնացին մանուկները, անչափահասները, կիները ու ծերերը:

Քանի մը ամիս վերջ, 1915 Ապրիլ 11-24ի գիշերը, եւ Թուրքիոյ ամբողջ տարածութեան վրայ, տեղի ունեցաւ հայ մտաւորականութեան կանգուածային ձերբակալութիւնը: Քանի մը ժամուան ընթացքին, Թուրքը իր արիւնոտ թաթը դրաւ ցեղին դարաւոր երկունքէն ծնած հանճարեղ եւ տաղանդաւոր փաղանգին վրայ:

Այս անգամ գլուխը անջատուեցաւ մարմինէն: Բազուկէն վերջ՝ գլուխը: Մնաց իրանը:

Թուրքը ըսաւ.— Կտրեցի բազուկը եւ ջախջախեցի գլուխը: Անգլուխ եւ անբազուկ, մնացածը պիտի դառնայ անքան հօտ, մնացաւ ոչխար, սպանդանոցի ապրանք: Եւ հրամայեց.— Տեղահանեցէք ամբողջ հայութիւնը՝ մեծով-պզտիկով, եւ քշեցէք հարաւ՝ դէպի անապատ: Խնայել չկայ: Ոչ ծեր, ոչ երախայ, ոչ հիւանդ, ոչ ոք արժանի պիտի ըլլայ մեր գութին եւ կարեկցութեան: Թալանեցէք, կողոպտեցէք, թողէք անօթի եւ ծարաւ: Բռնադատեցէք քալել անձրեւին եւ արեւին տակ: Զարկէք ետ մնացողին գլխուն: Կարաւանէն բաժնուողը գայլին բերանը նետեցէք: Պղծեցէք կոյսերը, բռնաբարեցէք կիները, հարէմ առաջնորդեցէք ամէնէն գեղեցիկները եւ որբանոց՝ արուները: Մեր նպատակն է ամբողջական բնաջնջում: Սուրէն ազատողը, անօթութեան, ծարաւին եւ ճամբու տաժանքին դիմացողը՝ զոհ պէտք է դառնայ համաճարակին: Պիտի փճացնէք արգանդին սաղմն իսկ: Անապատին մէջ փակեցէք հաշիւը բոլորը անոնց, որոնք ուժ եւ տոկունութիւն պիտի ունենան անցնելու դժոխքի ճամբան ...

Ու, մինչ այդ պատմութեան մէջ չտեսնուած ձեւով ու ծաւալով, թափ առին ամէնէն անասնական բնազդները, չարչարանքի, սպանութեան ու համատարած ջարդի ամէնէն բարբարոս եղանակները:

Պատմութիւնը գիտէք: Հարիւր հազարներ ինկան անսահման տարածութիւններու վրայ: Ահաւոր բարձրութիւններէն մինչեւ ամեհի խորխորատները: Գետերու հոսանքին յանձնուած: Ծայր չունեցող ճամբաներու երկայնքին: Հրակէզ անապատներու մէջ: Կամ փողոցը, տունին մէջ, տանը սեմին, կրակի, սուրի, խարազանի եւ բիրի տակ..

Եւ դեռ կախաղաններ, բանտ ու զնտան, շամփուր ու աքցան...

★

... Ամէնէն խոր յեղաշրջումն ալ դատապարտուած է թառամելու: Տարիներու հոլովոյթին հետ կը մոռցուի ամէն սուգ: Ժամանակը անողոք է, կը բուժէ ամէն վէրք, եթէ չի դառնար աղբիւր ներշնչման եւ խորհուրդ վաղուան համար:

Նախ պէտք է ըմբռնել աւելի քան մէկ միլիոն Հայերու բռնամահ կորուստին իմաստը: Գիտնալ թէ ինչո՞ւ մեռան: Մեռեալները հաւատացած էին դատի մը, ամուր եւ անխարդախ: Ահա թէ ինչու թշնամին խտիր չդրաւ դաւադրութեան պահուն: Գազանային կատաղութեամբ ոչնչացուց միտքն ու բազուկը, եւ տարերային մոլեգնութեամբ զարկաւ կոճղին:

Թուրքը, տգէտ եւ բարբարոս, չէր կրնար ըմբռնել որ, իր ազատութեան համար պայքարող ժողովուրդ մը չի մեռնիր: Դժբախտաբար, քաղաքակրթութեան քղամիդը ուսերուն վրայ կրող, եւ «յառաջդիմական» գաղափարով սնքացող իշխանաւորներն ալ չկրցան ըմբռնել պատմական ճշմարտութիւնը:

Ապրիլեան Եղեռնը, ատելութեան եւ վրէժխնդրութեան սարսուռ կը պատճառէ մեզի, մանաւանդ, երբ կը մտածենք թէ՝ թափուած արիւնը ամբողջական արդիւնք չէ տուած տակաւին: Մեր դատը կը մնայ անլոյծ, եւ մեր հայրենի հողերը բռնադրաւուած ցեղի մը կողմէ, որ իր արիւնոտ գաղշապարին տակ տրորեց մեր իմացական եւ հոգեւոր վաստակը: Երբ մեր ժողովուրդին երկու երրորդը դուրս կը մնայ հայրենի սահմաններէն:

Նորահաս սերունդին պարտականութիւնը պիտի ըլլայ տէր կանգնիլ Հայկական Դատին: Ոչ միայն վերականգնել պատմական Հայաստանը, այլեւ զայն վերածել եդեմական պարտէզի մը:

ՎԻՇԱՊԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Գ. Պատգամ. ժողովին առթիւ

Ժողովուրդներուն յարատեւութեան կամքը պէտք է չափել Նոր Սերունդին գիտակցութեան աստիճանով:

Հայ ժողովուրդը ԺԹ. դարու վերջերը տեսաւ հերոսներու հոյլ մը: Ահաւոր տառապանքով, անհամեմատ զոհողութեամբ, անոնք իրենց արեան գնով արծարծեցին ռազմական ոգին, բարձրացուցին բարոյական կորովը: Քսաներորդ դարու առաջին տասնամեակին ցեղը վերականգնելով, տուաւ մտքի ու գրչի տիտաններ: Եւ այսօր, երեսուն տարուան թափառումներէ, անպատմելի տառապանքներէ վերջ, այս հրաշալի ժողովուրդը հոգեկան հայրենիք մըն է ստեղծած օտարութեան մէջ, վճռելով ապրիլ եւ տեւել ի գին ամէն զոհողութեան: Երիտասարդութիւնը ոտքի է:

Ֆրանսայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամները գարնան կանանչ օրերն են ընտրած, իրենց պատգամաւորական ժողովներուն համար: Թարմ եւ բիւրեղացած մտքով ամէն տարի իրարու քով կը հաւաքուին, Ֆրանսայի բոլոր անկիւններէն, իրենց կտրած ճամբան քննելով, նոր ուղեգիծը մշակելու համար:

Այս տարի ալ ճիշդ Զատկին, ամէն հաճոյք, մոռցած, ընտանեկան տաքուկ շրջանակէ հեռու, հաւաքուեր էին այս փարթամ ոստանին մէջ, իրենց պարտականութեան նուիրուած՝ խանդավառութեամբ եւ հաւատքով:

Կա՞յ աւելի յուսադրիչ երեւոյթ մը քան այս պատանիներու, երիտասարդներու եւ երիտասարդուհիներու ինքնավստահ ու գիտակից աշխատանքը:

Ահա փունջ մը նման Հայոց աշխարհի գեղածիծաղ ծաղիկներէն, ամբողջ կեանք, կոկոններ կիսով միայն փայլաճաթ, լի՝ ապագայ անակընկալներով:

Թէեւ օտար համայնակուլ միջավայրի մէջ հասակ են նետած, կը խօսին մաքուր հայերէն, միայն հայերէն: Լսելով իրենց խօսակցութիւնը, ունկնդիրը պահ մը կը փոխադրուի դէպի հայրենի դաշտերը, ծխաններ, առուակներն ու հրաժանները: Ամէն մէկը իր ինքնուրոյն դիծն ունի, տոգորուած՝ ազգային ազատագրութեան սրբազան սարսուռով:

Ժողովը, աւելի ինքնավստահ եւ պայծառացած, օրակարգի խնդիրները քննեց հասուն գիտակցութեամբ: Յաճախ սրահը կը փոթորկէր, տեսակէտներու ընդհարումով, կանոնագրական վիճաբանութիւններով կամգործունէութեան չինիչ քննադատութեամբ: Եւ ամէն ինչ կը հարթուէր փոխադարձ հասկացողութեամբ:

Ահա այսպէս, տարուէ տարի, կը նորոգուի եւ կը վերածլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, վերանորոգելով ցեղին մարտական ու ռազմական, դեր հայրենասէր, դեր – յեղափոխական զաւակը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Կարծես մէկ տարուան ժամանակամիջոցը ծանր է կշռած իրենց կարօտ հոգիներուն վրայ,

Ապրիլ 1915

Ապրիլ 1915ի Հայաջինջ Սարսափներէն ի վեր երեսունըչորս տարիներ անցան ու մարդկութիւնը ապրեցաւ երկրորդ համաշխարհային պատերազմ մը, որու ընթացքին բիւրաւոր անմեղներ չարչարուեցան եւ մարտիրոսացան: Բիրտ ուժը երկար ժամանակ տարածուեցաւ ամենուրեք: Խիղճը, սէրը, գութը կարծես այլեւս մաս չէին կազմեր մարդկային զգացումներուն: Բարոյական փլուզում եւ անհետացում բոլոր այն բարձր սկզբունքներուն որոնցմով՝ մինչ այդ՝ քաղաքակիրթ – Թութիւնը կը զանազանուէր բարբարոսութենէն:

Ինչ որ սրբութիւն էր երէկ, ստնակոխ եղաւ:

Հակառակ այս բոլորին, հակառակ վերջին ահաւոր ոճիրներուն, երեսունըչորս տարի վերջն ալ, հայ ժողովուրդին դէմ սարքուած դաւը իր բարբարոս գործադրութեամբ եւ զոհերու թիւով կը մնայ «ժամանակակից պատմութեան ամէնէն եղերական էջը», ինչպէս որ կ'արտայայտուէր 1915ին ամերիկացի միսիոնար մը:

Բազմաթիւ ժողովուրդներ, պատմութեան ընթացքին ստիպուած են ենթարկուիլ աւելի հզօրներու կեղեքումներուն, բռնութեանց: Բայց շատ քիչերը, չըսելու համար ոչ մէկը, այնքան կարճ ժամակամիջոցի մը մէջ եւ այնքան մեծ թիւով, օտարին անողորմ սուրին զոհ գացած են, որքան անպաշտպան Հայը, սկսելով 1915 Ապրիլէն:

Ողբերգութիւնը սկսած էր դարեր առաջ, եղբայրական այս հարազատ մթնոլորտին ծարաւը ունէին: Կարծես երեք օրուան (ապրիլ 16, 17, 18) տքնաջան աշխատանքը գլուխ գլխի եւ սիրտ սրտի կարճ էր եկած, եւ երկուշաբթի (18 ապրիլ) իրիկուն ճաշասեղանով մը երկարեցին այս սրտակցութիւնը, շրջապատուած երէցներու անվերապահ, եղբայրական խանդաղատանքով,:

Երէցներն իրենք ալ երիտասարդացած կ'երեւային, անոնց երգերը, արտասանութիւնները, ճառերն ու մենախօսութիւնները կը յուէին՝ հըրճուած հոգեպէս: Ու երկու սերունդ իրենց վիշտերն ու ուրախութիւնը իրար խառնած, Ապրիլեան այս օրերուն, անբաղդատելի զուգադիպութեամբ Ապրիլեան Եղեռնի խորախորհուրդ ուխտը կը նուիրագործէին ...

Այո, սիրելի երիտասարդներ, Ապրիլեան Եղեռնը Թուական մըն է ուր դարաւոր դաժինքը «ժողովուրդին կէսը միւս կէսին յուղարկաւոր՝ դարձուց»: Այդ անմոռանալի Թուականը թող փոթորկէ հոգիդ, կռանէ կամքդ՝ յաղթահարելու համար ապագայ անակնկալներուն: Մինչեւ որ իրագործուի հայրենիքի լրիւ ազատագրութիւնը, մինչեւ որ իրականանայ մեր եւ ձեր, համայն հայութեան սրբազան կտակը,— Միացեալ, ազատ եւ անկախ՝ Հայաստան:

Յաջողութիւն եւ անսպառ եռանդ ձեր մատաղ հոգիներուն:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

բայց ամէնէն գազանային կէտին հասաւ 1915ին գարնան եւ ամրան, երբ Թուրքիոյ հայութիւնը տասնեակ հազարաւոր զինուորներ տուած էր օսմանեան բանակին։ Այդ աննախընթաց սարսափները պիտի կազմէին անպատուութիւնը ոչ միայն գազանաբարոյ Թուրքին, այլ եւ քաղաքակիրթ կոչուած աշխարհին, որուն մէկ մասը քաջալերեց մեր դարաւոր թշնամին, իսկ միւս մասը նոյնպէս դարձաւ մեղսակից, գոհացաւ միայն գրաւոր կամ բանաւոր բողոքներով, առանց վճռական քայլ մը առնելու, առանց պաշտպանելու ժողովուրդ մը, որ դարերով ծառայած էր քաղաքակրթութեան, իր աշխատանքով եւ ստեղծագործութեամբ։

Թշնամին փորձեց ջախջախել Հայը, միանգամ ընդ միշտ ջնջելու համար Հայկական Հարցը։ Ուզեց խորտակել հայ միտքը եւ բազուկը։

Ուզեց ոչնչացնել մեր ապագան, երիտասարդութիւնը եւ մատղաշ երեխաները, ինչպէս անոնց հայրերն ու մայրերը։ Անգամ մը եւս հաստատեց Վիքթոր Հիւկոյի իմաստալից խօսքը.— «Թուրքերը անցան այս վայրերէն եւ ամէնուրեք աւեր ու սուգ կը տիրէ»։ Բայց անզօր եւ լքուած Հայը գիտցաւ նաեւ դիմադրել։ Ու արձանագրեց պատմութեան մէջ Վանի, Շապին Գարահիսարի, Սասունի, Ուրֆայի, Մուսա Տաղի հերոսամարտերը։

Ո՞ւր էր, այն ատեն Նիւրընպէրկի 1945—46ին հաստատուած Միջազգային Արդարութիւնը։ Ոչ միայն չպատժուեցաւ 1915—1922ի ջարդարարը, այլեւ յետագային բացառիկ պատիւներու արժանացաւ։

Բայց մեծագոյն պատիժը նպատակին չհասնիլն է։ Ու թշնամին չհասաւ իր նպատակին։ Չմեռաւ Հայը։ Ապրիլեան Եղեռնին հայ ժողովուրդը պատասխանեց Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի յաղթական թնդանօթներու որոտումով։ Կ'ապրի մեր ժողովուրդը, կ'ապրի մեր մշակոյթը։ Արթուն են Հայկական արդար Դատի վերջնական լուծումը հետապնդողները։ Կը պատրաստուի մեր ապագան, երիտասարդութիւնը։

Հանգչեցէք, մարտիրոսներ ապրիլեան, հայ ժողովուրդը կ'ապրի։

ՅՈՎԻԿ Ս. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

ՅԱՆՁՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ (յապաղած).— Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Չաւուշ» խումբը ստանձնելով Ապրիլ 11-24ի սգատօնին կազմակերպութիւնը, որոշած էր, յանուն համերաշխութեան, նախաձեռնութիւնը յանձնել Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ վարչութեան։ Հրաւիրուած էին բոլոր կազմակերպութիւնները։

Ապրիլ 18ին, Զատկի Մեռելոցի օրը Նիսի Գաւլոնիա սրահին մէջ տեղի ունեցաւ սգահանդէս մը։ Եկեղեցւոյ վարչութեան ատենապետը բացաւ սգահանդէսը, որ սկսաւ Շօփէնի մահերգին յոտնկայս ունկնդրութեամբ։ Դաշնակը զգացումով կը նուագէր Օր. Խօսրովեան։ Յետոյ նախագահը յիշեց որ Լացի գիշերը, Աւագ հինգշաբթի, ամէն ոք կը յիշէր իր մեռելը, եւ ո՞ր Հայն է որ մեռել մը չունի այդ օրերէն։ Զմոռցաւ ըսել նաեւ իր այս արիւնաքամ ժողովուրդը գիտցած է պատժել ոչ միայն ջարդարար թշնամին, այլ եւ վատանուն հայ մատնիչներ։ Յետոյ Ֆրանսացի երգչուհի մը յուզումով երգեց քանի մը տխուր եղանակներ, Շօփէնէն եւ Մասընէէն։

Երիտասարդ գրող Կ. Փոլատեան, որ յատկապէս հրաւիրուած էր Մարսէյլէն, բեմ բարձրանալով պարզեց կատարուած Եղեռնը։ Ցաւ յայտնեց որ այդ մեծ անարդարութեան դէմ խռոված հայ հոգին չկրցաւ պոռթկալ, ընդհակառակն կը տեսնուի համակերպութիւն մը որ մոռացութեան կը տանի մեզ։ Յիշեց Քոնէյլի մէկ թատերախաղը ուրուն մէջ հայր մը երբ կը տեսնէ իր երեք զաւակներէն երկուքին մեռնիլը եւ երրորդին փախուստը, կ'ընդվզի։ Երբ տղան կ'առարկէ թէ ի՞նչ կրնար ընել մէկ հոգի երեքի դէմ, «Թող մեռնէիր», կը պատասխանէ հայրը։ Փոլատեան եզրակացուց թէ պէտք չէ մոռնալ կատարուած Ոճիրը եւ արժանի ըլլալու համար մեր նահատակներուն՝ պէտք է ցոյց տալ յուսահատութեան մէջ անգամ պոռթկացող գեղեցիկ ընդվզում մը։

Յետոյ արտասանեց Օր. Ս. Անսուրեան Սիպիլի «Հայ լեզուն»։ Հայ վարժարան չունեցած այս աղջկան բերնին մէջ իսկապէս յաջող եւ գեղեցիկ էին արտասանուած բառերը եւ առոգանութիւնը։ Ապա երգեց Օր. Ծովինար Տէր Գէորգեան, մեր սիրուած երգչուհին որ յատկապէս հրաւիրուած էր Լիոնէն։ Խոր յուզում պատճառեցին «Միրանի ծառը», «Կռունկը», «Զայն տուր ով ծովակը», եւ Մեսումենցի «Ծիծեռնակը»։ Արտասանեց Գ. Փանոսեան Վարուժանի մէկ քերթուածը խոր հասկացողութեամբ։ Գեղարուեստական բաժինին մասնակցողներուն՝ Օր. Ծովինարի, Տիկին Մարի Տանի եւ Օր. Խօսրովեանի տրուեցան գեղեցիկ ծաղկեփունջեր։ Ամէնէն ետքը խօսեցաւ Ծ. Նարդունի որ զանազան դրուագներ պատմեց Մեծ Եղեռնէն եւ բացատրեց թէ Թուրքը ոճիրը պատրաստած էր ծրագրով, նախ յատկապէս սպաննելով մտաւորականները եւ յետոյ իր ամբողջ վայրագութիւնը ի գործ դնելով ծեր, կին, երեխայ անպաշտպան բազմութեան վրայ։ Թշնամին կը հետապնդէր հետեւեալ նպատակը.— Ոչ միայն ջարդել հայ ժողովուրդը, այլեւ անհետացնել հայ քաղաքակրթութեան ամէն ապացոյց, բայց հայկ. մշակոյթը յաւիտենական է, չի կրնար կորսուիլ եւ Թուրքին կարողութենէն վեր է քանդել մեր մշակոյթի ժառանգութիւնը։ Արդարեւ, Արեւելքէն մինչեւ արեւմուտք հայկ. մշակոյթը կը ճառագայթէ ամէն ասպարէզի մէջ։ Թուրքը հիմա կ'ըմբռնէ որ ժողովուրդ մը ջարդելը բաւական չէ երբ կենդանի կը մնայ անոր մշակոյթը, այնպէս որ հիմա խարդախութեամբ մը կ'աշխատի քաղաքակիրթ աշխարհի ցոյց տալ թրքական երեւակայական արուեստ մը եւ գիտութիւն մը։

Եզրակացնելով, Նարդունի թելադրեց յարգել հայ մտաւորական արժէքները, հայ քաղաքակրթութեան ժառանգութիւնը առանց որոնց չի կրնար ապրիլ ժողովուրդ մը, Արմենականներու, Հնչակեաններու, Դաշնակցականներու եւ Ռամկավարներու միացեալ ճիգերով էր որ հայ ժողովուրդը հասաւ հայրենիք մը ունենալու բախտին։ Այդ հայրենիքը կէսն է միայն մեր երազին։ Նոր Սերունդին փառքը պիտի կազմէ տիրանալ միւս կէսին։

Նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց հանդէսի կազմակերպութեան առթիւ հաստատուած համերաշխութեան համար, բայց եւ այնպէս մոռցաւ որ այդ համերաշխութիւնը պահպանելու լաւագոյն ձեւն է յարգանք ընծայել բոլոր կազմակերպութիւններուն անխտիր։

Ժողովուրդը խորապէս ազդուած էր։ Բոլորը մեկնեցան այն տպաւորութեամբ թէ՝ լաւագոյն հանդէսն էր կը տրուէր այս վերջին շրջանին։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳՐԱՇԱՐՈՒԹԵԱՆ 500ԱՄԵԱԿԸ

Մօտերս Եւրոպա պիտի տօնէ գրաշարութեան 500ամեակը։ Այս առթիւ մեծ հանդէսներ տեղի պիտի ունենան ի պատիւ Կիւթէմպէրկի։ Գիտելի է սակայն, թէ դրոշմելումնախնական արուեստ մը կար Կիւթէմպէրկէ երկու դար առաջ։ Արուեստագէտը ձուլածոյ տառերու միօրինակ դրոշմը փորձած էր մանաւանդ Հռոմի մէջ, դրամներու վրայ, որոշ շրջաններու, բայց երբեք փորձուած չէր թուղթի կամ մագաղաթի վրայ։ Օրինակ, հռոմէական դարերու դրամները բաղդատելով կը տեսնենք, թէ առաւելապէս Ս. Սեւերիոսէ սկսեալ (193—211) գրեթէ ամբողջ դար մը, ոսկեդրամները ընդհատաբար տպուած են թափծու մետաղէ տառերու շարադասութեամբ, յստակ ու գեղընտիր։

Նմանապէս Մեծն Կոստանդիանոս Հռոմէ Իսթանպուլ փոխադրեց արուեստագէտներ, որոնք 330էն մինչեւ 450 չքեղ ու միաձեւ վերտառութեամբ տպած էին ոսկեդրամներ, զարմանք պատճառելու աստիճան իրարու նմանող տառերու դասաւորութեամբ։ Հետագային, մինչեւ Վերածնունդի դարը, այդ գեղարուեստն ալ լքեալ վիճակ մը ստացած էր։

Գրաշարութեան նախնական, Կիւթեմպէրկէ առաջ գործադրուած ձեւն էր գիրերը փորագրել փայտէ կամ մետաղէ տախտակի վրայ, այժմու պատի ծանուցումի գիրերուն նման։

Անոնք քով քովի կը շարուէին եւ կը կապուէին առասանով իրարու։ Ամէն գիրի քով ծակ մը կար, ուրկէ կ'անցընէին առասանը։ Կիւթեմպէրկ, յետ երկար փորձերու, հնարեց թափծու մետաղ գիրը եւ ստեղծուեցաւ արդի գրաշարութիւնն ու տպագրութիւնը։

Իսկ հիմա կը գործածուին տողաշար մեքենաներ, որոնք դիւրութիւն կ'ընծայեն տպագրական արուեստին, մանաւանդ առօրեայ լրագրութեան։

ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ առաջնորդը, Փալիթ, փտած պտուղներու եւ հոտած հաւկիթներու տեղատարափի մը ենթարկուեցաւ հազար քաղաքացիներու կողմէ, երբ կը փորձէր ճառ մը խօսիլ։ Մէկն ալ խեղդկապ մը ներկայացուց, որպէս զի անձնասպան ըլլայ, ինչպէս Յուդա Իսկարիովտացին։ Ոստիկանութիւնը հազիւ կրցաւ փրկել եւ տուն առաջնորդել կարմիր բանախօսը։ Ամբոխը գրգռուած էր մասնաւորապէս անոր համար որ Ջինաստանի համայնավարները ռմբակոծեր էին չորս անգլիական մարտանաւեր։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Ուշադրութեան արժանի է, որ Ռուսիա կ'արգիլէր Հայերու դիմել Լոնտոնի Խորհրդաժողովին։ Որովհետեւ, այդ միջոցին Հայերուն կողմէ նման դիմում մը այն տպաւորութիւնը յառաջ պիտի բերէր, որ Ռուսիա կը փափաքի օսմանեան կայսրութեան վերջնական բաժանումը, իսկ այդպիսի միտք մը միջազգային անհամաձայնութեանցդուռ պիտի բանար, որոնցմէ պիտի օգտուէր օսմանեան կառավարութիւնը։ Այս էր ահա Ռուսիոյ մտահոգութիւնը։

Այդ օրերուն Փարիզի մէջ խորհրդաժողով կը գումարէին Սուրիացիները։ Ֆրանսական կառավարութիւնը նոյն հրահանգները տուաւ անոնց։

Ռուս կառավարութիւնը 1913 Մայիս 22ին Պերլինի ռուս դեսպանին հրահանգ տուաւ տեսակցելու Գերմանիոյ արտաքին նախարարին հետ։ Իսկ 24 Մայիս 1913ին ալ Փարիզի, Վիէննայի եւ Հռոմի դեսպաններուն ուղղեց հետեւեալ շրջաբերական - հեռագիրը՝ հաղորդուելու համար իրենց գտնուած երկիրներու կառավարութեանց.

«Համոզուած ենք, որ ստիպողական է անմիջապէս խորհրդակցութեանց սկսիլ Թուրքիոյ հայաբնակ նահանգներուն մէջ անհրաժեշտ բարենորոգումներուն մասին։ Ռուս պետութիւնը միւս պետութիւններէն աւելի շահագրգռուած է յիշեալ վայրերու ապահովութեան խնդրով, քանի որ սահմանակից է Արեւելեան նահանգներուն եւ մեծ թիւով Հայեր կը բնակին Կովկասի մէջ։ Ուստի անհրաժեշտ է գիտնալ թէ պետութիւնները համաձա՞յն են յիշեալ նահանգներու բարենորոգումներուն համար խորհրդակցութեանց ձեռնարկելու։ Հետեւաբար կը խնդրեմ առաջարկել ձեր գտնուած երկրի կառավարութեան, որպէսզի անմիջապէս խորհրդակցութեանց սկսելու համար հրահանգ տան Պոլսոյ իրենց դեսպաններուն, որոնք բոլորէն աւելի ծանօթ են կացութեան»։

Ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութիւնները անմիջապէս համաձայնելով պէտք եղած հրահանգները տուին Պոլսոյ իրենց դեսպաններուն։

Եռեակ զինակցութեան (Գերմանիա, Աւստրիա-Հունգարիա եւ Իտալիա) դեսպաններն ալ խորհրդակցութեանց մասնակցելու արտօնութիւն ստացան իրենց կառավարութիւններէն։ Սակայն երկու պայմաններ առաջարկեցին.

1.— Պահպանել Սուլթանի գերիշխանութիւնը եւ Օսմանեան պետութեանհողային ամբողջութիւնը։

2.— Խորհրդակցութեանց պէտք է մասնակցի Օսմանեան պատուիրակ մը։

Երկրորդ պայմանի վերցուելուն համար Ռուսիա խիստ շատ պնդած ըլլալով, Եռեակ զինակցութեան դեսպանները այդ պայմանէն հրաժարեցան։

Ռուս դեսպանատան աւագ թարգման Մանտելշթամ, իր կառավարութեան տուած հրահանգներուն համաձայն հայ անձնաւորութեանց հետ տեսակցելէ վերջ, պատրաստեց բարենորոգմանց ծրագիր մը, որուն ամփոփումը հետեւեալն է.—

1.— Էրզրում, Վան, Պիթլիս, Տիարպէքիր, Սվազ եւ Տրապիզոն նահանգները միացուելով մէկ ընդհանուր նահանգ (վիլայէթ) պիտի կազմուի։

2.— Պետութեանց համաձայնութեամբ հինգ տարուան համար մարզպան (Ումումի վալի) պիտի նշանակուի Եւրոպացի մը կամ տեղացի քրիստոնեայ մը։

3.— Մարզպանը գործադիր մարմնի Նախագահն է։ Անիկա իրաւունք ունի առանց բացառութեան բոլոր պաշտօնեաները նշանակելու եւ հրաժարեցնելու, առանց Սուլթանի իրատէին առնելու։ Նոյնպէս բոլոր դատաւորները մարզպանին կողմէ պիտի անուանուին։ Ոստիկանութիւն եւ ոստիկանզօրք իր հրամանին ենթակայ են։ Ի հարկին, խաղաղութիւնը պահպանելու համար զինուորական ուժ պիտի դրուի իր տրամադրութեան տակ։

4.— Ընդհ. ժողովներու անդամները հաւասար չափով իսլամներէ եւ քրիստոնեաներէ պիտի բաղկանան։

5.— Ընդհ. ժողովները իրաւունք ունին տեղական շահերու վերաբերեալ օրէնքներ պատրաստելու։

6.— Նահանգի եւ Սանճագի վարչական խորհուրդները (Մէճլիսի Իտարէ) պիտի բաղկանան վեց անդամէ, 3ը իսլամ, 3ը՝ քրիստոնեայ։

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

ծել, նոր դաւանանք մը կամ նոր կրօն մը կամ նոր վարդապետութիւն մը հիմնել, ուր երկրի զաւակները անհաւատ կամ հերետիկոս նկատեն միւսները»։

Քէնթըրպըրիի «կարմիր աւագերէցը», Հիւլիըթ Ճօնսըն, փորձեց փարատել մշուշը, յայտարարելով թէ արեւմտեան Գերմանիոյ գործարանները ռազմանիւթ կը շինեն Խ. Միութեան դէմ գործելու համար, եւ աւելցուց.

— «Խօսքի եւ մամուլի ազատութիւնը, զոր մենք այնքան կը յարգենք Անգլիոյ մէջ, շահեցանք կտրելով թագաւորի մը գլուխը. այնպէս ալ մութ կէտեր կրնան ըլլալ ռուսական պատմութեան մէջ»։

Կարմիր բանակը դէպի Շանկայ

Ինչպէս գրած էինք կիրակի օր, Չինաստանի կարմիր բանակը եօթը տարբեր կէտերէ անցնելով Եանկցէ գետը, գրաւեց ազգայնական կառավարութեան մայրաքաղաքը, Նանքին։ Մէկ միլիոն կարմիր զինուորներ անցած էին գետը։ Առաջին անգամ քաղաք մտան 20.000 հոգի, երբ աւարառութիւնն սկսած էր արդէն։ Կառավարական զօրքը քաղաքը լքած էր շարաթ առտու, երկաթուղիի կայարանը քանդելէ եւ ուրիշ աւերներ գործելէ վերջ։ Աւարառուները փողոցէ փողոց կը խուժէին, թալանելով ամէն բան։ Աւար կը փնտռէին նոյնիսկ աւերակներուն մէջ։

Կարմիր բանակին անթելը ծանուցանելով ուրիշ քաղաքներու գրաւումը, կը յայտարարէ թէ հազիւ 30 մղոնհեռու են Շանկայէն, որուն անկումը ժամերու խնդիր է։ Հաղորդակցութիւնները խզուած են Շանկայի եւ Նանքինի միջեւ։

Կարմիր բանակին հրամանատարութիւնը կը յայտարարէ թէ զինուորական նաւատախումբերը կը թնդացնէին օդը եւ հազար թնդանօթներ կրակ եւ ծուխ կը տեղային, երբ 300.000 զինուորներ կ'անցնէին Եանկցէ գետը, մէկ գիշերուան մէջ։

Պաշարման վիճակ յայտարարուած է Շանկայի մէջ եւ միջոցներ ձեռք առնուած են, աւարառութիւնները արգիլելու համար։ Ընդհանուր խուճապ կը տիրէ քաղաքին մէջ։ Հրաժարեալ դիկտատորը, Ջանկ Քայ Շէք հեռացած է մարտանաւով մը։ Իր յաջորդն ալ Քանթոնի մէջ պիտի հաստատուի կառավարութեան անդամներուն հետ։

★ Այս դէպքերը մեծ մտահոգութիւն պատճառած են Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ։ Անգլ. դահլիճը արտակարգ նիստի հրաւիրուած է։ Պահպանողականները խստօրէն կը քննադատեն կառավարութիւնը։ Ծանրակշիռ որոշումներու կը սպասուի։

★ Անգլիոյ մէջ նորէն թշնամական ցոյցերու ենթարկուեցաւ Գ. Փալեթ, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը։ Երբ կը փորձէր ճառ մը խօսիլ 500 ունկնդիրներու առջեւ, հազարաւոր քաղաքացիներ ժողովասրահին դուռները խորտակելով ներս խուժեցին, ամէն բան տակնուվրայ ըրին եւ աթոռներ նետեցին բանախօսին վրայ, որ դուրս հանուեցաւ վեց ոստիկաններու պաշտպանութեամբ։

ՊԱՏՐ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթարերէն (ապրիլ 18 եւ 19) կ'իմանանք թէ նորընտիր Կրօն. Ժողովին իրաւագէտ խորհրդականը՝ Գ. Ստեփան Պարոնեան, Անգարա երթալով, Ներքին Նախարարութենէն արտօնութիւն ստացած է պատրիարքի ընտրութեան համար։ «Ազատ էք ձեր ուզածը տեղապահ կամ պատրիարք ընտրելու համաձայն ժողովրդապետութեան սկզբունքին», ըսած է Նախարարը։

★ Զատկի առթիւ Մայր եկեղեցւոյ մէջ պատարագած է նորընտիր տեղապահը, Հմայեակ Ծ. Վ. Պախթիարեան։ Արսլանեան արք. չկրցաւ եկեղեցի մտնել, կը գրէ «Մարմարա»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺՈԼԻՕ ՔԻՒՌԻ, ծանօթ քիմիագէտը, որ վերատեսուչն է Ֆրանսայի հիւլէական ուժի հաստատութեան, յայտարարեց ժողովի մը առթիւ.— «Եթէ վաղը կառավարութիւնը մեզմէ խնդրէ մեր հիւլէական բնագիտութիւնը ուղղել դէպի քանդիչ նպատակ մը, մեր պատասխանը պիտի ըլլայ «ոչ»։

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ բացումը կատարուեցաւ կիրակի օր։ Այս առթիւ սարքուած ճաշասեղանին առջեւ ճառ մը խօսելով, քաղաքապետը՝ Գ. Էռիօ յայտարարեց.— «Մենք կ'ուզենք նպաստել վերահաստատելու բարոյական արժէքները այս երկրին մէջ։ Ճիշդ չէ թէ շահը ամէն բան է։ Ամէնէն գեղեցիկ հարստութիւնը նորէն բարոյական հարստութիւնն է»։ Յետոյ ակնարկելով խաղաղութեան ցոյցերուն, ըսաւ թէ «խաղաղութիւն ուզել՝ չի նշանակեր պոռալ չորս հովերուն, ամբոխներ հաւաքել եւ անգամ մը եւս խաբել զանոնք»։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ կառավարութիւն մը պիտի ունենայ այս ամառ, համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով գերմանական կուսակցութեանց հետ, նոր սահմանադրութեան մասին։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբին։ Այս կիրակի։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

★

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ Ապրիլ 30ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

ԱՊՐԻԼ 30ԻՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՔԱՆԸՊԻԷՌԻ ՎՐԱՅ PALET D'ORԻ ՄԷՋ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ճոխ պիւֆէ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Սէնթ Աննի (Մարսէյլ) Հ. Յ. Դ. Թաթուլ խումբը, Նոր Սերունդի «Քեռի» խումբը եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկերուհի ԱՆՆԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ, սգակիր ընտանեկան պարագաներուն։

★ Ընկեր Գեւորգ Թովմասեանի (Խարբերդցի) մահուան առթիւ Գոտոյէն Գ. Կարապետ Վարդանեան 500 ֆրանք կը նուիրէ Կ. Խաչի դպրոցին եւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալին ընտանեկան պարագաներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Թօփալեան ընտանիքը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Հ. Յ. Դ. Իսիի «Զաւարեան» կոմիտէին, Ֆ. Կ. Խաչին եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ եւ ծաղկեպսակով ներկայ եղան Տիկին ԱԶԱՏՈՒՀԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆի (ծնեալ Միւճէրճեան) վերաթաղման արարողութեան։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Ընծայում Նորիկեանէ հազար ֆրանք իր զաւկին ամուսնութեան առթիւ։

ՓՐՈՎԻՏԷՆՍԷՆ Տիկին Վարդանոյշ Մելքոնեան կը փնտռէ Պոլսոյ Խասգիւղէն Արտաշէս Քէօմիւրճեանը եւ քոյրը՝ Սրբուհի (ամուսնութեան անունը Ամրոեան, այժմ այրի), նախապէս Լիոն բնակած են։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ի։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. — Ընկեր Պէզիրճեանի մօր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն 3000 ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին եւ ընկեր Օհանեանի մօրմահուան առթիւ 2000 ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՊԵՏ. Հ. Կ. ԽԱՉԻ Մարսէյլի շրջանի վիճակահանութեան (հիւանդ որբուհիին ձեռագործը) շահող թիւն է 279։ Ներկայանալ տոմսով Տիկին Ս. Խաչիկեանի 15 Bld. deRougemont, Beaumont:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Ռոստոմ խումբին հանդէսը՝ Յունիս 19ի կիրակին։

1923 — ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ — 1949

Ժողովրդական մեծ ցերեկոյթ, 8 Մայիս կիրակի կէսօրէ.վերջ ժամը 2.45ին, Իէնայի թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iena: Տրդատ Նշանեան կը ներկայացնէ երկար ժամանակէ ի վեր սպասուած եւ յայտնի ակադեմական՝ Ժան Էքառի

ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՌ

(Le père Lebonard), (Comédie Françaiseի խաղացանկէն), թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի։ Գիները սովորական։

Հասոյթին 15 % Պէլվիլի դպրոցին։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը եւ չի խաչաձեւել։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameame - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Արամ» խումբի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբը։ Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՕՐԱԹԵՐԹ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5831-Նոր շրջան Թիւ 1242

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.298

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P Paris 1678-63

Mercredi 27 Avril 1949 Չորեքշաբթի 27 ԱՊՐԻԼ

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞ՒՐ ԱՅՍՊԷՍ...

Ստիպուած ենք այս հարցումը ուղղել Հրա - պարակաւ, կաթող. պատուիրակին, Արտաւազդ արք.ի, որ հետզհետէ կը ճոխացնէ իր անխոր- հուրդ ելոյթներուն հաւաքածոն :

Վերջին փաստ՝ իր մասնակցութիւնը Խաղա- ղութեան կուսակիցներու համաշխարհային Հա-. մագումարին, որ յայտարարուեցաւ «Իւմանիթէ»ի եւ հայատառ թերթին մէջ, իր լուսանկարով:

Հայատառը կիրակի օրուան թիւին մէջ ուրա- խութեամբ աւետելով լուրը, խնդը ըրած էր բա- ցատրել թէ «Նորին Սրբազնութեան» մասնակցու- թիւնը «կը լրացնէ Հայաստանի ներկայացուցիչին պակասը, որ ինչպէս յայտնի է Փարիզ չհասաւ վիզայի դժուարութեանց պատճառաւ »:

Նոյնիսկ հաւանական կը գտնէր որ պատուի- րակը խօսք առնէ շաբաթ օրուան նիստին մէջ, «թարգման հանդիսանալով հայ ժողովուրդի խա- ղաղասիրական զգացումներուն »:

Երեքշաբթի օրուան թիւին մէջ, խոպոտ «Ձայն»ը աւելի կը խտացնէր գոյները, երեքի բարձրացնելով հայ ներկայացուցիչներուն թիւը, Արտաւազդ արք.ի հետ (մէկը Պրազիլիոյ պատ - ուիրակութեան նախագահը, միւսն ալ «Ժաֆ») :

Ի պատասխան մեր հարցումներուն, ըսին թէ հրաւէր ուղղուած ըլլալով, ուրիշ կղերականնե - րու հետ մեր կաթող. պատուիրակն ալ գացած է իբրեւ ներկայացուցիչը Արեւելեան Եկեղեցիի մը: Ոչ ճառ խօսած է, ոչ ալ Համագումարին յայտա- րարութիւնը ստորագրած :

Չկրցանք ճշդել.— Հրաւէրը ինքնաբերաբա՞ր եղած է, թէ կողմնակի ձեռնարկներ կատարուած էին արդէն, որպէսզի Ամենայն Հայոց կաթող. պատուիրակը այս ճակատին վրայ եւս փայլի,ընդ- առաջ երթալով ծանօթ խմբակցութեան մը խա - ղերուն :

Ուշ - կանուխ կը լուսաբանուին այս մանրա- մասնութիւնները:

Ինչ ձեւով ալ կատարուած ըլլայ մասնակցու- թիւնը, Արտաւազդ արք. կը մնայ պատասխանա- տու հանրային կարծիքին առջեւ:

Իրեն համար գաղտնիք չէր որ Համագումարը գերազանցապէս քաղաքական հանգամանք ունի : Միջազգային ձեռնարկ մը, որ սարքուած էր որոշ հոսանքի մը կողմէ՝ ընդդէմ ուրիշ հոսանքի մը:

Կաթող. պատուիրակը անշուշտ օրը օրին կը կարդար ճառերն ու բանաձեւերը, կ'իմանար ար- ձակուած նշանախօսքերը, որոնք ուղղուած էին միեւնոյն ճակատին դէմ: Արեւմտեան ժողովրդա- պետութեանց քաղաքականութեան , Ատլանտեանի դաշինքին, Մարշըլի ծրագրին, հետեւաբար եւ Ֆրանսայի դէմ :

Մենք չենք ուզեր կասկածի տակ դնել բազմա- թիւ ճառախօսներու անկեղծութիւնը, խաղաղա - սիրութիւնը :

Ամէնէն առաջ մենք պիտի ծափահարէինք, ե- թէ յաջողէին խափանել պատերազմը, փրկել խա- ղաղութիւնը, ապահովելով իւրաքանչիւր ժողո - վուրդի ազատութիւնը, ինքնորոշման իրաւունքը՝ իր հայրենի հողերուն վրայ:

Դժբախտաբար չափազանց պղտոր էին եւ թա- փանցիկ՝ Համագումարին մթնոլորտը, միտում- ներն ու առաջադրութիւնները:

Եւ ահաւասիկ նոր համագումար մը, դարձեալ Փարիզի մէջ, այս շաբաթ օր, նախաձեռնութեամբ ազատ քաղաքացիներու, « ընդդէմ բռնատիրու - թեան եւ պատերազմի »:

Արդ, հայ կղերականը — այն ալ արքեպիսկո- պոս եւ կաթող. պատուիրակ — ի՞նչ գործ ունի այս քաղաքական ջրապտոյտին մէջ: Նոյնիսկ եթէ հրաւիրած ըլլան բարեմտօրէն :

Անցեալ տարի, Եկեղեցիներու Համագումար մը տեղի ունեցաւ Ամսթէրտամի մէջ, եւ Հայ. Ե- կեղեցին ալ հրաւիրուած էր:

Օրթոտոքս Եկեղեցին մերժած ըլլալով մաս - նակցիլ, Էջմիածինն ալ խուսափեցաւ, եւ արտա- սահմանի հայ բարձրաստիճան կղերականներէն ոչ մէկը համարձակեցաւ տեղէն շարժիլ:

Իսկ այս անգա՞մ: Ո՞ւր այսպէս, քաղաքագի- տական ծեքծեքումներով :

Հարկ է քանի մը ծալքեր եւս բանալ, գտնելու համար այս հարցումներուն պատասխանը:

Մանաւանդ որ, խնդիրը կապ ունի գաղութին- քու անդորրութեան, ապահովութեան հետ: Շ.

Պոլսոյ Պատր. խնդիրը

Պոլսոյ նորընտիր Կրօն. ժողովին իրաւաբանա- խորհրդականը, Պ. Ստեփան Գարոնեան, ապրիլ 16ին տեսակցութիւն մը ունեցած է Ներքին գոր- ծերու Նախարարին՝ Պ. Էմին Էրիշիրկիլի հետ,Ան- գարայի մէջ: Նախարարը լսելէ վերջ փաստաբա- նին բացատրութիւնները՝ Գէորգ արք. Արսլան - եանի ապօրինութեանց մասին, յայտարարեր է (Մարմարա, 18 ապրիլ).—

— Ինչպէս գիտէք հանրապետական կառավա- րութիւնը աշխարհական է: Այդ պատճառով եր - բեք չի միջամտեր եւ թոյլ չի տար որ միջամտու- թիւն կատարուի պատրիարքի կամ տեղապահի ընտրութեան խնդրին:

Կրնաք ձեր ուզած անձը կրօնապետ ընտրել, պայմանով որ հայ համայնքը ներկայացնող կղե- րական անձը ի վիճակի ըլլայ համայնքին շահերը ապահովելու եւ պետութեան հետ յարաբերութիւն հաստատելու:

Իսկապէս ուշագրաւ է որ հինգ տարիէ ի վեր Հայոց պատրիարքի ընտրութիւն չէ կատարուած:

Երբ Յոյները իրենց պատրիարքը ընտրած են, ի՞նչ պատճառով մինչեւ այսօր իր պատրիարքը չէ ընտրած հայ համայնքը :

Հայ համայնքը ազատ է իր պատրիարքը ընտ- րելու: Երկուշաբթի Անգարա հասած պիտի ըլլայ Իսթանպուլի կուսակալը: Անոր հետ պիտի խօսիմ ամենակարճ ժամանակամիջոցի ընթացքին պատ- րիարքական ընտրութիւն կատարելու մասին: Այս կերպով հարցը հիմէն կը լուծուի եւ օրէնքներու տիրապետութիւնը կը վերահաստատուի՝ համա - ձայն ժողովրդապետական սկզբունքներուն: Կա- ռավարութիւնը միակ բաղձանք մը ունի հայ հա- մայնքէն.— Չգուշանալ անդորրութիւնը խանգա- րող դէպքերէ :

Ազատ էք ձեր ուզած անձը ընտրելու եւ անմի- ջապէս գործի ձեռնարկելու»:

Նոյն թերթին համաձայն, Կրօն. ժողովը ար- դէն իսկ պատրաստած է պատրիարքութեան թեկ- նածուներու ցանկը, փութացնելու համար ընտ- րութիւնը :

ՈՉ ՆԵՆԳԱՄԻՏ ՈՉ ԲԹԱՄԻՏ

Դիմացի յարգանոցը հետեւեալ տողերը սա- հեցուցած էր Ապրիլ 26ի թիւին մէջ, սգահանդէսի մը նկարագրութեան տակ.

— « Յառաջ» թերթը նենգամիտ փութկոտու- թեամբ նախօրօք յայտարարեց, որ Մուրատ Ռա- փայէլեան վարժարանը եւ Նախկին Մարտիկներու Միութիւնը չեն մասնակցիր այս հանդէսին» :

Եւ կը յիշէր քանի մը անհատներ, իբրեւ ներ- կայացուցիչ :

Երբեք տրամադրութիւն չունինք վիճելու այնպիսի տիպարներու հետ որոնք վարդապետու- թեան վերածեր են սուտն ու կեղծիքը :

1.— Անցեալ շաբթու, Մուրատեան վարժարանի վերատեսուչը,Հ.Սահակ Վ.Տէր Մովսէսեան, պաշ- տօնապէս կը յայտարարէր «Յառաջ»ի խմբագրա- տան մէջ, Ապրիլ 23ի սգահանդէսին առթիւ.—

«Ոչ հրաւէր ստացած ենք, ոչ ալ գրած ենք թէ կը մասնակցինք»: Այս առթիւ, անգամ մը եւս պարզեց իրենց տեսակէտը,— Չեն կրնար մաս- նակցիլ, քանի որ սգահանդէսը կազմակերպուած չէ համազգային գետնի վրայ :

2.— Գալով Նախկին Մարտիկներու Միու - թեան, ահաւասիկ իրենց պաշտօնական նամակը , ապրիլ 22 թուականով (եւ քանիցս կրկնուած՝ հե- ռաձայնով).—

«Յարգելի խմբագիր «Յառաջ»ի,

Ինչպէս «Արեւմուտք» եւ «Ձայն Փարիզի» թերթերէն խնդրեցինք, կուգանք ձեզմէ եւս խնդ- րելու որ ներկայ յայտարարութիւնը բարի ըլլա- յիք տպելու յառաջիկայ թիւին մէջ անպատճառ:

«Ֆրանս. Բանակի Հայ ՆախկինՄարտիկներու Միութիւնը կը յայտարարէ որ, Ապրիլ 11-24ի ազգ. սգատօնին կողմնակցական(բարտիզանական) ձեւով կազմակերպմանը համար, իր մասնակցու- թիւնը չէ խոստացած որեւէ նախաձեռնող միու- թեան»: Շնորհակալութեամբ եւ յարգալիր բա - րեւներով վարչութեան կողմէ փոխանորդաբար

Զ. Յ. ՎԱՐԴԵՏԵԱՆ

Յ. Գ. — Փոխանորդութիւնը կը բխի ընկեր Մոմճեանի 10 մարտ թուակիր (ստացուած ապրիլ 10ին) հրաժարական նամակէն: Նոյն

Խաղաղութեան համագումարին փակումը

Երկուշաբթի օր վերջնապէս փակուեցաւ Խա- ղաղութեան միջազգային համագումարը, բանա- ձեւ մըքուէարկելով եւ մնայուն յանձնաժողով մը ընտրելով: Այս առթիւ յայտարարութիւն մը խմ- բագրուած էր, յանուն«72 ժողովուրդներու պատ- ուիրակութեանց», մեղադրելով Մ. Նահանգները — առանց յիշելու անունը — իբրեւ նախայար - ձակ: Յայտարարութիւնը անգամ մը եւս կը կրկնէ թէ այն պետութիւնը որ հիւլէական ռումբ ունի, մերժած է բոլոր առաջարկները եւ բանակցու - թիւնները՝ զինաթափութեան մասին, «զինուած է մինչեւ ակռաները » եւն.:

Վերջին օրն ալ շարք մը ճառեր խօսեցան, Պ. Վոլգին, Մոսկուայի Գիտութեանց Ակադեմիային փոխ - նախագահը, պատասխանելով ամերիկեան պատուիրակներէն Բակի քննադատութեանց, որ դիտել տուած էր թէ ազատութիւն չկայ Խ. Մի- ութեան մէջ, ըսաւ.

— « Համայնավարական յեղափոխութիւնը ջնջած է ցեղային եւ ազգային հալածանքը : Հոն անհատին անկախութիւնը շատ աւելի կը յար- գուի քան Պ. Բակի երկրին մէջ: Պ. Բակ չի գիտեր թէ ի՛նչ բանի մասին կը խօսի:

Փոքր միջադէպ մըն ալ պատահեցաւ, երբ Ֆրանսացի երիտասարդ մը, Ֆրան Էմմանուէլ, ընդհ. քարտուղարը խաղաղութեան միջազգային խմբակցութեան մը, խօսք ուզեց: Նախագահը, Պ. Իվ Ֆարժ, մերժեց, ազդարարելով որ պիտի ար- տաքսէ, եթէ չհամակերպի: Երիտասարդը այս անգամ փորձեց խօսիլ ունկնդիրներու մէջէն, բայց հազիւ բերանը բացած՝ վտարուեցաւ ժողո- վին կազմակերպիչներու կողմէ: Դուրսը, լրա- գրողներուն բացատրեց թէ պիտի խօսէր յանուն յեղափոխական խաղաղասէրներու, առաջարկելով ընդհանուր գործադուլ յայտարարել, եթէ պատե- րազմ հռչակուի ոչ միայն ռուս ժողովուրդին, այլ եւ ուրիշ որեւէ ժողովուրդի դէմ :

ՈՒՂԵԳԻԾ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

Գրագէտ Լուի Արակոն երբ կըկարդար «երկրի բոլոր ժողովուրդներուն» ուղղուած յայտարա - րութիւնը, խոստովանեցաւ թէ «աւելի ճշգրիտ բովանդակութիւն չունի, բայց եւ այնպէս գոհա- ցում կուտայ ամէնուն»: Այսպէս, յայտարարու- թիւնը կ'ըսէ.

— « Մենք գիտենք թէ ո՛վ պատռեց միջազ - գային համաձայնութիւնները: Գիտենք թէ այս միջոցին ո՛վ կը պատռէ Միացեալ Ազգերու Ուխ- տը: Մենք հակառակ ենք սպառազինութեանց, հիւլէական զէնքերու գործածութեան, համաձայն ենք զինեալ ուժերու կրճատման, հիւլէական ուժի խաղաղասիրական գործածութեան , ժողովուրդ - ներու ինքնորոշման, ժողովրդապետական ազա - տութեանց: Յանդգնութիւն, դարձեալ յանդգնու- թիւն: Մենք պիտի շահինք խաղաղութիւնը »:

★ Մնայուն յանձնախումբին պաշտօնը պիտի ըլլայ. — 1. Տարածել համագումարին արդիւնք- ները.— 2. Խրախուսել միջազգային պայքարը խա- ղաղութեան համար.— 3. Երեւան հանել պատե - րազմի հրձիգները եւ շարժման մէջ դնել խաղա- ղութեան ուժերը, խափանելու համար որեւէ նա- խայարձակում ժողովուրդներու անկախութեան եւ ազատութեանց դէմ.— 4. Զարկ տալ մշակոյ - թին, խաղաղութեան մրցանակներ հաստատելով դրական եւ գեղարուեստական արտադրութեանց համար.— 5. Պատրաստել խաղաղութեան յառա- ջիկայ համագումարը.— 6. Զարկ տալ քարոզչա- կան մեթոտներու եւ մասնաւորապէս հրատարա- կել տեղեկատու թերթ մը, քանի մը լեզուներով:

★ Նոյն օրը վերջացաւ նաեւ Փրակայի համա- գումարը, լրացուցիչ մասը Փարիզի ժողովին, ո- րուն կը մասնակցէին անոնք որ չկրցան անցագիր ստանալ: Ժողովը իր կարգին հաւանութիւն յայտ- նեց Փարիզի մէջ պատրաստուած յայտարարու - թեան: Գլխաւոր ճառախօսներէն մէկն էր խորհր- դային գրագէտ մը, Կոստանդին Սիմոնով:

★ Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին դիւանը միաձայնութեամբ բողոքեց նախագահին՝ Տոքթ. Քրոսի դէմ որ մասնակցած էր կիրակի օր- ուան ցոյցին, առանց ընդհ. ժողովին կամ դիւա- նին կարծիքը առնելու :

(Լուրերու շարունակութիւնը նայեցէք Դ. Էջ)

ՄԱՅԻՍ 1ի առթիւ պիտի փակուին սրճարան- ները, ճաշարանները եւն.: Մեթրոյի եւ հանրա - կառքերու մասին որոշում պիտի տրուի վաղը, հինգշաբթի :

ԹԱՒՐԻԶԻ խորհրդային հիւպատոսարանը փակուեցաւ: Փոխադարձաբար պիտի փակուի Բա- գուի իրանեան հիւպատոսարանը :

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ կը մասնակցին 4000 ցուցադրողներ: Հազար թեկնածուներ չեն կրցած տեղ ճարել :

30 ՀՈԳԻ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԵՑԱՆ Մարսէյլի մէջ , Թուլա Լիւք - Սէն Պառնապէ գծին վրայ, իբրեւ հետեւանք երկու հանրակառքերու ընդհարման :

ԵՐՐՈՐԴ ԱՉՔՈՎ

ՆԻՍ.— Սիրելի «Յառաջ»,— Արեւը թասիս վրայ, Նիսի կանանչին եւ Միջերկրականի կապոյտին դէմ նստած՝ վերջին տասը ամիսներու տառապանքիս շուրջ փիլիսոփայական մարզանքներ կը կատարեմ, կ'ոգեկոչեմ Ալֆոնս Տոտէի եւ Կի տը Մօփասանի ցաւակոծ կեանքը ու «Զարթիք» կը կարդամ խաչէն նոր վար իջնող հոգիիս, ամէն անգամ որ գիս մինակ կը ձգեն տղաքը, մեր անմա՛ն տղաքը, որոնք երախայ կը խնամեն կարծես՝ նարնջալոյս պարտէզներէն դէպի ծով կը տանին զիս ու կապտանուշ ծովէն՝ դէպի ծառուղիներուն լուսազուն տեսքը, կամ քարուղարութիւն կ'ընեն ինծի եւ ընթերցումներ կը կատարեն՝ նախանձը գրգռելով գրի ու գիրքի կարօտ — ափսո՜ս — աչքերուս:

Այսպէս օրն ի բուն, ծաղիկներուն մէջ՝ արեւ կ'ուտեմ, կապոյտը կը խմեմ, ու կը վախնամ որ ծաղկի կը փոխուիմ ի վերջոյ, այնքան կախարդիչ է լոգանքը գոյներու ալիքներուն մէջ:

Նման պահերու մէջ, երբ ականջներս կ'աշխատին աչքերուս հաշւոյն, երրորդ աչքս կը գործէ ինքնօրէն: Յաճախ ուղղում մը կատարելու համար: Անհաւասիկ, բուսաբանական բանասիրութեան համար, նման երկու ուղղում՝ երրորդ աչքովս կատարուած,— քեզի կը ղրկեմ Նիսի բուսական աշխարհին մէջ կորսուած անուղղայ դրոշմի կողմէ նուէր:

★

Ժ. Արիկեան, «Յառաջ»ի մէջ (26—3), յիշելով Յովհ. Ալթունեանը՝ կը յիշէ նաեւ տորոն եւ որդան կարմիր ներկերը:

Ճիշդ է թէ տորոնը բոյս մըն է, որ կարմիր ներկ մը կուտայ, բայց որդան կարմիրը չէ տալիկա:

Տորոնը (garance, rubia tinctorum), ըստ Հայոց եւ այլոց վկայութիւններուն, Ֆրանսա բերուած է Թուրքիայէն՝ Յովհ. Ալթունեանի կողմէ: Բայց Փրոֆ. Ցէ, որ Գլինոսի Bնապատմութեան թարգմանութեան (ոչ Լիթրէինը) կը միացնէ իր բուսաբանական արժէքաւոր ծանօթութիւնները (Edit. Panckouck, 20 հատոր), կը հաստատէ թէ տորոնի մշակութիւնը ծանօթ էր Ֆրանսայի մէջ շատ կանուխէն,— արդարեւ Մեծն Կարոլոսի օրէնսդրութեան մէջ կը գտնուին տրամադրութիւններ, որոնք կը խօսին տորոնի մշակութեան մասին: Անպահովաբար, եւ քէն լքուեցաւ կամ մոռցուեցաւ տորոնի մշակութիւնը, այնպէս որ երբ Յովհ. Ալթունեան գաղտնօրէն Ֆրանսա կը բերէր տորոնին հունտը, Ֆրանսացիները գաղափար անգամ չունէին տորոնի մասին:

Ֆրանսա, ի նշան երախտագիտութեան, Ալթունեանի մահէն ետքը, այս Հայուն արձանը կանգնեց Աւինեօնի մէջ (ոչ թէ Մարսիլիոյ մօտ):

Ս. Գափամաճեան իր օրացոյցներէն մէկուն մէջ եւ Լ. Բաշալեան տեղ մը, յիշելով այդ պարագան՝ կը գրեն թէ Ֆրանսացիք արձանը կանգնած են ժայռի մը վրայ: Իրողութիւնը այն է որ արձանը կանգնած չէն ժայռի վրայ,— ժայռը հողտեղագրական անուն է:

Ասկէ զատ, Կալվէի թանգարանը, միշտ պատերու երբեմնի այդ մայրաքաղաքին մէջ, ունի մարմարի վրայ արձանագրութիւն մը, ի պատիւ Յովհ. Ալթունեանի:

Արձանագրութեան վրայ եւ ամէն տեղ, Ֆրանսացիները Գարսիկ կը ճանչնան Jean Altheնը: Գարսի՞կ էր թէ Հայ,— չեմ կրնար վճռական բան մը ըսել: Իր կենսագրութենէն այնքան միայն կը յիշեմ, որ զաւակն էր «պարսկական նահանգի մը կուսակալին»: Ներքին յեղափոխութեան մը ժամանակ, գահընկէց կ'ըլլայ Շահը եւ կը սպաննուին Շահին կուսակից կուսակալները, որոնց կարգին՝ Յովհ. Ալթունեանի ամբողջ ընտանիքը: Միայն Յովհաննէսն է, որ կ'ազատի ջարդէն, գերի կ'իյնայ Արաբներուն ձեռքը, բայց ի վերջոյ կը ծախուի կամ կ'ազատագրուի Զմիւռնիոյ մէջ, ուրկէ կ'անցնի Ֆրանսա, միասին գաղտնօրէն Ֆրանսա փոխադրելով տորոնին հունտը, որուն արտածումը արգիլուած էր մահապատիժով: Ֆրանսայի մէջ կաթոլիկ կը մկրտուի: Այդ առթի՞ւ է որ կը ստանայ Jean Althen անունը թէ առաջ ալ կը կոչուէր այդ անունով, չեմ գիտեր:

Տորոնը, զոր պէտք է գրել երկու «ո»ով, ոմանք կը կապեն Տարօն անունին, զոր պէտք է գրել օով, ոչ միայն անունի նմանութեան պատճառով այլեւ մեկնելով այն իրողութենէն որ այս տունկը առատ կ'աճի Տարօնի մէջ:

Գալով որդան կարմիր կոչուած ներկին, բոլորովին տարբեր է տորոնին կարմիր ներկէն,— առաջինը, ինչպէս անունէն ալ յայտնի է, կենդանական արտադրութիւն է (coccinus), իսկ երկրորդը՝ բուսական: Ալիզարինի գիւտէն ետքը (քիմիական արտադրութիւն), տորոնի ներկը կորսնցուց իր յարգը, միւս կողմէ որդան կարմիրը եւս հետզհետէ դարձաւ պատմական ներկ մը,— արդարեւ մեր մատենագիրները շատ կը փնտռէին այդ ծիրանի գոյն թանաքը, որով կը զարդարէին իրենց ընդօրինակութիւնները: «Ծաղկող» կը կոչուէին այդ մատենագիրները կամ ընդօրինակիչները, ընդհանրապէս աբեղաներ, որոնք իրենց այդ արուեստով մանաւոր գլուխ մը կը բանան հայ նկարչութեան, բուն մանրանկարչութեան պատմութեան մէջ: Ծիրանի գոյնը շատ սիրելի էր հին Հայոց, եւ այդ գոյնը արտադրելու համար կը յիշուին զանազան նիւթեր, ներածոյ կամ տեղական, բայց որդան կարմիրի արտադրութիւնը կը թուի թէ առաւելապէս հայկական գործ էր: Տեղ մը կարդացած եմ, (ո՞ւր, հիմա չեմ յիշեր), թէ Հայերը ի՛նչպէս կը պատրաստէին այդ ներկը: Զէօկիւրեանի Վանէքին մէջ մեր «ծաղկող» աբեղաներուն մասին յիշատակութիւն մը կայ, բայց թէ որդան կարմիրի արտադրութեան մասին ալ կը խօսուի՞, չեմ կրնար ճշդել այստեղ, մատենադարանէս աքսորուած, գիրքերէս հեռու,— միայն երրորդ աչքով: Գիտեմ որ մեր աբեղաները գաղտնի կը պահէին որդան կարմիրի պատրաստութեան գաղտնիքը, եւ կարծեմ որդան կարմիր տուող թրթուրն ալ չապրիր ամէն կլիմայի տակ: Նոյնիսկ Միք. Նալբանդեանց, ինչպէս կը յիշեմ Գիւտ քահանայ Աղանեանի Լումայինմ մէջ հրատարակուած ուսումնասիրութենէ մը (Շահազիզ), անյաջողութեան մատնուած է՝ երբ ուզած է բուծանել այդ թրթուրը Կովկասի մէջ:

Որդան կարմիրը մեր լեզուին մէջ ծանօթ է նաեւ «կրկին կարմիր» անունով, մատնանշելու համար իր գոյներուն յարգը: Ծանօթ է նաեւ պարզ «որդան» անունով, ինչպէս գործածուած է Աստուածաշունչի հայերէն թարգմանութեան մէջ, թէեւ ստուգաբանօրէն սեռական հոլով է,— որդն, սեռական՝ որդան: Այս վերջին ձեւով ունինք մեղու բառը, որ, գրաբար, սեռական հոլովն է մեղր բառին: Այսուհանդերձ, եթէ որդան ուրիշ ստուգաբանական բացատրութիւն ունի, չեմ գիտեր, որովհետեւ Աճառեանը... գրպանս չէ:

Վերջացնելու համար այս բաժինը, հարկ կը համարիմ աւելցնել, թէ Հրանտ Սամուէլ եւս ուսումնասիրութիւն մը ունի Յովհ. Ալթունեանի մասին «Ֆրանսահայ Տարեգրքին» մէջ (1927), բայց կարգ մը թուականներ եւ կէտեր ուղղումի կարօտ:

★

«Արեւմուտք»ի մէջ Վ. Կ. թարգմաներ էր Ալէնի մէկ Proposն,— հեղինակին իսկ սիրելի այս բառով,— Սթանտալի վիպային հերոսուհիներէն՝ Լամիէլի մէկ տարօրինակ սովորութեան մասին:

Լամիէլ կը սիրէր vert de houx քսել իր երեսներուն, ճիշդ ինչպէս հայ աղջիկները մուր կը քսէին իրենց այտերուն, աքսորի օրերուն՝ Թուրք առեւանգիչներուն ուշադրութիւնը չհրաւիրելու համար միայն:

Նախ կ'ուզեմ յայտնել թէ Սթանտալ vert de houxի գործածութիւնը կը յիշէ ոչ միայն իր այդ թերաւարտ «Լամիէլ» վէպին, այլեւ «Մինա տը Վանկէլ» վիպակին մէջ: Գոյութիւն ունի՞ նման ներկ մը,— կը տարակուսիմ: Նոյնիսկ կը համարձակիմ ըսել թէ երբ Սթանտալ շատ կը յիշէ այդ ներկը, ինծի կը յիշեցնէ wéllerisme մը,— բայց այդ մասին խօսիլը պիտի երկարէր մեր խօսքը:

Այստեղ կ'ուզեմ կատարել փոքրիկ ուղղում մը միայն: Թարգմանող հայ երիտասարդ գրողը houx բառը կը թարգմանէ ուղտափուշ,— արդ, ուղտափուշը chardonն է, որ կը կոչուի նաեւ ատամնափուշ: Վ. Կ.ի մեղքը կուգայ մեր բառարաններէն:

Իմ մանկութիւնս շատ է խաղացեր այս ուղտափուշին հետ, որ աստղի ձեւ ունի, ընդհանրապէս ճերմակ է, բայց ուրիշ գոյներ ալ ունի,— Հովը կը փրցնէ յաճախ եւ կը նետէ ճամբաներուն վրայ, ուր կը ցատկռտէ, կը պարէ ու կը խաղայ: Կ'ըսեն թէ ուղտը շատ կը սիրէ այս փուշը, ադկէ՝ իր անունը:

Իսկ houx բուսանունը կը թարգմանեն մեր լեզուին մէջ չէչխան,— բնիկ հայերէ՞ն է թէ ոչ, չեմ գիտեր: Ունի՞ ուրիշ հայերէն անուններ ալ, թող ըսեն Տոքթ. Յովհ. Արթինեան եւ Զիթունի:

Արդ, ուղտափուշը կ'ապրի միայն ամառը, մինչդեռ չէչխանը կը դիմանայ կամ կ'ապրի նաեւ ձմրան մէջ: Մշտադալար թուփ մըն է, կանանչ տերեւներով, որոնք սուր փուշ մը ունին իրենց ծայրը, ու տերեւներուն գոգին մէջ՝ կարմիր հատիկ մը: Կաղանդի մեր ծառասեղաններուն վրայ գեղեցիկ զարդ մըն էր այս տունկը:

Եթէ մատենադարանիս մէջ գտնուէի կամ իմ նօթերուս քովիկը, երկա՜ր ծանօթութիւններ կուտայի ուղտափուշին ու չէչխանին մասին՝ Փոլքլօրի յատուկ: Այստեղ իմ ըսելիքս ա՛յն է միայն թէ vert de houx անունով ներկ չկայ: Եւ եթէ նոյնիսկ գոյութիւն ունենար այդ անունով ներկ մը, սխալ կ'ըլլար թարգմանել ուղտափուշի կամ չէչխանի կանանչ: Այդ անունը, ֆրանսերէնով՝ vert de houx, կը նշանակէ չէչխանի տերեւներուն գոյնին պէս կանանչ ներկ (ուշադրութիւն deին), եւ ոչ թէ չէչխանի կանանչ (որ կը պահանջէ du): Ուրեմն, բուսանունը այստեղ ստորոգելի է եւ ոչ թէ յատկացուցիչ,— առոր համար ըսելս թէ պէտք չէ զոհ երթալ Սթանտալի wéllerismeին կամ Գէլի կեղծ համայնագիտութեան (չշփոթել մեծ Գէլին հետ, վաւերական համայնագէտ): Երկրորդ պէտք է լաւ հասկնալ vert de houxին նշանակութիւնը (այնպէս ինչպէս բացատրեցի): Երրորդ սխալ է ուղտափուշ թարգմանել houx բառը,— եթէ հայերէն բառարան մը գործեր է այդ սխալը, մեր երիտասարդ գրողներէն կը պահանջուի քիչ մը համբերութիւն փնտռել, բանալ ֆրանսերէն պատկերազարդ բառարան մը եւ դիտել houx եւ chardon կոչուած բոյսերը:

Այն որ այս ուղղումը կը կատարէ Նիսի պարտէզին մէջ կանանչամոլ, կը խորհի թէ թելադրական է, այս առթիւ, ըսել որ եթէ հաճելի է գիրք բանալ՝ կոնակը առած իր գիրքերուն, հաճելի է նոյնպէս գիրք մատնանշել՝ ուժը առած իր յիշողութեան,— երրորդ աչքով: Հոգ չէ թէ վերջին ձեւով աշխատելու անընդունակ գրողը դունչը քսէ գետնին՝ նայելով առաջին ձեւով աշխատողին գործին, ճիշդ ինչպէս աղուէսը՝ որ աղուխ կոչէր է սարփինային հասուն խաղողը, զայն քաղելու անկարող:

Բարեւս նման աղուէսներուն, որ կը պտըտին հայ գրականութեան այգիին մէջ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Արտաշը

Տարագրութեան երկրորդ տարին էր: Ամառ:

Քաղերը վերջացած՝ կամերը ձգուած էին: Կալերուն վրայ կամ կը քշեմ: Այդ օրը, մեր կալտեղին շուրջ յիսուն քայլ անդին, չորս-հինգ ջորիներ տոպրակուած՝ երկու հոգի ալ անդադրում յարդ կը լեցնէին, կը կոխէին «խարարծները» ու զանոնք ջուխտ-ջուխտ կը տանէին կողքի-կողքի

Թուրք կամվար տղեկ մը մօտենալով՝ կը յայտնէ.

— Մէն, գիտե՞ս, դիմացի յարդ լեցնողներէն մէկը Հայ մըն է: Հետաքրքրութենէս ու անհամբերութենէս ետ գալ կը սկսիմ: Հա՞յ, ո՞ւր տեղացի՝ ո՞վ է արդեօք ...

Անոնք չմեկնած՝ առիթ մը կը ստեղծեմ ու իրենց մօտ կը փութամ:

Հազիւ մօտեցած՝ իրարու մէկ մէկ սուր նայուածք... Իրար ճանչցած ենք արդէն, հակառակ մեր տարազներու նորութեան ու հասակներու տարբերութեան ....:

Մեր ինքապապենց տղոցմէն մէկն էր, Արտաշը (Նորհատեան), 15 — 16 տարու պատանի մը: Այժմ աւելի լայնք ու հասակ ունէր: Ոսկորները հաստցած՝ հասակը աճած էր:

Բոպէապէս երեւակայութիւնս դէպի ետ՝ մեր գեղը կը սուրայ:

Արտաշը՝ մեր ինքապապենց էն մեծ տղան, ի՛նչպէս չճանչնայի: Ան ջորիի պէս էշ մը ունէր, ճիտը բոլորակ բազմաթիւ զանգակներով: Այդ պահուն ինչ յստակ ալ յիշեցի, ձմեռ եղանակին անոր դպրոց գալը իր պզտլիկ ու սպիտակ չնիկին հետ, որ դժուարութեամբ դպրոցին դռնէն ետ կը դառնար ....:

★

Իրիկուն կ'ըլլայ: Գեղ կը վերադառնամ ու կը փութամ լուրը՝ Արտաշին ողջութեանը լուրը մօրս հաղորդելու:

Մայրս կ'ուրախանայ ու կը հարցնէ.

— Իրենց տունէն ուրիշ ալ մէկը չկա՞յ եղեր քովը:

— Չէ: Մինակս եմ, ըսաւ: Տնեցիներէն լուր չունի թէ ի՞նչ եղած են: Բայց քովը ուրիշ մեր գեղացիներ ալ կան եղեր.— Թաթրենց՝ Հրանտը, Թուճճարենց՝ Մասիսը, Այվզենց՝ Արօն ու քանի մը հատ ալ կնիկներ, նորէն մեր գեղացի:

— Ո՞ր գեղն ըն եղէր, հեռո՞ւ ըն:

— Սէյամլու անունը տուաւ: Հոսկէ՝ 3—4 ժամ է եղեր:

★

Հունձքի, կալի ու կութի աշխատանքները վերջացած էին ամրան հետ ու աշնան կէսերն էր, ըստ իմ մանկական յիշողութեանս:

Մարդկութեան ամէնէն մեծ ոճրագործին չանսաստակ Թալէաթի «թէհլիրեան, համբոյր՝ բազկիդ ու ճակտիդ) հեռագիրները դադար չունէին յղուած նահանգապետներուն.— ... Անհետացուցէք անխտիր բոլոր անոնք, որ կրնան յիշողութիւն մը պահել իրենց ինքնութեան մասին ...:

Ու իր որսկան շուները — ոստիկաններ — նորէն որսորդութեան ելած էին գեղ ու քաղաք: Քանի՞երրորդ ժողվրտուքն էր առիկա, մնացորդներուս համար: Ուրիշ անգամ մըն ալ կը յիշեմ առկէ առաջ, երբ մենք լեռ ապաստանեցանք ու պահուեցանք ամբողջ օր մը, շարադէտ աւլտուքէն պրծելու համար:

Կը հաւաքէին, կը քշէին խումբ խումբ դէպի մահ:

Աղաս իմացած էր, որ դարձեալ ժողվրտուք կայ գիւղերուն մէջ: Ու վաղը մեր գտնուած գիւղն ալ պիտի գային:

Այն իրիկունը, իմ ներկայութեան խստիւ պատուիրեց կնկանը.

— Մէնը գործի չես ճամբեր վաղը: Տունէն

դուրս անգամ թող չեյլէ։ Եթէ ուէ մէկը դայ զայն պահանջելու, չըլլայ որ յանձնես։ Տունէն ներս մարդ չձգես, ես կէս օրէն ետք կը հասնիմ ։

Ու աստու կանուխ ձաղացք մեկնեցաւ։ Ան սեփական ձաղացք ունէր ու. ինքն էր՝ բանեցնողը։ Ստիպուած էր դէթ մինչեւ կէս օր հոն մնալ ու յաճախորդներուն գոհացում տալ, մասամբ ։

Աստու՝ եկող մը չեղաւ։ Կէսօրէն ետք խաթունս դուռը վրաս փակեց ու կղպէները առնելով դուրս ելաւ։ Ու ես ,տակաւին փակ տանը մէջ անդամ, ախոռը Արապին մսուրին տակը խուցկին մէջ կը թաղուիմ աղուոր մը, չունչ առնելու պատուհան մը ձգելով միայն ... ։

Ժա՞մ մը՝ երկո՞ւ՝ անցնելէ վերջ ահա ուժեղ քանի մը հարուածներ՝ դրանը։ Աղաս ու աստու անչառութիւնս անգամ կը կրճատեմ։ Երկրորդ հարուածներու չարքի մը հետ, խորունկէն ձայն մը կը հասնի ականջներուս ․

— Աղջի ... Ֆաթիմէ ...

Աղայիս ձայնն ըլլալու էր։ Ուրեմն, ջաղջէն վերադարձած էր խոստումին համաձայն։ Մսուրին տակէն դուրս՝ դէպի դուռը կը խոյանամ ձայն տալով ․

— Աղա՛, աղա՛, հոս եմ ....։

Ուշ մնացեր էի։ Ան յուսահատ ու հապճեպ մեկնած էր։

Ոստիկաններ եկած՝ դուրսը ժողովրդուքը ըսկսած էր։ Քանի՞ հոգի էինք արդէն այդ գիւղին մէջ,— Դերջանցի մասղաչ հարս մը, Կարինցի կին մը իր 7—8տարու աղջնակին հետ ու մայրս իր հինդ զաւակներէն փրկած երկուքովը— ես ու ինձմէն փոքր եղբայրս ։

Յաջորդ օրը աղաս պատմեց ․

— Դուրը այնքան զարնելէ ետք, երբ ձայն չեկաւ ներսէն, ըսի․— «Հէյվա՛խ, տղան տարեր են»։ Ու այնքան ,հայհոյեցի՝ Ֆաթիմէին ...։ Արադ բարձրացայ գիւղին վերերը։ Տեսայ, Սաթօյին (եղբօրս նոր անունը) մէջքը երկու հաց փաթթած՝ դրանը առջեւը կեցուցած էին։ Կուլար ...։ Երբ այդ վիճակին մէջ տեսայ՝ ներսս տակն ու վրայ եղաւ ...։ Թեւէն բռնածիս պէս ախոռ մը խոթեցի։ Պատուիրեցի, որ դուրս չելլէ։ Քեզ հարցուցի, չտեսայ, ըսաւ։ Մի վախնար, հոս պահուէ, ըսի ու դուրս ելայ։ Գտայ իր աղան ու շնորհքով մը օձեցի մօրուքը ... Մատ մը երեխան բանեցներ դիտէք՝ պահելէ կը վախնաք, ըսի։

Լուր տուին, թէ ոստիկաններ երեք կիներն ու աղջնակը առած վեր՝ դէպի եղբօրդ աղային տունը կուզան Սաթօն ալ առնելու։ Ճեղճերը տղաքնեբը չայկած ոստիկաններուն առջեւէն կը քալէին արցունքոտ աչքերով։— Սուլթան (մօրս նոր անունը), պոռացի անմիջապէս, ետ դարձէք, տուն գացէք ...։ Դարձայ ոստիկաններուն․— Վա՛զ անցէք այս ուրուականներէն, եղբայրներս։ Ու աղուոր քաշոց մը կարգացի ...։

Հաւանեցան, պայմանաւ որ զարափղ երթայի (ոստիկանատունը ուրիշ գիւղ մըն էր, Հայերը հոն կը հաւաքէին) եւ անձամբ խօսէի հրամանատարին, գիրենք պատասխանատուութենէ ազատելու համար։ Հաւանեցայ եւ գացի, հրամանատարին ըսի․— Եթէ բովանդակ Թուրքիոյ մէջ բնաւ Հայ ողջ պիտի չմնայ, հապա ինչո՞ւ Սարաճուխցի Պէկերուն քով եղածները կը մնան։ Ցորչափ անոնց քովինները կը մնան՝ մերիններն ալ կը մնան ...։ Եթէ, աւելցուցի, վերջ ի վերջոյ բոլորն ալ պիտի բնաջնջուին, այս վեց հոգին ալ մեր գիւղին բաժին թող մնայ ...։

Մարդը չատ «հըմ - մըմ» ըրաւ, բայց ի վերջոյ համաձայնեցաւ։ Ստորագրեցի ու դուրս ելայ։ Հաւաքուածներ հարիւրի մը չափ կային, — կին ու երեխայ, աղջիկ, ծերեր ու քանի մը հատ ալ չափահաս տղաք, որոնք բերուած էին Սէլամլուէն։

Սէլամլու ....։ Սիրտս ճըղճըղաց ....։ Աղաս կռահեց ներքինայեկոծութիւնս։ Պատմեցի, թէ՝ Սէլամլուէն բերուած չափահաս տղաքը մեր գիւղացի են եւ մէկն ալ ինքնապաշտուս տղան ....։

Ափսոսանքով խօսեցաւ, աղաս․

— Այլեւս ուշ է։ Անոնք տարուած են այժմ։ Եթէ ժամանակին գիտնայի՝ փորձ մըն ալ զանոնք ազատելու համար կ՚ընէի, թերեւս յաջողէի ։

Մեր գտնուած երեսուն տնուոր գիւղին մէջ մինակն էր այս մարդը որ մեզ մինչեւ վերջը պաշտպանեց։ Ցանդուղն ու լեզուանի մէկն էր, չորրորդ յիսուն տարեկան։ Անիկա, անգամմը նոյնիսկ ոստիկանի մը գլուխը կոտրեց ինծի համար ...

Ժամանակ անցնելէ ետք, օր մը մայրս անձամբ Սէլամլու գնաց։ Չկար Արտաշը։ Տարուած էին նաեւ Հրանտն ու Մասիսը։ Կիներն ու չորրորդ պզտիկ տղան հոն էին տակաւին, փրկուած՝ այս անգամուան աւրտուքէ ալ, ինչպէս մենք ։

Տարի մը բոլորելէ ետք տեղեկացանք, որ Մասիսը ճողոպրած էր բոբեններու ճանկէն, չեմ գիտեր ինչպէ՞ս, եւ այժմ կ՚ապրի Հալէպ ու վեց զաւակներու հայր է։

Արտաշն ու Հրանտը բղկտուեցան, յօշոտուեցան մարդակերպ գազաններուն կողմէ ու կորան անհետ, ինչպէս տասնեակ հազարաւոր ծաղիկ հասակով Արտաշէններ արմենական ։

Մենք հաւատքով ենք, որ օր մը, անոր արիւնազանդ դունչն ու թաթը պիտի անհետանան մեր հողերէն, հայածական Արտաշներու լուսաւոր հոգիներէն ։

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Շարա՞թ օր ինչպէս ամէն տարի բացուեցաւ «Անկախներու 60րդ Ցուցահանդէսը»։ Փալէ Տը Նիւ Եորքի մէջ։ Ինչպէս դիտել կուտան զանազան թերթեր տասը տարի է առաջին անգամնէոր Անկախներու Սալօնը այսքան փայլուն եւ յաջող է։ Ցուցադրողներուն մէջ են երկու հայ երիտասարդ նկարիչներ Մութաֆեան եւ Գարզու (Գ. Զուլումեան), Les Arts չաբաթաթերթը առաջին էջին վրայ դրած է Զարեհ Մութաֆեանի լաւագոյն յօրինուածներէն (composition) մին։ Այս առթիւ Գուստ յիշելով անցեալ տարուան նկարահանդէսը, կը գրէ թէ․— Մութաֆեան գիտէ գրաւել իր տեղը, մեթոտով եւ տաղանդով »։ Նոյն քննադատը կը խօսի նաեւ Գարզուի մասին, գնահատելով անոր թուիչքը ։

★ Ցայտնի դաշնակահարուհին, Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան, որ ունի նաեւ հեղինակութիւններ եւ որ մեծ յաջողութիւններ չահեցաւ Մ. Նահանգներուն մէջ Փարիզ հասաւ անցեալ չաբթու։ Կ՚իմանանք թէ օրիորդը, արդէն ծանօթ, Փարիզի գեղարուեստասէր հասարակութեան, այստեղ ալ նուագահանդէսներ պիտի սարքէ ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ (յապաղած)․— Զատկի կիրակի օր կանուխէն ժողովուրդը կը դիմէր մարզադաշտ ։ Ժամը 2.30ին բարձրախօսը կը ծանուցանէր Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի 4 մասնաճիւղերուն մուտքը մարզադաշտ, Վիէն, Լիոն–Տէսին, Ալֆորվիլ եւ Մարսէյլ։ Առաջին անգամն էր այս միջմասնաճիւղային մրցումը Մարսէյլի համար ։

Ա. մրցումը տեղի ունեցաւ Մարսէյլի եւ Փարիզի միջեւ, Մարսէյլ յաղթական ելաւ 1ի դէմ 5 նշանակէտով։ Երկու խումբերն ալ հաւասար ուժ կը ներկայացնէին, բայց Ալֆորվիլցիները յուսահատեցան վերջաւորութեան մօտ եւ ակամայ տեղի տուին։ Բ. մրցումը՝ Լիոն Տէսինի եւ Վիէնի միջեւ։ Ցաղթականը Լիոն Տէսին 0ի դէմ 4 նշանակէտով։ Լիոնցիք աւելի մեծ թէքնիքով օժտուած էին։ Ուրեմն Լիոն Տէսինի եւ Մարսէյլի միջեւ տեղի պիտի ունենար երկուշաբթի, բաժակի տիտղոսին, վերջին խաղարկութիւնը, որպէս երկու յաղթականներ ։

Կիրակի գիշեր ըՄարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը սարքած էր ճաշ մը restaurant Colbertի մէջ, հարիւր մարզիկներու եւ համակիրներու ներկայութեամբ։

Երկուշաբթի օր երբ սկսաւ նախնական դասաւորման մրցումը, Փարիզի եւ Վիէնի միջեւ, մարզադաշտը լեցուած էր արդէն, պատուոյ սեղանին վրայ կը փայլէին բաժակները եւ շքանշանները ։ Ժողովուրդը մեծ ակնածանքով դիմաւորեց օրուան հիւրը Շահէ վարդապետ Աճէմեան Պրիւքսէլէն, որ իր տեղը գրաւեց պատուոյ սեղանին առջեւ։ Փարիզ՝ գեղեցիկ խաղարկութեամբ մը յաղթեց Վիէնի 1ի դէմ 2 նշանակէտով։ Վերջապէս ժամը 6ին սկսաւ բոլորէն սպասուած Մարսէյլ – Լիոն Տէսինի ախոյեանութեան տիտղոսի մեծ մրցումը։ Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ը կանոնագիրը կէտ առ կէտ գործադրելու համար, զանց առաւ իր նոր արձանագրուած զօրաւոր մարզիկները եւ ներկայացուց իր այն խումբը որ 1948—1949 տարեշրջանի ախոյեանութեան պաշտօնական արտօնութիւնները ունէին։ Ժողովուրդին խանդավառութիւնը եւ մարզիկներուն յաղթելու եռանդը անկարագրելի էր։ Խաղը այնքան տաքցած էր որ ոստիկանները հազիւ կրնային զսպել բազմութիւնը ։ Լիոն - Տէսինցիք չատ գեղեցիկ խաղարկութիւն մը ունեցան, Մարսէյլցիք ուզեցին ետ չմնալ, եւ խաղը թերեւս վերջանար հաւասար, եթէ ֆրանսացի դատաւորին մէկ արդար որոշումը չեղեալ չնկատէր Մարսէյլցիներուն վերջին կէտը։ Ուրեմն Լիոն – Տէսին յաղթական հռչակուեցաւ 3—2ով եւ ստացաւ բաժակը, նուիրուած նախադահ Պ. Վ. Պապիկեանէ ի յիշատակ իր մօր։ Նոյնպէս 1948—1949 շրջանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերուն ախոյեան տիտղոսը տրուեցաւ իրեն։

Մարսէյլ շահելով Provence Foot ballի տնօրէն Mr. Bonnetի բաժակը կը դասաւորուէր երկրորդ ։ Փարիզ (Ալֆորվիլ) կը ստանար Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ յիշատակ breloque մը եւ կը դասաւորուէր երրորդ։

Իսկ Վիէն նոյնպէս կը ստանար Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ յիշատակ breloque մը եւ կը դասաւորուէր չորրորդ ։

Երկուշաբթի իրիկուն տեղի ունեցաւ Պօմոնի եկեղեցւոյ յարակից սրահին մէջ երեկոյթ պարահանդէս մը ։— Վ. Շամլեան

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՑՈՒՇԵ՞Ը

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

7.— Նահիյէները պիտի կառավարուին ընտրովի խորհուրդի մը կողմէ, բաղկացած մէկ Միւտիրէ եւ 4—8 անդամներէ։ Միւտիրն ալ իրենք պիտի ընտրեն։ Պաշտօնեաներն ու դատաւորները կէս առ կէս իսլամ եւ քրիստոնեայ պիտի ըլլան ։

8.— Ոստիկան - զօրքն ու ոստիկանական ուժերը նոյնպէս կէս առ կէս իսլամներէ եւ քրիստոնեաներէ պիտի բաղկանան, եւրոպացի հրամանատարներու ձեռքին տակ։

9.— Բանակի զինուորները խաղաղութեան ժամանակ իրենց տեղերուն մէջ մարզանք պիտի կատարեն ։

Ցիչեալ ծրագրին մէջ կը յիշուի նաեւ, որ պետութիւնները պիտի ապահովեն եւ պիտի հսկեն որ նոյն բարենորոգումները գործադրուին նաեւ վեց նահանգներէն դուրս հայաբնակ ուրիշ վայրերու, մանաւանդ Կիլիկիոյ մէջ եւս ։

Այս ծրագիրը, մանրամասնութեանց վերաբերեալ կարգ մը աննշան փոփոխութիւններով ընդունուեցաւ անգլիական եւ ֆրանսական դեսպաններուն կողմէ (Պոլսոյ դեսպան Տը Կիրի 4-17 Յունիս 1913 թուակիր հեռագիրը Սազոնովին։ Նարնջագոյն տետրակ, թիւ 28)։

Պերլինի կառավարութիւնը 26 Յունիս 1913ին պետութեանց ներկայացուց հետեւեալ յուշագիրը, մատնանշելով ռուսական ծրագրին վտանգաւոր հանգամանք ունենալը․—

« Ռուսիոյ պատրաստած նախագիծին համաձայն, վեց նահանգները պիտի միացուին եւ անոնց վարչութիւնը պիտի յանձնուի Սուլթանին կողմէ նշանակուելիք քրիստոնեայ մարզպանի մը(ումումի վալի)։ Վարչականեւ զինուորական տեսակէտէն կառավարութեան կեդրոնին հետ կապը բոլորովին պիտի կտրուի։ Պաշտօնեաներն ու դատաւորները մարզպանին կողմէ պիտի նշանակուին եւ հրաժարեցուին, զինուորները խաղաղութեան ժամանակ Հայաստանի մէջ պիտի ծառայեն։ Ցիչեալ նախագիծը Անատոլուի կէսը Հայաստան կը դարձնէ եւ Սուլթանին գերիշխանութիւնը խիստ չատ կը տկարացնէ ։

Այս ձեւով գործնապէս օսմանեան կայսրութեան բաժանումը սկսած պիտի ըլլայ, բան մը՝ զոր բացարձակապէս վճռած է արգիլել գերման կառավարութիւնը »։

Գերման կառավարութիւնը այս վտանգները բացատրելով մէկտեղ, բաղձանք կը յայտնէր, որ օսմանեան կառավարութեան տեսակէտներն ալ նկատողութեան առնուին ։

13-30 Յունիսին նախագիծը ներկայացուեցաւ վեց պետութեանց դեսպաններէն բաղկացած խորհրդաժողովին։ Դեսպաններն ալ որոշեցին զայն քննել աւագ թարգմաններէ բաղկացեալ յանձնաժողովի մը մէջ։ Թարգմանները 20 Յունիս (3 Յուլիս) 1913ին Ենիգիւղ՝ աւստրիական դեսպանատան մէջ հաւաքուեցան։ Այս միջոցին Բ. Դուռը դեսպանատուններուն հաղորդեց որշմնագիր մը, իբրեւ յաւելուած եւ բարեփոխում նահանգներու օրէնքին, որուն համաձայն ամբողջ օսմանեան կայսրութիւնը կը բաժնուէր վեց մասի եւ ամէն մէկուն համար կը նշանակուէր ընդհանուր քննիչ մը ։

Առաջին խորհրդակցութեան Գերմանիոյ եւ իր զինակիցներու պատուիրակները առաջարկած են ռուսական նախագիծէն առաջ քննել Օսմանեան կայսրութեան հրատարակած նահանգներու ընդհանուր վարչութեան օրէնքն ու ընդհանուր քննիչութեան որոշմնագիրը։ Սակայն Երրեակ Համաձայնութեան պետութիւնները, այսինքն ռուս, անգլիացի եւ ֆրանսացի պատուիրակները բացարձակապէս մերժած ըլլալով այս առաջարկը, սկսած են քննել ռուսական նախագիծը ։

Ենիգիւղի մէջ Յուլիս 3ին սկսած խորհրդակցութիւնները տեւեցին մինչեւ յուլիս 24։ Իտալական պատուիրակը խորհրդակցութեանց չմասնակցեցաւ, սակայն որոշումներու ժամանակ միացաւ գերման եւ աւստրիացի պատուիրակներուն ։ Երրեակ Զինակցութեան պատուիրակները պետութեանց հակակչիռը ընդունելով հանդերձ, պնդեցին, որ բարենորոգումներ կատարուին այդ օրերուն հրատարակուած նահանգային օրէնքին եւ ընդհ. քննչութեան որոշմնագրին, սահմաններուն մէջ եւ այս վերջիններուն մէջ անհրաժեշտ նկատուած բարեփոխումները մտցուին։

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Ճանկայն ալ ինկաւ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Ձինաստանի կարմիր բանակը գրաւեց նաեւ Շանկայը, առանց դիմադրութեան հանդիպելու։ Ցաղթականները արդէն պաշարած էին 300.000 ազգայնական զինուորներ, Շանկայի ճամբուն վրայ։ Այն կարմիր բանակը որ յառաջ կը խաղար, կը բաղկանայ 600 հազար զինուորներէ։

★ Թերթերը կը գրեն թէ երկու ռուս խորհրդային սուրհանդակներ Թոքիայէն թռան դէպի Շանկայ, լեցուն պայուսակով մը որ կը կշռէր 150 քիլօ։

★ Ամերիկացիները բացառիկ միջոցներ ձեռք առին, պաշտպանելու համար իրենց հպատակները, որոնց թիւը 3000ի կը հասնի Շանկայի մէջ։

Վարձակալներու ուշադրութեան

Այս շաբաթ օր, 30 ապրիլ, կը լրանայ այն պայմանաժամը որ տրուած էր վարձակալներուն՝ առարկելու համար նոր վարձքերուն հաշուակցութեան դէմ։ Քանի մը գիտելիքներ՝ այս առթիւ.—

Ապրիլ 30էն վերջ բողոքելու իրաւունք չունին այն վարձակալները որոնք տանտիրոջ նոր հաշիւը ստացած են Փետրուար 28էն առաջ։ Իսկ անոնք որ ստացած են Փետրուար 28էն վերջ, երկու ամիս պայմանաժամ ունին — սկսելով հաշուեցոյցին առաքման թուականէն — իրենց բողոքը յայտնելու համար։

Այն տանտէրները որոնք իրենց հաշիւները ղրկած են մարտ 17էն առաջ, հաւանաբար նկատի առած չեն 1948 Սեպտ. 1ի օրէնքին մէջ կատարուած բարեփոխումները՝ քառակուսի մեթրի գիներուն վրայ եղած զեղչերու մասին (հրամանագիր 1949 Մարտ 17ի)։ Հետեւաբար, վարձակալներուն կ'իյնայ ուշադրութիւն ընել եւ սրբագրել— ի նպաստ իրենց — տանտիրոջ կողմէ նշանակուած գինը։ Այդ զեղչերուն մանրամասնութիւնները ճշդուած են նոյն հրամանագրով։

Շատ մը վարձակալներ արդէն վճարած են 1949 յունուարի կամ ապրիլի եռամսեան, յաճախ երկուքն ալ։ Այս վճարումներն ալ առ հաշիւ արձանագրուած են եւ վճարողները իրաւունք ունին առարկութիններ ընելու համաձայն նոր օրէնքներուն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մասին գոյացած համաձայնութեան շնորհիւ, կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ գերմանական նոր հանրապետութիւնը հռչակել յառաջիկայ յուլիսին։ Նոր պետութիւնը պիտի ունենայ 45 միլիոն բնակիչ։ Սահմանադրութեան մասին ծագած բոլոր դժուարութիւնները հարթուեցան։ Խորհրդակցութեանց հրաւիրուած էին գերմանական բոլոր հոսանքները, բացի համայնավարներէն։

ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐՈՒ խորհրդաժողովը մօտերս պիտի գումարուի, քննելու համար Գերմանիոյ հաշտութեան խնդիրը։ Գոնէ այս հաւատքն ունին Փարիզի քաղաքական շրջանակներումէջ, ուր կը կարծեն թէ Ռուսերը ուշ-կանուխ պիտի վերցնեն Պերլինի պաշարումը, շնորհիւ Նիւ Եորքի մէջ կատարուած բանակցութեանց։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովին ապրիլ 25ի նիստին մէջ, 6ի դէմ 39 ձայնով որոշուեցաւ առաջարկել Խ. Միութեան որ արտօնէ օտարներու հետ ամուսնացած ռուս կիներու մեկնումը երկրէն։ Դէմ քուէարկեցին Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները։ Այս առթիւ հաստատուեցաւ թէ միայն Ամերիկացիներու հետ ամուսնացած եւ վար դրուած կիներու թիւր 350ի կը հասնի։ Խորհրդային պատուիրակը առարկեց թէ այս կիները «խոհանոցի ստրուկներ» պիտի դառնան, եթէ արտօնուին դուրս ելլելու։ Տիկին Ռուզվէլթ պատասխանեց.— «Խոհանոցի գործը այրե՞րը կը կատարեն Խ. Միութեան մէջ»։

ՍԱԿԱՐԱՆ.— Երկուշաբթի օր տոլարը 335ի իջաւ սեւ շուկային մէջ, անգլիականը՝ 1040ի (ուրբաթ օր 1070 էր), մինչդեռ օրինական գինն է 1062։ Նափոլէոն ալ զգալի անկում կրած է։ Ահաւասիկ վերջին գինները.— Նափոլէոն 4000, զուիցերական ոսկի 3590, սթերլին 4380, տոլար (20) 17.400, ձոյլ ոսկի 542.000 ֆրանք։ Կը նշանակէ թէ ֆրանքը հետզհետէ կը զօրանայ։

ՊԵԼՃԻՔԱՅ արտաքին գործոց նախարար Սպաակ խօսելով Ուաշինկթընի մէջ վարչապետին եւ ուրիշ ընկերվարականներու հետ, կարգադրելու համար արքայական խնդիրը։ Թագաւորը կ'ուզէ վերադառնալ, մինչ ընկերվարականները պէտք է հրաժարի։

ՍՊԱՆԻԱՆ ալ Ատլանտեանի դաշինքին մէջ առնելու համար, պայքար մը բացած են Լոնտոնի թերթերը, առաջնորդութեամբ «Թայմզ»ի եւ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի։ Այս առթիւ կը շեշտեն ոչ միայն Սպանիոյ հակաբոլշեւիկ ուղղութիւնը, այլ եւ անոր բանակին ուժը։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ԻՍԻ.— Այս Շաբաթ, Խրիմեան սրահը։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի, Ֆ. Հ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ եւ Հայ արենուշներու։

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կ'արտասանեն ընկերներ Ե. ՍԵՐՈԲԵԱՆ եւ Ա. ԳԱՐԱՑԵԱՆ։ Կ'երգեն Օրիորդներ ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆ։

★

ԼԻՈՆ ՄԷՋ.—Նախաձեռնութեամբ Շրջանի եւ Լիոնի Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութեան, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերու։ Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Sainte Cécile սրահին մէջ, 257bis, rue Boileau:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Վարդգէս» խումբի կողմէ, մասնակցութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի եւ ազգային միութեանց։

Կը նախագահէ ընկեր ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ԽՐԱՅԵԱՆ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, դպրոցի սրահին մէջ, 6 rue de la Brosse:

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբին՝ Այս կիրակի։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ԱՊՐԻԼ 30ԻՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

80, ՔԱՆԸՊԻԷՌԻ ՎՐԱՅ PALET D'ORԻ ՄԷՋ

Պատուոյ նախագահութեամբ Գ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ճոխ պիւֆէ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Ռոստոմ խումբին հանդէսը՝ Յունիս 19ի կիրակին։

★ Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի Օրը կը տօնէ Մայիս 15ին, Խրիմեան ակումբին մէջ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Գոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Արամ Թէրզիպաշեաններէ հազար ֆրանք իրենց աղջկան դառնաղէտ մահուան չորրորդ տարեդարձին առթիւ։

Ստացած ենք նոյնպէս հինգ հարիւր ֆրանք Գ. Կարապետ Սէմիզեանէ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին։ Հայերէնի դասընթացք 8էն 9։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Արամ» խումբի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբը։ Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, Համօ Օհանջանեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԵՐԵՔ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ։

Առաջինը նուիրուած ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Այս հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, Քօլեժի սրահին մէջ (Bd. Dugommier) :

Կը նախագահէ Տօքթ. Յ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԵԱՆ

Կը խօսին՝ Գ. Գ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ, Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EE NEUROPE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 ոսկի.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 28 Avril 1949 Հինգշաբթի 28 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5832 Նոր շրջան թիւ 1243

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼՊՐԾՈՒՆ ՃԱՄԲՈՒ ՎՐԱՅ

Տեսակ մը հով կը փչէ մեր «դերապատիւ»ներուն կամ «բարձրաշնորհ»ներու գլխուն վերեւ, այն օրէն իվեր որ Էջմիածինը լիազօր պատուիրակներու կամ Նշանակովի առաջնորդներու դրութիւն մը հաստատեց: Կղերապետական կարգուսարք մը, որ բոլորովին կը հակասէ Հայ. Եկեղեցւոյ ժողովրդապետական սկզբունքներուն:

Չքրքրենք այս խորախորհո՜ւրդ քաղաքականութեան ծալքերը, որոնք շատ հեռուները պիտի տանէին մեզ:

Իբրեւ հետեւանք այս նորութեան, այն եպիսկոպոսները եւ արքեպիսկոպոսները որ պաշտօն ունին ժողովուրդը հովուելու, դարձան տեսակ մը իշխանաւորներ:

Փոխանակ իրենք զիրենք համարելու հարազատ ներկայացուցիչները, ծառաները Հայկական Արտասահմանի ցիրուցան բազմութեանց, անոնք ընդհանրապէս նախընտրեցին գործել իբրեւ գործակատարները կամ արտակարգ դեսպանները Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, որ իր կարգին կամակատարն է համայնակուլ, ամենազօր ուժի մը:

Եթէ մեր բարձրաստիճան կղերը միշտ աչքի առջեւ ունենար միայն այս պարագան, ո՜րքան թիւրիմացութիւններ պիտի հարթուէին:

Մենք չենք որ պիտի ուրանանք նուիրական, պատմական կապը՝ Էջմիածնի եւ արտասահմանի միջեւ:

Բայց, այդ կապը կրօնականէն անդին չի կրնար անցնիլ:

Մանաւանդ ներկայ պարագաներուն մէջ, ուր մօտ մէկ միլիոն ժողովուրդ ցրուած է ի սփիւռս աշխարհի:

Յետին եկուորն ալ գիտէ որ իւրաքանչիւր երկրի կարգուսարքը, ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը արթնութիւն եւ լրջութիւն կը պարտադրեն օտարին: Նոյն իսկ եթէ քաղաքացի դարձած ըլլայ: Ու ամէնէն առաջ անոնց որ պատասխանատու դիրքեր ունին, աշխարհական ըլլան թէ վեղարաւոր:

Մեր «դերապատիւ»ները շատ շուտ մոռցան այս տարրական գիտելիքները, Եւրոպայէն մինչեւ Եգիպտոս եւ Իրան: Մինչեւ Ատլանտեանի եւ Խաղաղականի ափերը, ուր խեղճուկրակ տէրտէրներ անգամ լեզու ելան, թուղթ մրոտելու եւ գայլի աւետարան կարդալու համար…

Այսպէս ալ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան:

Անցեալ տարի, երբ Էջմիածին կը հրաւիրուէր, թերթերը գրեցին թէ խորհուրդ հարցուցած է Բարեգործականի գործադիր ժողովին,— Երթա՞լ թէ չերթալ:

Դարձեալ նոյն աղբիւրին համաձայն, երբ եկեղեցւոյ վարչութիւնը բացատրութիւն պահանջած է, հասկնալու համար թէ ինչու կը դժկամակի երթալ, կաթող. պատուիրակը պատասխաներ է,— 75% հիւանդութեան, 25 % ալ քաղաքական պատճառներով: (Այս յայտարարութիւնը վարչութեան ատենապետին կողմէ եւս հաստատուեցաւ, յունուար 9ին, եկեղեցւոյ ընդհ. ժողովին մէջ):

Արտաւազդ արք. այս անգամ խորհուրդ հարցուցա՞ծ էր եկեղեցւոյ վարչութեան, Բարեգործականի կամ ուրիշ երեւելիներու, երբ կը մասնակցէր Խաղաղութեան Համագումարին: Երբ իր լուսանկարները կը փայլէին Փարիզի երկու համայնավար օրաթերթերուն մէջ: Երբ ծանօթ հայատառ ալ իբրեւ ներկայացուցիչ կ'արձանագրէր իր անունը:

Բարեբախտաբար ուրիշ թերթեր չանդրադարձան — գոնէ մենք չտեսանք: Այլապէս նորէն Միւթէյի պատմութիւն մը պիտի լսէինք: Ու այս անգամ դժուար պիտի ըլլար պարտկել ակներեւ, պատկերազարդ սայթաքումը:

Դեռ. երկա՞ր պիտի տեւեն այս խարխափումները՝ լպրծուն ճամբաներու վրայ:

Հարցումը կ'ուղղենք բոլոր «դերապատիւ»ներուն եւ «լիազօր»ներուն, որպէսզի քիչ մը ծանր նստին իրենց տեղը: Մանաւանդ այն երկիրներուն մէջ որոնք յայտնապէս չեն հանդուրժեր օտարոտի մարզանքներու:

Էջմիածինը ինք շնորհակալ պիտի ըլլար, եթէ քիչ մը եզովպոսեան լեզու սերտէին:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԵՑՑԷ՛ ԼԻՈՆԸ

— Լիոնի մէջ ծառ չի բուսնիր:

Այս խօսքը արտասանած է մեր խմբագիրը, տարիներ առաջ, ակնարկելով կարգ մը բացասական երեւոյթներու:

Ահաւասիկ ծառ մը դալարագեղ եւ սաղարթախիտ, որ կրնայ շուք ձգել ինքնահաւան Փարիզին վրայ:

— Ապրիլեան Սգատօնը՝ «համերաշխ գործակցութեամբ եւ համազգային միացեալ ոգիով»:

Յայտարարութենէն կ'իմանանք որ Սգատօնին կազմակերպութիւնն ստանձնած է Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը՝ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց, եւ մասնակցութեամբ…

Կարդացէք ցանկը՝ չորրորդ էջ:

Կը մասնակցին ոչ միայն քաղաքական կուսակցութիւնները, Բարեգործականը, Կ. Խաչը, Նոր Սերունդը եւ միւս Երիտ. Միութիւնները, այլեւ բոլոր Հայրենակցականները:

Կարդացէք եւ բաղդատեցէք Փարիզի մէջ սարքուած ողբերգութեան հետ:

Այստեղ «Համազգային» կոչեցին տնավարի տօնակատարութիւն մը ուր ոչ քաղաքական կուսակցութիւնները հրաւիրուած էին, ոչ յարանուանութիւնները (պատ. Խայիկեան յայտարարած է թէ անհատապէս կը մասնակցի), ոչ մամուլը, ոչ Կապոյտ Խաչը, ոչ ալ ուրիշ Միութիւններ:

Քանի մը անուններ ալ չահագործեր էին, ինչպէս կարդացիք երէկ:

Եւ այս «կողմնակցական» տօնակատարութեան իր հովանաւորութիւնն ընծայած, անձամբ նախագահած էր կաթող. պատուիրակը, անգամ մըեւս խորացնելով պառակտումը:

Երբեմնի Գաւառ յաճախ ողջմտութեան դասեր կուտար Պոլսոյ:

Ահա նորէն ձայն մը «Գաւառ»էն, այս անգամ Եւրոպայի ափերուն վրայ:

Հաւատա՞նք թէ պիտի լսեն, ուրիշ առիթով մը, անոնք որ կը պարծենան իրենց յառաջդիմակա՞ն «դիրքաւորում»ով:

ՎԱՀԷ

ՈՒ. ՍԱՐՈՅԵԱՆ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱԾ Է

Քանի մը օրէ ի վեր Փարիզ կը գտնուի, անգլիագիր երիտասարդ գրագէտը, Ու. Սարոյեան, որ եկած է իր քանի մը թատերախաղերուն ներկայացման առթիւ:

Ինչպէս յայտարարած է Combatի խմբագրին, առաջին անգամ է որ ֆրանսերէն պիտի ներկայացուին իր գործերը: Առաջին թատերախաղն է՝ «Don't leave us mad»,— «Սրդողած մի՛ երթար»:

Աւելի երկար կը խօսինք յաջորդով:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ԱՌԱՋՆ. ՓՈԽԱՆՈՐԴԸ ՎՏԱՐՈՒԱԾ ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ

«Յուսաբեր»ի մէջ կը կարդանք (13 Ապրիլ).—

Եգիպտական իշխանութեանց որոշումով երկրէն վտարուեցաւ Աղեքսանդրիոյ առաջնորդական փոխանորդը՝ Պսակ վրդ. Թումայեան:

Վտարման հրահանգը արձակուած էր, ինչպէս հաղորդած էինք, ասկէ երեք շաբաթ առաջ:

Այս երեք շաբաթներու ընթացքին Պսակ վրդ. Թումայեան կը մնար կառավարական արգելանքի տակ:

Երկու օր առաջ, Ապրիլ 11ի առաւօտուն, վտարումին կապուած բոլոր ձեւակերպութիւնները լրացած ըլլալով, Աղեքսանդրիոյ առաջնորդ. փոխանորդը օդանաւով ղրկուեցաւ Ամման՝ հոնկէ Երուսաղէմ փոխադրուելու համար:

Անարժան վարդապետին աղետալի ներկայութիւնը այսքան սուղի նստաւ մեր ժողովուրդի վարկին եւ համբաւին:

Այսօր կազմալոյծ վիճակ ունի ազգային կեանքը Աղեքսանդրիոյ մէջ, եւ արատաւորուած է հայ համայնքին անունը Եգիպտոսի մէջ:

Բուն պատասխանատուները այս ցաւալի կացութեան, որոնք կը հովանաւորէին անարժան կրօնաւորը իր անխոհեմ եւ ազգավնաս քայլերուն մէջ, պէտք է ճշդուին եւ հաշիւ տան այս ժողովուրդին:

Պերլինի պաշարումը պիտի վերնայ

ԳԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՆՑԵԱԼ ՓԵՏՐՈՒԱՐԷՆ Ի ՎԵՐ

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը, «Թաս», Ապրիլ 26ին պաշտօնապէս հաստատեց այն զրոյցները որ կը շրջէին անցեալ շաբթու, Պերլինի մասին կատարուած բանակցութեանց առթիւ: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնն ալ իր կարգին լրացուցիչ տեղեկութիւններ հաղորդեց, եւ այժմ անհամբեր կը սպասուի արդիւնքին:

Ամէն պարագայի մէջ, բարենշան իրողութիւն մը որ կրնայ եթէ ոչ վերջ տալ պաղ պատերազմին, գոնէ մեղմացնել մթնոլորտը:

Ահաւասիկ Մոսկուայի գործակալութեան զեկոյցին հիմնական մասերը.—

Փետրուար 15ին, Պ. Ճէսըփ, Միացեալ Ազգերու ամերիկեան ներկայացուցիչը, կը հարցնէ Ապահովութեան Խորհուրդի սովետական պատուիրակ Պ. Մալիքին՝ թէ ինչ պատճառով սպարապետ Սթալին ամերիկացի լրագրող Քինկսպրի Սմիթի հարցումներուն պատասխանած ատեն, Պերլինի պաշարման վերաբերեալ հատուածին մէջ, խօսք չէ եղած պերլինեան դրամի միացման մասին:

Պ. Մալիք կը պատասխանէ թէ այդ զանցառութիւնը պատահական չէր եւ թէ Պերլինի դրամին խնդիրը կրնար կարգադրուիլ արտ. նախարարներու մէկ ժողովին մէջ ուր պիտի քննուէին գերմանական հարցերը:

Այն ատեն Պ. Ճէսըփ կը հրաւիրէ Պ. Մալիքը իր կարծիքը յայտնել փոխադրութեանց վրայ հաստատուած սեղմումներու հնարաւորութեանց մասին, արտաքին նախարարներու յառաջիկայ ժողովին գումարումէն առաջ:

Մարտ 21ին, Պ. Մալիք կը պատասխանէ թէ Պերլինի առեւտուրին եւ փոխադրութեանց վրայ փոխադարձաբար հաստատուած սեղմումները կրնան վերցուիլ արտաքին նախարարներու խորհուրդին գումարումէն առաջ, պայմանաւ որ նախապէս համաձայնութիւն գոյանայ ժողովին գումարման թուականի մասին: Դրամի միացման խնդիրը կրնայ քննուիլ այդ ժողովի ընթացքին, ինչպէս Գերմանիոյ վերաբերեալ բոլոր հարցերը: Պ. Մալիքի եւ Պ. Ճէսըփի վերջին տեսակցութիւնը տեղի ունեցած է ապրիլ 10ին:

ԵՐԵՔ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ

Այս զեկոյցին հրատարակութենէն անմիջապէս վերջը, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը 1200 բառերէ բաղկացեալ յայտարարութիւն մը հրատարակեց, պարզելով իր դիրքը:

Թերթերը կը գրեն թէ Մ. Նահանգներ, Անգլիա եւ Ֆրանսա քննելով խորհրդային պայմանները, ընդունելի գտած են զանոնք: Միակ վերապահումը այն է թէ Ռուսերը միտք ունի՞ն ուրիշ պայմաններ առաջարկելու:

Ամերիկեան յայտարարութիւնը հրատարակուեցաւ արտակարգ խորհրդակցութենէ մը վերջ, որուն գլխաւոր նիւթը կը կազմէր Պ. Ճէսըփի տեղեկագիրը՝ Պ. Մալիքի հետ ունեցած տեսակցութեանց մասին:

Նախագահին հետ տեսակցելէ վերջ, Պ. Ճէսըփ յայտարարեց թէ «կացութիւնը յուսալից կ'երեւայ»: Իսկ արտաքին նախարարութեան յայտարարութիւնը կ'ըսէ.— Եթէ Խ. Միութեան դիրքը այն է ինչ որ կը պարզուի այս առտու հրատարակուած զեկոյցով, ճամբան բաց կ'երեւայ պաշարումը վերցնելու եւ Չորս արտաքին նախարարներու խորհուրդը նիստի հրաւիրելու համար»: Յայտարարութիւնը կ'աւելցնէ թէ «կարելի չէ վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ, մինչեւ որ կարծիքի նոր փոխանակութիւններ տեղի ունենան Պ. Պ. Ճըսըփի եւ Մալիքի միջեւ»:

Ամերիկեան յայտարարութենէն կ'երեւայ որ գաղտնի խօսակցութիւններ տեղի կ'ունենային անցեալ յունուար 1էն ի վեր, երբ հրատարակուեցաւ Սթալինի պատասխանները՝ ամերիկեան գործակալութեան մը թղթակցին հարցումներուն: Պ. Պ. Ճէսըփ եւ Մալիք տեսակցած են Փետր. 15ին, Մարտ 15ին, 21ին եւ ապրիլ 5ին, երբ ամերիկեան պատուիրակը յայտնած է արեւմտեան պետութեանց տեսակէտը: Այս վերջինները համաձայն եղած են հետեւեալ երկու կէտերուն,— 1. Պերլինի պաշարումը վերցնել միաժամանակ եւ փոխադարձաբար.— 2. Նշանակել թուական մը՝ Չորսերու Խորհուրդին գումարման համար:

Ապրիլ 10ին Պ. Մալիք յայտնած է Խ. Միութեան դիրքը:

★ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Չորսերու Խորհուրդը պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, չորս կամ վեց շաբաթէն: Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Ռուսերը գործնական աշխատանքներու ձեռնարկած են արդէն, Պերլինի պաշարումը վերցնելու համար: Փոխադարձ պաշարումը կրնայ վերնալ 60 կամ 30 օրէն:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԱՒԵՐԱԳԻՐ ՄԸ ԻԶՄԻՐԻ ՏԵՂԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(ԱՄՓՈՓՈՒԱԾ՝ Dr. J. LEPSIUSի DEUTSCHLAND UND ARMENIEN ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ՀԱՏՈՐԷՆ, էջ302)

Կ. ՊՈԼԻՍ, 17 Նոյեմբ. 1916

Ծանուցագիր ուղղեալ գերման դեսպանատան

Նոյեմբ. 4էն 11՝ քննական այցելութեան գացած էի 56րդ եւ 16րդ զօրաբաժիններըը որ կը գտնուէին Իզմիր։

Հինգշաբթի, 9 Նոյեմբեր, իրիկուան դէմ, երբ կը վերադառնայինք Ցոքիայի աւստրիական հրետանիներու վայրէն, հիւպատոսընդհ. Ֆօն Շփի հաղորդեց ինծ թէ, ամսոյն 8ի գիշերը Իզմիրի մէջ տեղի ունեցած էր բազմաթիւ Հայերու ձերբակալութիւնը, եւ անոնք երկաթուղիով երկրին ներսերը ղրկուած էին։

Տարբեր աղբիւրներէ ալ նոյնանման տեղեկութիւններ առացայ։ Ինծ հաւաստեցին թէ՝ ոստիկանութեան կողմէ — մասամբ բռնութեամբ, ծեր կիներ եւ հիւանդ տղաներ՝ գիշերով իրենց անկողնէն հանուած — հարիւրաւոր Հայեր ձերբակալուած եւ ուղղակի կայարան տարուած էին։ Երկու լեցուն կառաշար Հայեր այսպէս աքսորուած էին, եւ այս դէպքին հետեւանքով մեծ խրաբանցում կը տիրէր քաղաքին մէջ։

Նոյեմբեր 10ի առտուն 5րդ բանակի սպայակոյտի պետերէն գնդապետ Քեազիմ պէյը ղրկեցի վալիին, որպէսզի անոր հաղորդէ թէ՝ պիտի չհանդուրժէի չարունակութեանը՝ այսպիսի զանգուածային ձերբակալութեանց եւ առաքումներու, հակառակ պարագային ստիպուած էի զինուորութեամբ արգելք ըլլալ այդ արարքին։ Վալիին նոյն օրուան մինչեւ ցերեկ ժամանակամիջոց տուի պատասխանելու։

Իզմիրը գերման զինուորական հրամանատար գնդապետ Թրոմէտին — որ արդէն տեղեակ էր անցուդարձին — տեղեկացուցի հազարապետ Փթիկի միջոցաւ՝ վերոգրեալ որոշումս, եւ հրահանգեցի ըստ այնմ նախապատրաստութիւններ ձեռք առնել։

Ժամը 1ուկէսին գնդապետ Քեազիմ պէյ վերադարձաւ վալիին մօտէն որ կը գտնուէր Պուրնապատ, եւ հաղորդեց ինծ թէ՝ ձերբակալութիւններն ու առաքումները յետաձգուած էին։

Ցերեկէն վերջ մօտս եկաւ Վալիին դիւանապետ Քարա Գիպէռ պէյ եւ երկար խօսակցութիւն մը ունեցայ իրեն հետ։

Նոյն իրիկունը Ուրլայէն երեք Յոյներ եկան եւ միջնորդութիւնս խնդրեցին ազատ արձակել տալու համար տասնի չափականաւոր վաճառականներ որոնք ձերբակալուած էին իրենց քաղաքին մէջ եւ Իզմիր բերուած։ Նոյեմբեր 11ին Ուրլա կը գտնուէի եւ իրողութիւնը ճշդեցի։

Նոյն օրուան երեկոյեան վալին անձամբ զիս փնտռեց եւ երկար տեսակցութեան մը միջոցին պարզեց Հայոց ձերբակալութեան եւ աքսորման պատճառները։ Գիտէի արդէն այդ պատճառաբանութիւնները որոնք ամբողջովին անհիմն էին եւ ուժգին կերպով արտայայտեցի թէ՝ մեծ մասով յունաբնակ Իզմիր քաղաքին զինուորական կեդրոնավայրը պէտք է բացարձակ հանդարտութեան մէջ գտնուէր։

Մատնանշեցի վալիին թէ՝ երբ շրջանին զինուորական վերին հրամանատարը չէր հանդուրժեր ոեւէ սայթաքումի եւ շեղումի, եւ ի հարկին հանդարտութեան հարցերու մասին պարտաւոր էր ինծի դիմել։ Խոստացաւ այդպէս ընել եւ գրաւոր տեղեկագրել։ Նոյն առեն հրահանգեցի անմիջապէս ազատ ձգել՝ յայտնապէս անմեղ բանտարկուած Ուրլացիները։

Նոյն իրիկունը մեկնեցայ Իզմիրէն։ Վալին կը գտնուէր կառախումբին մէջ։

Պանդերմա հասնելէս քիչ վերջ, վերին հրամանատարութեան ուղղուած գրութեամբ մը վալին կը յայտնէր թէ՝ ո՛չ աքսորուած էին Հայերը, եւ կ՚ըսէր թէ յանցանք չունեցողները շուտով կրկին Իզմիր պիտի վերադարձուին։

ԶՕՐ. ԼԻՄԱՆ ՖՕՆ ԶԱՆՏԷՐՍ

ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

ԲԵՐԱ, 25 Նոյեմբ. 1916

Իզմիրի Հայերուն տեղահանութիւնը արդէն դադրած ըլլալով, հարցը փակուած է ինքնին։

Դեսպան ՔԻՒԼՄԱՆ

ԽՄԲ.— Այն առեն Իզմիրի կուսակալն էր Րահմի պէյ եւ անոր «բարեացակամութեան» կը վերագրէին քաղաքին հայութեան ազատումը։ Այս վաւերագիրը կը պարզէ գաղտնիքին մէկ մասը միայն։

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՇՈՒՐՋ

Գ.

Քննենք պետութիւն ունեցող ժողովուրդի մը լեզուն։

Բաւական ծանօթ ըլլալով Ֆրանսերէնին՝ կը դիմեմ անոր։

Ոչ մէկ բան ձգուած է պատահականութեան, սոոր կամ անոր քմահաճոյքին։ Իւրաքանչիւր բառի իմաստը ճշդուած է։ Իր բարդ եւ խրթին քերականութիւնը առնուած զօրաւոր թումբերու մէջ։

Ծանօթ էք Ֆրանսերէն լեզուի սեռերու խնդրին, այսինքն արական - իգականի օրէնքին։ Քանի մը բառով բացատրենք չգիտցողներուն համար։ Բոլոր գոյականները կը պատկանին այս սեռերէն մէկուն կամ միւսին, եւ ըստ այնմ յօդ կ՚առնեն։ (Անգլերէնը ունի երրորդ սեռ մը եւս՝ չէզոքը)։ Ածականները, դերանունները, եւն. կը համաձայնին անոնցմէն հետ։ Օրինակի համար տուն բառը իգական է Ֆրանսերէնի մէջ, պէտք է ըսել «լաւ մէզօն», երբ ըսէք լը մէզօն, կոպիտ սխալ է։ Հայերէնի մէջ կ՚ըսենք ճերմակ մորթով աղջիկը, ճերմակ մորթով մանչը, ճերմակ տունը, ածականը փոփոխութիւն չի կրեր։ Ճերմակ տունը ըսելու համար պէտք է ըսենք լա մէզօն պլանշ, մինչդեռ արականի համար ածականը պիտի ըլլար պլան։

Կան բառեր որ նոյն ուղղագրութիւնը ունենալով հանդերձ տարբեր իմաստներ ունին։ Հետուն չերթանք մեր դիմացի խմբագիրներէն մին «մեռելը դրին դարեջուրի մէջ» գրեր էր, փոխանակ ըսելու «դագաղին մէջ»։ Թերեւս կարծած է թէ հանգուցեալը Խայեամի հետեւորդներէն մին է, եւ փափաք յայտնած է անդիի աշխարհն ալ գարեջուրի մէջ լողալ։ Եթէ բառարան մը բանալու յոգնութիւնը յանձն առնէր, Ֆրանսերէն պիէռ բառին դիմացը պիտի կարդար հետեւեալը. գարեջուր, դագաղ։

Կարգ մը բացառութիւններ կան, որոնց եզակին արական է, իսկ յոգնակին՝ իգական. ամուռ (սէր) տէլիս (վայելք, հեշտութիւն) օռկ (երգեհոն)։ Օռժ բառը (գարի) իգական է ընդհանրապէս, բացի երկու բաղադրեալ բառերէ ուր արական է։

Հապա ձայնական շեշտե՞րը։ Միայն Ը գիրը երեք շեշտ ունի եւ չէք կրնար մին միւսին տեղ գործածել։

Հոս կենանք Ֆրանսերէն քերականութիւնը ընդօրինակելու մեղքով չամբաստանուելու համար։

Արդ, այս օրէնքները պարտադիր են բոլորին։ Ամենափոքր շեղումը սխալ կը նկատուի։ Այսպէս են որոշեր Ակադեմիան եւ Կրթական Նախարարութիւնը։ Պարզ քաղաքացիէն մինչեւ ակադեմականը կը վախնան ընդունուած օրէնքներուն դէմ երթալու։

Ինչո՞ւ սակայն։

Որովհետեւ ամէն տարի տասնեակ հազարաւոր աշակերտներ քննութիւն կուտան բարձրագոյն ուսմանց հետեւելու, պետական պաշտօններ ձեռք ձգելու բազմարուեստից, զինուորական, կեդրոնական, հանքայինի նման վարժարաններէ ներս մտնելու համար տասը աշակերտի տեղ կը ներկայանան հարիւր թեկնածուներ։ Ուրեմն տասնի վրայ մէկը ընդունուելու բախտը պիտի ունենայ։ Այդ օրուան յաջողութիւնը ապահովելու հետանըկարով ծանր զոհողութեանց ենթարկուած ծնողքներ կան, եւ տղան գիտէ այս պարագան։ Նիւթական մտահոգութիւն չունեցող աշակերտը արժանապատուութեան հարց կը դարձնէ յաջողիլը կամ չյաջողիլը։ Ապադայի, դիրքի։ Կարճ խօսքով հացի խնդիր է։ Զխօսինք տառասխալի մասին, կէտադրութիւնն անգամ նկատի կ՚առնուի ընտրելու համար ամենայաջողները։

Մօտաւորապէս նոյն պայմանները կան անհատական մեծ հաստատութիւններու — դրամատուն, ապահովագրական, շոգենաւային ընկերութիւններ — մէջ կարեւոր գործերու թեկնածուներուն։ Մրցումին մասնակցողը չի կրնար ըսել «իմ քաղաքիս մէջ այսպէս սորվեցուցին» կամ «այդ ձեւը լաւ չէ, իմ ըսածս աւելի յարմար է, եւն.»։

Աւելցնենք անմիջապէս,— Ֆրանսական լեզուի խիստ կանոնները ոչ մէկ արգելք են նոյն լեզուի բարեշրջման։ Աւելի յարմար բացատրութիւն մը, աւելի գործնական նորութիւն մը գտնուած պարագային, քննութեան կ՚առնուին եղած առաջարկները եւ Կրթական Նախարարութիւնը շրջաբերականով կ՚իմացնէ տրուած որոշումը։ Պաշտօնական խողովակով կը փոխուին բառերուն իմաստը կամ ուղղագրութիւնը։ Նոր որոշումը օրէնք է այլեւս բոլորին համար։

Ըսել չեմ ուզեր որ, բոլոր Ֆրանսացիները անսխալ կը գրեն։ Մեծ է իրենց լեզուն խաչը հանող գաղիացիներուն թիւը։ Եթէ չեմ սխալիր Ալֆոնս Տոտէն իր պատուհիւին ակնարկելով կ՚ըսէ եղեր— «Խեղճ աղջիկը, իր անունը կը գրէ տառնց գործածելու սովորական տառերէն մին»։ Այսինքն՝ Caufy փոխանակ Sophieի։ Այս տողերը ստորագրողը բանակին մէջ կարգ մը Ֆրանսացի ընկերներու նամակներ ինքը կը գրէր։ Շատ են նաեւ իգական արականը իրար խառնողները։ Մեր խօսքը ընդհանուր լեզուի մասին է։ Բացէք քերականութեան տասը դասագիրք, տարբեր ձեւերով միեւնոյն բանը կ՚ըսեն, առանց բութ մը փոխելու հիմնականէն։

Իսկ մերինն՞ը։

Հ. Աճառեան ամոլին հիացողներէն մին եմ։ Անժխտելի է իրենց կատարած դերը մեր աշխարհաբարի ձեւակերպման աշխատանքին մէջ, սակայն Տիկին Զ. Աճառեանի «Գործնական Քերականութիւն Արդի Աշխարհաբարի» Բ. գրքի յառաջաբանին մէջ կը կարդանք.—

«... Մեր փափաքը եղած է կարելի եղածին չափ պարզ եւ դիւրըմբռնելի կերպով ներկայացնել այն օրէնքները զորս ի գործ կը դնեն այսօր լաւագոյն գրողները։

Ջանացած ենք որոշ կանոններու ենթարկել ընդունուած լեզուական սկզբունքները, շատ անգամ աւանդելով նաեւ կրկին ձեւերը, որոնց մէկը կամ միւսը ընդունիլ մեր ձեռնահասութենէն վեր նկատած ենք, եւն.»։

Ուրեմն, Տիկինը «լաւագոյն գրողներու ընդունած օրէնքներուն» յենլով քերականութեան դասագիրք կը շինէ։ Ետքը, իր ձեռնհասութենէն վեր կը նկատէ ջնջել «կրկին ձեւերը» (այսինքն նախապէս եղածները) եւ անոնց հետ կ՚աշխատի «որոշ կանոններու ենթարկել ընդունուած լեզուական սկզբունքները»։

Ցարդելի Սիպիլը որո՞նք ունէր արդեօք աչքի առջեւ՝ որպէս լաւագոյն գրողներ։ Իր տեսակէտը կը բաժնէի՞ն ուրիշներ։ Այս հարցումներուն պատասխանը հետաքրքրական պիտի ըլլար։

Ամէն պալարակի մէջ, լա՞ւ կ՚ընէ, ձե՞ւ կ՚ընէ. թող ուրիշները պատասխանեն։ Երեւոյթը, փաստը կ՚արձանագրեմ եւ կ՚անցնիմ, յոդուածաշարքի վերջաւորութեան պահելով տեսակէտս։

Գիրքը տպուած է 1909ին եւ վաւերացուած Պոլսոյ Ուսումն. Խորհուրդէն։

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Արիւնոտ հողը...

Արշալոյսէն քիչ առաջ, մեր հին տանը դիմաց,
Վարդենիի շափրակներուն վրայ,
Գիշերային անո՛ւշ երգէն գինով,
Սոխակները կը ծծէի՛ն սէրը անծանօթին։

Եւ դարաւոր հայրենի պարտէզը վարդաբոյր,
Նոր ծառերու ուռճացած ծիլերով,
Ցայգալոյսին սիրահար, իր շրթները կը բանար։
Հայրենի պարտէզին լո՛յս աղբիւրին մօտ,
Մշտականանչ ուռենին դարաւոր
Իր վարսադեղ գլուխը ծռած տրտում,

Ջուրերուն գլգլո՛ւն երգը մտիկ կ՚ընէր,
Ծաղիկներով ձիւնազարդ սալորենին մեղրաժպիտ,
Մեղուներու փեթակն էր կարծես,
Եւ ամէ՛ն ծառ, որպէս զոհար մայր հողին,

Եւ ամէն ծաղիկ որպէս մարգրիտ ծառերուն,
Բնութեան հրճուանքն իրենց ընկեր,
Իրենց բերքով լեփ - լեցուն ցեղին փառքը կ՚երգէին։

Միայն կաղնին, մեր պարտէզին հնաւուրց,
Ամուր կուրծքով, հայ կտրիճի մը նման,
Ինքզինքը արեւուն դէմ ցցած,
Ահեղագո՛ռ բնութեան հետ դէմ - դէմի,
Իր դարաւոր դիւցազնամարտը կը մղէր ....։

Հայոց ազնիւ եւ հանճարեղ ցեղն անմեղ,
Աշխատանքի բահը դրկած հողին վրայ,
Իր արտերուն ակօսներ կը բանար,
Ոսկեհատիկ ցորեաններու գողնոցը լեցուն,
Վաղուան հացին պաշտպամունքը երգելու։
Հայոց ցեղը ստեղծագործ իր տաղանդով,
Երկաթագիր մեր դիրերով,
Հող կը հերկէր, քար կը մաքրէր անդադար։
Բայց, սե՛ւ առաւօտ մը ապրիլի՛...
Դահիճը լեզուով ներգաւոր,
Կարմի՛ր մանգաղը իր ձեռքերուն արիւնոտ.
Օձի թունաւոր աչքերով,
Մոռցաւ Ալլահը՝ մեղսակից եւ անզօր,
Արի՛ւն փսխեց, հայ դաշտերուն վրայ անմեղ։
Այդ սեւ օրէն արիւնաթաթախ,
Հայոց հին հողը արագասարեր
Դահիճներուն ոտքերուն տակ,
Ապրիլ ամսուն կարմի՛ր արիւն կը փսխէ՛ ....։

Ս. ՀՐԱՉԻՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ապագայ վարչաձեւին առթիւ, Իսրայէլի Նախագահը, Վայզման յայտարարեց թէ հրէական պետութիւնը պատրաստ է յարգելու Ս. Տեղեաց միջազգային շահերը, երաշխաւորելով բոլոր կրօնական հաստատութիւնները։ — Լօզանի մէջ պաշտօնապէս սկսան բանակցութիւնները Արաբներուն եւ Հրեաներուն միջեւ, վերջնական հաշտութիւն գոյացնելու համար։

ՋՄՈՌՆԱԼ ԱՆՑԵԱԼԸ

Ապրիլ 24։ Մեռնիլ եւ ապրիլ ․․․։

Բայց ո՞ւր է այն ոգին, Հայու ընդվզող, չմոռցող, հետապնդող ուժը կամքի, փրկելու տունը հայրենի։

Կորե՞ր է ի սպառ հայ մարդը, գիտակից անցեալին, այսօրուան եւ վաղուան։ Երեսունը չորս տարի է անցեր ամենադաժան Ապրիլ 24էն ի վեր ու ոչ մէկ կորովի ձայն, ոչ մէկ շարժում, ոչ մէկ բարձր խոյանք ․․․։

Ողջ են անոնք, փոքր թիւ մը։ Ահա անոնք, կը դրեն, կը խօսին, կը ջանան արթնցնել ոգին Հայու, կը զոհեն, կը զոհուին․․․։

Հայրեր ունինք, ապրիլեան, որ զաւակներ կը մեծցնեն ամէն ափի վրայ, երիտասարդներ, կարիճ եւ կորովի, կը ծառայեն իրենց բնակած երկիրներու բանակին եւ կառավարութեանց։ Ցաւաջադէմ են միշտ եւ սխրուած։

Միթէ շա՞տ է յիշեցնել հայրերուն որ պարտին սորվեցնել անոնց պատմութիւնը իրենց ցեղին եւ մանաւանդ Ոճիրը, մեծագոյնը որ գործուեցաւ 1915ին եւ յետոյ մեծ զրկանքը զոր աշխարհըբրաւ փոքր Դաշնակցին դէմ․․․

Պէտք է գիտնան այս բոլորը որպէսզի երբ մարդիկ լսեն իրենց անունը եւ հարց տան, գիտնան թէ իրենց տան շնիկները կը հասկնան հայերէնը, իրենք են, զաւակները Ապրիլեան հայրերու, ցեղի մնացորդացին, եւ եթէ իրաւամբ արժանապատիւ երիտասարդութիւն մըն է իրենցը, պատուոյ նախանձախնդիր, պէտք է ցոյց տան տաղանդը զոր ունին ու չմոռնան երբեք անցեալը մարտնչող հայրենիքին։

C'est la cendre des morts qui créa la Patrie, ինչպէս կ'ըսէ Լամարթին։

ԺԻՐԱՅՐ Ց․ ԱԲԻԿԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՁԷՅԹՈՒՆ աւանը այս տարի պիտի զարդարուի աւելի քան 10 հազար պտղատու ծառերով, ինչպէս ծիրանի, դեղձի, թթենի եւայլն։

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԻ տօնակատարութեանց համար մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին Երեւանի մէջ։ Եռանդով յառաջ կը տարուին փողոցներու, դպրոցներու եւ գործարաններու զարդարման աշխատանքները։ Մինչեւ Մայիս մէկ պիտի պատրաստուին 40.000 զարդածառեր եւ յաղթական կամարներ։

ԵՐԵՒԱՆԻ Ստալինեան պողոտայի վրայ սկըսած է երկրորդ գոց շուկայի կառուցումը։ Առաջին մաթիւ պիտի ծախսուի մէկ միլիոն ռուբլի եւ առաջին մասին բացումը պիտի կատարուի Ս․ Հայաստանի 29րդ տարեդարձի օրը, Նոյեմբեր 29ին։

ՀԱՅԵՐԷՆԷ - ԱՆԳԼԵՐԷՆ բառարան մը որ պիտի բաղկանայ 60.000 բառերէ եւ քանի մը հազար ասացուածքներէ, շուտով պիտի հրատարակուի Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի կողմէ։ Բառարանը պատրաստողներն են Պէյրութէն ներգաղթած Ցակոբ Ադայեան, անգլերէն լեզուի ուսուցիչ Երեւանի «Նիքոլա Մառ» լեզուաբանական կաճառին եւ Մոլոթովի կաճառին մէջ եւ Պերճ Մեսրոպեան։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՁԱՏԻԿԸ ՊՈՒՏՕՅԻ ՄԷՋ

ՊՈՒՏՕ․ - Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը որոշած էր այս տարի հաւաքաբար տօնել Զատիկը։

Կիրակի կէս օրէ վերջ Սըլօնի ընկերվարականներու սրահը վերածուած էր կատարեալ Հայնոցի մը։ Զարդ յայտարարութիւն մը Խաչուհիներու կողմէ եւ ահաւասիկ բոլորուած ենք սեղաններու շուրջ։ Հաւկթաջարդով մը կը սկսի ուրախութեանց շարքը։

Օրուան սեղանապետուհին, Տիկին Ս․ Հալաճեան բանալով սեղանը, խօսք կուտայ Կ․ Խաչի քարտուղարուհիին Տիկին Ե․ Կարապետեանին, որ կը բացատրէ համախմբումին իմաստը, յորդորելով ներկաները միշտ պահել ազգային աւանդութիւնները եւ գուրգուրալ մատաղ սերունդի հայեցի դաստիարակութեան վրայ։ Երգեցին Տիկիններ Թաշճեան, Հալաճեան եւ օրիորդներ Շաքէ - Վարդեր Քէնտիրեաններ, Պարոններ Արշակ Քէօսէեան եւ Գ․ Քէնտիրեան, մէջ ընդ մէջ տեղի ունեցան հայկական եւ եւրոպական պարեր ընկերակցութեամբ դաշնակի (Օր․ Շաքէ Քէնտիրեան)։ Ընդհանուր ծափերու արժանացաւ հովկասահայուհի մը իր պարով։ Խօսք առին ընկեր Ա․ Քէնտիրեան եւ Գ․ Կ․ Վարդանեան, ջերմապէս գնահատելով Հայուհիներու կատարած դժուարին աշխատանքները օտարութեան մէջ։ Բաժակներ պարպուեցան Խաչուհիներու կենացը։ Կամաւոր նուէրներէ գոյացաւ կարեւոր գումար մը ի նպաստ Կ․Խաչի դպրոցին։ Պարերն ու երգերը տեւեցին մինչեւ ուշ գիշեր։ Կարելի է անվարան ըսել թէ մեր․ հայրենիքին Զատիկն էր։ Այս բոլորին մասնաւոր փայլ մը տուաւ Տիկին Վ․ Ճերմակեան իր երգերով։— Հայկունի

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՎԵՆԵՏԻԿԻ կաթծէնթթինօ Վենեթօ կը գրէ (13 ապրիլ)․—

Այս տարի Հոկտեմբեր 17ին կը լրանայ Շոփէնի մահուան հարիւրամեակը։ Վենետիկի ժողովրդական համալսարանը բացումն րրաւ Ապրիլ 13ին յիշատակութիւններու շարքին նուագով մը, որուն սկզբնաւորութեան խօսեցաւ Պրոֆ․ Գաբրիէլ Պիանքի եւ մեծ երաժշտապէտին գործերէն մէկ քանին դաշնակի վրայ նուագեց Օր․ Մարի Պօտուրեան․ Օրիորդ․ համաստ [illegible] կայիս յայտագիր մը պարզեց [illegible] դաշնակով եւ յետոյ երգով։ Արդէն մեծապէս օժտուած իբրեւ դաշնակահարուհի արուեստապէս եւ հոգեպէս, եւ թէ իբր կերտող եւ գիտակից երգչուհի, Մարի Պօտուրեան հանրածանօթ է Վենետիկի մէջ։ Իր յատկութիւնները իբր դղայուն մեկնիչ եւ իբր ճարտար նուագող այս անգամ ալ յայտնուեցան, հաւասարապէս դաշնակի երեք պարտաւորիչ կտորներու, որոնցմէ մէկը բաւական երկար, եւ երեք յեհական գրուիչ երկերու մէջ։ Այս վերջիններով կցաւ ի յայտ բերել գեղեցիկ ձայնի կորովը ներդաշնակօրէն կրթուած։ Պօտուրեան խուռն բազմութեան կողմէ երկար ծափերու արժանացաւ, նոյնպէս Մաէսթրօ Պիանքիի ճառը բուռն ծափերով պսակուեցաւ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Զատկի մեծ մրցումներուն առթիւ, ուրախութեամբ գիտեցինք որ Վիէնի Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ը բարձր կարգապահութեամբ օժտուած մասնաճիւղ մըն է, ինչ յարգանք եւ գուրգուրանք վարիչներու եւ մարզիկներու միջեւ, շնորհաւորութիւններ Վիէնի օրինակելի վարչութեան եւ անոնց ղեկավար Հ․ Տէրմոեանի։

Նմանապէս Ալֆորվիլի մարզիկ վարիչները մեծ ապագայ կը խոստանան, ցորչափ Պօղոսեանները, Վանիկներ, Քէօսէեաններ եւ Դաւիթեաններ եւ իրենց ընկերները կը շարունակեն իրենց անշահախնդիր գործունէութիւնը։

Գալով Լիոն Տէսինի մարզիկներուն եւ վարիչներուն, իրենց 25 տարուան անխոնջ աշխատանքներուն վարձքը վերջապէս կը ստանան պատիւը ունենալով առաջին անգամ արձանագրել Եւրոպական Գաւիկեանի բաժակին վրայ Լիոն Տէսինի անունը, իբրեւ ախոյեան 1948 — 1949 տարեշրջանի Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի մասնաճիւղերու։

Մարսէյլի քանի մը վարիչները ձեռք ձեռքի տուած կրցան լիովին յաջողիլ իրենց ձեռնարկին մէջ, պատիւ բերելով ամբողջ կազմակերպութեան։— Վ․ Շամլեան

ԱԼՖՈՐՎԻԼ — Մեր Բ․ խումբը մասնակցեցաւ Conches (Normandie)ի կազմակերպած tournoiին իբր Ա․ խումբ։

Կիրակի օրը պարտուեցաւ տեղական խումբէն, իսկ Բշ․ յաղթեց համբաւաւոր Evreux A. C.ի IB խումբին 2—0։ Մեր մարզիկները արժանացան խանդավառ ընդունելութեան մը եւ փոխ քաղաքապետին գնահատական խօսքերուն։

Ք․ Ուզունեան

ՏԻԿԻՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ինչպէս անցեալ տարի ալ գրեցինք, Տիկին Պօղոսեան (Ֆրանսուհի) որ 1918ին բազմաթիւ հայրենակիցներու կեանքը փրկած է ջարդէ, Բագուի մէջ, միջամտելով Նուրի փաշայի եւ Ֆրանսա վերադարձին վարձատրուած չքանշանով Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ, այսօր, արդէն 76 տարեկան, մատնուած է թշուառութեան։

«Յառաջ»ի ընթերցող մը պարտք սեպած է մեր ուշադրութեան յանձնել այս պարագան։

Այս առթիւ տխուր տեղեկութիւններ հրատարակած է նաեւ տեղական թերթ մը, որ կ'ըսէ Տիկինը Բագուէն մնացած քանի մը ձեռագործներ ծախելով կ'ապրի եւ թէ վերջերս վիրաւորուած է, հեծելանիւ մը զարնուելով։ Անոնք որ տրամադիր են օգնելու, կրնան դիմել Էքս լէ Պէնի քաղաքապետութեան։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՇԱԿԵՐՏԻ ՄԸ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ (Ց․ Օշականի մասին)։ Գրեց՝ Ասատուր Գույումճեան, 1949։ Գին 100 ֆրանք։ Հասցէ — 130 rue Etienne Dolet, Alfortville (Seine)։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Յուլիս 23ին այս մասին իրենց տեսակէտները գրաւոր կերպով ներկայացուցին։ Ահա այդ վաւերաթուղթը․

«Նկատի ունենալով պարագաները եւ երկու կողմերու շահերը, աւելի նպատակայարմար է հայարնակ նահանգային օրէնքի եւ ընդհ․ քննիչութեան որոշմնագրի հիմանվրայ եւ Բ․ Դուռնէն պահանջել անո՛նց ամբողջացումը»։

Ասոր վրայ բանակցութիւնները խզուեցան։

Երբ Ենիգիւղի խորհրդաժողովը այս ձեւով անյաջողութեան ենթարկուեցաւ, ռուս կառավարութիւնը երկու կառավարութեանց միջեւ նոր ձեւ մը գտնելու համար դիմեց գերման կառավարութեան։ Պերլինի եւ Փեթերսպուրկի կառավարութիւնները Պոլսոյ իրենց դեսպաններուն պաշտօն տուին միասին խորհրդակցելու։

Ռուսերը ստիպուեցան հրաժարիլ պետութեանց կողմէ ընտրուելիք եւ անոնց հակակշիռին ենթակայ մարզպան մը նշանակելէն եւ վեց նահանգներու միացումէն։

Երկու դեսպանները համաձայնեցան արեւելեան նահանգները բաժնելու երկու շրջանակի, ամէն մէկուն համար նշանակելով մարզպան մը, պետութեանց հաւանութեամբ։ Մարզպաններու պարտականութիւնը պիտի ըլլայ միայն քննութիւն կատարել, քաղաքային պաշտօնեաներն ու դատաւորները նշանակելու համար առաջարկներ ներկայացնել Բ․ Դրան։ Որոշուեցաւ ամէն նահանգի մէջ հաւասարութեան սկզբունքին վրայ ընդհանուր ժողովներ ընտրել, պաշտօնեաներն ալ նոյն համեմատութեամբ նշանակել․ բարենորոգումներու գործադրութեան պիտի հսկէին Պոլսոյ մէջ մեծ պետութեանց դեսպաններն ու գաւառներու մէջ հիւպատոսները։

Այս ծրագիրը մեծ պետութեանց հաւանութեանց ես արժանացած ըլլալով, գերման եւ ռուս դեսպանները յանուն մեծ պետութեանց առաջարկ ներկայացուցին Բ․ Դրան։ Գերման դեսպանը առաջարկէն վերջ այլեւս խորհրդակցութեանց չմասնակցեցաւ։ Այս դեսպանը ամէն անգամ որ ինծի հանդիպէր, կ'ըսէր․

«Խալիլ պէյ, դիմացէք, բայց շատ կը խնդրեմ չուանը մի փրցնէք»։

Միւսընկերնեցուս ալ նոյն խորհուրդը կուտար։

Կառավարութիւնը դեսպաններուն տուած իր պատասխանին մէջ կը յեշտէր թէ առաջարկը բերանացի միայն կրնայ ընդունիլ․ արդէն բարենորոգումներու համար, որոշում տրուած ըլլալով, այս մասին պետութեանց տեսակէտներն ալ իմանալ կրնար օգտակար ըլլալ։

Ռուս դեսպանատան եւ Բ․ Դրան միջեւ բանակցութիւնները տեւեցին մինչեւ 9 փետրուար 1913, այսինքն աւելի քան վեց ամիս։ Բանակցութիւնները մեր կողմէ մեծ եպարքոս եւ արտաքին նախարար Սայիտ Հալիմ փաշա կը վարէր, ռուս դեսպանատան կողմէ՝ գործակատար Գ․ Կոլկէ - վիչ։ Սայիտ Հալիմ փաշա առաջարկները կը նօթագրէր, պատասխանի յաջորդ նիստին կը ձգէր։ Հետեւեալ օրը Թալէաթ եւ ես Մեծ Եպարքոսին մօտ երթալով մեր պատասխանները կ'որոշէինք։

Բանակցութիւնները բերանացի կատարուեցան եւ շատ դժուարութեամբ եղան։ Ռուս պատուիրակը մարզպաններուն ընդհանուր կուսակալի իրաւասութիւններ տալ կ'ուզէր։ Շատ խելացի մարդ մըն էր։ Մենք ալ կը պնդէինք իրենց հանգամանքին համեմատական վիճակի մը մէջ դնել զանոնք։

Հանգուցեալ Սայիտ Հալիմ փաշայի գործէն չհասկնալը շատ կը տառապեցնէր մեզ։ Թէ մարզպաններու իրաւասութեանց եւ թէ ընդհ․ ժողովներու եւ պաշտօնէութեան համեմատութեան մասին․ Բ․ Դրան տեսակէտներն են որ ընդունուեցան։ Նոյնպէս ընդունիլ տուինք այն սկզբունքը թէ մարզպանները չէզոք պետութեանց քաղաքացիներէն եւ ուղղակի Բ․ Դրան կողմէ պիտի ընտրուին։ Ցետագային ընդհ․ քննչութեան եւ նահանգային օրէնքին մէջ մտցուած եւ հրատարակուածբարեփոխումները՝ ընդունուած սկզբունքներու սահմաններուն մէջ տեղի ունեցան։ (Mandelstam, le sort de l'Empire Ottoman, էջ 206—236)։

ՀՐ․ ՍԱՄՈՒԷԼ

Զօրաշարժ Սուրիոյ մէջ

ԸՆԴԴԷՄ ԱՆԴՐՅՈՐԴԱՆԱՆԻ

Դամասկոսէն կը հեռագրեն ապրիլ 26 թուականով.— Լրագրական ասուլիսի մը միջոցին, զօր. Հիւսնի էլ Զայիմ, Սուրիոյ վարչապետը, յայտարարեց 20.000 զինուորներու զօրակոչը, Անդրյորդանանի սահմանագլուխին փակումը եւ սուրիական զօրքի համախմբումը նոյն սահմանագլուխին վրայ, «իբրեւ պատասխան Ամմանի կառավարութեան ձեռք առած զինուորական միջոցներուն» :

Զօրավարը իր տնօրինութիւնները արդարացուց այն պատճառաբանութեամբ թէ «Սուրիոյ հանրապետութիւնը ոչՄեծՆՍուրիա կ'ուզէ ոչ Նոր Մահիկ, որոնք երկուքն ալ օտարներէ ներշնչուած են: Մենք թոյլ պիտի չտանք որեւէ սպառնալիք կամ ճնշում, ո՛ր կողմէն ալ գայ: Շուտով Նոր զէնքեր, ռազմամթերք եւ զինուորական պիտոյքներ պիտի ստանանք: Շատ չանցած մեր բանակը երկրորդը պիտի ըլլայ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, Թրքականէն վերջ: Մեր օդատորմիղը պիտի գերազանցէ Իսրայէլի եւ Իրաքի միացեալ օդատորմիղը »:

Հիւսնի Զայիմ յայտնելէ վերջ Սուրիոյ եւ Իրաքի ժողովուրդներուն «բարեկամութեան եւ եղբայրութեան զգացումները», ամբաստանեց Պաղտատի կառավարութիւնը թէ «կը փորձէ պառակտում սերմանել երկու ժողովուրդներուն միջեւ»: Ցետոյ յայտարարեց թէ «Անդրյորդանանը, որ է եւ կը մնայ սուրիական նահանգ մը, ուշ-կանուխ պիտի կցուի մայր—հայրենիքին»: Եւ վերջապէս ըսաւ թէ չուզեր հաւատալ որ կարգ մը մեծ պետութիւններ ուժ կուտան Մեծն Սուրիոյ եւ «բարեբեր Մահիկ»ի ծրագիրներուն:«Մենք հաւաստիք ստացած ենք թէ Անգլիա համաձայն է ներկայ դրութիւնն ակին, իսկ Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները երբեք պիտի չընդունին որ փոխուի ներկայ վիճակը: Պաղտատի եւ Ամմանի փաշաները կը կարծէին թէ իրենց պիտի ընծայեն Սուրիոյ թագը՝ արծաթեայ ափսէի մը վրայ, բայց յուսախաբ եղան»:

★ Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, Հիւսնի Զայիմ նոյն օրը պահանջած է Եգիպտոսէն, Լիբանանէն, Իրաքէն եւ Անդրյորդանանէն՝ վերադարձնել կարգ մը երեւելիներ որոնք փախած են Սուրիայէն եւ պիտի դատուին, իբրեւ ոճրագործներ: Եգիպտական կառավարութիւնը այս պահանջը հաղորդած է Սուրիոյ նախկին վարչապետին՝ Ճէմիլ Մարտամ պէյի (եղբայրը Ֆուատ Մարտամ պէյի որ մահուան դատապարտուեցաւ ապրիլ 23ին, Հրեաներուն փոխանցած ըլլալով սուրիական բանակին համար գնուած զէնքերը): Հաղորդուած է նաեւ Ահմէտ Ալի Շարապաթի պէյի, երբեմն պատերազմական նախարար Սուրիոյ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԸ հետեւեալն է ապրիլ 27էն սկսեալ, համաձայն Պանք տը Ֆրանսի յայտարարութեան, որ հրատարակուեցաւ երէկ.— Սթերլին՝ գնում՝ 1096, վաճառում՝ 1098 ֆրանք, պելժիական ֆրանք 619.90 (621.80), քանատական տոլար 271.70 (272.50), եգիպտական 1123 (1126), իտալական լիր 55.47 (55.64), լիբ. ոսկի 124.10 ֆրանք են.: Ամերիկեան տոլար՝ 329.80 (նախապէս 322.20): Զուից. ֆրանք 83.60 (81.40): Ինչպէս կը տեսնէք, սթերլինի օրինաւոր գինը 22 ֆրանք աւելցած է, քաջալերելու համար զբօսաշրջիկները :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ սահմանադրութեան մասին գոյացած համաձայնութիւնը հրատարակուեցաւ պաշտօնապէս: Երեք պետութեանց ներկայացուցիչներէն կազմուած վերստուգիչ յանձնաժողով մը պիտի հսկէ նորակազմ գերմանական կառավարութեան վրայ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԹՈՒՐՔ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐ սահմանապահ զինուորներ կրակ բացին փոխադարձաբար, Գշ. օր, Էտիրնէի մօտ, փախուստի մատնելով Թրքական գիւղի մը բնակիչները :

ԱՆԳԼ. ԳԵՂԵՑԻԿ ՆԱՒ ՄԸ, «Մակտալենա», որ արժած էր երկու միլիոն սթերլին եւ ունէր 17.500 թոն տարողութիւն, ժայռերու զարնուելով երկուքի բաժնուեցաւ եւ ընկղմեցաւ Պրազիլիոյ ջուրերուն մէջ: Բարեբախտաբար զոհեր չկան: Առաջին ճամբորդութիւնն էր որ կը կատարէր եւ Լոնտոն պիտի վերադառնար :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ կը շարունակուի: Շանկայը պաշարուած է, ոչ թէ գրաւուած, համաձայն վերջին լուրերու: Կ'ըսուի թէ կարմիր հրամանատարը նոր փորձեր կը կատարէ, հաշտութիւն գոյացնելու համար ազգայնական կառավարութեան հետ :

30 ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռմբաձիգ օդանաւեր Ամերիկայէն Անգլիա պիտի հասնին շաբաթ օր, մասնակցելու համար ռազմափորձերու :

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ԻՍԻ.— Այս Շաբաթ, Ֆրիմեան սրահը :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի, Ֆ. Հ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ եւ Հայ արենուշներու :

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կ'արտասանեն ընկերներ Ե. ՍԵՐՈԲԵԱՆ եւ Ա. ԳԱՐԱՑԵԱՆ: Կ'երգեն Օրիորդներ ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆ :

★

ԼԻՈՆ ՄԷՋ.—ՆախաձեռնութեամբՇրջանի եւ Լիոնի Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերու : Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Sainte Cécile սրահին մէջ, 257bis, rue Boileau:

Մասնակցութեամբ Ս. Դ. Հնչակեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ռամկ. Ազատ. Կուսակցութեան, Հայ Մարտիկներու, Ֆրանքօ—Հայկական, Հայկ. Բարեգ. ընդհ. Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Նոր Սերունդի, Ֆր. Երիտասարդաց (Ժաֆ), Բողոքականաց Երիտ. Միութեան, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերու, Աղքատախնամի, Համախարբերդցիական, Մալաթիոյ, Պօլուի, Սեբաստիոյ, Բալուի Հաւաւ գիւղի, Մեծ Նոր գիւղի, Մարաշի, Ատը Եամանի, Բարձր Հայքի, Հայր. Միութեանց:

Կը նախագահէ Պ. ԱՂԵՔՍ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ (ատենապետ հայ ազգ. կեդր. վարչ.):

Խօսք կ'առնեն Երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները եւ Պ. Պ. ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին յաւուր պատշաճի: Մուտքը ազատ է :

ԱՊՐԻԼ 30ԻՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

80, ՔԱՆԸՊԻԷՌԻ ՎՐԱՅ PALET D'ORի ՄԷՋ

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Պիտի երգէ ՏԻԿ. ՄՕՌԸՆՕ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 12էն վերջ: Ընտիր նուագախումբ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ճոխ պուֆէ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Արծիւ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Հրայր Ակումբի մէջ: Բացակայ ընկերները նկատի պիտի առնուին :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին: Հայերէնի դասընթացք 8էն 9:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Արամ» խումբի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբը: Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Համօ Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԵՐԵՔ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ:

Առաջինը նուիրուած ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի

Այս հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, Քոլէժէի սրահին մէջ (Bd. Dugommier) :

Կը նախագահէ Տօքթ. Յ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ, Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

18 Quai An. France, U. S. A.ի սրահին մէջ ապրիլ 29, 30 եւ Մայիս 1, Ուր. Շբ. եւ կիրակի երեկոները ժամը 8.30—10ը, պիտի բանախօսէ «Վերելք»ի խմբագիր Պատ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԷԼՎԱՃԵԱՆ (գրական անունով Վարդունի)

Վիէնի հայ գաղութը սիրով կը հրաւիրուի: Մուտքը ազատ է: Տ. Յ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

(Հովիւ Աւետ. եկեղեցւոյ)

ԱՆԴԱՄԱՏԵՏՐԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

Որոշուած ըլլալով անդամատետրի դրութիւնը հաստատել Փարիզի ու շրջակայից Հայ. Եկեղեցւոյ հաւատացեալներու Կրօն. Ընկ. անդամներուն համար՝ այս վերջինները՝ ստանալու համար իրենց անդամատետրերը, կը հրաւիրուին ներկայանալ իրենց ինքնութեան թուղթերով Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատուն կամ արուարձաններուն, Ալֆորվիլի, Արնուվիլի եւ Շավիլի Հայոց եկեղեցւոյհոգաբարձութիւններուն :

Այս աշխատանքները կը կատարուին Ընկերակցութեան վերջին ընդհ. ժողովին կողմէ ընտրուած ընտրական յանձնախումբի հետ միասին:

Անդամատետրի դրութիւնը պիտի դիւրացնէ յառաջիկայ ընտրութեանց գործողութիւնները : Այս պատճառաւ կը խնդրենք մասնաւորապէս բոլոր անդամներէն անյապաղ ներկայանալ որոշեալ վայրերը հետեւեալ ժամանակամիջոցին.—

1.— Ամէն օր Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը կէսօրերէ վերջ ժամը 14—18, շաբաթ օրերը ամբողջ օրը, ժամը 9—18, կիրակի օրերը 9—13:

2.— Ալֆորվիլ, Արնուվիլ եւ Շավիլ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեանց, ժամ 9—13, կիրակի օրերը :

3.— Միեւնոյն ընտանիքին պատկանող բազմաթիւ անդամներ կրնան իրենց անդամատետրերը ստանալ միմիայն մէկ անդամի մը միջոցաւ, ներկայացնելով բոլորին ինքնութեան թուղթերը :

Այս գործողութեանց թուականը որոշուած է Ապրիլ 6էն մինչեւ Մայիսի 8:

Վարչական ժողովի դիւանի նախագահ՝

ԳԱՄԷՐ ՊԱՂՏԱՍԼԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ.— Նոր անդամներու արձանագրութիւնները սովորականին պէս կը շարունակուին ընդունուիլ: Առանձնապէս պիտի յայտարարուի թէ որ թուականին պիտի փակուի ընտրողներու ցանկը :

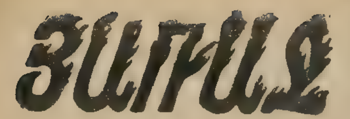

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN DE L'EUROPE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.886

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վերամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր․ C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 29 Avril 1949 Ուրբաթ 29 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5833-Նոր շրջան թիւ 1244

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՌԵՐԸ ՊԻՏԻ ՀԱԼԻ՞Ն

Բովանդակ մարդկութիւնը սփոփանքի հառաչ մը պիտի արձակէ, եթէ բարեյաջող ելքի մը յանգին Նիւ Եորքի մէջ կատարուած խօսակցութիւնները՝ Պերլինի պաշարման եւ ուրիշ հարցերու մասին։

Ինչպէս հաստատեցին երկու կողմերն ալ, խօսակցութիւնները սկսած են Փետրուար 15ին, Ազգաժողովի ամերիկեան եւ խորհրդային պատուիրակութեանց երկու անդամներուն միջեւ։

Ամէն ինչ գաղտնի պահուած էր մինչեւ հիմա։ Քանի մը օր առաջ էր որ պաշտօնապէս հաստատուեցան անցեալ չորթու շրջած զրոյցները։

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, ցարդ որեւէ դրութիւն չէ փոխանակուած երկու պատուիրակներուն միջեւ։

Չորեքշաբթի օրն էր (27 ապրիլ), որ ամերիկեան պատուիրակը, Տոքթ. Ֆ. Ճէսըփ, խորհրդային պաշտօնակցին՝ Պ. Մալիքի յանձնեց առաջին ծանուցագիրը, իմանալու համար Խ. Միութեան պայմանները։

Ուաշինկթըն եւ Լոնտոն կ'ուզեն նախապէս ճշդել ամէն բան, այն մտավախութեամբ թէ Մոսկուա կրնայ նոր պայմաններ առաջարկել, բանակցութեանց ընթացքին։

Ուրեմն, Պերլինի պաշարման բարձումը — փոխադարձաբար — կախում ունի Խ. Միութեան պաշտօնական պատասխանէն։ Երբ այդ պատասխանը հասնի, կը մնայ ճշդել Չորս Մեծերու խորհուրդին գումարման թուականը։

Մինչ այդ, հաւանական է որ օրակարգի մասին ալ բանակցութիւններ կատարուին։

Առանց նախնական համաձայնութեան մը, դժուար թէ յաջողի չորս նախարարներուն ժողովը, ինչպէս տեսանք նախորդ պարագաներու մէջ։

Մինչ այս մինչ այն, երեք Դաշնակիցները յառաջ կը տանին արեւմտեան Գերմանիոյ պետական կազմակերպութիւնը։

Առաջին դժուարութիւնը կրնայ ծագիլ այս հարցին առթիւ։ Եթէ Խ. Միութիւնը պահանջէ դադրեցնել այդ ծրագրին գործադրութիւնը, հաւանական է որ արեւմտեան պետութիւններն ալ ուրիշ պայմաններ առաջարկեն։

Բանգէտներ դիտել կուտան թէ Պերլինի պաշարումը վերցնելու տրամադրութիւն յայտնելով հանդերձ, Մոսկուա փոխած չէ իր քաղաքականութիւնը՝ արեւմտեան պետութեանց հանդէպ։

Աւելի յոռետեսներ նոր խաղ մը կը նախատեսեն,— տկարացնել Ատլանտեանի դաշինքը եւ ջլատել արեւմտեան Եւրոպայի վերազինումը։ Զլամարտը շարունակել նոր մեթոտներով։

Անոնք որ ծանօթ են դէպքերու ընթացքին, այնքան ալ սեւ չեն տեսներ հեռանկարը։

Ամէն պարագայի մէջ, արեւմտեան պետութիւնները ամուր ճակատ մը կազմած են արդէն, Ատլանտեանի դաշինքով եւ ուրիշ վճռական կարգադրութիւններով։

Ուրեմն, եթէ իսկապէս խաղաղութիւն է որ կ'ուզեն, անհրաժեշտ է նախ հալեցնել սառերը, եւ ճամբան լայն՝ բանալ, լուծելու համար բազմակնճիռ հարցեր։

Խաղաղութեան տարրական պայմաններէն մէկն է՝ վերցնել ոչ միայն Պերլինի պաշարումը, այլեւ այն ահարկու, ընդվզեցուցիչ լուծը որ կը ճնշէ արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդներուն վրայ։

Մանաւանդ որ, բոլորն ալ ազատագրութեան կոմիտէներ կազմած են, Եւրոպայի թէ Ամերիկայի մէջ։ Նաեւ դիմադրական ճակատներ՝ իւրաքանչիւր երկրի մէջ, անտառներու խորը կամ լեռներու վրայ, ինչպէս պատերազմի ընթացքին։

Ի՞նչ օգուտ համագումարներ սարքել, շողշողուն բանաձեւեր քուէարկել եւ պատերազմի հրձիգներ փնտռել, երբ միլիոնաւոր ժողովուրդներ մատնուած են դժոխքի կրակին եւ չարաչուք լռութեան մը։ Երբ «ազատութի՜ւն» կ'աղաղակեն, աչքերն ուղղած դէպի դուրս։ Նոյնիսկ դէպի երկինք ...

Դժբախտութիւն է որ ամէնէն անկեղծ խաղաղէրներն ալ չեն համարձակիր բուն բանաձեւը գտնել, մահացու հարուած մը տալու համար պատերազմին։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՄԱՑ ԿԱՄԱՑ ԿԸ ՃԱՆՁՆԱՆ

Թրումընի վարդապետութենէն առաջ ալ, հոսանք մը կազմուած էր Մ. Նահանգներուն մէջ, վերահաստատելու համար Թուրքերու խարխուլ վարկը։

Այս շարժումին գլուխն անցած էին շատ մը պատուելիներ, լրագրողներ եւ բարձր պաշտօնատարներ, որոնք պատիւ կը համարէին բեմ հանել տխրահռչակ Ծալիտէ Էտիպը եւ ուրիշ հանըմներ (այժմ՝ պայամ)։

Ի՜նչ գովեստներ եւ շռայլաբանութիւններ՝ «ճէնթլմէն» Թուրքերու յառաջդիմութեան, բարեկրթութեան, ազնուութեան մասին...

Ահա դէպք մը որ ապահովաբար պաղ ջուր պիտի լեցնէ այս «քրիստոնէական» խանդավառութեան վրայ։

Ամերիկեան մեծ գործակալութիւնը, «Եունայթըտ Փրէս»ն է որ կը հաղորդէ լուրը, Պոլսէն, ապրիլ 27 թուականով.—

Թուրք ոստիկանութիւնը այսօր խիստ հսկողութեան տակ առաւ Ճէյմս Մաքֆէրլէնտը, Մ. Նահանգներու Տեղեկատու գրասենեակին պաշտօնեան։

Այս սպան տեղական մամուլին կողմէ ամբաստանուած էր իբրեւ հովանաւոր թէյասեղանի մը ուր Թուրք աղջիկներ «գլխէ հանուած էին»։

Թէյասեղանը տեղի ունեցած էր անցեալ չորեքշաբթի, ամերիկեան YMCAի սրահին մէջ, ի պատիւ այն ամերիկացի նաւազներուն որոնք բերած Թուրքիոյ յանձնած էին երկու թորփիլահալածներ, համաձայն զինուորական օգնութեան ծրագրին։

Թէյասեղանին եւ պարահանդէսին հրաւիրուած էին քառասուն Թուրք աշակերտուհիներ։ Թերթերը կը գրեն թէ երեկոյթը յանգեցաւ «արբեցութեան եւ բարքերու ապականութեան, մոլութեան»։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ներկայ Թուրքերը այնքան զայրացած են որ, վարչապետը՝ Շէմսէտտին Կիւնալթայ հարկադրուած է անձնական բացատրութիւնմը տալ այս չարթու, Ազգ. Ժողովին մէջ։

Ամերիկացի սպան կը յայտարարէ թէ ինք որ եւ է կապ չունի թէյասեղանին կազմակերպութեան հետ եւ ներկայ չեղաւ։

Եւ սակայն, երեք անգամ վտանգուեցաւ իր կեանքը։ Այնպէս որ ոստիկաններ դրուած են իր բնակարանին եւ գրասենեակին շուրջը։

Մնացեալը կ'իմանաք վաղը։ ՎԱՀԷ

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր կառավարութիւնը ճանչցուեցաւ անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան կառավարութեանց կողմէ։ Երեքն ալ չեն կարծեր որ ծանր դէպքեր պատահին Անդրյորդանանի սահմանագլուխին վրայ։— Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ ազատ արձակուեցաւ նախորդ նախագահը, Շուքրի պէյ Քուաթլի, որ արգելափակուած էր Մարտ 31ի յեղաշրջումէն ի վեր։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ նախագահը, Չանկ Քայ Շէք, որ քաշուած էր երեք ամիսէ ի վեր, ձայնասփիւռ յայտարարութիւն մը ուղղեց ժողովուրդին, հրաւիրելով զայն կռուիլ «համայնավարական բռնակալութեան դէմ»։ Կ'ըսուի թէ այս յայտարարութենէն անմիջապէս վերջը Շանկայ գացած է օդանաւով, խորհրդակցելու համար քաղաքին պաշտպանութեան մասին։ Չանկ Քայ Շէք ծանրապէս մեղադրեց կարմիր բանակին հրամանատարը, Մաօ Ցէթունկ, ըսելով թէ կ'ուզէ ստրկացնել չինացի ժողովուրդը։ Իր կարծիքով, համայնավարական շարժումը պիտի խորտակուի երեք տարիէն։ — Կարմիրները նոր քաղաք մը եւս գրաւեցին, Սուչէու։ Կռիւները կը շարունակուին կատաղօրէն։

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ 16ուկէս տարեկան պատանի մը, Լա Ռօշ սիւր Իօնի մէջ։ Սպանած էր 73 տարեկան պառաւ մը, գողնալով անոր 8000 ֆրանքը։ Տղան մահավճիռը լսեց առանց յուզուելու, իսկ մայրը մարեցաւ։

ՆՈՐ ՎԱՐՁՔԵՐԸ վերջնական պիտի համարուին, եթէ հաղորդուած են Փետրուար 28էն առաջ եւ առարկութիւն չէ եղած մինչեւ ապրիլ 30 (վաղը)։

Ամերիկա կ'ուզէ իմանալ Մոսկուայի պայմանները

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Չորս ամսուան խօսակցութիւններէ վերջ առաջին անգամ ըլլալով, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը ապրիլ 27ին ծանուցագիր մը յանձնեց Խ. Միութեան խնդրելով պաշտօնապէս յայտնել թէ ե՛րբ եւ ի՛նչ պայմաններով պիտի վերցնեն Պերլինի պաշարումը։

Ծանուցագիրը Ազգաժողովի խորհրդային պատուիրակներէն Պ. Եաքոպ Մալիքի յանձնեց իր ամերիկացի պաշտօնակիցը, Տոքթ. Ֆիլիփ Ճէսըփ։

Ծանուցագրին բովանդակութիւնը գաղտնի կը պահուի. բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ նըպատակն է Պերլինի բանակցութիւնները դնել պաշտօնական գետնի վրայ եւ գրաւորապէս ստանալ Խ. Միութեան տեսակէտները։

Փետրուար 15էն ի վեր, երբ Ճէսըփ հարցումներ կ'ուղղէր Պ. Մալիքի, որեւէ գրութիւն չէ փոխանակուած։ Ամերիկացի պատուիրակը ծանուցագիրը տարաւ յանձնեց, նախագահ Թրումընի եւ արտաքին նախարարին հետ տեսակցելէ վերջ։ Պ. Մալիքի ներկայանալէ առաջ, տեսակցեցաւ Ազգաժողովին ամերիկեան պատուիրակութեան անդամներուն հետ։ Կ'ըսուի թէ հանդիպած է նաեւ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչներուն, ցոյց տալով ծանուցագիրը։

Ամերիկացիները կ'ուզեն բացորոշ լուսաբանութիւններ ստանալ, պաշտօնական բանակցութիւններէն եւ Չորսերու Խորհուրդին գումարումէն առաջ։ Անշուշտ Պ. Մալիք ծանուցագիրը յանձնած է Նիւ Եորքի իր անմիջական գերադասին Կրեմլինի, որ պիտի խորհրդակցի Մոսկուայի հետ։

Ահագին բազմութիւն մը խռնուած էր Նիւ Եորքի խորհրդային պատուիրակութեան կեդրոնին առջեւ, թղթակիցներով, լուսանկարիչներով եւ շարժանկարիչներով։ Ոստիկանութիւնը ամուր շղթայ մը կազմած էր շէնքին առջեւ։ Տոքթ. Ճէսըփի եւ Պ. Մալիքի տեսակցութիւնը տեւեց 1ուկէս ժամ։ Ի պատասխան իրեն ուղղուած հարցումներու, ամերիկացի պատուիրակը յայտարարեց թէ ըսելիք չունի։

★ Մոսկուայի անթելը անգամ մը եւս յայտարարեց թէ պիտի վերցնեն Պերլինի պաշարումը, եթէ արեւմտեան պետութիւններն ալ վերցնեն իրենց պաշարումը եւ թուական մը որոշեն Չորս Մեծերու ժողովին համար։

★ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ամէն պատրաստութիւն տեսնուած է, անմիջապէս վերահաստատելու համար կառախումբերու երթեւեկը դէպի Պերլին։ Միեւնոյն ատեն կը շարունակուին օդանաւային փոխադրութիւնները։

★ Չորեքշաբթի օր Ռուսերը արգիլեցին գետային նաւարկութիւնը Պերլինի անգլիական շրջանին մէջ, բայց յետոյ արտօնեցին, իբրեւ հետեւանք անգլիական իշխանութեանց բողոքին։

★ Արեւմտեան պետութիւնները պիտի շարունակեն գերմանական կառավարութեան մը հաստատման աշխատանքները, առանց զայն կապելու Պերլինի հարցին հետ։ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները վճռական դիրք բռնած են այս հարցին մէջ։ Գերմանները ալ կ'ուզեն որ անյապաղ կազմուի նոր պետութիւնը, իբրեւ կեդրոն ունենալով Ֆրանքֆորթը։

1,450,000,000 տոլար Եւրոպայի վերազինման համար

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն սրտապողաբար խնդրեց Խորհրդարանէն անմիջապէս վաւերացնել Ատլանտեանի թէ դաշինքը եւ թէ առաջարկուած զինուորական վարկը՝ 1.450-000.000 տոլար։

Նախարարը ներկայանալով Ծերակոյտի Արտաքին Յարաբերութեանց յանձնաժողովին, բացատրեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը եւ զինուորական օգնութեան ծրագիրը հաւասարապէս անհրաժեշտ են եւ իրար կը լրացնեն, կառուցանելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը։ Երկուքն ալ սահմանուած են զօրացնելու արեւմտեան Եւրոպան՝ ընդդէմ ռուսական նախայարձակման վախերուն։ Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ «արեւմտեան Եւրոպայի մէջ տիրող անապահովութեան զգացումը երեւակայութեան արդիւնք չէ, այլ կը բխի Խ. Միութեան բռնած դիրքէն»։

Նախարարին զեկուցումը որ կը բաղկանար 4500 բառերէ, ուրիշ մեղադրանքներ ալ կը պարունակէ Խ. Միութեան դէմ։ «Արեւմտեան պետութիւնները տեսան որ Միաց. Ազգերու դաշինքին հիմնական նպատակները եւ սկզբունքները անպատկառօրէն բռնաբարուեցան, իբրեւ հետեւանք Խ. Միութեան դիրքին՝ արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն հանդէպ։ Ինքնորոշման իրաւունքը խափանուեցաւ բռնութեամբ կամ բռնու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՀԱՅԱՍԱՆ» — ՀԱՅԵՐՈՒ ԲՆՕՐՐԱՆ

ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ԱՒԱՆԴ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ՀՍՍՌ Գիտութիւնների Ակադեմիայի իսկական անդամ Գր. Ղափանցեան,— Հրատ. Հայկ. ՍՍՌ Գիտութիւնների Ակադեմիայի, Երեւան, 1947 էջ, 287):

ԽՄԲ.— « Սովետական Հայաստան» ամսագրի 1949 Փետրուարի թիւէն, արեւմտեան ուղղագրութեան վերածուած.—

Ակադեմական Գր. Ղափանցեանի ներկայ աշխատութիւնը (ռուսերէն) նուիրուած է հայ ժողովրդի պատմութեան սկզբնական շրջանին, անոր, կարելի է ըսել, արշալոյսին, երբ հայ ժողովուրդը ցեղա – տոհմային միաւորումներէն, աստիճանաբար, կը սկսի կազմակերպուիլ իբրեւ ազգ: Այս կարեւոր ժամանակաշրջանի մասին մինչեւ հիմա գոյութիւն չունի մարքսեան լուրջ ուսումնասիրութիւն եւ այս թերացումը, ցաւալի է ըսել, հնարաւորութիւն ստեղծած է քաղքենի լեզուաբանութեան եւ պատմագիտութեան ամէն տեսակ չարաշահումներու համար: Ակադեմական Գր. Ղափանցեանը առաջինն է սովետական մեր հայագէտներէն, որ բազմաթիւ ու բազմատեսակ նիւթերու հիման վրայ կը քննէ եւ կը լուսաբանէ մինչեւ հիմա մութ այս ժամանակաշրջանը: Տուեալ հարցի գիտական լուծումը, ինքնին հարուած մըն է քաղքենի (բուրժուական) պատմագիտութեան եւ լեզուաբանութեան, մասնաւորաբար հնդեւրոպական ցեղային դպրոցին: Այդ իսկ տեսակէտէն, ակադեմական Գր. Ղափանցեանի ներկայ ուսումնասիրութիւնը խիստ կարեւոր եւ այժմէական ուսումնասիրութիւն կը հանդիսանայ: Իրաւացի է հեղինակը երբ իր ներածութեան մէջ կը նկատէ «Այդ թեման խիստհետաքրքրական է, որովհետեւ կը վերաբերի հայ ժողովրդի եւ անոր պետականութեան յառաջացման եւ ձեւաւորման արշալոյսին, երբ հին փոքր–ասիական եւ առաջաւոր - ասիական շատ մը պետութիւններ, մշակոյթներ եւ ժողովուրդներ կը գտնուէին իրենց անհետացման շրջանին մէջ»:

Առաջին հարցը, որու վրայ կանգ առած է ակադ. Ղափանցեան իր ուսումնասիրութեան մէջ, այդ «ՀԱՅԱՍԱ» տեղանուան ստուգաբանութիւնն է: Ան լեզուական նոր օրինակներու հիման վրայ կը հաստատէ իրմէ շատ առաջ քանի մը հայագէտներու արտայայտած այն կարծիքը, թէ «Հայասա» տեղանունը կազմուած է «Հայ» արմատէն եւ «սա» վերջածանցէն, որ ունեցած է «տեղ», «երկիր» իմաստը, «Հայասա» Հայերու երկիր: Նոյն ձեւով կը ստուգաբանուին հին արեւելեան աղբիւրներուն մէջ յիշուած շարք մը այլ տեղանուններ եւս «Զաղզիսա» — Զաղզերու երկիր, «Նիննասա» — Նիններու երկիր, «Թոմիսա» — Թոմերու երկիր, «Դատտասա» — Դատտերու երկիր, եւայլն: Վերջածանց «սա»ին կը համապատասխանէ նաեւ «ինա» վերջածանցը, որ ակադեմական Ղափանցեանի ենթադրութեամբ, տեղական, սուբարի — ուրարտական ծագում ունի: Այսպէս՝ «Լուլու — ինա» — Լուլուի երկիր, «Հատ-ինա»— Հատերու երկիր, «Նահար – ինա» — Նահարի երկիր (այսինքն գետերու երկիր) եւայլն: Այս նոյն խումբին կը պատկանի հայկական «Արմինա» անունը, (*) որ կազմուած է «Արմ» արմատէն եւ ի վերջածանցէն եւ ունի «Արմեններու» երկիր նշանակութիւնը: Այսպէսով, ակադ. Ղափանցեանի ուսումնասիրութենէն կը պարզուի որ հայկական երկու անունները ալ՝ եւ «հայ» եւ «Արմեն» տեղական փոքրասիական ծագում ունին եւ գործածուած են աւելի շուտ քան ենթադրուած Արմէններու առասպելական գաղթը Պալքաններէն դէպի Հայաստան:

Ակադ. Գ. Ղափանցեան իր աշխատութեան յաջորդ գլխուն մէջ կանգ առած է Հայասայի տեղագրութեան վրայ եւ ճշդած անոր մօտաւոր սահմանները: Հեղինակին կարծիքով, Հայասան գտնուած է Եփրատ, Ճորոխ եւ Արաքս գետերու ակունքներուն միջեւ: Արեւմուտքէն անոր սահմանն է հանդիսացած Զեմարան, արեւելքէն Էրզրումի շրջանը, հիւսիսէն Պարխարեան լեռները, իսկ հարաւէն Կարաւսուն: Հայասայի հողամասը մօտաւորապէս համընկած է պատմական Փոքր Հայքի եւ Բարձր Հայքի սահմաններուն վրայ:

Մեզ հասած կցկտուր տեղեկութիւններու հիման վրայ ակադ. Ղափանցեանպարզած է Հայասայի քաղաքական դերը Փոքր Ասիոյ մէջ: Հայասան, ինչպէս յայտնի կ'ըլլայ դաշնակից եղած է Հիթիթներու հետ: Ատեն, ատեն ինկած է հիթիթական թագաւորութենէն հպատակի վիճակին մէջ: Այսպէս, յայտնի է, որ հիթիթական թագաւոր Շուպպիլուլիում 1395ին նախ քան մեր թուականը նուաճած է Հայասան եւ հարկադրած անոր հպատակի պարտաւորութիւն ստանձնել:

Իր աշխատութեան մէջ ակադ. Ղափանցեան լայն տեղ յատկացուցած է Հայասայի բառապաշարի քննութեան եւ կարգ մը որոշ օրինակներով ցոյց տուած անոր նմանութիւնը հայկականի հետ: Ահաւասիկ քանի մը օրինակներ.— «Hatt» (կտրել) — հայկական «հատանել», «hassika» (հասկ) — հայկական հասկ, «hapat - is» (վասալ) —հայկական հպատակ, «han» (հանել) — հայկական հանել, spand (զոհաբերել) —հայկական սպանդ, «spard» (դուրս պրծիլ) — հայկական սպրդել, «isha» (տէր) հայկ. իշխել, «tuk» (k) ուժ— հայկական տոկալ եւայլն: Բառապաշարի որոշ նմանութիւն կը նկատէ նաեւ հայկական եւ հիթիթական լեզուներու միջեւ, ուրկէ կ'ենթադրէ, որ հիթիթական որոշ ցեղեր հաւանական է ձուլուած են հայ ժողովուրդին մէջ:

Հեղինակը մասնաւոր գլուխ յատկացուցած է Հայասայի մշակոյթին: Ան մեծ արժէք կուտայ 1938ին Հայաստանի հողին վրայ Ալթուն - Թէփէի (Երզնկայի դաշտավայրին Զիմիմ գիւղի մօտ) պատահաբար գտնուած պղնձեայ եւ արծաթէ իրեղէն, որոնք կը համարէ հայասական շրջանի իրեր: Գտնուած իրերու մէջ ուշադրութեան արժանի է, մասնաւորաբար, կաթսան իր կափարիչով՝ եռոտանիի վրայ, որուն նկարը հեղինակը դրած է: Ակադ. Ղափանցեան կանգ է առած նաեւ հին հայկական հեթանոսական պանթէոնի այն աստուածներուն վրայ, որոնց տաճարները ըստ հին հայկական մատենագրութեան տեղեկութեան, գտնուած են Հայասայի հողին վրայ: Ան կը պարզէ անոնց կապը Հայասա - հիթիթական շրջանի հետ:

Մասնաւոր բառերու, յատուկ անուններու եւ մշակոյթի մասին բերած օրինակներու հիման վրայ ակադ. Ղափանցեան ընթերցողը լիովին կը համոզէ, որ, իրօք, Հայասան հին հայկական կարեւոր կեդրոններէն մէկն է հանդիսացած եւ անխզելի կերպով կապուած է հայ ժողովրդի պատմութեան հետ:

ՊՐՈՖ. Ա. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) (*Արմինա ձեւը աւելի հին է, քան «Արմենիա» ձեւը: Առաջին ձեւով յիշուած է Դարեհի* 522 — 486 *Թ. Թ: Ն. Մ. է:(Բեհեստունի ժայռի վրայ թողած սեպագիր արձանագրութիւններու մէջ):*

Փրկենք երիտասարդութիւնը

Մեր առաջին յօդուածով ընդհանուր կոչ մըն էր որ կ'ուղղէինք, որպէսզի այսօրուան անհասկացողութիւններով ու կիրքերով մոռացութեան չմատնենք մեր երիտասարդութեան եւ գալոց սերունդներու փրկութեան գործը, եթէ ուզենք ապահովել մեր ազգին յարատեւութիւնը:

Բիւզանդիոնը կործանեցաւ, որովհետեւ սին վէճերով ու կիրքերով զբաղած էին:

Գիտեմ, մեր այս ցիրուցան վիճակին մէջ շատ դժուար է փրկութեան ու դաստիարակութեան գործը, դնել առողջ, հիմնական ու միակերպ հիմերու վրայ, քանի որ ենթակայ ենք այլազան ազդեցութեանց:

Եւրոպայէն մինչեւ Իրան եւ Ամերիկաները ցրուած ազգ մըն ենք այսօր, իւրաքանչիւր գաղութ ենթակայ իր շրջապատի ազդեցութեան: Օտարին լեզուն եւ օրէնքը մեզի համար պարտադիր են, իսկ տեղական բարք ու վարքը մեզ կը հետապնդեն:

Անհրաժեշտ են գերագոյն ճիգեր, մեր ազգային հաւաքականութիւնը պահելու համար: Հայկական արիւնը, ոգին լաւագոյն դերը պիտի կատարեն փրկելու համար ամէն ինչ: Այն արիւնը որ Մեծն Տիգրանէն, Սահակ Մեսրոպէն, Նարեկացիէն, Ալիշանէն, Ահարոնեանէն մինչեւ համեստ ու ազգասէր Հայը փոխանցուած է, լաւագոյն երաշխիքն է ցեղային յարատեւութեան:

Արդարեւ ո՞ր Հայն է որ պիտի անարգէ իր երակներէն հոսած արիւնը, հարազատ ժառանգութիւնը իր ծնողքին եւ նախահայրերուն:

Դարերու մէջէն շատ մը օտար արիւններ եկած խառնուած են մեր արեան ու անոր բաղկացուցիչ տարրերու մէջ լուծուած ու կորսուած են:

Հայաստանը դարերու ընթացքին, արեւմուտքէն արեւելք քաղաքական եւ տնտեսական ազգամիջեան տեղատուութեանց թատերաբեմը եղած է, բայց հայ մարդը ի գին իր արիւնին պահած է իր գոյութիւնը:

Հայկական արիւնը լաւագոյն կապն է այսօր աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած Հայերու միջեւ: Մեզի կը մնայ այդ արեան իսկական ժառանգորդներուն լեզու տալ անոր որ խօսի մեր երիտասարդութեան: Այդ լեզուն հայկական ոգին է:

Դժբախտ իրականութիւն մըն է այսօր, որ շատերուն կողմէ ոգին անարժէք կը նկատուի, իսկ նիւթը ամէն բան: Այդպիսիները կը շարժին, կը գործեն միմիայն իրենց անձին համար, եւ վաղ թէ ուշ պիտի դառնան անձնապաշտեր, ունայնամիտներ եւ սնափառներ պիտի խրին ճախճախուտներուն մէջ, կորսուելով հայութեան համար:

Նիւթի սահմաններէն վեր կայ ոգին, մեր կեանքին ծաղիկը, որ միայն բարձր գաղափարներու վրայ կը բուսնի, որուն համնելու համար պէտք է ունենալ թեւեր ու ազատ թռիչքի հնարաւորութիւն:

Մեզի կը մնայ զգուշացնել մեր երիտասարդութիւնը այդ ճախճախուտներէն: Պայման է սակայն որ մենք մեր ազգային վերելքին հաւատքը ունենանք: Այն ատեն վստահօրէն պիտի գիտնանք սիրցնել անոնց այն բարձունքները որոնք գեղեցկութիւն եւ յաւիտենականութիւն կը բուրեն:

Դաստիարակել երիտասարդութիւնը՝ կը նշանակէ օժտել զայն բոլոր ազնիւ զգացումներով, որպէսզի միայն իր գզայարանքներով չգործէ, այլ փնտռէ ու տեսնէ գեղեցկութիւնը, ճշմարտութիւնը եւ բարին:

Այս ճամբով միայն անհատը անձնապաշտութեան սահմաններէն դուրս գալով, կը ջանայ սիրել ուրիշները, առաջին անգամ իր ծնողքը եւ անոնց միջոցաւ իր ցեղակիցները, իր հայրենիքը եւ ապա համայն մարդկութիւնը:

Նիւթի կաշկանդումներէն բոլորովին անջատ ու ազատ թեւեր պէտք են հասնելու բարձր գաղափարներու: Այս կը կոչենք իտէալ: Առանց անոր մարդս կատարեալ անասուն մըն է:

Ճիշդ է եւ դառն իրականութիւն որ մենք այսօր լայն չափով հնարաւորութիւն չունինք մեր երիտասարդներու ուսումը եւ ծանօթութեանց չափը խորացնելու, բայց ի վիճակի ենք անոր մէջ ինքնագիտակցութիւնը եւ խորհելու կարողութիւնը զօրացնելու: Այդ արդէն բաւական է որ անոնք գիտակցին թէ իրենք ինչ են, ինչ պարտաւորութիւններ ունին իրենց անձին եւ ծնողքին հանդէպ, ազգին ու հայրենիքին համար, Սոկրատեան «Ճանիր զքեզ» մեր ամենուն նշանաբանը պիտի ըլլայ:

Գիտակցանհատը պարտաւոր է ճանչնալ ամէն բանէ առաջ նախ ինքզինքը,— թէ ինք ինչ է, ինչ արժէք ունի, ինչ գիտէ եւ ուր է իր կոչումը. ան երբ ինքզինքը դնէ այս վիճակին մէջ, ապահովաբար պիտի փորձէ խորացնել իր ծանօթութիւնները, գիտակցօրէն պիտի սորվի նոր բաներ, պիտի վարժուի ճշգրտօրէն տրամաբանել ու խորհիլ, առանց կուրանալու եւ անձնական շահերէ տարուելու:

Նոյնը նաեւ ազգին համար, ինչպէս ըսած է Ռընան, «Ազգը ոգի մըն է, հոգեղէն սկզբունք մը, լի յաղթական յիշատակներով, կանգնած ապագայի առջեւ իր բարձր իտէալովը»: Տկարացնել այդ ոգին՝ կը նշանակէ ազգը կորստեան դատապարտել: Ան որպէսզի ապրի ու կանգուն մնայ, մեր նուիրական պարտականութիւնը պիտի ըլլայ միշտ բոցավառ վիճակի մէջ պահել ոգին: Ուրեմն օժտենք մեր երիտասարդութիւնը ազգային զօրաւոր կամքով:

Ազգային արիւնը, ոգին եւ կամքը կը պահանջեն ամէն բանէ առաջ Ֆիզիքական առողջութիւն, հետեւաբար ուժ տանք նոր սերունդին Ֆիզիքական դաստիարակութեան:

Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ՄԱՀՈՒԱՆ 200ԱՄԵԱԿԸ (1749—1949)

Ապրիլ 27ին սկսան Մխիթար աբբահօր մահուան 200ամեակի հանդիսութիւնները, Վենետիկ, Ս. Ղազարի վանքին մէջ, պատարագով եւ գրական հանդէսով մը՝ Մ. Ռ. վարժարանին մէջ: Երեկոյթին բացումը կատարեց Աբբահայրը՝ Սրբազնն Վրդ. Ուլուհոճեան, իսկ ներբողական մը խօսեցաւ Ուրպանի արք., նիւթ ունենալով «Մխիթար եւ Վենետիկ»:

Այս կիրակի, 1 Մայիս, տեղի պիտի ունենայ տարեկան յիշատակի հանդէս: Առտուն՝ պատարագ, ժամը 11.30ին ակադեմական հանդէս Ս. Ղազարի մէջ եւ պատուասիրութիւն: Իրիկունը գոհաբանական աղօթք:

Յոբելենական հանդէս մը պիտի կատարուի Օգոստոս 14ին, արտասահմանէն եկած հայրենակիցներու համար, պատարագով, խաղողօրհնէքով եւ գրական երաժշտական երեկոյթով մը:

Ուրիշ հանդէսներ ալ տեղի պիտի ունենան 1949ի ընթացքին: Իսկ բուն յոբելենական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 1950ի ամառը, իբրեւ փակում:

Այս դարադարձին առթիւ պիտի հրատարակուին, — « Բազմավէպ »ի բացառիկ թիւը, «Գեղունի» (1950), Մխիթար աբբահօր կարգ մը նամակները, կենսագրութիւնը եւն.:

ՀՈՂԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ *ազդարարուեցաւ օր առաջ յանձնել իրենց ամբարած արմտիքը, «այլապէս կառավարութիւնը պիտի հարկադրուի քանի մը միլիոն կենդինար ցորեն ներածել, բացը գոցելու համար, մինչեւ նոր հունձք»:*

«Ազդակ» եւ «Արեւելք»

Պէյրութի եւ Հալէպի մեր պաշտօնակիցները, «Ազդակ» եւ «Արեւելք», սկսած են հրատարակուիլ նախապատերազմեան ծաւալով (չորս մեծադիր էջ, ինչպէս նախկին «Ցառաջը»): Առաջինը՝ Մարտ 26էն, երկրորդը՝ Ապրիլ 3էն սկսեալ: Ջերմապէս շնորհաւորելով այս նորյաջողութիւնը, ստորեւ կ'ամփոփենք այս առթիւ հրատարակուած խմբագրականները.—

ԱԶԴԱԿ.— «Մեր թերթը կը վերստանայ իր հին ծաւալը, չորս մեծադիր էջերով եւ քաղաքական, հասարակական ու ազգային բովանդակութեան այլազան բաժիններով:

«Նոր շրջան» անուանեցինք այս թուականը, թէեւ հին շրջանի մը վերականգնումն է, պատերազմի տարիներուն պարտադրած հարկադրական սեղմումներէն ետք:

1927 Մարտ 5ին է, որ լոյս տեսաւ «Ազդակ»ի առաջին թիւը: 22 տարի անընդհատ մեր թերթը լոյս տեսաւ կանոնաւորաբար, նախ իբրեւ երկօրեայ եւ յետոյ իբրեւ Սփիւռքի մեծագոյն օրաթերթերէն մէկը: Վերջին աշխարհամարտը, աշխարհի բոլոր հրատարակութիւններուն հետ, հարուածեց նաեւ մեզ, ստիպելով որ «Ազդակ»ի ծաւալը իջնէ կէսի, յետոյ նաեւ քառորդի:

Ուրախ ենք այսօր, 23րդ տարեդարձին առթիւ, Լիբանանի եւ Սուրիոյ ամէնէն հին եւ ամէնէն տարածուած այս թերթը կրկին չորս էջով լոյս ընծայելով: Ուրախութիւն մը, որ մեզի հետ պիտի բաժնեն անշուշտ նաեւ մեր հաւատարիմ ընթերցողները, որոնց վստահութեան եւ ցոյց տուած քաջալերանքին շնորհիւ է, որ «Ազդակ» նուաճեց երկու տասնամեակներու բեղմնաւոր պատմութիւն մը:

Ծաւալի մեծացումը նոր դժուարութիւններու առջեւ կը դնէ մեզ եւ յաւելեալ զոհողութիւններ կը պահանջէ: Սիրով յանձնառու կ'ըլլանք այդ զոհողութեանց, որովհետեւ առաջին օրէն մինչեւ հիմա այն հաւատքով եւ համոզումով առաջնորդուած ենք, որ մամուլը հանրային առաքելութիւն մը ունի կատարելիք եւ պարտաւոր է տալ առաւելագոյնը:

1927ին երբ «Ազդակ» հրապարակ եկաւ, Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայաշատ գաղութները ոչ եւ է թերթ չունէին. ոչ ալ օրաթերթ, ոչ ամսագիր եւ ոչ հանդէսներ: Անբնական եւ անհանդուրժելի երեւոյթ մըն էր ասիկա, որ պէտք էր գտնէր իր դարմանը:

«Ազդակ» հրապարակ իջաւ աղետալի պակաս մը լրացնելու առաջադրութեամբ: Հետագայ տարիները եկան փաստելու, թէ ան իր կոչումը եւ դերը արդարացուց պայմաններուն ներած չափով յաղթահարելով բազմաթիւ արգելքներ»:

ԱՐԵՒԵԼՔ.— «Մօտաւորապէս երեք տարիէ ի վեր, այս թերթը մաս կը կազմէ հայ մամուլին:

Ցայտնի է, թէ մեր կեանքին մէջ որեւէ թերթ անհատական մտահոգութիւններու արդիւնք չէ, ոչ ալ անձնական հեռանկարներու հետամուտ, երբեր գոյութեան իրաւունքը կը յենու Հ. Ց. Դաշնակցութեան ազգային, քաղաքական թէ ընկերային հանգանակներուն:

Երբ այս անկիւնէն կը մօտենանք հայ իրականութեան, դիւրաւ կրնաք հաստատել, թէ ինչու դիմացծի թէ բովանդակութեան ցայտուն տարբերութիւններ կան Դաշնակցական եւ հայատառ այլ թերթերու, Դաշնակցական եւ օտար թերթերու միջեւ:

Նաեւ կը գտնէք պատասխանը այն յամառ հարցումին, թէ ինչու օտարը տարբեր «ոճ» եւ ըմբռնում ունի օրաթերթի մը դերին ու տարողութեան մասին, իսկ մենք՝ տարբեր:

Ինչպէս անհատական կեանքի, նոյնպէս հաւաքական կեանքի ու ձեռնարկներու մէջ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ չունենալ տողորուած ոեւէ մարդ կամ կազմակերպութիւն ենթակայ է կարգապահական որոշ թելադրանքներու, — հաւաքական ըմբռնումներէ, հանրային մտահոգութիւններէ, բարոյական եւ ընկերային դաստիարակութենէ բխող վերապահութիւններու եւ նախասիրութեանց, եթէ այս բառերը ճշգիւ կը բացատրեն այն՝ զոր կ'ուզենք արտայայտել, — «խօսքի բերել»՝ ինչպէս կ'ըսէ ժողովուրդը»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 24 Ապրիլ.— Կիրակի ժամը 15ին տեղի ունեցաւ Հայ Մարզականին (U.S.A.) ախոյենական inter - poulի առաջին մրցումը՝ ախոյենական «Փինալիստ» Annecy les Vieux խումբին դէմ, մեր դաշտին վրայ: Հակառակ խիստ տաքին՝ հոկայ բազմութիւն մը փութացած էր դաշտ Հայ եւ տեղացի՝ եւ համբերութեամբ կը հետեւէր մրցումին: Կողմերը իրար զարնուեցան խիստ կատաղի: Ութ վայրկեան ետք Գ. Թէպոյեան շահեցաւ առաջին նշանակէտը: Հակառակորդ խումբը սթափելով լարեց իր ճիգերը եւ 22 վայրկեանէն «փէնալթի»ի մը շնորհիւ շահեցաւ նշանակէտը: Այպա երկուստէք կատաղի յարձակումներ: Առաջին կիսախաղը վերջացաւ հաւասար:

Երկրորդ կիսախաղին մերոնք սկսան վստահօրէն յարձակողական մը, արհամարհելով տաքը, այպէս 28 վայրկեան գնդակը մէկ բերդէն միւսը կը սուրար: Վերջապէս երկրորդ նշանակէտ մը եւս: Նորէն Թէպոյեանն է: Խանդավառութիւնը չափ չունէր: Մերոնք մտան տիրապետողի դերին մէջ: Եւ ահա յաջորդ նշանակէտը, Ոսկին էր: Հակառակորդները իրենց անկարելին կը փորձէին, երբ գրոհում դոչումի մէջ է 4րդ նշանակէտ մը եւս, շնորհիւ պատանի ժամագործեանի:

Խաղը վերջանալու 4 վայրկեան մնացած, Թէպոյեան շահեցաւ նշանակէտ մը եւս եւ մրցումը վերջացաւ մերոնց ջախջախիչ յաղթանակով.— 5—1: Այժմ division d'Honneurի ճամբուն վրայ ենք: 25 տարուան ընթացքին Ֆրանսայի հայ գաղութը, առաջին անգամն է որ առաջնակարգ խաղերու կը մասնակցի: Այս ճիգը անշուշտ կը բխի խաղացողներուն ազգային նախանձախնդրութենէն:

Եթէ վարչութեան անդամները վերիպումներ կ'ունենան՝ մեր գնդակի հերոսները՝ յանցաւոր չեն:

Այս յաղթանակին առթիւ բազմաթիւ յուսանկարներ առնուեցան: Շնորհաւորելի էին մեր Գապանճեանը, Ա. Թէպոյեանը, Արքին: Մանաւանդ բերդապահը եւ բոլորը:

Թղթակից

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հայ Ճեմարանի Շրջանաւարտներու Միութիւնը Ապրիլ3ին կազմակերպած էր յարգանքի հաւաքոյթ մը նուիրուած Տիկին Գոհար Ցովհաննէսեանի, երեսնամեայ կրթական գործունէութեան, եւ Ճեմարանի մէջ քսանամեայ ուսուցչութեան: Բոլոր խօսողներն ալ ջերմօրէն գնահատած են տիկնոջ կրթական բեղնաւոր ծառայութիւնը եւ անձնուիրութիւնը: Ան նկատած էՀայՃեմարանը իր հարազատ տունը եւ հայ ժողովուրդի ի բնապահպանման մեծարժէք վառարաններէն մէկը: Տիկինը շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ՝ պատմած է թէ ինչ մեծ զոհողութիւններու գինով կանգուն մնաց Ճեմարանը քանի տարի, հասնելով այսօրուան բախտաւոր վիճակին:

ԼՕՍ ԱՆՃԷԼԸՍԻ հանգանակութենէն գոյացած է 10 հազար տոլար: Հանգանակութիւնը կը շարունակուի: (Պէյրութի Ճեմարանին համար):

ՁԱՑՆԵՐ ԳԱՐԱՅԻՆ

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Այս տարի ալ օտարութեան մէջ կատարեցինք 11-24ի սգատօնը, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ հովանաւորութեամբ Վիէնի կոմիտէին եւ մասնակցութեամբՖ. Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հայ. Կամ. Մարտիկներու Միութեանց: Ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը:

ՆորՍերունդի անդամներէն Ա. Գալայճեանի բացման խօսքէն առաջ՝ կատարեալ մթութեան մէջէն Տիկին Ռստիկեան երգեց «Սեւ խաւարը»: Ապա Կ. Խաչի սանուհիները երգեցին «Ցառաջ նահատակ»ը, յոտնկայս: Օր. Ուզունեան արտասանեց Կ. Խաչի, Ղեւոնդ ՏէրտէրեանԿամաւորՄարտիկներուեւ Ց. Մաթոսեան Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ:

Օրուան բանախօսը, Հայր Ց. Լեւոնեան իբրեւ ականատես նկարագրեց այն բոլոր խժդժութիւնները որոնք գործադրուեցան հայ ժողովուրդը անճիտելու համար: Սակայն թշնամին իր նպատակին չհասաւ եւ ստեղծուեցաւ Մայիս 28:

Ցարգելի բանախօսը հրաւիրեց ներկաները դառնալ անկուն պահակը, մեր ազգային եւ կրօնականաւանդութեանց, սիրել միասնաբար այն ինչ որ մերն է, աչալուրջ հսկել մեր հաւաք. ժառանգութեան վրայ, պահել զայն անաղարտ, փոխանցելով Նոր սերունդին: Բազմազան փորձութիւններ եւ ճերմակ ջարդը կը սպառնան մեզի: Հարկ է շատ բան զոհել մեր անհատական հաճոյքէն եւ [illegible] համար: Ահա մեր սրբազան պարտականութիւնը:— Իշխան

ՄԱՀ ՑԱԿՈԲ ԳԱԼԻՄՔԵԱՐԵԱՆԻ

Սան Փաւլոյէն (Պրազիլիա) ստացուած նամակէ մը ցաւով կը տեղեկանանք թէ Փետրուար 9ին նոյն քաղաքին մէջ մեռած է ծանօթ վաստակաւոր ուսուցիչ Մարաշցի Պ. Ցակոբ Գալէմքեարեան (Գալէմճեան), որուն ուսուցչական գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը կատարուած էր անցեալ Հոկտեմբեր 9ին: Հանգուցեալը ճանչցուած էր իբրեւ «Նահապետ» եւ կը վայելէր Պրազիլիոյ հայ գաղութին անվերապահ համակրանքը:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս բացորոշ կը տեսնուի Պոլսոյ դեսպան Տը Կիրսի 24 Հոկտեմբեր 1913 թուակիր հեռագրէն, Ռուսիա բարենորոգումներու ձեռնարկած էր իբրեւ նախաբան գրաւման եւ նախագիծն ալ ըստ այնմ պատրաստած էր:

Արդարեւ, եթէ գործադրութեան դրուէր յիշեալ ծրագիրը, որուն նպատակն էր վեց նահանգներու բնակչութեան աւելի քան 75 առ հարիւրը կազմող Իսլամները հայ փոքրամասնութեան իշխանութեան ենթարկել, առաջին հետեւանքը պիտի ըլլար իսլամ ժողովուրդին դրդուութիւնը: Որովհետեւ, երբ ընդհ. ժողովներու, վարչական ժողովներու, պաշտօնէութեան, ոստիկանութեան եւ ոստիկան զօրքի մէջթուականհաւասարութիւնը կիրարկուէր, այն ատեն տարակոյս չկայ որ Հայերը գերակշռութիւն ձեռք պիտի բերէին՝ շնորհիւ իրենց կրօնական եւ քաղաքական կազմակերպութեանց՝ որոնց արդիւնքը ուժգին եւ սաստիկ կերպով կը տեսնուէր տարիներէ ի վեր: Քրիստոնեայ մարզպանի մը ձեռքին տակ, կառավարական մեքենան ի նպաստ փոքրամասնութեան պիտի բանէր գերակշիռ կերպով եւ սպիպեալ ապըստամբութեան պիտի մղուէին Իսլամները: Այն ատեն Ռուսիա, ապստամբութիւնը զսպելու պատրուակով, Եւրոպայի փոխանորդութիւնն ալ իր վրայ ունենալով, բանակները պիտի մտցնէր արեւելեան նահանգները եւ «Հոս եմ, հոս ալ պիտի մնամ» ըսելով անգամ մըն ալ դուրս պիտի չելլէր եւ այս ձեւով Օսմանեան կայսրութեան բաժանումըն ու վերջնական հաշուեյարդարը իրականութիւն պիտի դառնար:

Ռուս գործակատար կոլկէվիչի հեռագիրը արտաքին նախարար Սազանով (ճարնջագոյն տետրակ էջ 241).—

«Հայկական Հարցին մէջ Բ. Դրան հետ համաձայնութիւն մը գոյացնելու մասին դեսպանը մեծ դժուարութեանց յաղթահարելու պարտաւորուեցաւ: Անհրաժեշտ էր հաշուի առնել մէկ կողմէ՝ Կարելի եղածին չափ լայնածաւալ բարենորոգումներ ձեռք բերելու համար Հայերուն ունեցած բնական պահանջները, միւս կողմէ յամառ ընդդիմութիւնը Բ. Դրան, որկ'աշխատէր զերոյի իջեցնել ծրագրուած բարենորոգումները եւ այդ նպատակովկ'առարկէր մեր նախագիծինհիմնական մասերուն:

«Գալով Գերմանիոյ, Հայկական Հարցին մէջ մեզի հետ համաձայնելով երկու նպատակ կը հետապնդէր, առաջին՝ կարենալ ըսել Բ. Դրան թէ՝ Թուրքիոյ շահերուն վնաս չբերող ճշմարիտ բարենորոգումներու հաւանութիւն տալով, Ռուսերու աւելի լայն ծաւալով կատարելիք բարենորոգումներուն առաջքն առած է, երկրորդ՝ սիրաշահիլ Անատոլուի եւ շրջակայից մէջ բնակող Հայերը, որոնք կը գտնուէին իր ազդեցութեան շրջանակին մէջ եւ որոնց չէր ուզեր կարեւորութիւն չտալ: Այս պատճառաւ Գերմանիոյ գործունէութիւնը միշտ անկեղծութենէ հեռու եղած է եւ իր ընթացքը Հայերուն համար ցոյցի մը ձեւը առած է: Իրականին մէջ գերման դիւանագէտները Թուրքերու անկեղծ խորհրդականներն էին»:

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Այդ միջոցին Հայերը վտանգալի ճամբէն դարձնելու համար բազմաթիւ տեսակցութիւններ ունեցանք Դաշնակցութեան վարիչներուն հետ: Հալաճեան եւ Զօհրապ էֆէնտիներուն տան մէջ բազմիցս հաւաքոյթներ ունեցանք Մալումեան (Ակնունի), Շահրիկեան, Վարդգէս, Վանի երեսփոխան Վահան եւ Փաստրմաճեան էֆէնտիներուն հետ:

Ասոնց ըսինք.

— «Այս հնարքը Ռուսիոյ մէկ ծուղակն է. դուք ալ մի իյնաք, մենք ալ չիյնանք մէջը: Ռուսիա ոչ մէկ ատեն կը փափաքի, որ Միջերկրականի ճամբուն վրայ կազմուի միջազգային աջակցութեան վրայ կռթնած Հայաստան մը: Եկէք, «վազ» անցէք, սա բարենորոգումները ձեռք ձեռքի տուած կատարենք»:

Սակայն կարելի չեղաւ համոզել այս երազատեսները: Մալումեան — Ակնունին, որ ռուսահայ շատ խելացի եւ լայն ծանօթութիւններ ունեցող մարդ մըն էր, եւ որ սակայն չէր կրցած թօթափել իր ցեղին յատկանիշը՝ երազատեսութիւնը, օր մը հետեւեալ պատասխանը տուաւ ինծի.

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

(8)

Թեան սպառնալիքներով: Մարդկային ազատու-թիւնները, այնպէս ինչպէս կը հասկնայ աշխարհի մնացեալ մասը, խափանուեցան այդ ամբողջ տա-րածութեան վրայ: Տնտեսական խնդիրները չլուծ-ուեցան միջազգային գործակցութեամբ, այլ բռ-նատիրութեամբ: Նոյն մեթոտները փորձուեցան այլուր, — Թափանցում՝ քարոզութեամբ եւ հա-մայնավար կուսակցութեան միջոցաւ, փորձեր՝ խափանելու միջազգային տնտեսական գործակ-ցութիւնը, Ջլամպոտ եւ կարգ մը պարագաներու մէջ ալ՝ քողարկեալ սպառնալիքներ բռնութեան:

Նախարարին հաշիւներուն համաձայն, 1.130.-000.000 տոլար պէտք է քուէարկել Ատլանտեանի Դաշնակիցներուն, 320.000.000 տոլար ալ Յունաս-տանի, Թուրքիոյ եւ ուրիշ երկիրներու:

Պատասխանելով զանազան հարցումներու, Նա-խարարը յայտարարեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը չի պարտադրեր որ Մ. Նահանգները նոր զօրք ղրկեն արեւմտեան Եւրոպա, երբ որեւէ նախայար-ձակում չէ կատարուած:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲՆԵՐՈՒ ՆԻ ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ հաշտութեան բանակցութիւնները սկսան Լօզանի մէջ, ապրիլ 27ին, հովանաւորութեամբ Ազգաժողովի հաշտա-րար յանձնախումբին: Կը մասնակցին Եգիպտոսի, Սուրիոյ, Լիբանանի, Անդրյորդանանի եւ Իսրա-յէլի պատուիրակները: Օրակարգի գլխաւոր հար-ցերն են Իսրայէլի սահմանները եւ Պաղեստինի 800.000 արաբ տարագիրներուն վիճակը: — Իս-րայէլի գլխաւոր բարունապետը, Տոքթ. Հերձոկ, յայտարարեց թէ հաւանական է որ կրճատուի Հրեաներու ներգաղթը, իբրեւ հետեւանք բնակա-րանի չգոյութեան:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կառավարական կուսակցութիւ-նը, Հալք, օրինագիծ մը մշակած է, որուն համա-ձայն բացորոշ յանցանքներ կը համարուին ցե-պաշտութիւնը եւ համայնավարութիւնը: Այս վերջինը հայրենադաւութիւն հռչակուած ըլլալով, ենթակայ է մահապատժի:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ մերժեց ներկայացուցիչ մը ղրկել Ազգաժողովին, մասնակցելու համար 15 բողոքա-կան պատուելիներու դատապարտութեան եւ կրօ-նական ազատութեան հարցերուն քննութեան: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Ազգաժողովը «իրաւունք չու-նի միջամտելու որեւէ երկրի ներքին գործերուն»:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ անկախ հանրապետութիւն հռ-չակուելով հանդերձ, պիտի մնայ հաւասարազօր անդամ բրիտանական համապետութեան: Մե-ծին Բրիտանիոյ Թագաւորը խորհրդանշան մը պի-տի համարուի, առանց իրական իշխանութեան:

ՍԱՍԿԱՐԱՆ — Դրամական սեւ շուկան հետ-զհետէ կը վերջանայ, իբրեւ հետեւանք սակերու նոր բարձրացման, զոր հաղորդած էինք երէկ: Ահաւասիկ չորեքշաբթի օրուան գիները — Սթեր-լին 1097 (ս. շ. 1070), տոլար 329.40 (348), զուի-ցերիական ֆրանք 83.15 (86): Նափոլէոն 4040, սթերլին 4610, զուից. ոսկի 3750, տոլար (20) 18.640, ձոյլ ոսկի 550.000 ֆրանք:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ տնտեսագէտներէն Վարկա, որ վերջերս խստօրէն քննադատուած եւ յետոյ մեղայագիր մը ստորագրած էր, սկսած է նոր գիրք մը գրել, «խոստովանելով իր ծանր սխալ-ները»:

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ կը շարու-նակուին Փարիզի մէջ: «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ ուսուցիչներուն 70 %ը պահանջած են գործադուլ յայտարարել շաբաթ օր, 24 ժամուան համար: Երէկ, հինգշաբթի, կէս օրէն վերջ աշխատանքը դադրեցուցին հացթուխ բանուորները: Փարու-ղին (մէթրօ), հանրակառքերը եւ «թաքսի»ները պիտի չբանին կիրակի օր, 1 մայիս: Նոյնպէս սափրիչները:

ԿԵՂԾ ՏՈԼԱՐԻ արհեստանոց մը երեւան հան-ուեցաւ Լիմոժի մէջ: Վեց հոգի ձերբակալուեցան:

ՄԱԼԱԹԻՈՅ Կրթ. Ընկ.եան Մարսէյլի մաս-նաճիւղի Զատկի վիճակախաղէն շահած են հե-տեւեալ թիւերը — 8 31 55 77 78 97 104 127 144 181 204 245 296 388 475 571 588 638 655 680 695 716 738 739 786 814 815 824 832 874 887:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ 1915Ի ՋՈՀԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ, նախաձեռնութեամբ Ս. Գօ-ղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, այս կիրակի, 1 Մայիս: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայթ. պատ. Արտաւազդ արք.: Կը հրաւիրուին բոլոր հայ կազմակերպութիւնները եւ միութիւն-ները, յարգելու համար մեր անմոռանալի զոհերու յիշատակը:

Նոյն օրը սարկաւագի աստիճան պիտի ստա-նան տարիներէ ի վեր եկեղեցւոյս մէջ ծառայող, Սուրէն Սարգիսեան, Փանոս Ուստաւլիկեան, Գառնիկ Քնարեան եւ Արա Գէորգեան, իսկ Աւե-տիս Քիւփէլեան, Կարպիս Յակոբեան եւ Համբար-ձում պատուակալ դպիրի աստիճան պիտի ստա-նան:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ԻՍԻ — Այս Շաբաթ, Խրիմեան սրահը:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆ-ԴԻ եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի, Ֆ. Հ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ եւ Հայ արենուշ-ներու:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կ'արտասանեն ընկերներ Ե. ՍԵՐՈԲԵԱՆ եւ Ա. ԳԱՐԱՑԵԱՆ: Կ'երգեն Օրիորդներ ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕ-ՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆ:

★

ԼԻՈՆ ՄԷՋ — Նախաձեռնութեամբ Շրջանի եւ Լիո-նի Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան, հովա-նաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետե-րու: Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Sainte Cé-cile սրահին մէջ, 257bis, rue Boileau:

Կը մասնակցին բոլոր հոսանքները:

Կը նախագահէ Պ. ԱՂԵՔՍ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ (ատենապետ հայ ազգ. կեդր. վարչ.):

Խօսք կ'առնեն Երեք յարանուանութեանց ներ-կայացուցիչները եւ Պ. Պ. ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏ-ԵԱՆ, ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին յաւուր պատշաճի:

Մուտքը ազատ է:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ — ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Վարդ-գէս» խումբի կողմէ, մասնակցութեամբ «Վարու-ժան» կոմիտէի եւ ազգային միութեանց:

Կը նախագահէ ընկեր ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ԽՐԱՅԵԱՆ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, դպրոցի սրա-հին մէջ, 6 rue de la Brosse:

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբին: Այս կիրակի: Մանրա-մասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան: Կիրակի 8 Մայիս, առաւօտուն Cinéma Roxy: Մանրամասնու-թիւնները յառաջիկային:

ԱՊՐԻԼ 30ԻՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

80, ՔԱՆԸՊԻԷՌԻ ՎՐԱՅ PALET D'ORի ՄԷՋ

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Պիտի երգէ ՏԻԿ. ՄՕՌԸՆՕ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 12էն վերջ: Ընտիր նուագախումբ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ճոխ պիւֆէ:

ՇԱՎԻԼԻ, ՎԻՐՈՖԼԷԻ եւ շրջականերու մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի վճարել ԸՆԿԵՐ Գ. ԿԻՒԼԵԱՆԻ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հանդէսը որ տեղի պիտի ունենար Մայիս 1ին (իբրեւ հետե-ւանք երթեւեկի դադարին):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ !

8 Մայիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին

ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՌի

ներկայացման տոմսերը գրեթէ սպառելու մօտ են: Աճապարեցէք ձեր տոմսերը ապահովել կանխա-սովորական վայրերէն: Մանաւանդ արուարձան-ներէն եկողներուն կը յանձնարարենք այդ:

ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԾԱԽՈՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԾԱԽՈՒ Է ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ ՇԱՏ ԲԱՆՈՒԿ ՏԵՂ ՄԸ

շքեղ վաճառատուն մը կօշիկի նորաձեւ կարգու-սարքով, ՀԱՐՈՒՍՏ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՎ եւ յա-րակից բնակարանով: Դիմել BOTTIER A. ARS-LANIAN, 4 Square des Postes, Grenoble:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Արծիւ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Հրայր Ակումբի մէջ: Բացակայ ընկերները նկատի պիտի առնուին:

ՎԱԼԱՆՍ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Արամ» խումբի ընկերները սախպողաբար ժողովի կը հը-րաւիրուին այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբը: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հսմօ Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԵՐԵՔ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱ-ՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ:

ԵՐԿՐՈՐԴԸ՝ նուիրուած ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ: 2 Մայիս, երկուշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, Coliséeի սրահին մէջ (Bld. Dugommier):

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Տ. ԹԱ-ԴՈՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԵՐՐՈՐԴԸ — Նուիրուած՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, 5 Մայիս, Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին,

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, Բ. ՄԻԼՏՈՆ-ԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Երկու հաւաքոյթներուն ալ իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին ԶԱՊԷԼ ՄՕՐԸ-ՆՕՆ, Օր. Օր. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, ԵՂԻԿԵԱՆ, Պ. Պ. Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Պ. Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆի աշակերտներէն ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է

ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐ

ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱ-ԺԻՆՆԵՐ, ENGHIEN LA BARREի ՓԱՆՈՍԵԱՆ Ա-ՓԱՐԹԸՄԱՆՆԵՐԸ, 47 rue La Barre, կայարանէն (La Barre) յիսուն մէթրի վրայ: ՆՈՐ ՇԷՆՔԵՐ, ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ, նպաստաւոր առիթ մը կալուածատէր դառնալու համար:

Դիմել վերի հասցէին ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ եւ ՇԱԲԱԹ կէսօրէ վերջ:

REVENDEURS, EXPORTATEURS, ÉLECTRICIENS, s'Adresser :

VENTE AU DETAIL:
14 rue Rochambeau (9) Métro Cadet
2 rue du Soleil (20) Métro Place des Fêtes
23 rue des Maronites (20) Métro Menilmontant
5bis, rue Mortillet GRENOBLE (Isère):

ՁԵՐ ՆԱԽԱՐԱՒԱՃԱՌԷՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՄԻ ՄԻԱՅՆ

LE BOSPHORE Մառխայով

Հրաւիրակը — ՀԷԼՎԱՆ — զուտ շաքարով անարատ ԹԱՀԻՆով պատրաստուած, նաեւ LE BOS-PHORE, բաժակ լոքումը որ իր տեսակին մէջ լաւագոյն արտադրութիւններն են:

Վաճառման Տնօրէն Գ. ՏԱՐԻՔԷՆ ՏԷՖՃԵԱՆ — Société «LE BOSPHORE», Marseille

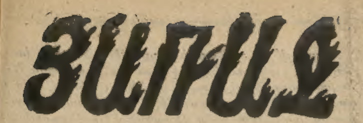

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EE NEUROPE
HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գինն 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 30 Avril 1949 Շաբաթ 30 ԱՊՐԻԼ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5834-Նոր շրջան թիւ 1245 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԽԻԹԱՐ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ

Ապրիլ 27էն սկսան Մխիթար Աբբահօր մահուան 200ամեակին առթիւ սարքուած հանդիսութիւնները, Վենետիկի մէջ, աւանդական պատարագով եւ գրական երեկոյթով մը:

Վաղը, Կիրակի, 1 Մայիս, պիտի կատարուի «Տարեկան յիշատակի հանդէս»ը, դարձեալ պատարագով, ակադեմական ցերեկոյթով մը եւ հիւրասիրութեամբ:

Հրատարակուած յայտագրին համաձայն, հանդիսութիւնները պիտի շարունակուին, զանազան առիթներով, մինչեւ տարուան վերջը, իսկ «յոբելենական մեծագոյն հանդէսը» տեղի պիտի ունենայ 1950ի ամառը, իբրեւ փակում:

Կ'ուզենք հաւատալ թէ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնուած են Մխիթարեան Միաբանութեան կողմէ, որպէսզի կարելի եղածին չափ շատ այցելուներ հանին Ս. Ղազար, այս պատմական դարադարձին առթիւ:

Դարադարձը շատ բան պիտի կորսնցնէր իր իմաստէն, եթէ դառնար հանդիսաւոր ծիսակատարութիւն մը, սահմանափակ ուխտաւորներով, ինչպէս եղաւ «Բազմավէպ»ի հարիւրամեակը:

Ամէն անգամ այսպիսի առիթներ չեն ներկայանար, անմիջական կապ մը հաստատելու համար տարագիր բազմութեանց եւ Հայկական Մշակոյթի պատմական վառարանին միջեւ:

Ո՞ւր հասած կ'ըլլար այդ մշակոյթը, եթէ Սեբաստացի Մխիթարը Վենետիկ չհաստատէր 1717-ին, խումբ մը աշակերտներով: Դառնութեամբ թօթուելով Պոլսոյ փոշին:

Պիտի ունենայի՞նք այսքան մտաւոր գանձ ու վաստակ եւ ժառանգութիւն — մինչեւ անգամ գաղափար Հայկական Մշակոյթի հարստութեանց մասին — առանց Մխիթարեան Միաբանութեան:

Համեստ վանական, Մխիթար կ'որոճար, կը կը գործէր տեսակ մը մարգարէական ներշնչումով: Իբրեւ Նոր առաքեալ:

Կրօնական ջերմեռանդութեան հետ, մշակոյթի սէրը կը խռովէր իր միտքը:

Հոգեւոր տաճարէն դուրս, մտքի տաճար մը կ'երազէր ան: Եւ առաջին հոգն եղաւ հարթել արդի աշխարհաբարի ճամբան:

Իր Հայկազեան Բառարանն ու Քերականութիւնը մինչեւ այսօր ալ կը մնան թանկագին վաւերագիրներ, հում նիւթեր՝ լեզուի զարգացման ճամբուն վրայ:

Իր հաստատած Միաբանութիւնը, թէեւ երկճիւղ, միշտ մնաց պատնէշին վրայ:

Ամբողջ սերունդներ նուիրուեցան պատմական, քննական, բանասիրական, գիտական եւ գրական բեղուն գործունէութեան մը:

Աչքի եւ մտքի հիւթեր քամուեցան, երակներու արիւնը պարպուեցաւ դեղնած, փոշոտած թուղթերու վրայ:

Գիշերաջան տքնութիւններ եւ անխոնջ պըրպտումներ՝ այս կամ այն վանքին, դիւանատան նկուղներուն մէջ, տաղարանի մը կամ ձեռագրի մը գաղտնիքները կորզելու համար:

Թափառումներ՝ իրական աւերակներու մէջ, ի սփիւռս Հայաստան աշխարհի: Ու նաեւ երեւակայութեան թռիչքներ՝ աշխարհագրութեան եւ պատմութեան արահետներուն վրայ: «Ցուցիկք Հայրենեաց»:

Եւ իրական ստեղծագործութիւններ՝ բանասիրական - պատմական խրթին ուսումնասիրութեանց հետ:

Սովորական անուններ չեն Հիւրմիւզները, Այտընեանները, Ալիշանները: Չամչեանն ու Գաթրճեանը, Տաշեանն ու Ակինեանը, Հացունին եւ Ղազիկեանը: Բագրատունի՛ն:

Եւ ահաւասիկ յաջորդական սերունդներ, որոնք ջահը ամուր բռնած՝ անընդհատ կը շարունակեն վարուցանը:

Անշուշտ շատ բան վերաքննութեան կը կարօտի, այսօրուան աչքով:

Բայց, հարկ է ետ երթալ երկու հարիւր, նոյնիսկ հարիւր տարի առաջ, ըմբռնելու համար կատարուած աշխատանքին ծաւալը եւ խորութիւնը: Իրաւամբ արժանի՝ ընդհանուր երախտագիտութեան:

Դեռ շատ առիթներ պիտի ունենանք խօսելու:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԴՈՂՈՒՆԻ ՀԱՄԲՈ՞ՅՐ ՄԸ» ԹԷ...

Տակաւին չեմ տեսած Պոլսոյ թերթերը, բայց ամերիկեան մամուլը կը շարունակէ պատկերազարդ մանրամասնութիւններ հրատարակել ապրիլ 27ի «միջադէպ»ի մասին:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, գայթակղութիւնը առաջին անգամ երեւան հանած է «Եէնի Սապահ», խմբագրականով մը:

Հեռագիրը մասնաւորապէս դիտել կու տայ թէ այս թերթը հակառակ է ամերիկեան միջամտութեան, մէջն ըլլալով զինուորական օգնութիւնը:

«Ցառաջ»ի ընթերցողներն ալ թերեւս կը յիշեն, — «Եէնի Սապահ» ամիսներ առաջ զանգօրէն կը գանգատէր թէ Ամերիկա Թուրքիոյ կը ծախէ իր անպէտ զէնքերը:

Իր վերջին խմբագրականով, Թուրք թերթը կը պատմէր թէ թէյասեղանը վերածուած էր գինարբուքի, թէ Թրքուհիներ գլխէ հանուած էին: Գայթակղութի՜ւն:

Ո՞վ պիտի կրնար լուսաբանել ամբողջ անցուդարձը:

Ամերիկացիները բարձրաձայն կը յայտարարեն թէ ամբաստանեալ սպան խելօք մարդու համբաւ կը վայելէր, թէ միայն թէյ խմած են երեկոյթին մէջ, թէ Թուրք աշակերտուհիները խնամակալներ ունէին իրենց գլխուն վերեւ, թէ արգիլուած էր ընկերանալ ամերիկացի նաւաստիներուն, եւայլն:

Բայց, հաւանական կը գտնեն պզտիկ, շատ պզտիկ «արկած» մը, իբրեւ միակ «անբարոյականութիւնը».— Քիչ մը «սիլի - պիլի» եւ, «գողունի համբոյր մը՝ մութ անկիւնի մը մէջ»:

Մե՛ղք որ ամերիկացի սպաները հայերէն չեն գիտեր, այլապէս պիտի մրմնջէին, հետեւողութեամբ Դուրեանի.

Նէ կը վառի, միշտ կըվառի, չի հատնիր.

Եթէ գիտնային, ինչո՞ւ այս փորձանքը պայթէր իրենց գլխուն ...

ՎԱՀԷ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐ. ԽՆԴԻՐԸ

Վերջին թղթարերով հասած «Մարմարա»ն (ապրիլ 21 եւ 22) կը գրէ թէ Նորընտիր պատր. տեղապահը՝ Հմայեակ Ծ. Վ. Գախթիյարեան ապրիլ 21էն սկսեալ հաստատուած է Գումգափուի պատրիարքարանի աթոռանիստ եկեղեցին:

Տեղապահը այս առթիւ պաշտօնագիր մը ուղղելով մամուլին, կը ծանուցանէ թէ «կառավարութիւնը ազատ ձգած է մեզ ընտրելու մեր պատրիարքը համաձայն ժողովրդավար սկզբունքներու: Ցնոր տնօրինութիւն մեր զուտ հոգեւոր գործերուն տնտեսութեան համար պաշտօնատեղի ընտրած ենք աթոռանիստ մայր եկեղեցւոյ խորհրդարանը»:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԶԻՆԱԿԻՑ ԱՆԳԼԻՈՅ

Պ. Նէճմէտտին Սատակ, Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, որ Նիւ Եորք կը գտնուի, Եշ. օր տեղեկութիւններ հաղորդեց իր երկրին քաղաքականութեան մասին, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ: Վճռապէս յայտարարեց թէ որեւէ խորհրդակցութիւն չէ ունեցած Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան հետ, Ատլանտեանի դաշինքին կամ ուրիշ որեւէ զինակցութեան մասին: Ճշդեց թէ իր երկիրը միտք չունի վերահաստատելու նախկին քաղաքականութիւնը որ զինեալ չէզոքութիւն կը թելադրէր: «Մենք զինակիցներն ենք Մեծն Բրիտանիոյ»:

Երբ հարցուցին թէ Թուրքիան ինչ դիրք պիտի բռնէ պատերազմի մը պարագային, Պ. Սատակ պատասխանեց.— «Այդ կախում ունի մեր կնքած յանձնառութիւններէն»:

★ Լոնտոնի թերթերուն տեղեկութեանց համաձայն, Ուաշինկթընի մէջ հասկցուցեր են Պ. Սատակի թէ՝ որոշուած է Միջերկրականի դաշնագիր չկնքել առ այժմ: Անգլիան ալ ամբողջովին համաձայն է այս որոշման: Այս առթիւ երկու դժուարութիւններ կը մատնանշուին,— 1. Իտալական գաղթավայրերու խնդիրը: Ֆրանսա կը պաշտպանէ Իտալիոյ իրաւունքները՝ այդ գաղթավայրերուն վրայ, իսկ Անգլեւասքսոնները բացասական դիրք բռնած են: 2. Սպանիոյ պարագան:

Թուրքերը դիտել կու տան թէ Միջերկրականի դաշինք մը առանց Սպանիոյ անիմաստ պիտի դառնար: Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ այդպէս կը մտածէ. բայց երեսփ. ընտրութիւնները մօտ են եւ չուզեր գրգռել հանրային կարծիքը:

★ Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Պ. Սատակ մօտերս Լոնտոն պիտի այցելէ, կրկին արծարծելու համար Միջերկրականի դաշինքի խնդիրը:

Նախագահ Թրումըն լաւատես

ՊԵՐԼԻՆԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐՆԱ՞Յ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ

Վերջին լուրերը յոյս կը ներշնչեն թէ Պերլինի պաշարումը պիտի վերնայ քանի մը օրէն, ճամբան հարթելով Չորս Մեծերու ժողովին համար, որ կրնայ գումարուիլ մինչեւ Մայիս 15, Փարիզի մէջ:

Ուաշինկթըն աւելի լաւատես կ'երեւայ քան Լոնտոն, որ վերապահ դիրք մը բռնած է:

Հինգշաբթի օր, մամուլի հերթական ասուլիսին մէջ, Նախագահ Թրումըն յայտարարեց թէ «կը հաւատայ Խ. Միութեան անկեղծութեան, այլապէս թոյլ պիտի չտար որ խօսակցութիւնները շարունակուին Տօքթ. Ճէսըփի եւ Պ. Մալիքի միջեւ»: Նախագահը աւելցուց թէ խօսակցութիւնները արդէն հասած են վերջնական շրջանի մը եւ Խ. Միութեան կ'իյնայ առնել յաջորդ քայլը:

Թրումըն այս յայտարարութիւնը ըրաւ իմանալէ վերջ Տօքթ. Ճէսըփի զեկուցումը՝ Եշ. օրուան տեսակցութեան մասին:

Ֆրանսա եւ Անգլիա օրը օրին տեղեկութիւններ կը ստանան անցուդարձի մասին, եւ անհամբեր կը սպասեն Պերլինի պաշարման բարձումին:

Ամերիկեան թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, Տօքթ. Ճէսըփ Պ. Մալիքի յանձնուած յուշագրով բացորոշապէս հասկցուցած է թէ Չորս Մեծերու ժողովին գումարումը պիտի չուշացնէ արեւմտեան Գերմանիոյ պետական կազմակերպութիւնը եւ թէ առեւտուրի եւ փոխադրութեանց սեղմումները պէտք է վերնան, այդ ժողովէն առաջ:

Երբ գոհացուցիչ պատասխան մը հասնի Մոսկուայէն, մանրամասն բանակցութիւններ պիտի կատարուին Նիւ Եորքի մէջ, Պերլինի պաշարումը վերցնելու գործողութեանց մասին: Այդ պարագային Չորսերու Խորհուրդը կրնայ գումարուիլ Մայիսի կիսուն կամ վերջը:

Մինչ այս մինչ այն, արեւմտեան պետութիւնները կը շարունակեն իրենց աշխատանքը, փութացնելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ վերակազմութիւնը:

Հինգշաբթի օր Լոնտոնի մէջ ստորագրուեցաւ այն պայմանագիրը որով միջազգային իշխանութիւն մը կը հաստատուի Ռուրի ճարտարարուեստական շրջանին վրայ: Ստորագրողներն էին Ֆրանսայի, Հոլանտայի, Պելժիոյ, Լիւքսէնպուրկի եւ Մ. Նահանգներու դեսպանները: Անգլիոյ կողմէ ստորագրեց արտաքին նախարարը, Պ. Պեւին: Պայմանագիրը դուրս կը ձգէ Խ. Միութիւնը:

★ Պ. Աչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար, խօսելով արեւմտեան Գերմանիոյ պետական կազմակերպութեան մասին, յայտարարեց, — Եւրոպայի ժողովուրդները կրնան վստահ ըլլալ թէ Մ. Նահանգները պիտի չընդունին Գերմանիոյ վերաբերեալ որեւէ կարգադրութիւն որ չի յարգեր Եւրոպայի ապահովութեան պայմանները: Մ. Նահանգներ միշտ ալ կը յուսան թէ կարելի պիտի ըլլայ կարգադրութեան մը յանգիլ ամբողջ Գերմանիոյ մասին. բայց չեն կրնար անսահման ժամանակով սպասել քառանդամ համաձայնութեան մը»:

★ Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարն ալ մանրամասն զեկուցում տալով Ծերակոյտին առջեւ, առաջարկեց որ առաջ վաւերացնել Ատլանտեանի դաշինքը, ինչպէս եւ Եւրոպայի վերազինման ծրագիրը: Բացատրեց թէ Ամերիկան «շատ ծանր գին մը վճարելու պիտի հարկադրուի պատերազմի պարագային, եթէ Ատլանտեանի դաշինքը չօժտուի գործադրութեան ազդու միջոցներով»:

Ծերակուտական մըն ալ յայտարարեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը «վահան մը պիտի ըլլայ Մ. Նահանգներուն համար, Խ. Միութեան խափանարար եւ դիտաւորեալ քաղաքականութեան դէմ»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

«ԴԻՄԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԸ» սարքուած է այսօր, շաբաթ, Փարիզի մէջ, նախաձեռնութեամբ ոչ - համայնավար ձախ հոսանքներու, «ընդդէմ բռնատիրութեան եւ պատերազմի»:

ԿԻՆԵՐՈՒՆ քուէարկութեան իրաւունք տալ որոշեց Պելժիոյ երեսփ. ժողովը, 4ի դէմ 170 ձայնով: Որոշեց նաեւ 202էն 212ի բարձրացնել երեսփոխաններուն թիւը, նկատի առնելով բնակչութեան աճումը:

«ՀԱՅԱՍԱՆ» — ՀԱՅԵՐԻ ԲՆՕՐՐԱՆ

ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ԱՒԱՆԴ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ակադ. Ղափանցեանի աշխատութեան արժէքաւոր մասը, հայ ժողովրդի կազմաւորման նուիրուած գլուխներն են, ուր ոգանիչ քննադատութեան կ'ենթարկէ հնդ–եւրոպական քաղքենի լեզուաբանութեան ըմբռնումը Հայերուն Թրակիայէն ներգաղթելու մասին։Մէջ բերելով յունական աղբիւրներու տեղեկութիւնները (Հերոդոտոս, Եվդոքիոս, Ստրաբոն, Թեսալիոյ Orminion (կամ Arminion) քաղաքի մասին, որ քաղքենի ցեղապաշտներու գլխաւոր կռուաններէն մէկն է, պնդելու համար, որ իբր թէ Արմէնները նախապէս ապրեր են այդ վայրերուն մէջ եւ թողած իրենց անունը, ակադ. Ղափանցեան ցոյց կուտայ նման մեթոտի հակագիտական ըլլալը։ Ան իրաւամբ կը գտնէ, որ մասնաւոր անուններու նմանութիւնները գիտութեան համար ոչ մէկ արժէք չեն կրնար ներկայացնել, եթէ յստակ կերպով չեն կապուիր այս կամ այն ժողովուրդի կազմաւորման պատմական տեսակէտի հետ։ Եթէ մենք առաջնորդուինք նման թեթեւակի համեմատութիւններով, այն ատեն իրաւունք ունինք ըսելու որ Արմէնները գտնուած են նաեւ Իտալիոյ մէջ, որովհետեւ այնտեղ կայ Armenita անունով գետ եւ Arminium անունով քաղաք, Արմէնները գտնուած են Ափրիկէի մէջ, որովհետեւ այնտեղ Armanaca անունով քաղաք կայ նոյնպէս, իսկ այդ բացայայտ անհեթեթութիւն է։

Ակադ. Ղափանցեան չի ժխտեր հայկական բառապաշարի որոշ նմանութիւնը այլ լեզուներու հետ, սակայն այդ բանը բացատրելու համար չի դիմեր առասպելական հնդ - եւրոպական ինչ որ նախալեզուին, այլ գիտական բացատրութիւն կու տայ։ Հայ ժողովուրդը իր պատմութեան ընթացքին մեկուսացած, կղզիացած չէ եղած իր հարեւաններէն, ան գտնուած է անոնց հետ որոշ փոխադրեցութեան մէջ, եւ զարմանալի չէ որ ան կարենար որոշ բառեր առնել անոնցմէ եւ ընդհակառակը որոշ բառեր կրնար տալ անոնց։ Բառապաշարի նմանութիւնը ոչ ամէն պարագայի մասնաւոր ժողովուրդներու միջեւ գոյութիւն ունեցող ազգակցական կապի ցուցանիշն է։

Մարքսեան լեզուաբանութիւնը եւ պատմագիտութիւնը ապացուցած է նաեւ, որ ժողովուրդները յառաջ եկած չեն ինչ որ նախամայր ժողովուրդէն։ Այդպիսի ամբողջական, պատրաստի ժողովուրդներ, ընդհանրապէս չեն եղած պատմութեան մէջ։ Ատիկա քաղքենի լեզուաբանութեան ստեղծած առասպելն է միայն։ Ժողովուրդները կը կազմաւորուին ցեղա–տոհմային միաւորումներէն։ Ժողովուրդները յառաջ եկած են ոչ թէ կտորակման, այլ միաւորման ճանապարհով։ «... Լոկ իրարու կողքի ապրող ցեղերու միութեան փոխարէն յառաջ եկաւ անոնց միացումը, իբրեւ միասնական ժողովուրդ» (Նոյն տեղ էջ 145)։ Որուն համաձայն, միաւորուած այդ ամբողջ ցեղախումբերուն կը գլխաւորէ ցեղերէն մէկը, որ իր անունը կուտայ միաւորուած այդ ամբողջ ցեղախումբերուն։ Այդ կերպով ստեղծուած են աշխարհի բոլոր ժողովուրդները, այդ ձեւով ստեղծուած է նաեւ հայ ժողովուրդը։ «Բնական է,— կը գրէ ակադ. Ղափանցեան,— Հայերը չկազմաւորուեցան հրաշքով այդ պատմական կայութեան մէջ, չեկան մէկ տեղէ մը պատրաստի մէկ ընդմիշտ տրուած ձեւով եւայլն, ինչպէս կրնան մտածել ոմանք, այլ հանդիսացած են պատմական մասնակիցը, շարունակողը եւ իւրացնողը ինչպէս որոշ ժողովուրդներու կամ ցեղերու, այնպէս ալ անոնց մշակոյթին (էջ 6)։

Անհրաժեշտ է նաեւ նշել, որ ազգակազմութեան այդ ընթացքը շատ բարդ է, եւ կը կատարուի դարերու ընթացքին։ Ակադ. Ղափանցեանի կարծիքով,— հայ ժողովուրդի կազմաւորումը սկսած է 12րդ դարէն եւ տեւած մինչեւ 3րդ դար մեր թուականէն առաջ, «ներկայիս Հայերու կազմաւորման պատմական ընթացքը եւ անոնց քաղաքական ձեւաւորումները շարունակուեցան, իմ կարծիքով շատ երկար, յամենայն դէպս, 12րդ դարու կէսերէն մեր թուականէն առաջ, երբ յետագայի Փոքր Հայքի եւ Բարձր Հայքի մօտաւոր հողամասին վրայ հանդէս եկաւ երկմիաւոր Հայասա — Ազզան եւ վերջացաւ 3րդ դարու մէջ մեր թուականէն առաջ (էջ 6)։

Ակադ. Ղափանցեան կը պատասխանէ նոյնպէս այն հարցին, թէ ինչպէս է որ հին յունական հեղինակները եւս Հայերու ծագումը կը կապեն Պալքաններու հետ։ Ակադեմական Ղափանցեան կը բացատրէ ատիկա Յոյներու իր ժամանակի զաղթային քաղաքականութեամբ։ Յոյն հեղինակները նման աւանդավիպային տեղեկութիւններ մէջ բերելով ուզած են արդարացնել իրենց նուաճողական իրաւունքները Արեւելքի մէջ։ Նոյն նկատումով անոնք Յունաստանէն դուրս եկած կը համարին ոչ միայն Արմէնները, այլեւ Պարսիկները եւ Մարեքը, որ դարձեալ սխալ է։ Նոյն մատենագիրներու տեղեկութիւնները իրենց իսկ, Յոյներու ծագման մասին առասպելական ըլլալու փաստը նշած է էնգէլսը՝ մէջբերում ընելով Մարքսէն, «Պարոն Գրոտին, պէտք է մատնանշել նաեւ... որ թէեւ Յոյները իրենց տոհմերը կը բխեցնեն դիցաբանութենէն, բայց այդ տոհմերը աւելի հին են, քան թէ իրենց իսկ ստեղծած դիցաբանութիւնը՝ իր աստուածներով ու կիսաստուածներով» (Ֆ. Էնգելս. «Ընտանիքի մասնաւոր սեփականութեան եւ պետութեան ծագումը», 1948 էջ 134)։

Ակադ. Ղափանցեան քննելով վերեւ բերուած փաստերը, եւ կարգ մը այլ փաստեր, զորս աւելորդ կը համարենք այստեղ մէջ բերել, այն հաստատ համոզման կուգայ, որ հայ ժողովուրդը ավտոխտոն (տեղաբնակ, բնիկ ժողովուրդ է, ան չէ եկած դուրսէն, այլ կազմաւորուած է ցեղա–տոհմային միութիւններէն իւրացնելով անոնց ստեղծած մշակոյթը։ Ինչ կը վերաբերի հայերէն լեզուին, ակադ. Ղափանցեան եկած է հետեւեալ եզրակացութեան «Հայկական լեզուն կենդանի զաւակն է իր ժողովուրդի կազմաւորման կերպին եւ իր հնագոյն նախնական տարրանով անկասկած ծագում առած է Հայասա ցեղախումբի լեզուէն, որ ազգակից է նախահիթիթականին եւ հիթիթականին, այդ կարգին եւ մեհենագիր հիթիթականին, անկէ վերջ բալայականին՝ դառնալով հայ - բալայական ազգաքաղաքական ճակատագիրը եւ վերջապէս վրացականին,՝մասնաւորապէս անոր արեւմտեան ներկայացուցիչներուն վրացական բարբառին» (էջ 247)։

Մենք կանգ չենք առներ ակադ. Ղափանցեանի աշխատութեան մէջ շօշափուած հարցերուն վրայ։ Այսպէս, կարելի չէ համաձայնիլ անոր այն տեսութեան հետ, թէ Հայասայի բնակիչները անդաշարժ կատարած են դէպի հարաւ։ Կարելի չէ համաձայնիլ, որ Հայասան է միայն հանդիսացած Հայերու բնօրրանը։ Կարելի չէ անտարակուսելի նկատել անոր ստուգաբանած որոշ բառերը եւն.։ Ցանկալի էր, որ յարգելի ակադեմիկոսը հնդեւրոպական լեզուաբանութեան մասին խօսած ատեն, նշէր ակադ. Ն. Մառի ուսումնասիրութեան հիմնական դրութիւնը՝ հնդեւրոպական լեզուախումբը,— լեզուի ստորճանական զարգացումը։

Կը կարծենք թէ բազմաշխատ գիտնականը իր յառաջիկայ ուսումնասիրութիւններուն մէջ նորէն կ'անդրադառնայ իր աշխատութեան մէջ շօշափած վիճելի հարցերուն եւ կ'աշխատի վերջնապէս լուսաբանել։ Մենք հաւատացած ենք նաեւ, որ հնագիտական տուեալները կուգան նոր փաստերով հաստատելու ակադ. Ղափանցեանի հիմնական դրութիւնները։ Այդ ցանկութեամբ ալ կ'աւարտէ իր աշխատութիւնը,— «Գրքիս վերջաւորութեան կ'ուզեմ հաստատ յոյս տածել, որ նոր վիմագիր հնագոյն նիւթերը, այնպէս եւ ապագայի մեծ պեղումները, հնագոյն Հայաստանի կեդրոններուն մէջ, մասնաւորաբար Անի, Երիզ, Թիլ քաղաքներու մօտ, վերջնական լոյս կը սփռեն այստեղ շօշափած շատ մը առեղծուածներու վրայ։ Ալթինթէփէի նիւթական յուշարձանները կը հանդիսանան, առայժմ, առաջին ծաղիկները» (էջ 258)։

Ակադեմական Գր. Ղափանցեանի աշխատութիւնը կարեւոր ներդրում է արեւելագիտութեան մէջ։ Ան առաջին յաջող փորձն է գիտական հողի վրայ դնելու հայ ժողովրդի կազմաւորման խճճուած հարցը։ Ան միեւնոյն ատեն լուրջ հարուած է հնդեւրոպական ցեղային գաղթի տեսութեան։

ՊՐՕՖ. Ա. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Լեցուն էր, կիրակի գիշեր, Salle de Géographieն, ընտրեալ եւ հաւատաւոր բազմութեամբ։

Նախագահը, Շ. Միսաքեան, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս ունկնդրել Կոմիտասի «Տէր Ողորմեա»ն, զոր այնքան սրտաբուխ եւ յուզիչ կերպով երգեց Օր. Աստղիկ Առաքելեան։

ՆԱԽԱԳԱՀԸ.— Կը պատմեն թէ 1900—1904ի ջարդերուն առթիւ Ժողէս ճառասանական սըլացքի մը մէջ, ըսած է.— Քրիստոս երբ մեռաւ, գիտէր թէ երեք օր վերջը յարութիւն պիտի առնէր, մինչ անոնք որ կը զոհուէին դիմադրութեամբ կամ առանց դիմադրութեան, յարութեան յոյս չունէին։ Այսպէս ալ մեր մեռելները։ Անոնք գիտէին որ յարութիւն պիտի չառնեն ոչ երեք օրէն, ոչ ալ երեք տարիէն։ Բայց մեռնելով՝ կը հաւատային թէ հայ ժողովուրդը ոտքի պիտի կանգնէր կրկին, յարութիւն տալով իր հայրենիքին։

1915 Ապրիլ 11-24ը գործադրութիւնն էր ծրագրի մը զոր երիտասարդ Թուրքերը կ'որոճային տարիներ առաջ։ Առաջին պատեհութիւն մը ներկայացաւ 1911—12ի Պալքանեան պատերազմին, բայց այն ատեն իրենք զիրենք բաւական զօրաւոր չէին զգար։ Տեղահանութեան ծրագիրը մշակած էր Գերմանացի մը, Ռորպախ, տեսաբան մը գերման աշխարհակալութեան, հետեւեալ հիմնաւորումով,— Միջագետքը աշխարհի ցորենի շտեմարանն էր դարեր առաջ. այսօր ալ կրնայ դառնալ, եթէ Թուրքիոյ արեւելեան նահանգներու Հայերը փոխադրուին դէպի հարաւ։ Քաղաքական տեսակէտով ալ օգտակար կ'ըլլայ այս ծրագիրը, քանի որ Ռուսերը այլեւս Հայեր պիտի չգտնեն իրենց սահմաններուն վրայ, գրգռելու եւ Թուրքիոյ դէմ հանելու համար։ Ծրագիրը կապ ունէր Պերլին – Պոլիս – Պաղտատ գծին, այսինքն Գերմանիոյ տնտեսական ծաւալման քաղաքականութեան հետ։

Թուրքերը տեղահանութեան ծրագիրը գործադրեցին համաձայն իրենց հիմնական տեսութեան, միանգամ ընդ միշտ լուծելու համար Հայկական Հարցը։ Եւ գործի ձեռնարկեցին ոչ միայն դիւային վճռականութեամբ, այլեւ գիտական նրբութեամբ,— Անճրտում ղեկավարութեան, Պոլսէն մինչեւ յետին գիւղը։ Անճրտում երիտասարդութեան՝ զինուորագրութեամբ եւ ապա զանգուածային կոտորումով։ Ոչնչացում տնտեսութեան եւ մշակոյթի, արմատախիլ ցրուելով եւ դէպի անապատները քշելով գիւղացին եւ մնացեալը, աւարի տալով դարաւոր հարստութիւններ եւ վաստակներ։

Զէ՞ն նախատեսած օրուան վարիչները, Դաշնակցական, Հնչակեան, ռամկավար, աշխարհական թէ կղերական,— անոնք որ զոհ գացին ամէնէն առաջ։ Կ'ուզէինք որ մեծասաններորդ ժամու խմաստուններր կարենային աչքի առջեւ բերել այդ օրուան դէմքերն ու անցքերը, փոխանակ պատասխանատուներ փնտռելու 34տարի վերջը։ (Այս առթիւ յիշեց կարգ մը պարագաներ որոնք նորութիւններ էին)։

Կարելի՞ էր դիմադրել աղէտին։ Հոն ուր կարելի էր, ճակատներ յարդարուեցան, սկսելով Շ. Գարահիսարէն։ Վասպուրականն էր միայն որ կրցաւ օգնութիւն ստանալ ճիշդ ժամանակին, փառաւոր յաղթանակի մը վերածելով իր հերոսական ճակատամարտը։ Տարօնը զոհ գնաց ռուս հրամանատարութեան դիւային խաղերուն, ինչպէս, աւելի վերջը, յաղթական Վասպուրականը։ Այսպէս եւ միւսները, մինչեւ Ուրֆա, բացի Մուսա Տաղէն ուր 5000 հայրենակիցներ փրկուեցան շնորհիւ Ֆրանսական միջամտութեան։

Դաշնակիցներուն դե՞րը,— ծանուցագիր մը միայն, թէ յանցաւորները պատասխանատու պիտի համարուին անձնապէս, պատերազմէն վերջ։ Այն ատեն հնարած չէին նոր իրաւագիտութիւնը, Ցեղասպանութիւն։ Այն ատեն չկար Նիւրընպէրկ, եւ Դաշնակցութիւնն էր որ չնաստակ փոեց քանի մը հրէշներ, Պերլինի, Հռոմի եւ Պոլսոյ փողոցներուն մէջ ...

Օր. Ա. Գեւոնեան, որու արտասանութիւնները վերջերս կը զարդարեն մեր հանդէսները, այս անգամ ալ ըմբռնումով եւ յուզումով արտասանեց Կոստան Զարեանի «Աստցուածք կախաղան բարձրացողի համար»ը։ Գ. Արմէն Մելոյեան նուագեց դաշնակով Պէթհովէնի մահուան քայլերգը։

Օրուան բանախօսը, Պ. Ղեւոնդ Մելոյեան, սկսաւ իր խօսքը այսպէս — « Մենք իսկ չենք գիտեր թէ հայ ժողովուրդին կեանքը հէքեաթ մըն է պարզապէս։ Հրէական դրամը եւ Ֆրանսական միտքը կրցան ըսել աշխարհին թէ ինչ էր Պուխենվալտ մը կամ Օրատուր մը։ Մենք չկրցանք Տէր Զօրը գոնէ պատկերացնել, չկրցանք ըսել աշխարհին թէ ցեղասպանութեան օրինակը Թուրքը տուած է, փորձելով անճիտել հայ ցեղը։

Մեր ազատագրութեան պայքարը սերունդներ ոգեւորած է։ Իւրաքանչիւր սերունդ տարած է տարբեր ձեւի աշխատանք։ Հինգերորդ սերունդը, այն որ կերտեց Վանի հերոսամարտը, յոյս չունէր այլեւս օտարէն, ինչպէս իր նախորդ սերունդը։ Իրարու յաջորդող իւրաքանչիւր սերունդ ուրեմն իր պայմաններուն, իր ժամանակին եւ իր միջավայրին յարմարցուց իր պայքարը, ազատ ապրելու համար իր հողին վրայ։ Այս վերջին սերունդը եւս, այն որ աւելի բախտաւոր է որովհետեւ ստանալու, զարգանալու անհուն հնարաւորութիւններ ունի, դժբախտ է, որովհետեւ դուրս է իր հայրենիքէն։ Պէտք գիտնայ եւ պիտի գիտնայ անշուշտ իր ստացածին համեմատութեամբ իր նոր պայմաններուն համաձայն տալ ինչ որ կը սպասէ հայ ժողովուրդը իրմէ։

Տիկին Վ. Վարպետեան յուզումով արտասանեց Շ. Միսաքեանի «Եփրատ»ը, որ գրուած էր անցեալ տարի, Սուրիոյ մէջ, դէպինփրատի ափին իբր կառուցուած այցելութեան մը տպաւորութեան տակ։ Ամբողջ Եղեռնապատում՝ այդ ամեհի գետը, որ կը մնայ անդիր...

Օր. Ցիրրա Անահիտ ուղերձ մը կարդաց յանուն Ց. Կ. Խաչի Տրջ. վարչութեան, նկարագրելով այն տառապանքի բաժինը որ եղած էր մեր մայրերուն եւ մեր քոյրերուն աննախընթաց ոգեկոչումով մը։ Այսօր ալ այդ նոյն նուիրումով անոնք սերունդի փրկութեան ծանր բեռն ունին ի-

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՏԷՍԻՆ, 25 Ապրիլ.— Տարին մէկ անգամ, մեր հոգիները կը ցնցուին՝ երբ կը վերյիշենք 1915ի հայկական սարսափները եւ հոմատարած ջարդը։ Կարելի չէ մոռնալ մեծ Եղեռնի սարսուռը՝ այնքան քստմնելի ոճիրներէ վերջ։ Ամայացած մեր հայրենիքին մէջ ամէն ինչ լռած է այսօր, ու աշխարհի չորս ծագերուն փռուած հայութիւնը ի զուր արեւմտեան Հայաստանի ազատագրման կը սպասէ։ Չենք գիտեր դեռ որքան պիտի տեւէ պանդխտութիւնը։ Ամէն պարագայի մէջ, սփռուած ենք տակաւ։ Ապրելու եւ յարատեւելու այդ իմաստով է որ, կ'ուզենք պահել մեր աւանդութիւնները, նորոգուիլ, կազդուրուիլ։

Ապրիլ 23ին, շաբաթ իրիկուն՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի Տան սրահը լեցուած էր Հայերով։ Վերջին շաբթուն, հակադաշնակցական «Ճակատ»ը, «Անուպ» միութիւնը, իր «Մայր» տիտղոսով, եւ յեղյեղուկ մարդիկ զանազան փոթօ-մոթօներ քալեր առին երկրորդ սգահանդէս մը կազմակերպելու համար։ Ուզեցի քանի մը խօսք ըսել, որպէսզի գոնէ խայնին, եւ վերջ տան ճեղքեր բանալու մոլութեան։

Խօսինք հիմա մեր սգահանդէսի մասին։ Բեմը խոշոր դագաղ մը սեւ ծածկոցով, եւ վրան ճերմակ խաչ։ Դագաղը ծածկուած կանանչութիւններով ու լիլաներով։ Մոմեր կը վառին ու սեւ դիբերով, կը կարդացուին Ահարոնեանի պատգամը, Այսքան չարիք, Թէ մոռնան մեր որդիք՝ Թող ողջ աշխարհ՝ կարդայ Հայուն Նախատինք»... Մայր Հայաստանի նկարը սեւ ժապաւէնով պատած, նկարներ՝ Ապրիլեան զոհերուն,— գործիչ, գրագէտ, ուսուցիչ, կրօնականներ։

Հ. Կ. Տէրմոյեան սգատօնը կը բանայ, Տիկ. Մարի Կարապետեանի «Տէր ողորմեա»ով։ Լռութիւն։ Յետոյ՝ նախագահը կը բացատրէ 1915ի մէկուկէս միլիոն Հայերու աքսորը, կոտորածն ու փոշիացումը։ Կը ձաղկէ բոլոր անոնք, որոնք «չէզոք» դիմակի տակ, խոյս կու տան իրենց ազգային պարտականութենէն, պարզապէս իրենց անձնական շահերէն տարուած։ Բեմ կու գայ Օր. Արաքսի Աստուրեան՝ արտասանելու համար ողբացեալ Դ. Վարուժանի «Ջարդը»։

Կապոյտ Խաչի կողմէ ուղերձ մը կը կարդայ Տիկին Մ. Կարապետեան։ Օր. Սոնա Պօղոսեան կ'արտասանէ Սիամանթոյի «Քսան հարսները», խոր լռութեան մէջ։ Նոր Սերունդի, Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին ու զոյգ Ռազմիկներու անունով՝ խօսք կ'առնէ Թ. Հերոյեան։ Կ'արտասանեն Օր. Մ. Մուրատեան եւ Տիկին Անժէլ Փափազեան, յուզիչ ու կրակոտ։ Բեմ կու գայ ընկեր Միսաք Միրզէ, որուն ճառը լսուեցաւ ուշադիր ու երկիւղած։ Ընկերը ինքն ալ՝ որբ մըն է, Ապրիլեան զոհերէն։ «Որդին հօրը դամբանախօս, ահա այն պայմանները, որոնց մէջ կ'ապրին Ապրիլեան սաները։ Սգատօնը վերջացաւ գիշերը ուշ ատեն, խոր տպաւորութեամբ։ Ապրինք, Նոր Սերնդականներ, միշտ այդպէս, տէր եղէք Հայոց աւանդութիւններուն եւ բոլոր սրբութեանց։ Քալեցէք անվախ ու կորովի։ — Ռբռորդ

★

ՌՈՄԱՆ, 23 Ապրիլ.— Հայաջինջ Եղեռնի 34րդ տարեդարձը տօնուեցաւ 23 ապրիլին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. խումբին եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչին։ St. Bernardի սրահը բերնէ բերան լեցուն էր սգակիր երկսեռ հանդիսականներով։ Բեմին վրայ կը ծածանէր խրոխտ եռագոյնը։ Բեմին մէջտեղ Խաչուհիները գլխաւորութեամբ խաչուհի Շէհլէրեանի, կը ներկայացնէին ջարդէն կենդանի պատկեր մը։ Յուզումը գագաթնակէտին հասաւ երբ բազմութիւնը յոտնկայս ունկնդրեց Avenir de Romansի երեք փողահարները նախ հերոսներուն, ապա բոլոր նահատակներուն նուիրուած Aux Champs եւ Շօփէնի մահերգները։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Ա. Պօյաճեան որ կը վարէր նաեւ Սգատօնի նախագահութիւնը։ Գրաւոր ուղերձներ կարդացին Հ. Կ. Խաչի կողմէ խաչուհի Ն. Շէհլէրեան, Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէի կողմէ ընկեր Ս. Գասապեան։ Օրուան յատուկ արտասանութիւններ ըրին, Օրիորդ Հ. Աստուրեան (Պարը), Մ. Պօյաճեան (Հայկական դիւցազներգութիւնը), Շէյթանեան (Հայոց արեւին), Յ. Պօյաճեան (Հայ հերոսներ)։ Խոր յուզումով երգեց Զ. Գասեան (Վալանսէն)։ Երրորդ անգամ ալ՝ «Տէր ողորմեան»։ Հ. Յ. Դ. միջին Ֆրանսայի շրջ. կոմիտէին կողմէ խօսեցաւ ընկեր Գասեան։

Հանդէսը փակելով, նախագահը յուզիչ կոչ մը ուղղեց հայ մայրերուն որպէսզի հայեցի դաստիարակութիւն տան իրենց զաւակներուն։ Փակումը կատարուեցաւ «Բամ փորոտան»ով։

Ս. Պիլպեան

Օր. Ա. Առաքելեան իր տաք եւ քաղցրալուր ձայնով հանդիսականները պահեց պահ մը խոր յուզումի մէջ Կոմիտասի «Անտունի»ով եւ Գ. Ալեմշահի «Բուխերիկ հայրենի»ով։

(continued from the ՏԷՍԻՆ report:) ...րենց ուսերուն վրայ, յանուն մեր ցեղին պահպանման ու վերելքին։

Գ. Լ. Մաթէոսեան նոյնպէս ուղերձ մը կարդաց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ, ուխտելով հաւատարիմ մնալ 1915ի զոհերու ժառանգութեան։

Մեր գեղարուեստական վերջին վայելքն էր Տիկին Արշալոյս Սարգիսեանի արտասանութիւնը, Ն. Սարաֆեանէ «Ցաւեր եւ բերկրանք», գրուած յատկապէս այդ գիշերուան համար։

Տիկին ամբողջութեամբ գոց ըրած ըլլալով այդ գեղեցիկ եւ դժուարին գրուածքը, տուաւ հարազատութեամբ անոր խոր իմաստը եւ զայն դարձուց հաղորդական ամբողջ սրահին համար։ (ԽՄԲ.— Պիտի հրատարակենք այս կիրակի)։

Նախագահը՝ փակեց լուսաւոր պատկերով մը, այս տպաւորիչ հաւաքոյթը որ իրապէս սգատօն մըն էր։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ։

ԿՕՇԻԿԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Կաշիի եւ մորթի Արհեստակցական Միութեանց բանուորներու դաշնակցութիւնը ցոյց մը կազմակերպեց Փարիզի մէջ, բողոքելու համար կօշիկի բանուորներու գործազրկութեան դէմ։

Արդարեւ կօշիկի ճարտարարուեստը սուր տագնապ մը կ'անցընէ ներկայիս։ Վեց շաբթուան ընթացքին արտադրութիւնը 30 % իջած է։ Գործարաններուն մեծ մասը շատ դանդաղ կ'աշխատի եւ որոշ հաստատութիւններ փակեցին իրենց դուռները։

Ռոմանի մէջ, ուր 300 բանուորներ գործազուրկ են, գործաւորները միջին հաշուով շաբաթը 28 ժամ կ'աշխատին։ Նմանապէս Մարսէյլի, Լիմոժի եւ ուրիշ վայրերու մէջ։

Ֆրանսայի մէջ կօշիկի ճարտարարուեստին մէջ կ'աշխատին 50 հազար բանուորներ։ Անոնց կէսը միայն շաբաթը 40 ժամ կը բանի։

Տագնապը սկսաւ երբ արտադրութիւնը պատերազմի առաջուան մակարդակին հասաւ։ Առատութիւն կար, սակայն ի՛նչ գիներ։ Միջին հաշուով կօշիկները 35 անգամ աւելի սուղ են քան պատերազմէն առաջ։

1946ին զոյգ մը լաւ կաշի կօշիկ կ'արժէր 1500 ֆրանք։ Տարի մը վերջ 2000 ֆրանք էր, այսօր 4.500ի կը ծախուի։

Կը կարծուի թէ Փարիզի շրջանին մէջ 60 % իջած է սպառումը մէկ տարիէ ի վեր։ Այս անգամ յաճախորդներն են որ գործադուլ կ'ընեն։

Անցեալ Մայիսին կառավարութիւնը ազատ հռչակեց կաշիի առեւտուրը։ Եզան կաշիի քիլօն 30 ֆրանք կ'արժէր, 5—6 անգամը պատերազմի առաջուան։ Մէկ օրէն միւսը բարձրացաւ գինը, չարաշահութիւնն ալ մէջ մտաւ եւ Դեկտեմբերին 280 ֆրանք էր... Գիներու բարձրացումը չափազանցուած յաւակնութեան մղեց փոքրաքանակ կօշիկի առեւտրականները։ Անոնց մթերքին գինը անդադար կը բարձրանար։ Հետեւաբար իրենց պահանջէն երեք- չորս անգամ աւելի ապրանք ըրին աշնան, ինչ որ աղէտ յառաջ բերաւ։ Ներկայիս կարեւոր հաստատութիւններ 7—8 միլիոնի մթերք ունին։

Այս անելէն դուրս գալու համար միակ միջոց մը կայ, իջեցնել գիները։ Արհեստագէտները արտօնութիւն կ'ուզեն առնել կառավարութենէն այս տարի 3000 թոն հորթի կաշի արտածելու։ Կը կարծեն թէ այս կերպով գիները կրնան պահուիլ։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ.— (Վաճառականի մը խանութը մտնելով) պարոն, շատ պարզ միջոցով մը կրնամ ձեզի շահեցնել 25.000 ոսկի։

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ.— (Սիկարէթ մը հրամցնելով եւ ձեռքերը շփելով). ի՞նչ կերպով, խնդրեմ։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ.— Դուք խոստացեր էք ձեր աղջկան տալ 50.000 դրամօժիտ։ Ես զինք կ'առնեմ 25 հազարով։

✱

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆ.— Քանի՞ տարու էք, տիկին։

ՏԻԿԻՆԸ.— Ընդամէնը 30 գարուն տեսած եմ։

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆ.— Իւրաքանչիւր գարունը միայն մէ՞կ անգամ...։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

— «Խալիլ, անգամ մը որ ես միջազգային հակակշիռի տակ Հայաստան մը կազմեմ, Ռուսիոյ ցարէն ալ չեմ վախնար»։

Այդ օրերուն պուլկար դեսպանատան մէջ տրուած հացկերոյթի մը ընթացքին ճաշէն վերջ երբ սրահին մէջ կը ճեմէի, առջեւս անկուեցաւ ռուս դեսպան Տը Կիրս եւ ըսաւ։

— «Խալիլ պէյ, ինչո՞ւ համարայս բարենորոգումներու խնդրին մէջ այսքան խիստ կը վերաբերուիք։ Քաղաքականութեան մէջ այս աստիճան խստութիւնը օգտակար ձեւ մը չէ, քիչ մը ճկունութիւն պէտք է»։

Պատասխանեցի.— «Վսեմաշուք դեսպան, մի մոռնաք որ մենք յեղափոխական կուսակցութիւն մըն ենք։ Սուլթան Համիտէն առինք մեր ազատութիւնը։ Մեր նպատակակէտն է «քափիթիւլասիոն»ները ջնջել եւ ձեռք բերել մեր անկախութիւնը։ Նոր «քափիթիւլասիոն»՝ երբեք։ Ճիշդ է որ դուք շատ զօրաւոր էք եւ կրնաք մեր երկիրը գրաւել. մինչեւ մեր վերջին գնդակը կը կռուինք, բայց նոր քափիթիւլասիոն՝ երբեք։

Հազիւ խօսքս վերջացուցած էի, աչքերը վրաս տնկեց եւ՝

— «Vous êtes terrible», ըսելով անմիջապէս քովէս հեռացաւ։

Այս խնդրին մէջ Գերմանիոյ բռնած ամուր դիրքին եւ Բ. Դրան պնդումներուն հետեւանքով Ռուսիա չկրցաւ իր նպատակին հասնիլ։ Երբ արեւելեան նահանգներուն համար հոլանտացի եւ շուէտացի (Նորվեկիացի ըսել կ'ուզէ, Հ. Ս.) մարդպաններ նշանակուեցան, այս անգամ ալ Ռուսիա սկսաւ գրգռել Քիւրտերը՝ ըսելով որ կառավարութիւնը առանձնաշնորհներ տուաւ Հայերուն եւ երեսի վրայ ձգեց Իսլամները, ու օգնութիւն խոստանալով՝ ապստամբութեան մղեց զանոնք։

1914 Մարտին Քիւրտերը ապստամբեցան Խալիֆա Մոլլա Սէլիմի գլխաւորութեամբ, Պիթլիս նահանգի կեդրոնին վրայ յարձակեցան ու քաղաքին մէկ մասին տիրացան։ Սակայն կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն եւ հաստատակամութեան շնորհիւ ստիպուեցան զինաթափ ըլլալ եւ իրենց վարիչներն ալ ռուսական հիւպատոսարանը ապաստանեցան։ Քիւրտ վարիչներէն 15 հոգի մինչեւ Մեծ Պատերազմը ռուսական հիւպատոսարանին մէջ պաշտպանուած մնացին։

Ուշագրաւ է, որ Պիթլիսի ռուս հիւպատոսը երբ հասկցաւ թէ ապստամբները պիտի պարտուին, տեղական կառավարութեան դիմելով առաջարկեց կողմերը հաշտեցնել, պայմանաւ որ երկուստեք կրակը դադրեցուի։ Այս առաջարկը բնականաբար չընդունուեցաւ։

Մինչ մէկ կողմէ այս դէպքերը տեղի կ'ունենային, միւս կողմէ Հայերը կը սկսէին տիրապետողի դիրք առնել եւ իրենց ենթարկել բնակչութեան մեծամասնութիւնը, որուն մէջ ցրուած էին, կը շարունակէին սխալ ճամբու հետեւելով կռթնիլ օտար պետութեանց, մանաւանդ Ռուսերուն վրայ, որոնք իրենց դիրքին եւ շահերուն բերումով հակառակ էին Հայերուն։

★

Զանց առնելով Պալքանեան եւ Մեծ Պատերազմի իր յիշատակները, որոնք մեզ չեն հետաքրքրեր, կը հասնինք Պրէսթ - Լիթովսքի հաշտութեան վաղորդայնին եւ հայեւթուրք կռիւներուն։

Խալիլ պէյ կը շարունակէ պատմել.—

ՎՐԱՑԻՆԵՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՐԸ Կ'ՈՒԶԷԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲԱԺՆԵԼ ԻՐԵՆՑ ՄԻՋԵՒ

Համաձայն Պրէսթ - Լիթովսքի դաշնագրին, Ռուսերը մեզի ձգած էին երեք նահանգները (Պաթում, Կարս եւ Արտահան, Հ. Ս.)։ Սակայն Վրացիներն ու Հայերը, որոնք ցրուած ռուսական բանակներու զինամթերքը ձեռք անցուցած էին, «Այստեղուանքը մերն են, չենք տար» ըսին։

Բայց երբ մեր բանակները սկսան գրաւել այդ տեղերը, հաշտութիւն պահանջեցին։ Իբրեւ կառավարութեան պատուիրակ Պաթում գացի։ Զինուորական պատուիրակն էր բանակի հրամանատար Վէհիպ փաշա։

Ատրբէյճանի Թուրքերը շարունակ դիմել կու տային թէ Ռուսերուն օրով Վրացիներուն եւ Հայերուն հետ միշտ հանդուրժող դիրքի մէջ կ'ապրէին, եւ կ'ուզէին որ Վրացիներուն հանդէպ աւելի թոյլատու վերաբերում ցոյց տանք։

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

(9)

Ամբոխութիւններ Սուրիոյ մէջ

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ սուրիական զինուորներ հասած են Տէրաա, Անդրյորդանանի սահմանագլուխին վրայ, եւ ամբոխութիւններ կը շինեն :

Լիբանանի վարչապետը, Պ. Ռիատ Սոլհ կը կը ջանայ մեղմացնել մէկ կողմէ Սուրիոյ եւ միւս կողմէ Անդրյորդանանի եւ Իրաքի յարաբերութեանց լարումը :

Ամերիկեան գործակալութեան թղթակիցը կը կը հեռագրէ Տէրաայէն.— Հազարաւոր սուրիացի զինուորներ տեսայ որոնք խրամներ կը փորեն ընդարձակ տարածութեան մը վրայ: Հարիւրաւոր ծանր թնդանօթներ եւ հրասայլեր տեղաւորուած են աջին անդին:

Անսովոր գործունէութիւն մը չի նշմարուիր սահմանագլուխին միւս կողմը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, կարմիր բանակը յառաջ կը խաղայ մեծ պատրաստութեամբ, խորտակելու համար Շանկայի դիմադրութիւնը:—Անգլ. կառավարութիւնը տեսակցութիւն մը առաջարկած է Չինաստանի կարմիր վարիչներուն, խորհրդակցելու համար կարգ մը հարցերու մասին:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ խումբ մը համայնավար ապստամբներ եւ ալպանացի զինուորներ սահմանապահ զօրախումբի մը ընդհարեցան յունական հողին վրայ եւ Ալպանիա քշուեցան: Ապստամբները նորէն հաշտութիւն առաջարկած են:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ 36 Ամերիկացիներ լրտեսութիւն կը կատարեն Ֆինլանտայի մէջ, ծպտուելով իբրեւ մորմոն հովիւներ:

ՅՈՐԵՆԻ յանձնումը փութացնելու համար, վարչապետն ալ ստիպողական կոչ մը ուղղեց հողագործներուն. «այլապէս հարկ պիտի ըլլայ արմտիք ներածել կամ հացը նորէն «սեւցնել»:

ՄԵԹՐՈՅԻ աշխատաւորները ինքնօրէն աէն 1-տիքան 41ի դէմ 450 ձայնով որոշեց մերժել 24 ժամուան գործադուլի առաջարկը զոր ըրած էր Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, Մայիս 1ի առթիւ (կիրակի):

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ խորհրդանշանը —կարմիր խաչ մը ճերմակի վրայ — որ 1864էն ի վեր արտօնուած էր բժիշկներու, հիւանդանոցներու եւ շրջուն հիւանդանոցներու համար, պիտի չգործածուի Մայիս 15էն սկսեալ, համաձայն Զուիցերիոյ կառավարութեան պահանջին: Ուրեմն ստիպուած են ուրիշ խորհրդանշան մը ճարել:

ԱՐԵՒԻ ԽԱՒԱՐՈՒՄԸ յստակօրէն տեսնուեցաւ Փարիզի մէջ, Եշ. աստու: Նոր խաւարում չպատահիր մինչեւ 1999:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եշ).— Սթերլին 1097 (1075), տոլար 329.20 (322), զուից. ֆրանք 83.50 (87.50): Նափոլէոն 4110, զուից. ոսկի 3850, սթերլին 4770, տոլար (20) 19.000, ձոյլ ոսկի 556.000 Ֆր.:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ 1915Ի ԶՈՀԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ, նախաձեռնութեամբ Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, այս կիրակի, 1 Մայիս: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայթ. պատ. Արտաւազդ արք.: Կը հրաւիրուին բոլոր հայ կազմակերպութիւնները եւ միութիւնները, յարգելու համար մեր անմոռանալի զոհերու յիշատակը:

Նոյն օրը սարկաւագի աստիճան պիտի ստանան տարիներէ ի վեր եկեղեցւոյս մէջ ծառայող, Սուրէն Սարգիսեան, Փանոս Ուստուլիկեան, Գառնիկ Քնարեան եւ Արա Գէորգեան, իսկ Աւետիս Քիւփէլեան, Կարպիս Ցակոբեան եւ Համբարձում պատուակալ դպիրի աստիճան պիտի ստանան:

ՀԱՅ ՄՍԱՎԱՃԱՌ, ԽՈԶԵՂԷՆ ԵՒ ՀԱՒԵՂԷՆ

BALABANIAN FRÈRES

31 RUE GOUNOD, NICE

ՔԱՂԱՔԻՆ ԿԵԴՐՈՆԸ, ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

Մաքուր սպասարկութիւն, նպաստաւոր գին: Օգափոխութեան եկողներ, անգամ մը այցելեցէք եւ գոհ պիտի մնաք:

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ

Հայ հասարակութեան ուշադրութեան կը յանձնենք որ Պ. ԺՕԶԷՖ ՏՈՍՏՈՂՐՈՒԵԱՆԻ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ

Լաւագոյնն է հարսնիքներու եւ պարահանդէսներուն համար: Դիմել անձամբ կամ գրաւոր.— Հասցէն՝ 163 rue Paul Bert, Lyon:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ԻՍԻ.— Այս շաբաթ ժամը 8.30, Խրիմեան սրահը: Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կ'արտասանեն ընկերներ Ե. ՍԵՐՈԲԵԱՆ եւ Ա. ԳԱՐԱՑԵԱՆ: Կ'երգեն Օրիորդներ ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆ:

★

ԼԻՈՆ ՄԷՋ.—Նախաձեռնութեամբ Շրջանի եւ Լիոնի Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերու: Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Sainte Cécile սրահին մէջ, 257bis, rue Boileau:

Կը մասնակցին բոլոր հոսանքները:

Կը նախագահէ Պ. ԱՂԵՔՍ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Մուտքը ազատ է:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Վարդգէս» խումբի կողմէ, մասնակցութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի եւ ազգային միութեանց:

Կը նախագահէ ընկեր ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ԽՐԱՅԵԱՆ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, դպրոցի սրահին մէջ, 6 rue de la Brosse:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան: Կիրակի 8 Մայիս, առաւօտուն Cinéma Roxy: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՕՐԸ ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ

Club des Ingénieurs A. U.ի մէջ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆԸ

Օժտուած կատարելագոյն եւ նորաձեւ մեքենաներով

ՓԱՐԻԶԻ ՃԻՇԴ ԿԵԴՐՈՆԸ

12 Rue Rochambeau — Tru. 64-57 Métro Cadet

Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—7.30, բացի կիրակիէն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

ՏԱՆՈՒՏԷՐ ԹԷ ՎԱՐՁԱԿԱԼ

Եթէ կ'ուզէք գիտնալ ձեր իրաւունքները համաձայն նոր օրէնքներու դիմեցէք անյապաղ՝

Մ. ԽԱՎԷՐԻ

37bis, RUE THUBANEAU

ՇՈՒՏԱՓՈՅԹ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

ՉԱՓԱԳԻՏԱԿԱՆ ՎԱՐՁՔԵՐՈՒ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հիւս. եւ Հարաւային Ամերիկա եւ Արեւելք Որեւէ ընկերութեան նաւով կամ օդանաւով մեկնելէ առաջ ձեր տոմսերուն համար՝

Դիմեցէք ԵՂԻՇԷ (ԺԱՆ) ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ որ 30 տարուան փորձառութիւն ունի

AMERICAN LLOYD

48 rue de la République, Marseille

Հեռաձայն C. 47-22: ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ՁՐԻ ԿԸ ՏՐՈՒԻ

ԾԱԽՈՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԾԱԽՈՒ Է ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ ՇԱՏ ԲԱՆՈՒԿ ՏԵՂ ՄԸ շքեղ վաճառատուն մը կօշիկի նորաձեւ կարգուսարքով, ՀԱՐՈՒՍՏ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՎ եւ յարակից բնակարանով: Դիմել BOTTIER A. ARSLANIAN, 4 Square des Postes, Grenoble:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13).
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Արծիւ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Հրայր Ակումբի մէջ: Բացակայ ընկերները նկատի պիտի առնուին:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտոք» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այսերկուշաբթի, ժամը 8.30ին, Հայոց մատուռին սրահը: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎՐԻՊԱԿ.— Շ. Նարդունիի վերջին յօդուածին մէջ, «Երրորդ Աչքով», «չէչխան»ը կարդալ «չիչխան»:

ԵՐԵՔ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ:

ԵՐԿՐՈՐԴԸ՝ նուիրուած ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ: 2 Մայիս, երկուշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, Coliséeի սրահին մէջ (Bld. Dugommier):

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԵՐՐՈՐԴԸ.— Նուիրուած՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, 5 Մայիս, Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին,

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Երկու հաւաքոյթներուն ալ իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին ԶԱՊԷԼ ՄՕՐԸՆՕՆ, Օր. Օր. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, ԵՂԻԿԵԱՆ, Պ. Պ. Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Պ. Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆի աշակերտներէն ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է

ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐ

ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐ, ENGHIEN LA BARREի ՓԱՆՈՍԵԱՆ ԱՓԱՐԹԸՄԱՆՆԵՐԸ, 47 rue La Barre, կայարանէն (La Barre) յիսուն մէթրի վրայ: ՆՈՐ ՇԷՆՔԵՐ, ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ, նպաստաւոր առիթ մը կալուածատէր դառնալու համար:

Դիմել վերի հասցէին ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ եւ ՇԱԲԱԹ կէսօրէ վերջ:

REVENDEURS, EXPORTATEURS, ELECTRICIENS, s'Adresser :

VENTE AU DETAIL:
14 rue Rochambeau (9) Métro Cadet
2 rue du Soleil (20) Métro Place des Fêtes
23 rue des Maronites (20) Métro Menilmontant
5bis, rue Mortillet GRENOBLE (Isère):

ՁԵՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԷՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՄԻ ՄԻԱՅՆ

LE BOSPHORE Մառսիլյայով

Հրաւիրակը — ՀԷԼՎԱՆ — զուտ շաքարով անարատ ԹԱՀԻՆով պատրաստուած, նաեւ LE BOSPHORE, բաղկաթ լոքումը որ իր տեսակին մէջ լաւագոյն արտադրութիւններն են:

Վարիչ Տնօրէն Գ. [illegible] Société «LE BOSPHORE», Marseille